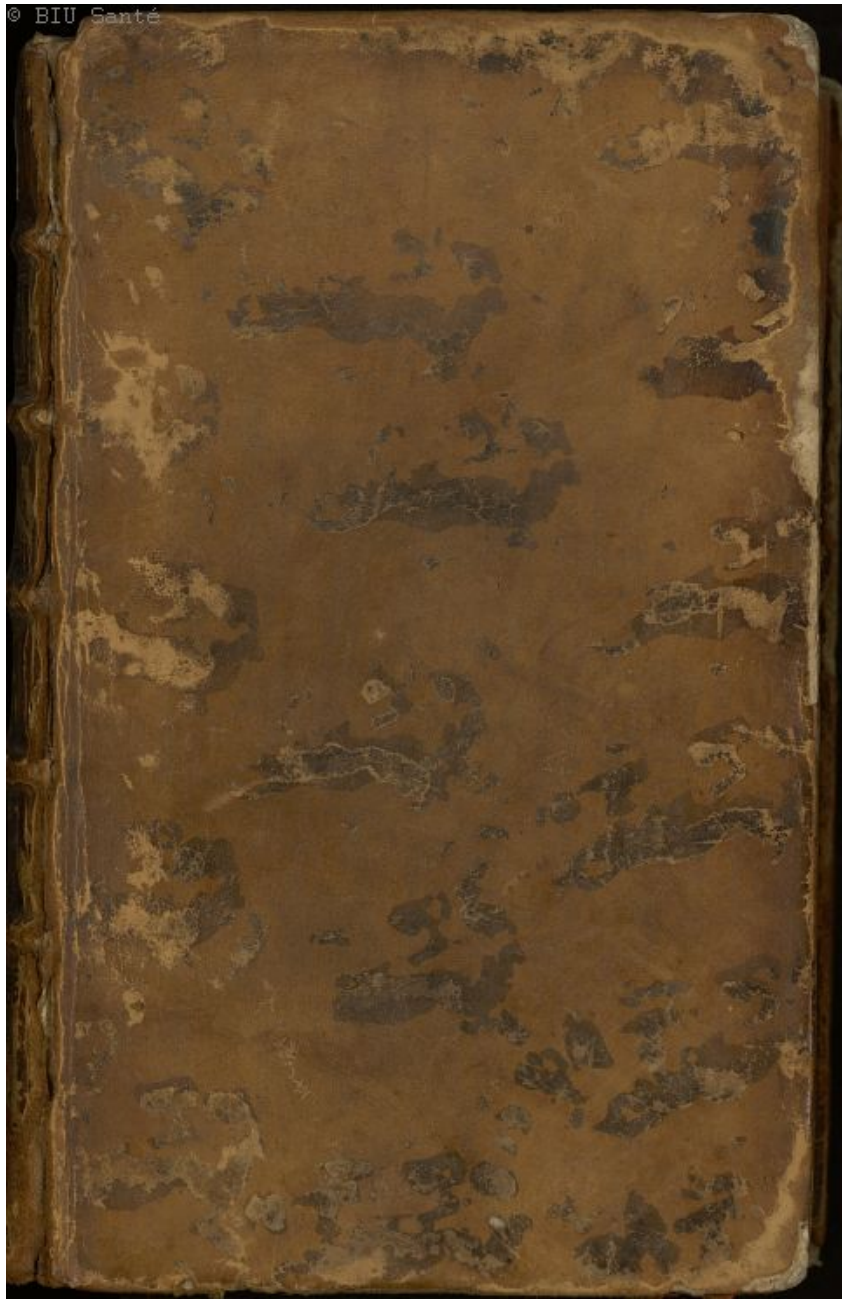

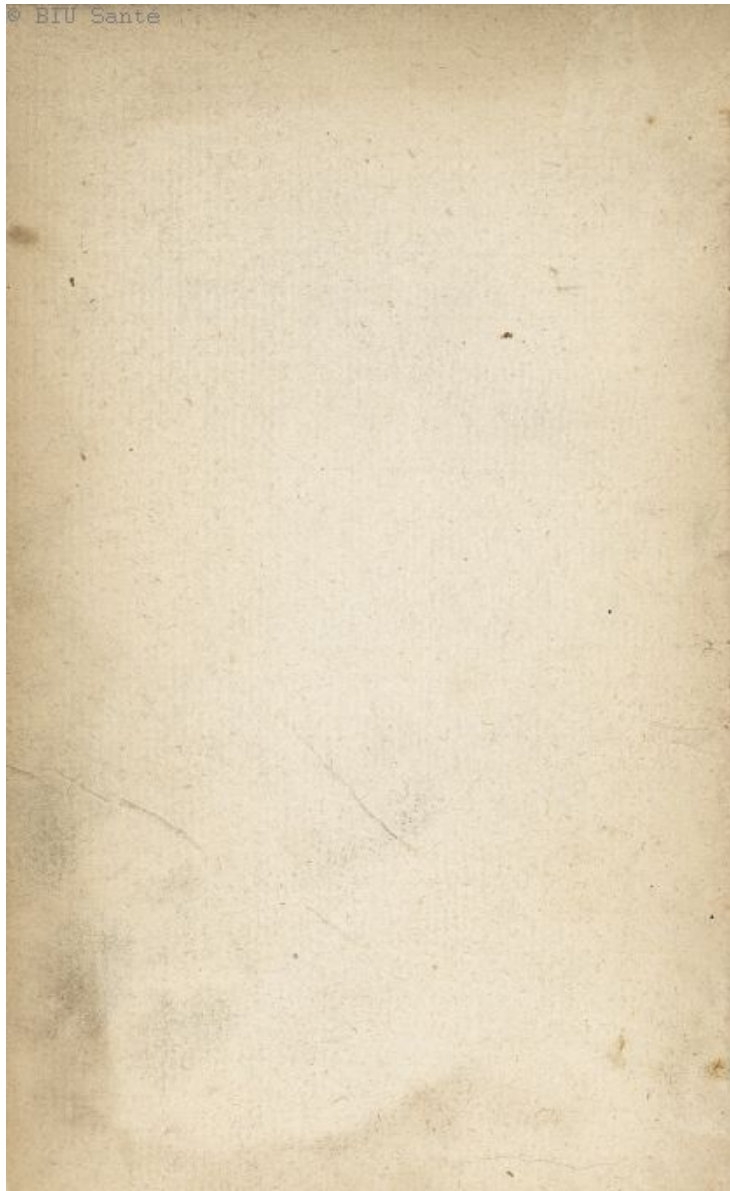
Hippocrate / Houllier, Jacques (éd.) / Liébault Jean (éd.). Jacobi Hollerii In Aphorismos Hippocratis commentarii septem. Recens per Joan. Liebautium in lucem editi : ejusdem scholiis doctissimis illustrati.

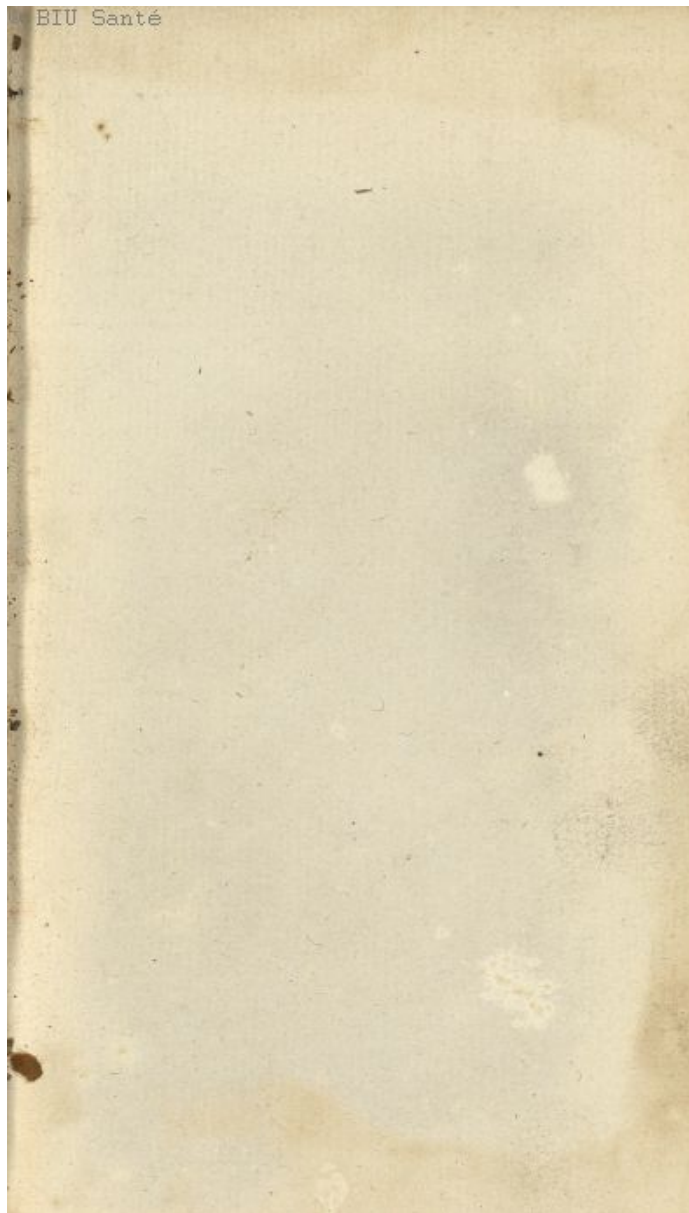
*Genève, Pierre et Jacques Chouët, 1620.
Cote : 33204*

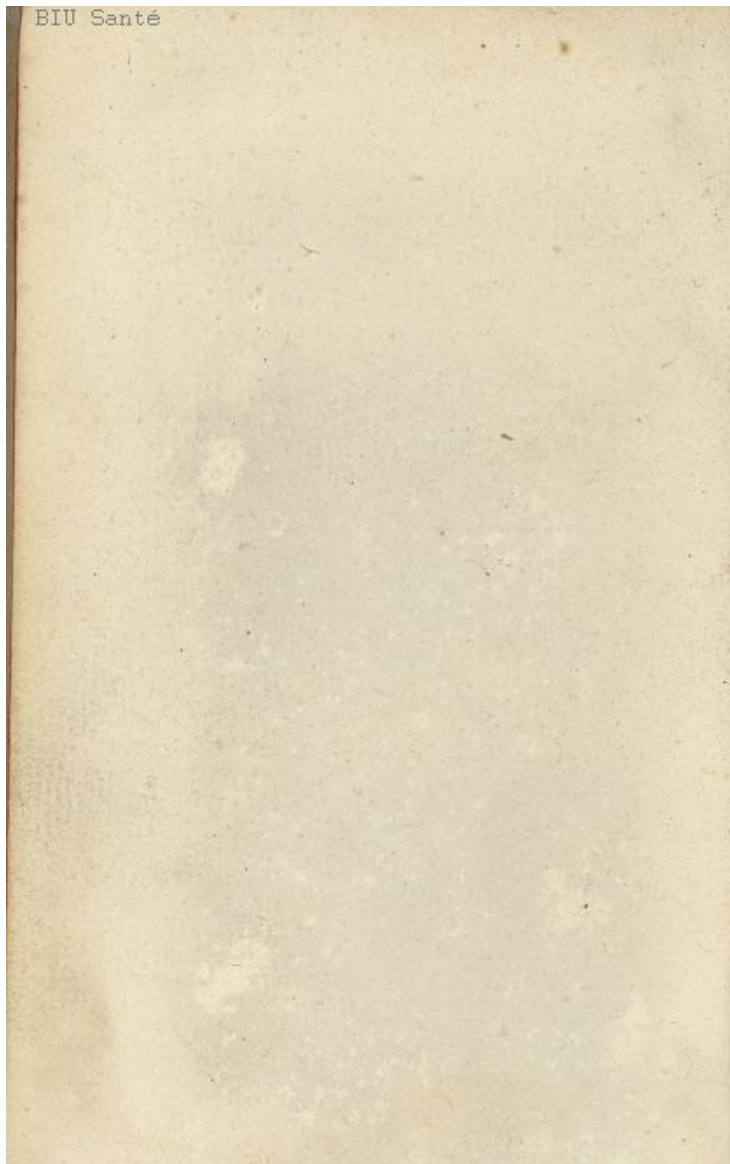

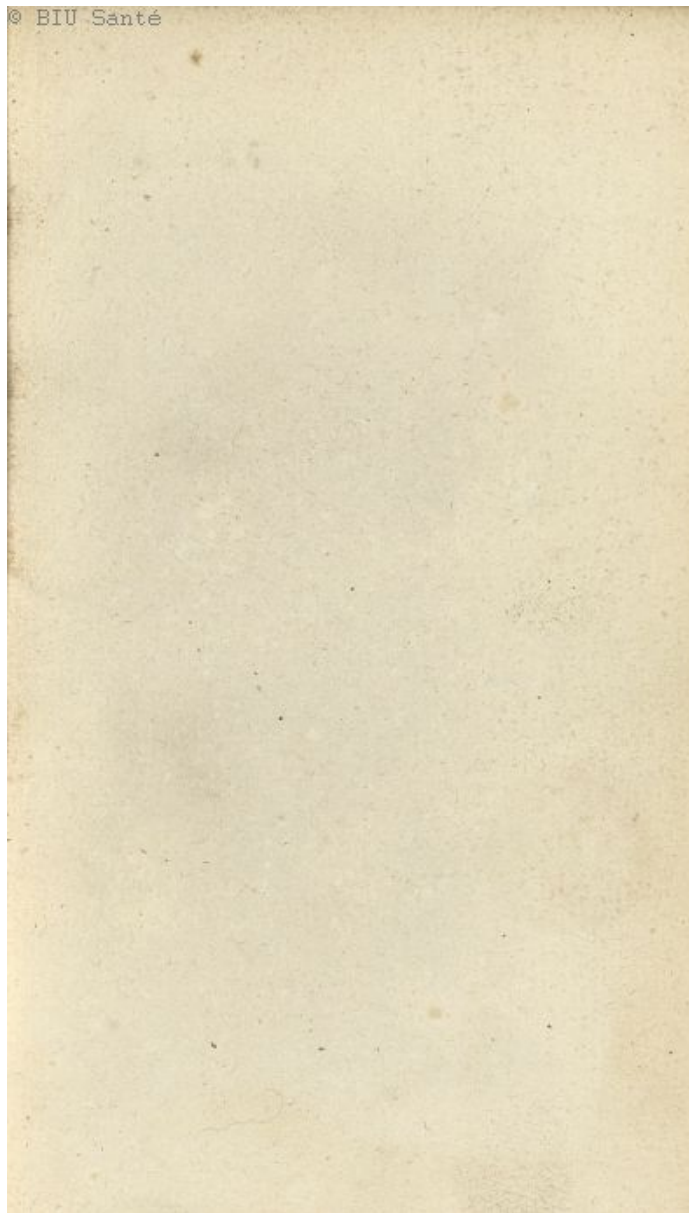

6. 319

33204

IACOBI
HOLLERII
STEMPANI
MEDICI PARI-
SIENSIS CELE-
berrimi,

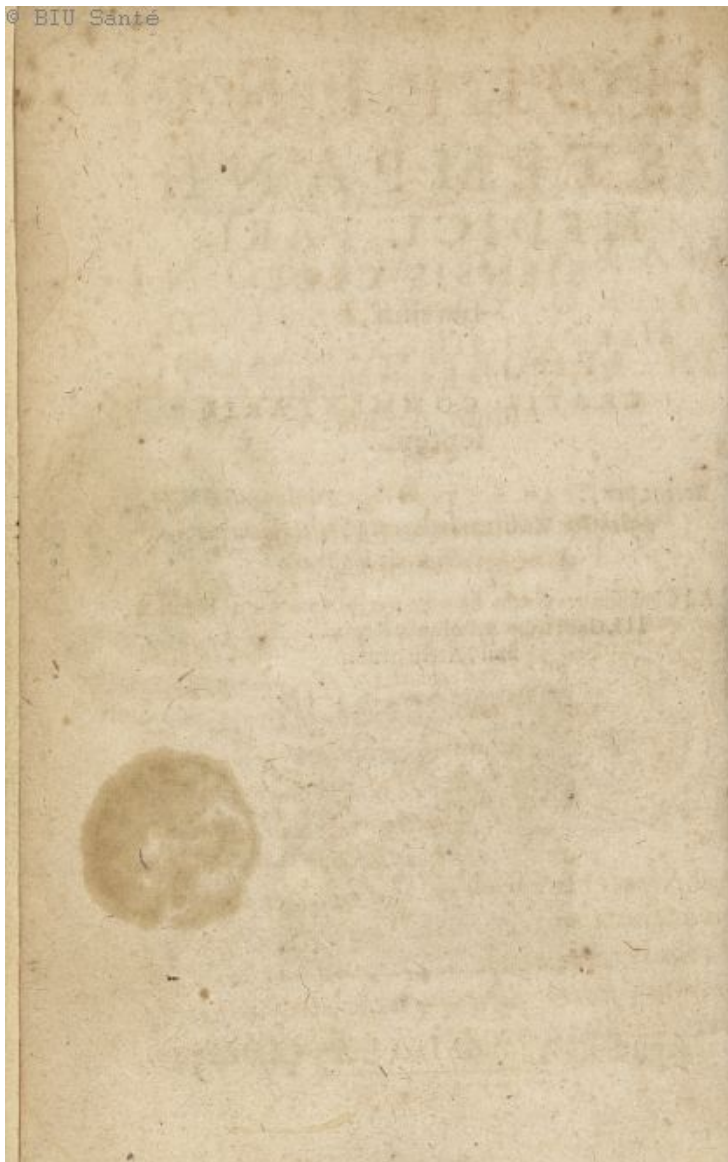
**IN APHORISMOS HIPPO-
CRATIS COMMENTARIE** PARIS.
septem.

*Recens per IOAN. LIBAVIUM, Diuionensem
risensem Medicum in lucem editi: eiusdemque
Scholiis doctissimis illustrati*

Ad Clarissimum virum **MARCVM MIROVIVM** Henrici
III. Galliarum & Poloniae Regis Christianif-
fimi; Archiatrum.

GENEVAE,
Apud Petrum & Iacobum Chouët.
M. D. C. X. X.

MARCO MIRONI
 VIRO CLARISSIMO
 HENRICI III. GALLIARVM
 & Poloniae Regis Christia-
 nissimi, Archia-
 tro,

Ioannes Liebautius, Diuionensis,
 Parisiensis Medicus. S.

CONSTAT, vir Clarissi-
 me, diuinam esse, & unam ex
 omnibus artibus à Deo procrea-
 tam Medicinam: Quippe cuius
 singulari beneficio arcanas re-
 rum naturas & causas abditas
 cognoscimus, signa deprehendi-
 mus, futuros morborum euentus multò ante prospici-
 mus, sanitatem conseruamus, morbos profligamus,
 ac animam penè è corpore fugientem non solum re-
 tinemus, sed & plerunque velut ab Orco reuocā-
 mus. Causas verò rerum nosse & futura praesagire;
 * 2j

PRÆFATIO.

quidpiam est homine maius: sed vitam conseruare atque restituere, munus Deo planè proximum. Huius autem artis tam excellentis, post Deum, parens alter extitit diuinus Hippocrates. Quamuis enim ante eius tempora, AEsculapium medicinae inuentorem agnosceret antiquitas, artem tamen medicam suis temporibus fermè sepultam, aut saltem incultam, nullaque methodo dispositam, diuinis planè scriptis tantopere & exornauit & amplificauit Hippocrates, ut sub eo primùm nata medicina videatur: Nondum enim certis disciplina & artis legibus Medicina constabat, non ex Theorematis & praeceptionibus tum veris & utilibus, tum mutuo inter se connexu harentibus erat constituta, sed sparsa quadam & ætate erant Medicinae rudimenta, quae potius ætate, quam ullum artis vestigium ostendebant. Quibus summus ille Hippocrates splendorem & ornamentum attulit, sparsa colligens, obscura illustrans, inculta perpoliens, confusa certo ordine distinguens: multa ex Philosophorum spatiis repetens, quae ad rem medicam pertinebant: nonnulla breuibus & concisis sententiis (quas ille Aphorismos appellat) definiens: permulta verò particularibus experimentis obseruans, ex quibus ad vniuersalium certiore cognitionem nos deduxit, quod ille libris omnibus luculenter & cumulatè de-

tè descripsit. Hac sanè methodo, rudi & adhuc nascenti Medicina maximum præbuit incrementum, omniumque rerum, quæ in amplissimis illius campis tractantur, seminaria nobis reliquit Hippocrates, tanquam bonus agricola. At, ut ille fuit *ἑραχὺ λόγος, καὶ ἔτι φράσιν περιέμυθος οὕτως τοῖς εὐδουμιασι πλεονεχὺς ἐυποράν.* Et quod olim de Menelao luculenter Homerus, id ego de Hippocrate non minus verè possum dicere, *παῦρα μὲν ἀλλὰ μαλὰ λυγαίως.* Quam methodum ab illo magno Hippocrate omnium nobis bonorum authore, prudenter ac doctè cæptam, diuino vir ingenio Galenus perfecit, eandem tam exactè tam sedulo ac cumulatè excoluit, ut illi maximam lucem attulerit. Ut enim Apelles Veneris corpus, & summa pectoris politissimâ arte perfecit, reliquam corporis partem inchoatam reliquit: Sic magnus ille Hippocrates in Medicina principis ac Elementis ceu capite insigniter elaborauit, reliquum eius tanquam corpus imperfectum & rûde reliquit: Quinetiam, cum ob dicendi breuitatem multis obscuritatibus essent implicatæ Hippocr. sententiæ, dilucida oratione Galeni, ita sunt à tenebris & caliginè explicatæ, ut, quæ ante illius tempora, tanquam anigmata Scoteina latebant, nunc facîle omnibus innotescant. Addidit & nonnulla Galenus, quæ Hippocrates intacta reliquit: Neque enim tam male de posteris merita est natura, ut illis omnem co-

gitandi & inueniendi causam praripuerit. Per multa sunt à veteribus præclarè inuenta quibus nonnulla feliciter addidit posteritas. Pulsuum nomen solum apud Hippocr. inuenies, illorum autem naturam & facultatem tum in sanis tum in aegrotis plenè & copiosè, Galenus est persecutus. Fernellius & Hollerius, medicorum omnium qui ab Hippo. & Galeno claruerunt, facillè principes, multa summo iudicio excogitarunt, plura, prudenter & accuratè sunt commenti: plurima, quæ occulta, abstrusa ac secreta, priscis temporibus in medendo extiterant, in splendidissimam lucem protulerunt. Arte igitur medica, diuino Hippoc. ingenio constituta, Galeni diligentia aucta & amplificata, Fernellij & Hollerij singulari doctrina & acri iudicio absoluta, ac in faustum ac felicem usum perducta, desierant, me Hercule, annis superioribus in medicos probra illa cadere, quæ Plinius in sua tempestatibus imperitos propè omnes Logiatros, Themisones, Thessalos, ore plusquam tragico euomit & iaculatur: quòd tunc temporis, nulla ambitio, nulla arrogantia, nulla ostentatio, nulla temeritas, nulla *φιλοτιμία* sed docta, sagax, sapiens, & modesta in medendo adhiberetur exercitatio. Hisce verò nostris tempestatibus, iam incipiunt querelæ, contumelia ac scommata Plinij palam in medicos renouari: non sanè, ob ullam eorum medicorum culpam,

qui

PRÆFATIO.

qui natura prudentes & in Hippocratica metho-
do probè exercitati Medicinam faciunt: sed, ob
nonnullos ipso Themisone & Theffalo longè indo-
ctiores Empiricos, qui in nostra Gallia, potissi-
mum in hac ciuitate omnium qua sub caelo sunt
florentissima, nulla utili rerum ad bene meden-
dum cognitione instructi, nulla corporum, humo-
rum, temporum, aliarumque circumstantiarum oc-
casionè ducti, sed inani, vana, nullaque ratione sta-
bili firmata experientia pellecti vel potius perci-
ti, medicinam factitant: Ob nonnullos etiam cir-
cumforaneos sycophantas, nebulones, homuncio-
nes ac impostores sceleratissimos, qui falso se me-
dicos non solum apud rudem plebeculam sed &
magnates profitentur, titulo quodam secretorum,
si Dÿs placet, qua inusitato ac plane insolenti e-
laborata artificio mirifice iactitant: Quique no-
uo ac prioribus seculis inaudito dogmatis genere in-
uecto, Hippocraticæ doctrinæ principia, elementa
ac Theoremata penitus subuertunt: remediâque me-
dica, qua tot seculis, infinitis pene hominum mil-
libus salutis fuerunt, non citra humani generis per-
niciem explodere ac deturbare contendunt. Hi
sunt, mihi crede, in quorum mendacio peccatum est
maximum: Hi sunt, qui discunt Medicinam fa-
cere periculis agrorum, & per horum mortes agunt

* iiij

PRÆFATIO.

*experimenta : Hi sunt, quibus occidisse hominem
 summa est impunitas. Hi sunt, quorum insci-
 tiam capitalem nulla lex adhuc puniuit, & quorum
 vindicta ac animaduersionis nullum adhuc extat
 exemplum, ut pulchrè pariter ac verè à Plinio di-
 ctum est. At verò, hæc diuina scientia penes
 quem est vita & necis cuiusque potestas, non vs-
 que adeò temerè exercenda, ac in usum reuocanda
 venit : nec sunt eius remedia, quæ alioquin salu-
 taria deorumque manus vocauit Herophylus, ita
 inconsultè polluenda, aut in perniciem hominum
 prostituenda; multòque minus innouanda, quocùn-
 que artificio ea elaborata fuerint, nisi prius ad cen-
 suram Hippocraticam subducta fuerint : & nisi, à
 medico naturâ prudente & in rationali methoda
 diu multumque versato, magna cautione, & quod
 prius dicere debui pietate ac religione usurpentur.
 Remedia etenim, licet per se salutem aut morbos
 non efficiant, salutaria tamen vix, ac ne vix quidem
 esse possunt, quin potius deleteria, si à stolidis, impiis
 ac imperitis medendi artificibus exhibeantur. Ho-
 rum hominum imposturam, temeritatem, osten-
 tationem ac impudentiam cobibe si placet Archia-
 tre clarissime penes quem vnum domanda isti-
 usmodi inscitia integra stat potestas : nec patere,
 queso, pro ea auctoritate ac gratia quâ vales apud
 Regem,*

PRÆFATIO.

Regem, ut cuiquam se medicum falso profitenti, Medicinam facere in hac ciuitate legibus bene constituta, aut vsquam Gallia liceat, qui non specimine aliquo edito, doctioribus medicis legitimam eruditionem suam testatissimam effecerit, quod ceteris artificibus ubique video solemne: Quandoquidem in bene morata benèque constituta ciuitate, nemini non Ephippiario, non Cerdoni, non vilissimo cuique ministro ac artifice sordidissimo, artem suam exercere licet, cuius specimen aliquod non ediderit quod primoribus in arte illa viris satisfaciat. Chirurghi, Tonsores, partem Medicinæ facillimam professi, multis se operibus probant, priusquam vlcera, tumores & morbos alios externos & visui perspicuos tractent. Pharmacopœi medicorum ministri industriam suam artificibus suis principibus, opere vario sed præcipuo ac singulari comprobant. An medicus, penes quem est vita ac necis potestas, cui se suæque omnia ægri committunt, ad Medicinam in urbibus faciendam, recipietur, simulatque barba, aut mula phalerata, aut vestium cultu splendidiore, aut magno corporis fastu, aut perfricta frontis impudentia, aut remediorum multorum ac magnorum iactantia, aut lingua paulo expeditiore vocibus Hispanicis aut Italicis aut Anglicis aut semigræculis plena, aut deni-

que solo ipso nomine Medicum se prodiderit. Pluris ne nobis facienda sunt Ephippium, Calceus, & cetera artificum etiam vilissimorum opuscula, corpori tutando solum utilia, quàm corpus ipsum, atque adeo ipsius corporis sanitas, qua homini nihil charius esse in vita aut debet aut potest! In Montepessulano antiquissimo ac celeberrimo medicinae Emporio, si quis horum nebulonum se medicum mentiat, mox raptus in asinum strigosum, & si inuenitur, scabidum sublimis tollitur, auersus tota urbe circumducitur, scommatis undique incessitur, conspuitur, pulsatur, laceratur, sordibus omnis generis conspurcatur, ceu olim sacra illa Massiliensium victima: postremo expiata urbe eiicitur, illic nunquam rediturus, nisi malo suo maximo. Utinam legibus nobis idem liceret in hac omnium qua sub cælo sunt, & Academia & ciuitate florentissima: non esset cur hisce miserrimis temporibus, amplissimus ac saluberrimus medicorum ordo, tot libellis supplicibus Deum ac homines obtunderet: tam frequenter suam causam in senatu frustra ageret: non esset, cur tot bonis ciuibus viduata lugeret Gallica Respublica, quos nulla ratione perfecta, sed fortuito tentata istorum impostorum curatio sustulit, & tollet nisi tu, Archiatre, Archiattrorum clarissimorum, filius clarissimus in sceleratam

vatam eorum audaciam propediem animaduertas.
 Quod si facias, non modo Medicina medicorumque
 amplitudini suum decus restitues, sed & communi
 omnium hominum utilitati ac saluti plurimum con-
 sules.

Ecce autem, tam celebris illius Hippocratica dis-
 ciplina, tot seculis, annorumque myriadibus felici
 experientia comparata & cum summa humani ge-
 neris salute millies ac millies in usum faustum reuo-
 cata, specimen non vulgare adfero. Scripsit Hippo-
 crates precipua quedam Medicina factiua Theore-
 mata, que Aphorismos nuncupauit, breuia quidem
 illa, sed tamen ita obscura, ut non modo Galeni, sed
 & aliorum illustrium medicorum enarratione o-
 pus habuerint, Hollerius medicorum nostra eta-
 tis decus alterum, commentationes doctissimas in
 eos Aphorismos priuatis publicisque studiis excogitatas,
 propriisque manibus scriptas, suis audito-
 ribus olim tradidit. Harum exemplar tersissi-
 mum, accuratissime recognitum ac emendatum, e-
 ruditissimus ille Regis & Reginae medicus Dominus
 Alexis Gaudinus, eiusdem Hollerij quondam dili-
 gentissimus, ac familiarissimus auditor, mihi, quem
 vnice diligebat, menses aliquot antequam moreretur,
 dono dedit, ea fide, ut quoniam illi non licebat per au-
 licas occupationes illud in lucem edere, Typographo

cuidam amico excudendum traderem. Tanto viro
mihique multis nominibus obseruando nil prius aut
maius habui quàm fidem datam absoluere. Pro-
inde commentationibus illis excudendis quantum
temporis à priuatis publicisque negociis suffurari po-
tuit, totum impendi: illisque scholia in eosdem A-
phorismos non omninò contemnenda adiunxi, quæ
non ex meo vnius peculio, sed ex doctissimis erudi-
tissimi Domini Dureti mei præceptoris obseruan-
dissimi prælectionibus, potissimum in libros qua-
tuor priores, aliqua ex parte contexui: Nolim e-
nim per quem tantum virum in arte medica plu-
rimum profeci celare, eique maximam non habere
gratiam. Totum istud opus, Archiatre Clarissi-
me, quæcunque sit & Hollerij, & meum tibi, me-
dicorum totius Europæ Coryphæo, offero: Tibi, ob
insignem in medendo felicitatem, fidem, integritatem,
& doctrinam primario Regis medico, voueo:
ut, tuis auspiciis fauſtoque ac felici numine Com-
mentationes Hollerij in Aphorismos Hippocratis
iam pridem à Gallis exterisque populis expetita pro-
deant in lucem, quæ magno rei medicæ detrimen-
to hæcenus delituerunt. Tu verò, vir omnium
hominum humanissime, omnique virtutum gene-
re cumulatiſſime, Hollerium quondam tui aman-
tiſſimum hoc opere velut reuiuſcentem amplecti
non

PRÆFATIO.

non graueris si placet, & tui Liebautij, qui te ama-
re, colere, tuamque celsitudinem admirari, vene-
rari, suspicere non desinit, meminisse digna-
beris. Vale diutissimè ac feliciter.

Calendis Sextilibus.

1582.

NICOLAUS MILLAVT
REGIVS MEDICVS AD
Ioannem Liebautium Ornatissi-
mum Medicum.

Hippocratis mentem melius qui nouerit haud est
HOLLERIO: laetetur Graecus, Arabsque suos.
Cuius scripta adfert magno disposita labore
Magnus debetur cui, LIEBAVTVS, honos.
Non minor est virtus, quam scribere, scripta tueri,
Quae que latent vitae reddere perpetuae.

HEN-

HENRICVS BLACVO-
 DÆVS SCOTVS, DOCTOR
 Medicus ad Ioannem Liebau-
 tium Medicum Clarif-
 simum.

Attulerat lucem Hippocrates, nec cognita vulgi
 Sensibus addiderat multo vigilata labore
 Plurima, tunc alter Podalyrius arte medendi
 HOLLERIUS: verum, lucem qui præbuit ipsi
 Hippocrati, multis annis iam lumine cassus,
 Informique situ turpis, carieque iacebat
 Exesus, nec adhuc frueretur luce, situmve
 Discuteret veterem, patris rugamque senectæ
 Exueret, tua ni, LIEBAVTI, dextra tulisset
 Auxilium misero, superasque resurgere in auras
 Iussisset reducem: nam, ceu tu morbida membra
 Faucibus ex Erebi reuocas, contraque sorores
 Lanificas pugnans, facis irrita fila sororum:
 Sic sædum duxisti, illum non reddere vitæ,
 Lanificas tecum, qui bella sororibus ante
 Sæpius intulerat, tecum comes ibat in arma,
 Ergo, quod exoluit Comiti Tyrinthius Heros,
 Tartarci qui colla canis tria presserat, Orco
 Thesea vt eriperet clarum: Medæa quod olim
 Præstitit, effætis focer vt reuirefceret annis,
 Manibus Hollerij hoc præstas, vmbrique sepultis:
 Qui facis ob dulcem patriæ communis amorem,

Purior vt multò caput exerat, atquē vetustis
Purgatis mendis, nec non mage tectus ab omni
Parte, neque aspersus macula, nec labe notatus.
Ergo age, teque diu patriæ da viuere, qui das
Hippocrati, Hollerio, atque aliis, bis viuere posse.

AD IANVM LIEBAVTIVM.

D*Vm tua, Dureti, Hollerij, rediuita reponis
Dictata, è tenebris eruis Hippocratem.
Sic quatuor Phœbi præclaros reddis alumnos,
Longæuâque facis posterit ate frui.*

N. Ellain. Doctor Medicinæ.

IACOBI HOLLE
 RII STEMPANI, MEDICI
 PARISIENSIS CLARISSIMI, IN
 Magni Hippocratis Coi A-
 phorismos, Præfatio.

HIPPOCRATES ex Asclepi-
 darum fuit genere, maternum
 quidem genus ad Herculem & Io-
 uem, paternum verò ad Æscula-
 pium referens. Æsculapius enim,
 cuius inuentum medicinam esse
 credimus (quanquam id Apol-
 lini tribuunt nonnulli) filios habuit Machaona,
 & Podalyrium, bello Trojano eximios medicos. His
 successit Nebrus, cui Sôstratus, cui Theodorus, cui
 Hippolochus, cui Cleomitadas, cui Chrylamides, cui
 Gnosidicus: Huius filius fuit Hippocrates primus, ma-
 gnus dictus, qui scripsit libros de articulis & de fractu-
 ris. Hic genuit Heraclidem Hippocratis Coi generis
 Dotiensis patrem. Qui Hippocrates medicinam didi-
 cit sub patre & auo. Habuit & præceptores (Suida te-
 ste) Erodicum & Selybrianum, Gorgiam rhetorem, &
 philosophum Prodicum (vt quidam volunt) & Demo-
 critum etiam Abderiten, vt alijs placet: Vixit in Mace-
 donia regi Perdicce charissimus. Vixit & in Thessalia,
 quò patria bello Atheniensi pulsus confugerat. Vbi

Etiam scripſiſſe dicitur libros quatuor, Iuſurandum, Prognostica, Aphoriſmos, opus ſexaginta librorum, *πλυθρηλων & πολυθαυμαστον* vocitatū, hoc eſt diuulgatum & magnæ famæ, quod vniuerſam medicinam complectebatur. Iam ignoratur id opus, niſi in multis Hippocratis libros ſit diuiſum. Hos autem libros cōfecit Hipp. ex monumentis in templo Æſculapij adſcriptis. Eò enim ſiue ob Æſculapii numen, ſiue ob Aſclepiadarum nomen & peritiā depellendorum morborum, conueniebant multi ægri, qui vbi hoc vel illo remedio eſſent adiuti, nomē ægri, cum remedio in parietibus templi ſcribebatur. In eo porrò templo ſedebat Æſculapius peculiari quodam habitu: quo fit, vt, credamus medicorum habitum ab aliis olim diſtinctum fuiſſe. Dextra quoque barbā prolixā tenebat, altera baculum ſerpente inuolutum. In ſinu multas geſtabat pyxides variis remediis reſertas, multa quoque prope illum iacebant instrumenta chirurgica. Iſtud autem templum celeberrimum ab Athenienſibus fuit combuſtum, & ſolo æquatum: vnde coactus eſt fugere in Theſſaliam Hipp. Hic autem obiit anno ætatis 104. ſepultusque eſt Lariffæ in Theſſalia, relictis duobus filiis, Theſſalo & Dracone. Quorum vterque reliquit liberos, ille Hippocratem tertium, hic quartum. Hippocrates fuerunt alii tres, quintus & ſextus Thymbræi medici, ſeptimus Praxianaëtis filius. Septē hi Hippocrates aliquid ſcripſerunt de re medica.

Iam tempore Hippocratis Coi fuerunt ſcholæ medicorum ſiue ſectæ tres celeberrimæ, Gnidia, Rhodia, & Coa, omniū præſtatiſſimæ, & veriſſimæ, quā amplexus eſt Hipp. quæ omnes perierunt ob tyrannidem Athenienſium. Poſteà in Italia extiterūt ſectæ Philiftionis, Pauſaniæ, & Empedoclis. Longo poſt tempore
inca-

SECTIO PRIMA

in eadem Italia fuerūt Mnesitheus, Diphilus, Philotimus, Erasistratus, & Diocles, qui ob artē dictus est ab Atheniensibus iunior Hippocrates. Hi omnes ex Asclepiadarum fuerūt genere, sectamque Coam tenuerunt: quanquam ex his nonnulli inter se dissenserunt, à suaque secta deflexerūt. Itaque ex supradictis facile colligi potest, medicinam omnibus datam esse diuinitus: tū etiā perspici, à quàm paruis & rudibus initiis profecta magis ac magis creuerit, amplificataq; fuerit.

Sed iam dicendum quid sit Aphorismus, & quæ eius proprietates: si prius docuerimus (Galeno auctore) libros Hippocratis à libris Theffali & aliorum distingui breuitate, sententiarum grauitate, vſitatis vocibus, intermixtis Ionismis, sed sine solœcismis. Tum illud esse præiudicium de Aphorismis, vt existimant veteres superare omnem vim ingenij humani.

Aphorismus igitur à verbo Græco ἀφορισμός deductur: quod verbum duo significat, separo scilicet ac diuido, & definio, ac breuiter rem concludo & explico. A prima significatione Arabes Diuisorum sermonum libros, alij Diuisiones Aphorismos sunt interpretati, sed malè: melius enim sententiæ dicerentur. Neque in eo tantum consistit ratio Aphorismi, vt sit sermo ab aliis distinctus & separatus: sed in eo potius, vt breuiter rei de qua tractat proprietates definiat atque circumſcribat. Vnde rectè definit Galenus, cum ait: Aphorismum esse, quum rei totam naturam breui oratione concludimus: vt, in acutis morbis sanguinem detrahes si vehemens morbus fuerit, si floreat ætas, & vires valeant. In Aphorismo itaque notari debent hæ proprietates. Sit vniuersalis, verus, breuis, grauis sententiâ, sit separatus.

**IACOBI HOLLERII MEDICI
CLARISSIMI IN APHORISMOS
Hippocratis Commentarius
primus.**

Aphorismus primus, seu Proœmium Hipp.

I.

Οβίος βραχύς, ἢ τὸ τέχνη μακρὴ, ὃ ἡ καρὸς ὄξυς, ἢ ἡ πείρα σφαλερὴ, ἢ ἡ κείσσις χαλεπὴ δεινὴ καὶ μόνον ἐαυτῶν παρέχοντα δύνανται ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ νοσέοντα, καὶ τοὺς παρόντας, καὶ τὰ ἐξωθεν.

V*ita brevis, ars longa, occasio volucris, periculosa experientia, iudicium difficile. Nec vero satis est medicum suum fecisse officium, nisi suum quoque egrotus, suum astantes faciant, sintque externa rite comparata.*

H*Æc Hippocratis oratio, siue sit vnus Aphorismus, siue plures (vt alij volunt) non est proœmiũ totius artis medicinæ, (vt quod sit initio libri κατ' ἰν-τρῶν, qui etiã hũc Aphorismorum librũ præcedit) sed est proœmiũ huius operis. In hoc autẽ proœmio tria facit. Reddit rationẽ sui instituti, quòd scilicet necessãria sit Aphoristica doctrina, quæ summã sequitur breuitatem: quandoquidem vita ipsa humana breuis sit & momentanea, ars verò longa. Vitam itaq; breuem dixit artis comparatione. Deinde proposita difficultate nobis persuadet magnam esse diligentiam in arte adhibendam. Tertio nos monet nostri officij. Porro quid sit vita, & quomodo sit breuis, clarius esse existimam⁹, quàm*

quàm vt ab interprete exponatur; verum de eâ dictione (Ars) dicendum venit.

Ars est comprehensio seu doctrina ex præceptionibus veris, certis, vniuersalibus, cõsentientibus inter se & ad vnum finem. Quæ omnia conueniunt medicine, quam Hippocrates vocare solet artem, non scientiam. Author medici seu Hæloges, non posse esse scientiam asserit: siquidem hæc non cadit in homines & res humanas. Nos dicimus vocari posse tum artem, tum scientiam. Nam cum sit Medicus duplex. ἁριστήμων, ἢ ἰατρός: (ἁριστήμων quidē quum cõmentatur & disputat de Elementis corporis humani, de temperamentis, de functionibus animalibus, naturalibus, vitalibus, de anatomia, morbis, causis morborum, symptomatis & signis: ἰατρός vero, vbi ad curandum accedit) erit certē etiā bipartitō diuisa Medicina. Quatenus enim versabitur in elementis, temperamentis, causis, &c. dicetur scientia, quæ sciens extenditur ad intellectū & sensum. Vbi vero curabit, dicetur ars cõiecturalis vel ars factiua. Gal. lib. tertio de differ. pulsuum reddit causas artis lōgæ, vt medicina reuera scientia est & cõtemplatiua: hinc vero vt est ars factiua. Ars ergò hinc intelligitur, ars factiua: quæ lōga est, quia omnium ferè operationum particularium occasionem habeat momentaneam & ob id captu difficilem, vt nemo eam internoscatur, nisi qui probè in hac fuerit exercitatus: tū vero, quia ex duobus instrumentis ad artes inueniendas necessariis, vnum scilicet experimētum, periculosum sit: alterū vero, ex ratione iudicium, haud quaquam facile existat, imò (si quid aliud) maximam habet difficultatem.

Κατὰ, siue κατὰ, est oportunitas rei faciendæ vel non faciendæ. In exhibendis autem tem-

6170

a iij

HIPPOCR. APHOR.

p̄estluè remediis tota vis est curationis: ob id occasio dicitur curationis anima. Præceptum est: propter mutationē materiæ duplicis, circa quā, & ex qua remedia. Corpus enim nostrū (teste Galeno) perpetuū fluit, & temporis momento transmutatur. Quæ mutatio fit tum propter qualitates insitas & internas, ut à morbo: tum propter aduentitias, ut causas externas.

Peric. exper. iud. diff.) Plato lib. de repub. 9. ubi exponit κείων siue δὲναμιν κερτικὴν, tribus (inquit) iudicat philosophus & medicus. ἡμπειρία, φεγνίσις, & λόγος. Experientia est sapius repetita memoria eorū quæ propriè percēpta sunt sensu, vel impropriè, & secundariè eorum quæ animo cogitata sunt. Hęc periculosa est, fallax & lubrica propter corporis humani dignitatem. Vnde rectè dictum, Experimenta per mortes agunt. φεγνίσις sensus est communis, & ea duplex est, acquisita per experiētiam, & naturalis. Sic λόγος siue λογισμὸς, id est ratio, duplex est, naturalis, & acquisita. Iudicium itaque, hoc est, ratio per quam quid faciendum sit iudicatur, est difficile: verum inquam iudicium, seu vera ratio non faciliè inuenitur. Quod cuius promptū est colligere ex tot sectis & opinionibus, quæ in arte fuerunt medica, ut fusè docet Gal. in commentariis.

Oportet autem) Consilium est Hippocratis, quamquam potest esse & præceptum. Oportet enim ægrū & medicum armari contra morbum. Per assidentes intelligit nō solūm eos qui ministrant ægro, sed & qui inseruiūt medico: cuiusmodi sunt βίβοτοιμοι, coqui, qui venas secant, qui clysteres iniiciunt, qui cucurbitulas affigūt, &c. Per externa omnes externas iniurias intelligit, ut sunt pluiiæ, tonitrua, fulgura, vicinorum tumultus, canū latratus, triste aliquod nūcium, ira, gaudium

dium &c. nam propter errorem commissum in his omnibus, sæpe accidit ut crisis impendens vel curatio impediatur, & æger aliquando moriatur.

SCHOLIA.

Hoc Aphorismorum opere Hipp. videtur Cosmographos imitatus, qui dum uniuersum orbem in angustiore mappam contrahunt, omisso vacuis terra spaciis, duntaxat celebriores ciuitates ostendunt. Ille enim circumsis longioribus demonstrationibus, quas alius fusius explicauit, difficillimas quasque medicina factiua partes hic obiter insinuat: summæque ac præcipua totius artis theorematæ annotat, quibus breuiter & distinctè cognoscendi, prædicendi, atque medendi præcepta tradit: propositis interim familiaribus exemplis, quæ excellentia vincunt res quæ sunt eiusdem generis. Quæ discenda ac docenda medicina Aphoristica ratio, omnium commodissima existit: quod vitæ cursus sit admodum breuis, non modò ad artem comparatus, sed & per se spectatus: nimirum fato & casu. Ac fato quidem, ob quatuor elementorum, quibus constamus, pugnam pene assiduam, eamque in homine, si Aristoteli credamus, quam in ullo alio corpore euidentiore: Ob effluxus substantiæ triplicis perennitatem, & humidæ primigeniæ exhaustum. Casu autem ceu vi rerum extrinsecus incidentium: Ob nutritionis necessitatem. necessariò enim cibos sumimus, unde multus excrementorum proventus: Ob diætæ vicium, unde morbi: Ob aëris nobis circumfusi intempestiuum aut contagiosum statum: Ob infelices influxus aut aspectus syderum: Ob violentos externarum iniuriarum impetus, ut Didoni, quæ manus crudeles sibi intulit: à quibus omnibus mors sequatur. Ars verò longa, cum ob ingenij humani imbecillitatem, sed maxime ob rerum quas ipsa medicina continet obscuritatem,

a iiii

ac multitudinem: ut quæ, quinque partibus constet (quarum unaquaque est ars magna per sese) contemplatione natura, prorogatione valetudinis, affectionum inspectione, signorum controuersia, & morborum curatione: quæ tantis inuoluta sunt difficultatibus, ut si vita nobis quadruplo longior concederetur, ne ipsa quidem sufficeret ad eas artes perdiscendas. Opportunitas quoque ac delectus rerum sumendarum, adiuuandarum, faciendarum, educendarum ad conuenienter medendum, præceptus est: propter morbi & naturæ cuiusque statum variamque peculiarem cuiusque naturæ conditionem ac consuetudinem, ut minimis momentis maximæ fiant inclinationes vel in salutem, vel in perniciem egri. Periclitatio item ac obseruatio eorum quæ in morbis sunt, remedium fallax & periculosa: quod nulla fieri sepe putatur naturæ lege, quæ sunt planè symptomata, & contra naturam. Deinde, quod nullus morbus omnibus idem, nec ullum remedium genus parem vim habeat in singulis ad medendum. Præterea, iudicium ac diligens signorum, causarum, corporum & remedium distinctio ad cognoscendum, prædicendum & curandum (quæ tria sunt medici officia) omnino necessaria, ardua ac difficilis admodum existit: similitudines enim bonis & eruditis medicis non raro imponunt, teste Hipp. sect. 8. lib. 6. Epist. & Gal. lib. 9. de Plac. Hipp. & Plat. ubi hic Aphorismus explicatur. Nec solum sese comparare debet medicus, ut faciat quod factum est opus, iudicio & experientia occasionem arripiendo: sed & ager, obediendo & fideliter referendo: Et illi qui præsto sunt, ut Pharmacopai in remedium electione, præparatione, mixtione & exhibitione: Chirurghi, coniuncta diuidendo, diuisa coniungendo, & superflua tollendo. Clinica mulieres, fide, officio, diligentia. Et quæ sunt à foris, ut cælum, solum, verba, infessus, unguis, vestitus, & quæ sunt eiusdem generis.

A P H.

A P H. I I.

ΕΝ τῆσι παραχῆσι τῆ κοιλίης, καὶ τῆσιν ἐμείτοις τοῖσιν αὐτοῖς
 πασηνομηύοισιν, ἢν μὲν οἶα δεῖ καὶ αἰρεῖσθαι καὶ ἀφαιρῶν, ἔμ-
 φέρεται τε καὶ εὐφώρας φέρεσιν ἢν ᾗ μὴ, τὸναντίον. Οὕτω ᾗ καὶ ἢ κανεαχ-
 γίμ, ἢν μὲν οἶα δεῖ γίγνεσθαι γίμ, ἔμφέρειται τε καὶ εὐφώρας φέ-
 ρουσιν ἢν ᾗ μὴ, τὸναντίον. ὅτι βλάπτειν εἰ δεῖ καὶ χαρῶν, καὶ ὠρῶν, καὶ
 ἢν μίλων, καὶ νύσασ' ἐν ᾗσι δεῖ, ἢν ᾗ.

IN perurbationibus alui & vomitionibus quæ spontè
 fiunt, si qualia oportet purgentur, confert, & facile serunt:
 sin minus, contra fit. Sic & vasorum depletio, si qualem fie-
 ri oportet, fiat, confert, & facile serunt: sin minus, contra ac-
 cidit. Proinde & regionis & temporis, & etatis, & morbo-
 rum habenda est ratio, pro quibus talia vacuari conueniat,
 necne.

Hippocrates hoc lib. primo totus est in præceptis
 de vacationibus, purgationibus, & ratione vi-
 ctus. Est autem καθαρσις, purgatio eorum humorū, qui
 nature sunt infesti & qualitate peccant: siue ea purga-
 tio fiat crisi, siue opera medici, siue vi morbi. Triplex
 ergò erit purgationis genus: quū videlicet natura mo-
 litur purgationes, vt in crisisibus: quum operâ medici
 fiunt, vt pharmaco: Quæ duæ purgationes si decenter
 sint factæ, iuuant ægros, fortioresque reddunt: Tertia
 purgationis differētia fit vi morbi, diciturque sympto-
 matica: Hæc semper lædit ægrum, debilioremque effi-
 cit. Porro in hoc Aph. primū meminit nature pur-
 gationis, deinde eius quæ fit à medico: Vbi notandū,
 medici triplex esse munus. Nam & spectator est natu-
 re, & imitator, & minister. Spectator est certaminis na-
 turæ cum morbo, vbi nihil præscribit quum sentit fu-
 turam sequēti die crisi. Imitator est, quum, vbi videt
 morbum protendi, naturamq; tardiorem, eius imita-
 tione materiā primū incidit, deinde tenuat, ac vacuat.

Minister, ut, quum naturæ humorem noxium expellere cōnanti per locū aliquē idoneum, viā struit atque adminiculatur. Cæterū perturbationes hęc naturales debēt esse leues, fiuntque propter flatum, murmurā, ventris dolores, &c. Primū autem purgantur quę velligant, deinde fiunt purgationes blādę, & quę profunt ægro. Sed purgationes spōte factę duplices sunt: naturales, ut criticę: symptomaticę, ut vi morbi. Naturales, si non sint integrę & absolutę, perficiat medicus, symptomaticas retineat. Conferūt denique purgationes hęc spontaneę, quādo inde minuitur morbus aut leuatur, symptomata mitescunt aut tollūtur, vires instaurantur. *νευραγία*, vox est dubia apud Hippocratē. Interdum enim nomē est generale, interdum speciale. Quum est generale, significat omnem vaforum inanitionem, quomōdocumque fiat. Quomodo accipiatur hoc loco. Aliquando nomen generale mutatur in speciale: hoc est, significat *ἀνομίαν*, i. inediam: item venę sectionem, &c.

Habere itaque.) Aesclepiades & Galenus obseruarūt pleuriticos, quibus secabatur vena Romę & Athenis, malè habere: quod vtraque ciuitas magna ex parte esset obuersa austris: contra in Paro & Hellesponto bene habebant, quia hi obiecti sunt ventis septentrionalibus. vide 3. epid. Sic Narbonenses medici reprehēdūt medicos Parisienses, tanquam ad aperiendam venam audaciores. At Parisijs facilè phlebotomiam ferunt, quia perflantur à ventis aquilonibus. Narbonenses verò, & Lugdunenses non ita facilè, ea præsertim parte quę austrum & mare mediterraneum spectat. Quis sit ut Parisienses pleuritici bene habeāt à missione sanguinis, Narbonenses verò ac Lugdunenses, lædātur. Regio-

gionem igitur considerare oportet, quia scilicet vel calidior est, vel frigidior, &c. Habenda quoque ratio temporis anni. Ut, sub cane & ante canem, id est æstu feruido: & vigente bruma non ita facile purgamus, & sanguinem detrahimus, nisi id parè admodum fiat. Si tamen & sub cane, & brumali tēpore contingat esse temperatum cælum, & purgare audacius, & sanguinè mittere possumus. Habita itaque ratione temporis & præsentis, & præteriti, medicamenta & purgationes nonnunquam temperamus. Sic ratione ætatis (ut pueritiæ & senectutis) non detrahit sanguinè Gal. Ratione etiam eiusdem instituere aliquādo debemus leuiora pharmaca, & leuiores sanguinis missiones. Habenda item morborum ratio. Nam morbi quidam sunt in quibus neq; purgatione, neque euacuatione alia opus est: ut in morbis à sola intemperie, in morbis hypochondriorum, & inflammationibus internis. Morborū autem nomine comprehendimus & morborum causas, & symptomata. Cæterum præter has quæ hîc adferuntur, multæ sunt aliæ cautiones adhibendæ in purgando. Vna, ut sit fluxile corpus, & medicamentum materiæ expellendæ analogum. Secunda, ut in morbis longis semper, antequam purges, concoctionem humorum expectes: in acutis quoque, nisi materia turgeat, eandem concoctionem procures. Tertia, ut etiam si fluxile sit corpus, viæ liberæ, materiaque turgeat, nunquam purges si adsit inflammatio in aliquo viscere, aut si ardentissima febris urgeat: in qua si purges, aliquid quidem materiæ vacuabitur, sed excandescet bilis, & febris augebitur. Quarta, ut phlebotomia purgationem præcedat, si quando utroque isto remedio sit opus in morbis. Quinta, ne tempus purgandi definiatur ex dierum

numéro, sed ex urgente necessitate purgationis quocunque die illa se offerat: non enim in purgando spectandum est, hic dies est criticus, hic dies non est criticus: possumus enim die etiam critico mouere, si nondum mouerit natura. Sexta, ut purgatio die clemetio ri instituat, diebus nimirum paribus in morbis acutis, quod in illis natura sit occupata diebus imparibus incoquendo morbo: sic enim Galenus scribit excretionem quæ sunt per urinas & intestina mouendas esse potius diebus quietis & intermissionis. Contra, que per vomitum aut nares fiunt, potius diebus imparibus. Septima, ut purgans medicamentum, propinetur matutino tempore: nam cum natura fetè soleat mane promouere & excernere quæ sunt inutilia, medicus tanquam naturæ imitator, mane medicamentum exhibebit: nisi forsitan æger, quia ob accessionem nocturnam totam noctem duxerit in somnum, vigiliis defatigatus mane somnum ineat: tum enim differendum est medicamentum ad horam nonam aut decimam, (quatuo interim horis ante pastum) aut in horas pomeridianas, ut horam tertiam, aut quartam: Differendum quoque medicamentum in aliam horam quam matutinam, si mox inuasuram accessionem præsentiamus: aut si horis matutinis sudor, vel alia aliqua excretio iam moueatur, aut mox affutura expectetur.

S CH O L I A.

Hac prima Aphorismorum sectione explicat Hip. qualis cautio adhibenda sit in medendis morbis; potissimum acutis, quam totam statuit in cõuenienti remediorum, purgationis scilicet, phlebotomia & diætæ qualitate, quæritate, utendi

uterdi modo, & occasione, iudicationibus sumptis à morbo,
 viribus aegri, peculiari eiusdem natura, & consuetudine.
 Purgationis ergo, de qua hic primum agitur, ha sunt cau-
 tiones: Dum sponte fertur alius profluvio vniuersali vel sin-
 gulari: aut ventriculus sese exonerat vomitu etiam vni-
 uersali vel singulari, nulla medici opera citato, sed solius
 natura expultricis robore oborto: si ea vomitione aut deie-
 ctione spontanea, humor qui qualitate in vicio est excluda-
 tur conuenienter per loca lege natura commoda: nec vlla
 ratio desideretur qualitatis, temporis & excretionis modi,
 utpote si sincerus non sit, si non strideat, si non spumat, si non
 crebro & paulatim feratur. Eiusmodi humoris purgatio
 economiam naturalem labefactam restituit, & partes
 nutritioni dicatas ab omni periculo vindicat: estque aegris
 tolerata facilis, ut qui eius ope liberantur multis sympto-
 matis, quorum onere premebantur, & cibi redduntur ap-
 petentes. Quid si nec utiliter nec conuenienter feratur hu-
 mor ille viciosus, egros damnis auget, eosque multo infir-
 miores reddit. Purgationis artificiosa idem esto iudicium.
 Haec enim, medicamentis pituitam aut bilem utramque du-
 centibus ad imitationem natura comparata, si humorem
 qui in vicio est, conuenienter excludat, egros morbis defun-
 ctos recreat: si minus, eos damnis auget, variisque sympto-
 matis, ut aestu, syncope, siti, iactatione totius corporis, febre
 auctiore saepe etiam conuulsione (ut ab antimony visu con-
 tingit) fatigat, indeque multo infirmiores reddit. Præinde,
 ut certo iudicio comprehendas dum sponte alius fertur, aut
 vomitu sese ventriculus exonerat, utrum vixis à vici-
 ois, bonisne an magis aegris rebus feratur: itemque ut intel-
 ligas, qui & quales humores artificia medici sint purgan-
 di, bonis aegrorum rebus: eorumque facili tolerantia, præter
 colorem cutis extima: qui humoribus intus delitescens
 similis efflorescit, nisi intro refluxerint, inspicienda hac

sunt. Regio, in situ, ventis, & aquis, sole & caelo vernaculo atque dieta communi: Temporum praesentium & praeteritorum vicissitudines, tempestatumque mutationes: nam qualis aer, tales & spiritus, tales & humores, & una cum temporibus mutantur ventres: Atas, quod illa temperamenti & habitus mutationem adferat, naturam cuiusque communem & singularem contineat in habitu, temperamento & humoris dominatu: Et morbi, epidemij, vernaculi, dispersi, in essentia, parte affecta, causis efficientibus, symptomatis, periodicis, paroxysmis & crisis, in quibus vomere aut non vomere, ferri aluum aut non ferri principio statui, aut sine, conveniat.

APHOR III.

ΕΝ τοῖσι γυμναστικοῖσι ἀπὲρ ἀκέραι ἐπιείκεια σφαλεραί, ἢ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσι· ἡ δὲ δύναμις μᾶλλον ἐν τῷ αὐτῷ, ἢ ἀτρεμέειν ἐπὶ τῷ ἀτρεμέεισι, ἢ δὲ πρὸς δύναμις ἐπὶ τῷ ἄλλῳ ὅππιδιδοῖαι, λέπει· ὅππὶ τὸ χεῖρον. ταύτων ἂν εἴηεν τῶν ἐπιείκεια λυσιζυμῆρ μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀθρήσιος λάβη τὸ σῶμα· μηδὲ τὰς ζυμπλώσας ἐς τὸ ἐσχάτον ἀγνοῖ, σφαλερῆν γὰρ, ἀλλὰ ὁκοῖν αὐτὴ φύσις ἢ τῷ μέλλοντος ἰσχυρῆν, ἢ τῷ ἀγνοῖ· ὡσὺτως ἢ ἐπὶ ἀκέραισι ἀπὲρ τὸ ἐσχάτον ἀγνοῖ, σφαλεραί· ἢ πάλιν ἀπὲρ ἀθρήσιος ἀπὲρ τῷ ἐσχάτῳ εἶσαι, σφαλεραί.

APHOR. III.

Athletarum plenior corporis habitus si ad summum sit plenitudinis gradum perductus, lubricus est. neque enim eodem permanere aut consistere potest: quum verò non consistat, nec iam possit in melius proficere, superest ut recidat in deterius. Quamobrem plenior illa corporis habitudo haud cunctanter soluenda est, quò corpus novae nutritionis initium capiat. Non tamen usque eo vacuando pergi velim, ut vasa in se penitus confidant. hoc enim tutum non est: sed quantum natura feret, eò usque progredi oportet. Sic & extrema vacuationes periculosa: contraque repletiones extrema si fuerint, periculosa similiter.

Hic Aphor. maximè pertinet ad euacuationè sanguinis, seu phlebotomiam. Legendùtque tibi est Gal. liber de Euxia, & liber de exhortatione ad bonas artes, vt hunc Aph. rectè intelligas. Est autè *εὐξία*, nihil aliud quàm firma seu bene cōstituta affectio, vt inquit idem libro ad Thrasylulum. Duplex est, salutaris seu naturalis, & cum adiectione athletica. Salutaris, qualis est quadrati corporis, & in rusticis fossoribus quibusdam. Hæc habet humores iusta quantitate & qualitate, mediocre genus lacertosum & musculosū. At in euexia athletarum est tantùm peccatum in quantitate: quod quidem grauissimum est. In textu Græco *εὐξία ἀνεστὶ ἐν εὐξίᾳ* palilogia non est: sed *ἐν τῷ εὐξίᾳ* addidit ad maiorem expressionem, vt in te periculosa. Periculum porrò in his cōstitutionibus athleticis triplex imminet. Primùm, ne vasa nimium distenta rumpantur: vasa inquam, quæ sunt circa hepar, thoracè, & pulmones. Huiusmodi enim vasa tenuiora sunt & molliora, quàm ea quæ sunt cuti propinqua, & aëri exposita. In his præterea efferuescit magis calor & spiritus quàm in alijs partibus. Secundum periculum, quia quum non distantur humores, fiunt febres ardentes, syncopæ cardiacæ, &c. Tertium ne interceptione venarum capitis, fiant apoplexiæ & epilepsiæ.

Soluitur autem plenitudo bifariam, sponte & arte. Sponte, quoniam aliquando excitatur hæmorrhagia è naribus, aliquando profluvia cœcæ alui, vomitiones sanguinis. Incerdum erumpit sanguis, aperto venæ in habitu corporis orificio: quod tamen rarum est. Arte, vt purgationibus, clysteribus, inedia, balneis, frictionibus, exercitiis, medicamentis digerentibus, phlebotomia. In extrema plenitudine frictiones, balnea, exer-

citia, medicamenta digerentia sunt periculosa: Statim enim sanguinem fundūt, vt lucum maiorem occupet. Illa etiam tria, purgationes, inedia, clysteres parum profunt. Vnicum ergò superest remedium, nempe phlebotomia: quam tamen facies per vices. Nec tamen vacuationes ac subsidantias ad summum perducere oportet. Vt, si libræ quatuor sanguinis sunt detrahendæ, non detrahes quatuor: sed naturæ aliquid, quod postea paulatim vacuetur, relinques: Vel postquam sanguinis partem detraxeris, reliquū discutendum remedijs vacuatorijs, vt inedia, balneis, frictionibus, exercitijs, purgationibus, clysterib⁹. &c. *Ἐπιμάσεις* autem vocat, quòd vacuatis vasis subsidat moles corporis, quemadmodum videre est in ieiunorum manibus, in quibus, quia corpus vacuatum est, cōcidit & contracta est carnis moles, at in lautè pransis manus intumescunt & attolluntur. Cæterum Gal. in meth. med. enumerat pericula, quæ extremas vacuationes præsertim sanguinis, sequantur. Sequitur enim decoloratio, hydrops refrigerato hepate cū toto sanguine, apoplexia, marcor totius corporis, aliquādo delirium: Nam vnà cum sanguine plurimum essentię animę seu spiritus effunditur. Interea in sanguine vacuando aduertenda est ægri natura, id est, vires. Nonnumquam enim (vt in lynchis) sanguinem mittimus ad animi deliquium, modò valeant vires. Spectandus & corporis habitus: quia videlicet & rara & laxa cutis est, ac molle corpus. Tum enim minus sanguinem detrahemus. Contrà si corpus densum sit & durum.

Pari modo.) Antea dixit de vacuationibus in sanis, idque speciatim: nunc agit de vacuationibus in ægris, idq; generatim, fiunt autem in ægris vacuationes remedijs illis vacuatorijs.

Resectiones

Reflectiones.) De renutritionibus, quâ arte debeant fieri, docebit Hippocrates lib. 2. Aphorismorum. Quæri autem potest an aliquâdo purgare, aut sanguinem mittere usque ad animi deliquium oporteat, quemadmodum indicat Aph. 23. huiusce sectionis. Quod ad purgationem attinet, Hippocrates, ut & Galenus, contra Erasistratum, eam videtur improbare quæ fit usque ad animi deliquium, adeo ut si fortè cõtingat ut æger sit usque ad animi deliquium purgandus, potius & tutius sit vacuandus per phlebotomiam, quàm per medicamentum: quòd medicamentum sibi nullo modo possit, phlebotomia faciliè. Quod ad phlebotomiam spectat, nonnulli etiam eam sustulerunt, quæ fit ad deliquium animi, quòd illa vim animæ inferat: repetitam verò probarunt. Est autem ad animi usque deliquium sanguinem mittere apud veteres, detrahere usque ad viginti quatuor vascula, ut vnumquodque vas capiat unc. 3. Verù admonet Gal. cõmm. lib. 1. de ratione vitæ, huiusmodi missionem sanguinis tentandâ non esse nisi in acutissimis morbis, usque in quibus robustæ sunt vires, florens ætas, plurimus sanguis, regio, aër & anni tempus bene temperata. Quales morbi existunt febres ardentissimæ, dolores sæuissimi, maximæ viscerum inflammationes, carbunculi, synochos, lassitudo phlegmonosa, dolores articulorum vehemētissimi: in his enim omnibus multo sanguine semel vacuato statim quiescit calor, quibusdâ alius cietur, aut sudores mouentur: & ita soluitur aut saltem minuitur morbus. In his tamen regionibus tutius est, repetita sanguinis missione uti. Cæteràm in missione sanguinis non semper accidit animi deliquium ratione vacationis sanguinis, sed aliam ob causam: nimirum, vel ob timorem eius qui est hæmophobus: aut eum natu-

b

HIPPOCR. APHOR.

ra commota à missione sanguinis, pituita vel humores mordaces ad os ventriculi confluunt, illudque mordent ac lancinant, sed tunc admoto venæ digito mox animus ad se redit. Si tamen morbus aliquis, ad animi usque deliquium sanguinem mittendum suadeat, Galeni consilio libro de sanguinis missione ad sex usque libras mensurales sanguis poterit detrahi: hæ autem sex libræ viginti nostratia vascula continent.

SCHOLIA.

Phlebotomia hæ sunt cautiones. Habitissima corporis constitutio, in qua boni habitus summa sunt omnia: sit ad summum euaserit, qualem cernere est in athleticis, quibus distenti sunt muscoli, distenta sanguine vasa, & adeo solida corporis moles, ut nihil supra, periculosa omnino existit: metus enim est, ne vel distenta vasa dehiscant aut disrumpantur, unde inflammationes & hæmorrhagia: vel, ne oborta vniuersalis obstructio insitum calorem extinguat, unde syncope: vel ne interceptione venarum spiritus aditu ad cerebrum prohibeatur, unde apoplexia, ex Aphor. 23. lib. 4. Hippocratis. Cum quis repente mutus redditur, venarum interceptione corpus laborat: & 2. Epid. aphoniam febri expertem vena sectio soluit. Nam illa suo statu manere non potest, propter affluxus effluxum vincens perennitatem (oportet enim ut quod insluit ei quod effluxit proportione respondeat in bene sano corpore) cum enim larga manu cibum capiat, ventriculus bene concoquat, digestio fiat ex facili: sanguinis autem generatio, appositio, agglutinatio & assimilatio hæc consequantur, periculum est ne præter modum habitus impleatur, ut natura locum non habeat in quo appositum

tum contineat : neque etiam potest quiescere , quod natura nunquam sit otiosa : cuius proprium munus est concoctio & succi alibilis assimilatio , qua efficit generationem & ortū eius , non quod alitur , sed tale quale est id ipsum quod nutritur . Cum verò non quiescat , quia est ea natura vis , illudque studium ut id conseruet quod ipsam continet , ea ratione qua continet . unde est dictum 6. Epid. hominis anima semper producitur , id est vegetatur usque ad mortem . Nec cum ulla accessio ad melius possit adiungi , superest ut recidat ad deterius : nam cuius rei vitio unumquodque in malis ducitur , eius accessione deterius multò videri solet . Proinde talis habitus in quo & eius summa sunt omnia , non expectato fluoris augmento & distributionis imminutione , soluendus est (metu symptomatum commemoratorum) larga missione sanguinis , vel alia insigni ac liberali vacuatione , ut corpus de integro locum habeat reficiendi sui , comparata scilicet anima , corporis & alimenti proportione : item ut anima finem sibi propositum consequatur , generando tale quale est id quod ipsam animam habet : nec tamen quamuis habitus athleticus sine mora soluendus sit , extenuatio summa est molienda etiam usque ad syncopem , vel quoad sanguis ex habitu corporis detrahatur . Periculum enim esset ne inde marcor , decoloratio , hydrops & cachexia sequantur : sed vacuationis quantitas metienda cum ex affectionis magnitudine , maxime verò ex agri natura communi & propria , insita & aduentitia , in temperamento , habitu , humorum dominatu , consuetudine atque dieta . Ut autem vacuationes ad summum perducta periculosa sunt , sic & summa refectioes periculosa , immutatione repentina temperamenti , habitus , & actionum natura . Sanè omnis immoderata repletio atque vacuatio periculosa est , praesertim cum vires versantur in summo infirmitatis metu .

b ij

HIPPOCR. APHOR.

Αἰ λεπταὶ καὶ ἀκρετέες διαίτη, καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσιν αἰὲν πά-
θησι, καὶ ἐν τοῖσιν ὀξείσιν, οὐ μὴ ἐπιδέχθη, σφαλεραὶ καὶ πά-
λαι αἰὲν τὸ ἔσχατον λεπτότατος ἀφιγμέναι διαίτη, χαλεπαί, καὶ
ἤδη ἀπὸ πρώτης αἰεὶ τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, χαλεπαί.

A P H O R. I I I I.

Victus tenuis & acutus in diuturnis quidem morbis, sem-
per : in acutis vero ubi non competit, parum tutus.
Rursusque victus qui ad extremam pervenerit tenuitatem,
molestus. Siquidem quæ ad summam plenitudinem per-
ducta sunt repletiones, molesta.

Hic Aphor. & qui sequuntur multi, de victus ra-
tione ægrotantium tractant. Eum autem ut in-
telligamus, repetenda sunt quæ prius diximus de se-
ctis: nempe Coa, Gnidia, & Rhodia. Quas duas postre-
mas reprehendit Hippocrates initio de victus ratio-
ne in morb. acutis, quod sine discrimine ægros nutri-
rent. At ex hippocratis doctrina si quis medicam ro-
get, quo pacto sit nutriendus æger, respondebit, ægris
non esse instituendam eandem victus rationem: sed
inspiciendam prius ægrorum naturam, ætatem, regio-
nem, &c. Sed quod nobis clarior fiat hic Aphorismus,
sciendum quid diæta, quid morbus acutus, & quotu-
plex sit utrumque.

Est igitur Diæta (Gal. in Côm. de victu acut. morb.)
ductus ille curationis, qui fit per alimenta cõsuetæ: ut
carnes, pisces, ova, &c. Morbus vero acutus dicitur esse
hippocrati, qui quatuordecim diebus iudicatur, ut
docet Gal. secundo de Dieb. decretoriis. Idem secundo
de Crif. Hippocrates (inquit) morbos acutos voca-
re solet, quibus magna ex parte coniuncta est febris.

Idem

idē etiam in comm. in secundum Ep. definit morbum acutum qui celeriter percurrit sua tempora vniuersalia, hoc est principium, incrementum, vigorem, declinationem. Illud autem, celeriter, intelligatur in 14. dieb. aut circiter. Diuidunt porro morbum acutum Hippocrates & Galenus in extremè peracutum, in peracutum, in acutum simpliciter, & in acutum quem vocant ex decidentia, ἐκ μεταπτώσεως, rectius ex mutatione seu degeneratione diceretur: quod nimirū per imperfectas iudicationes ex vna specie in aliam mutatur: vt si pleuritis transit in suppurationem. Extremè itaque peracutus morbus iudicatur ad salutē vel ad mortem tertio, aut ad summum quarto die, vt febris pestilens. Peracutus iudicatur quinto, sexto, & octauo die: sed septimo sæpius vt febris ardens. Simpliciter vel exactē acutus ad decimumquartum diem protenditur, aut decimum septimum, aut vigesimum ad summum.

Acuti ἐκ μεταπτώσεως (qui & tropici dicuntur) 40. diebus iudicantur. Post quadragesimū diē qui finiuntur & iudicantur morbi, dicuntur longi, vt est febris quartana. Iam verò diætā triplex est, tenuis, plena, media. Tenuis conseruat comminutas vires in ægris, in sanis minuit. Media conseruat vires simpliciter, Plena auget. Rursus diuides tenuem diætā in extremè tenuissimam, in tenuissimam, & in tenuem simpliciter. Extrema tenuissima conuenit morbis extremè peracutis, vt inedia: Tenuissima, morbis peracutis, vt quæ sit per melicratum: Tenuis, acutis simpliciter morbis competit, vt cremor ptissanæ, & ptissanæ non colatæ. Rursus potest esse victus exactē tenuis inter tenuissimum & tenuem simpliciter: vt ptissanæ succus in pauca quantitate. Qui victus

b iij

conuenit exactè vel simpliciter acutis: at tenuis simpliciter (vt hordeatum non colatum) conueniet acutis ex decidentia. Verùm plenus victus conueniet sanis: vt medius est, quùm sanis aliquid alimenti detrahimus. Cæterùm medici olim diuersis rationibus victum egris instituebât. Nam erant diatritarij, qui tertio die nutriebât. Erant & qui nutriebât alternis diebus, vt Thessalici. Alij ægros fame conficiebant. & eneçabant, ynde λιμοκτόνοι dicti. Alii alimentorum copia suffocabant, vt Petronus. Cæterùm quod hîc ἀνεκτός vocat Hippocrates exactum illud vitæ genus, Hippocrates Gnosidici filius lib. de chirurgia κτεσύ appellat. Est & aliud φαύλον, quum indifferenter ægros vt sanos nuttimus. Est & ὑπόφαυλον, quod veluti est medium. *Semper.*) Quia nimium naturæ vires deiciit, Est autem natura robusta, ea quæ medicatur. Tenuis autem ille victus in acutis morbis non competit, languidioribus ægri viribus, & quum intelligit medicus fore, vt longiùs protrahatur morbus, vt post vigesimum, sit autem morbus longior aut breuior ob materiam multam aut paucam. Adde etiam vires ægri robustas aut imbecillas. Quæ materia quanta sit deprehendere poteris, si præcedentem anni statum consideraues, & præterea præcedentem ægri victus rationem, &c. Exempli gratia. Laboret quispiam tertiana duplici (cuiusmodi febres dicuntur etiam nothæ & catholicæ, quod singulis annis redeunt) si præcesserit annus humidus, vix ea febris tertio septenarij terminabitur, aut quarto: quia videlicet copiosior est materia, &c. Contrà, si præcessit annus siccus, ob materiæ paucitatem, breuiores multò erunt. *Et rursus.*) Intelligitur vbi non conuenit

conuenit. Non enim damnat Hippocrates extremè tenuissimum victum, cum aliquando continuerit ægrum septem diebus in inedia, hoc est in sola portione & forbitione absque cibo. *Graues sunt*) Siquidem vtatur quis vbi non conuenit.

S C H O L I A.

Explicantur cautiones dictæ, que omnes in quantitate, qualitate, tempore & vtendi modo versantur: primum verò hic agitur de copia ac quantitate alimentorum, ea potissimum que in victu tenui præscribitur, simulque quibus in morbis victus tenuis, & accuratus conueniat, & in quibus non conueniat, docetur. Ergo victus ratio que cibo & potu suscipitur, si tenuis fuerit, qualitate, copia & numero, (qualitate, vt vesci cremore ptisana: copia, vt vesci parca manu: numero, vt vesci semel in die) quibus nimirum ægri genius defraudatur: vt si cremor ptisana exhibeatur parca manu, quantum scilicet tenendo cibi capiendi instituto, vitandòque largiori exhausto, satis est: qualis victus ferè præscribitur sicco adhuc morbo, cum scilicet corpus ad infirmitatem viam affectat. Comment. ad Aphor. 36. lib. 1. acut. qualis etiam præscribitur humesciente morbo, à vena sectione, & diuturniore inedia tridui aut quatruidui. Si quoque victus is tenuis accuratus ceu exquisitus fuerit, dicitur nimirum morbo & morbifaco: vt melicratum pleuriticis, qui pulmones emollit, tussim sedat, expectoratum promouet: oxymel asthmaticis, quia efficit vt spiritus ducatur ex facili, contumacem materiam reddendo meabilem, & bronchiorum alias explicando: victus is tenuis ac exquisitus in diuturno

b iij

*nis quidem morbis, qui ultra diem decimumquartum produ-
 ducuntur, in totum est periculosus: quia aeger integris viri-
 bus ad diem crisis peruenire non potest, ac tum largiore ma-
 nu cibum capere cogitur, cum minimè est opus, minimèque
 decet: progressus autem fieri debet ab initio morbi ad sta-
 tum, à pleniore victu ad parciores, aph. 35. lib. 2. acut. Peri-
 culosus etiam is victus tenuis & accuratus in acutis, qui ce-
 leriter, continenter & vehementer mouentur (lib. 2. epid.)
 siue sint febres essentielles, siue morbi cum febre coniuncti:
 maximè verò si loco non adhibeatur, qualitate, copia, nu-
 mero, ex perspicua morbi longioris, aut iam per se hume-
 scentis, corporeque ad robur viam affectante: deinde ex per-
 spicientia virium aegri, peculiaris natura, & consuetudinis.
 Tenuis quidem periculosus in morbis acutis cum virium in-
 firmitate aut infirmitatis metu coniunctis, & cum iam hu-
 mescere coeperint, qui antea sicci fuerant. Accuratus verò,
 seu exquisitus in hisdem morbis periculosus, si non conuenien-
 ter natura cuiusque, aut neglecta affectionis maioris ratio-
 ne adhibeatur, quamuis morbo & morbi foco dicatus sit.
 Rursus victus summè tenuis, in quo nimirum tenuitatis
 summa sunt omnia, qualis est inedia, grauis ac periculi ple-
 nus, si iure & loco non praescribatur, sed post iridui aut
 quatruidui inedia aeger cogatur cibum capere, cum ad cri-
 sim ventum est. Nam & saturitates quae ad summum per-
 uenere, graues sunt, & periculo plena, ob oppressionem, cru-
 ditatem, & mutationem repentinam ab orio ad negotium
 ut scriptum legimus de illi muliere, quae cum defuncta esset
 morbo, septimo die bene cenata, interiit; & de adolescente
 qui incunte morbo liberaliter se inuitauerat. hist. 8. part. 1.
 epid.*

A P H.

APHOR. V.

Εν τῆσι λεπτοῖσι διαίτησιν ἀμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, δι' ὃ
 μᾶλλον βλάβηται. παρὰ γὰρ τὸ ἀμαρτῆμα, ὃ αἰετὶν ἔχει, μᾶλλον γί-
 νεται, ἢ ἐν τῆσιν ἐλίγῳ ἀδυστέρησι διαίτησιν. διὸ τούτῳ καὶ
 τοῖσιν ὑγιάνουσι σφαλερᾶι αἰ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεσκηῖται καὶ ἀκεί-
 βείες διαίτησι. ὅπ' τὰ ἀμαρτάνόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. διὸ τὰτα
 οὐδ' αἰετὶν καὶ ἀκείβείες διαίτησι σφαλερᾶι ἐς τὰ πλεῖστα ἔσονται
 κερὸν ἀδυστέρων.

In tenui victu peccant egroti: quo fit ut magis ledantur.
 Siquidem quoduis peccatum grauius in tenui quam in
 paulo pleniore victu esse solet. Eadem de causa, sanis etiam
 valde tenuis, statimque & exquisita victus ratio parum tu-
 ta, quod errata grauius ferunt. Quapropter tenuis & accu-
 ratus victus maxima ex parte periculosior est eo, qui paulo
 plenior.

In victus ratione aegris instituenda Hipp. vult mo-
 dum perpetuo seruari, mutationesque paulatim fieri,
 Subita enim mutatio aegros laedit. Proponatur (exem-
 pli gratia) ex victu pleniore acuta febre correptus
 aeger: accersitur medicus, videt morbum peracutum,
 instituendus victus. Victu quidem tenuissimo aeger in-
 diget: non tamen ob id eiusmodi victum statim im-
 perabimus, sed mutatio paulatim fiet. Nam primo die
 & secundo victus medius praescribetur, tertio paulo
 tenuior, & deinceps eò tenuior quòd propius ad vigo-
 rem accedet. Primo ergo die & secundo aegrum nu-
 triemus, non melicrato, aut succo vel citri, vel persi-
 corum, vel cerasinorum, aut etiam granatorum succo,
 ut facit Auicennas (tenuior enim est ea diæta, quæ ut
 initio morbi conueniat) sed potius diluto hordeato:
 quod tertio die minuemus, & reliquis adhuc magis,
 usque ad septimum. At medici quos Hippocrates re-

prehendit, derepente vitæ rationem commutabant; idque sine distinctione. Primis enim dieb. ægros fame enecabant, ac deinde nutriebant plenius. Hoc autem in loco Hippoc. non præfert tenuem victum victui tenuiori. Neque etiam victus tenuis præferri debet medio, aut hic, pleno: sed prius habenda est ratio naturæ ægri, morbi, &c.

Ponamus duos ægros acuta febre laborantes: alter, quia morbus futurus est breuior, eget victu tenuiore; alter, quia morbus longius protrahetur, pleniore. Ille si delinquat, grauius multò lederetur quàm hic qui pleniore vtitur victu. Peccant autem, id est, sibi deiciunt vires, qui tenui victu vtuntur, duobus modis: quia vel æger tenuius viuit quàm sit institutum à medico, vel ministri offerunt ægro largiorem victum quàm velit medicus. Confirmat autem Hippoc. sanorum exemplo, errores, qui in victu tenui committuntur, esse peiores ac grauiores. Hi enim si tenui, stato, cōstitutōve & accurato victu vti consueuerunt, errorēque committunt; grauius hunc ferunt quàm si pleniore victu vti fuissent. Ob id, qui exquisitè & accuratè viuunt, si in morbum incidunt, ferè moriuntur: vt quibus in morbo nec tenuis victus possit à medico præscribi (cùm sint imbecillioribus viribus) nec plenus, quòd subitam mutationem ferre non possint. Præterea cùm difficilius morbos incurrant, grauius etiam ægotant. Ideoque 6. Epid. Hippoc. citius mori asserit eos qui exquisitiùs viuunt. Homo igitur sanus qui suæ spontis est, nullis se legibus victus debet astringere, &c. vt inquit Corn. Celsus. Cæterùm multiplex est tenuis victus: vt extremè tenuissimus, tenuissimus, tenuis vel simpliciter, vel exquisitè. Tenuissimus extremè victus

ctus, est inedia: hoc est, vbi solo potu sine cibo nutri-
 mus ægrum. Meliceratum sequitur proximè inediam;
 cum qua si comparetur, tenuiss. est victus: si verd cum
 reliquis alimentis, victus est extremè tenuissimus, fit
 autem meliceratum ex vna parte mellis, & octo parti-
 bus aquæ. Nunc melicerati loco, nutrire poterimus
 hydrosacchare, ex 8. partibus aquæ, & vna sacchari. A-
 uicennæ tenuissimus est victus, vigeculpa aqua ad
 subdecuplum hordeum. Dicitur autem aqua hordei,
 hæc compositio: Iam ptisanna, tenuis est victus ad
 medium declinans. Sic nostrû hordeatum: cuius con-
 ficiendi tres sunt modi. Nam aliquando hordeum
 mundatum & integrum coquunt tres aut quatuor
 horas ad crepaturam vsque. Aliquando, vt celerius
 absoluatur coctio, contundunt, & ita coquunt. Ter-
 tius modus est, quod farinam hordei coquunt. Sed
 oportet aquam, in qua fit coctio, esse optimam. Ve-
 rum hordeatum illud potest esse & liquidius, & cras-
 sum, & medium. Si liquidius est, tenuissimus erit vi-
 ctus. Si crassius, & pauld plenior. Si medium, medius.
 Quodd si velis magis nutrire, detur hordeum ipsum
 coctum, & non colatum. Hoc rursus si coletur, cola-
 tura ipsa erit aut liquidior aut crassior, aut media:
 sicque magis minusve nutriet, addito aliquanto co-
 piofiore vel minus copioso sacchare. Interdû etiam vt
 magis adhuc nutriat, iniicitur parum iatis pullastri,
 & similibus. Amygdalogala prætereà optimum est
 ægrorum alimentum, sed minus nutrit quàm hor-
 deatum. Oportet autem illud esse ex amygdalis
 non rancidis, sed recentibus, ex optima aqua, eaque
 cocta,

HIPPOCR. APHOR.

Verùm enimuerò præferri poterit hordeato, & vbi exiguo alimento indigebit æger, & vbi thorax & viscera erunt humoribus crassis & viscidis multis offarctata: siquidem incidit, tenuat, & terget. Neque verò considerandæ sunt tantùm laudes alimenti, sed etiam vitia. Vt, amygdalogaia id vitij habet, quòd vapores crassos & pingues effert ad cerebrum: vnde practici prohibent eius vsum in febribus somniculosis. Nihilominus tamen co vitat, quòd videam ægrum extenuatione & incisione indigere. Verùm vt vapores illi quos in se habet, exhalent, in coquendo diligenter mouendum curabo, neque cooperiri sinam.

S C H O L I A.

In prescribendo victu, cauendum maximè ne in tenui terrenus. Nam cum victus tenuis loco non adhibitus, hoc est, non ante perspecta morbi historia, nec viribus ægri cognitis, periculosus est: quod cum progressus fieri debeat à pleniore manu ad parciore, hic contra, fractis ægri viribus tridui quatuoridve abstinentia cibi necessitas adsit ingerendi alimenti sub ipsam crism, cum minimè est opus, vnde morbi funesti redduntur propter ἀπειρίαν, nisi sunt bene morati. Tum verò ad illud malū hoc accidit etiā quòd in comoda sua peccant ægri, primū ratione nature cōmunis, deinde peculiaris, postremò consuetudinis: propterea damnis augentur. Etenim præter vim morbi à quo plurimum diueuantur, repentina illa victus mutatione in hæc symptomata incidunt qui genio indulgent, quem antea defraudarunt: sunt autem vigilie, moror, delirium, aurium flatus sonori, extimarum partium refrigeratio, vrina cruda, sudores è collo & fronte, iactatio, spiratio in faucibus elisa, marmariga, & cætera quæ describuntur Aphor. 44. 2. acut.

acut. Siquidem si quid peccatur in victu, peccatur magis in tenui quàm in paulo pleniore. Nam, vt omnium rerum quas ad efficiendum parauit natura, longè grauiores sunt mutationes qua fiunt ab otio ad negotium, quàm contrà: Sic longè calamitosus peccant in sua commoda qui defraudat um ventrem repente à cibo & potu exercent, quàm qui à saturitate ad cibi abstinentiam se conuertunt. Quæ causa est etiam cur tenuis admodum & stans in qualitate, copia, numero, & accuratus victus sanis etiam sit periculosus. Quòd si sanis corporibus inutile est ac periculosum à longi inedia satiari cibo, vbi aliqua necessitas famem fecit: quòd inutilius ac periculosius in agro corpore à tenui victu ad pleniorē necessitate urgente fieri mutationem? Agri enim delicta tenuis victus grauius ferunt, si qualitate, copie, ac numeri mutatio fiat: quod suscipiunt explicatur Aphor. 22. secundi acut. in his qui semel aut qui bis die cibum capere consueuerunt. Quapropter tenuis & accuratus victus paulo pleniori est magis calamitosus ratione morbi, virium agri, communis & peculiaris cuiusque natura, in habitu, temperamento, actionibus, & humorum dominatu, postremo in consuetudine, qua altera est natura. Ergo ex doctrina Hipp. multo minus peccatur, si quid peccatur, in diæta pleniore quam in tenuiore. Quamquam Hippo. contrariam huic sententiam lib. 2. de Diæta, pronuntiare viderur: quam tamen facile compones, si iudices Hippocratem de victu præscribendo noluisse quicquam certi statuere, quòd difficile admodum sit tenere signis syllogisticis vires agri, morbi historiam, propriam & communem cuiusque naturam: sed ita instituendam esse diæta rationem, vt ante morbi statum non cogatur ager se ad cibi accessionem adiungendam conuertere,

ΕΣΤΙ ΤΑ ΕΣΧΑΤΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ, ΑΙ ΕΣΧΗΤΑ ΘΕΡΑΠΕΙΑΙΣ ΑΝΕΙ-
 βειλω κρινεσθαι.

AD extremos morbos extrema exquisitè remedia com-
 parata, optima.

Hac in sententia per *Θεραπειαις* non solum rationem victus intelligit Hippocr. sed & pharmaca & chirurgiam: per extremos autem morbos intelligit maximos, quibusque nulli alij sunt acutiores. Cæterum an morbi sint maximi, an parvi, an mediij, iudicabimus duobus modis, arte scilicet & experientia. Experientia quidem, si in aliis ægris sumus exercitati: arte verò, quia morbum proponimus tum in specie, tum in individuo. In specie, vt audita apoplexia statim iudicamus morbum esse acutissimum. in individuo, quia propositis duabus febribus, si videat medicus in hac esse extremum calorem, sitim, & reliqua symptomata extrema, iudicabit morbum esse extremum. In altera verò si videat eadem symptomata mediocria, dicit mediocrem esse morbum. Quod autem ad remedia spectat, extrema in morbis extremis sunt. In diaterice quidem, victus extremè tenuissimus. In pharmaceutice, fortes purgationes, & phlebotomia vsque ad animi deliquium. In chirurgia, quum vrendum est aut secandum. In pleuritide (verbi gratia) extrema statim imperanda inedia, statim vena secanda, etiam ad animi defectum. Quod si hæc non proficiant, veniendum ad chirurgiam. Vt, aperto latere, & causticis adhibitis remediis, euasit aliquando pleuriticus. Multi putant (cum Erasistratiis) à leuiorib. remediis semper inchoan-

inchoadum esse, ac deinde veniendum ad valentiora. Istud quidem locum habet in morbis leuioribus: at in extremis & propè desperatis, valentiora statim ab initio & fortiora sunt adhibenda. Alterum est præceptum, non esse infamanda remedia medica, re præsertim omninò deplorata: Vbi tamè res inclinât ad desperationem, tum melius est (ait Celsus) anceps periculum experiri quàm nullum. Et melius est (teste Galeno) ægros iuuare cum periculo, quàm nullo profus remedio adiutos sine emori.

S C H O L I A.

Quod inedia ceu omnimoda à cibo & potu abstinentia quibusdam morbis remedio sit, hinc discendum: quia ad extremos morbos, in quibus & laborum & symptomatum summa sunt omnia, specie & individuo præclare valet extrema ad vnguem curatio: cuiusmodi est diæta quam tenuissima: pharmacia exquisita, crudelis Chirurgia secando, vrendo & amputando.

A P H O R. V I I.

Οκου μὲν οὐκ ἔστι τὸ νέσιμα, ἀντίκ' αὐτῆς τοῦ ἐλάττω πρό-
ρους ἔχει ἐν τῇ ἐλάττω λεπτοτάτῃ δὲ γὰρ ἀναγκαῖον ἔχει
δαί. ὁ κοῦ ὅ μὴ ἀλλ' ἐν δέχῃ ἀδυστέρως δέχεται, τοῦτον ἴσως
καταβαλεῖν, ὁ κοῦ αἰ ἡ νόσος μαλθακωτέρῃ τῇ ἐλάττω ἢ.

Cum itaque morbus peracutus est, extremos protinus labores habet, summeque tenuissimo victu est vrendum: quum verò non est, sed pleniorum victum licet exhibere, tãtum de extrema victus tenuis ratione remittendum quãdum extremis morbus fuerit remissior.

Duplex est victus ratio, vniuersalis & particularis: vniuersalis est quæ instituitur in omnia tempora morbi: particularis quæ secundum particulares accessiones vel exacerbationes præscribitur: hoc loco agitur de victus ratione vniuersali. Pro pleniore autem huius Aphorismi intelligentia, sciendum in primis, morbum peracutum Galeno bifariam dici: nam morbus peracutus illi aliquando intelligitur, cuius crisis expectatur die septimo: aliquando cuius crisis expectatur die tertio, quarto, vel quinto: hæc intelligitur de eo qui iudicatur die tertio, quarto, vel quinto. Per *morbus* intelligere solet Hippo. omnia ea quæ ægrum valde vexant & offendunt, præsertim accessiones ac symptomata, siue sint ventris tormina, siue tussis, siue syncope, siue vigiliæ, siue æstus, siue sudores: vel extremos labores protinus obtinet, id est vigorem.

Summè tenuiss. victus est inedia. Quæ duplex est: vna, in qua omninò abstinemus à cibo & potu (in qua veteres aliquando continuerunt ægros vique ad septimum diem) altera, in qua abstinetur quidè cibo, sed non potu, vt si exhibeatur aqua calida, aut frigida. Sit itaque hic ordo victus tenuis, inedia sine cibo & potu, inedia cum potu calidæ, vel frigidæ, melicratum, ptisanæ, hydrosacchar, aqua hordei, amygdaloga, hordeatum, hordeum coctum, colatura hordei, addito saccharo, vel etiam iure pullastrorum, &c. Cæterùm huius loci (extremis remissior) duplex est interpretatio: nempe vt conferantur morbi cum morbis, aut morbi tempora cum morbi temporibus. Hæc quidem sententia vera est, vt morbi recedunt à summè peracutis, ita pleniore victu opus est. Non ea tamen est mens Hippocratis. Sed cum tempora morbi vniuersalia inter se comparet

compatet, per (extrema) intelligendum vigorēs morborum cum Galeno: vt, dies septimus in peracutis vigor est morbi. Si ergo septimo die iudicari debeat morbus, quò propius ad septimum venitur, eò tenuior dabitur victus: quantò verò longius à septimo abfuerit æger, tanto habebit leuius, & victu pleniore vti poterit. Die igitur primo & secundo cum nihil agat in morbum natura, nutries paulò pleniùs: tertio, quo certamen cum morbo aggreditur, paulò tenuiùs: ne à morbo coquendo teuoctur, quinto adhuc tenuiùs, septimo omnium tenuissimè. Nam & mutatio periculosa est, & cum eo die maximè occupata sit natura in morbi coctione, non est ad nouum cibum conficiendum impedienda.

S CHOLIA.

ERgo cum ad extremos morbos præclarè valeant ad vnam extremam curatio, si peracutus est morbus, qui scilicet continenter, celeriter, & vehementer moueatur vel ad salutem, vel ad mortem, speciei ac indiuidui ratione: ac speciei quidem, inflammatione, venenata qualitate, aut impedimento nobilis partis: vt febris ardens, syncope, pestis, apoplexia, synanche: indiuidui vero, in magnitudine cause, & symptomatum vehementia, vt pleuritis in senes, parotis in iuene, fissura profunda & angusta in anteriore sutura: talis morbus peracutus summos labores statim obtinet, vehementiâque symptomata habet in procinctu, intra primum quaternarium: vt pote inflammationes venenatae qualitatis & translationis symptomata. Ob id tota morbi historia inedia est præscribenda, quæ victus est summe tenuissimus, ne auocetur natura ab instituto: ite ne sibi accessione symptomata ingrauescant in vigore mox as-

c

HIPPOCR. APHOR.

futuro. Quod si non ita est, id est si morbus non est peracutus, ita ut pleniori victui sit locus, ob longiorem historiam morbi, tum quia virtutes corporis non adeo sunt impedita vi morbi & symptomatum vehementia: pro eo tam est remittendum de inedia, & a tenui victu discedendum, quam morbus ipse extremo & acutissimo est lenior, ut tandem aeger possit usque ad vigorem perdurare.

APHOR. VIII.

Ὄταν ἡ ἀκμὴ τοῦ νόσημα, τότε ἐν τῇ λεπτοτάτῃ διαίτης ἀναγκαῖον χρεῖσθαι.

Quum morbi vis est maxima, tum vel tenuissimo victu est utendum.

Ἀκμὴ solet vocare Hipp. tertium tempus vniuersale morbi, hoc est vigorem: in hoc autem omnia symptomata ingrauescunt, natura vacat circa humorum morbum committentium coctionem. Si itaque in vigorem præbeas cibum, natura vel relicto cibo morbum inuadet, vel morbo relicto cibum. Si morbum relinquat, verendum est ne morbus naturam opprimat: si relinquat cibum, hic crudus remanebit, multaque mala inferet. Tenuissimo igitur victu utendum est in vigore. Præterea mutationes debet fieri paulatim. Omnes porro hi Aphorismi sunt de morbis salutatibus, & in quibus post vigorem expectatur declinatio, non de letalibus, in quibus cum nulla sit spes, uti oportet potius prognostica arte, quam curatione. Victus autem tenuissimus est, vel extremè tenuiss. vel tenuissimus, Extremè tenuiss. ut inedia. Tenuiss. ut aqua cocta, aut meli.

melicratum dilutum, aut pitana. Sed præcoctas aquas deligere oportet: fluuiales verdò fugere non solum in ægris, sed & in sanis. flumina enim ferè magnas vebes alluunt, & expurgant. Ex fluuialibus Niloticas aquas excipit Gal. Dubium tamen adhuc est an sint aliis præferendæ. Præferuntur aliquando aquæ pluuiiales, aliquando aquæ cisternarum, interdum fontanæ. Quod si aqua non sit per se bona & laudabilis, est præcoquenda. Habemus & aquas distillatas, quibus utimur in vigore. Nam huiusmodi distillata omnia præterquam quod nullum negotium faciunt naturæ in coquendo (celerrimè enim distribuuntur) resouent spiritus qui in vigore maximè dissipantur. His distillatis aliquando miscemus saccharum, aliquando cinnamomum, præsertim vbi ventriculi imbecillitas adest. Habemus etiam alia alimenta, vt intrita madida, vulgus colatitia appellat, alij infriatas carnes, Græci *στυμματα* exptella, consumptæ sed nimis nutriunt. Erit præterea tenuiss. victus, si ad semissem libræ distillati ex pane, carnibus, &c. addamus vnciam sacchari. Sic enim ad melicratum accedet.

S C H O L I A

AT verdò quum ventus est ad morbi vigorem in omnibus morbis, quo tempore certamen natura & morbi est in procinctu vel ad salutem vel ad perniciem ægri: tum quum tenuissimo victu necesse est vti, ne à pepasmo & excretionè auocetur natura, ac tunc cruditate, & mala crisi morbus redatur funestus. Ergo quamdiu laborum summa sunt omnia, tandiu tenuissimo victu est vtendum in morbis: at in morbis acutis in procinctu laborum summa sunt omnia: ergo in historia morbi historia, tenuissimè viuendum. In cæteris cum ad

morbi vigorem ventum est, progressus fieri debet à pleniori victu ad parciozem, paulatim deducendo ex perspicientia historia morbi, & virium ægri.

APHOR. IX.

ΣΥΝΤΕΜΝΑΙΡΕΘΑΙ ΚΑΙ ΖΗΝΕΙΝ ΤΟΝ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΕΙ ΕΞΑΡΧΙΣΤΕ ΤΗ ΔΙΑΙΤΗ ΠΕΡΙΣ ΤΙΣ ΑΝΑΜΕΛΕΙ ΤΙ ΝΟΣΟΣ, ΚΑΙ ΠΕΤΕΡΟΝ ΕΚΕΙΝΟΣ ΑΠΑΝΔΗΣΙΩΣ ΠΕΤΕΡΟΝ, ΚΑΙ ΕΚ ΕΞΑΡΧΙΣΤΕ ΤΗ ΔΙΑΙΤΗ, Η Η ΝΟΣΟΣ ΠΕΤΕΡΟΝ ΑΠΑΝΔΗΣΕΙ, ΚΑΙ ΑΜΕΛΩΣΤΑΙ.

Ed & ex ægroto coniecturam facere oportet an is cum præscripto victu perstet ad morbi usque vigorem : anne prius deficiat, imparque cum tali victu succumbat, quam cedat morbus & obtundatur.

Duo sunt à quibus potissimum cibandi consilia petuntur, morbi summus vigor, & ægrotantis vires. Neque solùm vires, sed etiã virium causa medico est cognoscenda. Nam (vt ait Hipp. de victu acutorum) ignorantia causæ viriũ ægri, sæpè causa est mortis. Medicus (exempli gratia) ad ægrũ accedat, cuius pulsus reperiat languidum: non tamè statim instituenda pharmaca, aut phlebotomia, aut victus ratio plenior: sed cognoscenda priùs causa infirmitatis virium, ac deinde statuendum de victuratione. Duplex autem est causa imbecillarum virium: alia est externa & manifesta, alia latet. Externa, vt κενεαργία, cū videlicet præcessit magnum alui proflusium, longa fames & inedia: fluor sanguinis è natib. vt πύρος, hoc est, omnia quæ valde egrũ infestât, cuiusmodi sunt mordicationes stomachi, syn-copæ, dolores ventris, vigilia, &c. Aliquãdo etiã dolor grauissimus adfert ἀσφυξία. Neque tamen propterea erit prætermittenda phlebotomia, aut victus ratio: inspecta

inspecta (inquam) causa illius lãguidi pulsus, aut nullius. Alia iam causa latet: vt intēperies alicuius partis principis summa, præsertim calida & sicca, quę maxime vires deiciit. Qua causa deprehensa, iam erit instituendus victus, phlebotomia aut medicamētis omiffis. Aliquando etiam affectio oris ventriculi primũ, & deinde vteri facit pulsum languidum, aut nullum. Neque tamen ob id debes deterreri ab instituendo victu tenui aut phlebotomia: sed cognoscenda est causa. Nonnunquam pituita quadam, aut acri humore ad os vētriculi confluyente fit languidus pulsus: interdum in detrahendo sanguine animo linquitur æger, neq; idẽ tamen debes perturbari aut deterreri à mittendo sanguine. Adfert quoque pulsum languidum & propẽ nullam plenitudo: vbi tamen percepta est imbecillitatis causa, aperta vena statim reuiuifcit pulsus. Rectẽ ergo nos monet Hippocr. vt antequam victum aut phlebotomiam, aut pharmaca imperemus, cognoscamus causas imbecillitatis virium. Alterum est consilium ad victum rectẽ præscribendũ, vt scilicet tempora morbi vniuersalia distinguamus: vt accersatur medicus initio morbi, cognoscere debet speciem morbi per signa pathognomonica, id est, propria morbi: vt, pleuritis noscitur per sua signa, lateris dolorem punctoriũ & tēsiũ, febrim acutam, spirandi difficultatem, tussim, &c. Vbi ergo signa hæc crescant, crescet & morbus: si minuentur, minuetur ac inclinabit etiam morbus. Post speciem morbi spectabis morbi tempora, & nunquid æger ad vigorem vsque morbi possit perdurare cum eo victu quem præscripsisti. Vbi medicus vires ægri cognititas habet, simulque vim morbi (quæ consistit in morbi magnitudine & malignitate) videtque magnum fore cer-

HIPPOCR. APHOR.

nam inter naturam & morbum, quantum fieri potest, atterere debet vim morbi, & naturam roborare. Proponatur mulier grauida quæ laboret febre acuta, Ea sub crifim est paritura; in partu futuri sunt dolores grauiſſimi, qui plurimum atterant vires mulieris, ita vt periculum fit ne eiufmodi dolores auferant aut foetum, aut cum foetu matrem. Medicus matrem non ſolum nutrit, ſed etiam munit aduerſus futuros dolores, ne victa ſuccumbat. Itidem in Calculi dolore, vbi peruenit Calculus ad meatum vrinarium, dolores ſunt grauiſſimi: medicus has tempeſtates præuidens, conabitur morbi vim deprimere, roborabit naturam ac munit ægrum; alioqui morbo ſuccumbet. Cæterum ſunt crifes & lethales & ſalutares in vigore morbi, aliquando etiam in incremento, quando æger multò ſuperat vim morbi, non eſt expectandus vigor; ſed in principio vel incremento liberabitur; quod ſi ſit infirmior & inferior morbo, ſuccumbet in incremento aut vigore.

S C H O L I A.

VNà cum perſpecta morbi hiſtoria in ſpecie, magnitudine, more & motu, conijcere oportet ſignis ſylogiſticis, petiris primùm ex habitus vniuerſi partiumque ſingularum natura in colore, caractere, & mole ipſius ægri: deinde ex actionibus naturalibus vitalibus & animalibus. Item ex iis que excernuntur in qualitate, copia & excernendi modo, an victu quàm tenuiſſimo, aut tenuiſſimo, aut tenui, qui initio morbi præſcriptus eſt, ægri vires cum ſecuritate & ſine infirmitatis metu ſufficere poſſint.

sint ad morbi usque vigorem, cum scilicet morbi & naturæ certamen est in procinctu, in qua phlegmasia quicquā exhibere non licet: Ac nūquid prius ager deficiat, natura scilicet aut cōmunis peculiaris vitio, succi inopia, aut corruptione, atate, tempore, victu antea parcioꝛe & durioꝛe: eique victui ille sit impar, nec cum eo durare possit, non solum ob virium infirmitatem, sed maxime ob causam infirmitatis virium, quæ an à morbi magnitudine, an à vacuatione, an verò succi alibilis paucitate quam alimentum suppeditat, an aliunde pendeat, diligenter est animaduertendum: An verò morbus antea deficiat & retundatur: quod multo antè dignosci poterit ex perspicentia morbi in specie & indiuiduo, ex periodorum incrementis, anni tempore, & signis epipha-nomenis.

A P H O R. X.

Ὅσοισι ἰσὺ οὐκ αὐτίκῃ ἡ ἀκμῆ, αὐτίκῃ λεπτοῦ διαστᾶν
 ἀπόθισι ἢ ἐς ὑπερῶν ἢ ἀκμῆ, ἐς ἐκείνο καὶ πρὸς ἐκείνο μικρὸν
 ἀφαρτέον ἔμμεσθαι ἢ πικτέρας διαστᾶν, ὡς ἀνὲξ ἀρκέση
 γούτων.

Quibus igitur statim vigor est, hos statim tenuiter cibare oportet. Quibus autem postea vigor futurus est, iis & in ipso vigore & paulò antè subtrahendus cibus. Antea verò plenius alendum, ut ager durare queat.

Hæc sententia distat à septima, quòd sit generatior. Si quidem prior de peracatis tantum dicitur, hæc verò simpliciter de omnibus morbis. Statim autem vigere dicuntur morbi, quicumque in prima accessione habent vigorem, vel in secunda vel tertia,

c iiij

HIPPOCR. APHOR.

Verum sunt in morbis acutis accessiones diebus imparibus, ut primo (sed raro) 3, 5, 7. In quibus vero morbis acutis (biliosis praesertim) accidunt diebus paribus, ut 2, 4. (quod rarius contingit) lethales sunt. At in acutis aut synochis sanguineis ferè sunt accessiones salutare hisce diebus paribus. In morbis igitur, quibus statim vigor est, statim tenuiter cibandum. Quibus autem post, &c. Proponamus Dionem & Socratem, quorum hic laboret febre extreme peracuta, quæ viget die tertio: ille peracuta, quæ vigorem habet 7. Primo die Socrati exhibebitur hydrosacchar, 2. minuetur cibi quantitas. Ut si primo die dederis unc. 4. hydrosaccharis, vel hordeati, die postero dabis duas, At die tertio, quia vigor est, cibo penitus abstinendum, nisi vires reclamant. Sic Dionem primis diebus nutriri pleniùs, 3. tenuiùs, 5. adhuc tenuiùs, 6. tenuissimi omnium, 7. penitus subtrahetur cibus. Subtrahitur autem alimentum ut vires se habent: sedque duobus modis, quia scilicet vel omnino subtrahitur, vel quantitas eius minuitur, aut qualitas. Quantitas, ut (veluti sup. diximus) si datum primo die hordeatum ad unc. 4. detur 2. ad duas tantum. Qualitas, ut quom alimentum quod magis nutrebat, mutatur in id quod nutrit minus: veluti si hordeatum mutetur in ptisanam communem, vel hydrosacchar.

SCHOLIA.

Quibusunque iam futurus est vigor, ut in peracutis specie & individuo, exemplo tenuiter victurare debent: nam infringenda vis est morborum acutorum arte & remediis morbo contrariis, deinde natura peptimo, quem ea virtute molitur qua & alimentorum peptimo. Quibus

Quibus autē serius futurus est vigor, & eo ipso tempore, quo scilicet incidit status & paulo ante, ac paulo post etiā, id est exacto pene triduo, est deducendum alimentum. Nā, quæ ex parte natura est magis opis indigens, hæc illi potius est succurrendum. At qui magis est indigens in statu & paulo ante à vi morbi quàm ab exhausto sui. Ergo in curam morbi est potius incumbendum remediis morbo contrariis & pepasmo, quàm nature studendum cibo & potu. Atque ut in peracutis id perpetuò locum habet (excepta peste, nam in peste cibus est exhibendus) sic in mitioribus, cum ad id tempus ventum est, quo certamen natura & morbi est in prociectu, ne morbus reddatur pepasmi expers, ac mala crisi fiat funestus: in principio verd morbi & augmento liberalius indulgendum, ut ager par esse possit, integrisque viribus ad morbi vigorem perueniat.

A P H. X I.

ΕΝ τοῖσι παροξυσμοῖσιν ἕως ἑλλείδης χρόν, τὸ προσδεῖναι καὶ βλάπτει. καὶ ἐκείνῃ καὶ περιόδῳ παροξυσμῶν, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ἕως ἑλλείδης χρόν.

IN ipsis exacerbationibus cibum adimere oportet, nam prætere noxium. Et cum per circuitus redeunt morbi, in ipsis accessionibus abstinendum.

UT plenius hunc Aphor. intelligamus, sciendum primum quid sit paroxysmus, & quid periódus. Est autem παροξυσμῶν tempus quod initio aecessionis & vigore circunciribitur. Sicque hoc loco accipitur, non addita (ut faciunt vulgares) declinatione. Verùm ipsius paroxysmi multæ sunt partes, quas ita deprehendemus proposita febre tertiana. In hac ergo ubi exteditur ager & hiat, ἀποσημασία est: quam riget, ἀποσημασία

HIPPOCR. APHOR.

ἄρξῃ, id est, prima inuasio, siue ἀρχή, appellatur: quum iam mixtus est calor frigori, & minuitur quidē frigus, calor verò crescit, est αἰωμαλία: vbi frigus abiit, & calor inualefcit, dicitur αὐξήσις, ἐπιόδος ἢ ἀνάστασις. Deinde in maximo & sūmo calore est στάσις, Ἰσθμὸν sequitur κατὰ-επισῆσις seu μείωσις, declinatio. Cuius rursū duo tempora cōsideramus. Nam statim à vigore ὄρθου μὲν nūcupatur, sub finē verò est ἀέσις. At vbi desit omninò calor, est ἀπερξίς. Postremò huic succedit ἀγένημα (alij intermissionē, alij integritatē interpretātur) siue ἀγένημα, h. e. interuallum inter extremā declinationē, & alterum principium accessionis. In accessione itaque, i. morbi principio, augmento, & vigore cibum fugere oportet. Vnde Celsus, initia morborum (inquit) famē, sitimque desiderāt. Vbi per morborū initia intelligit initia accessionū. Cibum autē dare nocet, quia natura oppressa est & tristis, ob certamen cum morbo. Altera ratio, quia in prinēipiis accessionum febris materia putrida colligitur circa primas venas & partes nutritorias, ita vt ab ea corrūpatur cibus, si detur tūc tēporis, & postea morbum augeat. Periodus autem (teste Proclo) est motus siue (cū Galeno) reditus ab vno ad idē; hoc est, vniuersum spacium à primo insultu vnus accessionis vsque ad insultum alterius. Verbi gratia, hodie sub meridiem sit initium accessionis tertiæ, accessio duret vsque ad horam sextam, succedet ἀγένημα. Accessio recurrat postridiē hora secunda. Ab hora duodecima, ad secundam sequentis diei reditus, dicitur periodus. Iam verò per accessiones intelligit non solūm accessiones febrium intermittētium (ob id etiam dicit per circuitus) sed etiā exacerbationes continuarum, & dolores recurrentes, vt in cephalalgia, dolore colico, dolore stomachi, &c. Nō nutriendū ergò in accessionibus, id est, principio, incremento, vigore, nisi reclamant vires,

& præsertim in vigore. In principio nõ est dādus potus in incremento dari potest parū, in vigore si vehementer sitiāt æger, dandus. Nusquam dabimus cibum: sed nutrire possumus in declinatione, in *αδυναμῆ* cōmodè, in *ἀνέσθ* cōmodiùs: at in *ἐπιπέσει* & interuallis cōmodissimè. Ponamus febrē continuā, quæ diebus imparibus habeat exacerbationes, dieb. imparib. nutriemus tenuiùs, paribus verò paulò pleniùs. Ponamus & intermittētē, quæ habuerit accessionis declinationē hora sexta matutina. Pastus primus post accessionē erit tenuior, quia fatigata est natura ob accessionē, nutriāq; victu frigidiorē & humidiorē. At pastu altero (vt hora 3. 4. 5.) nutriā paulò pleniùs, quia sese recollegit natura ab accessione, virēque recepit ex priore pastu.

S C H O L I A.

IN Paroxyfimis. hac est (exempli gratia) cum ager perfrigerari cœperit, donec ad pedes calor descenderit, de cibo vereri oportet, quāuis iure exhiberi posse videatur: nam cibi exhibitio dāno est, primū ratione morbi: deinde quòd in paroxyfimo ventris & thoracis œconomia labefactetur, humoris in eas partes affluxu, potissimum à superficie corporis ad centrum: adde quòd impura aluo concoctio vitiatur: præterea vis morbi augetur cibo, auocata natura quæ in paroxyfimo maximè pugnat cū morbo. Iuxta illud 1. Epi. Que pari. accedūt. pari. indicātur: quæ vero imparibus, imparib. Quinetiā quacūque per circuii ingrauescūt, vt febres cū intermissione vnius diei, bidui, tridui, aut etiā quatruidui, vt colici dolores, cephalalgia, asthma, de cibo vereri oportet in paroxyfimo: quanquam in illis febribus intermittētibus quæ accedūtur ob mordentem acrimoniā humoris excalfacti & extenuati à sole, inedia, laboribus, tutò etiā in accessione exhiberi alimentum poterit: potissimum tamen in declinatione: secus in illis quæ sunt à plenitudine, obstructione, phlegmone ac putredine.

Τούς ἢ παροξυσμούς, ἢ τὰς κατὰ τῆς ἀνάστασης δηλώσασιν αἱ νύκτες, ἢ αἱ ὥραι τῶ ἔτους, ἢ αἱ τῶν αἰσθητῶν ὡρῶν ἀλλήλων ἀντιπερίοδοι, ἢ τὰ κατὰ ἡμέρας, ἢ τὰ κατὰ ἡμέρας, ἢ τὰ διὰ πλείονος χρόνου γίνωνται. ἀτὰρ ἢ τῶν ἐπιφανέμενων, οἷον ἐν πλειροσύνῃ πύελον ἢ αὐτίκα ἐπιφανέμενον, ἀρχομένη βραχύνει, ἢ δ' ὕστερον ἐπιφανέμενον, μακρῶς ἢ ἕρα, ἢ ὑποχωρήματα, ἢ ἰδρώτες, ἢ εὐκεία, ἢ δύσκειτα, ἢ βραχέα, ἢ μακρὰ τὰ νοσήματα, ἐπιφανόμενα δηλοῦν.

MOrbi verò ipsi, & anni tēpora, & periodorum inter se proportionis observatio, siue ea quotidie, siue alternis, siue maiore intervallo fiant, paroxysmos & statum morborum indicabunt. Sed & ex iis quae postea apparent, iudicia sumuntur, velut in pleuritide sputum si statim initio appareat, breuem fore denuntiat: si verò posterius conspiciatur, longam. Quinetiam urinae, alui faeces, sudores & indicatu faciles aut difficiles: & breues, vel longos morbos fore, quum superueniunt, demonstrant.

TRia esse dicebamus antea, ex quibus medicus rationem victus praescribendi possit sumere. Primum è viribus aegrotantis, alterum ex morbi constitutione, tertium ex praenotione futurarum accessionum particularium. Vires cognoscuntur ex pulsibus, & aliis quae scribuntur in prognostico Hippocratis, ut habent virum trium facultatum, &c. Quod si exactè eas cognoscere non possimus, saltem quantum fieri potest, exactè sunt cognoscendae. Debet enim nota nobis esse causa infirmitatis virium, ex secundo cōm. Gal. in lib. de ratione victus in morbis acutis. At accessiones futuras, & morbi constitutiones perspectas habere poterimus, tum ex hoc Aphor. tum ex 3. de Cris. Est autè παροξυσμός Galeno deterius & vehementius totius morbi tēpus à primo insultu accessionis vsque ad

ad vigorem. In qua non solum non est nutriendum, verum etiam inter eius principium & partem precedere oportet recte intercedere sex horas. Per *crises* vero intelligimus hanc non vigorem seu statum morbi, sed ideam, formam, & historiam totius morbi: per quam formam scimus qualia & quanta futura sint tempora morbi vniuersalia. Porro, ut accessiones & constitutiones cognitae habeamus, considerare in primis oportet in morbis, speciem morbi, ut, audita voce quartanae, statim iudicamus futuras accessiones quarto quoque die, easque longas. Post speciem videnda vehementia morbi. Deinde mores, id est, malignitas & clementia morbi. Postremo spectandus morbi motus, quia scilicet anticipat vel tardat: & quia longiores aut breuiores sunt accessiones. Verum, id in morbis est aduertendum, quosdam esse anomalos & erraticos, qui ferè sunt ex materia mixta. Quo fit, ut dubitatum sit, an in huiusmodi morbis dignosci possint accessiones, constitutiones, & crises. Respondebimus posse quidem dignosci: sed paulò difficiliorem esse cognitionem: quemadmodum etiam accidit vbi commiscantur & complicantur morbi. Ac hodie quoque difficilius est accessionum cognitio quam fuerit tempore Hippocratis. Siquidem tunc multò magis, quam nunc, erant ordinatae, quòd omnia ferè committerent naturae: at nunc saepius confidimus remediis artis, ita ut aliquando venam secemus, interdum demus clysteres, saepe etiam rationem victus plenioris praescribamus, &c. vnde plerumque immutatur accessionum ordo. Caeterum anni tempora, accessiones quoque & constitutiones morborum indicabunt. Si enim aestate morbi inuasent, magna ex parte biliosi erunt, atque

ad eò per tertium quèque diem accessiones habebūt,
citòque finientur. Còtrà, vbi hyeme exortì fuerint, pi-
tuitosi vt plurimū erunt, singulisq; diebus affligēt, &
tardiùs desinēt. Per añi autē tēpora (vt breuis est Hip.)
intelligit etiā & temperaturam ægri, & ætatē, & vi-
tē genus, & còsuetudinē, & locū in quo ægotat, &
regionē, & aëris ambientis constitutionē. Hæc
enim vnà indicabunt accessiones & constitutiones.
Per circuituum verò incremēta intelligendum (teste
Gal. in Com.) accessionū quæ in circuitibus fiūt aug-
menta, ex quibus & morbi augmentum & futuri vi-
goris tempus præfinitum maximè discere possis. Sūt
enim iudicia, conferendæ accessiones, si accelerant,
vel non: si longiùs durant, aut non: si maiores vehē-
mentioresque sunt, aut non. Hoc est, primū còparādū
est tēpus quo inuasit accessio prima, cū hora vel tem-
pore, quo inuasit secūda. Secūddò còferenda est vehē-
mentia vnius accessionis cū vehēntia alterius: idq;
secūdū signa pathognomonica. At malignitas spectet-
ur secūdū accidētia superueniētia. Còparāda itaq;
malignitas cū malignitate. Vt, si in priore accessione
quū nullū superuenit aut deliriū, aut syncope, hæc ac-
cidūt in secūda, significabitur morbus malignior. Cò-
ponem⁹ etiā motū cū motu: quia scilicet in accessione
hac, celerior est trāsitus à principio ad incremētū, & ab
hoc ad vigorē: in altera verò tardior. Ille, n. trāsitus ce-
ler indicabit morbū breuiorē, hic verò tardior longiorē.

Sed ex iis qua postea apparēt *Ἐπιφανόμενα ἔσθ' ἰνὸς μέρους*
signa sunt & symptomata, sed diuerso respectu: quā-
quam sæpe pro eodē accipiuntur. Verūm *Ἐπιφανόμενα*
propriè sunt signa seu symptomata, quæ non simul cū
morbo inuadunt & incipiūt, sed subinde apparēt ac
superueniūt: vt in pleuritide sputū. *Ἐπιφανόμενα* verò
sunt

sunt signa seu symptomata quæ malignis morbis maligna superueniunt: vt in dysenteria, ingultus. Cæterum *ἄνταρρέμια* sunt triplicia: siquidē alia sunt signa salutis aut mortis: Alia coctionis aut cruditatis: Alia ad crises pertinent. De signis salutis aut mortis agit Hipp. 1. & 2. progn. de signis coctionis & cruditatis, & de signis criseon Galenus 2. & 3. de crisibus. Sunt & signa pathognomonica, hoc est, quæ passionem indicant, & circumscribunt essentiam morbi. Per hæc autem intelligimus speciem morbi, morbo (que definitur). Vt pleuritis morbus est cum febre acuta, dolore lateris pungente, tussi, & spirandi difficultate. *Iudicia sumuntur* In Græco deest *ἡμασπεδία* ἄγν. id est, ratiocinari oportet ex genere signorum syllogisticorum. Gal. in ioc. comm. Viētus acutorum docet *ἡμασπον* esse quæ per *ἡμασπον* fit, cognitionem. *ἡμασπον* autem (eodem ibidem auctore) appellant veteres non omne signum simpliciter, sed signum syllogisticum, seu syllogismum qui ex signis vetis & necessariis conicitur. Vbi ergo cognouit medicus ex signis pathognomonicis morbum sibi propositam esse pleuritidē iā considerabit qualis sit morbus, & quas habeat accessiones. Est (verbi gratia) morbus acut⁹, habeat accessiones dieb. imparib. &c. At postea quàm peruenit ad signa pathognomonica, cōsiderabit esse duplicia, propria, & communia. Propria, vt à pulsibus: communia, vt ab vrinis, alui excrementis, sudoribus, &c. Inter propria pleuritidis symptomata sputum (vt diximus) recēsetur: quod si incipiente morbo statim appareat, morbum breuem fore ostēdit. Vbi (antequam ad alia progrediamur) notādū est istud principiū esse triplex. Vnū secundum latitudinē, alterū indiuisibile, & tertium, quod est principiū vniuersale morbi. Ergo (statim) i. e.

principio vniuersali morbi : deinde sciendum quid sputum coctum, & quid crudum. Sputum coctum est, quod neque tenuius est, neque crassius, sed leue & æquale. Sputum crudum, quod vel tenuius est, vel crassius & viscosius. Si itaque in pleuritide sputum coctum apparet quatuor primis diebus, morbus septimo ad summum die finietur : si crudum, liberabitur æger vndecimo, vel decimoquarto, vel 17. aut 20. Si nil omnino expuatur ab ægro, morbus erit longior. Cæterum vrinæ in morbis venosi generis sunt proprium signum, in pleuritide verò commune ob febrem. Alui verò excrementa in morbis inferioris ventris sunt proprium signum. At sudores ad signa critica referuntur: vt sputum, vrinæ, alui excrementa ad signa coctionis & cruditatis. Ex signis autem criticis alia sunt que tantum signa sunt: vt lacrymæ, rubor oculorum, tumor hypochondrij. Alia sunt vt signa & causæ. Exempli causa, post perturbationem accessionis, signa sunt salutis: causæ verò, propterea quòd ob id liberabitur æger. Alterum exemplum. Die septimo rigeat æger, superueniat delirium, quod sequatur sudor. Ab hoc liberabitur æger, vt à causa & signo, si præcesserint signa coctionis: sin minus, contra. Sudor enim signum erit dyscriton, vbi ab eo vel æger non seruabitur, vel ægrè seruabitur. Siquidem excretiones omnes criticæ difficiles sunt, vbi non præcesserunt signa coctionis, & in diem criticum non incidunt: contra faciles, si antè apparuerint signa coctionis, & in diem criticum inciderint.

S C H O L I A.

VT iure & loco victus cuiq; morbo cõueniens ac necessarius prescribatur, ita discernendum. Iure quidem

ex perspicentia virium agri & morbi: loco verd, ex paroxysmis, id est molestis periodorum temporibus, & in continuis & intermitentibus. Paroxysmos autem totamque morborum historiam quatuor definiam temporibus. Vnde quantitates prouiso ducitur in qualitate, copia & numero: ipsi per se quique morbi, pro sua cuiusque natura in essentia, parte affecta, humoris dominatu, symptomatis & causis morbificis indicant. Sic enim peracuti, intra quaternarium vigorem ferre ostendunt. Tertianae exquisitae, septem periodis terminantur. Biliosi morbi imparibus diebus mouentur. Tertianae, tertio quoque die: quartanae quarto quoque die, & quae sunt eiusmodi. Temporum quoque vicissitudines, & tempestatum mutationes praeterita & praesentes paroxysmos & constitutiones indicant morborum: nam temporum praeteritorum conditione fiunt morbi longi aut breues, salutare aut calamitosi. Bono etiam caeli statu, ac astate sunt tertiana: Autumnus quartana: Et aestiuus quartana breues, autumnales longa. Item vices seu successiuae reciprocationes periodorum stante, cum symptomatum incremento, anticipatione, diurnitate & vehementia ostendunt statum futurum, & tempus quo accessiones deinceps sint reuersurae, non utique quo die: nam id morbi natura siue species indicat: sed qua hora diei, quod quam maxime ad victus institutionem conducit. Siue enim febris quotidie repetat, siue tertio quoque die, siue quarto, si vices illae ceu repetitiones fuerint celeriores, longiores & vehementiores, citò futurum statum indicabunt: & sequenti die, si febris quotidiana fuerit, accessionem citius praecedenti futuram. Hec enim tria, ex sententia Hippocratis 2. epid. part. 1. debent concurrere, ut significetur citò futurus status morbi, anticipatio, longitudo & vehementia. Etenim sola anticipatio id non pollicetur: sunt enim febres nonnullae, quarum accessiones natura sua anticipantes sunt, & in quibus anticipatio sola non magis augmen-

rum quàm declinationem significat : sic & de postpositione iudicandum, quæ declinationē significabit, si accesserint breuitas & remissio accessionum: ut & de statu, quæ inuasio simili hora facta indicabit, si adsit longitudinis ac vehementia equalitas. Signa quoque ὀρθὰ πρόδρομα, id est signa coctionis & cruditatis, signa critica, causa item critica, quæ apparent & fieri dicuntur ad salutem vel ad mortem, ad melius vel ad deterius, ad tempus & spatium crisis, plurimum conferunt ad futurum statum prognoscendum: ut, si ineunte pleuritide expectoratum statim appareat, primisque morbi diebus prodeat ex facili, ad breuitatē morbi apparet. Nam concoctiones celeritatem & securitatem iudicij prænunciant. Sin autem serius, id est, non ante septimum aut decimum quartum diem, diuturni, ut in Anaxione lib. 3. epid. Quinetiam urina in qualitate, substantia, copia & contentis, in morbis venosi generis: & deiectiones excrementi aut humoris morbifici, in morbis alui: & sudores in febribus biliosis tum internitentiibus, tum continuis, in qualitate, tempore, & excernendi modo, ubi apparuerint, secundi aut sinistri iudicij morbos indicant: secundi quidem iudicij, si sputa, urina, deiectiones, sudores fuerint indicatoria iudicantia: sinistri verò, si indicatoria, non iudicantia.

APHOR. XIII.

Ἐπιγονταὶ ἐν φορῶσι τὰ ἀνεστῆλυ φέρουσι, δεύτεροι οἱ καὶ δεσπικότες ἢ κίσεια μέρεινα, πάντων ἢ μάλιστα παιδία. τυτέων ἢ ἰωπέων ἀπὸρ ἀὶ τύχη αὐτῶ ἐοῦσιν ἰσοδυσμότερα εἶναι.

Iunium senes non decrepiti ferunt, facillimè, secundum hos qui constantem ætatem agunt: minus adolescentes, minime omnium pueri, atque inter eos maxime qui acrioris sunt & vniuersi ingenio predicti.

Vbi

Vbi ad victus rationem probè constituendam præcessit cognitio virium ægri, accessionum particularium & constitutionum, addenda est ætas (quod hoc Aph. facit Hippocr.) vt quæ conferat etiam ad victum præscribendum. Sed quum ambiguum sit hoc vocabulum (*γέροντες*) videndum quos senes hic significet Hippocrates. Cùm senectutis duæ partes sint, Vna cruda & viridis, altera extrema: erunt quoque (vt volunt Hippocratis interpretes) duplices senes. Nam qui crudam illam & viridem senectutem (vnde etiam *ἀνω γέροντες* dicti) agunt, dicuntur propriè *προσβύται*: qui verò extremam senectutem, *γέροντες* propriè appellantur *δὲν εἰς γλυκὸν ὄραν*, quod morti propinqui, iam de sepultura sint solliciti, decrepitos appellamus, vt post annum 70. vel 80. Quamquam interdum (vt Aph. ultimo lib. 3.) *προσβύται* dicuntur *καὶ τὸ γέροντες*, & contrà. Ergo *γέροντες* hic intelligit Hippocrates eos qui in prima parte senectutis sunt constituti. Hi enim faciliè ieiunium ferunt. At qui in altera extrema senectutis parte sunt constituti, hi longas inedias tolerare nequeunt: sed crebrò, paucis tamen cibus sunt reficiendi: Quo fit vt ieiunium in senibus sit vel cibi abstinentia, vel summa parsimonia in sumendo cibo. Est autem in eo facilitas, quòd distissimè cibo abstineant, nec appetant, inde non ledantur. Porro facilitas ieiunij vel difficultas ex tribus prouenit causis: ex natura videlicet caloris natui: ex conditione materiæ, ex habitu corporis, quia scilicet rarior est vel densior, mollior vel durior, vnde nostræ substantiæ fluor perpetuus, magis minùsve prohibeatur. Cùm itaque calor natiuus semper agat in humiditatem,

- non

d ij

HIPPOCR. APHOR.

In eaque pabulū habeat: quò ille maior & robustior fuerit, hæc verò laxior & fluxior, eò maiorem humiditatis copiam absument: iam accedat corpus rariū & molle, plus substantiæ effluet. Hi ergò non faciliè ieiuniū ferent: quippe cū illa humiditas seu substantia, quæ multa fluit & absorpta est, debeat alimentis instaurari. Contrà faciliè ieiunium ferēt, in quibus calor imbecillus & paucus parum humiditatis absorbit, fluitque parum substantiæ ob corpus densum & durū: quæ in senibus insunt. Horū enim calor natiuus paucissimus & languidissimus, humiditas cōcreta, nō fluxilis, quæ ob id non facile absorbitur: corpus densum & squallidum: ob idque cum minimum substantiæ per cutim exhalet, facillimè cibo abstinebūt. Post hos, qui ætatem constantem agunt. Sic vocat *μεσότης* Græcè ætatem, quæ media est inter vigorem seu tempus cōsistendi, seu iuuentutem, & senectutem: vt inter trigésimum quintum annum, vel 40. vsque ad 55. aut sexagesimum. Nemo enim potest ætates rectè & indubiè circūscribere ob diuersitatem regionum & temperamentorum, quia alij citius ad incrementum perueniunt, alij tardias. In hac autem ætate calor natiuus languescere incipit, humiditas cōrescete, corpus reficcari & constringi, ac condensari. Non ergò ita fluet substantia: quare secundum senes facilius ieiunium ferent: minùs verò faciliè quam senes & viri, ferūt adolecentes: quia in his calor est natiuus multus & efficax, humiditas fluxilior, corpus rariū & mollius. Est & causa cōmunis cū pueris, quia præter alimētū egēt etiā incrementō. Ad hæc multis exercitiis augēt calorē natiuū, plurimūq; substantiæ per cutim digerūt. Intelligūtur autē *μεσότης* vel à decimoquarto anno vel decimoquinto, vel 18. vsq; ad 25. aut 27. Orbanus & alij non-

nōnulli vertūt *μωρδία* puēros, sed malē. Sic idē *μωρδία* malē vertit infātes: sed meliūs vertetur pueri, quā & infātes & pueruli. *μωρδία* enim vocāt Grēci pueros omnes vsq; ad 14. annū. Hi ergo minimē omniū ferūt ieiuniū: quia cū habeat plurimū calōrē nativū & efficacissimū: humiditatē ductilem, liquidā, & quā faciliē cedit: mollitiē & raritatem corporis: corpus in motu perpetuo, per quē multum substantiā effluit, plurima dissipatur substantia quā alimēto debet reparari: adde causam quartam (quā prius diximus) quodd nondū iustam incrementi perfectionē sunt cōsecuti. Verūm minūs inter eos inediā tolerāt, qui sunt alacriores, hoc est, prompti & alacres ad actiones secūdm motus animi & corporis. Hęc autem promptitudo & alacritas ad actiones caliditatis copiosioris vel efficacioris signum est, teste Galeno cap. 29. & 33. artis medicę.

S C H O L I A.

Spectanda atas in prescribenda victus quantitate, quod scias virium conditionem non modo presentem, sed & futuram demonstrat. At, ut in mittendo sanguine, sic & in diætā instituenda, non modo presentium, sed & futurarum virium habenda est ratio: nimirum an vires valeant cum securitate, aut cum infirmitatis metu. Proinde senes non quidem omnes, sed ij tantū quibus adhuc cruda est viridisque senectus, à quinquagesimo anno ad sexagesimum, ieiunium facillimē ferunt: quod neque suctionis sensu, neque suctione, neque exhausto laborent: quod sit, ut neque famis causa in toto corpore per exhaustum, neque famis sensio faciliē in stomacho excitetur. Ac primum, exhausti ratio desideratur in caloris infirmitate, materia contumaci, habitus densitate ac meatuum angustia: Suctionis sensu non laborant, quia fere sunt pituitosi parte ventris superiore. Ergo si senum vires valeant: de infirmitatis metu

Linn

d iij

non tam vereri debemus, nec usque adeo esse solliciti de ce-
 teri prescribendo victu. Post senes crudos, qui constantem a-
 ratem agunt à tricesimoquinto ad annum quinquagesimā,
 facillime ieiunium ferunt, ob easdem causas quas in senectute
 cruda commemoravimus, sed paulò minores. Nequaquam
 verò adolescentes, quòd & exhausto & suctionis sensu labo-
 rent, proinde inedia impatientissimi: Imprimis verò pueri,
 quibus & ad incrementum & ad resarciendum influxum
 multo nutritu est opus: atque omnino qui ex iis fuerint a-
 lacriores, animosiores & ad motum expeditiores: Tales enim
 sunt vi ignis & energia, cuius est movere omnia per omnia,
 ut aqua nutrire omnia per omnia: ut scribit Hippocr. lib. 1.
 de diata.

APHOR. XIII.

TA αἰσχρόωμα, πλεῖστον ἐστὶ τοῖ μέρουσι θερμόν, πλείους ἔν
 δὲ ἰσχυρῆς ἐστὶ τὴν ἀνὰ τὸ σῶμα ἀσπίδα. Γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ
 θερμόν, ἔξ τῶ ἀρα ὀλίγων ὑπεκχυμάτων δέουσι, ὑπο πολλῶν
 καὶ ἀποσβίνουσι, ἔξ τῶ ἔξ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσι ἐξ ὁμοῦ
 ἔξις, ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα.

Qua cresunt corpora plurimum caloris innati obtinet,
 ut aque copioso quum alimento indigeant, ipsis abun-
 de suppeditare oportet, alioquin corpus consumitur. Senibus
 verò parum caloris inest, propterea paucis succèdicutis indi-
 gent. Exiguus namque ignis fomitis extinguitur multitudine.
 Ob eandem causam nec senibus febres perinde acuta
 fiunt: frigidum enim eorum corpus.

Hæc sententia est veluti interpretatio præceden-
 tis. Causam .n. exponit cur senes facillè ieiuniū,
 contrà verò pueri & adolescentes nullatenus tolerēt.
 Hoc autem fieri docet, quòd plurimum caloris innati
 habeant. Sed quid sit calidum innatum, apud veteres
 fuit valde ambiguum & controuersum. Siquidem alij
 nihil

nihil aliud esse putabant, quàm calorem solis qui omnia generat: alij, esse vnam ex elementis qualitatem censebant. Verùm vt quid reuera sit intelligamus, ex sententia Hippocratis, Platonis, Zenonis discendum est quomodo omnia fiunt in vniuersa rerum natura. Cùm quatuor sint elementa, ex quibus constituuntur corpora omnia, horum quidem materiam Hippocrates, Plato, & Zeno existimant esse aërem & aquam magna ex parte, minimum verò terram: quam trium elementorum mixturam subeat iam ignis. Hic reuera calidum est *α' πυρρον*, siue primigenium & innatum: hic, inquam, ignis nihil aliud est quàm natura. Vnde Zeno naturam definire solet ignem artificiosum: hoc est, qui perpetuò mouetur, perpetuò format & gignit ex massa illa trium elementorum. Hinc non ineptè Poëtæ, qui finxerunt Prometheum, vbi hominis simulachrum ex luto finxisset, è cælo ignem clepsisse, quo postea suum illud simulachrum animauerit. Iam vt hominem constituamus, oportet quoque misceri aquam, aërem, & terram paruam copiam, oportet ignem illum adesse. Spermata itaque & sanguis menstruus, generationis nostræ primordia, tribus illis elementis respondent. Quod si his affundatur ignis, iam substantia est calidi innati, iam est natura illa formatrix. Porro hic ignis, qui (vt diximus) perpetuò mouetur & gignit, ex ea sanguinis & spermatis massa constituit primùm partes similes, ex quibus quædam etiam dicuntur spermaticæ, quædam sanguineæ, propterea quod hæc plus sanguinis, aliæ plus seminis in se habent. Deinde idem ignis format & componit ex similibus partes instrumentales. Quinetiam ignis beneficio remanet vis quædam in partibus similibus, quæ sanguinem humoresq; gignit. Qui quidē sanguis aliq; humores gēt a limētō: &

d iij

contra idem sanguis & humores sunt pabulum caloris nativi, qui est in partibus similaribus, ac præterea archigoni: adeo ut quemadmodum se habent alimenta ad sanguinem & humores, ita se habent sanguis & humores ad calorem nativum partium similarium. Ceterum calidum innatum intelligitur quatuor modis: nempe secundum quantitatem, secundum substantiam, qualitatem, & efficaciam seu energiam. Substantia caloris nativi rursus intelligitur multifaria. Siquidem aliquando dicitur esse in illis duob. nostre generationis principiis, semine & sanguine menstruo: aliquando in sanguine & pituita, quod in his suum pabulum habeat, ut diximus: aliquando in sanguine & visceribus, ut in corde. Sed in corde eadem habere dicitur per antonomasiam. Nam cum in corpore duplex sit sanguis, unus ad nutritionem in hepate, & reliquis partibus, alter in sinistro cordis ventriculo admodum spirituosus: quia in hoc consistit caloris nativi fons, in corde collocatur interdum substantia caloris nativi. Et ut est calor in corde, ita se habet calor reliqui corporis. Quantitas vero caloris nativi consideratur duobus modis: quia scilicet calor est multus, & calor extensus. Qualitas item bifaria: quia blandus est & suavis, ut in pueris, vel, quia acris & mordax (ut in iuuenibus) aut languidus, ut in senibus. At secundum energiam spectatur calidum innatum, vel quia magis est intensum, vel quia magis symmetricum. Hic itaque per calidum innatum non qualitas (ut nonnulli voluerunt) venit intelligenda, sed substantia caloris innati. Quam cum habeant plurimam pueri & adulescentes, quæque magna sua efficacia facile ac ream illam & tenuem humiditatem qua abundant, absumat, ac per cutim digerat ob corporis mollitiem, necesse est eos plurimum indigere alimento. Ponit autem ex Timæo

Pla-

Platonis duplicem ignem Galenus: vnum æthereum, qui vrit, vt est elementaris: alterum in nobis, qui vaporosus est, blandus, suavis, ac temperatus. Est tamen & in nobis alius ignis aduenticius (qui illi elementari respondet) mordax, in suavis, acris, & fuliginosus: qualis apparet in viris & senibus, quum magis terreste efficitur corpus, idque maximè in febricitantibus, præsertim febres hæcticas vel putridas. Cæterum senes paucum habent calidum, siue substantiam spectes, quæ minima est (absumpta videlicet aërea & aquosa illa substantia) siue qualitatem, quæ debilis est & languida: ob id paucos egent alimento. Id enim significat vox ὑπερκαυμα Galeno in comm. test. quæ ἰσσοφῶς denotare dicit: quod veteres medici & nobilissimi philosophi (vt Hipp.) eorum quæ animalia constituunt elementorum, calidum maximè esse vitæ causam existimant. Est autem propriè ὑπερκαυμα fomes ceu alimentum ignis. Porro cum febribus nihil aliud quàm incendium quoddam sit excitatum in nostris corporibus, senes vero paucum habeant calidum innatum, rarius quam iuniores, febribus acutis corripuntur. Quod si quando contingat vt tam acutis febribus quàm iuuenes, laborent, omnino eæ ad ægrotantis interitum finientur.

S C H O L I A.

PVeritia præ ceteris ætatibus liberaliori alimento indiget: Nam quæ incrementis augetur, mutatione scilicet magnitudinis, quæ fit per extensionem, seruat a semper priori continuitate, plurimum habent humidi primigenij spiritu & calore perfusi. Est enim consentaneum vt id quod augetur calidissimum sit, quo non solum quæ dissipatur materia infusauretur, sed quæ prius existerat cum

naturalis accessione accrescat: propterea que iis plurimo nutritu est opus. ratione effluxus & incrementi: alioqui corpus absumentur effluxus & exhausti ratione, & affluxus inopia: senibus vero caloris exiguum superest, quod sit ut paucis fortibus egeant, quippe à multis extinguntur facile: inde ad eò senibus non ita sunt febres acute, qua non tam celeriter, nec continenter, vehementer moventur (qua tria requiruntur ad morbum acutum) quam in iuuenibus: frigidum enim est eorum corpus: propterea omnem inflammationem facilius ferunt senes quam iuuenes. si eam qua in pulmones atque thoracem cadit exceperis: qua enim inflammatio senes fatigat, vehemens esse nequit, quod in illis calor parvus sit in mole, & remissus in qualitate. Quamquam si aliqua febris ardens senes corripiat, non potest esse non periculosa senibus: tum quia senile corpus à proprio temperamento longius discessit: tum quia causa que illam accendit, validior est, tum quia in senibus vires sunt debiles.

APHOR. XV.

Aι κοιλιαί χιμῶνος ἐν ἡσθεσθαι δερμάτω φύσει, ἐν ὕπνῳ μακρότατοι ἐν ταύτησιν οὐκ ἴησιν ἀρῆσαι, ἢ ἀπεσοῦνται πλείω δοτιῶν, ἢ ἡδὲ τὸ ἐμφυτον θερμὸν πλείον ἔχουσι, ἐξ ὁποῦ οὐκ πλείονος δέουσι σημαῖον αἰνικίας, ἢ οἱ ἀθληταί.

VEntres hyeme & vere natura calidissimi sunt, somnique longissimi. Quocirca iis temporibus alimenta copiosiora dari debent. Siquidem plus nativi caloris habent: pluribus igitur alimentis egent. Argumento sunt et aetes & athleta.

Non parum ad victus rationem rectè institucdam anni tempora conducere demonstrat hæc sententia. Per κοιλίας autem intelligit Hippo. non solum

vcr-

ventrem propriè appellatum, hoc est, ventriculum, veram etiam partes nutritorias quæ sunt circa ipsam ventrem. Hyems verò hîc accipienda, non vt cum scribitur ab Astrologis, sed medicorum more, hoc est, vbi iam frigus est. Sic ver sumendum hoc loco non Astrologorum more, sed pro vere ineunte & accedente ad hyemis naturam, hoc est, frigido adhuc. Iam cû naturæ nomen valde sit ambiguũ tum apud philosophos, tum apud medicos: hîc intelligemus *τὴν φύσιν*, eam dici facultatem, qua gubernamur. Quæ facultas, substantia est caloris natiui, quæ posita est in sanguine, spiritu, & aërea humiditate. Natura igitur id est, calore innato, sunt calidissimi ventres vere & hyeme. Sic somni sunt longissimi hyeme, non propter longissimas noctes, sed quia calore natiuo fortiter agente somni materia plurima est. Hæc autem nil aliud est, quàm vapor à sanguine, spiritu, aërea illa humiditate, qui vapor facit somnos longissimos & suauissimos, non solum ob multitudinem, sed etiam ob consistentiam & qualitatem, quia scilicet multus est, benignus & præterea crassior hyeme quàm æstate. Quod ad calorem attinet, copiosus est hyeme, quia copiosior ea materia: præterea fortis & robustus, quia tunc est coactus & collectus. Cogitur porro ac in corporis profundum refugit tribus de causis. Primum ob circũstans frigus externum: deinde ob noctes & tenebras. Nam quemadmodum aë lucidus calorem nostrum foras euocat ac dissipat: ita tenebrosus eundem calorem intus cogit ac repellit. Tertia causa est somnus, qui maximè concoctiones iuuat, quod videlicet per eum calor naturalis interiora petat. Ob has igitur causas cum sit calor copiosus & robustissimus, à quo

plurimum substantiæ absumatur & dissipetur: vita autem nostra ablata substantiæ adiectione instauretur ac feruetur, alimenti plurimū exhiberi debet hyeme. Sin minus, calor quidem ille plurimus & robustus, vbi intrò coactus nihil pabuli reperit, contabescit, refrigerat & offenditur nostrum corpus. Minuta ergo caloris nativi substantia, minuitur noster calor: unde minus appetit homo, peius concoquit, peius sanguificat, & excernit. Contrà, si detur satis alimenti, fiet naturæ robur firmum, magis appetet natura, melius concoquet, digeret, sanguificabit & excernet. Proinde hinc fit, vt plurimū euacuatis somnum prohibeamus, nisi præsumpto cibo. Iam detur frigus vehemens, & calor natiuus paucus. Hic quidem languescere & corrumpi ab aëre externo poterit frigidiorè, nisi alimenti instauretur. Ponamus igitur duos, quorum alter habeat calorem nativum multum, alter paucum. Ille valde appetet, rectè concoquet, sanguificabit, excernet: hic contrà. Illum fouebo alimentis multis: hunc verò alimentis paucis & concoctis facilibus, veste multa, fomentis circa ventriculum, vt pellibus, &c. Quapropter non est vniuersalis hæc sententia de brutis hominibus, sed de hominibus tantum: neque tamen de omnibus, sed de iis solùm qui multum habent sanguinis, & ob id multum nativi caloris. Pæri autem quia calorem nativum plurimum obtinent, idcirco pluribus etiam alimentis egent, eademque conficiunt melius. Itidem athleta, quia crebris exercitiis sanguinem auctiorem sibi reddunt, & ob id nativum calorem,

SCHO-

SCHOLIA.

VT etatis, ita & temporis anni habenda est ratio in prescribenda vius quantitate. Quare liber alius alimentum exhibendum hyeme & vere quam alio tempore. Nam insignes viscerum capacitates, nimirum ventriculi, iecora, thoracis & cerebri: potissimum vero alui, seu ventris inferioris qui a domine continetur, estque concoctionis officina: hyeme ab occasu Vergiliarum, nimirum idibus Nouembribus, ad equinoctium vernum: & vere, ab equinoctio verno ad ortum Vergiliarum, sunt calidissima per antiperistasin & ex euentu, non omnium quidem animalium, nec omnium hominum, sed eorum tantum qui solidum habent corpus, & succi plenum: & quadrati nominantur: calore natiuo non quidem fixo, sed solo fluente: fixi enim caloris nulla potest accessio, nouumque incrementum fieri, alioquin immortale foret animal: fluens vero augeri ac crescere potest, refluxu scilicet ad interiora sanguinis, spiritus & humiditatis aëreæ: ex quibus tribus ut olim homo principia habuit, sic ab isdem proportionem ac propagationem vite recipit: vnde enim generatio, inde conseruatio: Somni quoque longissimi hyeme & vere, quia ventres calidissimi: ut enim calor natiuus intrò aut foras viam affectat, ita somni & vigiliarum inclinationes fiunt, ut docet Gal. Comment. ad Aphor. 1. libr. 2. Quamobrem iis temporibus refectioni plustribuendum, cum scilicet corporis mutatio sit ad robur, non ad infirmitatem. nam cum sit mutatio à robore ad infirmitatem, estque de cibis detrahendum, hyeme minus est dandum, estate plus, si quid dandum. Etenim cum maior caloris natiui fluentis vis inest, tã pleniore victu est opus. Id restantur athleta, & etates, potissimum vero pueri, qui quia maximã habent calidi innati copiam, illi quidem ob exercitationem, hi vero etatis beneficio, pleniore victu opus habent. Quod hactenus de temperaturis, aratibus,

HIPPOCR. APHOR.

temporibus quod ad victus rationem prescribendam attinet, pronunciatum est ab Hipp. idem de regionibus dici potest. Qui enim regiones frigidas incolunt, voraces sunt, quia ventres habent calidissimos per antiperistasin. Esi vero ventres hyeme sunt calidissimi, pituita nihilominus hyeme plurima gigni solet, quam tamen ab imbecilli calore gigni afferunt medici. Sed ea reuera non tam gignitur in ventriculo, quam in hepate & venis, ad quas partes cum ambientis aeris frigus penetret, impedit quominus chylus ad hepar & venas delatus exactum sanguificationis cultum recipiat: adde quodd (ut ait Hippocr.) noctes sunt longiss. & pluuia copiosa tum temporis.

APHOR. XVI.

Υγραὶ πάντι διαίτησι τοῖσι πυρεταίνουσι συμφέρουσι, μάλιστα ἢ παιδίοισι, ἢ τοῖσιν ἀλλοιοῖσι τοῖσιν, ἢ τῶς εἰθισμένοισι διαίτησιν.

Victus humidus quum febricitantibus omnibus cum pueris maximè atque aliis qui tali victu uti consueuerunt, utilis.

Hactenus egit Hip. de quâtitate victus tum ægrorum, tum sanorum: nunc de qualitate, quæ & ægris & sanis conuenit, verba facit: ut enim ægro conueniens alimentum prescribas, alimenti qualitas spectanda; primùm secundum qualitates primas, quia vel calfacit, vel refrigerat, vel humectat, vel siccet. Ut in febre duæ sunt qualitates, caliditas & siccitas, his ergò opponam victum frigidum humidum. Deinde consideranda victus qualitas secundum qualitates secundas, quibus oppugnemus quæ morbo sunt coniuncta. Ut, cum

cùm in febre sit non solum calor, sed & obstructio: hordeato, & corrigere potero calorem, & simul aperire obstructionem. In tertia ratione videndum, ut alimentum gignat bonum succum, facile coquatur, celeriter distribuatur, parum aut nihil habeat excrementi. Quatò conueniet alimentum, si sit ægro suaue & conuictum. Cæterùm victus humidus duobus modis intelligitur: aut potentia humidus, ut hordeatum ius pulli: aut humidus actu & liquidus, ut iuscula, potiones, &c. Vnde nonnulli volunt præberi victum, non qui reuera humectet, sed liquidum. Si verum spectemus, in febribus instituemus potius aliméta liquida, quàm quæ crassiore sunt substantia. Ea enim facilius liquantur, facilius minuuntur in tenues partes & naturæ ut concoquat accomodantur, celerius item distribuuntur, bonum succum faciunt, parum habent excrementi. Optimè igitur dari possunt in febribus liquida. Quamquam reuera Hipp. intelligit de alimento quod potentia humectat. Verùm quæret quispiam, cum febris essentia sit in calore, oporteat autem medicum ex diametro pugnare cum morbi essentia, qui sit ut Hippoc. febricitantibus humidum solum, non etiam frigidum victum conuenire dixerit? Respondebimus, Hippocratem (ut breuitatis studiosus est) per qualitatem unam, scilicet humidam, significare etiam refrigerantem. Quemadmodum enimposito calore satis notatur siccitas, ut ad quem necessarium se sequitur siccitas: sic posita humiditate inauditur frigiditas, ad quam ut plurimum sequitur humiditas. Præterea victus humidi fecit tantum mentionem, præterea victus humidus magis urget: siquidem siccitas difficilius corrigitur quàm caliditas.

Itaque victus non solum humidus, sed etiam frigidus prodest in febribus. Verum in nostris illud cauendum, ne plusquam oportet, refrigeremus. Harum enim regionum ventriculi sunt frigidi: proinde multam colligunt pituitam & crudos humores, unde obstructions, & hinc febres. Quod si multum refrigeres, laeduntur, augentur obstructions & febres. Quare exhibebimus mediam materiam, ut hordeatum &c. At enim hoc loco intelligendi veniant febricantes simpliciter & absolute: hoc est, non complicato alio affectu, ut hydrope, pleuritide, sanguinis sputo. Nam ubi complicati sunt affectus, qui contrarias habeant indicationes (ut febris & hydrops) ad id quod magis viget, respiciendum, non posthabito altero, curationeque in his contrariae sunt adhibenda. Praesertim pueris &c. Haecenus docuit qualitatem victus contrariam in aegris iam in sanis similem & familiarem seruadam esse docet tum propter aetatem, tum propter consuetudinem. Nam pueri egent victu humido, quod propter incrementum sint humidissimi. Natura enim eos donauit humiditate, materia incrementi, & praeterea caliditate incrementi opifice. Altera causa, quia nihil tam repugnat incremento, quam siccitas. Unde pueri febricitantis incrementum impeditur, quod is a febre siccetur. Quemadmodum itaque victum similem postulat aetas, quia ex iis est quae naturae nobis insunt: eadem ratione consuetudo indicat se seruandum similibus. Est enim consuetudo, acquisititia natura, ut testatur Gal. lib. secundo Temp. cap. quinto. Verum quod de victus ratione ab aetate & consuetudine dictum est, id etiam de temperamento naturali, anni tempore, & regione (ut monet in comm. Gal.) erit intelligendum.

SCHO-

SCHOLIA.

Hactenus de copia ac quantitate victus, nunc de qualitate eiusdem agitur. Dieta igitur meabiles, concoctu faciles, sitis & aliena qualitatis expertes, cuiusmodi sunt prisana, panis intinctus in iusculo capi, pulli & carnis vitulina: omnibus febre essentiali simplici, nec cum alio affectu complicata laborantibus, si iure & loco exhibeatur, conferunt: quia aequè pugnant cum morbo, atque natura student, cum prædicta sint quatuor qualitativibus iam commemoratis, maxime verò pueris, febre essentiali correptis, conferunt, duabus de causis, & quatenus morbo contraria sint, & quatenus natura agrotantium convenienter adhibentur: conferunt quoque aliis qui dietam humidam in omni vita instituerunt. consuetudo enim altera quadam natura est, ita ut quemadmodum qua præter naturam sunt, amoverè desiderant per sua contraria, ita qua secundum naturam sunt, servari per similia: unde tria hæc, temperatura, atas, & consuetudo univiam eamque similem iudicationem præbent: victus autem humidi nomine non tantùm alimenta, sed & potum, balnea, aerem humidum, quietem & somnum intellige.

APHOR. XVII.

KΑὐτὸν ἀπαξ, ἢ δις, καὶ πλείω, ἢ ἐλάσσον, καὶ κτ' ἢ μᾶλλον, δοτικῶν δὲ πρὸς τῆ ἀρῆ, καὶ τῆ χάρη, καὶ τῆ ἰλιμῆ, καὶ τῶ ἔδα.

Quos etiam semel aut bis, & plus minusve & minutatim ac particulatim alere conveniat, spectandum. Dandum verò aliquid consuetudini, tempori, regioni & ætati.

Postea quàm de quantitate & qualitate eorum
 quæ offeruntur sermonem habuit, nunc qualis de-
 beat esse eorundem modus in ægris demonstrat.
 Modus autem siue qualitas alimenti spectatur in tri-
 bus: quia scilicet vel multum quantitate exhibetur,
 aut paucum: vt multum panis hordeati, &c. vel quod
 multum nutrit aut parum: vel quod offertur longio-
 ribus interuallis aut breuioribus: Quando verò plura
 vel pauciora, sæpius aut rarò vel semel cibū præbere
 oporteat, discendum potissimum à viribus ægrotan-
 tis, & morbi natura, seu morbo ipso. Virium robur in
 morbo, quà robur est, eget copiosiore alimento: quia
 fortior est calor natiuus. Sed cum viribus consideran-
 da humorum quantitas & qualitas: Vires ergò sunt
 vel cum plethora, vel cum inopia siue defectu. Sunt
 & vel cum humorum integritate, vel cum eorundem
 corruptela: Sint vires cum plethora. Vires quatenus
 sunt vires, egent multo alimento: plethora nullo, aut
 paucò. Videndum vtra indicatio vincat. Vincit indi-
 catio à plethora: siquidem vires internum habent
 alimentum quo sustententur. Hic ergò exhibebimus
 pauca alimenta, pauca (inquam) quantitate, pauca
 qualitate, hoc est, parum nutrientia, & longioribus
 interuallis. Si verò sint vires cum humorum defectu,
 quia vtrumque postulat multum alimenti, multum
 dabimus tripliciter: multum quantitate, multum
 nutriens, & sæpè. Iam si adsit visum robur cum hu-
 morum integritate, sequi oportet omnia medioeria:
 hoc est, neque tenuiter, neque plenè est cibandum.
 At, si sint validæ vires cum humorum corruptela:
 sumpta vtrinque indicatione dabimus multum cibū,
 boni succi, & sæpè. Vires enim robustæ cum non
 habeant

habeant internum illud pabulum vt in plethora, multo egent alimento & frequenti. Præterea, vtili aliquo succo opus est, qui corruptam illam materiam possit temperare: hinc conuenire poterit ius pulli, hîdæatum. Nam præterquam quod satisfacient viribus, contemperabunt etiam humores corruptos. Sic in sanis, lac, siue serum lactis corruptelam humorum temperat: necnō lac asinum in albis puellarum coloribus, & suppressis mensibus. Ab his etiam non dissentit, quod Auicennas in peste sumi iubet multum alimentum boni succi, & frequentioribus interuallis: quod materia illa corrupta, quæ pestem facit, contemperetur. Hactenus de virium robore, iam de eadem infirmitate, quæ, contra quàm vires robustæ, paucum alimentum postulat, quia multum conficere non potest. Verùm, vt in virium robore dicebamus, ita cum hac spectanda est quantitas humorum & qualitas. A quibus simul iudicationibus sumptis, statuendum est de modo & quantitate alimenti. Cæterùm præter iam dictas quæ à morbo viribusque petuntur indicationes (quæ quidem primæ maximæque sunt) sumitur etiam cibi offerendi modus à consuetudine ægrotantis, tempore anni, regione, & ætate, vt in comment. copiosè ostendit Galenus. Hinc est quod dixit Hippocrates dandum esse aliquid anni temporis, & similibus: vt innueret vniuersam victus rationem non ab his tantum esse petendam, sed potissimum à morbo & viribus.

c ij

Cibi offerendi modus hic describitur: cuius indicatio desumenda est à morbo, maximè verò ab aegri viribus. Ergo cum perspectum habueris iure, & iam edito pepasmo, ptisanam exhiberi debere: exempli gratia, in pleuritide cum os humescere ceperit: tum illud maximè est considerandum, quomodo sit exhibenda: semelne an bis die, id est, unico pastu, an duobus partibus: larga manu, an parca: sic semper, an aliter, atque alius. Semel quidem iure offerenda ptisana, si adhuc siccior sit morbus: id est, si nulla adhuc morbi excrementa foras prodeant, dum sit progressus ad infirmitatem, deinde si vires valeant cum succi alibilis copia, dum sit progressus ad robur: Item si vires valeant cum succi inopia, aut imbecillæ sint cum nimia pravi humoris abundantia. Bis verò die si morbus humescere incipiat, id est os aut aluus humore perfundi incipiat: exempli gratia in morbis pulmonum: & vires debiles vi aut diurnitate morbi factæ sint. si vires cum succi alibilis inopia, aut humorum pravorum copia: largiore manu exhibendus cibus in qualitate & copia humescente morbo, exempli gratia, qui pleuritide, aliisque affectibus thoracis & pulmonum in quibus excrementa convenienter iam foras prodeunt, quò maior apparet expectorati copia, ut inde firma reddantur latera ad expectorandum: deinde, si ipsum per se expectoratum procedat, ac dolor pleuriticus ultro quiescat, nulla ope medici quæ fecerit corpus infirmum: Item si vires valeant cum succi inopia. Parciorè vero manu, si morbus adhuc siccior sit: aut, si vires effætae langueant cum succi copia: aut, si vires languida sint cum succi inopia: tum enim sæpe & parum cibus exhibendus. Videndum etiam est, utrum id quod primo loco duxeris faciendum in qualitate, copia & numero offerendi cibi, sic semper eodemq. modo fieri oporteat, an verò quid immutandum. Attri-
buen-

buendum tamen est quidpiam tempori, regioni, ætati & consuetudini. Aestate enim parum cibi exhibendum, ob vires imbecillas: & sæpe, ob magnam humorum penuriam. Hyeme, raro & multum: vere medio parum & raro, ut vitetur plethora, qua tunc imminet ob humorum fusionem qui hyberni temporis frigore concrevere. Autumno vero, præsertim si vires sint valida, multum & sæpe, quia similis est morbis qui sunt ex corruptione. In frigida regione, uti hyeme: in calida, ut in temperata, ut vere medio, alere convenit. Aetas quoque pro ratione temperamentum proportionem ac vicissitudinem alimenti indicat. Pueri siquidem alendi multum, quia plurimum habent innati calidi: & sæpius, quoniam eorum spiritus ac humores facile dissipantur: Iuvenes multo quidem egent alimento, sed raro, quoniam calorem habent vegetum, sed non facile dissipabilem. Senes crudi, parum ac raro cibandi, in quibus non est calor multus, nec dissolutio. Senes decrepiti, pauco quidem cibo opus habent, sed frequentius, ut vires languida ciborum coctioni sufficiant, & abundè reparentur. Consuetudinis par ratio est, cum altera sit natura, nam quorum alius bis aut semel humescere, intumescere, & coquere consuevit, mutata consuetudine, alui habitum, temperamentum & actionem immutat.

A P H O R. X V I I I.

Ὁ ἔρεος καὶ φθινόπωρον σίτια δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶν ὁ ἄριστος, ἄρος δὲ δεύτερον.

Cibos astate & autumno difficilimè ferunt, hyeme facillimè, vere minus.

Non est idem hic Aphorismus cū decimoquinto, Hyeme & vere, &c. ut quidam putant: siquidem de sanis illic locutus est, hinc de ægrotis. Nam cum in præ-

HIPPOCR. APHOR.

cedenti Aphor. docuerit in victus ratione ægrorum dandum esse aliquid tempori, hoc loco qua ratione id ipsum sit intelligendum monstrat. Cæterum æstatem & reliqua tempora sumere oportet, non Astrologorum more, sed medicorum: qui æstatem vocant constitutionem æris calidioris & siccioris: contra, hyemem: autumnus verò & ver imitantur utrumque. Verum æstate cibos difficillimè ferimus tribus de causis. Prima est, quia paucus est tunc calor natiuus. Paucus autem est calor, quia pauca est substantia caloris natiui: hoc est, paucus sanguis, pauca spiritiosa substantia, & humiditas aërea. Secunda causa, quia calor externus rarefacit nostrum corpus, ita vt faciliè exhalet corporis substantia. Tertia, quia calor externus corpore rarefacto attrahit in superficiem corporis calorem nostrum seu spirituosam substantiam, ac resoluit. Vnde Aristot. æstate instituit *ἐλιγροστίαν* hoc est ciborum paucitatem, & contra potum largiorem. Sic autumno cibos difficillimè ferimus: quia paucissimus est sanguis siue calor natiuus, & ob inæqualitatem caloris & frigoris. Vel, inæqualitatem dierum intelligimus, quum frigus est manè & vespere, calor verò meridie. Difficillimè autem ferunt cibum homines his temporibus, quia cum ingestum cibum non concoquât, grauantur, ac proinde alimentum vertitur in humorem erudum vel corruptum, a quorum utroque necessario sequitur morbi. Vnde morbi autumnales habentur periculosissimi, quod ferè semper ex his causis nascatur. Quapropter his temporibus parum cibi & sæpius dandum est. Contra hyeme, quia substantia caloris natiui plurima est, dandum raro & plurimum cibi. Intelligimus autem in corporibus, quæ natura sua multo sanguine

guine abundant. Est porro multus calor hyemē, quia tunc multa pituita colligitur, quæ est nutrimentum sanguinis & caloris natiui. Hinc est, quod Gal. lib. de placitis Hippocratis & Platon. posuerit caloris natiui substantiam in sanguine & pituita. At verò vere nec facillimè vt hyeme, nec difficillimè vt æstate cibos ferunt ægrotantes, sed medio modo seu secundo loco post hyemem: hoc est, facilius quàm in æstate & autumno, quod scilicet ver ipsum sit temperatum. Non abs re igitur dixit *ἄρπες* (id est, secundo loco post hyemem) Hippocrates. Vere enim magis sunt intrò coacti sanguis & spiritus, maiorque est sanguinis copia quàm æstate, ob id calor natiuus non ita imbecillus est vere, quàm æstate: neque tamen ita robustus est vt hyeme: vere autem corpus rarefcit, & calor ad cutim fertur ex profundo corpore, neque ita collectus est intrò cum sanguine & spiritu, vt hyeme. Quare nõ perinde cibum ferimus vere atque hyeme.

S C H O L I A.

ERgo spectata temporum conditione in cibandis ægris modus seruandus erit, vt illis, mirificato iam morbo, & iam edito pepasino, si cibi capiendi necessitas urgeat, æstate & autumno parum alimenti & sepius offeratur: hyeme plurimum & raro: vere medio modo, plus quidem & rarius quàm æstate, minus verò & sepius quàm hyeme. nam æstate, quæ ab ortu Vergiliarum more medicorum incipit, & ad ortum Arcturi desinit, nimirum à Calendis Maij ad idus Septembris: & autumno, qui initium habet secundum medicos ab ortu Arcturi, & ad Occasum Vergiliarum finitur, ægri cibos agerrimè ferunt, quod non solum alius officij

c iij

HIPPOCR. APHOR.

vacuitate reddit a sit ignavior, dum sicus esset morbus, sed
 etiā calor vitalis effertus languet astate: hyeme verò facil-
 timè: nam licet hyeme aliud reddita sit ignavior, morbo exi-
 stente adhuc sicco, tamē calor natiuus augetur, unde serēdi
 cibi facilitas maior hyeme quā astate & autumno. Quin-
 etiam cū is qui iure cibo utitur, edito pepasmo, post tridui
 aut quatruidui abstinentiā cibo grauat, mutatione ventri-
 culi ab ocio ad negocium: tum verò pluribus damnis augetur
 astate, quā hyeme: autumno, quā vere: quōd ad ventri-
 culi infirmitatem accedat caloris natiui paupertas atque
 inopia: unde perturbatio maxima œconomie naturalis, &
 respirationis.

APHOR. XIX.

Τὸ ἴδιον ἐστὶν τῶσι ἀεὶ δὲ αἰετῶς ἐπιπορευομένοις ὑπὲρ δόξαν,
 μὴ δ' ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρῆσαι τῆς προσδοκῆσιν καὶ τῆς
 ἀετιῶν.

Quibus per statos circuitus accessiones fiunt, nihil dare,
 nec cogere, sed adimere oportet adiectioni ante iudi-
 cationes.

Ad rationem victus inueniendam spectamus non
 solū speciem morbi, eius differentiā, quia vel acutus
 est vel lōgus: eius morem, eius item motum: sed etiam
 morbi materiam excedentem (vt plethora est) vel defi-
 cientem, vt cum inanitione: deinde vires ægri: tertid
 accessiones & constitutiones. Tum instituius quan-
 titatem, qualitatem, & modum victus. Ad duo quidē
 priora, ex his tribus postremis nihil vtilitatis ex acce-
 sionibus habemus: ad tertium verò ex iis aliquid su-
 mere possumus. Agit ergò hoc Aphorismo de modo
 vtendi, & tempestiuo vsu victus, iudicatione sumpta
 ab ipsis accessionibus,

Quam-

Quamquam quum dicit (qui accessiones per circuitus obtinent) non propterea existimandum est hanc sententiam eadem esse eam undecima, cuius initium est, In accessionibus abstinere oportet, &c. Ibidem enim simpliciter de omni accessione loquitur: hinc verò de ea tantum quæ certo ordine fit, *παραμυωσις*, inquit Gal. Accessionem autem intelligit ut Aphor. duodecimo, nempe deterius periodi tempus: hoc est, principium, augmentum, & vigorem. Non debet itaque ante futuram accessionem dari cibus, nisi intercedant sex, quinque aut quatuor hore. Quamquam præscribi non potest certum spatium, quod hic melius & celerius concoquat, ille tardius. Debet tamen inter partum præcedentem & accessionem sequentem tantum spacij interesse, quantum sufficere videbitur ad cõcoctionem & distributionem exhibiti cibi. Ac minus dari debet cibus, in ipsa accessione: in principio quidem, neque cibus neque potus dari debet: in incremento, dari potest potus ad colluendum os: in vigore verò, potest etiam dari potus (quia tunc æger ardet) cibus nunquam. Per *αερισμος* nihil aliud intelligit, nisi cibos qui offeruntur: quorum quantitati ante accessionem esse subtrahendum monet. Sic autem loquitur Hippocrates quod existimatit artem esse in adiectione & subtractione. Caterum quid per *κρίσις*, id est iudicationem, intelligat, non mediocriter dubitant interpretes. Alij enim volunt per eam dictionem hoc loco significari accessionem: alij vigorem accessionis: nonnulli vigorem morbi (& melius:) aliqui crisin in propria significatione, pro subita videlicet mutatione ad salutem. Quoquo modo intelligamus, certum est ante paroxysmum & reliqua vel nihil cibi offerendum esse, vel parum. Horum enim quovis

imminente, videmus breui fore certamen naturę cum morbo. Atqui ea ad conficiendos cibos non est auocanda, sed permittendū planē est, vt concoctioni morbi vacare (nullo profus obstāte) possit. Sed reuerā hęc iudicatio significat accessionem, teste Gal. in comm. Neque id quidem temerē fecit Hippocrates. Magna namque ex parte in accessionib. iudicationes accidunt, vt Gal. lib. primo de dieb. decretoriis attestatur.

SCHOLIA.

Non tantum à morbo acrique viribus cibi offerendi indisatio sumēda est, sed & à paroxysmis periodicis morborum, qui per circuitus exacerbantur. Tales autem paroxysmi ceu accessiones duplices cum in febribus existant: alia particulares, quales in febribus intermittentibus obseruantur: alia vniuersales, quales in continuis: potissimum hęc de vniuersalibus agitur: nam de particularibus aph. vndecimo dictum est. Ergo in paroxysmis vniuersalibus, qui per circuitus vniuersales fiunt: exempli gratia, per quaternarios circuitus ante vicesimum diem: septenarios, ante quadragesimum diem à vicesimo: vicenarios, ante centesimum diem à quadragesimo: quibus temporibus certamen natura & morbi est in procinctu, nihil omnino exhibendum: ratione acri & morbi, quod & materia sit eo tempore ad aptos, omnisque & nutritionis & respirationis œconomia laboret: tum quod natura ipsa, que vna eadēque pepsos & pepsimi causa est effectrix, ab instituto certamine contra morbum auocetur: nec vlla ratione adduci quis debet, vt exhibendum putet, nec infirmitate, nec vilo infirmitatis metu: sed contrā, de cibi accessione deducendum ante crises, que scilicet cadunt in periodas vniuersales.

APH,

APHOR. XX.

ΤΑ κενόμυρα ἢ τὰ κλειδιά ἀρτίως, μὴ κινίειν, μὴ δὲ νεώ-
πεσπολέειν, μὴτε φαρμακίησι, μὴτ' ἄλλοισιν ἐρεθισμοῖσιν,
ἀλλ' ἔειν.

Qua iudicantur & iudicata sunt integrè, nec mouere
neque aliud quicquam nouare, vel medicamentis, vel
aliis irritamentis: sed sinere oportet.

Hic Aphor. magnæ est virtutis & efficacia. Nos
enim docet, quando totum sit naturæ ipsi per-
mittendum negotium: ita vt nihil medico sit agendū,
nisi vt victum conuenientè instituat. Est autem scien-
dum, Apho. hunc (vt author est Gal. libro de phlebo-
tomia contra Erasistratios, qui Romæ degebant) esse
naturæ perfectè mouentis, hoc est, victricis: sequentem
verò esse quidem naturæ victricis, sed languidè & im-
perfectè mouentis. In memoriâ præterea hoc loco re-
uocandum, medicum esse spectatorem, adiutorem, &
ministrum naturæ. Per huic itaque Apho. cum natura
per se sit satis, medicus erit tantū spectator: per sequen-
tem verò, cum sit imbecilla natura, medicus erit natu-
ræ adiutor vel minister. Ponamus ergo duos, qui eodè
genere febris laborèt: Ea sit (exempli gratia) continua,
quæ terminetur die septimo. Die quarto video in hoc
homine manifestissima signa coctionis, & naturâ per-
fectè mouere: omnia ipsi naturæ permittenda, hoc est
neq; phlebotomiâ, neq; medicamentū purgans, neque
clysteres instituere oportet. In altero video coctiones
quasdam imperfectas tamē, hoc est, naturâ quidē vince-
re, sed languidam esse: spectandum vnde languidè mo-
ueat natura. Languidè autem mouet duabus de causis:
quia vel copiosior est materia, quàm vt possit à natura
confici: vel malignior. Si sit malignior, corrigenda

HIPPOCR. APHOR.

est, & alteranda. Sin copiosior, non tota, sed eius pars (quæ scilicet à natura est præparata) leuioribus pharmacis est expugnanda: reliquam partem crudam fomentis & aliis remediis coquemus ac vacuabimus. Est autem crisis, subita morbi mutatio ad salutem vel ad mortem. Hæc duas habet partes, perturbationem & vacationem. Perturbatio (*ἄραξις*) est, ubi in vehementissimo illo certamine æger delirat, admodum calet, habet denique symptomata quæ aliquando vehementer terrent. Hanc verò sequitur vacuatio: quum videlicet natura materiam euictam foras crisi eiciat. In vtraque autem parte, etiam si multa sint quæ terreat vulgus aut imperitum medicum: nihil tamen mouere oportet, aut quicquam instituire, ita vt quæ iudicantur prohibeas. Ponamus febrem continuam, quæ per crism terminari debeat die septimo. Medicus quarto die animaduertit ex yrinis & ea disciplina, quæ descripta est libr. Cris. fore die septimo perfectam crism: eo die quarto nihil mouebit. Iam adest dies septimus, excitatur crisis nocte media inter sextum & septimum: æger habet omnia illa signa perturbationis criticæ, quæ aliquando diutius durant, terribiliaque sunt: nihil tamen mouendum, nihil phlebotomiæ aut pharmacorum instituendum, sed omnia naturæ permittenda. Hanc porro perturbationem sequitur sudor, hæmorrhagia, &c. ac deinde excretio critica. Si quicquam sistat medicus, periculum est ne naturam suffocet, aut maius malum accersat. Nam si supprimatur sudor, verendum est ne in articulos defluat, & paralysis faciat; si intrò retrudatur hæmorrhagia, sanguine in pulmones fluente suffocabitur natura. Quæ ergo iudicantur, impedire aut inhibere nõ oportet, sed sinere &

pct.

permittere naturæ, siue sit in perturbatione critica, nunc sit in critica vacuatione. Cæterum crisis duplex est, imperfecta & perfecta. Perfecta dicitur, cum natura sola morbum vincit, vt subitò liberetur æger. Imperfecta est, quæ ex morbo quidpiam relinquit cum natura imbecilla eum planè vincere non possit, nisi pluribus diebus. Notandum verò, naturam iudicare morbos quatuor modis, Primo, excretionem, quod est optimum crisis genus. Secundo, per abscessum, quum videlicet non satis robusta natura ad iudicandum excretionem, transfert materiam à venis & partibus nobilioribus ad partem aliquam ignobilem. Tertio, quum neque per excretionem, neque per abscessum potest iudicare, iudicat coctione, quæ impropiè est crisis. Quòd si non iudicet his tribus, iudicat *per dies*: hoc est, morbū mutat in alium morbum, vt pleuritidem in peripneumoniam, &c. Hic agimus de perfecta crisi, hoc est, quæ iudicatur (vt dies quartus iudex est septimi) & quæ iudicatur die critico (vt septimo) ante quàm appareat signa coctionis, à quâ nihil superest materiæ morbo. Addit Galenus oportere crislis, vt sit melior & perfectior, fieri per euacuationem, potius quàm per abscessum: deinde per eam, humorem noxium & redundantem, non alium vacuari debere: tertio loco fieri recto tramite (*per viam*) potius quàm aliter: quarto facillè tolerari. Quæ ergò iudicata sunt *apud, totis in amentis*, hoc est cumulatè, perfectè, omnino, affatim, integrè, sufficienter, non egent medici opera, neque in iis instituenda pharnaca, sed totum naturæ relinquendum. At imperfecta crisis (quoniam natura partim victrix est, partim succumbit) eget auxilio medici: nihilque impedit, quin ea quæ relicta sunt ab imperfecta iudi-

catione, educere medicus possit: imò cessare non debet, quin ea quæ relicta sunt, vacuet. Nam quæ post iudicationem relinquuntur, recidivas faciunt. *Nō mouere* apud Hippocratem vocabulum est generale ad maiora remedia. Intelligitur quoque aliquando non solum de phlebotomia & medicamentis, sed etiam de aliis artibus: præsertim verò de illis duobus. Nihil ergò mouendum, neque nouandum vel medicamentis, vel aliis irritamentis, ne natura reuocetur a concoctione morbi & victoria. Irritamenta itaque appellat in genere, omnia ea, quæ possunt naturam ab illa victoria reuocare: cuiusmodi sunt alimenta, medicamenta, sanguinis detractio, topica remedia, motus tum animi tum corporis, &c.

S C H O L I A.

Hactenus cauti mes diata explicata sunt: nunc alia proponuntur quæ ad medendi praxim pertinent. Harum prima est, ne medicus scilicet minister & imitator & sapius adiutor cum sit natura, quicquam in acutis morbu moliatur quando crises perfecte sunt aut factæ sunt, sed tantum se operum natura spectatorem exhibeat. Ergo quæ iudicantur perfecte, sua quæque propria crisi, in specie, materia, & subiecto: in qua nulla ratio desideretur, nec signorum antecedentium ad tempus & ad speciem crisis, nec causarum criticarum in qualitate, quantitate, tempore, & excernendi aut abscedendi modo. Quæ item iudicata sunt perfecte, vi natura scilicet, ut nihil reliquiarum supersit neque materia morbifica, neque empireumatis: ita ut à crisi planè sit restitutus eger, doloris expers, somno benigno indulgens, cibi appetens, edendo proficiens, sine oris amaritudine, sine siti, sine siccitate oris, cum excrementis naturalibus, pulsu quoque naturali in moru, quiete, actu, dilatazione & corpore.

porē arteria: nullo modo mouenda sunt, vel ad reuulsionem, vel ad deriuationem, vel ad vacationem, vel ad coe-
fusionem, quæ sit motum naturæ adiuuando, vt de metone
constat: nequē nouando, alterando, neque medica-
mentis purgantibus, atque aliis irritamentis, vt clysteri-
bus, glandibus, & similibus: sed finenda natura operari,
ne forte prædictis auxiliis ab opere suo auocetur, aut plus
iusto operetur. Adde quod, qui sano sunt corpore, vti
esse solent qui perfectè sunt indicati, cathartica non fe-
runt ex facili, ex Aphor. 37. libr. 2. neque irritantia reme-
dia citra damnum tolerant, vt de Simone legitur sect. 3. lib.
6. epid.

APHOR. XXI.

A Δεί α γιν. οτι αν μαλιστα ρεπει, ταυτη α γιν, δια τῆς ζυμω-
φειρότων χωείας.

Quæ educere oportet, quod maximè vergere videbun-
tur, duciro, viis ac locis utiliter ed ferentibus.

Hæc sententia (vt diximus) est naturæ mouentis
quidem, sed tardius & imperfectius. Exempli gratia,
in febre continua mouet natura hæmorrhagiam, sed
quæ non possit satis esse vacuando morbo, adhibe-
bimus festucas & cætera remedia naribus, quod natu-
ram iuuemus: mouet item sudores, sed languidè, ei o-
pitulabimur.

Educenda) Natura in morbis vbi victrix futura
est, separat materiam morbi quæ excernatur: postea,
quod materiæ est utile, id vertit in alimentum. Educ

cenda ergò vocat ea, quæ natura victrix, à necessariis & vtilibus humoribus secreuit ac separauit, ad excretionem.

Per conferentia loca.) Considerare medicum in vacationibus oportet (teste Gal. comm. in 6. Epi.) quò, vnde, & quamobrem. Quò natura mouet materiam, & ad quem locum humores sua sponte ferantur: vnde materia moueatur à natura. Quamobrem verò, distinguendum est: nempe an à natura mouente, an à morbo mouente moueatur materia vacuanda. Si enim à natura mouente, bene est: si à morbo mouente, malè est. Rursus à natura mouente, vel conuenienter, vel non conuenienter & temerè: quanquam naturæ motus magna ex parte conuenientes sunt. Si conuenienter moueat, ei adminiculati oportet: si non conuenienter, eius motus est medico prohibendus, transferendus, & diuertendus. Sic (verbi gratia) inflammatio in hepate: si natura materiam mouet ad intestina vel vrinas, iuuanda est: si verò ad thoracem & pulmones, inhibenda est ac reuocanda, quia non mouet idoneè & conuenienter. Conferentia itaque loca, per quæ naturæ mutationè educere debet medicus, duplici ratione intelliguntur: quia scilicet consuetæ sunt viæ per quas natura solet sese expurgare: & præterea quia repurgatione illa nihil fit nouæ iniuriæ & casus. Non ergò satis est primum adesse, nisi & adsit vltimum. Vt si natura humorem noxium conetur expellere ad partem aliquam principatû in corpore obtinentem, aut ad partem consuetam quidem, sed læsâ alioqui & imbecillè, hunc quidem motû prohibere, atque humorem noxium transferre ac reuellere oportet. Exempli gratia: Cerebrum pituitam repurgat per oculos, aures, narces, palatum, spinam, &c. Hæ sunt

sunt quidem via naturæ consuetæ: sed ponamus oculos esse imbecillos. Naturæ motū ad oculos prohibebo, & diuertam, quia secundum illud præceptum non adest. Sic, si in naribus sit vlcus quod facile irritetur, etiã si sit via naturæ consueta, aliò tamen diuertam, vt ad os. Quanquam oculis imbecillis non audemus aliquando ad nares etiã sanas diuertere. Lien autem repurgatur per renes naturali vacuatione, sed magis naturaliter per intestina. Quòd si in renibus aut intestinis sit vlcus vel inflammatio, nõ repurgabimus per ea loca. Natura itaque ferè tendit ad loca consueta, per eadẽque educere debet medicus noxios humores naturæ imitatione: nisi educatione illa fiat aliquid nouæ iniuriæ. Quòd innuit Hipp. s. epi. Ea (Inquiens) quæ quòd non expedit, repunt, reuellere oportet. Sin quo decet, iis viam struere, vt singula eò repant quòd conuenit.

S C H O L I A.

Altera cautio est ad praxim necessaria, medicus natura adiutor esse debet, si eam tardius operantem obseruet. imitator quoque eiusdem, vt sequatur motum eius in euacuando. Ergo quæ artificio medici ducenda sunt, vt in eunte morbo siquid mouendum sese offerat: aut, ab imperfecta crisi, superstitie materia morbifica, metu recidiuæ (nam quæ relinquuntur in morbis, recidiuas facere solent) aut, in orgasmo humoris: aut, in doloribus diaphragmate superioribus & inferioribus, quorum curatio in purgatione consistit: illa eò ducenda sunt ad curationem & grauioris morbi prouisionem, vacuando, deriuando, reuellendo & coëffundendo, quòd maxime natura viam affectat intrò, foras, sursum, deorsum, aut aliò quòd oportet per loca lege natura commoda, neque ex euentu incommoda. Nam malum quòd natura &

humor viam affectant, eò molienda est purgatio, nec inde solum purgationis momenta quærenda sunt, sed ut id convenienter fiat. Et integris ægri rebus, considerandum. Est enim purgatio humoris qui in vicio est, quò natura vergit per commoda loca exclusio.

APHOR. XXII.

Πεπνυμένα φάρμακα κενώματα κενώματα, κενώματα κενώματα, κενώματα κενώματα, κενώματα κενώματα.

Quæ matura coctaque sunt medicamento purgante educere ac mouere oportet, non cruda, nec per iniuria morborum, nisi suo pte humores cieantur impetu, quod per rarò fieri solet.

Magna olim inter medicos fuit controuersia de ratione præparandæ materiæ, & purgandæ. Nam Asclepiadæ qui Romæ degebant, solabant primùm materiæ coctionem moliri, postea coctam per aluum dehicere, idque per vices. Successit longo pòst tempore Asclepiades, qui, illa materiæ præparatione ad excretionem relicta statim purgabat. Prior secta est Hippocratis, quæ vult ut materiam concoquamus, ac inde purgemus. Sed ut hunc Aph. plenius intelligamus, sciendum duplicem esse concoctionem, nempe alimenti & excrementi. De alimenti concoctione, quæ omnibus est manifesta, hîc non loquimur. Hæc autè ab Hippocr. & Galeno propriè appellatur *πίσις*, propriè dico, quia aliquando nomen istud est generalius, ut extendatur ad concoctionem tum alimenti, tum excrementi. At excrementi còcoctio dicitur *πρασμός*, id est, mutatio. Verùm conueniunt hæ duæ concoctiones

ctiones in causa efficiente, hoc est, calore: differunt
 verò materia: $\pi\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota\varsigma$; enim materia nutriendo est, $\pi\epsilon\pi\alpha\sigma\mu\acute{\epsilon}\nu$
 nutriendo non est. Præterea in $\pi\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota$ plurimum
 est quod nutrit, & minimum excrementi, contra $\epsilon\upsilon\pi\acute{\alpha}\sigma\mu\acute{\omega}\varsigma$
 minimum alimenti, & plurimum excremen-
 ti. Porro quemadmodum duo concoctionis genera
 ponimus, ita & duo genera cruditatis statuemus. Nā
 erit cruditas quæ repugnat $\pi\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota$, & cruditas quæ re-
 pugnat $\pi\epsilon\pi\alpha\sigma\mu\acute{\omega}\varsigma$. Cruditas repugnans $\pi\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota$ est in hu-
 moribus illis, qui in ea concoctione alteratione ve ali-
 menti citra sanguinem subsistunt perfectamque elab-
 orationem non sunt adepti. Hi autem humores sunt
 frigidi & crassi, possuntque in alimentum conuerti, vt
 pituita dulcis & naturalis. Qua etiam ratione cruda
 Galeno propriè dicuntur, quæ nondum sunt cocta,
 sed cocta possunt in alimentum migrare. At cruditas
 quæ repugnat $\pi\epsilon\pi\alpha\sigma\mu\acute{\omega}\varsigma$, est in humoribus morbum
 facientibus, nondum à natura euictis, qui humores
 neque prorsus sunt benigni, & animanti familiares,
 neque etiam omninò alieni. Sic bilis in febre humor
 est crudus. Quod vt intelligamus, sciendum, hu-
 mores quatuor habere aliquando secundum na-
 turam, aliquando præter naturam. Quum habent se-
 cundum naturam cocti sunt: si contra, crudi: Bilis
 (exempli gratia) cocta est quæ habet naturaliter, cu-
 iusmodi est quæ pallida est, moderatè calet, non malè
 olens: cruda verò, quum habet præter naturam: tunc
 autem flauior est, acrior & calidior, ac graueolentior.
 Hoc itaq; Aphorismo concocta intelligimus, vt refe-
 runtur ad $\pi\epsilon\pi\alpha\sigma\mu\acute{\omega}\nu$: hoc est, agimus de concoctione
 excrementorum in morbis. Concoctum autem
 excrementum nil aliud est, quàm quum beneficio

f ij

naturæ reuocatur ad naturam propriam, & compara-
 tur ad excretionem. Huiusmodi ergo concocta excre-
 menta sunt medicamentis vacuanda, non cruda. Ver-
 bi gratia, in hepatis inflammatione, ferè fit vt bilis
 cruda & crassior remaneat ac restitet in venis angu-
 stioribus hepatis, ibique faciat obstructionem. Ea non
 est vacuanda, sed expectandum donec ad propriam
 naturam sit reducta. Natura enim ex crassiori faciet
 tenuem, ex calidiore & acriore minus vrentem, deni-
 que ex flauiore pallidior. Cæterum *φάρμακον* non
 solum de medicamentis per deiectionem purgâtibus
 dicitur, sed etiam generalius de purgatione ex omni-
 bus corporis partibus, vbi oportet etiam concoctio-
 nem expectare. Vt pituita crassior & crudior faciat
 catarrhum, nihil sanè eruhinis, & aliis, quæ per os pur-
 gent proficies, nisi prius materiam coxeris, & præpa-
 raueris ad expulsionem. Quod si antequam materia
 sit præparata, vacuationem medicamentis tentes,
 multum lædes, & graues dolores excitabis: id quod
 experiti licet in abscessibus externis, vt in furunculis
 & aliis phlegmonis. Quemadmodum excretiones na-
 turæ sponte factæ, si materia adhuc cruda sit, magis
 lædunt quàm iuuant: ita medicamenta nondum con-
 cocto morbo data plus incommodi quàm commodi
 adferunt. Verùm incommoda quæ hinc accidunt,
 sunt quia dato medicamento infertur vis naturæ, &
 quia medicamentum vel nihil attrahet, vel aliquid
 trahet: Quoquo autem modo contingat, nocebit.
 Nam si nihil attrahet, excitabit tormina, rosiones, ani-
 mi deliquia, sudores syncopales, &c. si aliquid attra-
 het, contabefaciet partes sanas quæ morbo resiste-
 re possunt, reddetque imbecilliores. Hinc pruden-
 ter Hippocrates libro quarto de victu morborum

acu-

acutorum: Quicumq; (inquit) statim inter morbi initia phlegmōi & obseſſas partes medicamento ſoluere conantur, ij à parte intenſa inflammataque nihil auferunt: affectus enim quòd crudus ſit non cedit. Quæ verò morbo reſiſtere poſſunt, & ſana ſunt abſumunt. Hæc ille. Contra autem fiet, ſi coctæ purgentur, ſi quidem nulla tormina excitabis, & partes firmiores reddes, nihilque nocebis. *Niſi turgeant humores* Gal. in libello, Quos purgare oportet, & Aetius lib. 3. hūc Aph. ita videntur interpretari. Tenuēs & ſeroli humores, quales ſunt ichores morbi initio ſunt purgandi: craſſi verò iam cocto morbo. Quæritur, an humores illi ſint purgandi initio? Reſpondemus, medico antequàm materiã purget, conſiderãda eſſe tria. Primò vt materia obediãt medicamento attrahenti, & naturæ expellenti: Secundò, oportet vias eſſe liberãas, non intercluſas: Tertio loco ſpectandum, an natura ſponte expellat, & medicamentum ſit materiæ expurgandæ accommodatum. Quæ ſi ad ſint, tenuēs humores initio morbi poterunt repurgari: at verò craſſi, priùs ſunt coquendi, deinde purgãdi. Verum ſi humores noxi turgeant, in principio etiã morbi illis nondum coctis medicamento vt purgãte licebit: ne ſcilicet humores parum ſtabiles, & ab vna parte ad aliam ſine ordine moti, in principem aliquam partem decumbant. Si quidem humorem turgere intelligit Gal. quando huc atque illic mouetur (agitacione videlicet ſpirituum) neque in vllam partem inclinatur. Quòd ſi in aliquã partem decumbat, citiùs purgandum eſt. Verbum autem hoc, turgere (*ἰσχυρῶς*) tranſlatũ ab animalibus libidine titillatis, quæ ob cõcubitus deſideriũ ſtare loco nequeũt. Rarò porò turgent humores, ſed plerũque aliqua parte ſunt firmi & fixi. Turgent autem ſolum

in peracutis, quorum materia bilis est, quæ calida est, & spirituosæ. At agitatio illa humorum fit à calore & spiritu.

Sed queritur an in crudioris & frigidioris humoris multitudine (quæ sæpè accidit his in regionibus) sit statim initio purgandum? Purgandum sanè, alioqui periculum est, ne copia materiæ calor nativus suffocetur. Præterea si materia illa decumbat in articulos, faciet arthritidas, paralyses: sin ad cerebrum, apoplexias, & alios morbos frigidos. Statim igitur initio optimum erit in hoc affectu dare clysterem, aut medicamentum aliquod leue) quale est Catholicon, vel Cassia) ad purganda ventris inferioris excrementa: postea mollemur coctione quiete placidiori, somno, molli frictione, vnguentis moderatè calidis, veste, & molli stragula (in qua æqualitate inesse vult Hippocrates) boni succi ciborum mediocri esu, & vini moderatè calidi potione. His accedēt melicratū, oxymel, & alia medicamenta quæ vim habent attenuandi & dissecandi succorum crassitudinē, idque citra manifestū calorē. Nam qui exalfacti vehementius succi sunt, hi in omnem corporis partem feruntur. Datis autem his quæ concoctionē materiæ iuuēt remediis, rursus præscribemus medicamentū aliquod leue, quod partē materiæ coctam purget per inferiora. Atque ita per vices faciemus, modò leuibus medicamentis quæ aluum deturbent & purgēt, donèc materia illa crudior & frigidior sit eiecta. Sed videndum, vt medicamentū id purgans sit materiæ expellendæ proportionatum: alioqui cruda etiā (quod nolumus) mouebit. Iam verò coctione absoluta, natura vel per se satis est, vel non est satis. Si satis est per se, non eget auxilio medici, per Aphorismum, Quæ iudicantur & iudicata sunt integrè, &c.

Si

Si non satis est per se, adiuuanda est, per Aphor. Quæ educenda sunt, co duci per conferentia loca, &c.

S C H O L I A.

Tertia cautio ad purgandi rationem pertinet. Purgationem nimirum solis humoribus coctis, non crudis adhibendam: nec eam vnquam in principis morborum decernendam, nisi humores turgeant. Qua igitur vi natura mitigata sunt, & ad temperiei mediocritatem reducta, medicamento purgare oportet, scilicet ab imperfecta crisi: eademque mouere per urinas, sudores, insensilem trāspirationem, vomitum, cucurbitularum admotionem, frictions, potionē, omnesque alias huiusmodi vacuationes pro ratione peccantis humoris. Quæ verò cruda sunt ac nullo modo à natura elaborata, aut incocta remanent, vt que natura conanti ipsa mitigare, & in meliorem statum reducere planè resistunt, non mouenda, nedum purgante medicamento ducenda sunt: quia neque medicamento trahenti, neque expellenti natura materia cruda & incocta cedit: atque ager damnis augetur, vt torminibus, conuulsionibus, febre. Ne in principis quidem ea cruda mouenda sunt: nam quo tempore natura morbificis causis opprimitur, est que humorum cruditas, nihil quidquam salutariter vacuari potest, ex comment. Gal. ad Aph. 22. lib. 4. Aph. r. nisi materia turgeat, eaque effera sit, nec villo consistere loco possit: tunc enim eo ipso die quo turget, mouenda est grauiorum symptomatum metu, ex Aph. 10. lib. 4. Rarè autem accidit vt materia turgeat & ab vna parte in aliam transluat: fere enim sit vt firma ac fixa in aliqua parte hereat, vt scribit Gal. comment. ad Aphor. 29. comment. secundi lib. 1. Prorethet.

f. iiii

Tὰ χυρόντα μὴ πρὸς πλῆθει τεκμαίρεσθαι, ἀλλ' ὡς εἰς χυρῆν οἷα δεῖ καὶ φέρει εὐφόρως. καὶ οὐκ δεῖ, μέγιστα λειπτωμένους ἀγῆν, καὶ τὸ τοιοῦτον, ἡδὲ ἕαρκίστην ὁ νοσέων.

Quæ euacuantur, non sunt æstimanda copia, sed si quæ oportet vacuentur. & æger facillè ferat. Acque, v. i. ad animi usque deliquium educere conuenit, faciendum, si ægrotus par esse possit.

In hac sententia per τὰ χυρόντα: quæ euacuatur, non solum alui deiectione denotat Hippocrates, sed etiam ea omnia quæ procedunt vacuanturve è corpore, siue id fiat sponte naturæ, siue medicamentis seu phlebotomia. In iis autem quæ vacuantur, spectanda sunt duo, quantitas & qualitas. Verbi gratia, in pleuritide tantum detrahatur quantum conuenit, & quale conuenit: quod scilicet inflammatione faciat, hoc est, quod Gal. in pleuritide coloris mutationem expectabat. Quæritate itaque æstimati τὰ χυρόντα non vult Hipp. non quod eam spectare non oporteat, sed putat, oportere qualitatem additum in iis quæ sponte fluunt, vt Aph. 2. tum in iis quæ arte, vt in hoc presertim. Qualitas porro in eo consistit, quod vacuatur quæ naturæ infesta sūt, quæ morbos fouent, eosdemque creare possunt. Quod si huiusmodi non vacuetur, plurimum nocebis. Ponamus bilē flauā abundare: instituat medicus medicamentum purgans pituitā, vel serosum recrementum. Hoc quidem medicamento sumpto grauius ægrotabit æger: quia non vacuatis talia, qualia oportebat, hoc est bilem, quæ naturæ erat infesta. Contrā pituita non erat naturæ infesta, sed poterat verti in alimentum: præterea serosum recrementum poterat temperari. Quare, plus conferet hemi-

hemina vna, si talia purgentur qualia oportet purgari quam decem eorum quæ non sunt educenda. Atque ut possimus diiudicare, num talia purgata sint qualia oportebat, subiungit signum: quod videlicet æger liberatur symptomatibus quibus grauabatur, & facilius fert hanc ipsam euacuationem. Contrà si quid, quod sit secundum naturam, educatur, dissoluuntur ægri vires, & afflictionem sentit. *Ad deliquium,*) Loquitur de animi defectione Hipp. quæ vacuationis ratione accidit. Huiusmodi autem vacuationem faciendam esse monet, si æger possit durare: hoc est, si vires sint robustæ, florens ætas, vehemens morbus, copiosus sanguis, regio bene temperata, ær item bene temperatus, & anni tempus. Sed cum vix vnquam ista concurrant, ob id raro instituitur eiusmodi vacuatio ad deliquium animi: vide supra Apho. 3.

S C H O L I A.

Quartæ cautio: quod non à multitudine, sed à qualitate ac conditione vacuari humoris, ægrique tolerantia deprimenda sit laudabilis vacuatio, qualiscunque ea fuerit. Excretiones igitur per os participes aut expertes (ut in orgasmo) vel quas iuuat excernere, non autem manere: que fecedunt sponte natura vel artificio medici: non sunt reputanda ex copia & numero rerum que excernuntur, sed prout qualia decet foruntur, & que in vicio sunt excluduntur, ægrique ferunt ex facili & alacriter. Qualis euacuatio etiã ad lipothymiam usque ducenda est, si quando presentis aut imminentis affectus necessitas urgeat, ut in inflammatione magna, doloris acerbitate, synanche, febre syncho, id que ut refrigeretur corporis habitus, extinguatur inflammatio, reuocetur orgasmus, alius feratur liberalius. vide supra Apho. 3.

ΕΝ πῶσι ὄξεισι πάθεισι ὀλιγαίσι, καὶ ἐν ἀρχῇσι τῶσι φαρμάκων καίρησι χρεώδων, καὶ τῶτο περιζευχθέντων, αἰ ποιεῖν.

In acutis morbis rarò & per initia medicamentis purgantibus utendum est: idque prius diligenti adhibito iudicio faciendum.

Hippoc. hoc loco non definit genus morbi in quo purgare oporteat (quia non solum purgamus in acutis, sed etiam longis morbis) verum ostendit quomodo sit purgandum in morbis acutis. Acuti autem morbi hîc dicuntur quibus coniuncta est febris assidua. Cumque sit morbus acutus, peracutus, & extremè peracutus, hac in sententia ita loquitur de acutis, ut debeamus etiâ intelligere de purgatione in peracutis & extremè peracutis. In acutis igitur (ut scribit Hipp. de ratione vict. in mor. ac.) rarò purgandum est, in peracutis rariùs, in extremè peracutis rarissimè aut nunquam. Ratio est, quia medicamenta purgantia calfaciunt quodammodo & siccant: at huiusmodi morbi cum sint calidi & sicci, egent contrariis, nempe humectantibus & refrigerantibus. Quare si timeamus in acutis, multò magis erit timendum in peracutis & extremè peracutis. Interpretes causam reddunt huius vocis (rarò) quia in acutis rarò materia turget. Sed hæc ratio non est vera: alioqui in peracutis sæpiùs erit purgandum quàm in acutis: in extremè verò peracutis, sæpissimè: quia sæpiùs in his turget materia quàm in acutis. Verù præcipua & maximè vera causa à Galeno data est: quia periculum est à medicamento purgante: ne vi sua calfaciente & siccante (ut diximus) morbum augeat

augeat. *Et inter initia*) Principium triplex esse antea diximus, sine latitudine, secundum latitudinem, & principium vniuersale morbi, hoc est, totum illud tempus quo materia cruda est. Hoc loco principium intelligimus secundum latitudinem, id est, usque ad tertium aut quartum diem. Primo itaque die in peracutis, aut non ultra secundum in acutis, purgantibus medicamentis vtendum est: quia videlicet his diebus turgēt humores, vires ægri non sunt dissolutæ, nondum aucta est febris. Aselepiades eiusque sequaces non putarunt purgandum esse ante diem tertium aut quartum, quod antè id temporis neque forma, neque species, neque mores morbi possent cognosci. Sed hoc fallum est. Nam si materia turgeat, primo die aut non ultra purgandum est. Sin parte aliqua defedit, expectandum donec sit maturata. Vbi maturata est, vel natura per se satis est, vel non. Si sufficit, Quæ iudicantur, &c. Si non satis est, Quæ educenda, &c. Gal. hoc vocabulum *φάρμακία* aliter vsurpat atque poëtæ & Grammatici. Siquidem intelligit de medicamentis purgantibus: at Grammatici de philtis & carminibus. *idque imprimis.*) Iudicium quod in his purgationibus debet adhiberi, istud est. Primum diligenter est animaduertendū, an sit purgandū. Hoc ex morbi natura deprehendemus. Vt propositis duob. morbis, altero à plenitudine, à cacochymia altero: in plethora dephlebotomia statuemus, in cacochymia de purgatione. Vbi ex morbi natura cognouerimus purgandū esse, videndū an aliquid purgationem prohibeat. Sic enim post vniuersales & communes iudicationes descendendum ad particulares. Consilium igitur purgationis impediunt, primum vires deiectæ, & si æger sit animo deploratus. Deinde ea quæ recenset in comment. Galen.

Nam qui antea cibis crassis, levis, viscidis sunt vis, aut
 qui crudorum copiam succorum habent, ij etiam
 cacochymia laborent, purgari non possunt. Prae-
 terea, quibus hypochondria sunt inflata cum visce-
 rum inflammatione: item si adsit febris acutissi-
 ma & vehementissima. Quod si videamus haec om-
 nia abesse, & contra adesse vires robustas, vias
 esse lubricas, & humores tenues ac fluxioni para-
 tos, purgabimus in morbis acutis, si torget ma-
 teria. Verum oportet etiam medicamentum mate-
 riae expellendae esse proportionatum. Si vero non tur-
 get materia, expectanda erit maturatio seu *μασμήσις*.
 At in morbis longis omnino expectanda est conco-
 ctio: quae pro loci huius intelligentia tribus modis
 accipitur. Nam concoctio, vel obscura, vel manife-
 sta, vel perfecta. Exempli gratia: in morbo acuto ubi
 apparet nubecula in urinis, obscura est concoctio: v-
 bi sublimamentum laudabile, manifesta: idque in in-
 cremento vergente ad vigorem, ubi apparet hyposta-
 sis alba, laevis, & aequalis, est perfecta: In obscura &
 manifesta pars materiae cocta est, pars cruda: sed in
 manifesta plus coctae materiae apparet quam crude: in
 obscura contra, plus est crudi humoris, minus cocti.
 In perfecta vero coctione, nihil est crudi. In hac, aut
 natura non per se satis est, & tunc, Quod natura vergit,
 & c. aut satis est per se, & tunc, Quae indicantur, & c.
 At in manifesta & obscura coctione, atque ubi natura
 particulatim & non semel totam materiam expellit,
 possumus etiam purgare. Sed oportet medicamentum
 instituire quod sit analogum materiae expellendae.
 Nam si fortius instituas, concocta quidem medicaberis,
 sed cruda mouebis. Medicamenta autem eiusmodi quae
 partem materiae coctam vacuant, partem crudam re-
 lin-

linquunt, minoratiua vocant: quod mitia sint, & humores noxios minuunt. Vocat & eiusmodi purgationem *ἄρρηκτον* Galenus in Meth. medédi: quam scilicet paulatim materia coquitur, & paulatim vacuatur. Relinquimus itaq; medicamenta illa veterū clateria, hoc est, agitatoria (cuiusmodi sunt elliborus, peplium) neque veniatur initio, sed potius minimum agitatoriis, ut cassia, Catholico. Agaricus damnatur initio, quia multum agitatur. Cōtrā si in declinatione & cocta materia commodè vtatis, parum agitabit. Rhabarbarom verò non agitatur, neque in principio, neque in fine. Ceterum in morbis acutis ut purges vel non statim spectandum an sit vehemens æstus: neque solum hæc, sed etiam qua parte sit æstus. Nā si hæc sit in partibus quæ sunt in ventriculo & circa ventriculum, vel leui medicamēto vel leui clystere qui feces illas deiciat uti poteris. Ponamus duos qui febri citent: alter sit aluo latis fluida, sed nauseat, sitiat, magnum calorem sentiat: alteri sit dura & stricta aluus, nō nauseat, nō sitiat, &c. In illo venam aperiā: in hoc instituam clysterem mollissimum, aut leue aliquod medicamentum. Oportet enim partes quæ sunt in ventriculo & circa ventriculum, semper esse incolumes.

SCHOLIA.

Quia cautio ad opportunitatem purgandi pertinet. Rarò purgandum est in morbis acutis, qui continentur celeriter & vehementer mouentur: quod vi medicamentorum purgantium, quarum potentia, tum energia calida sunt, morbi acuti, qui calidi quoque sunt, ingrauescunt magisque exacerantur: quod item morbi acuti excretionis critica, potius quam artificiosa purgatione curationem

recipiant, quod morborum acutorum verè sit propria crisi. Aut si in morbis acutis, purgandum sit aliquando, purgandum est initio, idque raro, nec nisi cum materia turget: ne calor febrilis augeatur, vires frangantur, materiaque effera in partem aliquamobilem ruat, nam ut Gal. docet in Prorrh. mutatio symptomatum materia ferocientis, magis elucet in principio morborum, quam cum proecliores sunt: atque id adhibito antè singulari iudicio faciendum, ut scilicet delectus habeatur pharmacia. unicuique accommodatus in quantitate, qualitate, & utendi modo: ut expendatur an pars aliqua nobilis inflammatione tentetur, aut vèter supra modum vratur: tum enim purgatio omninò periculosa: an item fluidum copus factum sit: vide Apho. duodecimum primæ partis Prorrh.

APHOR. XXV.

HΝ οἷα δ' εἰ καθαίρονται, καὶ διαίρονται, ἔυμπερὶ τε καὶ ἰσφορώς φέρουσι τὰ δ' ἐναντία, δυσχερῶς.

SItalia purgentur qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt: sin contrà accidat, difficulter.

Hic Aphorismus continetur in secundo huius libri: in perturbationibus ventris & vomitionibus spontiuis, &c.

SCHOLIA.

Non est inanis repetitio eorum que secundo & vice simo tertio Aphorismo de vacuatione dicta sunt, sed vetur quadam conclusio quatuor postremorum Aphorismorum.

in qua notantur conditiones quinque laudabilis cuiusque purgationis artificio medici promota : ut fiat in morbis in quibus convenit , educatur humor qui est in vicio , ea copia ac quantitate qua opus est , concoctâ materia , non cruda per locum convenientem. Quas omnes conditiones nomine qualia , complexus est: adde quod in Aphorismo secundo fit sermo de euacuatione quam natura molitur, hic de ea quam medicus artificio ad imitationem naturæ comparato, tentat.

Primæ sectionis Aphorismorum finis.

IACOBI HOLLE-
RII IN HIPPOCRATIS

APHORISMOS COMMEN-
tarius secundus.

APHOR. I.

EN ὃ νοσήματι ὕπνος πόρον ποιῆθ, θανάσιμον: ἢ ὠφέλη, ἢ θανάσιμον.

IN quo morbo somnus laborem adfert, letale est: si vero iuuat, letale non est.

VT hunc Aphor. & alios qui sequuntur intelligamus, notandum est, duplicem esse somnum, naturalem & non naturalem. Naturalem somnum definimus ex causis naturalibus: non naturalem vero ex causis non naturalibus. Naturalis somni causa est vapor à sanguine, spiritu, & aërea humiditate sublatus in caput: ubi (quod incidit in locum frigidum) refrigerat, sensumque communem obligat. In eo autem vapore tria consideramus, quantitatem, qualitatem, & cōsistentiam. Nam aliquando multus est, facitque longum somnum (ut in pueris, quod à sanguine & pituita multus eleuetur vapor, longus est somnus) aliquando paucus, facitque

facitque somnum breuem, vt in adultis: debet item esse benignus, & præterea crassior. Denique vt est materia vnde vapor, ita & vapor est. A materia benigna & temperata benignus & temperatus erit vapor: à multa, multus: à crassiore, crassior. Neque verò ratione solùm materiæ sumenda est causa naturalis somni, sed etiam ratione cerebri ipsius. Oportet enim non modò sanguinem & calorem, vnde vapor, sed & cerebrum ipsum naturaliter se habere. Quòd si materia, vnde vapor, sit corrupta, & putrilagiosa, calidior aut frigidior, nimis pauca vel nimis multa, tenuior aut crassior quàm decet, hoc est, peccet in quantitate, qualitate, consistentia: cerebrum autem non naturaliter habeat (vt aliquando nimium refrigeratum est, vel nimis humectatum) fiet somnus nõ naturalis. Huius igitur causas non naturales sumere debemus etiã ratione tum materiæ, tum cerebri. Sed inter somnum naturalem & non naturalem discrimen est maximũ. Siquidem somnus naturalis, alimentum est viscerum, & corroborat partes naturales, fouet vitales, & recreat maximè spiritus omnes animales. Contrà, somnus præter naturam viscera aggrauat, & lædit: idem in morbis facit sæpe delirium, dolorem gravitatemque capitis, mouet destillationes, febrem auget, & inflammationes, si quæ sint. Delirium idem facit, quia aliquando vapores putres & acres, ac calidi in cerebrum sublati, lædunt vehementer phantasiam seu imaginationem: vt phantasia, quia sedem habet in sensu communi, pro ipso sumatur, & lædi dicatur. Adfert verò capitis dolorem, quia vapores illi acres & calidi cerebrum alterant, eiusque vasa distendunt & exagitant. Auget præterea febrem & inflammationem, si qua sit in visceribus, quia cum materia sit in medie

corpore, fit vt humores eò per somnum collecti, ab ipsa corrumpantur, atque ita morbus cum materia augeatur. Postremò aliud malum est à somno præter naturam, quod destillationes mouet. Nam vbi materia putris in corpore collecta est, ab ea multi vapores sublati, cerebrum calfaciunt, humoribusque à calore motis, fiunt destillationes. Addit Galenus huiusmodi somnum aliquando adferre agris initium comatis, vt, etiam si pungantur, non possint excitari. Vbi ergò somnus in morbis, tum quum maximè iuuare debet *πρόιον* id est, noxam (vt delirium, dolorem, &c.) adfert, letale est, inquit Hippocrates. Maximè autem conferre solet in declinatione: quanquam in incremento accessionis & vigore interdum adferat etiam utilitatem. Sed somnus qui nocet, non perinde est perniciosus & exitialis, in crescente accessione, aut consistente, atque in declinationibus. Cæterùm letale, cum ferè sumatur apud Hippocratem pro eo quod mortem denunciat: non tamen ita simpliciter est intelligendum de morte. Nam multis somnus potest adferre laborem, qui tamen haud morientur: quia alia sunt bona signa, eaque multa. Verùm si in hoc morbo somnus laborem facit, & multa alia signa letalia concurrunt, morietur æger. Id autem hoc loco propterea dicitur esse *θανάσιμον*, quia somnus ille indicat imbecillitatem caloris natiui, qui non potuerit euincere materiam seu causam morbificam: præterea, calorem febrilem esse superiorem. Non tamen ob id inferendum est mortem ægri: siquidem natura postea poterit euadere morbo superior. Galenus in comment. ait somnum aliquando accidere initio accessionum, quum calor naturalis totus & humores interiora

corporis petunt: unde vapores efferuntur in caput. Id
verò in iis præcipuè fieri affirmat, in quibus horror
quispiam, vel rigor, vel fortis partium exteriorum re-
frigeratio contingit. Huiusmodi itaque somnus ma-
lus est (vt idem ait) non alia ratione quàm quod vigi-
liarum vtilitate priuantur ægrotantes. Vtilitas porro
vigiliarum est, quia relaxatur corpus, & per corporis
spiracula possunt exhalare fuliginosa excrementa.

Contra, hæc per somnū intus retenta materiam au-
gent, & protrahuntur febres. Sed quæritur, an debeat
mus aliquando ægros petmittere dormire initio ac-
cessionis. Maximè, ex Arabum sententia, & rectè qui-
dem. Prima causa est, quia præcessit longa vigilia. Ve-
rum quidem est, auctam iri accessionem, sed (quod
maius est) refocillabuntur vires illo somno. Altera ve-
rò causa est, quando metuimus hecticam, aut febrem
marasmodem. Somnus autem humectat: videmus
præterea post crisin ægros maximè velle dormire:
Suntne à somno prohibendi, cum eiusmodi somnus
sepe faciat recidiuas? Debemus quidem permitte-
re vt dormiant noctu, sed interdiu minimè, vbi præ-
sertim somnus nocturnus sufficiens est. Post morbum
enim retinet quod sibi vtile est natura: quæ verò sunt
inutilia (vt excrementa fuliginosa) per corpo-
ris spiracula externere vult. Quod facit
per vigiliis, per somnum ve-
rò impeditur.

g ij

HAc sectione secunda nullum ordinem seruat Hippocrates, sed indistinctum de morborum causis, de signis eorundem demonstratiuis ac prognosticis, de signis conualescentium à morbo, de quibusdam auxiliis medicis Aphorismorum congeriem proponit. Initio tamen refectionis rationem prescribere videtur, quia restitui quisque possit à morbo: sed prius quedam precepta tradit earum rerum quas medici non naturales vocant, ex quibus doctrina, que est de reficiendo comparatur. Et quia somnus inter eas potissimas partes sibi vindicat, quid somnus in morbis boni aut mali portendat, explicat. Prima utilitas somni est, si in morbis leuamen adferat. Somnus ergo, qui primi sensifici non tam quies est quam relaxatio quedam, assiduo ab opere, occupato cerebro ad spirituum animalium instaurationem, quibus fuerat pene exhaustum mouendi, cogitandi & sentiendi assiduitate: si in morbo, tempore & loco intus potissimum in declinatione aut remissione morbi ita ut nulla, neque incuntis paroxysmi, neque perturbationis critica, neque inflammationis particularis excusatio adferri possit, egro noxam adferat: eumque multis grauioribus damnis augeat, ut comate, delirio, iactatione, inflammatione, idque vitiosa anathymiosi excepta, cerebro male affecto: talis somnus omnino funestus est, tum per se, tum ex euentu: ac per se quidem, quoniam ad vim morbi, aliorum symptomatum accessionem adiungit: ex euentu, quia indomita & cruda manet causa morbifica, cuius concoctio expectatur à somno: huc accedit, quod illud videri debet funestum, si vnde plurimum opis expectatur, inde symptomatum accessio adiungatur. Quod si somnus adiumentum adferat, & ab eo eger alleuetur, morbis symptomatis factis remissioribus, morbo etiam concocto, non est funestus: quoniam ex eo significatio fit tantam naturam esse potentem.

potentiam ut morbus aliquando vinci possit. Ex hoc autem Aphorismo ista axiomata collige: in peste lethalem esse somnum, quia laborem facit: materiam enim ac pestilentem qualicatem foras rapi oportuit, intro reuocatur: ideo autem qui peste laborant, somniolenti sunt, quod corde patiente, spiritus & sanguis ad interiora regurgitant, unde vapor plurimus pestilens in cerebrum, qui cerebri vim corrumpit. Lethalis quoque ac perniciosus somnus est statim à missione sanguinis: non quia, ut putauit Auenennas, ex motu humorum ad exteriora propter phlebotomiam, & introrsum propter somnum, in membris fiat confusio: sed potius, quod sanguinem à visceribus reuellere studemus per vigiliam continuatur incepta reuulsio, qua alioquin impeditur per somnum, qui intro sanguinem reuocat. Proinde somnus concedi potest statim à missione sanguinis, si exterior sit affectus: cuius gratia (quoniam sanguis nimis partem aliquam obruit) phlebotomia instituitur, ut à parte affecta magis recedat sanguis. Permitti quoque somnus potest mox à missione sanguinis, in ephemera febre, vel ex eo nomine ut spiritus sufficiantur in eorum vicem, quos plurimos dissipauit phlebotomia.

APHOR. I I.

Ουκ εστιν εστουλωσιν υπνος πραιετ, αραδου.

Vbi somnus delirium sedauerit, bonum.

Solet Hipp. proposito sermone vniuersali subiicere particularem: quod hic facit. Cum enim præcedenti Aphor. generatim dixerit, somnum qui in morbis iuuat, bonum portendere: hoc loco eius, quod

antea dixit, veluti exemplum particulare subiungit, inquit, Vbi somnus, &c. Delirium deprauatus est motus phantasiae, seu imaginationis. Eius autem solius meminit, tanquam mali grauioris periculosiorisque, sub eodem reliqua etiam comprehendens, nempe dolorem capitis, inflammationem, febrem, destillationem, & id genus alia symptomata: quae si sedauerit, bonum. Bonum (inquam) est, quia ostendit naturam esse robustiorem, & vicisse causas morbificas.

SCHOLIA.

Confirmatio est posterioris sententia Aphorismi praecedentis: si somnus, cum cum obesse potest, profit, bonus est. At cum pars aliqua inflammatione tentatur, somnus obest maxime. Ergo si somnus delirium sedet (quod cum inflammatione cerebri coniunctum est) bonus est. Tabis enim somnus indicat naturam materiae morbificae potentem esse, eoque magis quod illo symptomate per somnum defungatur, quod tum maxime ingrauescit cum aut somni materiae & anachymiasis aut cerebrum ipsum in vicio est. Et si autem somnus delirium sedet, non tamen certa omnino speranda salutis a morbo: nam alio morbo eger interire potest. inflammatione aut abscessu, qui intus alitur: aut non tota materiae morbificae, sed eius tantum portione euita: aut perniciosi humorum fauore paululum remisso, vel intermisso, deinde redeunte. Sic in Philini uxore inflammatione uteri laborante, vicesimo somnus placidus, vnde delirium sedatum est, sed confestim (ait Hippoc.) rursus mente vacillauit, minxit conuulsa confertim multum, vigesimo obiit. i. epid. 3. Hinc ergo istud theorema medicum collige. Si vnde symptomatum grauium metus expectatur, inde plurimum opis adferatur, id plurimum prodesse.

APHOR.

Υπνός, ἀρεπνία, ἀμφοτέρω τῶ μᾶλλον ἡμῶν, καὶ
χορ.

Somnus, vigilia, utraque si immoderata existunt, ma-
lum.

Hic in memoriam reuocandum est quod antea dictum est, nimirum naturalem somnum fieri à vaporibus benignis & vtilibus sublatis à sanguine ac pituita dulci ceu naturali in cerebrum, ac deinde refrigeratis & in humorem coactis, quod vbi accidit, iidem vapores defluentes obstruunt sensuum neruorumque motiuorum meatus. Quod si lenti, crassi ac frigidi humores sensum communem obligant, fiet somnus non naturalis, nempe caros vel coma: quemadmodum fiet catalepsis, vbi fortis refrigeratio cum siccitate cerebrum occuparit. His suppositis, Aphorismus hic hoc habet difficile, quid sibi velit Hippocrates per *μᾶλλον*, id est, ultra modum. Somni modus duobus definitur, causis naturalibus, & naturæ necessitate. Ita de vigilia censendum. Sic autem definimus: quia (verbi gratia) aliquando (Galeno teste) accidit quosdam ægros dormire vnum diem & noctem à crisi: quum videlicet ex vtili alimento quod sibi retinuit natura, vapores efferantur ad cerebrum. Sic pueri dormiunt nonnunquam duos dies. In his tamen & illis non dicemus somnum modum excedere, quia & causæ sunt naturales, & necessitas exigit. Interdum enim ægris accidit, vt cum antè per sex, septem, duodecim, etiam viginti dies non dormierint, cogantur

tur dormire in longum tempus. Sic aliquando vigi-
lamus duos aut tres dies vel noctes, neque tamen
vigilia est immodica, ob causas naturales & necessi-
tatem, quia videlicet forsan antea multum dormi-
nimus. Cognoscemus autem an somnus sit immode-
ratus, nec ne: quia somnus à naturalibus causis
necessitateque naturæ excitatus laborem non faciet.
Contra somnus ab his non excitatus adferet labo-
rem.

Malum.) Malum dicit, non letale. Neque enim
etiam si malum est, debet tamen mori propterea æger.
Quamquam Praxagoras vetus medicus, qui etiam Ga-
lenum ætate præcessit, observavit febres somniculo-
sas omnino esse letales, quæ incidant in tempora pu-
bertatis: hoc est, ab anno decimotertio vsque ad de-
cimooctavam. Malum itaque est vigilia immoderata
& ut causa, & ut signum. Ut causa, quia (ut testatur is
qui scripsit quartum de rat. vict. in morbis acutis)
fortis siue immoderata vigilia, & potum & cibum &
humores & omnia cruda facit. Altera causa: quia ni-
mium desiccatur: cumque morbus acutus sit calidus sic-
cus, aliud in eo malum est vigilia, quæ siccitatem ad-
ferat. Adfert autem siccitatem, quia multa substantia
humida & naturalis per corporis spiracula resoluitur.
Tertia causa est, quoniam vires labefactat. Porro
malum est vigilia ut signum: quandoquidem &
siccitatem multam portendit, aut nimiam calidita-
tem, & causam morbi pertinacem, naturamque im-
becillam. Nam si natura satis esset robusta, causam
morbi euinceret, & somnum induceret naturalem. Sic
etiam somnus immodicus causa est mala, & signum
malum.

Causa

Causa mala, eò quòd (teste Hippocrate secundo de victu acutorum) corpus reddit dissolutum, flaccidum & excoctum. Præterea capitis gravitatem parit: eius autem affectus ratio est, quòd vapor humidus multus retineatur in corpore ob spiraculorum contipatione. Unde etiam in ebriis, postea quàm crapulam diuinius edormiuerunt, corpus lubtumidum & pallidum videmus. Signum item malum est, somnus immoderatus, eò quòd primum sensitium, hoc est, cerebrum ipsum nimis quàm conueniat, refrigeratum & humectatum esse significat. Præterea naturam non posse vincere morbi causas innuit: proinde errare eos toto cælo constat, qui somnum semper bonum esse asserunt.

S C H O L I A.

OMne nimium natura inimicum: somnus ergò & vigilia, utraque immoderata si fuerint, & supra naturam necessitatem, causasque naturales si extiterint, malum, ut signum & ut causa. Ac somnus quidem ut signum malum, quòd ex eo significatur materia morbifica ad cerebrum translata contumacia, & frigus calori superueniens, ut in Hermocrate, quæ intemperies insanabilis est. Ut causa, quòd reddat corpus torpidulum & segne, planèque dissolutum ac robore destitutum: & quia cohibens effluvia, nec discutit permittens, coaceruat in corpore excrementa vaporosa: quòd item calor natiuus, si non habeat in quod agat, solidarum partium substantiam labefactat. Sic etiam vigilia, malum: ut signum, quòd siccitatem cerebri, materia somnifera inopiam, morbifica acrimoniam ac symptomaticam bilis ad cerebrum translationem arguant: ut causa, quia cerebrum exhauriant, corpus infirmum reddant, cruditates pariant, cibi & potus coctio-

nem impediunt, materiâque morbosâ perasmi exper-
tem relinquunt.

A P H O R. IIII.

OΥ πηρομονά, ἐλάττω, οὐδ' ἄλλο ἐστὶν ἀγαθόν, ὅτι αἶμα μᾶλλον
ἢ φυσικῆς ἤ.

Non satietas, non fames, neque aliud quicquam, quod
nature modum excedat, bonum.

In hoc Aphor. satietas de ciborum repletione dici-
tur: ei fames opponitur. Satietas autem nocet, & mor-
bos sæpè facit. Vnde Hipp. 6. Epid. Aphor. 20. sanitatis
capita duo esse vult, non repleti ad satietatem, & non
pigrescere ad exercitia. Græcè est, ἀσκησις ὑγιάνε ἀκοεῖν
προφῆς, δουρὶν πόγων. Non tamen ob id etiâ satietatem
vetet, ægros fame conficere oportet. Nâ fames perinde
atque satietas noxam adf. r: vt que vētriculum malis
repleat humorib⁹. Caterū per particulare hoc loco in-
telligit suo more vniuersale Hip. Siquidem non solūm
satietas & fames, si modum exceſſerint, sunt mala, sed
etiâ res omnes naturales, vt aër, cibus & potus, mo-
tus & quies, vacuatio & retentio excrementorum, affe-
ctus animi. Nam (inquit Hippoc.) labor, cibus, potus,
somnia, venus, omnia mediocria esse debent. Vbi etiâ
intelligendæ sunt aliæ res non naturales, aër, quies, va-
cuatio & retentio excrementorum, affectus animi.

S C H O L I A.

Aliud exemplum eorū qua modum excedunt. Ciborū
minuitas, siue repletio ad vires eiusque relata non
ad

ad naturam. Horum vasorum capacitate: cibi quoque nimia abstinentia: omnes denique res quas naturales medici vocant, bonum non est. Cum enim natura nostra perfectio ac sanitas in quadam mediocritate consistat, excessus omnis malum significabit. Notabis autem πρὸς μὲν duo significare apud Hipp. nimiam abundantiam seu plenitudinem. & simplicem refectionem naturæ consentaneam. Vide Aphor. 22. huius sectionis.

APHOR. V.

Κόποι ἀντήματα φράζονται νόσους.

Lassitudines sponte nata morbos prænuñtiant.

Lassitudines spontaneas alicubi in com. Epid. labores spontaneos interpretatur Gal. Est autem lassitudo spontanea, quæ nullo multo, neque vehementi motu facta est. Ut sæpius videmus nonnullos genua habere quasi fatigata, graue vniuersum corpus, & membra graua, ita vt præ dolore mouere non audeant. Hæc lassitudo nullo præcedente motu nata, spontanea est, morbumque prænuñtiant. Causa porò cur morbum φράζονται id est nũtiant (φράζονται enim δηλοῦσι interpretatur Philoteus) potest esse in quantitate, qualitate vel vtraque. In quantitate materiæ sæpe in his regionibus, quæ multa est materia cruda nõ solũ in cavitatib. corporis, sed etiã in toto habitu imbibita. In huiusmodi morbis vrinæ sunt turbulentiæ, leucæ fiunt sudores, à quibus tamẽ nõ liberatur eger, quãdo hi morbi solẽt esse longi. Eiusmodi autẽ lassitudo dicitur τέθνη, siue sit multitudo crudi humoris, siue fiat à cruda materia siue etiam copia sanguinis seu plethora. Aliquãdo peccatũ

est in qualitate, ut quum putant ægri se veluti acubus compungi, ab acribus scilicet & erodentibus humoribus (ut bile alterutra, vel pituita salia) in cute, vel carne, vel vtraque contentis. Hæc lassitudo vocatur ulcerosa, ἐλκωδης. Est & peccatum in quantitate & qualitate materiæ (quod phlegmonodes tertium lassitudinis genus facit) siue sit sanguis mixtus bili, siue sanguis mixtus crudo humori. Denique hæc lassitudo extensiuæ & ulcerosa componi videtur. At ὀσχροσ νόσος non est propriè lassitudo, sed accidens quoddam, quum videlicet ægro videntur ossa confringi. Fit autem & à quantitate materiæ frigidæ, ut in quartanis: & à qualitate, ut à bile in ulcerosa lassitudine, quum materia transit à solidis partibus ad nervos & membranas quæ ossa contingunt. Morbos itaque prænunciant lassitudines tres, vbi nimirum materia illa nondum potuit, vbi nondum auctæ sunt obstructiones. Aliquis, verbi gratia, sentiat corpus sibi veluti compungi acubus. Anteuertendum medicamentum quod biliosum humorem & mordacem purget. Vbi humor est crudus, prænunciat morbum longum. Eiusmodi ægri oscitantes grauitatem totius corporis sentiunt. Crudus humor ille faciat obstructiones, quæ auctæ gignent febres. Anteuertemus ieiunio, iis quæ coquunt, quæ incidunt, tenuant. Quare patet Aphor. hunc pertinere & ad prædictionem & ad curationem, siue potius præcautionem.

SCHOLIA.

Quatuor precedentibus Aphorismis attulit signa mala morborum ante symptomatum à rebus naturalibus desumpta: nunc transit ad ea quæ sunt præter natu-

naturam. Horum primum est affectio illa que lassitudo dicitur, qua si vel minimum quid moueatur, lassitudinis sensus excitatur, vel ulcerata vel tensiva vel phlegmonosa: hac si non ab exercitatione vehementiore, non à mutatione in seipsum ad aliud, non à consuetudine diuturniore, sed vltro & sponte, nullaque causa manifesta precedenti oboriat, indicat morbos futuros primigenios, aut secundarios, aut etiam presentes: nam tensiva lassitudo plethorica soboles est: ulcerosa cacochymia, phlegmonosa vtriusque ex quibus omnium fere morborum principia causaque ducuntur.

A P H O R. V I.

Ὅσοι πονέοντες ἢ τὸ σπῆματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων ἐκ ἀσθένου, τῶν τοῖσι ἢ γράμην νοσέει.

Quicumque parte aliqua corporis dolent, & dolorem omnino non sentiunt, his mens ægrotat.

Πόνος dicit aliquando exercitium, aliquando noxam, interdum dolorem. Dolorem significat duobus modis, vt intelligatur & pro dispositione quæ est causa doloris, & pro dolore ipso. In dispositione fit alteratio, vbi iâ hæc sensu discernitur, dolor est. Ergo dolor sensus est tristici subite alterationis. At hic πόνος, τῆς, dolor, sumendus pro dispositione aliqua dolorifica, & quæ dolorem efficit. Quicumque igitur affectum excitantem dolorem aliqua in parte corporis obtinet, & dolorem qui ab eo nascitur affectu, omnino non sentiunt, his mens ægrotat. Vt, conuulsio alterationem habet dolorificam: si dolorem non sentiat æger, mente non constat. Verum per τὰ πολλὰ hoc loco siue

intelligas *ἀντὶ τοῦ ὄντα*, omnino (vt interpretatur Philotheo) siue pro magna parte siue pro longis intervalis nihil refert. Ceterum disputabatur olim, vtrum quod sentitur sit in instrumentis sentiendi, an in mente? Aliorū opinionib. prætermissis, Hip. & Plato lib. de Republic. volunt mentem sentire. Per mentem itaque (quæ Hippocrati *νοῦν* dicitur) intelligemus (Galeno in com. auctore) *δύναται*, hoc est rationem: quæ est vis illa animæ quæ res iudicat ac decernit.

SCHOLIA.

Alterum signum, Absentia doloris, præsentē ac etiamnum urgentē doloris causa, mentis dolentis indicium. Quibuscumque enim pars aliqua corporis causam habet, quæ dolorem inferre solet, nimirum, alterationem repentinam, aut solutionem continuam: aut dispositionem aliquam dolorificam iamdiu insitam: aut rerum naturæ necessariorū dose: & quæ causas dolorificas, omnino non apprehendunt, discernunt, nec agnoscunt: vt phrenetici, expertes sicut in fundo ventriculi & orificio, & qui magnum & rarum spirant in summo cordis aestu: iis mens, id est sensus communis agrotat: id est, corruptus, aut alio vehementer occupatus, aut ad extremum debilitatus est. Delirantes enim non sentiunt dolorem, quod corruptum sit eorum iudicium. Qui vulnerantur in certamine, nequaquam sentiunt dolorem ex vulneribus fibrillaribus, quod eorū animus occupetur in vulnerando alio, & se defendendo, adeo vt simul nequeant apprehendere quæ interim patiuntur. Qui morti iam sunt proximi non dolent, quia propemodū extincta facultas est ob imbecillitatem, vt causas dolorificas non possint dignoscere nec apprehendere: vt enim dolor sentiat, oportet qualitatē rei dolorificæ impressam instrumentis sensorii communicari sensui communi, qui apprehendat & diiudicet passiones factas in singulis

singulis sensoriis. non est ergo intellectus neque ratio que dolorificas passiones apprehendit, sed sensus communis: animus enim nunquam egrotat, sed animi instrumentum. Proinde Hipp. politice locutus est, cum mentem pro sensu communi usurpauit.

APHOR. VII.

TA' ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτοὺς γίνεται σώματα, ταχέως ἐπαιεῖται τρέφει δ' εἰ, καὶ ἢ ἐν ὀλίγῳ ὀλιγώσ.

Qua longiore temporis spacio extenuata sunt corpora sensim reficere oportet: qua vero breui, reponere.

Hæc sententia docet qua ratione instaurare oporteat vires cōualescentiū, qui sunt extenuati. Alij itaq; celeriter extenuantur, vt vno aut altero die: quod apparet in facie Hippocratica, nares acutæ, oculi concaui, collapfa tempora, &c. Alij longiori tēpore, vt vno mēse, aut duob⁹. Vbi celeris est extenuatio, vacuatur magna ex parte humores & spiritus tantū. Quādo vero longiori tempore fit, non solū humores & spiritus, sed etiā solida corpora absumūtur. Hæc omnia faciūt ad curationem. Verbi gratia: si longiore tēpore sit extenuatus æger, intelligimus nō solū humores & spiritū, sed & solidas partes reparari debere. Si vero celeriter, intelligimus humores tantū & spirit⁹ esse refouēdos. Gal.com. in 6. Epid. paucis verbis docet extenuatorū curationem: oportere nimium sex res non naturales, omnes esse moderatas. Cuiusmodi sūt, labor, cibus, & potus, somnus, excrementorū excretio, animi affect⁹, ambiens aër. Additur his aliquando venus. Ponamus cōualescentem quemdam extenuatum nobis esse refouēdū, oportet exercitationē esse moderatā, moderatā & molles frictions, vt possim⁹ & humectare corp⁹ & leuiter calcifacere. In cibo & potu triā obseruabim⁹,

vt demus boni succi alimentum modicum, nutriens
mediocriter, & breuibus interuallis. Siquidem in
eiusmodi extenuatis (ponimus autem longiori tēpore
extenuatos) calor natiuus solidarum partiū est imbe-
cillus, nec potest simul magnam alimēti copiā confi-
cere. Breuibus ergō interuallis, vt ter aut quater in
die, nutriemus. Oportet somnum quoque esse mo-
deratum. Nam somnus longior aliquando exiccat,
sed per accidens, cūm per se humectet. Quōd exiccat,
causa est: quia calor natiuus cūm non habeat in sōno
longiore alimentū, lāguescit, & cogitur æger in ipsas
corporis partes. Præterea cūm viæ fuliginosorum ex-
crementorum intercludantur, ea remanētia in corpo-
re exiccant. Oportet item mediocrem esse excretio-
nem, vt per vrinas, sudores, &c. Immoderata enim
excretio & vacuatio attenuat & siccat. Debet item
animi affectus esse moderati. Ita namque & mæror
siccat. Debet esse moderatus aër. Calidus enim hu-
mores digerit & exiccat. Quare quicunque extenuati
sunt, sex rerū nō naturalium moderatione vti debent.
Neque verō vacuatione tantūm seu absumptione fit
extenuatio, verūm etiā repletione: ita vt sit & vacua-
tio & repletio. Proponatur (exempli gratia) historia
illa Gal. de muliere 6. Epid. Mulier erat admodū ex-
tenuata: vocati medici vt extenuationem curarent,
vocatus & Galenus. Hic statim phlebotomiam insti-
tuit, reliquis tamen medicis reluctantibus. Vicit tan-
dem Galen. detrahitque sanguinem per vices ad tres
aut quatuor libras. Eiusmodi autem remedium à Ga-
leno inuētum, quōd extenuaretur mulier à suppressis
mensibus. Quōd coniecit ex venis totius corporis tu-
midis & vitioso sanguine repletis, quo tāquam ingra-
to mi-

to minusque familiari alimento non poterant nutriti partes solidæ. Nam quemadmodum ventriculus alimentum iucundum & familiare statim vel nondum satis præmansum attrahit & amplectitur, contrà insipidum & iniucundum non attrahit: ita solida corpora alimentum gratum & familiare ex venis attrahunt, vitiosum verò minusque familiare respuunt. Galitaque in ea muliere sanguinem detraxit non semel, sed paulatim. Quod semper faciendum ubi vitiosus est humor: neq; solum in phlebotomia, sed etiam in purgationibus. Ergò ubi videmus extenuatum corpus, non semper est replendum, sed & aliquando vacuandum. Sic in conualescentibus extenuatur plerunque corpus, quia id non satis est purgatum, relictumque est à crisi vitium humorum in corpore, quod efficit ne solidæ partes nutriantur: tunc est vacuandum, non replendum. Illud autem intelligemus ita se habere, si videamus venas corporis eminentes, turgere, & duras esse. Duras dico venas, quia aliquando plenæ sunt à flatu, non tamen duræ deprehenduntur. Quæ igitur corpora sunt extenuata vel à repletionem vel vacuatione, idque longiore tempore, reficere oportet, hoc est alimento modico, quantitate mediocriter nutriente, & brevibus intervallis: deinde reliquis rebus nõ naturalibus moderatis. Causa est, quia calor solidarum partium omnium est imbecillus. Quæ verò breui sunt extenuata, refouere oportet *ἐπιγασ*, hoc est (Gal. interprete) *ἐπιγαστρίῳ ἀδραστε*, celeriter & plenius. Statim autem extenuatur corpus ob vacuationem tum sensibilem, tum insensibilem. Per sensibilem, ut per hæmorrhagiam, sudores, &c. Per insensibilem, ut in febribus colliquantibus & diaphoreticis: quia humor est biliosus, acer, & tenuis qui humo-

h

rēs & spiritus absumit. Ad refocillandos humores, & præsertim spiritus remedio sunt destillata nostra, vt quæ celerrimè cœquantur & distribuuntur in nostrū corpus. Item vina optima, & odoramenta: vt odores rosarum, aqua rosata (præsertim admixta ambra grisea) naribus admota. Aliquando nodulos aqua rosarū aspersos naribus admouemus. Vtimur nonnunquam epithematibus, quæ applicamus regioni cordis, velè regione oris ventriculi. Interdum medulla panis vino maluatico & odorato intincta naribus adhibetur. Arnaldus de Villanoua sanguinem humanum destillatū maximè probat ad refocillandos spiritus, ita vt dicat mortuos eo dato reuiuiscere. Idem pollicetur de aqua chelidonia. Hæc omnia odoramenta admota tū cordi, tum ori ventriculi & naribus, plurimum spiritus refocillare dicuntur. Valent & in consumptis longa fame, qui cibo dato sæpe strangulantur. Quod accidit nō solum propter retracta & exiccata intestina) quod etiam vulgus dicere solet (sed etiam quod à longa fame fiat motus intestinorum ad ventriculum: quæ vi attracto cibo quum implentur nimium, sæpe rumpuntur.

S CHOLIA.

Cautiones aliquor restaurandi corporis conualescentiū proponuntur. Prima est, in quibus corporibus extenuationis perfectæ non inchoatæ signa apparent, eaque ab exhausto partium solidarum non solum humorum & spirituum petita, qualia sunt cutis laxitas primū, deinde distentio cum pallore coniuncta, immutatio partium nutritioni dicatarum in habitu, temperamento & actione: ea parca manu, cibisq; liquidis, imbecillimis, concoctu facillimis, minimèq; sitiferis

stiferis reficere oportet: quod infirmæ sint partes solida, quarum proprium munus est concoctio: nec facillè partes nutritioni dicata ab otio diuturno ad negotium sui immemores se conuertant. Quæ verò dissipatis tantum spiritibus & humoribus, superstite adhuc partium solidarum integritate, nec alio diuturna officij vacuitate multum facta ignaua, neque collapsa, extenuata sunt: cuiusmodi extenuationis signum est cutis tentio primum, deinde laxitas cum pallore coniuncta: ea celeriter & abunde in qualitate, copia, & frequentia reficienda sunt: quia oportet ut id quod influit proportionè respondeat ei quod effluxit. Notandum verò per solidas partes non tantum carnosas, easque externas intelligendas, sed internas, hepar nimirum & interna viscera, non enim verisimile est, carnosas partibus alimoniam desiderantibus, internas habere satis. Caterùm doctissimus Durerus hic facit initium secundi libri: cuius hic scopus est, ut propositis libro primo momentis quibus oporteat conuenienter purgare, dietam præscribere, & morborum reliquias expellere, doceatur ratio rite & conuenienter cibandi agros à morbo. Prima itaque ratio captabitur ex morbi longitudine aut eiusdem breuitate, ut si longo tempore corpus est extenuatum, corpus lentè reficiatur: sin minus, contrà.

APHOR. VIII.

HΝ ἐν νόσῳ τερφῶν λαμβάνων πρὸ ἰσχυρῆς σημαίνει ὅτι πλείονι τερφῇ τὸ πάμα χρεῖν, ἐν δὲ τερφῶν μα λαμβάνωντος, τὸ το γίνεσθαι, καὶ εἰδέναι, ὅτι κενώσιος εἶναι.

SI quispiam à morbo capiens cibum, vires nō recipiat copiosiore alimento corpus onerari indicat: si verò modicè epulandi idem eueniat, vacatione indigere sciendum est:

h ij

Cibum capere (Galeno authore) est bene appetere, & iusta quantitate cibum sumere. Quod si conualescentes cum bene appetant, & iusta quantitate cibum capiant non corroborantur, indicium est corpus vti copiosiore alimento, quod facultates naturales à morbo adhuc imbecillæ, neque in succum conuertere, neque in sanguinem mutare possunt. Itaque his cibum dare modicum & mediocriter nutrientem oportet. Cæterum quod conualescentes qui nutriuntur non reficiantur, peccatum est vel in ipso calore, vel in alimento. In calore, quia languidior est, quàm vt possit tantum cibi conficere: in alimento, quia copiosum est quantitate vel qualitate. Quod si conualescentes cibum profus non appetant, indicium est esse morbi reliquias, quæ impediunt ne natura appetat. Quare vacuatione indigent, vt corpus suum robur recipiat. Loquitur autem hoc in loco de appetentia naturali, quam quidem propter partium quæ in morbo facta est, inanitionem, esse validam necesse est.

S C H O L I A.

Altera restaurandi corporis cautio. Si quis morbo defunctus cum signis & causis criticis, cibi appetens, genioque indulgens, non excitato solum suctionis sensu, vt in canina appetentia sed à multo exhausto, vires non recuperet, nec quicquam edendo proficiat, in corporis characterè, colore, actione & motu, denegata scilicet assimilatione ob succi vitium & naturam infirmitatem: id arguit pleniore victu corpus vti: quia naturalis œconomia quæ distribuendo, coquendo, & externando absoluitur: ipsaque aded solida partes satietate nimia à cibo, largiore manu, aut breuioribus interuallis, aut paulò succulentiore adhibito,

hibito, fatiscunt: eiusque satietatis signa apparent in aluo, hepate, venis & habitu corporis. Quod si quis non avidè appetens, nec genio indulgens, scilicet resoluta ac labefactata facultate quæ est cibi appetens, à superstite adhuc calore & humore febrili: ob idque paruo contentus nec satietate affluens, quicquam proficiat: nullaque ex alui infirmitate cibi ve copia aut contumacia, excusatio possit adferri: vacatione tum opus esse sciendum: quod scilicet reliquæ quadam supersint morbificæ, quibus naturalis œconomia labefactatur, solidæque partes genio defraudantur: unde recidivi accidunt morbi, nisi quis vacuando occurrat. Hic autem duo conualescentium genera notantur. Vnum eorum qui bellè appetunt, genioque indulgent, sed edendo non proficiunt: hi ergo, lentè reficiendi veniunt, parcaque manu nutriendi, ita ut de cibo consuero aliquid subducant, & velut semisaturi è mensa decedant: Quis enim lentè extenuata sunt corpora, lentè reficere oportet. Alterum earum est, qui nec cibum avidè appetunt, nec genio indulgent, nec tamen proficiunt, quod signum est impuritatis alui & venarum: alui quidem, si non appetunt: venarum, si appetunt quidem, sed non proficiunt partes in colore, mole, caractere & actione.

APHOR. IX.

TA καὶ καθάρσι σωματίων, ὅσοι καὶ ἀφείψης, μάλλον βλάψης.

Impura corpora quod plus nutriueris, eo magis leseris.

Vocat Hippocrates impura corpora conualescentium, in quibus reliquæ quædam sunt mate-
h. iij

HIPPOCR. APHOR.

riæ morbi. Contra hunc Aphorism. multa obiiciuntur, eaque sumpta maximè ex Aphorism. decimo septimo libri primi, Et quibus semel aut bis offerendum sit, &c. Sed ille huic Aphorism. nil repugnat. Nam illic agit de victus ratione primis morbi temporibus instituenda: hîc de morbi declinatione in conualescentibus: At Celsus ait, Vbi multum est materiæ vitiosæ, optimum esse multum materiæ optimæ miscere, Cui rei assentiuntur Arabes (vt Auicennas) qui asserunt in pestilentia optimum esse impleri cibo multo & boni succi. Præterea ad id alludit quod ait Hippocrates in Epid. Cælum quum esset austrinum, &c. denique quum esset aëris constitutio pestilentialis, multi pestem incurrerunt. Ex his quicumque se bene ad cibos habebant, & multum nutriebantur, pristinam sanitatem recuperabant: qui verò cibos auersabantur: neque nutriebantur, ij lædebantur magis. Videntur ista facere contra hunc Aphorismum: quia dicit, si multum nutries, lædes: non faciunt tamen quicquam. Nam quemadmodum agricolæ, si oleum aut vinum vitium fecerit, aliquid vitiosi vini detrahunt, deinde vas optimo vino replent, sed paulatim: sic vinum vel oleum in integrum restituitur: ita in corpore humano vbi intelligimus aliquid vitiosi humoris superesse, eius partem vacuamus sensim, partem paulatim apposito boni succi alimento temperamus. Hoc autem dicitur propriè *Antipasis*: Cæterum quod in commentariis ait Galenus, si nutrias, fore vt alimentum à prauis humoribus corrumpatur, & ita eorum humorum quantitas augeatur, qualitas seruetur, nihil his quæ diximus repugnat. Nam quantitas quidem augebitur, nisi purges: at Hippocrates vult,

purges.

purgemus. Qualitas verò vitiosa seruari potest, sed remittitur: quemadmodum album remissum remanet album, & acidum remissum remanet acidum. Ergò conualescentium corpora impura propter reliquias materiæ morbi si nutries, lædes: nisi utatis epicrasi: hoc est, nisi ex præcepto Hippocratis superiore Aphorism. Si quispiam à morbo, &c. vel semel reliquias morbi vacues purgantibus medicamentis, vel paulatim (per ἰσχυρῶν) subiecto bono alimento qualitatem vitiosam temperes, & paulatim vacues.

S C H O L I A.

Tertia est cautio adferens rationem membri posterioris precedentis Aphorismi: Cur qui à morbo conualescunt non sunt cibi appetentes, nec vllum è cibis robur virium acquirunt: quia corpora cacochymia obsita vel in aluo, vel in venis, vel in habitu corporis quò plus alimenti in qualitate, copia & numero assumunt, eò pluribus damnis augentur: superstitite materia morbi, qua in suam naturam alimentum conuertit, facit que accessionem impuritatù in omni regione corporis, & alimenti corruptione: syncerum enim nisi vas quodcumque infundis, acescit. Ista autem impuritas, seu cacochymia à morbo qua metum recidiuæ adfert, duplex esse potest. Vna, à morbi reliquiis: eaque aut in aluo est, aut in venis, aut in habitu corporis: altera succrescens, qua fit à pleniore cibo, à quo opprimitur natura: nam aluus facta ignauior vacuitate officij non potest omnes cibos, præsertim si plenius offerantur, mitigare: quò fit vt plerunque corrumpantur, vnde cacochymia succrescit.

h iij

TA σώματα γρη, ὅπου αὐτὸς βούληται καθαίρειν, εὐεργα
ποιεῖν.

Corpora ubi quispiam purgare vult, fluida faciat o-
portet.

Hic Aphorismus magni est usus. Est enim fere to-
ta vis & methodus medendi. In conalescentibus qui
cibum non appetunt, vacuatione indigere indicio est,
nam si nutrias impura corpora, eò magis lædes. Ergo
purgandæ sunt illæ morbi reliquiæ, sed priusquam
purses, oportet corpus esse fluidum. Ut autem sit
fluidum corpus, & pharmacū instituat medicus, qua-
tuor sunt spectanda: vt natura bene sit comparata ad
excretionem, materia non repugnet, viæ per quas fit
purgatio sint liberæ, & medicamentū analogū mate-
riæ excernēde. Natura parata est ad excretionem duo-
bus modis: vbi materia tenuis est calidaque, ac turget,
vt in cholera morbo: vbi materiam coxit, ac vtile ab
inutili separavit, siue ea sit bilis crassior, siue pituita,
siue succus melancholicus. Materia rursus bifariam,
quum vel turget, vel maturata est, parata est ad
excretionem. Materia enim tenuis & calida ce-
dit: at crassa, lenta & viscida non item (vt in mor-
bo regio) quare eam prius incidimus, tenuamus,
tergemus, quàm pharmacum instituamus. Tertio
oportet vias esse liberas, hoc est, primas venas quæ
sunt in hepate & circa hepar, necnon intestina.
Nam si aut illæ habeant obstructions, aut hæc
duro stercore sint offarcta, prohibebitur purgatio &
humor.

humoris fluxus. Addūt præterea veteres oportere vias esse laxiores, rarefactas, & molliores. Vnde nonnulli (vt & quidam Arabes) ante medicamētum dant cibū vel potum (vt semen althææ ad drach. duas, aut circiter) quòd viæ emolliantur & relaxentur. Quartò oportet medicamentum esse analogum, hoc est, habere rationem quandam & proportionem cum humore. Analogia autem medicamenti spectatur in qualitate aut quantitate. Qualitatem intelligimus essentiam illam seu formam essentialē, aut proprietatem quæ essentiam sequitur, qua proprietate medicamentum hunc vel illum humorem trahit. Non itaque satis est considerare, hoc medicamentum trahit bilem, pituitam, aut melancholiam, sed videre etiā oportet quanta vi attrahat: quod quidem facimus habita ratione eius cui medicamentum præscribimus. Æger est (verbi gratia) qui haud ita dudum à morbo conualluit: tum intelligimus reliquias esse morbi, & non nihil bilis à febre superesse. Scammonium bilem attrahit, elleborus bilem atram: hæccina præscribam? Minime verò id quidem. Nam maiore vi attrahunt, quàm pro humore cōueniat. Igitur si cætera adsint ex animi sententia, leue aliquod medicamentum instituemus, vt catholicum diaprunum simplex, rhabarbarum, aut medicamentum quod purget melancholiam, si est febris, quia in febris declinatione semper est bilis adusta quæ est vacuanda. Postremò vt fluida corpora facias, vteris medicamentis & alimentis. Vt, si sit leuis obstructio, vtemur oxymelite, radice petroselini, præterea fœniculi rad. (si vehementior sit obstructio) ad detergendum. Instituemus etiam colatitia ex capis cum amygdalis, vinum, &c. Hoc loco Hippocr. quum vult corpora fluida fieri, intelligit de purgatione quæ

fit per vomitum, & ea que per aluum: hanc tamen traditionem distulit Gal. in lib. quartum.

S C H O L I A.

Quart a cautio. Si corpus impurum refici ac restaurari alimento non possit, nisi qua subest in eo impuritas tollatur medicamento purgante: purgandum ergo corpus illud est conualescens, quod obsitum est cacochymia, aut superstita ac relicta à morbo, aut succrescente in dies à pleniore victu post crisin: ut scilicet recidiue metus tollatur, ipsūque corpus locum habeat reficiendi sui, nec damnis augeatur edendo. Cū autem purgare humorēque qui qualitate in eo corpore peccat, per vias convenientes excludere consilium est, oportet corpus fluidum ac meabile efficere: excitat a natura ad frequentem alui subductionem per clysteres aut iuscula emollientia, aut similia. frustra enim cathartica propinauerit, si stercus pauld durius in intestinis restiterit, liberatis obstructis, osculisque venarum adaperitis: & preparata materia, ut humor qualiscunque u fuerit, siue biliosus aut alius, qui in vitio est, placide, & inoffenso cursu ad exclusionem feratur, natura expellenti & medicamento trahenti cedendo: eamque purgationem agri ferant alacriter, & alleuentur. Proinde tribus modis preparandum est corpus ad cathartica: aluum sapius subdendo, oscula venarum aperiendo, & materiam qua impedire potest, dissecando si lenta sit, attenuando si crassa, incrasando si paulo tenuior fuerit, ut bilis pallida aut flaua, si credamus Auicenna: quanquam humor quantumuis tenuis ac subtilis existat, siue biliosus, siue cerosus, incrasandus non videtur ad expulsionem, sed potius deturbanus, aut etiam magis extenuandus ad excretionem, ne alio feratur in perniciem. Hippocrates his tribus modis
prepa-

preparandi corporis, tres alios addit in sexto Epid. ad vehementium medicamentorum sumptionem necessarios. unus est ut balneo ceu fotu humor vacuatus liquetur: alter ut cibum sumatur ad humectationem: tertius ut in ipsa purgatione corpus moueatur. Veratrum epotum, si purgare vis, inquit, lauare, aut cibum sumere oportet: mouere autem in ipsa purgatione.

APHOR. XI.

Πᾶσι μᾶλλον ἢ σίτῃσι, ἢ σίτῃσι.

Potum quam cibo refici facilius est.

Hęc sententia est de conualescentibus, qui egent reparatione triplicis substantiæ. Nam per motum multum substantiæ solidæ detractum est, multum humidæ deperditum, & multum spirituosæ: Quod attinet ad instaurationem, solidæ partes refici debent alimento solidiore: humores, humidis & liquidis: at spiritus, ex sententia Pythagoræ, Platonis, & Hippocratis refocillantur & nutriuntur maximè odoribus. Neque verò solum in conualescentibus, verumetiam in sanis. Vnde refert Diogenes Laërtius, Democritum iam seniore vitam in multos dies prorogasse, medullam panis vino optimo & odorato intinctam cum gestallet, naribus sepe admouendo. Ergò in conualescentibus, ad spiritus instaurandos naribus, regioni cordis, orificio ventriculi admouebimus quæ sint odorata. In potu, sit aliquid odoris: ut detur vinum maluaticum, & alia eiusmodi. In alimentis, configantur perdices, rostrula, caryophyllis, cinamomo, zinzibere, &c. In hac denique sententia duo habemus, cibum & potum. Per cibum intelligit, alimentum solidius, *σπεύει* Græci

HIPPOCR. APHOR.

vocant. per potum verò alimentum omne humidum
 siue liquidum. Quidam per potum intelligi volūt vi-
 num. Reuera nihil est quod citius reparet vires (hinc
 est quod vulgus quum vult statim vires reficere, me-
 dullam panis optimo vino intinctam exhibet) sed ta-
 men intelligēda etiam alia liquida alimēta. Et quia
 tum in sanis, tum in ægris periculosa est omnis subita
 mutatio in conualescentibus, oportet initiū restaura-
 tionis fieri per ea alimēta liquida: cuiusmodi sunt
 intrita, colatitia, consumpta, expressa, destillata, & ge-
 latina. Possumus etiam exhibere carnes: sed quia in-
 telligimus calorem nativum esse imbecillum reddi-
 tum à morbo, & ventriculi vires esse deiectas, illas ab
 initio reficere malumus. Quò igitur conualescentem
 ægrum refocuemus, dabimus optimum vinum giluū,
 dabimus gelatinam, expressa, colata, destillata: postea
 carnes caporum aut perdicum cōstitas & comminu-
 tas, deinde paulatim veniemus ad ipsas alas caporū &
 perdicum: postremò ad cibum solidiorem. Verum
 quare potus celerius reficiat quàm cibus, præter eam
 rationem quam paulo antè diximus (quòd videlicet
 calor imbecillior cibo coquendo nō sit satis) alia est:
 quia potus (de potu nutriente loquimur hoc loco)
 facilius est distributus & assimilatus partibus nutrien-
 dis, & præterea naturæ est familiarior. Huius rei ar-
 gumenta sunt, quia longè maior percipitur voluptas
 bibendo quàm edendo: præterea quia sitis longè gra-
 vius toleratur, quàm fames.

SCHOLIA.

Quinta cautio. Ut in restaurando ac reficiendo conuales-
 centes corpore cibi liquidi, potius quàm solidi exhi-
 beantur:

beantur: ut videretur cacochymia succrescens, effusa a aluo, quæ
 torius corporis necessitati satisfacere nequit. Est enim facilius
 partes solidas alimentis consistentia humidis recreari ac refici, quam
 solidiore cibo: quod & celerius concoquantur, facilius distribuantur,
 & melioribus nature rebus assimilantur, præsertim si integra sit
 partium solidarum facultas. Hunc ergo Aphorismum intellige non de
 sanis, in quibus partes solidas solidiore potius quam liquidiore cibo
 replentur: sed de ægris, qui à declinatione morbi debilitatis, affectant
 viam ad pristinum statum, non ab his interim hic temporè dicitur
 pro refici, non repleti aut satiari usurpant.

A P H O R. X I I.

Τὰ ἐγκαταλιπαρῶν ἀπὸ τῆς νόσου κείσθαι, καὶ
 σποαὶ ποιεῖν ἐὼθεν.

Quæ à morbis relinquuntur post crīsim, recidiuos mor-
 bos facere consueuerunt.

Hoc Aphorismo causam reddit Hippocrates, eua-
 cuatione egeant: quia (inqui) quæ à morbis relinquuntur,
 &c. Ad cuius Apho. intelligentiam sciendum est, quid
 sit crīsis, & quæ sint ea quæ relinquuntur. Crīsis (initio
 statim de crīsi) est subita mutatio morbi ad salutem
 vel ad mortem. Hic agitur de crīsi salutari, crīsis enim
 simpliciter dicta intelligitur ad salutem. Deinde dicitur
 etiā crīsis, mutatio morbi in melius aut deterius.
 Rursus crīsis aliquando est perturbatio critica, *παραγρη
 κρησις*: aliquādo est excretio critica. Interdum & per-
 turbatio & excretio simul, iā, ut sciamus quæ in mor-
 bis relinquuntur, Gal. in comm. & interpretes ferē

omnes meminerunt vnius rei reliquæ in morbis quæ recidiuam faciat. Aliquando (verbi gratia) est imperfecta crisis, tunc relicta est materiæ morbi pars, quæ cum putrescat (loco præsertim calido, neque ita transpirato) & corrumpat alimentum, febrem reducet sequenti die critico. Dieb. enim criticis fieri solent recidiuæ. Gal. in sextum Epid. ait duo esse quæ relinquuntur, vnde fiunt recidiuæ: Vnum est, materia illa reliqua quæ putrescit tempore, & præterea alimentum corrumpit, vnde fit noua materia nouæ febris. Alterum est, quod etiam si nulla relinquitur materia, tamen à febre relinquitur qualitas quædam seu dispositio morbosa in corpore, quæ collectis excrementis recidiuam facit. Quemadmodum si ignis è foco subducatur, remanet tamen caliditas quædam in foco lægida. Ergo quæ relinquuntur: hoc est, tum dispositio morbosa, tum materia quæ putrescit, recidiuas facere cõsueverunt diebus criticis sequentibus. Sed quomodo intelligemus recidiuam fore, aut nõ fore die critico sequenti? Intelligemus (auctore Hipp. 6. Epid.) ex antecedentibus, & sequentibus. Ex antecedentibus, animaduertemus quanta & qualis præcessit vacuatio. Vt, si facta fuerit crisis per hæmorrhagiam, sed imperfectè, cõiiciemus superesse materiã quæ recidiuã sit factura. Præterea ex sequentibus: si à crisi manet oris siccitas & insauitas, ciborũ fastidium, sitis indicium est recidiuæ futuræ. Si itaq; deprehendamus materiam reliquam esse, propterea quod exeretio critica (vt per hæmorrhagiã aut abscessum) nõ præcessit integra, pugnabimus medicamentis purgantibus nõ solũ bilem, sed etiam melancholiã: quia, vt antè diximus, in febris declinatione solet esse adustabilis. Sin supersit à febre morbida qualitas

litas seu dispositio, cōtra eam pugnabimus refrigerā-
tibus & humectātibus. Post crīsum igitur, hoc est, ex-
cretionē criticam, tum relicta materia, tum dispositio
morboſa recidiuas facere cōſueuerunt: niſi anteuertā-
mus purgatione, vel alteratione. Accidit tamē aliquā-
do, etiāſi nulla ſubſit materia, nulla morboſa qualitas,
vt fiat recidiua ob intemperantem victum egri, quia
ſcilicet plura ſumpſit quā conſicere poſſit. Recidit
etiā in morbum ſæpe cōualeſcens propter externas
iniurias. Verumtamen id præter alia notandum eſt, à
crīſi perfectā, neque eſſe oris ſiccitatem, aut inſuaui-
tatem & amarorem, neque ſitim, neque ciborum fa-
ſtidium: Quod ſi hæc adſint, crīſis imperfecta eſt, ti-
mendumque de recidiua. Adde his ea quæ notantur
in Aph. Quæ iudicantur, &c.

S C H O L I A.

Sexta cautio rationem adferens poſterioris membri A-
phoriſmi octauī: Cur qui à morbis conualeſcentes non
appetunt cibos, purgatione indigent? Quia ſi non purgen-
tur, rursus in morbum incidunt: nam ſuperſtes morbi mate-
ria, aut empyreuma, que à crīſi imperfecta & inchoata, aut
propter materia cōtumaciam, meatum obſtructionem, aut
natura infirmitatem, relinquitur, recidiuos morbos facere
conſueuerunt primo die critico: ſcilicet ante viceſimum diē,
quaternario proximo: ante quadrageſimum diē ſeptena-
rio proximo: ante centeſimum vicensario proximo. In diu-
turnioribus etiā morbis que relinquitur materia facit re-
cidiuas, ob peſſimi difficultatem, que in materia contuma-
cia conſiſtit. Signa autem recidiui morbi ſunt ſitis, oris ſicci-
tas, inſuauiſque ciborum faſtidium, vigilia, ſomni turbu-
lenti, laſitudo rotius corporis, ſi febris ſine ſignis iudicato-
riis, die non critico euaneſcat, ſi urina cruda remaneant
poſt febris diſceſſum: & alia que ab Hipp. 2. ſectiōne lib. 6. Hip-
pid. deſcribuntur.

Ο Κρίσεις κείσιν γίνονται, ταπεινίσι ή γυζ δύσφορος ή αεθ τῶ παροξυσμῶ ή ὀπιθῶ, ευφορωτέρη ως ὅτι τὸ πολύ.

Quibus crisis instat, iis nox, que accessionem precedit, grauis est: qua verò subsequitur, magna ex parte leuior solet existere.

In omni crisi quæ fit aut ad salutem aut mortē nox præcedens grauis est: si quidem (vt est primo ad Glauconem) futura est crisis inter diu. Contrà, si futura est noctu, dies præcedēs est grauis. Quod fit ob perturbationem criticam, quæ nihil aliud est quàm naturæ certamen cum morbo. Nam quemadmodum dum pus conficitur, fiunt febres & dolores vehementes: sic in materia concepta in venis, vbi naturæ magnum est certamen cum morbo, fiunt graua symptomata: vt deliria, spirandi difficultas, caligo oculorum, æstus vehemens & sitis, dolor stomachi, lacrymæ inuoluntariæ, & alia quæ cap. secundo primi de cris. & comm. in Aph. 71. lib. quarti, & in comm. in Aphor. 12. lib. primi, Accessiones & constitutiones, &c. referuntur. Ante accessionem αεθ τῶ παροξυσμῶ.) Aliquando παροξυσμῶ intelligere solet crises Hippoc. vt hoc loco. Dicit autem ως ὅτι τὸ πολύ, magna ex parte: quia interdum duos dies, interdum tres integros perseuerat illa perturbatio critica. Præterea accidit aliquando vt crisis sit imperfecta: quod sæpe experiri licet in his regionibus. Nam in febribus quidem acutissimis solēt esse crises perfectissimæ: in febribus verò non ita acutis (quales sunt plurimum in his regionibus) non per vnam subitam mutationem, sed multis iudicationibus solent liberari ægri.

SCHO.

Quia Aphorismo præcedenti criseos facta est mentio, explicatur ratio præcognoscenda criseos ex proprio signo, nimirum molestia qua nocte antecedente crisin agrum fatigat. Quibuscunque in febribus crisis est in procinctu, certamenque illud naturæ & morbi, unde repentina fit mutatio ad salutem vel ad mortem: ad melius vel ad deterius, est in propinquo, nox ea qua est superior eo paroxysmo in quam crisis incidit, ut debet incidere: (nam qua paribus diebus accedunt, paribus iudicantur: qua verò imparibus, imparibus: itaque fit semper crisis in paroxysmo) permolesta ac difficilis esse solet, ob symptomata perturbationis critica, ut delirij, irritationis, cephalalgia, marmarigū, venarum in temporibus ac collo micantium, vertiginum, oculorum lacrymantium ac rubentium, respirationis difficilis, contractionis præcordiorum, ciborum fastidij, nausea, tremoris labij inferioris, ruboris & inflationis faciei, vigiliarum, somni turbulenti, iactationis corporis, palpitationis cordis. Quæ omnia symptomata aboriuntur, cum natura humores bonos à malis secernit, quod citra multam in corpore tempestatem fieri nequit: nam vel vapor inde susciatur, qui ad varias partes, præsertim cerebrum fertur, vel humores huc ac illuc moventur. Hac autem perturbatio, noctu potius quàm die excitatur: vel, quod crises magna ex parte motū luna sequuntur: luna autē noctu potius quàm die vires suas exerit: vel, quia sentitia perturbationis critica qua noctu fit, magis sentiatur nocte quàm eius crisis qua die fit, ob vigiliam, qua sua insolentia magis noctē turbat quàm diem: vel, quia observauerit Hipp. plures noctu quàm inter diu crises corrigisse. Vel, quia politice sit locutus, quia noctu non adsint amici, qui familiari colloquio leniant molestiam morbi, ut de die. Proxima verò nox que paroxysmo critica succedit, facilior: quod in eo certami-

HIPPOCR. APHOR.

ne, vi natura cōcocta, secreta & excreta sit materia morbifica, non semper tamen facilior, sed magna ex parte: nam si non perfecta, sed tantum inchoata fuerit crisis, noxiosa facillima non est.

APHOR. XIII L.

EΝ τῆσι τῆ κοιλίης ῥύσειν, αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφέλιμα, ἢ μὴ ἐς τὰ πονηρὰ μεταβάλλη.

IN profluuiis alui mutationes excrementorum iuuant, nisi in praua commutentur.

VEntris proflauia de alui profluuiis criticis & à natura factis interpretatur Philotheus: at Gal. de profluuiis in genere. In his mutationes excrementorum, quæ (Galeno interprete) multas humorum species forma sive vacuant, iuuant: quia illa permissione & varietate excrementorum corpus à pluribus humoribus repurgatur. Vt, si prius flaua excreta sint, vel pallida, deinde excernantur pituitosa, indicium est, corpus à flaua bile & pituita expurgari. Sed videndū, an mutatio fiat in peius. Tunc enim non iuuant illa excrementa varia, imò exitium potius quàm salutem significant. Vt si nigra aut liuentia fuerint, vel colliquationis & putredinis signa adsint. De quibus vide secundam Progn. Sic Gal. mala excrementa exponit. At Oribazius τὰ πονηρὰ διαχωρήματα intelligit ea quæ vocamus ἐπιγνώματα, quæ sunt mala symptomata morbis superuenientia. Vt, si ab alui profluuio sequatur dysenteria, aut ab hac, lienteria, malum.

SCHOLIA.

Quoniam crisis omnis quæ fit in febris duplex est: vna, per excretionem: altera, per abscessum: hic signa cer-

certissima adfert, unde perfecta ac fida crisis dignosci possit, ac prius que excretio seu alui solutio spontanea laudabilis iudicanda sit, explicat. Ergo, in spontaneis alui profusis per crisis commotis, tum particularibus, maxime vero uniuersalibus, varietates excrementorum licet multiplicem materiam morbosam, ac proinde difficilem arguant, iuuant tamen: inde enim omnium partium sese exonerant iū robur significatur, humorisque qui vacuatur bonitas, sine putredine peptismi experire, aut colliuatione, adde quod omnis humoris meraci excretio symptomatica est, ac toto genere præternaturam, nisi ad peiora fiat mutatio. Ut si opime alba, succedat flaua opima: si flaua, ramentosa: si ramentosa, caruncula:

APHOR. XV.

Ὅταν φάγῃς φακὰς, ἢ φύματι ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται τὰς ἐκκρίσεις σκέπτεσθαι καὶ ἢ γὰρ χολώδεις εἶναι τὸ σάμα ξυμπίπτει, λέω δὲ ἴσως τῶν υγιαινόντων γινώσκω, ἀσφαλὲς τὸ σάμα τρέφειν.

Vbi fauces agrotant, aut pustularum eruptiones exoriantur in corpore, excrementa spectare oportet. Quippe si biliosa fuerint, corpus unā agrotat. Sin sanorum excrementis similia, tunc corpus alere poteris.

Sententia hæc magnam vim habet in instituendo victu & purgando, ubi in corpore apparent tubercula, abscessus, exanthemata, & tumores præternaturam, siue sit à iudicatione, siue sine iudicatione. Natura enim quum vitiosos humores, neque per vomitum, neque per urinas, neque per alui excretionem potest vacuare, ad cutim propellit: ubi quum resistant propter crassitiem, fiunt tubercula & abscessus. Sæpius verd & fauces afflictae

HIPPOCR. APHOR.

defluentibus à capite humoribus. Superiore Aphorismo docuit Hippoc. quo pacto perfecta iudicatio quæ per alui fit excretionem, sit dignoscenda: nunc quæ ratione ea quæ fit per abscessum, cognosci possit, monstrare videtur. Agere, inquam, videtur de tuberculis, abscessibus, tumoribus præter naturam qui à natura fiunt à crisiibus. Vbi ergò fauces ægrotant, primùm quidem à iudicatione, deinde etiam sine iudicatione, &c. *φάρυξ* nomen est ambiguum apud medicos. Est enim aliquando spatium oris interioris ad radicem linguæ: Interdum sumitur pro larynge, id est, extremitate asperæ arteriæ quæ tribus constat cartilaginibus. Distinguunt tamen Grammatici. Siquidem genere feminino fauces significare aiunt, masculino verò laryngem. Verùm *φάρυξ* nonnūquam etiam significat œsophagum: ut apud Aristotelem de Philoxeno, qui gruis *φάρυξ*, id est collum seu œsophagum optavit. Hoc loco *φάρυξ*, est spatiū illud oris interioris ad radicem linguæ, fauces interpretantur. fiunt autem abscessus aliquando in faucibus, aliquando in palato, sed rarius, sæpius in labris & in parte exteriori sub auribus. Iam phymata in variis significationibus accipiuntur. Nam phyma in genere, est tumor omnis præter naturam, translato nomine ab iis quæ nascuntur è terra, *φύμα* vocant. Aliquando est inflammatio glandularum in inguinibus: neque verò inflammatio omnis, sed à sanguine bilioso tantum, quæ celeriter nascitur, & celeriter suppurat. Est & quando sumitur pro suppuratione, ut alicubi 6. Epid. Hic sumamus in genere, pro omni tumore præter naturam excitato in corpore, præsertim parte exteriori. Vbi ergò sunt exulcerationes & tubercula, siue à iudicatione siue absque iudicatione nascantur, utrum nutrire licet,

an

an purgare? Cū natura malum foras expūlerit, videtur corpus esse sanum, & tutum esse nutrire. At si purgamus materiam, reuocamus in corpus. Et Hippocr. in Epid. Quum essent, inquit, orta exanthemata Simoni, instituta vomitiones, quibus tamen lædebat. Ac Galeno quidem in huiusmodi exanthematibus, tuberculis, abscessibus externis periculosa videtur purgatio, siue per vomitum, siue per inferiora reuocemus materiam intrò. Quando igitur in his abscessibus externis & aliis tumoribus præter naturam purgandum est? Vbi videmus internum corpus abundate excrementis. Nam tunc non solū purgamus, sed etiam aliquando sanguinem detrahimus in eiusmodi exanthematibus, & ubi adest spirandi difficultas. Sed quomodo cognoscemus corpus esse excrementis plenum? Inspecere excretionem oportet: postea de nutritione & vacatione statues. Per excretionem, & urinam & alia excrementa veniunt intelligenda. Hæ excretionem si biliosam fuerint, corpus vnà ægrotat, & adhuc sunt intus prauis humoribus, quos nõdum natura ad cutim depoluit, neque tutum est nutrire, sed potius purgare oportet. Nam impura corpora, &c. Sunt qui excretionem biliosam interpretantur non de solis biliosis, sed de illis etiam quæ referunt vitiū alius materiæ à bile. Hipp. reuera intelligit de biliosis, quod eiusmodi abscessus fiant ferè à bile. Si biliosam fuerint: addendum, & superuenerint signa illa prius notata, oris siccitas & inuitas, sitis, ciborum fastidium, purgandum est. Ponamus Dionem esse exulceratas fauces, excitata tubercula, furunculum: tum in ratione nutriendi & purgandi considerabimus excretionem. Si hæ sint biliosæ, inspicemus an vnà adsint illa, sitis, ciborum fastidium, &c. Quæ quū adierint, intelligemus nondum esse nu-

trijedum, sed potius purgandū, quia corpus habet reliquias materiae morbi. Sin excretionēs ipsae sanis similes fuerint, totum corpus excrementis & vitiosis humoribus vacuū iudicatur: tutumq; est nutrire. Nutrimus autē duobus modis, vt conseruemus vires, vt vires augeamus. Si itaque Dionī proposito videamus esse excretionēs biliosas, an nō nutriemus: imō sanē, vt vires conseruemus. Quōd si sint sanis similes, nutriemus ad vires augendas. Rursus vtiq; in eodem Dionē sint admodum biliosae: instituamus ob id purgationē. Distinguentium, an ita tinctae sint ob vitium corporis, an quia natura criticē vacuat vitiosam materiā. Nam saepe contingit vt etiā si morbus iudicatus sit salutariter, vrinae tamen sint admodum crocae, vel etiam nigrae. Si sint biliosae ob corporis vitium, purgandum: sin quia natura criticē corpus expurgat, lenendum est, neque quicquam mouendum.

SCHOLIA.

Profert iudicia perfecta criseos per abscessum. Cum fauces aegrotat inflammationibus aut tumoribus in illis obortis: aut parotidibus ad aures: aut tuberculis, exanthematibus, furunculis, ulceribus totum corpus est oblitum post crisin (aut etiam quouis alio morbi vel sanitatis tempore) quod contigisse legimus Simoni sect. 2. lib. 6. Epid. vrina aut deiectiones inspicende. Nam si bilioso fuerint, interna viscera aegrotant ob id purgandū: sin autem sanarum excretionum speciem praeseferunt in substantia, qualitate & excernendi modo, corpus alere tutum est, non autē purgare. Potest autem hic Aphorismus & ad aliud excrementum, & ad alios morbos quā biliosos, forte etiam ad raucedinē transferri, similitum enim eadem ratio.

APHOR.

APHOR. XVI.

Oκε λιμὸς ἢ δειπνέειν.

Vbi fames, minimè laborare oportet.

GAl. in comm. duplicem famè constituit. Est enim fames popularis, seu extrema esuritiò, quæ propter fugum & ciborum penuriã accidit. Est & fames cibi defectus, seu inedia, quæ consilio ac voluntate aut iussu suscipitur. Hoc in significato accipitur hoc loco. Corn. Celsi Aphor. hunc ita vertit, Si quibus de causis inedia futura est, labor vitandus est: non satis tamen vertit. Sic esset dicendum, Si quibus de causis inedia futura est, vel antecessit, &c. Labor autè hic intelligitur pro exercitatione, seu motu vehementi corporis: adde & animi. Qui motus tum animi, tum corporis est infestissimus inedia laborantibus: hoc ergo motu utroque eos prohibebimus, qui ab eodem motu cibum non sunt sumpturi, sed inedia potiùs ysuri: aut in quibus præcessit fames. Cùm enim ut fames, ita & motus cuiusmodi tum exiccet, tum vires resoluat, si cum adhibebimus nocebit. Est autem hic Aphor. & ad ægros & ad sanos referendus: ita ut neque sanis neque ægris simul inedia & exercitationibus uti liceat.

S C H O L I A.

Septima cautio restaurandi corporis convalescentium: convalescentibus non labor, sed quies omnis generis concedenda: quemadmodum opim per sanitatem in inedia non est laborandum, ne vires ab exhausto per inediam laborantes, accedente labore labefactentur: sic agris cum

i iij

HIPPOCR. APHOR.

certis de causis, inedia futura est, vel antecessit, nunquam purgandum, aut, sanguis vena incisa mittendus: aut vomendum: aut sudor prouocandus: aut deambulationibus, aut frictionibus vehementioribus incumbendū: sed omnino quiescendum, potissimum in declinatione morbi: secus in morborum acutorum principis, in quibus licet fames victusque tenuissimus imperetur, tamen venæ sectio ac purgatio sunt ex usu.

A P H O R. XVII.

ΟΚε αἱ τροφὴ καὶ φύσιν πλείων εἰσελθῆ, πλεονεξία ποιεῖ, δηλοῖ δὲ ἢ ἴσως.

Vbi præter naturam copiosior cibus ingestus est, morbum inde creari indicat sanatio.

Aphorismi huius sensus est. Siquis in corpus cibū ingerat, plus quàm naturæ modo conueniat, faciet morbum: hoc est, gignet plenitudinem modò ad vasa, modò ad vires. Hic de plenitudine ad vires intelligitur. Verùm illud, plus cibi, variè exponitur, & de quantitate, & de qualitate, & de vtraque. Si itaque ingerat quis cibum, qui naturam superet, vel quâtitate, vel qualitate, vel vtraque, gignetur plethora ad vires. Eiusmodi copia collecta præter naturam necessariò putrescet celeriter, si succedat febris: paulatim ac tardius, si non succedat: morbum igitur faciet. Morbum autem factum esse ex eo quòd plus cibi præter naturâ sit ingestum, ostèdit sanatio, quæ sequitur ad euacuationem. Hoc testimonium ab euentu vocat Gal. Qui quidem euentus, est non fortunæ filius (quo vtuntur empirici) sed qui consilium & rationem sequitur. Curatio ergò hæc est. Spectabimus in quo sit vitium. Si sit in quantitate, sanguinem detrahemus: sin minus, scari-

scarificabimus. Quod si hæc prætermittamus, imperabimus exercitia, balnea, frictiones, inedia. Si in qualitate, purgabimus. Si & in quantitate & qualitate, primùm vacuabimus phlebotomia, deinde purgationem adhibebimus.

S C H O L I A.

SExtra cautio. Conualescentibus vt laborandum non est, sic neque nimis cibus corpus replendum. Nam quemadmodum nimia satietas sanat atque officit: sic, si plenior supra naturam in morbo cibus capiatur, quo scilicet vires opprimantur, non confirmantur: quod accidit iis qui à morbo cibos autem appetunt, genioque indulgent, & tamen nihil proficiunt: cibus hic morbum facit, in aluo scilicet oppressionem, spirandi difficultatem, dysenteriam quoque aut licentiam, in genere venoso, obstructions & febres, in habitu corporis extenuationem & phymatum genus omne. Quod ita esse declarat rei euentus. Etenim eorum morborum, qui à nimia cibi abundantia succrescunt, curatio vacuatione perficitur: siue per vomitum, siue per secessum, aut aliter.

A P H O R. X V I I I.

Tὸν ὑγιεινὸν ἀθροῦς ἐκ ταχέως, ἄρχεια ἐκ ἀφροσύνης ἰγροῦτα.

Eorum qua confertim & celeriter nutriunt, excretiones quoque celeres fiunt.

Huius Aphor. vsus est in ratione victus conualescentium, deinde etiam sanorum. In conualescentibus duo sunt: imbecillitas caloris natiui, & præterea

defectus atque inopia alimenti. Vtriusque ratione sa-
 pe in illis nutrimus, alimentis præsertim humidis &
 liquidis, quæ ut statim coquantur & distribuuntur, ita
 faciliè exhalant, efficiuntque ut sæpe sit nutriendum.
 Propositis duobus alimentis: vno, quod sit spirituo-
 sum, aëreū, calidum: altero, quod substantia sit duriore
 & densiore: illud quidem ut faciliè concoquitur, distri-
 buit, assimilatur, ita celerius dissipabitur & exhala-
 bit: hoc verò ut difficilius concoquetur & assimilabi-
 tur, ita assimilatum magis nutriet, firmiorēque cor-
 poris substantiam præstabit: hinc tamen posito firmo
 ventriculo, & robusto calore nativo. Ob id Hipp. eos
 asserit breuioris esse vitæ, qui cibis illis concoctu fa-
 cilibus, & ob id substantiam fluxilem & faciliè exha-
 labilem habentibus, nutriuntur. Contrà longioris esse
 vitæ qui utuntur cibis durioribus ac densioribus: ut
 quorum substantia pertinaciùs hæreat in corpore, ne-
 que faciliè dissipetur: cuiusmodi est bubula, limaces,
 &c. Cum igitur duplici de causa in conualescentibus
 nutriamus lapins, præsertim alimentis quæ celeriter
 & vniuersim nutriunt, qualia sunt ea quæ naturam
 habent similem, aëream, & spirituosam: vniuersim
 quidem nutriunt, quæ semel à natura euicta breui
 temporis spatio assimilantur, & totum de se præbent
 corpori alimentum, ut sunt carnes suillæ: *Cæteræ* ve-
 rò nutriunt, quæ statim alterantur in ventriculo,
 distribuuntur, & assimilantur, ut sunt olera, pisces
 saxatiles, &c. Quæ autem ita nutriunt, celeriter ex-
 cernuntur. Quæ quidem excretiones non solum de
 iis intelliguntur quæ per aluum & vrinas fiunt: ve-
 rum etiam de iis quæ fiunt per insensilem transpira-
 tionem.

SCHO-

SCHOLIA.

Nona cautio restaurandi corporis conualescentium. Ut conualescentes nec labore, nec nimia ciborū plenitudine fatigādi: sic neq; alimentis crassis, viscidis, solidioribus plus a quo concoctu difficilibus, tardāq; excretionē habentibus reficiendi veniunt: sed iis quo substantia, qualitate, copia, numero, & preparationis modo, celerissime confici, distribui, in substantiam corporis conuerti, & excrementa sua facillime expellere possint, ne sua mora paulo diuurniore oppressionem at grauitatem in ventriculo, venosi genere & habitu corporis pariant. Etenim eorum que omni ex parte & celeriter nutriunt, ut qua sunt vniuersi modi, concoctu facilia, veabilia, qualis est pisanā, oua, resses gallinacei, & vinū, celeres quoque sunt excretiones. Nam coctionis, distributionis, & expulsionis id est, affluxus, & effluxus, & quabilis ratio esse solet. Cō. ad Aph. 15. prima sect. & 7. secunda. Ita ut facilis nutritionis signum sit, facilis excretio per aluum, vrinas, sudores, & insensilem transpirationem: si modo omnia sint paria, cibi nimirū natura similis, expertes omnis alieno qualitate, similis eorū preparatio, corporum dispositio similis: accedat quoque rerum exteṛnarū equalitas: exempli gratia, ne super assumptum cibū hic dormiat, ille verò vigilet. Tales autem cibi licet citissime vires restaurent, non tamen ad robur multū cōducunt, sed eaque sensim & tardē concoquūtur, plurimūq; nutriunt, ac tardē secedunt. Ita ut inde colligas, ad restaurandas vires opus esse cibis qui vniuersim ac celeriter nutriant, non quidem vniuersim, ita ut quelibet eorum pars in alimentū vertatur nihilque excrementi supersit, quoniam nihil sub celo inuenias, quod sit vndique nobis simillimum, sed semper inest aliqua portio, qua in excrementum abit: quo autem cibus minus habet excrementi, eo nobis similitior existit. Ad augendum verò vires, cibus opus est, non celeriter, sed tardē nutrientibus, & tardē secedentibus.

APHOR. XIX.

Τὼν ἐξέων νοσημάτων ἢ πάντων ἀσφαλῆς αἱ πρὸς ἕγγυς
 πρὸς ἕγγυς ἢ τε τὸ θάνατον, ἢ τε τὸ ὑγίαιναι.

In acutis morbis non omnino certæ sunt mortis, aut salutis
 prædictiones.

Gal. in lib. de natura humana comment. secundo
 οὐ πάντων interpretatur μὴ παντελῶς, non omnino, nō in
 totum certæ sunt prædictiones: hoc est, aliquando
 fallunt, sed raro. Hippocrates enim multas sanè præ-
 nunciationes firmas esse dicit, non tamen omnes. Jam
 quod ad præsentem sententiam attinet, acuti morbi
 duorum sunt generum. Nam alij nascuntur ex præ-
 cedente aliqua causa manifesta: alij latenter, sine vi-
 la causa manifesta. Addendum, quosdam etiam nasci
 ex latente vitio, accedente præterea causa externa:
 Exempli gratia, duo sint qui in hepate aut liene ha-
 beant abscessum, in altero post tres aut quatuor dies
 nascitur febris acuta. Hæc non est à causa manifesta,
 dum nullum antecesserit frigus, aut æstus, &c. In alte-
 ro prius excitatur ob frigus vel æstum. Hæc febris est
 & à latente vitio, & à causa externa. Qui itaque mor-
 bi acuti ex aliqua causa manifesta sola cōtingerunt, ra-
 rō præiudicia falsa: qui verò vitium habent latens &
 internum, sunt admodum periculosi, falluntque me-
 dicos. Abscessus enim illi interni, cum viscera non
 sentiant, sæpe nullum de se signum produnt: aded ut
 dum medicus febrem oppugnat, interim abscessus la-
 tens sæpe suppuret & suffocet ægrum. Siquidem in
 huiusmodi morbis subitæ cōtingunt mutationes, hu-
 morum

morum morbosificorum naturam sequentes: & præterea nonnunquam humor noxius ex aliis in alias partes tranfluit, vt ab ignobilibus partibus ad nobiliores, & rursus à principibus ad ignobiles. Quare non mirum, falli interdum etiam bonos medicos. At in quibus morbis acutis latens est abscessus, quem tamen causa aliqua externa excitauit, sæpe etiam fallimur. Sic in morbis quoque pestilentialibus sæpe fallunt iudicia. Nam in his videtur aliquando morbus dare inducias naturæ: ex vrinis. pulsibus videtur bene habere æger, qui tamen paulo post interit. Ceterum quodd ex tertio Progn. dicat quidam interpretis difficilium esse iudicium in morbis diuturnis quàm in acutis, id verum non est. Illic enim non confert morbos acutos cum diuturnis Hippocrates, sed acutissimos cum minis acutis.

S CH O L I A.

Est crisis præcognosci possit ex perturbatione critica, que nocte precedente crisin, molestiam facit: tamen sunt ac temeraria morborum acutorum prognosis esse non debet quod vt plurimum turgeat eorum materia, facileque qui eos committit humor de parte in partem transferatur. Quamuis autem morborum acutorum, qui celeriter, continenter & vehementer mouentur, siue illi habeant symptomaticam febrem, vt peripneumonia & pleuritis: siue essentialem, vt causas, propria sit crisis, è qua funestus aut salubris exitus multo facilius, in his quàm in diuturnis præ sagiri possit: tamen quia non omnes morbi acuti sunt bene morati, beneque constituti, neque in specie, neque in individuo, incerti admodum iudicij ad salutem aut ad mortem existunt. Hi enim fere partis aut corporis suscipientis & es-

ficientis cause naturam sequitur: cuius tanta est inconstan-
tia, ut de morbis qui inde pendent, nihil tutè præfagiri possit.
Nam sit sepe natus, ut ex humoris morbifici commigra-
tione ad locum nobiliorē in levis morbus ingruat: ex trã-
situ ad ignobilem, sanetur grauisimus. Sunt & aliæ causæ,
quæ medici etiam docti ac periti præfagia interturbant:
quales sunt externæ & fortuitæ: non enim prædictio, futu-
rorum diuinitio est, qualem profitentur vates fatidici: sed
presentis constitutionis cognitio, cuius effectum in posterum
prædicimus. Quæ autem externæ sunt, nullum habent in cor-
pore sua generationis causam, nec igitur prædictionis. Præ-
tereà etiam si humor firmus sit, nec urgeat, exitus non sem-
per prædicendus. Nam licet modo quiescat, mox moueri po-
test: & aliquando, nondum ita cum natura confligit, ut in-
dicia victoriæ medicus explorata habere queat. Quo tempore
suspendendum iudicium: & ut iuris periti solens formula
illa utendum: nondum liquet. Huc accedit, quod natura quæ
format corpus, ea ipsa est quæ sanat: quæ, ut in formando nõ-
nunquam errans monstra parit: ita & in morborum sana-
tione, quæ monstra superant vniuersam præfagendi artem.
Observato ergo humorum motu, ubi certus iam & constans
manifesta & perseverantia signa victoris aut victæ natu-
ræ exhibuerit, exitus certè præfagiri poterit, non secus quàm
luctæ periti post aliquot conflictus agnosunt, vter ex lucta-
toribus victurus sit. In erratico humorum motu, aut incer-
ta ante pugnam quiete, prædictio tegenda est aut differen-
da. Sic enim Galenus tutè prædicebat morborum euentum,
ubi constitisset de morbi specie parte affecta, humorum mo-
tu, trium facultatum robore, & dierum numero.

APHOR.

APHOR. X X.

Ο Κοσμοί νεοίσι ενσιν αι κοιλιας υγρας ειναι ταυτεοισιν δυο-
 η προσκοισιν ξηρανον. ομοιοις η νεοισιν ενσιν αι κοιλιας
 ξηρας ειναι ταυτεοισι κρεσλυτεροισι γινωσκουσι υγρανοντας.

Quibus adhuc iuuenibus aluus humida est, iis se-
 nescentibus siccatur. Quibus vero adhuc iuueni-
 bus sicca est aluus, iis senescentibus humecta, laxaque
 fit.

In hac sententia loquitur tantum Hippocrates de duabus aetatibus; iuuentute & senectute: ut per iuuentutem intelligamus ἀνωζώντας, aetate florentes. Est autem quod hic docet ex eorum numero quae magna ex parte accidunt, & non semper. Quod ostendit huius lib. Aphorism. 55. Quicumque aluus humida habent, &c. Verum non simpliciter aluos humidas & siccas sumere oportet, sed in utraque aetate, seruata eadem victus ratione. Porro ut mutationis huius causas (quae à Gal. in comment. recensentur) intelligamus, videndum est & nosse oportet causas tum naturae & temperamenti partium, tum etiam ventris liquidioris atque siccioris. Itaque (ut ab instrumentis nutritiis incipiamus) primam accipiamus os ventriculi. Hoc refrigerato plus cibi appetimus & assumimus, quam possumus conficere. Quare tunc fit humidior aluus, descenditque celerius excrementum. Iam si in ventriculo omnia habeant secundum naturam, similiterque hepar tantum alimenti quanto sibi

opus est attraxerit, fiet etiam facilis aluus. At si is ventriculus calidior est & siccior, sicciora quoque erunt excrementa. Calor enim efficit, ut & minus appetamus, & citius impleamur: præterea torret alimēta, ita ut paucum supersit excrementum, atque id quidem siccius. Contra liquidius erit excrementum, si ventriculus frigidior sit & humidior. Humiditas enim vim ventriculi retentricem imbecilliolem reddit: at frigiditas, quod non concoquat, plura relinquit excrementa. Verum hoc loco obiiciat aliquis ex Hippocrate in Epid. Refrigeratio excrementa indurat, & astringit ea quæ circa ventrem sunt. Præterea ex tertio Aphor. Aquiloniæ constitutiones aluos duras faciunt. Est distinguendum. Partes quidem externæ ab aëre frigido refrigeratæ, aluos duriores efficiunt: internarum verò refrigeratio facit molliores. Ratio autem quare per flatus aquilonios & aërem frigidum dura excernamus, esse potest, quia omnes corporis partes condensantur & constringuntur. Sed ratio hæc non sufficit. Nam si propter frigus constringatur cutis, plura in corpore coaceruabuntur excrementa, quæ aluos lubricas efficiunt. Dicendum ergo constricta cute per frigora calorem internum fortiolem reddi, qui quanto fortior est ac validior, eò melior sit concoctio, & maior distributio, unde sicca relinquuntur excrementa. Altera ratio est, quia per frigora, recti intestini extremum seu podex astringitur: quo fit ut moueantur intestina potius sursum quam deorsum. Præterea cum sic diutius retineantur in aluo excrementa, à robusto calore exiccantur & indurantur. Quod ubi intelligunt nonnulli, podicem fouēt aqua tepida, aut definentes eiusdem aquæ vaporem per anum recipiunt. Hic enim vapor

vapor & dissoluit ac humectat siccus excrementum,
& durius emollit. Veniamus nunc ad intestina. Hęc si
vim retentricem habeant imbecillam, aut etiam ex-
pultricem fortem, facillè fluat aluus. Cōtra pigra erit,
si nimium sint resiccata vel natura vel euentu aliquo
externo. Vt curato alui profluvio medicamentis ni-
mium astringentibus, ita sępe astringuntur & siccan-
tur intestina, vt æger in duos aut tres dies nequeat ex-
cernere. Tunc autem solui & laxari debet venter, iure
ex decocto (vt vocant) triparum, vel potionibus, ali-
mentis humidis, &c. Hepar præterea vbi calidius est
& siccus, resiccatur intestina, neque hæc solū, sed &
renes, & vterum ob vicinitatem. Reddit, inquam, ex-
crementa duriora, nisi accedat imbecillitas eiusdem,
quæ est à frigiditate. Tum enim humida & biliosa e-
runt excrementa. Si ergo frigidius sit hepar, & ob id
imbecillius, quia non attrahit, aluum relinquit hu-
midiorē: si calidius est, maior sit attractio & distri-
butio in corpus, & siccior fit aluus. Ob quam etiam
causam in conualescentibus solet esse pigra aluus
quia videlicet hepar & partes morbo exinanitæ plu-
rimū attrahunt, magnaue sit alimenti in corpus
distributio. Quinetiam hepar vt copiosiorē pau-
ciorēve bilem gignit, & ad intestina transmittit, ita
aluum duriorē aut molliorē reddit. Nam si multæ
bilis per ecphysin defluat ad intestina, ea aluum pro-
ritabit ad excretionem. Contrà, si parum defluat bi-
lis, fiet aluus pigrior. Nonnunquam via illa ad intesti-
na intercipitur, & tunc per totum corpus spargitur
bilis, aut in ventriculum regurgitat, & postea eus-
mitur. Hi solent esse aluo durissima, fereque post
duos aut tres dies durissima excernere & biliosa.
Deinde spectandus etiam corporis habitus. Densitas

k

Enim cutis excrementa facit mollia: raritas verò dura & sicca. Atqui videtur istud illi repugnare quod paulò antè diximus, frigus videlicet constricta cute aluum reddere sicciorem. Intelligendum à contrariis causis sequi posse eundem effectum, sed diuersa ratione. Siquidem per frigus (vt diximus) calor intrò compulsus, & validior factus indurat excrementa. Per raritatem verò cutis multa excrementa fuliginosa, & aliquando serosa (vt sudores) exhalant & dissipantur: quæ excrementa si remanerent in corpore, ad intestina deferrentur, & humidiores facerent aluum. At quibus densior cutis est, ea retinentur, & ad vias excernendi fugientia deiectionem accelerant: nisi fortior sit calor natiuus, & constrictus podex. Postremò habèda quoq; est ratio alimentorum, & rerù non naturalium. In alimentis potu præsertim & cibo, spectamus tum quantitatem, tum qualitatem. In quantitate, si pauciora fuerint alimenta, tardior erit aluus: si copiosiora, citatior. In qualitate, si alimenta sint acia, aut etià falsa vel nitrosa, ad excretionem irritant. Sin terrena sint substantia, & erassa, dura, austera, & plurimum astringente, aluum astringent. De aère, vide lib. 3. Aph. At motus multus resiccat aluum: quies verò humectat. Animi præterea affectus aluum sæpe deturbant: vt in metu apparet, & in ira. In hac enim sæpe ita commota bilis ruit ad intestina, vt soluatur aluus. Somnus quoque longior excrementa desiccat, præsertim si quis cubet in renes. Item venus aluum reddit duriores, corpore laxato & rarefacto. His itaque memoratis causis ventris durioris aut mollioris, quibus iuuenibus aluus humida est, iis senescentibus siccat. Nam temperamentum oris ventriculi, ventriculi ipsius hepatis frigidius & humidius in iuuentute,

com:

BIU Sante SECTIO SECVNDA 77
commutatur in senectute. Siquidem fit adhuc frigidus, ita ut appetentia deficiat, excrementa que deficiunt inopia cibi. Præterea fit siccior, ut vis retentiva ventriculi euadat robustior. Multa item bilis quæ ventrem irritabat, in senectute fit paucior. Quibus verò iuuenibus sicca est aluus, iis senescentibus humidatur. Nam temperamentum calidius antea & siccior in ventriculo, hepate, senescentibus commutatur in contrarium. Vbi robusta erat retentiva, vbi robur erat ventriculi, fit mutatio ad contraria. Antea rarior cutis faciebat excrementa dura, iam in senectute densior facit molliora. Sic denique in aliis causis est disquirendum.

SCHOLI A.

Quam sit difficilis corporum ipsorum distinctio, ex quorum varietate efficitur morborum acutorum non tantum omnino præsignationes esse interitus aut salutis, hoc familiari exemplo licet conicere. Quibus enim iuuenibus fluxit aluus, non ob data viciū, sed ob bilis acerrima copiam aluum ad excretionem stimulantis, & ventriculi, ex ardore nimio, infirmitatem: iisdem senescentibus siccior fit: quod bilis mitescat, eiusque astus deseruescat: quod item vetus alui infirmitas ab astu iuuenili contracta temperanti per ætatem mutatione, sanatur. Quibus verò in adolescentiæ corporis raritate, hepatis calore, & bilis ad superiora motu fuit astricta aluus, in senectute, soluetur corporis densitate: non aliter quam (ut ait Hippocrates sectio. 6. lib. 6. Epid.) biliosum corpus si per spiratione careat, melancholicum efficitur: & quod aluum pigram habuit, humidam habere incipit. Eisdem quoque adolescentibus soluitur aluus in senectute ob hepatis remissionem calorem, deinde ob morum

k. ij

contrarium bilis: unde fit, ut causi in senibus fere per dysen-
teriam iudicentur, uti alii iuuenibus per hemorrhagiam:
quod Dioni contigisse legimus historia 3. vniuersali lib. 1. E-
pid. sententia 66. Sunt autem quinque occasiones, qua ven-
trem mutant. Bilis à folliculo suo in intestina defluens, vir-
tutis retentricis, expultricis, concoctricis, appetentis varie-
tas. Quae omnes ad ventriculum, hepar, intestina referenda
sunt, ut de aluo humida aut sicca possit ferri iudicium. No-
tandum verò iuuenibus bene constitutis aluum semper hu-
midam esse: & senibus, siccam.

A P H O R. X X I.

Ἰμὸν θάραξος λύει.

Famem vini meracioris potio tollit.

Breuis hæc sententia docet curationem morbi, qui
dicitur caninus appetitus. Sunt autem antiquæ voces
ἰμὸς & θάραξος, quarum ambiguitatem explicat Gal.
Nam fames est & naturalis, & præter naturam. Inter-
dum Hippocrati est popularis quædam calamitas ob
deperditas fruges: fames naturalis, nihil est aliud
quàm suctionis sensus, quæ sequitur euacuationem.
De qua non agit hoc loco Hippocrates, sed de ea quæ
præter naturam est, quæ nullam sequitur euacuatio-
nem, famis autem præter naturam duplicis meminit
in comment. Gal. vnus quæ canina dicitur: alterius,
quæ βέλμιος seu βελιμία dicitur. Confunduntur ta-
men aliquando hæc duo, adedò vt nonnulli (vt Gaza)
βελιμίαν sæpe vertant caninam famem: quanquàm
βελιμία generalior est fame canina. Vt itaque à di-
ctione βέλμιος incipiamus, componitur δὲ τὸ βέλ-
(quod

(quod auget) & λιμός. fames: ita vt secundum Grammaticos βέλμιον ἢ βελιμίασ vocemus omnem excedentem, & propè insatiabilem famem. Aliquando Aristoteli affectus est, qui à vehemènti frigore externo accidit, præsertim incedenibus per niues. Nam tunc cutis constringitur, calor natiuus intrò compellitur, & prætereà refrigeratur os ventriculi ac siccat. Gal. alicubi in simpl. libris, & in comment. dicit eos qui hac bulimia laborant, initio quidem vehementissimè appetere, pòst nihil appetere. Ratio est: quia initio mediocris est refrigeratio, postèa vbi ingens est refrigeratio & siccatio oris ventriculi, concidit appetentia. Vbi ergo calor ille natiuus intrò est coactus, si nihil reperiat pabuli, substantiam corporis consumendo, languescit. Aliquando conuertitur ad ventriculum, vbi pituita, si qua est, absumpta & minor & imbecillior redditur, fit interdum vt confugiat ad thoracem, quòd quum peruenit, efficit spirandi difficultatem, & motus reddit, ita vt mortui videantur. Lingua Gallica sic affectos vocamus *transys*. Bulimos denique fit quum stomachus penuria, ob cibi defectum, & imbecillitate ob vehementem refrigerationem infestatur de Sympt. causis lib. 4. Gal. lib. de comp. med. κ^τ τόνους bulimia laborantes curari vult calfacientibus & humectantibus. Sed vt rectè procedat curatio, diligenter considerandum est quantum super sit calor. Nam si sit minimum caloris, & statim luculento igni ægrum admoucas, derepente morietur. Imo nonnulli moriuntur sæpe nondum igni admoti, soluti niuibus, & aère statim tepidiore facto. Ratio potest esse: quia calor exiguus & languidior factus, vbi sese explicat, dissoluitur & euanciscit.

k iij

HIPPOCR. APHOR.

Vbi igitur paucus erit calor, paulatim calfacere & nutrire oportet, & paulatim adhibere balnea atque frictiones. Nam si statim saties, derepente suffocabitur calor. Si protinus laeues, balneo cute rarefacta, is euocabitur foras & dissoluetur. Quod si satis super sit caloris, audacius balneum & frictiones institues, celerius calfacies & satiabis. Iam verò in ea appetentia quæ canina dicitur, intelligimus aliquando inanitionem totius corporis, quæ vel immodici caloris vim, vel retentricis imbecillitatem sequitur. Aliquando intelligimus βούλιον & vehementem famem ob refrigerationem oris ventriculi. Nonnunquam & per caninam appetentiam & per bulimum significamus picam, hoc est, prauarum cibi & potus appetentiam qualitatam. Hoc loco canina appetentia proprie est accipienda, quæ videlicet fit propter refrigeratum os ventriculi. Sed refrigeratio ista, vel est à simplici qualitate frigida, vel cum humore frigido & acido (qualis est pituita vel melancholicus succus) imbibito oris ventriculi, qui humor rosionem inducit, suctioni ei, a qua appetentia secundum naturam fit, proportione respondentem. Iam spectanda curatio. Si caninus appetitus fit ab inanitione corporis, tantum abest ut vinum ieiunis profit, ut etiam nervos lædat, & convulsiones atque deliria inducat. Præsumptis ergo cibis, dabimus his vinum. At iis, qui canino appetitu laborant à simplici ventriculi refrigeratione, & ieiunis & pranis vinum offerre poterimus. Itidem iis quibus cum frigida intemperie humor est combibitus tunicis ventriculi: sed instituto prius medicamento aridam pituitam aut melancholiam purgante. Postea dentur alimenta pingua & oleosa. Nam cum in hoc affectu duo sint, constrictio oris ventriculi

li, & consequens fames præter naturam: pinguiâ quod est contrictum claxant, præterea famem citò profligant, Eos autem statim satiari vult Gal. quia ingerunt plura quàm oportet, & ingurgitant multa quæ statim icuomunt aut deiiciunt. Huic verò appetentiæ refrenandæ maximè conueniunt pinguia. Deinde vinum dari debet copiosè & largiter, non solû his pinguibus præsumptis, sed etiam nondû pransis, vt vult Aëcius. Vinum sit nõ austerum, aut acerbum, sed absque astringione tenue & calidum, *ἡ κίρρον τῆν ῥεῶαν*, id est, colore fuluum. Hoc enim ob tenuitatem statim penetrabit, & præterea corriget humorem illum frigidum sua caliditate. Adhæc vinum satiat, vt videre est in ebriosis, qui cum multum bibant, minimum comedunt. Porro vt *λιμὸς*, ita & *θάραξις* nomē est ambiguum. Nam Grammatici ita scriptum volunt armaturam significare: vbi verò scribitur per *ο, ἡ, ι*, meri potionem. Sed ea dictione vtuntur medici pro vini potu, vel ebrietate, vt interpretatur Gal. in exegefi vocū Hippocratis. Philotheus *ἀκρα τοποσία*, id est, vini meracionis potionem exponit. Sed etiam si non addas, meracionis parum refert: quippe cum satis intelligatur in huius affectus curatione. Dicitur autem *θάραξις οἰνοποσία*, vini potio, quod thoracem armare & calcfacere videatur. Famem igitur vini potio soluit, præcedente tamen purgatione acidi humoris (si ita accidit) præsumptis verò pinguibus, aut etiam post vinum sumptis,

S C H O L I A,

Decima cautio restaurandorum conualescentium. Si qui morbo defuncti iure suo cibus vescantur, nullaque necessitate adducti nescio quomodo aut negligentia, aut immemores, aut occupati negotiis suum genus defraudent.

k iij

indeque fame premantur, mero die sequenti sunt reficiendi, alioquin in grauisima incurrent symptomata. Nā vini generosi, aut etiam meri potio caninam appetentiam, ceu inexplebile cibi capiēdi desiderium, excitato solum suctionis sensu in stomacho ab intemperie frigida sicca, aut humore acido sanguinem venarum per tunicas alui sparsarum cogentes, eximit. Nam cum fames canina causam habeat intemperie frigidam & siccam: vel concretionem sanguis venarum ab acido humore: quicquid eiusmodi est ut solida laxet corpora, laxandōque dissoluat, cum autem fundendo humores extendat, id famis canina remedium est, ut oleum simplex, vel hydraleum, omnisque adeo res opima & pinguis. Sed vini generosi non austeri saporis nō acerbi vis salubritati hominum sic affectorum est accommodatissima: quod id non solum pugnet cum appetentia canina causis, sed & ipsi naturā studeat,

A P H O R. XXII.

A πὸ πλησμονῆς ἀκόλα αὐτοσήμετα ἔσονται, κένωσις ἢ ὀλιγόλα κατὰ κανόνος, πλησμονῆς, ἢ ἄλλων ἢ ὑπεραντισίσεως.

Qui à plenitudine sunt morbi, vacatione curantur. Et qui ab inanitione proficiuntur, sanantur plenitudine, ceterorumque contraria sunt remedia.

Hæc sententia eadem est cum axiomatico medico, Contraria contrariorū remedia. πλῆσμονῆς propriè est satietas, cui opponitur fames. Hic tamen intelligitur de repletione non solum cibi, sed & humoris; cui opponitur vacuatio. Gal. com. de natura humana (siue hic liber sit Theſſali, siue Hippocratis) a uthorè reprehēdit quod cum posuisset πλῆσμονῆς, non tamen addiderit contrarium, sed potius euacuationem. Hic tamen (vt

(vt diximus) πλεονεχόν etiam intelligitur de repletionione humoris. Quare malè vertit Fuchsius, satietas. Morbi ergò ex repletionione curantur euacuatione: vt per inediam, clysterem, balnea, &c. Vide Apho. Athletarum firmæ constitutiones, &c. Hic autem agit Hippoc. de morbis, non quidem factis, sed qui adhuc fiunt: quorum est vacuatio.

S C H O L I A.

Ratio Aphorismi precedentis. Vt enim qui à saturitate incidunt morbi, exhausto curantur, dū scilicet illi sūt, non autem cū sublata iam causa superstites manent. Itaque qui ab exhausto, refectiōe sanantur: atque pari ratione aliorū modicè adhibita contrarietate, nam quicquid rectum est, id symmetrum est, mediūque & omnis vitiosi excessus expers: Cui enim nec demere quicquam, nec adijcere non partem aliquam, nō qualitatem possis, id prorsus rectè se habet: Cōtrā, quod demi sibi aliquid, aut adijcere sibi aliquid postulat, id ab optimo naturæ statu recessit: ad quem redire aliter, non est, nisi id quod superuacuum est tollatur: & quod deficit adijungatur: id autem fit equali contrariorum usu.

A P H O R. XXIII.

TΑ οξεία τῶν νοσημάτων κείνη ἐν τεσσαρτεσκάδεσσι ἢ μῆρησι.

Acuti morbi intra quatuordecim dies iudicantur.

IAm antè lib. primo diximus, quid esset morbus acutus. Diximus & differentias. Ad huius sententiæ intelligentiam ponamus tantū duplex genus acutorum morborum, simpliciter videlicet acutum, & acutum ἐκ τῆς μεταπτώσεως, ex decidentia vocant. Acutus

HIPPOCR. APHOR.

morbus simpliciter iudicatur 14. diebus *en me G. Malo*
 verò, dieb. 40. Verumtamen cum hæc sententia intel-
 ligatur magna ex parte, acutus simpliciter morbus ter-
 minari poterit non solum die 14. sed etiam infra 14. vt
 n. vel aliquando (sed rarius) 17. aut 20. Post 20. ad 40. e-
 rit morb. acutus ex decidentia, qui etiam poterit iudi-
 cari non solum die 40. sed etiam intra 40. vt 34. Sed
 quomodo cognoscemus terminationem seu iudica-
 tionem morbi fore his diebus? Aduertere oportet ad
 morbi magnitudinē & celeritatem motus. Qui enim
 morbus statim vehemens est, & celeriter mouetur, pri-
 mo quaternario, aut septimo die iudicabitur. Qui ve-
 rò non ita vehemens est, neque ad eò celeriter moue-
 tur (sed mouetur vt die quarto aut quinto) iudicabi-
 tur die 14. aut circiter.

S C H O L I A.

Videtur velut quadam appendix esse Aphor. 19. licet in
 morbis acutis certa prognos̄s statui non possit salutis
 aut mortis: hoc tamen de illis certò licet prædicere, quod in-
 tra decimum quartum diem quilibet morbus acutus suam
 cr̄sim habeat siue perfectam: siue imperfectam: potissimum
 verò, qui à bile excitatur, regione calida, et ætate, & anni tem-
 pore calido, & qui pleno cursu, intermisso aut impedito à vi-
 ctu: vel medicamento, vel alia ratione ad iudicium prope-
 rat. Cuius metus tam celeris ad cr̄sim causa non tam ad ve-
 hementiam symptomatum quàm ad robur naturæ, aut hu-
 moris feruorem ac orgasmum partis sue obesse dignitatem,
 videtur referenda. Acutus enim morbus aut ab humore sit
 calido ac tenui, qui celeriter mouetur: aut principem par-
 tem obsidet, que diu pati non potest. Vt autem omnes mor-
 bi qui intra 41. diem terminantur, sunt acuti. Cephemera
 enim

enim febris vno die, tertiana pura diebus quatuordecim terminatur. (Sic neque omnes acuti intra 14. diem iudicantur, sed vt plurimum: aliquando enim ad 17. & 20. aut ed longius procedunt. Qua de re sic certa ratio statui potest. Acutorum duo summa sunt genera. Alij, qui febrem assiduam habent coniunctam, eamque essentialem vel symptomaticam. Alij qui principem partem obsident, qualis apoplexia, & epilepsia. Priores indicantur: posteriores non item. Rursus, acutorum, qui febrem habent comitem, quatuor sunt genera. Acuti simpliciter, peracuti, extreme peracuti ex decidentia. Acuti simpliciter ad diem 14. protendantur. Peracuti ad 5. vel septimum diem, vt febris ardens. Extreme peracuti tertio aut ad summum quarto die terminantur, vt febris pestilens. Acuti ex decidentia 40. vel 60. aut etiam centesimo vigesimo, nimirum quarto mese solvantur: Sic enim Hippocr. in Epid. dierum criticorum finem supremum constituit centesimum vigesimum: vt primum, tertium diem. Hic agitur de acutis simpliciter, quorum terminus decimusquartus statuitur: qui terminus non ad dierum numerum & totius morbi historiam est referendus, sed potius ad acumen morbi, hoc est ad tractum illius temporis, in quo morbus celerrime & vehementer mouetur cum acumine & vehementia symptomatum. Hoc enim tempus amplius duabus septimanis durare non potest: Nam cum crisis repentina sit mutatio ad salutem vel ad mortem, celeritate & vehementia morus perficitur, qui ex certamine natura & morbi subsequitur: & quanto ulterius morbi processerint, diuturnioresque facti fuerint, tantum summa perturbatio qua precipitem mutatione precedit, languescit & remittitur fatiscente natura. Hinc fit, vt non semper primo die incipiat, sed interdum exacto primo quaternario, interdum secundo, hoc certamen morbi & natura eluceat: nam qui morbi primo quaternario blande mouentur, ad diem perueniunt: Qui vero

HIPPOCR. APHOR.

per duos quaternarios, id est usque ad septimum sunt mites, deinde à septimo vehementer & acutè moueri incipiunt, vigesimo solent iudicari. Hos Galenus quasi cohibitos freno morbos, nec laxis habenis ad suum terminum properantes appellat. Verùm qui statim ab initio citatiores sunt & vehementiores, 14. diem non prætergrediuntur. Ita omnes vehementiam celeritatemque finiunt ante duas septimanas. Ponamus exempli gratia, agrum febre acuta laborantem, quinto die phrenitide corripit, ad 17. peruenire poterit, nec ultra sine crisi progredietur, id est, sine magna mutatione ad vitam aut mortem: ad deterius, aut melius. Totidè enim mutationes posuit Hipp. 1. Epid. Galenus vero 3. de cris. sex mutationum differentias numerat, duas subitò ad salutem aut mortem: duas sensim ad utrunq; morbo decrescente, vel virtute dissoluta: totidem mixtim, subitò facta mutatione in deterius aut melius. Horum omnium causa est, quia statimque sunt natura motus, tum in morbis superandis, tum in omni alia actione. Ut factu excludendo, & excrementis excernendis, & hi motus nunquam euariant, nisi inturbentur ab aliqua causa externa vel interna. Neque enim uterus unguibus irritatus fuerit, sed paret legibus sui conditoris, ut & in statua crisi: cuius motionis causa non ad elementa, sed ad formas quasdam occultas referenda est. Proinde in his sensibus acquiescendum ac experientia: nūquam enim aliter fieri visum est, ut natura vehementiam certaminis in morbis acutis ultra id tempus 14. dierum sustineret.

APHOR. XXIII.

Τὸν ἑπταὶ ὁ τετάρτη ἐπίδ' ἡλος ἑτέρης ἐβδομάδος ἢ ὀγδοῦ ἀρχῆς. θεωρητὴ ἢ ἐνδεχθῆναι. αὐτὴ γὰρ ἔστι τετάρτη ἢ ἑτέρης ἐβδομάδος. θεωρητὴ ἢ πάλιν ἢ ἐπικρατέστερη, αὐτὴ γὰρ ἔστι τετάρτη μὲν ὀπὸ τῆς πρῶτης κενδεχθῆναι, ἐκκόμην ἢ ὀπὸ τῆς ἐνδεχθῆναι.

Quartus

Quartus dies septimi est index, Octavus sequētis septimane principium existit. Est verò & undecimus spectandus. Ipse enim quartus est secunda septimana: spectandus rursus decimusseptimus: is enim à quattodecimo quartus est: septimus verò ab undecimo.

Dies criticos diuidamus in tria genera. Primum genus eorū est qui dicuntur ὀνόμασι, hoc est, indices aut contemplabiles, vel cōsiderandi. Secundum eorū, qui propriè appellantur κριτικοί, seu κρισιμοί Hippocrati. Tertium genus est eorum qui dicuntur περιμετρικοί, hoc est, intercidentes, siue intermedij. Hoc loco Hipp. meminit tantū duorum primorum, libi huius operis quarto etiā intercidentiū. Differunt autem hi virtute inter se. Nā diebus indicib⁹ indicat & significat natura, quid sit futurū die critico sequenti. Dieb. criticis fit certamen naturę & morbi, vnde mutatio subita ad salutē vel mortem, ad melius vel deterius. Diebus intermediis aliquando absoluitur quod fuit inceptum die critico. Ceterū indices dies sunt, vt quaternarij: critici verò septenarij. Horum nō perseverat semper vis. Nam post vigesimum diem clangescit peritque vis quaternariorum: post 40. verò, septenariorum. Sunt tamen (diuisa vsq; ad vigesimum vnaquaq; septimana in duos quaternarios, ita vt idē dies quattus sit finis præcedētis quaternarij, & initiū sequentis) quaternarij tres, quartus, 11. 17. At septenarij sunt sex, septimus, 14. 20. 27. 34. 40. Inter hos incidunt tertius, 5. 9. &c. aliquādo sextus, sed malè semper indicat. Quartus itaque dies index est septimi, undecimus 14. decimusseptimus 20. Notandum tamen est, maiorē semper vim inesse primis quaternariis in in-

dicando, ut primis septenariis in iudicando. Porro in horum criticorum ratione *συνάφεια* est *ἡ Diezeuxis*. Synapheia est, quum septenarij duo inter se copulantur, ita ut idē dies sit finis præcedentis septimanæ, & initium sequētis. Diezeuxis verò, quum duo septenarij à se invicem separantur, ita ut vnus dies sit principium sequentis septimanæ, aliter verò finis præcedentis. Contingit ergò Diezeuxis in continuatione primi septenarij & secundi: Septimus enim dies terminat primum septenarium, & octauus incipit secundum. Synapheia verò est in copulatione secundi septenarij cum tertio. Nam 14. dies secundi septenarij vltimus, tertij septenarij principium existit. Sic Diezeuxis est in continuatione tertij & quarti septenarij: ad eò ut vigesim^a dies claudat tertium septenarium, vigesimus verò primus inchoet quartum: & ita deinceps in aliis. Redeamus ad textum Hippocratis. Die quarto edit signa quædam natura, vnde colligat medicus quid sit futurum die critico septimo. Diligenter ergò est medico considerandus. In eo. n. si quid boni acciderit, bonum est: si quid mali, pessimum est. In morbis dico celeriter mouentibus. Est etiam contemplabilis vndecimus: reuera tamen & criticus est, sed magis indicat quàm iudicat. Sic de 17. Quo die iudicantur sæpe morbi, qui tardè ut vndecimo sedunt signa.

SCHOLIA.

Si decimusquartus dies sit criticus: Qui ergo dies sunt indices dierum criticorum? Parum enim est prædixisse morbum acutum intra dies 14. terminatū iri, nisi quo die futurus sit ille terminus significetur: significari quidem potest ille terminus, per ea quæ explicata sunt Apho. 12. lib. 1. multo v-

rd certius per dies indices. Proinde hic agitur de septimana
quæ per quaternarios digesta fuit: item de diebus indicibus
& contemp. platoris, qui in febribus tum continuis tum inter-
mittentibus obseruandi veniunt. Ergo septenarium dierum in
febris continuis: & periodorum in intermittentibus, quarta
dies, aut quarta paroxysmus, signa edat ad crisis apparen-
tia in propriis excrementis. Alterius septimana octavus
dies, vel octava periodus principum existit secunde septi-
mana: duoque illi septenarii sunt separati à se invicem: ob-
servabilis ite est & ipsa undecima dies, seu undecima perio-
dus si ad historiã morbi referatur: nõ autem ad symptoma-
rum accessionem: est enim dies illa undecima, aut periodus un-
decima secunde septimana, quarta. Rursum observabilis est
decima septima dies aut periodus index futuri vicefimi. Est
enim quarta à decimo quarto, septima verò ab undecimo:
ut diversa ratione & indicandi & indicandi vim possit
obtinere: indicandi si referatur ad vicefimum, indican-
di si ad undecimum. Id autem ut clarius intelligas sic habe-
ro. Morborum, alij diebus: alij mensibus: alij totis annis iudi-
cantur. Acuti omnes, diebus: longi verò mensibus aut annis.
Ex acutis, alij paucioribus: alij pluribus diebus, pro celeritate
aut tardo eorum notu: Extreme peracuti, intra quartum
diem peracuti intra septimum. Acuti exacte, intra 14. Acu-
ti ex decidentia intra quadragesimum, aliquando e-
tiam intra centesimum vigesimum: sed illi quum supe-
rant 40. diem nomen acutorum amittunt & longis annu-
merantur. Suis nimirum cuique morbo acuto status
ac ratus est dierum terminus, intra quem suos motus
celeriter ac vehementes obeunt. Hoc interea temporis tra-
ctandum moventur, & ad suum terminum properant,
insignes mutationes subeunt ob certamen quod natura
cum illis instituit. Insignes autem illa mutationes non
quibuscumque, sed certis ac statis etiam diebus elucet.

Qui dies, triplices sunt. Alij, iudices nominantur, in quibus natura certamen incipit. Alij, critici, in quibus velut confertis manibus natura pugnat. Alij, pro victoria, adversus morborū intercedentes seu intercalares ac medij, in quibus absolvitur aliquando certamen quod fuit inceptum die critico. Dies iudices, quid sit futurū diebus criticis pronunciant, quia in illis iam apparent argumenta concoctionis bona aut mala; tales autem omnes sunt quaternarij, usque ad diem vicesimum. Post diem vicesimum, septenarij ad quadragesimum. Post quadragesimum, vicenarij ad centesimum vigesimum. Dies autem critici, ad quadragesimū usque diem sunt omnes septenarij, quod natura suos motus insignes semper, per septenarios obeat, siue dies illi fuerint, siue menses, siue anni. Sic enim quidā morbi septimo mense finiuntur. Temperatura corporis singulis septenniis variat. Dies intercedentes sunt quibus & sua vis inest ad iudicandum, ut tertius, quintus, nonus, non tamen tam potens quā quibus diebus criticis: quemadmodum & diebus iudicibus sua quoque vis inest iudicandi, non tamen tam potens quam indicandi. Quarta his addi potest differentia dierum in quibus ut plurimum mala crisis evenit. Hi fere à quarto pares sunt, ut 6. 8. 10. 12. 16. 18. Eorum verò pessimus est sextus, qui, quod eo plures perdant, tyranni nomen meruit. Rationem horum omnium dierum & iudicantium, & indicantium, & intercedentium Galenus à motu luna repetit: quam tamen ab occulta nobisque incognita, & Hippocratis experimento tantū comprobata causa praestat repetere. Sic enim ad motum luna vim istorum dierum referas, oportet, morbos acutos vna cū luna incipere, aut eius etiā quadris: nisi singulis momentis novas velis lunationes initiari, ac singulis eandem vim attribuere: oportet et quoque exacerbationes ac paroxysmos, in quos necessario incidit crisis motum luna sequi: quos tamen non astra respiciere

cere sed humorum conditionem sequi certum est. Sed de his aliis.

APHOR. XXV.

ΟΙ θεεινοί τετραταίοι, τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες ἢ φθινοπωρινοί μακροί, ἐν μάλιστα οἱ πρὸς τὴν χειμῶνα συνδραστήριοι.

Æstiva quartana magna ex parte breues sunt, autumnales verò longa, præsertim quæ ad hyemem usque perueniunt.

FEbris quartanæ multiplex est generatio: aliquando enim generatur æstate, propterea quod hyeme præcedente aut vere collectus est crassus quidam humor viscidus & frigidus, ut in pueris præsertim, quod intempestiuè & exerceantur & comedant. Indicio sunt, dolor ventriculi, & pituitosa quæ vomunt. Interdum generatur quartana æstate in iuuenibus & viris, non solum ab humore crasso ac frigido per hyemem collecto, sed etiam ratione vitæ intemperantis, & qualitatis alimentorum, non autem ratione ætatis aut temporis. Cùm enim æstate imbecillus sit calor natiuus, multa ingurgitant, quæ cruda in corpore relicta febrem gignunt. Plerumque verò fit quartana à melancholia, maximè declinante ætate & autumno. Ætatis autem declinantis certus præscribi modus non potest: quippe cùm aliis ætas declinet celerius, ut anno 30. aliis tardius, ut 40. & 50. Verùm eiusmodi febres ferè accidunt autumno, & ab anno ætatis 40. ad 50. Æstivæ igitur quartanæ, hoc est, quæ primùm æstate nascuntur, non ratione temporis, sed ratione vitæ intemperantis, & qualitatis alimentorum, breues sunt. Nam omnis materia febris quartanæ crassa est & frigida: at calor externus cal-

facit, tenuat, fundit, & è profundo corpore materiam illam trahit in superficiem corporis quæ laxa est. Magna verò ex parte dicit: quia aliquando, nisi adhibeantur iusta remedia (vt phlebotomia interdum Oribasio) & conueniens vitæ ratio præsertim, protrahuntur in longum tempus, vel ad hyemem, idque maximè si causa vehementior sit, & humor copiosior ac crassior. At autumnales sunt longæ, tum quia humor iam crassior & frigidior factus est per autumnum, tum quia qui per æstatem mouebantur humores ad corporis superficiem, nunc ad centrum mouentur. Hæc tamen nonnunquam hyemem attingunt. Nonnunquam ab aliquo vitio internæ partis, vt lienis aut hepatis natæ tertio mense soluuntur orta aliqua insigni vacatione, vt per hæmorrhoidas, aut vrinas nigras. Quibusdam finiuntur sexto mense, caloribus incipientibus. Aliis nono mense, vt Iunio, quo cerasa sunt matura. Vnde vulgo persuasum est, ea sanare quartanas, in eamque rem cerasa destillant. Sed calor sanationis causa est, non ille fructus. Aliis hæc febres durant in annum, in duos, in tres. Auicenna affirmat durare nonnullis ad annum 12. Ab his præterea quidam in paralyin incidunt, quum materia illa frigida & crassa ad neruos imbecillos se confert, eosque stupefacit. Alij incidunt in hydropem, toto sanguine refrigerato. Hæc autem mutatio dicitur ex metastasi.

SCHOLIARUM

Quemadmodum acuti morbi diebus terminantur: ita longi mensibus. Et quemadmodum acuti ad motum luna mouentur: sic & longi, ad motum solis: ita vt temporum

porum mutationes, annique constitutio plurimum faciunt ad breuitatem aut longitudinem morborum. Indicio sunt quartana, quæ non erraticæ, non symptomaticæ, sed essentialis & primigeniæ, si à diætâ aut instituti vitio in æstâtem cadant, sunt breues: quod cæli beneficio earum materia, facile per asinum recipiat, & excernatur facile, accedatque natura irritatio quæ ante desiderabatur. Non tamen semper breues sunt, sed maximam partem: quia nonnunquam cæli inclementia vires effæta languent: à quibus nec concoqui, nec excerni tam promptè earum materia possit: adde quod fieri potest, ut pars tenuior sanguinis ac bilis per vomitum reddita fuerit, superstite crassiore. Si verò quartana in autumnum inciderint, sunt longæ: maximè quæ hyemem attingunt: quod eo cæli statu è corporibus nostris nihil omninò exudet, sitque materia multo contumacior quàm aliis annè tempestatibus. Cæterum apud nos, vbi celerius æstiuus calor languescit, inclinante æstate nec expectatio autumno multæ quartanæ fiunt: & si quæ autumno, magna ex parte, eius initij fiunt. Hyeme verò, cuius principium desinitur circiter nouas Nouembris, rarissima sunt quartanæ. At contra fit, vbi autumno & æstate declinante genita solstitio hyberno vel desinant, vel leuiores fiant. Id apud nos accidit inclinante Decembri. Hippoc. in Coacis scripsit quartanas mutari in acutos morbos, quod rarò fit: frequenter verò in quartanam duplicem & triplicem transeunt. Rarò in quintanam.

APHOR. XXXVI.

Ἰπποκράτης ἐν τῷ σπασμῷ βέλτων ἡυέσαι, ὃ σπασμὸν ἐν πύρεσιν.

Febrem conuulsioni accedere satius est, quàm conuulsionem febri.

Conuulsio motus est inuoluntarius & præter natura-
 ram, in parte quæ voluntarie & arbitrio mouetur.
 Duas habet causas, repletionem, & inanitionem.
 A repletionem est, quando totum neruosum genus, aut
 principium, & pars neruorum, aut pars principij im-
 bibuntur humore aliquo crasso & frigido, qualis est
 pituita. Hic humor aliquando concreuit & congela-
 tur, fitque in membris tensis & rigentibus *ὀρσινυλας*,
 in inflexis uero & quæ contendi non possunt, *αισινυλας*
 apud Chirurgos. Conuulsio præterea fit à qualitate
 materiae quæ mordeat acrimonia, ut est sanies acris in
 punctum nerui: fit aliquando à frigore externo, de-
 lecto neruo. Quæ duo sunt etiam includenda in re-
 pletionem. At quando fit ab inanitionem aut siccitate
 (ut in ardentissimis febribus) resiccantur omnes nerui
 corporis: eaque est incurabilis, aut curatu admodum
 difficilis. Vbi itaque conuulsioni ex repletionem à
 pituita crassa, viscida, & frigida, imò omni affectio-
 ni ab eadem materia superuenit febris, melius est
 quàm si conuulsio febrili superueniat. Febris enim
 frigidam illam materiam calfacit, tenuat, & discutit.
 Sed quaeritur, an excitanda in conuulsione sit febris,
 necne? Excitata aliquando interficit, aliquando pa-
 rum iuuat. Si grauior & uehementior moueatur fe-
 bris, dissoluentur vires aegri. Si leuior & languidior
 parum iuuabit. Ut in Numeni filio (in Epid.) excita-
 ta est febris, quum apoplexia laboraret: interiit ta-
 men ille, quia febris leuior esset & languidior: ut
 quæ non potuerit materiam crassam & frigidam in-
 cidere, attenuare, & excalfacere. At oportet pro-
 portionem esse agentis & patientis. Quòd si sua spon-
 te fiat febris, magis iuuabit. Melius autem dicit, quia

ca febris non semper iuuat: contra verò, peius est conuulsionem febrili superuenire. Magnam enim indicat siccitatem neruorum, & eorundem natiuam humiditatem esse consumptam. Quod malum ferè est insanabile, solètque succedere febribus ardentibus.

S C H O L I A.

Calor quicumque fuerit, siue externus, siue internus, siue naturalis, siue prater naturam, curat morbos. argumento est febrilis calor, qui morbos frigidis, & qui ab humoribus frigidis pendent, curat. Etenim febris conuulsioni superueniens eam soluit: eam nimirum qua à repletionem est, modò nulla excusatio vel atatis, vel instrumentorum conuulsorum, vel temporis morbi possit adferri: quia calor febrilis coquit ac discutit materiam crassam conuulsionem committentem, frigidamque intemperiem, qua pituitosi humoris effectus est & causa, ad calidiorum permutat. Conuulsio autem superueniens febrili, mala est & periculosa, si modò ea ab exhausto fiat, ceu consumptione humidi primigenij neruorum: quod cū non possit reparari, magis ac magis nerui exsiccantur adueniente febre. Non tamen quibuscumque febris conuulsionem soluit, sed moderata tantum, id est, nec ita debilis ut nihil vel parum efficiat: nec ita vehemens & maligna, ut vires exoluat. Ob id scriptum est ab Hippo. Aphor. 70. lib. 5. qui quartana corripuntur non admodum conuulsionibus tentari: si verò prius tentari fuerint, superueniente quartana liberari. Conuulsio quoque superueniens febrili non semper periculosa, sed salutaris, si modo ea in motu sit, non diu perseveret, non à stabili causa oriatur: initio febris accidat per repletionem, non inanitionem, translata nimirum materia à venoso genere in habitum corporis per concussionem & violentam morionem, quam conuulsio intulit: qua occasione mit-

vere sanguinem erit optimum: interdum etiam concalfacta,
renuata, incisaque materia, & transmissa ad genus nervo-
sum. Sic enim Hippoc. in Coacis lib. 4. Comm. 4. conuulso in
febre mora, sedat febrem eadem die, aut postera, aut tertia:
& libro de locis in homine. A conuulsione si febris inuaserit,
sedatur eadem die, aut sequenti, aut omnino tertia. De con-
uulsionis natura & causis, postea fusius sub initium lib. 5.

APHOR. XXVII.

Τοιαῦτα μὴ καὶ λόγον κενεῖσθαι ἢ δεῖ σιγᾶσαι, ἢ δεῖ φρεσίν
αὐτῶν λείπειν τὰ μαχθηρὰ γινόμενα πρὸς λόγους. τὰ γὰρ
πολλὰ τῶν πυρίων ἔστιν ἀβέβαια, καὶ ἴσχυς τι διαμείβειν ἢ τὸ χρο-
νίζεσθαι ἰσχυρῶς.

NON si quid in morbis fiat præter rationem leuius, fide-
re oportet: nec turbari, si quid temere grauius acci-
derit. Istiusmodi enim multa sunt incerta, nec durare diu
aut persistere solent.

HIC Aphor. est de accidentibus in morbis, non de
signis, quod autem hic dicit μὴ καὶ λόγον, non ex
ratione, Hippo. exponit in Protrh. ἀσθμῶς καὶ ἀκρίτου.
nunquã enim fit mutatio subita in morbis, quin præ-
cedant signa quædam eiusmodi mutationis, aut solu-
tionis. Quod igitur hîc dicit vniversaliter, in Protrh.
tradit particulariter. Non est itaque (inquit Hippoc.)
fidendum iis quæ præter rationem leuât: hoc est, quæ
idipsum efficiunt citra aliquam vel sponte vel arte fa-
ctam euacuationem, aut nullis coëctionis signis præ-
cedentibus. Quæcunque enim sic sine ratione leuant,
recidiuam minantur. Proponatur (verbi gratia) æger.
Hic primo, secundo & tertio die valde febricitat: at
quarto statim leuius habet, h. c. melius appetit, me-
lius

lius dormit, quàm antea. Animaduertere oportet an id fiat cum ratione, an sine ratione. Si nullum præcessit signum coctionis, nulla vacuatio è corpore vnde melius habeat, quia id sine ratione fit, non est credendum. Sic si die septimo aut octauo bene habeat æger, cum tamen nulla præcesserit vacuatio neque per sudorem, neque per vrinas, neque per alui excretionem, aut profluuium sanguinis, nullum item signum coctionis die quarto, fidendum non est. Aliquis præterea fuit curatus à morsu canis rabidi, bene habet per 2. aut 3. menses, post incipit aquam metuere, & pati ea symptomata quæ à cane rabido demorsis accidunt, vt tandem moriatur. Hic profectò leuius quidem habebat, sed sine signis & sine ratione: quare recidivam passus est. Idem sæpe accidit febre pestilenti laborantibus. hi enim aliquando bene habent tres, quatuor horas, etiam duos dies, quum derepente moriuntur. Id fiebat sine ratione & signis: latebatque vis & virus veneni in corpore, quæ vis vbi statim emicuit, ægrum suffocauit. Quemadmodum non est temerè confidendum iis quæ præter rationem leuant: sic non sunt temerè formidanda mala quæ præter rationem accidunt. Hoc verò maximè locum habet in perturbatione critica. In hoc ægro (verbi gratia) apparuerunt die quarto signa coctionis, & salutaria omnia, bene habet quinto die & sexto: septima incipit delirare, difficulter spirare, vehementius febricitat, magno rigore corripitur, terreri non debes neque timere. Ea enim fiunt præter rationem, cum præcesserint signa coctionis: ac tunc potiùs prædices salutem quàm mortem, quia ab illis vehementibus symptomatis ferè sequitur crisis.

| iiij

Qualis adhibenda fides signis, qua in diebus contemplato-
 riis apparere solent, & qua crises antecedunt: Qua haud
 convenienter leuant sine causis criticis, nec vlla crisi consen-
 tanea, neque iusta in specie, materia & subiecto: iis nullomo-
 do acquiescendum: quod fracta natura & efforti caloris nati-
 ui significatio fiat congressus. Neque admodum verenda sunt,
 qua prater rationem apparent cuiusmodi sunt symptomata
 perturbationis critica, & signa futura criseos, qua vulgo si-
 nistri iudicij metum adferunt: medicos vero doctos spe conso-
 lantur: qualia sunt delirium, dissenso hypochondriorum, la-
 crymarum profusio. Horum enim plurima sunt fugacia, cau-
 samque non habent stabilem. Idem propemodum Hippo. in Coa-
 cis. 2. *Quae in signis prauis leuius habent, quique in bonis non
 agunt melius, difficili morbo laborant.* Hinc ergo collige non
 semper signis coctionis fidendum, nisi ea quae exeunt vere co-
 cta sint, & ab eo humore secreta qui morbum committit, &
 nisi gradatim, ordine & sine intermissione talia appareant.
 Etenim in materia inaequali, aut vitio partium cocta, coctio-
 nem tantum ostendunt in his, ex quibus secreta sunt. Proinde
 damnantur ab Hippo. in prognost. urinae, quae repente & parum
 coctae sunt: quae item intercisae: in Epid. quae ex perniciosissimis
 subito in meliores sunt mutatae. Natura enim particulatim
 qualitates introducit neque quicquam repentinum vel par-
 titur vel molitur: per media namque fit motus ad extrema.
 Et natura ipsa, inquit Aristo, est causa ordinis omnium. Ergo
 per gradus agit, certis temporibus mouet, diebus criticis quod
 coctum est aut profert, aut excernit. Huius ordinis mutatio,
 materia vim malignam ostendit, cui dominari natura non
 potest: aut errorem aliquem aegri vel medici: aut partis mor-
 tificationem. Tum igitur omnia leuiora sunt, ut cum in spha-
 celismo dolor & febris remittuntur, calore naturali extin-
 guntur. Haec etiam sunt interdum natura extremos conatus e-
 dente:

dente interdum eadem cessante, qua pra infirmitate non agit materiam cuius interim vis malefica augetur paulatim, ac dissoluta totaque substantia natura contraria, vel mediocriter habentem necat.

A P H O R. XXVIII.

Τὸν πυρεσόντων μὴ παντάπασιν ὀπιπολαίως τὸ θερμὸν εἶναι, καὶ μὴ ἐνδιδόναι τὸ σῶμα, ἢ ἐν σιωπῆσιν μᾶλλον τοῦ κτλ λόγον μορφήν. τὸ μὴ γὰρ μῆνος νέσε σημαίνει, τὸ ἴσθένειαν.

Corpus eorum qui non omnino leuiter febricitant, sibi constare nec minus, aut etiam plus aquo colliquefieri, malum hoc siquidem virium imbecillitatem: illud, morbi diuturnitatem significat.

Dvplex huius Aphorismi fructus est, ad prognosticon, & therapeuticon. Ad prognosticon ibi, diuturnitatem morbi aut imbecillitatem significat. Ad therapeuticon, quia vtriusque causa intellecta facile curabimus, & quibus remediis sit pugnandum sciemus. Proponemus ergo duo genera febrium, vt Aphorism. facilius intelligamus. Vnum, in quo corpus non emaciatur nec extenuatur: alterum, in quo praeter rationem emaciatur & comminuitur. Prima febris non vehemens est, sed lenis, solet iis accidere qui ociosè & voluptuosè viuunt, praesertim autumno. In hac autem non extenuantur aegri, primum ratione febris quae leuissima est: deinde ratione constipationis & materiae crudae ac crassae, atque adeò difficulter resoluibilis. Videndum tamen est, an corpus non minuatur, non ratione materiae crudae & glutinosae ac constipationis pororum, sed potius quia aegri nimium nutriuntur: quod saepe experiaris his in regionibus. Verum hoc febris genus non solum generatur autumno, sed etiam & Maio mense, initioque aestatis (quia hieme

collectus est multus humor crassus & viscidus) & verè
 ipso, eò quòd colliguntur multi humores crudi in vètri
 culo imbecillo duabus de causis; tum ob calorem ex-
 ternum & inusitatum, & tum etiã quia multa ingur-
 gitamus, quibus concoquẽdis est impar. Sed hæ febres
 solèt esse breuiorẽs quàm autumnales, quia eo tẽpore
 ferè multũ materię resoluitur. At in autumnalibus co-
 piosior materia per æstatẽ) dũ refrigerantib. & hume-
 ctantibus immodicè & intempestiue vtimur collecta
 putrescit, neq; tantũ resoluitur: ob id sunt longiores. Al-
 tera porò febris est vehemētissima, quæ corpus colli-
 quat & comminuit: primũ ratione sui, deinde etiã
 quia est & tenuitas humorũ & cutis raritas. Tertiũ ge-
 nus febrũ est mediocre, inter vehemētissimã videlicet
 febrim, & leuissimã: de quo genere hoc loco agitur. E-
 orum igitur qui non omninò leuiter febricitat, corpus
 in eodem statu permanere, & nihil comminui, malũ
 est. Nam & ratione febris quę nihil resoluit, & ratione
 materiæ crassæ ac glutinosæ, & ratione constrictionis
 pororum iudicatur morbi longitudo: nisi (vt diximus)
 corpus nimĩũ nutriatur. Quare materiæ ipsius causa,
 mediocriter calefacientibus, incidentibus, & attenuã-
 tibus vtetur. Medioeriter dico: siquidẽ si valde calfa-
 ciẽtib. vtetur, febrem augetur. Præterea peri-
 culũ foret, ne humores intempestiue liquati, atque ad
 neruos translati paralylin efficerent: aut apoplexiam,
 si in cerebrum: aut si in thoracem, ægrum derepente
 suffocarent. Deinde quia sunt densati pori, vtendũ erit
 laxatibus: vt igni luculẽto, frictionibus mollibus, mul-
 tis stragulis, &c. Porò malũ est etiã corpus prædicta
 febre (quę leuicula est) affectũ magis quã ratio postulat
 extenuari. Signum est imbecillitatis virium: præterea
 interdũ raritatis pororũ, & tenuitatis humorũ. Ceterũ
 multis

multis de causis extenuatur corpus. Extenuatur enim quia calor est languidus & imbecillus. ut in iis que non nutriuntur. Extenuatur & statim in sanis qui syncopem patiuntur, quia statim spiritus diffiunt: imò aliquando sine sensu excernuntur, prostrata retentrice facultate. Emaciatur præterea ob magnitudinem febris, morbi diuturnitatem, regionem, anni tempus. Itè ob etatè, ut in pueris & decrepitis: sed in illis, quia sūt calidi humidi, & fluxili substantia, in his propter vitium imbecillitatè. Contabescit etiã corpus & comminuitur ob sensibiles euacuationes: ut profluuium sanguinis multum, sudores plurimos, urinã copiosam, vomitum, alui excretionem. His accedunt vigilię immodicę, dolores, curę, inedię, motus complures & vehemētes. His autem omnibus sublati, si corpus præter rationem collabatur & marcescat, significatur vitium imbecillitas, & præterea alia dispositio quæ (authore Gal.) causa est extenuationis in febribus: nempe humorum tenuitas, & cutis raritas. Quapropter ubi ita in febre exigua & leuicula contabescet corpus, vires collabētes refouebimus multis odoribus tum naribus admotis, tum etiã in modum epithematū applicatis è regione cordis, aut oris ventriculi. Præterea utemur alimētis nõ quidē actu calidis (hec enim rarefaciunt, & faciliè dissoluuntur, sed frigidis actu, & quæ præterquam quod refrigerant, habeant aliquid leuoris, cuiusmodi & gelatina. Valent & hic destillata, quibus miscere poteris syrupum de limonibus, & alia eiusmodi, si velis ut ea non tam citò resoluantur.

S C H O L I A.

VNde dignoscenda sit morbi longitudo & virum imbecillitas in febribus non admodum leuibus, explicatur. Si in febre non admodum leui corpus nihil concidat in mole, colore & charactere: aut etiam plus aequi extenuetur, ut appareat facies illa Hippocratica narium acutarum, oculorum

HIPPOCR. APHOR.

concauorum & collapsorum temporum, calamitosum id est
nam corpus in suo statu manere, diuturnum morbum signifi-
cat, ob materia contumaciam, & meatuum densitatem: ta-
bescere verò plus equo, imbecillitatem virium: id est calori
natiui, qua est mala, ut signum & ut causa.

A P H O R. X X I X.

Aρχαίων τῶν νόσων λέγει δούλη κινήσις, κινήσις ἀναζωστικὴ
ἢ ἰσχυρὴ εἶναι βέλποσιν.

Quem morbi incipiunt, si quid mouendum videtur mo-
ue. Quum verò consistunt & vigent, quiescere me-
lius est.

Aphorif. hic est de occasione vacationis & pur-
gationis, in morbis præsertim acutis. Proposi-
to itaque morbo acuto, primùm intelligere debemus
an sit mouendum: deinde si mouendum sit, id facien-
dum esse initio, quo parte materiæ detracta reliquum
possit faciliùs concoquere natura. Per principium
autem morbi inaudiendum venit vniuersale & totū
illud tempus quo morbus crudus est. Per κινήσιν verò
intelligit præsertim phlebotomiam & pharmaca. Po-
namus ergo morbi initium, hoc est, crudum esse hu-
morem primis quatuor diebus, videndum est an sit
aliquid mouendum, nec ne. Si humores sint fixi, & a-
liqua in parte hæreant nondum concocti, nihil mo-
uendum. Sic vbi desperata est salus. At in morbis à
quibus speramus ægros conualituros, mouendum i-
nitio purgantibus medicamentis, vbi materia turget.
Vbi verò videmus eam parte aliqua defecisse, adhi-
benda phlebotomia. Cæterùm Galen. lib. de optima
secta asserit, sententiam hanc, consilium habere tras-
latum non ex tempore morbi, sed ex viribus præ-
sertim

fertim animalibus, quæ sunt initio robustæ. Quod si vitalis & naturalis sint imbecillæ & debiles, id fit improprie, per viam videlicet aggrauationis: hoc est, quia oppressæ sunt multitudine materiæ. Nam debiles quoque sunt aliquando vires proprie, quando dissoluta est substantia, in qua consistit animalis facultas, vitalis, & naturalis. Porro quum morbi consistunt & viget, quiescere melius est, & abstinere à venæ sectione, & medicamentis, tribus de causis & rationibus. Prima reddetur Aphor. sequenti. Secunda est, quia in vigore defatigata est magna ex parte virtus animalis: licet aliæ duæ, vitalis scilicet & naturalis, fortes persistant, sed non tã fortes quã initio. Aut si sint fortiores, intelligendũ est, quia liberiùs agunt, nõ grauatę multitudine materiæ. Tertia ratio est, quia virtutes naturalis & vitalis in coquendo morbo sunt occupatę.

SCHOLIA.

Non solum purgandi locus est ad cacochymiam superstitem aut succrescentem, huius vtriusque diagnosis ineundam præcepimus ex signis antecedentibus, adnatæ & consequentibus: item ex causarum & temporum criticorum distinctione, tum etiam prouidendi rationem recidua metu aperuimus: sed etiam purgandi locus est in cacochymia primigenij morbi parente, cum ea apparent & sunt que his traduntur Aphorismis. Ergo ineuntibus morbis, eo scilicet tempore quo natura morbificis causis opprimitur, est que humorum cruditas: si quid mouendum videtur, vt in orgasmo vniuersali aut particulari, in partis nobilis impedimento: in cacochymia alui, siue humorũ refluxu qui sursum aut deorsum viam affectat: in plethora vniuersali aut particulari: purga aut mitte sanguinem innixum vt orgasmus (in quo

cunctari periculosum) reuellatur : impedimentum nobilitati
 partis tollatur : doloris acerbitas leniatur : materia nimia
 pepasimus , & excretio procuretur : corpore facto per spirabi-
 li per vena sectionem , prima regio corporis expurgetur.
 Quando autem viget morbi, symptomatumque summa sunt
 omnia, quiescere prestat : ubi enim fames, laborandum non
 est, Aphorism. 16. lib. 2. Adde quod animalis facultas, qua v-
 na ex reliquis facultatibus vim & motum medicamentorum
 regit, in vigore fatiscit. ob nimium calorem morborum
 acutorum, qui omnes & causa & symptomatibus calidissimi
 sunt.

APHOR. XXX.

Περί τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν τέλει τῶν νόσων ἀσθενέστερα· ἀλλ' ἢ τῶν
 ἐν μέσῳ, ἰσχυρότερα.

Circa initia & finem morborum remissiora sunt omnia,
 in vigore vehementiora:

Hic Apho. præcedentis (vt diximus) rationem ex-
 ponit. Per omnia autem intelligit & morbum
 & propria eius symptomata: vt sunt accessiones, vigi-
 lia, dolores, inquietudo, sitis. Quæ omnia sunt leuio-
 ra & initio morbi, quia nondum natura aggressa est
 certamen contra morbum : & in declinatione, quia
 iam victoria est naturæ. At in vigore omnia sunt ve-
 hementissima, quia vehemens est certamen naturæ
 cum morbo. Cæterum vt sententia superior de gene-
 ralibus ac vniuersalibus morbi temporibus & mini-
 mè particularibus est accipienda : ita etiam & præ-
 sens.

SCHOLIA.

Ratio Aphor. precedentis. Siquidem mouendum in mor-
bis acutis, mouendum in principio, quiescendum verò
in statu. Quia inchoatis vel affectis iam mor. is, cum scilicet
natura morbificis causis opprimitur potius quàm sym-
ptomatum vehementia, adestque humorum cruditas: vel
etiam editis pepasmi signis, sublatæque phlegmasia, & in-
choata crisi, non autem perfecta, symptomatum omnium vis
est infirmior: si quidem ineuntibus morbis nondum irritata
est natura, nec subest adhuc consummata putredo nec inchoa-
tus pepasimus: vigentibus verò morbis symptomatum summa
sunt omnia: irritata natura: consummata putredine,
inchoato pepasmo: quia dum pus conficitur, maiores sunt
dolores & febres, quàm pure confecto: Fortasse au-
tem Hippocrates omnia censuit in statu fieri grauissima,
quum curatio tota natura committitur, vniuersaque mor-
bi materia reseruat in crisin extremam. Tum quippe
ratione optima & crisis ipsa vehementi perturbatione fit
& status quoque crisin præcedens vehemens existit: quan-
quam si initis morborum, non parum materia morbifica sit
purgatione & missione sanguinis subtractum ante coctio-
nem: & febris & symptomata in statu mitiora fieri posse
credibile est.

APHOR. XXXI.

Tὸ ἀπὸ ἀπορίας ἐπιστάσι, μὴδὲ ἀνδιδείχαι τὴν σφραγῆν,
μοχθῆρον.

Si à morbo bellè comedenti corpus non proficiat, ma-
lum.

HÆc sententia est de conualescentibus, iamque
 exposita est 8. Aphorism. huius sectionis. Illic
 Hippocrates causam referebat, quare non corroborarentur
 conualescentes, etiam si cibam caperent: quia
 videlicet copiosiore alimento uterentur. Ergo ut colli-
 gamus causas cur non re corporantur ægri, neque pri-
 stinas vires recipiunt, id fit vel quia alimento copio-
 siore aut quantitate aut qualitate utuntur: vel quia in
 ventriculo reliquoque corpore copia est malorum
 humorum qui alimentum quamvis bonum corrup-
 punt. Partes igitur hunc succum vitiosum non attra-
 hunt, & si attrahunt, non nutriuntur. *Επιιστόντες* au-
 tem dicuntur, hoc loco *ἀρετέων, ἢ τροφῆν ἀμείωτον*,
 hoc est qui bene appetunt, & cibum haud exiguum
 capiunt.

Porro non mirum est, aliquem bene appetere, & non
 proficere corpus: siquidem fieri potest, ut ventriculi
 orificium sit incolume & sanum, ob idque bene ap-
 petat, venæ autem interim abundet vitiosis succis, qui-
 bus non possunt nutriri partes. Quapropter vbi vide-
 bimus conualescentes non re corporari, neque pri-
 stinas vires recipere (*ὅτι δὲ ἄρα* enim non solum ad molem
 corporis, sed etiam ad eiusdem vires debet referri) qua-
 renda nobis causa. Nam si sit peccatum in quantita-
 te alimenti, nutrimus: si in qualitate, mutabimus, &
 boni succi cibos offeremus. Si est imbecilla nutrito-
 ria facultas, corroborabimus. Si vitium est humorum,
 paulatim vacuabimus, atque temperabimus alimen-
 tis euchymis.

Eadem

SCHOLIA.

EAdem propemodum sententia cum ea quæ Aphorismo octavo, de conualescentibus restituentibus scripta est. Nisi quod hic quidpiam maius ac deterius videtur non proficere quam illic non corroborari: quia non corroborari ad vires infirmas: non proficere, ad vires, carnem, colorem & characterem, quæ quatuor in morbis deperire solent, referatur. Adde quod alterum alterius signum, alterum causa est. Nam quod corpus proficiat, robur potentia in causa est: quod potentia corroboretur, promotio corporis præsens signum est. Si ergo conualescens cibum appetat, ac larga manu sumat, nec tamen edendo quicquam proficiat, in corporis character, colore, carne, actione & motu, malum est: idque triplex: duplex quidem quod Aphor. 8. explicatum est: unum quod conualescens, plus cibi ingerat quam possit conficere, ideoque eius demendam esse copiam: alterum, impuritatem subesse in corpore, ideoque opus esse vacatione: simplex vero Aphorismo sequente, quod conualescens eò tandem devenit, ut nihil penitus appetat. Adde & quartum si vis, quod excitatio suctionis sensui non sit analogia suctionis, ob vasorum impuritatem, quam omnes carnes respuunt, per Aphor. 23. partic. 4. lib. 6. Epid. Qui calido ventriculo præditi sunt, frigidas habent carnes, tenuesque existunt, conspicuas denique eminentesque venas obtinent, ac iracundiores sunt.

A P H O R. X X X I I

ΩΣτά πολλά πάντες οι φεύλας έχοντες, και αρχας μηδ ευσιτιοντες, και μηδεν οπιθιδόντες, ως προς τα τέλει πάλιν άσιτισιν, οι δ και αρχας μηδ άσιτιοντες ισχυράς, ύστερον ύνσιτιοντες, βίη τον άπώλλασσιν.

Qui aduersa valetudine abundè initio comedunt, nec proficiunt, h̄ ferè tandem omnes in cibi fastidium incidunt: contra, qui initio inedia v̄si, cibum postea appetere incipiunt, in valetudine faciliùs liberantur.

Hic Aph. non solùm pertinet ad conualescentes à morbo, sed potest etiã de toto morbi decursu intelligi. Agitur itaque hoc Aphorif. de mutatione eius ægri qui initio bene appetebat, in eum qui postea non appetit: & rursus de mutatione eius qui non appetebat, in eum qui iam appetit. Causa autè cur ægri per initia appetant, & nihil interim proficiant, est, quia cum oris ventriculi incolumitate & firmitate præui sunt in venis humores, qui alimentum corrumpunt. Verùm eiusmodi ægri in fine rursus neque appetunt neque cibum capiunt, eo quòd humorum virium quod priùs erat in venis tantum, iam communicatur ipsi appetendi instrumento. Istud sæpe videas accidere in febre quartana, vt quæ materiam habeat crassiorem & lentiolem: at in febre continua & tertiana, rarius, quia in his materia calida est, & citius resoluitur. Cæterum in his qui ita bene appetunt, si quidem pro consuetudine edunt & bibunt, morbus erit longior & periculosior, magisque recidiuæ obnoxius: quia natura cibo concoquendo occupata non coquit materiam morbi, quæ interim ob cibi dati multitudinem augetur. Contra, morbus erit breuior & tutior in iis qui inter initia plurimum à cibo abhorrent, deinde autem bene appetunt & comedunt. Initio enim imbecillum est os ventriculi (quod nos tertere non debet, reliquis signis salutaribus) & corpus repletum vitiosis humoribus: verum per id tempus quo patam cibi assumunt, natura morbi materiam quæ cibo-

ciborum fastidium adferebat, concoquit & dissipat: quo fit, vt sub finem probè appetant & comedant, nec non celerius, quàm priores, à morbo libenterentur. Quamobrem vbi vides ægros circa morbi initium cibos auersari, terri non debes. Vbi verò inter initia bene appetunt, parum sunt nutriendi: quippe eum sit vitium & putredo in venis, vnde alimentum eorum peretur, per Aphor. Impura corpora, &c. Dandum itaque alimentum paucum quantitate, & mediocte qualitate. Denique pro ratione febris minuendus est victus: at quò cibus erit parcior, eò minus reuocabitur natura à coctione morbi.

S C H O L I A

Licet per totum morbi decursum, ita cibos fastidire, vt ne legitimum quidem accipere possit, sit perniciosum: velle tamen appetere; plurimosque cibos ingerere, potissimum per initia, malum: morborum enim initia ac augmenta, famem ac sitim desiderant (inquit Celsus) victumque tenuem, teste Hippocrate, requirunt: ne nimirum natura à morbo concoquendo accessione cibi auocetur: vt que inedia tempore materiam morbificam melius concoquere soleat. Malum quoque si egrotantes, qui iam morbo defungi ac conualescere incipiunt, quique morbi diuturnitate, & vehementia debilitati ac fracti, cum iure & loco cibum vescuntur: exempli gratia in pleuritide, quum os humescere ceperit, remissa fuerit febris, aliæque symptomata, & sputa ex facili prodierint, cibos auidè appetant & sumant, vt nihil edendo proficiant: illi enim ad extremum inappetentes fiunt omnes, & à canina appetentia in ciborum fastidium incidunt: quod indicium est, suctionem non respondere suctionis sensui, idque corruptione secundæ regionis: hoc est firmam esse facultatem ventriculi qua cibos appetunt,

ceterum in venoso genere post morbum remansisse prauum aliquem succum, qui aduenientes corrumpit humores: unde fit, ut processu temporis aucto illo prauo succo, vis appetens fatiscat, & ventriculus cibos auerseat: Contra qui ineunte cibi usu, cibum fastidiunt impuritate alui supersire, aut alio ob diuturnam officij vacuitatem ignauiore reddita, postea cibum ex animi sententia capiunt & appetunt, illi meliore sunt loco, quam priores: quod sit restituta aluus, & cacochymia consumpta quæ in appetentiam ciborumque fastidium pepererat. At omnino est calamitosior noxa in secunda & tertia coctione quam in prima: & quanto vitium secunda coctionis deterius est, tanto deterius habet is qui a uide principio cibum capit, eo qui primum auersabatur cibos, postea autem complexus est. Ceterum per *ισοτητα*, appetere & genio indulgere intellige: per *φαιλας* *εχει* ambigua valetudine vti, ceterum in neutro statu esse, hoc est medio inter sanum & egrum.

APHOR. XXXIII.

Eν τῷ νόσῳ τὸ ἐπιπλέον τῶν ἰσχυρῶν ἐστὶν ἐξ ἧς τὰς ἀσθενείας, ἀλλὰ τὸ ἴσχυρον ἐστὶν ἐξ ἧς τὰς ἀσθενείας.

In quouis morbo rationem ipsam constare ac valere, re-
ctèque se habere ad ea que sumuntur, bonum: contra verò se habere, malam.

Proponit hoc loco Hippocrates sententiam prognosticam. Prædictionem enim sumit à cerebro & ventre, inquit, bonum esse mente constare, & appetentiam non aboleri. Per illud enim significatur cerebrum bene affectum, & nervosum genus totum ac membranosum, & spinæ medulla, & diaphragma.
Per

Per hoc verò indicatur partes nutritorias, quæ ad cor, ventriculum, hepar attinent, esse sanas & robustas. Quòd si his omnibus accedat etiam spirandi facilitas, non parua spes potest haberi de ægroti salute. Ceterum quòd dicat bonum esse aut malum esse, id non simpliciter est accipiendum, tanquam ob id sit conualiturus æger, aut moriturus: verum si alia bona ad sunt signa, bonum est, & sperandum omninò de salute ægri: si alia signa mala, malum, & de salute est desperandum. Quod autem attinet ad dictionem *ἡσυχία*, intelligendum est Hippocratem aliter distinguere partes animæ atque Platonicos: quippe cum apud eundem *νοῦς* & *ἡσυχία* multò latius quàm apud illos sumantur. Per ea enim intelligit τὸ λογιστικόν, siue λογισμὸν, hoc est, totam vim rationalem: ut mente constare dicantur, qui neque phâsasia, neque logismo sunt læsi. Intelligimus autem rationem non valere quatuor modis. Primò, quòd æger delira loquatur & absurda. Secundò, quia motus habet incompósitos. Tertio, quum omnino mutatis est moribus & ingenio. Quarto, quòd cum magna sit doloris causa, dolorem tamen non sentit, per Aphorism. Quicumque parte aliqua dolent, &c. Iam verò cum Gale. tertio Epid. asserat, *ἄσφοδός* & τὰ *ἄσφοδόμενα* significare cibum, potum, & medicamenta: his *ἄσφοδός* non solùm de cibo & potu (de quibus primùm & præcipuè dicuntur) sed etiam de medicamentis poteris intelligere. Ægri ergò ad ea quæ offeruntur non rectè sese habent multis modis. Aliquando enim cibos non appetunt, & tamen oblatos sumunt, hi satis bene habent. Plurimi ut auersantur multis cibos, hos tamen vel illos appetunt & capiunt: qui satis etiam bene habent. Sunt alij qui aliquando cibum quempiam desiderant, sed

m iij

oblatum respiciunt statim. Hi habent deterius. Aliqui sunt qui reuera cibos omnes omnino auerfantur, neque vnquam quicquam desiderant, hi pessime omnium habent. Siquidem in his omnino extincta est facultas appetitiua.

S CHOLIA,

Prognosticon est ad euentum morborum pertinens: In quouis morbo, sporadico, endemio, & epidemio: maxime vero acuto: omnium cerebri actionum naturalium, motricum, sensificarum ac principum integritate frui, sine indecora corporis compositione, in dissimilitudine morum absurditate verborum, & a vniuerso doloris: ac gaudere rebus conuenienter datis, appetendo & proficiendo, bonum. Quamuis enim non omnium morborum acutorum certa sint presentiones interitus aut salutis, ob materia feritatem, varietatem, & motus inordinatos: tamen, quicumque morbi acuti cum actionum naturalium, vitalium & animalium integritate coniuncti sunt, natura tandem bonitate vincuntur: ac sola diurnitate molesti sunt: quod Cleonactida contigisse legimus historia. 6. partic. lib. 1. Epid. Quod si in morbis nec mens constet, nec vigeat appetendi facultas, malum est: quia quotiescunque ad calamitosam vim morbi, accedit natura infirmitas, tum in angusto spes est. Quod si alterutrum, ut pote mens, aut appetendi facultas, in vitio sit, non vtrunque minus malum. Delirium tamen maius malum protendit, potissimum si illud continuum fuerit, quam inappetentia, saltem in acutis: nam fieri potest ut humor putris circa os ventriculi oberrans, aut calor febrilis fastidium ciborum adferat, citra vllum vicia discrimen. At delirium, nunquam nisi malis agri rebus potest

potest contingere, quantumvis constet appetentia. Sic enim tertio Epid. Cydis filius, & uxor Hermoptolemi, licet cibos vehementer appeterent, delirarent autem grauiter, mortui sunt die vigesimo. In pueris tamen aegrotantibus, cibi fastidium multo deterius esse consuevit, quam delirium, ut delirium in senibus & iuuenibus, quam cibi fastidium.

APHOR. XXXIIII.

ΕΝ τῶν νόσων ἡσυχία καὶ ἀνεύρεσις οἷον αἰὶ δὲ κελὶν ἢ φρεσίν, καὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς ἔξωτος, καὶ τῆς ὥρας ἢ νύκτος ἢ μᾶλλον, ἢ εἶσιν αἰὶ μὴ οὐ καὶ κἄν τὰ πῶτερον.

Minus periculosè aegrotant ij, quorum vel natura, vel aetate, vel consuetudini, vel tempori familiaris morbus est, quam quibus horum nullo affinis cognatusque existit.

Aristot. in problem. (in quibus multa transcripsit ex Hippocrate) causam reddit huius Aphorismi: quod videlicet minus periclitantur quorum natura, &c. quia causa minus est violenta. Quod autem minus est violentum, minus est contra naturam, minusque periculosum: & contra. Huius ergo Aphorismi veritas sic se habet, ut quo violentior & vehementior est causa, eò sit periculosior morbus: & còtra. Ponamus duas febres ardentes. vnam quæ sit genita hyeme, alteram quæ æstate. Quæ orta est hyeme (cum causa sit violenta magis) periculosior erit ea quæ æstate, ut in qua causa sit minus violenta, & quæ magis tempori cognata sit quàm illa. Præterea cum in eiusmodi morbis cognatis, breuis sit in id quod

m iiij

HIPPOCR. APHOR.

præter naturam est lapsus, brevis quoque erit in id quod secundum naturam est, reditus. Cæterum natura cum multis dicatur modis, hoc loco accipienda est pro substantia, seu temperatura, quæ constat quatuor elementis. Minus itaque periclitantur qui laborant morbo cognato naturæ, id est, temperaturæ, temporis, &c. Quod quidem ita venit intelligendum, ut morbum conferamus cum causa violenta vel non violenta. Aliquando enim propter aliud sunt periculosiores morbi, etiam naturæ cognati. Siquidem (quod quærit Aphrodisiæus) Æthiopes si corripiantur febre ardente, ferè moriuntur, etiam si morbus is sit illorum naturæ familiaris. Causa est, quia ab externo calore nativum calorem habent imbecillum; & præterea paucam humiditatem, quæ statim à febre absorbitur. Videmus etiam experientia Anglos & Scotos magis à febre ardente periclitari, quàm nos: quia his morbus minus est eorum naturæ familiaris, quàm nostræ. Minus insuper periclitantur, qui laborant morbo cognato suo habitui: habitus corporis intelligitur totum carnosum genus demptis venis. Id autem dicit, quia veteres continebant morbum duplicem: astrictum, & laxum siue solutum. Si qui ergò astricto sunt corpore, minus periclitantur in morbo astricto quàm in laxo, & contra. De ætate & tempore verba faciet libro tertio Aphorismorum.

S C H O L I A.

Hic Aphor. veritatem habet, si conferatur unus morbus, siue excessus cum duabus naturis contrariis: non duo morbi siue excessus contrarij, cum una natura. Item si periculum referatur non ad virium imbecillitatem, sed ad magnitudinem.

gnitudinem cause: aut symptomatum vehementiam, aut oportunitatem curandi. Ergo, in morbis, magnitudine cause, symptomatum vehementia & oportunitate curandi, paribus, minus periculose egrotant, aut magnitudine cause, aut symptomatum vehementia, aut difficultate curandi, quorum temperamento corporis, & etati, que temperamenti & habitus mutationem adfert: & conformationi corporis: & humorum inclinationi: & temporum vicissitudini: & tempestatum mutationi: tum etiam celo & solo vernaculo, congener & affinis est morbus, ut infantia, apthæ, lumbrici, tichiasis, epilepsia: pubertati & adolescentia, sanguis & hamorrhagia: iuuentuti bilis & febres acutæ: constanti etati melancholicus humor & hamorrhoides: quibus iuuenibus fluxi alui in senectute contrahitur: cardialgia picrocholis parte superiore: febres tertianæ, æstati: quartanæ, autumno: quæ quibus earum rerum exceptione aliqua, eiusmodi morbus non est congener: modo paria sint omnia in magnitudine cause symptomatum vehementia, & curandi oportunitate.

APHOR. XXXV.

ΕΝ πάσῃσι τῆσι νόσῃσι τὰ ἀεὶ τὸ ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦτρον πάρος ἔχειν βέλτιόν ἐστὶ τὸ ὄσφρα λεπτόν καὶ ἐκτεπκός, μολθῆσιν. Επισφαλές δὲ τὸ βιῶτον καὶ ὡς τὰς κῆρα καὶ σαροῦς.

In quouis morbo partes que ad umbilicum & imum ventrem attinent, crassiores esse prestat. Harum siquidem extenuatio & tabes mala. Sed ad inferiores quoque purgationes parum tuta.

Sententia hæc magnam vim habet: & certè constat experientia. Quum enim accedimus ad egrum, inspiciamus quomodo se habeant partes mediæ à mucronata cartilagine ad pubem vsque. Primum ergò in-

ducimus manum supra vmbilicum , vt cognoscamus num quis sit calor præter naturam in ventriculo. Deinde manum transferimus ad hypochondria , vt videamus num quis sit illic calor præter naturam maior quàm in aliis partibus , aut etiam durities, aut tumor. Si sit durities aut tensio aut hypochondrio sinistro, non admodum curamus, siue sit à liene, siue etiam à flatibus. Postremò manum ducimus sub vmbilicum ad pubem quia hîc solent sæpe oriri tumores præter naturam. Si itaque manu admota neque sit calor præter naturam, neque tensio, neque tumor, bene est. Si præterea corpulentus est & mollis totus venter, bene est. Indicium enim est musculos abdominis esse carnosos, & præterea multum pingue inesse: vnde calor natiuus subiectarum partium est robustus, rectiusque fit concoctio & sanguificatio. Contrà, aliquando reperimus calorem præter naturam, & tensa magis hypochondria: aliquando venter qui antea intumescibat, & incauatus & extenuatus, quod pessimum est & vt signum & vt causa. Signum enim est, pingue esse absumptum, & musculos contabuissè. Causa verò quòd ciborum concoctio proba non fiat in ventre, neque sanguificatio in hepate. Quin etiam cum ad purgationes inferiores, hoc est, excretiones vel fæcum vel vrinæ, oporteat robur adesse musculorum epigastrij, & præterea intestinorum, si hæ partes sint extenuatæ & imbecillæ, purgationes per infernas minùs rectè procedent. Per purgationes autem inferiores intelligendum est etiam superiores, hoc est quæ per vomitum fiunt: in quibus etiam partes illæ quæ ad abdomen & inum ventrem sunt, debent esse crassæ & robustæ, necnon ventriculus ipse, alioqui nunquam rectè fiet vomitus. Vnde rectissimè Celsus: Vomitus inutilis est

est gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus, Merum Hipp. (inquit Gal.) meminit tantum inferioris purgationis, quod omnibus esset manifestum, omnes quæ infra thoracem sunt partes debere esse robustas in superioribus purgationibus. Vocat autem *ὑπογαστήριον* Hippocrates (Galeno authore) partem ventris quæ ab umbilico incipit, & ad pubem usque porrigitur. Alio nomine dicitur hypogastrium.

S C H O L I A.

Hic Aphor. ad simeoticem pertinet. In omnibus morbis umbilici & aqualiculi, totiusque adeo abdominis partes solidas esse ac succi plenas, necnon equales in substantia, quantitate & qualitate, omnisque doloris expertes, ut ait Hippo. I. progn. melius est ut signum & ut causa: ut signum, quia naturalis æconomia bene morata, viscerumque inflammationis, omnisque tumoris expertium sunt argumenta: ut causa, quia æconomia naturalis actiones in coquendo, distribuendo & excernendo adiuuant. Sin autem sint valde tenues, ac pene consumptæ illæ partes, aut duræ, aut inæquales in distensione, contractione, calore, frigore, aut dolore calamitosum ut signum & ut causa, Quin & illud ad purgationes quæ fiunt deorsum, periculosum: quia musculi abdominis cum rectè habent, excretioni inserviunt: his extenuatis medicamentis acrimoniæ naturæ perferre nequit, ac sæpe humor attractus subsistit, qui vehemētissimis torminibus egrum discruciat. Caterum licet fiat hic mētio tantum umbilici, triplex tamē ventris regio inaudienda venit. Vna, quæ est supra umbilicum diducta in duo latera, hypochondria nominata. Altera, quæ umbilico subiicitur, fumen aut inus venter, cui sunt à latere ilia. Tertia, quæ medium ventrē occupat circa umbilicum. In qua triplici regione, cum naturalis facultas suas in concoquendo, distribuendo, excernendoque

HIPPOCR. APHOR.

functiones obeat, idque caloris natiui beneficio non modo in
 sanis, sed & in agris: quod vegetior in illis calor natiuus fue-
 rit, siue partes contentæ spectentur. siue contentiones, eò fe-
 liciores futura sunt naturalis facultatis functiones. Vegeti-
 or autem is calor fit à partibus cõinentibus crassis, à qua-
 rum carnea mole ac adipe, tanquam culcitris quibusdam so-
 uetur, auctiorque redditur: potissimum verò ea ventris re-
 gio qua umbilico subiicitur: item ea que est sub circa umbi-
 licum: quòd utraque si contentas partes spectes, frigidior sit,
 nec nisi hypochondriorum beneficio incalescat. Ob id crassi-
 tudo abdominis in quibus unque morbis semper commenda-
 tur: licet alias partes in febris non imminui, suamque so-
 liditatem seruare non adeò sit laudabile, ex Aphor. 28. hu-
 ius libri. Quinetiam abdomen tabescere, multo grauius ma-
 lum, quàm alias partes: quod ventri semper aliquid suppe-
 rat unde crassescere ac pinguescere possit, inquit Arist. aliis
 partibus non item, nisi à ventre accipiant. Vt autem purga-
 tiones reformidanda sunt in inferiore ventre gracili: ita
 Hippo. 4. Aphor. ad superiores purgationes, superiorum par-
 tium tenuitatem suspectam habet.

APHOR. XXXVI.

Οὗτοι ἰσχυρῶς ἔχοντες τὰ σίματα ἐν τῇσι φαρμακείῃσι καὶ θα-
 ρείωσι. ἐκλύονται ταχέως, ἢ οἱ πονηρῶς τῶν ἁγέων ἄνθρωποι.
Qui salubritate corporum sunt præditi, ἢ purgante
 hausto medicamento statim deficiunt, ut & qui prano
 utuntur alimenta.

Constituit duo genera corporum, quæ facile me-
 dicamentis purgantibus exoluuntur: nempe cor-
 pora eorum qui sunt sani, & eorum qui prano utuntur
 cibo. Cùm itaq; duplex sit sanitas, vna absolutissima:
 altera quæ à medio recessit, necdum tamen actiones

hædit: hîc de ea quæ est absolutissima, loquitur Hipp.
vt vult Fuchf. in comm. Per medicamenta autem in-
telligenda sunt, illa veterum medicamenta irritatoria,
quale est veratrum, pepilium, scammonium, & id ge-
nus alia. Huiusmodi ergo medicamenta sanis exhibi-
ta, exolutionem faciunt. Cum enim non inueniant sibi
familiarem vitiosum & redundantem humorem,
quem attrahant, vim inferunt, & spiritus primum dis-
sipant, deinde sanguinem & humores discutunt, po-
stremò carnes & solidas partes colliquefaciunt: vnde
necesse est cõfestim propter summam imbecillitatem
animi defectũ consequi. Neque verò putes istud fieri
solum ab illis medicamentis veterum, cum etiam ac-
cidat sæpe à nostratibus. Qui prauo præterea vtuntur
cibo, purgati celeriter exoluuntur, idque tribus de cau-
sis. Vna est, quod in eiusmodi naturis calor natiuus
est imbecillus & lægulus, paucus est bonus sanguis,
& pauci spiritus. Altera, quia sentina illa vitiosorum
humorum à prauis cibis natorum, quum à medica-
mento exagitur, excitat vapores quosdam putres ad
ventriculũ & cerebrum, vnde anima exluitur. Quod
sæpe experimur in tetris odoribus, quum ascendunt
ad cerebrum: nec non in retentis alui excrementis, à
quibus vapor putris elatus ad ventriculum, exolutio-
nem adfert. Tertia porro causa est, quia quum eius-
modi vitiosi succi transeunt per partes sensiles, vt sunt
acres & mordaces, dolorem mordicando faciunt, vn-
de animi defectio seu exolutio. Sed dicit hîc aliquis,
Quomodo ergo purgamus in iis qui abundant vitio-
sis humoribus? Respondendum, tunc ex interuallis
purgandum esse medicamentis leniter & modicè
purgantibus: præterea instituenda esse boni succi ali-
men-

mēta. Alioqui quandiu prauo vtuntur cibo, curati non possunt.

S C H O L I A.

PReceptum est Therapeuticum. Abstinentum à medicamento cum delectu purgātibus, in sanis, & his qui prauo vtuntur cibo. nam qui sanitate fruuntur primigenia, aut restituta, in quibus scilicet humores quatuor modice se habent, qualitate, copia, viribus & mixtione: tum autem, quibus excretiones apparent sanorum similes, quamuis eorum corpus tuberculis scateat, aut bile suffusum appareat: si pharmaco purgentur, facile in syncopem incidunt: medicamento acrimonia succi alibilis hypercatharsi, & partium solidarum resolutione, fractis item iam morbi diuturnitate & vehementia viribus facile exoluuntur. Maxime vero huiusmodi facile exoluuntur à pharmaco sumpto, qui prauo vtuntur victu: quod iis vires effeta langueant: & cum ad virium infirmitatem accedat nimia prauorum humorum abundantia, quod affectionis remedium est pugnas cum virium custodia. Huc accedit quod vapore tetro humorum agitato spiritus vitales insciuntur, humorumque acrimonia partes solida vellicantur.

A P H O R. XXXVII.

Οὕτως τὰ σώματα ἔχουσι, ὡς πρὶν ἀνέυθετα ἐργάζεσθαι.
Qui integra sunt corporis valetudine, medicaciones & grè molestèque ferunt.
Sentētia hæc à superiori nil differt, nisi quod magis est generalis. Prius enim vnus tantū meminit symptomatis, quod intempestiuam, atque ad cō sanōrum sequitur purgationem, nempe exolutionis: nunc

verò per hanc vocem ἐργασίας (id est χαλεπὸν cū Philo-
 lothco) multa alia innuit symptomata. Sumptum e-
 nim medicamentum agitatorium cum in corpore
 symmetro & commoderato non reperiatur humorem
 vitiosum sibi cognatum, & sanguinem & carnes col-
 liquabit: vnde & vertigines, & tormina, difficilisque
 admodum purgatio, & præterea exolutio.

SCHOLIA.

H Ræceptum superiore Aphor. propositum, hic fustus expli-
 catur: non solum enim incidit in synopem qui sani pur-
 gantur, sed multis aliis damnis ac molestiis afficiuntur. nã
 qui bene habito sunt corpore ex qua habitudine perfecta
 nutritionis, proptereaque euehymia significatio fit, grauissi-
 me habent à pharmacia: quod nulla esse possit cathartici &
 humoris vacuandi analogia, quod etiam humores non solo
 medicamento trahente, sed & natura expellente abducen-
 tur: at natura sanos humores avidissime retinet, exemplo
 sanguis est, quem omnium nouissimum hypercathartica ab-
 strahunt: vnde fit vt partes solide calamitosam vim ca-
 thartici experiantur: sanguis bene moratus fundatur: stoma-
 chus cardilogmo & syncope: cerebrum vertigine: alius tor-
 minibus infestetur. Mirum ergo videri non debet, siis qui
 restituta sanitate frustur, infirmis adhuc viribus, sed inte-
 gris humoribus, catharticoꝝ vi exolatur, cum etiam qui
 integra & secura fruuntur valetudine, quique corpore sunt
 bene habito, solido & succi pleno cathartici offendantur:
 si nulla sit cathartici & humoris vacuandi analogia.

Το δὲ μικρῶν χείρων καὶ πόμα καὶ σιτίον ἤδιον ὅ, τῶν βελτιόνων
μὲν ἀνδρείων ὅ, μᾶλλον ἀσπετίων.

Paulò deterior, sed suavior cibus & potus, meliori quidam, sed ingrato praeferendus.

Hæc sententia pertinet ad Diætetice: ostenditque Hipp. quemadmodum aliquando gratificandū sit egrotis. Idē lib. de victu acutorū, breuiter docet quantum sit illis indulgendum in cibo potūque. Nā si hæc non multum lædunt, aut si noxa quam inferunt potest facillè reparari, aliquid potest indulgeri: Verbi gratia, ægri aliquando valde appetunt frigidam, cōdonandum est, si non multum lædat. Interdum appetunt vinum metacum (vt præsertim in morbis pulmonum) id corrigendum est mixta aqua: vel si cogamur dare parum, ex præcepto Hippocratis iubendum vt superbibant frigidam: Nonnūquam appetūt fructus æstiuos. Ex his patū damus, vel corrigimus in coquendo, aut addēdo sacchar vel aliquid aliud. Porrò deterior est potus & cibus, quando nostræ naturæ nō cōuenit: vt contrā, melior & suauior, quique parum sauiuit, quum familiaris est nostro corpori. Est autem duplex familiaritas alimentorum cum nostris corporibus. Vna sumitur à qualitate elemētari: vt vinum familiare est ratione qualitatis elemētari, quia aëreum est: Sic carnes volatiliū, quia aëreæ sunt, cōueniunt nobis. Altera sumitur à proprietate: quæ rursus duplex est. Nam est proprietate quæ cōuenit toti speciei, & ipsius indiuiduis: est & quæ cōueniat huic indiuiduo magis quàm illi. Panis cōuenit nostræ naturæ ratione substantiæ

substantiæ aut proprietatis. Huic carnes bubulæ sunt magis familiares quàm illi, & sic de aliis: idque proprietate quadam & cognatione aut similitudine substantiæ cum nostris corporibus. Spectanda ergo in alimentis hæc tria, an conueniant in qualitatibus elementaribus, an cognata sint toti speciei, an sint familiaria huic individuo. Nā quod cibus erit familiarior, eod erit ægrotanti suauior & melior, etiamsi sit alioquā deterior: vētritus enim vbi aliquid vehementer appetit, & cum voluptate assumit, id arctius comprehendit, & facilius concoquit. Præterea minus inde gignitur excrementi, ventriculo (si quid vitij est in cibo & potu): mendante, & maiorem partem conuertente in alimentum. Contra, ventriculus refugit ea quæ iniucunda & insuauia sunt, neque arctè amplexatur, neque concoquit: vnde flatus, fluctuationes, nauisæ, & copia excrementorum. Non temere dictum est ab Hipp. paulo deterior: quia si valde prauus sit cibus aut potus, multumque lædat, ægrotanti nulla ratione gratificandum erit: alioqui indulgeri poterit ea conditione, quam supra diximus. Accedit his, quod quum ægro permittimus iis vesci quibus delectatur, sic facilius medico obtemperabit: quod non parum conducet ad sanitatem breui consequendam.

SCHOLIA.

Preceptum est Diæticum. Concedendi aliquando cibi ac potus qui ægris placeant, licet deteriores sint melioribus, sed minus suauibus. Ergo cibus aut potus paulo deterior, & qui non ita natura communi, nec triplicis substantia exhausto, nec historia morbi accommodatus: suauior tamen, qui nimirum vel qualitate elementari, ut aqua frigida tempore febris: vel peculiari quadam substan-

n

zta proprietate, ut cum hoc potius quam alio cibo quis dele-
 Etatur: vel modo preparationis, sit natura gratior: meliori-
 bus quidem natura communi, exhausto, & historia morbi
 magis accommodatis, sed minus suavis est anteponendus:
 quod & suavitatem gaudeat ventriculus, avidiusque eius-
 modi cibos complectatur, unde naturalis œconomia & nu-
 tritionis ratio melior comparatur. Hoc præceptum repetitur
 6. Epid. & libro de affectionibus. Cibus, potus, aut obsonia
 quæcumque ægri concupiscunt, si non damnum adferant, ex-
 hibeto. Sic enim gravidis mulieribus pica aut malacia labo-
 rantibus, cibos absurdos quos appetunt, habentque in deli-
 ciis, non denegamus.

APHOR. XXXIX.

ΟΙ προσβύπαι ἢ νέων τὰ μὲν πολλὰ νοσήσιν ἡρώτων' ὀλίγα
 δ' αὖ ἀπέρτοι χεῖν' α νοσήματα γίνονται, τὰ πολλὰ ζυ-
 κτωδύπαι.

Senes magna ex parte minus quã iuvenes ægrotant. Se-
 mel autẽ diuturnis morbis correpti, ferẽ unã moriuntur.
Iam ante diximus quod apud Græcos dicuntur ali-
 quãdo προσβύπαι ἢ νέων γίγνεται, id est, vehementer senes
 & decrepiti: aliquando senes qui prima in parte senec-
 tutis agunt. Hic sumitur in genere pro omnibus seni-
 bus, in quacũque senectutis parte sunt constituti. Hic
 ergo senes confert cum iuuenibus, dicitq; eos magna
 ex parte minus ægrotare quã iuvenes. Huic sententiẽ
 non repugnat, quod veteres senilem valetudinem di-
 cebant, quod scilicet senes minus iuuenibus ægrotar-
 ent: quanquam dictum id accipiunt nonnulli & intel-
 ligunt de morbo desperato. Verũtamen contra Hipp.
 constat variis morbis affligi senes: imò senectutem
 ipsam (quod ait ille) esse morbum. Præterea ipsemet
 Hippoc. lib. 1. περὶ διαίτης, senes morbosissimos esse.

SCHO-

scribit, quum ait: Inter ætates sani maxime sunt pueri, secundo loco iuuenes: morbosissimi, qui maxime senes & his proximi sunt. Dicendum, pueros quidem & iuuenes, si ætatem cum ætate conferas, saniores esse senibus: si vero spectes modum viuendi, non item. Iuuenes enim ob vitam intemperantem & libidinofam magis & sæpius ægrotant quam senes: contra senes minus & rarius ob vitam temperatam & continentem. Quum ergo in hac sententia dixit Hipp. senes minus ægrotare quam iuuenes, vitam vtrorumque spectauit, non ætatem. Verum, magna ex parte, addidit. Non enim omnes senes minus ægrotant quam iuuenes. Duo siquidem sunt quæ senectutem efficiunt magis morbosam quam iuuentutem. Vnum est, quia senes ipsi admodum libidinosi & intemperater viuunt. Alterum, quia prior vita iuuenilis incontinens & intemperans tradidit senectuti corpus effectum & languidum. Ergo & ratione vitæ intemperantis vel præsentis, vel ante actæ, & quia debiliores sunt iuuenibus senes, iis magis ægrotant. Quicumque autem morbi diuturni iis accidunt, fere ipsis commoriuntur. Hipp. 6. Epid. patr. quinta Aphor. & Gal. in comment. locum hunc explicant: an scilicet oporteat morbos comitari senes ad mortem. Distinguendi sunt morbi. Morbi senum alij sunt à causa calida, vt cephalæa, hemicrania, & aliquando podagra & arthritidis: alij à causa frigida, vt sæpe podagra, ischias, asthma, colicus dolor, & alij eiusmodi. Qui itaque morbi sunt à causa calida, interdum deficiunt in senectute, ob intemperamentum scilicet quod in ea frigidum est. Qui verò sunt à causa frigida, difficulter admodum curantur, & plerunque senibus commoriuntur. Quod verò non facile relinquunt eiusmodi longi senum mor-

bi, causa est: quia cum eos curari oporteat (loco Epid. citato) vel *ματρωσι*, id est, maturatione, aut coctione, vel *λύσι*, id est, solutione, vel *ἀραιώσει*, id est, raritate: virtus senum est imbecilla, & calor nativus debilis, cutisque densa & astricta. Non tamen ob id est desperandum. Verum quidem est morbos diuturnos in senecta difficillimè deficere solutione aut rarefactione: coctione tamen possunt curari facilius & sæpius. Id quod etiam patet in senum tumoribus præter naturam: hi siquidem vix resolvuntur aut rarefiunt, imo potius suppurant. Ad concoctionem igitur morbi aut solutionem, aut rarefactionem, calorem nativum senum imbecillum refouere & augere conabimur tum medicamentis, tum alimentis calidis, bovi succi, ac concoctu facilibus. Quare perdices, capones, pullatris confixi caryophyllis & cæteris aromatibus erunt utiles. Proderit item vinum quoddam generosum, quale est colore fulvum, seu gilvum. Sed si sit asthma, aut arthritis, periculum est ne caput repleat eiusmodi vinum, & fiat nova fluxio in pulmones aut articulos: in-stituendum ergo vinum generosum & dulce. Ventriculus enim huiusmodi vinum tanquam naturæ familiarissimum vehementer amplexatur, & dum diutius illud immoratur in ventriculo, excitat & auget calorem nativum. Adde, quod veteres dicere solebāt, Vinum lac esse senum, tanquam maximè (vti res sese habet) à vino, generoso præsertim & dulci iuventur. Postremò ad eundem calorem excitandum & confirmandum adhibebimus illis frictions molles, vntiones, gestationes, & alia eiusmodi. His remediis fiet, vt morbi illi chronici à frigidis & crassis humoribus profligentur, nec ad mortem vsque perseuerent.

SCHO.

S C H O L I A.

Collatio est duarum ætatum in magnitudine, frequentia & diuturnitate morborum. Senes enim, affectu iam ætate, mitius & rarius laborant, quàm iuvenes, morbis essentia, loco & causis paribus: mitius quidem, quòd nec febribus acutis, ob imbecillum calorem qui in eis viget: nec vlla inflammatione viscerum interiorum, ob paucum, eumque paulo frigidiorum quem habent sanguinem, corripuntur: quòd etiam à debilibus causis offenduntur, à quibus non nisi mitis ac lenes morbi excitari solent. Contra, iuvenes, dum resistunt non nisi à causis vehementioribus ac maioribus ægrotant: quòd item minus sint obnoxij putredini, quia frigidi fici. Denique quòd cautiore victus ratione utantur. Accedit huc quòd, quemadmodum scriptum est ab Hippo. sententia. 29. sect. 2. progn. & Comm. Galeni ad eundem. senes omnem inflammationem facilius ferant quàm iuvenes, si eam qua in thoracem & pulmones cadit, exceperis. Rarius verò ægrotant senes quàm iuvenes, propterea quòd sunt frigido & sicco temperamento: ob id minus obnoxio putredini: quòd etiam in commoda sua minus peccent quàm iuvenes, si non omnino, saltem maxima ex parte: sunt enim quidam senes qui incontinenter ac libidinosè viuunt. At quicumque morbi diuturni, sintrophici & crescentes senibus accedunt, fere eis commoriantur: quòd neque coctione, neque solutione, neque discussione curentur: ut vitia renum & vesicæ post quinquagesimum annum sanata esse non vidit Hip. lib. 6. Epid. sect. 8. & 6. Aph. lib. 6. Aph.

A P H O R. X L.

B Πάλαι ἔχουσιν τῶν ἐπιπέπαιστων ἡ ἀνα-
νοτάς.

D Estillationes & grauedines coctionem in valde senibus non admittunt.

n iij

DVo sunt affectus, qui etiam si videantur similes, inter se tamen magnopere differunt, raucedo scilicet & clangor. Clangor accidit in febribus ardentissimis, resiccata aspera arteria, & praesertim membrana eius interiore. In hoc autem praeter siccitatem, vox est lauis & sonora. At in raucedine, vox est aspera & obscura, causamque habet humiditatem. Praeterea clagosa vox mortem denunciat: raucitas vero graue malum est, nec semper mortem adfert. Est itaque raucedo (*βραχὺς* Graecis) quum humor defluit in asperam arteriam: Latinis etiam dicitur Raucis. Coryza vero (quae vox est Attica, siquidem reliqui Graeci dicebant *μύξα*) fit ubi ad nates deflillat humor: Latinis dicitur grauedo. Solet tamen aliquando Hippocrates nomine coryzae intelligere fluxionem omnem, in quacunque parte fiat: *καταρραχὺς* vocant recentiores medici. *καταρραχὺς* autem (vt & id obiter dicamus) est, quando ad fauces vel palatum humor decumbit. Raucitates igitur & grauedines in valde senibus non concoquantur (inquit Hip.) quia cum *πρωτοιός*, id est, concoctio fit à robore caloris natui, in senibus calor est paucus & languidus, viresque imbecillae. Raucedinis autem & coryzae exemplo demonstratur verum esse, quod superiore Aphor. dixit, morbos diuturnos comitari senes ad mortem. Neque enim hi solido morbi (vt scribit Gal. in comm.) non concoquantur in senibus, sed etiam & nephritis, & arthritis, & dolor colicus, & splenicus, & asthmata, & tusses, & *χυρτώσεις*, siue *κωφώσεις*, id est, gibbi, & *λυρτώσεις*, seu repaditates aut gibbi ad anteriora, & *σκολιότητες*, siue obliquitates aut tortuositates, aliique morbi frigidi. Quum tamen dixit Hippo. non concoquantur, intelligendum nisi rarissime. Possumus enim naturam iuuare illis

tribus viis, aut maturatione, aut dissolutione, aut rarefactione. Veram cum (vt diximus proximo Aph.) difficillimum sit resolvere materiam in senibus & rarefacere, relinquitur nobis concoctio. hæc autem perficietur ea ratione, quam antea docuimus.

S C H O L I A.

Exemplum est diuturni morbi in senibus vix curabilis. Raucitates enim, & raucitatis soboles, vt asthma & phthisis, omneque genus catarrhi, ac symptomata frigidi catarrhi non concoquantur in senio iam confectis: frigidum enim est eorum corpus. Caterum Hipp. ad finem vsque huius libri persequitur morbos qui specie, in diuiduo, loco, causis, temperamento agrorum & conformatione corporis, sunt sanabiles, aut insanabiles. Ac primum tres insanabiles hoc & duobus proximis Aphorismis recenset.

A P H O R. X L I.

Οὐκ αὐτὸί μὲν πολλὰς, καὶ ἰσχυρὰς ἀνευ φανερῆς αἰτίας σφοδρῶς ἐξαπνίης τελευτῶσι.

Qui sepe, & vehementer citra manifestam causam animo linquntur, ij derepente moriuntur.

Exolutio præceps est vitium lapsus, seu syncope quædam leuior, quanquam aliquando pro syncope grauiore (teste Gal. lib. de loc. aff.) accipiatur. Ea multis accidit ob virtutis vitalis imbecillitatem, diffuso videlicet spiritu qui in cordis ventriculis est collectus. Aliæ tamen sunt eius causæ multæ, vt scribit Gal. lib. quinto de loc. aff. cap. primo. Nam vel est cordis intemperies, siue æqualis, siue inæqualis ea fuerit

n iij

vel abscessus: vel tumor præter naturam in cordis tunica: vel etiam ἰδάρτης, id est, vesicæ & pustulæ aqua plena (vt & sæpe oriuntur in membrana hepatis) vel præterea aqua collecta præter naturam in pericardio, aut etiam in eodem tumor, qui cordi communi-
 cetur: fit præterea frequens exolutio in febre pestilenti & peste, propter auram putrem & venenolam, quæ spiritum vitalem afficit. Ab his itaque si fiat leuis diffusio spiritus leuis erit exolutio: si magna, syncope grauis. Iam si sit intemperies, videndū quali intemperie cor laboret, calidane an frigida, &c. repetendaq; sunt signa intemperici cordis ex arte medica Galeni. si sit abscessus, sanari nõ potest: vt in illo cui mēbrana crassa & putris inuenta est in ventriculorū cordis interstitio: In eiusmodi autem abscessibus & intemperantiis maximè & pulsus & respiratio sunt spectanda. Porro vt quis de repente moriatur exolutione, tres ponit distinctiones, vt crebro id patiatur, vt fortiter, vt sine causa manifesta. Frequenter dicit, quia sunt quotidie, sunt qui alternis diebus exoluuntur. Vehementer, quia aliquando breuior, aliquando longior est exolutio. Vehemens denique est exolutio, vnde non facile remedijs adhibitis reuocantur. Sine causa manifesta, quia si sit à causa manifesta, non moriuntur repente. Vt mulier illa (cuius meminit in commen. Galeni.) exoluebatur à balneo, manifesta causa: quia videlicet balneum commouebat materiam quandam, quæ vapore elato spiritum vitalem afficiebat. (Hinc colligas *αἰτίαν* significare non solum causam simpliciter, sed etiam causam externam.) Nonnunquam tamen etiam si nulla moueatur materia, fit exolutio ab imbecillitate facultatis vitalis. Vt, quidam aliquando ab ira exoluuntur, moto vehementius spiriti-

tu, & diffuso ob imbecillitatem. Sic & à gaudio, & tristitia. Celestiter porro moriuntur: inquit, quia si grauis incidat syncope, non possunt facile recolligi vitales spiritus, & moriuntur.

SCHOLIA.

Prognosticum est repentina mortis. Qui virium precipiti lapsu deficiunt, sepe ex perennitate causarum, qua vel mixtione veneni, vel oppresseione vel resolutione, vel spiritus interceptione, vel alimenti inopia vitalem facultatem labefactant: & vehementer cum precipiti & violento omnium virium lapsu, unde vis natura inferitur, partium solidarum & spirituum corruptione: sine causa manifesta, qui abs re & nulla exhausti ratione, vt hemorrhagia aut alui profusioris ratione sunt impotentes moriuntur, labefacta vitali facultate, qua facile in sua affectionis sympathiam animalem trahit: ex Aphorism. 5. sect. 2. lib. 1. Prorrh. Quis vero exoluuntur à causa manifesta, vt cui profusior aluus fuerit, aut hemorrhagia longior acciderit, non magis vim periculi euadunt, quam qui sine causa manifesta exoluuntur.

APHOR. XLII.

Λ Ἐν ἀποπληξίᾳ ἰσχυρῶς μὴ ἀδύνατος, ἀσθενία δὲ ἐπιδησι.

Apoplexiam vehementem nullo prorsus modo: debilem agrè curaueris.

Hec est sententia Hippocratis magni: quam vt intelligamus, sciendum est apoplexiam multas habere causas. Nam aliquando excitatur à solis flatibus, Cuiusmodi apoplexia correpti aliquando eua-

dunt sine paralyfi aut stupore, concuffi vehementius & fictionibus, aliisque remediis calidis adhibitis. Fit præterea venis interceptis copia vel crassitie sanguinis, in plexu præsertim rotiformi. De qua Hipp. quarto de viét. ac. Quòd quis repente obmutescat, id venarum interceptiones occlusionesque faciunt, &c. Hæc autem maximè iuuatur missione sanguinis. Tertia causa est, quum ventres, cerebri præsertim anteriores, opplentur & intercipiuntur crasso quodam & frigido humore, qualis est pituita, & aliquando (teste Hip. lib. de morbis) atra bilis. Quarta causa est, quum cerebrum obsidet tuberculum aliquod, aut tumor præter naturam, quo viæ intercipiuntur, vt non possit defluere spiritus animalis ad partes inferiores. Est & genus quoddam apop. in fulminatis, vbi fit dissolutio quædam spiritus animalis. Porro apoplexiæ sortes dicuntur quatuor de causis. Prima est, quia in iis repente fit grauis dolor capitis. Secunda, quia grauis est respiratio, inæqualis inordinata, & intermittens. Tertia, quia stertor est. Quarta, quoniam profundissimus est somnus. Hi nunquam redeunt ad vitam propter ablationem respirationis. Contrà censendum de debili apoplexia. Breuiter, vt signa graua sunt aut leuia, & respirationis noxa vehementior aut mitior: ita apop. vehemens est aut leuis. In leui apop. non facillè euadunt, nisi magna diligentia adhibitis remediis. Aut etiam si releuentur, moriuntur tamen post, vt tertio vel quarto die, paulatim aucta difficultate spirandi, deinde remissa, & sic deinceps per interualla, donec moriantur. Vix etiam vnquam ab apop. à statu aut sanguinis crassitie releuantur omnino sani: sed ferè incidunt in paralyfin aut stuporem (vt & alii à pituita) vel etiam dementiam quandam, & tandem moriun-

moriuntur. Vidi tamen quosdam euasisse absque his symptomatis. Denique intereunt ferè omnes apoplectici aut derepente, aut aliquot post diebus: quamuis asserat Hipp. in prorrh. & multis aliis locis, apoplexiam solui interdum superueniente febre.

SCHOLIA.

Prognosticum apoplexia fortis aut debilis. Apoplexiam, que nil aliud est quam motus & sensus vniuersi corporis priuatio: validam ac fortem: que fit, repente oborto dolore graui capitis, mox incidente sterore cum summa difficultate spirandi coniuncto, corporis vniuersi prolapsu, cum sensus & motus vacuitate: qua omnia fiunt, quando spiritus animalis exitu prohibetur: oppressione vel obstructione meatorum cerebri: discutere est impossibile ob magnitudinem cause & symptomatum incidentium vim repente funestam: respiratio enim tollitur, qua ad punctum temporis vita carere nequit. Apoplexiam verò debilem, nec iam vehementibus comitatur symptomatibus, queque in meatorum ad cerebrum viam affectantiū vitio consistit, quando spiritus vitalis aditu prohibetur ad cerebrum, non est facile soluere: quòd magnitudo cause cum pari symptomatum vehementia coniuncta non facile cedat remediis, nec vllas ferè det inducias: animalis enim spiritus vitali, ex quo fit, in carotidibus intercepto destitutus, ad motum & sensum satis esse non potest: proinde eius penuria (vt corpus alimentis) absit. Fit quoque apoplexia debilis, cum nō adest insignis obstructio aut coarctatio, vel ventriculorū cerebri, vel arteriarum retis mirabilis, vel carotidū per quas spiritus ex corde in cerebri sinus influit, ita vt sensus quidē aut motus adsit, sed admodum stupidus & incertus. Fit & apoplexia debilis à flatu aut vapore crasso interceptante vasa: vt accidit ebriis. Has apoplexias debiles, febre superueniente

HIPPOCR. APHOR.

ſui ſcribit Hippocrates in Coacis. 7. ſect. non quidem omni
 febre, ſed quanta & quali eſt opus: qua nec maior ſit, quam
 ut vires exoluat, nec minor quam ut nihil profiſit: ut pote
 que tum ſpiritum illum ſtatuofum, tum humores pituiſoſi
 excalfaciat, attenuet & reſoluat. Id autem fit tribus non
 nunquam diebus, aut quatuor, aliquando pluribus, non ta
 men ultra ſeptimum diem, ob morbi magnitudinem & par
 tis affectu nobilitatem, Apoplexiæ quoque Hippocrates in
 Coacis, hemorrhoidibus ſupernatis curari ait.

APHOR. XLIII.

Τὸν ἀπαγχμόνιον καὶ καταλυμόνιον, μηδέπω ὅτι περὶ τὸ σῶμα
 ἐν ἀναφύεσσι, οἷσι αἰσθητὴς ἢ πρὸς τὸ σῶμα.

Strangulati aut ſuffocati, nondum tamen mortui, ad ſe
 non redeunt, quibus circa os ſpuma collecta apparuerit.

Hippocrates hic vocat ἀπαγχμόνιος ſtrangulatos,
 quibus collum laqueo interceptum eſt, aut et
 iam manu, vice laquei. Poteſt tamen hic Aph. intelligi
 etiam de ſtrangulatis, via reſpirationis intercepta, aut
 luxatione, aut tumore aliquo præter naturam, aut tu
 berculō. Per καταλυμόνιος autem, id eſt, diſſolutos, in
 telliguntur qui per vim ſtrangulationis iam neque
 mouentur, neque ſentiunt, & (ut interpretatur Philo
 theus) iam morituri ſunt, aut mori debent. In his enim
 nerui à ſexta coniugatione vocales, venæ iugulares, &
 carotides arteriæ intercipiuntur. Ergo diſſoluti, quia
 perit aut propemodum perit ſenſus & motus, inter
 cepto ſpiritu animali per neruos, vitali per arterias,
 naturali per venas. Qui itaque diſſoluti ſunt ex ſtran
 gulatu reuocantur ad vitam, ſi nondum ſpuma circa

os apparuerit. Quibus vero circa os spuma apparet, non reuocantur: nisi rarissimè (nquit Gal.) liquidem hic Aphor. est de his quæ fiunt magna ex parte, & aliquando eiusmodi strangulati euadunt, sed perquam raro: fit autem spuma à spumosa substantia vehementer permixta humiditate, accedente vehementi motu aut agitatione (vt à vento in mari) vel etiam calore, vt in iis quæ elixantur. Sic irati aliquando spumant, agitata vehementius spumosa substantia, humiditate vehementer admixta. Quo modo fit etiam spuma in strangulatis. Vbi enim larynx (per quem debet esse liber aeris externi introitus ad caloris refrigerium, exitus vero fuliginosi excrementi quod à sanguine thoracis & cordis redundat) intercipitur, natura vehementer commota & agitata commouet fuliginosum excrementum cum quadam humiditate, adueniente etiam cordis calore. Signum itaque est exitiale, quoniam pulmonis violentiam significat, quam patitur dum animal suffocatur. Nec natura illum vehementem motum & agitationem vnquam excitat, nisi in maxima necessitate: vt in istis qui strangulantur & morituri sunt, in apoplecticis, peripneumonicis, &c. Quod si laqueus iniiciatur ad mentum supra laryngem, iis non solet spuma enasci circa os, neque commouetur ita natura; quippe cum pateat & aëri externo liber ingressus, & excremento fuliginoso exitus: hi autem facilius possunt ad vitam reuocari.

S C H O L I A .

Prognosticum strangulorum ac suffocatorum. Quibus laqueus spiritui via intercluditur, aut vertebrarum cernitibus

luxatione, aut laryngis inflammatione, breuiter qui uera
 synanche laborant: ac iidem resoluuntur, interceptis meati-
 bus unde spiritui animali exitus, ut ali aditus denegatur,
 necdum tamen animam efflarunt: non redeunt ad uitam,
 quibus in ore spuma apparet: quod scilicet copia intercepta
 fuliginis stranguletur calor natiuus, ex cuius fuliginis in-
 terceptione gignitur illa spuma. De generatione spume uide
 lib. 2. prog. comm. 47. & Aphor. 30. lib. 7. Spuma autem
 apparet in epilepticis, ut & in strangulatis, sed illi conuel-
 luntur tantum, non autem resoluuntur ut strangulati: item
 in strangulatis suffocatur calor, & fuligo supprimitur, sic
 facultas animalis: descensu prohibita non potest satisfacere
 thoraci, & usui aucto & fuligini.

A P H O R. X L I V.

Οι παχέες σφύρα καὶ φύσις, τὰ χυθάνατοι γίγνοντο μάλ-
 λον ἢ ἰσχυρῶν.

Qui natura sunt valde crassi, breuiore uita fruuntur
 quam graciles.

Obes natura & graciles inter se cōparat: docēt-
 que præstare gracilem esse quam obelum. quod
 admodum obeli gracilibus celerius moriantur. Obeli
 enim sunt natura frigidior, paucior tū sanguine, tū
 spiritu, nec non arteriis & uenis angustis, & textura
 cutis densiore. Contra graciles. Cum itaque obeli sint
 eiusmodi, & graciles, necesse est in illis calorē natiuū
 & uitalem facultatem imbecillam esse: ob idque eos
 celerius mori, quā graciles. Sunt præterea magis op-
 portuni febribus putridis, ob densitatem cutis reten-
 tis excrementis fuliginosis: quæ corrumpent humores
 in uenis contentos. Ad quod plurimum etiam facit ve-

natum angustia: quæ cū facile obstruantur, ab obstru-
 ctione fit humorū putredo, vnde febris putrida. Corn.
 etiam Celsus (qui *καχῆς σφῆδρα* vertit valde crassos)
 dicit eos ob eandē causam, hoc est, venarū angustiam,
 morbis acutis, difficultati spirandi, & suffocationi esse
 obnoxios. At verò graciles ab huiusmodi affectib. nō
 periclitantur: sed quia partes principes ita sunt affectæ
 vt nullum habeant munimentum, à causis externis
 promptè offenduntur. Nō temere autem adiectam est
καχῆς σφῆδρα, natura, id est à primâ cōformatione. Nam (vt
 ait Gal. in comment.) si quispiam natura mediocri,
 victu subinde pleniore atque ignavia & ocio factus
 est crassior, is non citius gracili moritur: quod scilicet
 venas & arterias latas habeat, atque adeo calorem na-
 tium minime imbecillum, & extinctioni obnoxium.

SCHOLIA.

Prognosticon est breuioris aut longioris vitæ gracilium,
 & obessorum. Qui paruo & crasso capite præditi, venis
 angustis, corpore denso & glabro, voce exili, à primâ
 conformatione, per intemperiem frigidam, vt nulla ratio
 diata adferri possit, quales vocat Hippocrates libro de aë-
 re, locis & aquis *ἀσθενεῖς*, celeri moriuntur fato & ca-
 su: fato, paucitate sanguinis & spirituum, ac infirmitate
 caloris nativi: casu, magnitudine morborum, symptomata-
 tum, vehementia & difficultate curandi: quam qui graci-
 les, qui capite sunt magno, & qui cum inclinantur, cerui-
 cem magnam ostendunt, grauem edunt vocem, amplas
 habent venas & arterias, ampla quoque ossa: quod illi
 virtute caloris nativi partium solidarum atque spirituum
 facile vincant morbos, corpusque habeant perspirabile
 ad excretionem materiae morbificæ: denique quod ma-
 iores habeant opportunitates ad salubriter viuendum.

Et ad curationem recipiendam si forte in morbos incidant. Vocat autem Hippocrates obesos seu cressos ἀδάρθως non quod nervis careant, sed quia ita sunt obesi, ut nervus in illis nullus appareat.

APHOR. XLV.

Τὸν ἐπιληπτικὸν τοῖσι νέοισιν ἀπαλλαγὴν ἀμετεβολαί
μάλιστα τῶς ἡλικίας, καὶ τῆς τόπων, καὶ τῆς βίωσις ποιέουσι.

E*Pilepsia laborantes iuvenes cum loci, temporum, & victus, tum maximè atatis mutatio liberat.*

Scribit Hippocrates lib. de aëre & aquis, &c. Epid. comment. 1. Aphor. 4. morbum comitialem vocatum esse τὸν τῆς παιδείας νόσον, quod sit pueris familiaris, regionum præsertim calidiorum. Causas habet varias & inter se diuersas. Immodica enim humiditas cerebri morbum hunc excitat in pueris. Et quanquam Arist. lib. de somno, & Hipp. lib. de flatib. asserant fieri aliquando à flatibus: nihilominus tamen fatendū est flatib. illis mixtam esse humiditatem, vnde etiam spuma illa in ore epilepticorum. Siquidem fieri non potest ut absque humiditate tantus sit flatus qui ventriculos cerebri obstruat. Magis propriè Gal. qui velit epilepsiam in pueris fieri ab immodica humiditate ventriculos cerebri intercipiente, & eam maximè partem qua è cerebro exortus est spinalis medullæ. Gignitur præterea in iuuenibus ob vitam otiosam & intemperantē, humore crasso & frigido occupante ventriculū aut cerebrum. Tertio fit in vitis & senibus ab atra bile. Redeamus ad Hippocratem τῆς ἐπιληπτικῶν (inquit) τοῖσι νέοισιν, &c. Senlus est: inter eos qui epileptici sunt

sint iuuenes, liberantur propter mutationem æta-
 tis, &c. ac si vellet dicere, pueri epileptici non facile
 curantur, sed iuuenes facti facile euadunt beneficio
 ætatis, &c. Vt constet *viros* verti debere iuuenes, non
 pueros. *viros* enim Hippocrates vsurpare non solet pro
 pueris, quin hoc vocat potius *τὸν ἄριστον ἀγῶνας*, ad de-
 cimū quartum videlicet annum vsque, in epilepticis
 itaque, hoc est, inter epilepticos, iuuenes curantur
 mutatione ætatis, &c. siquidem à pueritia fuerit con-
 tractus morbus. Quod si morbum incurrerint ab in-
 temperante vita à remediis peti potest auxilium. At
 in vitis & senibus expectandum est tantum auxilium
 naturæ, non ab ætatis mutatione, nec remediis. Pos-
 sumus tamen remediis quibusdam efficere vt prohi-
 beatur morbi incrementum, & accessiones non sint
 tam graues. Pueri vero & mutatione ætatis, hoc est,
 quum iuuenes (vt diximus) facti sunt, & remediis
 facile curantur. Iuuantur enim & frictionibus (quas
 maxime probat Galen. in corporibus mollibus ac
 raris, in iis præsertim qui à medicamentis abhor-
 rent) & leuibus suppositoriis & amuletis, & medi-
 camentis, & ratione victus. Neque est expectan-
 da ætatis mutatio, si his iuuare ægrum possis. Li-
 berantur autem epilepsia pueri ætatis mutatione,
 hoc est, humidioris temperamenti in calidius &
 siccus. Quæ mutatio accidit: vbi iam peruene-
 runt ad pubertatem. Epilepsia enim puerorum pu-
 bertate desinunt. Hæc potro suum habet principium
 & finem. Quod ad principium attinet, Galeno defi-
 nitur decimoquarto anno, aliis decimo octauo: Sed
 cum alij citius, alij tardius pubescant, in maribus re-
 ctè erit pubertatis initium, vbi primum hircire in-
 cipiunt, & semen emittete. In foeminis vero, quum

primùm fluunt menses, & semen excernitur. Vbi obiter notandum est, fœminas hac ætate iuuari magis quàm mates excretionem seminis. At pubertatis finis extendi solet vsque ad annum vigesimum, aut circiter. Secunda mutatio in epilepticis est locorum. Rectè Auicenna & multi alij Arabes scripserunt. Septentrionales homines rarò fieri epilepticos, quòd scilicet in iis magna vis insit caloris interni. Sæpiùs enim generantur epilepsiæ in calidis regionibus. Nam etsi videatur non colligi in his humiditas, colligitur tamen multa in pueris, necnon multi humores exusti. Ponamus aliquem qui ab humiditate & frigiditate laboret epilepsia in regione frigida humida, vt in hac: in regionem aliam calidiorem & siccioram est transferendus. Hic habenda est ratio non solùm morbi, sed etiam temperamenti. Considerare enim oportet, vt aër regionis, in quam ægrum transfers, non è diametro repugnet morbo: sed paulò minùs calfaciat: & siccet, ita vt sit medius inter morbi materiam, & ægri temperamentum. Ita enim habebitur ratio temperamenti. Idem erit spectandum in mutatione victus in calidiorem & siccioram. Neque verò in hac victus ratione intelligendum est solum quæ calfaciunt, siccant, incidunt, tenuant: sed etiam intelligere oportet alias res non naturales, vt frictiones, affectus animi, &c. Quod ad venerem attinet, quidam volunt vtilem esse epilepticis, sed id non semper. His enim non confert venus nisi fuliginosis excrementis corpus abundet, etsi sint viribus imbecillis. Ea tamen debet semper esse mediocris, si permittatur.

SCHO-

SCHOLIA.

Prognosticum curanda epilepsia. Puerorum ac puberum epilepsia sanantur potissimum et aetate mutatione: puero- rum quidem, simulatque pubertatis annos attigerint, ve- nereque agnoscere, ac vocem asperiores edere ceperint: Puberum vero, ubi primum vigesimum quintum annum appulerint, & pro voce asperiore grauem vocem edere ce- perint, per eclampsin caloris natiui, & firmitate neruorum. Sanantur etiam mutatione regionum: ut qui ex Gallia Narbonensi migrant ad Belgas: aut qui ex regione frigida ac humida in regionem calidiorē & sicciorē: aut ab Au- strina ad Aquilonem transferuntur: sub regione, aërem am- bientem & anni tempus comprehende. Sanantur quoque mutatione diatae, ut si abstineant venere & vino: aut si re- licto victu humido, utantur sicco ac tenui: relicto otio, labo- res plurimos subeant, &c. Citatur hic Aphor. lib. 5. huius operis: 6. Epid. & 1. de diata notabis interim epilepsiam ideo pueris familiarem dici Hippocrati, non tam quia sunt flatulenti pueri, ut nonnulli putant: quam ob conuulsiones frequentes, quibus illi obnoxij sunt praeteris aetatibus, pro- pter excrementorum copiam à victu, & neruorum humidi- tatem ac laxitatem: de quibus conuulsionibus sic scribit A- rist. 8. de hist. animal. cap. 12. Solent (inquit) pueri plurimi conuulsione excipi, & praecipue corpulentiores, & lacte ve- scentes copiosiore ac crassiore, & nutricem lactentes succi plenam & corpulentiorē. Plurimi ante septimum diem intereunt, unde fit ut 7. die nomina imponantur, tanquam saluti pueri iam magis credentes. Aut sanè quemadmodum Gorraus annotauit, epilepsia morbus puerilis dicitur, quod à pueritia maxime incipiat, & serè semper consenescat. Do- ctissimus Duretus putat dici comitalem, non quia, ut putans

HIPPOCR. APHOR.

nonnulli, dirimerentur comitia si quis repente epilepsia corripere-
 tur: sed quia in concionibus maxime elucescit epi-
 lepsia, & ea facileprehenduntur homines, idque propter
 metum quo solent huiusmodi teneri qui in concionem prodeunt ali-
 quid dicturi. In concione enim, inquit Alcibiades, esse ali-
 quid diuinum videtur concionanti.

APHOR. XLVI.

Ἐξ ὀνῶν ἄμα γινόμενων μὴ καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφο-
 δρώτερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

EX duobus simul doloribus non eundem locum occu-
 pantibus, qui vehementior est, alterius sensum obscu-
 rat.

Sensus huius Aphor. hic est: Si duo dolores simul,
 hoc est, eodem tempore diuersas corporis partes,
 vel (si maus) eandem partem (quæ tamen habeat la-
 titudinem) occupent, maior minorem obscurat. Hic
 ergo ὀνός accipitur pro dolore, hoc est tristi & mole-
 sto sensu. Grauior autem dolor leuiorem obscurat,
 quia quod natura cum sanguine & spiritu concurrit
 ad partem maiore cum impetu, eò grauat, & disten-
 dit magis, vnde fit vehementior dolor, ad quem tota
 vis sensifica distrahitur, ita vt minus sentiat leuior
 dolor. Prodicus quidam, qui tuebatur, non con-
 traria contrariis, sed similia similibus curari, citabat
 hunc Aphorism. & præterea alium, Dolor dolorem
 sedat. Sed quod dolor dolorem sedet, dicendum est,
 fieri improprie & per accidens.

SCHOL.

SCHOLIA.

Preceptum est therapeuticum. Ei malo quod magis urget succurrendum. Siquidem duarum affectionum simul eodemque temporis articulo & consecutione, nec in eadem parte sed diuersa obortarum, vehementior obscurat minorem, ob id vehementiori succurrendum. Quod autem maior ac vehementior dolor minorem obscurer, ideo fit quia quoties imaginatiua vis anima in diuersa distrahitur, singula minus bene cognoscit. Vnde spiritus, qui anima sentientis organa sunt, in partem grauius laborantem subsidij ergo euocati, impediunt sensationem rei translata in sensum alterius partis minus dolentis: adde quod raro accidit, ut due partes tam sint sui dissimiles, ut equaliter afficiantur: sic arthriticus oborto dolore colico, alleuatur.

APHOR. XLVII.

Περί τῶν πυρίστας ἢ πυρῶν οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ ἐπιμαίνονται μᾶλλον ἢ ἰσομεθίου.

Dolores & febres accidunt magis quam pus conficitur, quam iam confecta.

Pus est transmutatio sanguinis in substantiam albam, leuem, & æqualem: idque beneficio caloris natiui, & naturæ integræ partium solidarum. Sanguis enim vbi excidit extra vasa nutrire amplius non potest, sed putrescit partim à calore naturali, partim à calore præter naturam, fitque pus, hoc est, substantia & materia quædam media inter eam quæ benigna sit, & eam quæ sit omnino aliena. Quod si calor natiuus sit imbecillus simul cum partibus solidis, non

HIPPOCR. APHOR.

Iam fit pus, sed gangræna. Obiter tamen hic notandum est, concocta à calore nativo dici etiam aliquando Hippocrati putria & purulenta: ut & ea quæ sunt olida, & à calore præter naturam alterata. Dum igitur fit alteratio & generatio puris, fiunt maiores dolores & febres, quàm ubi iam confectum est. Ratio est: quia quum incipiunt & finiunt morbi, omnia sunt levissima, in vigore autem vehementissima, huius rei causam dicebamus, quia in vigore vehementissimum certamen est naturæ cum morbo. Iam quemadmodum morbus acutus sua habet tempora uniuersalia: ita & inflammatio. In vigore itaque inflammationis quia natura cum calore nativo & spiritu maximè arteriarum omninò contendit, ne materia putrescat, fit maior alteratio, vnde sensus vehemens, à quo vehemens dolor. A concursu igitur spiritus cum natura fit distentio, à qua vehemens dolor: calor præterea maior excitatur, & à calore febris, concalescitur corde per arterias, dum sanguis in parte ebullit, & fit pus. Purc iam confecto, hoc est, ubi vicit natura, & iam attenuata est materia, extinctaque ignea caliditas, sedatur dolor & febris. Sic etiam sedantur dolores in moribundis, ubi scilicet natura succubnit, & victa est à morbo. Hunc autem Aphor. citat aliis verbis Gal. lib. de sympt. causis, quum inquit: Dum naturæ permutantur & corumpuntur, dolores fiunt, non quum iam permutatæ & corruptæ sunt.

S C H O L I A.

Dagnosticum est vigoris ac declinationis inflammationum. Dum pus conficitur, vigor adest inflammationum: ubi opus factum est, declinatio. Dum enim materia suppurabi-

purabilis, porissimum sanguis, raro alij humores nisi sanguini admixti, degenerat in vomitum, abique in suppuratum, grauiorcs dolores sunt, distenta ac lacerata parte tumente: febrésque maiores vapore multo feruenti ab humore suppurante in cor transmissis, quam pure iam confecto, laxiore facta parte, qua prius distenta erat, & seruore depresso vaporis puris. Notabis verò pus fieri à solo calore naturali, agēte tamen in partem, caloris prater naturam participem: nec semper generari ex materia qua continetur extra vasa, vt in tumoribus & vlceribus, quemadmodum scripsit Galenus cap. 6. lib. 1. de febr. sed etiam ex materia qua continetur intra vasa. Sic enim Hippocrates lib. 1. de morbis mulierum, ait sanguinem menstruum, qui in venis mulierum per duos aut tres menses stabulatur, superueniente febre fieri suppurabilem, & suppuratum cōcipere. In eiusmodi autem sanguinis suppuratione dum fit, dolor quoque excitatur, vt in ea que fit in tumoribus & vlceribus, nimirum ob distensionem partium. Quæ autem differentia fit inter pus, sanies & ichor, vide apud Celsum li. 5. c. 16. pus ex sanguine solo suppurato aut carne contusa fit. Sanies excrementum tenue & aquosum extra corpus, quod emanat ex vlcere malo, maxime vbi neruo laeso inflammatio sequuta est. Ichor, aquosa vel serosa humiditas intra corpus, sine sanguinis aut alterius humorū.

A P H O R. XLV III.

ΕΝ πάση κίνησι τοῦ σώματος, ὁλόταν ἀεὶ πόνεον, τὸ δὲ πύνεον εὐθὺς ἀκοπον.

Quo modo corpus moueatur, simul ac laborare ceperit, quies statim lassitudinem leuat.

Gal. 6. Epi. hūc Ap. interpretatur, vbi per κίνηση intel-
ligit omnē vehementem corporis motū seu exercitiū

quale ætate nostra consuevit esse in cursu, lucta, pila, & olim in palæstra. Per motum tamen corporis inquit etiam vehementiorem animi motum. Quia igitur ex illo axioma: Contraria contrariorum remedia, omnis motus immoderati remedium erit quies. Verùm cum *πρόσιον* non solum *κάμνεν*, hoc est, fatigari, sed & *ἀλγεῖν*, id est, dolere significet, sic poterit exponi hæc sententia: Quum dolere cæperit quis, aut fatigari ob immoderatum exercitium, quies erit doloris aut lassitudinis remedium. Exercitium autem esse immoderatum colligimus ex signis tum propriis, nempe quum languere cæperit pulsus, & moles corporis subsidere: tum communibus, ut si sit sudor immoderatus, & si facies quæ antea rubuerat, expallecat. Porro *ἄγναπνοῖον* de somno interpretatur alij, ut Celsus, quum ait: Sese committere somno post exercitium, bonum. Sed hoc intelligendum, præsertim ubi ab exercitio est oris amaror. Et sanè istud natura fieri videmus, ut si quis sit defatigatus, statim petat lectum, aut decumbat in herbam. Alij *ἄγναπνοῖον* exponunt intermissionem exercitij (ut Gal. 6. Epid.) siue ea fuerit in horas aliquot, siue in aliquot dies: quantum scilicet exigit labor factus ac exercitium.

S C H O L I A.

Preceptum tuende valetudinis. Laboris, omnisque pauld vehementioris exercitationis, ac lassitudinis remedium, quies est. Etenim in omni corporis motu (qui duplex est: unus carniū & articularum: alter viscerum: carnes enim recreantur exercitiis: viscera verò somno & potu ex Hippoc. labor articulis & carnibus, somnus & potus visce-

visceribus) cum is qui mouetur ceperit fatigari, dolendo, aut egrotando, aut etiam laborando ex immoderato labore vel repentina mutatione ab otio ad negotium, aut ab uno exercitationis genere ad aliud se conuertendo: aut si interquiescat, laboris aliqua remissione, aut quietis vniuersitudine, repentinam suae lassitudinis vacuitatem sentiet. Est enim quietis remedium lassitudinis: Etique facilius conuersio à negotio ad otium quam ab otio ad negotium. Vt praestat hominem saturum ieiunare, quam ieiunantem se saturare.

APHOR. XLIX.

Oι ειθισυβοι τες σωματικας ποδρας φεισιν, κατ' εθωσιν αδενεις η γειντες, η ασωμικων ιχυραδων τε η νεωρ, ηρον φεισιν.

Quotidianis laboribus assueti, etiamsi inualidi sint, aut senes, insuetis, quamuis robustis & iuuenibus, facilius consueta ferunt exercitia.

HÆ sententia manifesta est, quia constat experientia. Siquidem experientia certum est, quod per exercitia roboratur & confirmatur noster calor natiuus: adeo vt fortior sit in iis qui se exercent, quam in iis qui in otio degunt: fit præterea robustior nutritrix facultas. Nā quum per exercitia mouentur non solum articuli, sed & tendones, ligamenta, nerui, musculi, incalescunt & siccescunt. At in calore & siccitate consistit robur facultatis nutriticis. Quod autem articulo- rum motus augeat calorem natiuum, indicium est, quia in iis quib. calor natiuus est imbecillus, nec bene concoquit, & tamen nequeunt per infirmitatem corpus exercere, frictione articulo- rum instituimus, his enim frictionibus incalescunt articuli, tendones, liga-

HIPPOCR. APHOR.

menta, nerui, musculi, venæ & arteriæ, ac deinde calor ventriculo & aliis partibus communicatur. Postremo exercitio roborantur & confirmantur spiritus, citatio remque motum consequuntur. facilius itaque ferimus exercitia consueta, quia exercitate corporis partes per ea fiunt robustiores, calor nativus augetur, roborantur spiritus. Tantum habet momenti consuetudo, quæ natura acquisiticia est. Proponit autem hic Hippo. natura inualidos & inualidos ætate. hoc est senes, qui facilius ferunt exercitia consueta, quàm robusti & iuvenes non assueti.

S C H O L I A.

Consilium subeunda exercitationis proponitur. Ne ea præter consuetudinem tum in sanis, tum in agris suscipiatur. Qui enim familiares labores perferre consueverunt, ut qui exercitationibus corporis sunt assueti, & qui ter aut quater die cibum capere, aut qui vesci carne suilla, bubula, pane siligineo, & cibus deterioribus consueverunt, quamvis infirmi sint, aut etiam senes: insuetis tamen iuuenibus, atque fortibus, alacrius ferunt. nam consuetudo acquisiticiam facie naturam: idque cum habitu corporis, tum verò in alio potissimum.

A P H O R. L.

TΑ ἐκ πολλῶν χεῖναι συνήθεια, καὶ ἢ χεῖρω, ἢ ἀσυνήθων ἄγων ἐνεχλεῖν ἴσως. δεῖ ἰατρὸν εἶναι τὰ ἀσυνήθεια μετὰ βάλανον.

Qua longo tempore assueta sunt etiam si deteriora sint, minus his quæ insueta sunt molestare consueverunt. Quare ad insolita quoque faciendâ mutatio.

Hic

Hic Aph. est de consuetudine, quæ est altera natura, & de mutatione consuetudinis. Differt autem à superiore: quia quod antea speciatim docuit de consuetudine in exercitiis, nunc generatim transfert ad omnes res alias non naturales, ut cibum, potum, aërem, somnum, curas, vigilias. Hæc enim longo tempore assueta, quamuis sint deteriora, minus iis quæ insueta sunt, molestare solent. Videmus itaque plerosque omnino esse assuetos alimentis prauis, aëri turbido, & aliis rebus non naturalibus: quibus tamen, etiam si natura deteriore, non læduntur. Contra alij iisdem læduntur, quia non sunt assueti. Iam in altero de mutanda consuetudine, vel non mutanda distinguendum est. Si enim consuetudo sit confirmata multis annis, aut etiam initium habuerit à familiaritate quadam naturæ (ut quæ est hæreditaria & gentilitia) non est mutanda. Quod si vi & per accidens contracta sit consuetudo praua, mutanda est. Ut, peregrinatus aliquis consuetudinem alimentorum coactus mutauit in peius. Ea permutari debet: idque præsertim in iuuenibus & robustis. Si quidem in mutatione consuetudinis oportet adesse vires. Quare in senibus, qui sunt imbecilliores, non erit mutanda consuetudo. Verùm tamē ubi videmus certum malum, quod in dies augetur, mutare possumus: sed paulatim. Tulit enim multa prior ætas quæ ferre non potest senectus, utpote debilior. Verbi gratia, si quis in iuuentute assuetus potui frigida aut crudis fructibus, & iam in senectute ab his sentiat dolorem & grauitatem stomachi, mutanda paulatim consuetudo. Aquam itaq; & fructus illos temperare conabimur coctione, vel addito sacch. Sed si senex ab his non habeat deterius, finendum erit, neque consuetudinem immutabimus.

Porro ad insueta transire oportere dicit Hipp. quia vita humana opportuna est multis casibus & iniuriis, ita ut non liceat perpetuo iisdem rebus uti, sed cogamur aliquando derepente ad insueta transire, unde magnopere lædimur. Vnius igitur formæ consuetudo est periculosa, neque oportet vnum vitæ genus pertinacius retinere. Unde Celsus scribit, nimis ociosam vitam non esse utilem: quia aliquando incidit necessitas laboris. Hinc etiam Germani dicere solent, vexandam esse naturam. Et Arabes affirmant utile esse semel in anno inebriari. Neque enim semper viuendum est temperanter, sed iuvat aliquando viuere intemperanter. Neque omnino agendum est ocium, sed nunquam luscipiendus labor & exercitium, ne si quando exerceri cogamur, molestum sit.

S C H O L I A.

Consilium in omnibus rebus non naturalibus aut retinende, aut immutande consuetudinis proponitur. Quæ enim iampridem sunt assuetæ in cibis, potibus, aëre, exercitio, inedia, balneo, somnis, vigiliis, impletionibus, inanitionibus, & animi pathematibus, maximè verò in alio, in qua potissimum consuetudo naturam efficit acquisitiã, minus insuetis infestare consueuerunt, quamuis peiora sint: proinde retinenda ea consuetudo. Ut diæta susque deque habitæ nunquam sibi impar, iampridem assuetæ, accuratiori natura est magis consentanea. Quinetiam & insuetæ sunt nunquam usurpandæ, ut cum iis necessario utendum fuerit, natura minus afficiatur, nec insolitis rebus & ex improviso accidentibus lædatur. Itaque ab assuetis quantumvis bonis, ad insuetæ, quamuis deteriora, consuetudinis immutationem facere licet aliquando. Hoc consilium reperitur part. 9. sect. 6. Epid. Aph. 31.

APHOR.

APHOR. LI.

Το κ^{ον} πολυ ε^{στι} ε^ξα π^ονης κ^{ει}νην, η^ν πληρ^{ων} η^ν θερμαιν^{ου}ν, η^ν λιχ^ηη, η^ν α^{λλ}ως οικωσ^η το^ν ο^ωμα κ^{ει}νην σ^φραλερον. η^ν γ^ο πα^ν το^ν πολυ τη^ν θ^υσει πολ^υμιον το^ν η^ν κ^{ον} ο^{λι}γον, α^ν σ^φραλες, η^ν α^{λλ}ως λι^ω τις ε^ξ ε^{τε}ρ^ων ε^στε^ρων μετα^στα^σιν.

Semel multum & repente vel vacuare, vel replere, aut calefacere, aut refrigerare, aut alio quouis modo corpus mouere, periculosum. Omne siquidem nimium natura inimicum est. Quod uero paulatim fit, tutum, cum aliàs tum maxime ubi ab uno ad aliud facienda est mutatio.

Gal. Aph. hunc explicat in præceptis salubribus, & maxime in rebus non naturalibus. fundamentum itaque huius Aph. est, quod natura non potest ferre subitas mutationes. Primum (exempli gratia) si quis tres aut quatuor dies coactus ieiunarit, & derepente comedat, moritur statim: quia subitam hanc mutationem natura non sustinet. Deinde (quod antea dicebamus) si quis à vehementissimo frigore statim ad ignem accedat luculentum, animam protinus efflat. nam cum per vehemens frigus calor natiuus & imminuatur, & intro se colligat, quam potest arctissime, ad ignem vicinum statim se explicat, diffunditur atque euanescit, ut qui sit exiguus & languidus. Sic de aëre: videmus enim ut ij qui diutius in custodia fuerunt detenti, obcæcentur, si protinus lucidum & splendidum aëra intueantur. Quare periculosæ sunt subitæ mutationes. At quæ sunt paulatim, & per medium quoddam cognatum utriusque extremorū contrariorum, tutæ sunt, periculôque vacant: præsertim si quis ab altero ad alterum, h. e. ab eo cui assuevit, ad insolitū progreditur. Istud autem videas in ipsis elementorū transmuta-

tionibus, quæ non fiunt absque mediis quibusdam.
 Item in animalium conformatione: in his enim si
 quid natura ex molli velit efficere durum, solet me-
 diam quandam materiam interponere, vt cartilagi-
 nes, ligamenta, &c. Breuiter hic Aphor. continet ex-
 empla particularia illius generalis sententiæ 6. Epid.
 Mutationes repentinæ cauendæ. Ratio huius est, om-
 nino nimis est naturæ inimicum. Quod (inquam) ni-
 mium est in quantitate, in qualitate, & quia celerius
 fit quàm oportet. At quod paulatim fit, &c. Paula-
 tim, hoc est, vel à medio ad contrarium, vel à con-
 trario ad contrarium. Gemina enim sunt contraria
 apud medicos, extrema contraria extremis, & exte-
 ma contraria mediis. Neque est quod aliquis obii-
 ciat contra hunc Aphorismum, plurimam & repen-
 tinam purgationem & euacuationem aliquando lo-
 cum habere in arte medendi: sic enim ad animi de-
 liquium sæpe mittitur sanguis. Sed id fit per acci-
 dens: quia vnde natura magis est opis indigens, in-
 de illi maximè succurrendum. In febre continua,
 quia morbi maxima habetur ratio, ideo mittere san-
 guinem plurimum & repente confert. nam tum op-
 pugnatione morbi natura recreatur, non impeditis
 partibus quarum potentia corpus administratur.
 Proinde hic Aphorism. locum habet in his morbis
 quorum prouisio & curatio in sola vacuatione con-
 sistit. nec enim pleuritis vnã habet indicationem,
 sed duas, euacuationem & explicationem partis prin-
 cipis. Sylius olim dicebat plurimum vacuandum
 quando à contraria in contrarium facienda est mu-
 tatio, non cum à medio in contrarium.

SCHO.

S C H O L I A.

Preceptum obseruandum in facienda mutatione ab as-
suetis ad insueta, ut fiat sensim, non affatim ac repente.
Etenim vacuare, vel absoluta inedia, vel sanguinis detra-
ctione, vel purgatione non solum vniuersi corporis, sed etiam
partis alicuius, ut in hydrope & suppurato, aut replere, ad
vasa & vires, ut si quis ab inedia, cibo saturetur abunde:
aut calefacere, aut refrigerare: adeoque vniuersum corpus
mouere plurimum & repente, non paulatim neque vicissim
(que duo in omni morborum curatione potissimum à medico
vsurpari debent) periculosum est, infirmitatis metu in va-
cuatione (nisi forsitan oppugnatione morbi natura sit recrea-
ta expeditis partibus, quarum officio ipsa carere nequit) op-
pressionis in repletione: mutatione temperamentum in calefa-
ctione & refrigeratione: humorum refluxu: concretionem: par-
tium necrosi: inflammatione & effeminatione partium so-
lidarum, & neruorum. Et verò omne nimium natura inimi-
cum, quia natura hyparxis consistit in elementorum sym-
metria. Quod verò sensim atque vicissim fit, tutum: quando-
quidem par esse debet ratio studendi natura, & oppugnandi
morbum: idque cum alias, tum si quis ab uno ad aliud specie,
temperamento, proprietate cõmuni & singulari se conuertat.

A P H O R. L I I.

Πἄλλα καὶ λόγον ποιεῖσιν, καὶ μὴ γινόμενων καὶ λόγον, μὴ
μεταβαλεῖν ἐφ' ἕτερον, κἀμόνοντος ἢ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

Non, si recta ratione gerenti omnia secundum eam mi-
nus succedat, protinus ad aliud est transeundum, mo-
dò illud constet quod ab initio visum fuit.

Varia fuit disputatio hæc apud veteres, de com-
mutandis remediis, vel non mutandis. Alij enim
quum remedium vnum non successisset, ad aliud sta-

tim transibant. Alij contra, quod ab initio instituerant, etiam si nullum adferre commodum videretur, non mutabant. Videndum igitur quando ab vno remedio ad aliud sit transendum, & quando non. Omnis curandi ratio ducitur à morbi natura cognita, loco affecto, ægri temperatura, ætate, viribus, regione, anni tempore, aëre, consuetudine, &c. Quæ vbi recta ratione & scientificè inueneris, curationem quoque scientificam indicabunt. Verùm cum *διὰ γινώσκουσι*, id est, distinctio & cognitio morborum sit magna ex parte (præsertim vbi morbus est in intimo corpore) coniecturalis, necesse etiam erit cognitionem remediorum esse non solum scientificam, sed & coniecturalem. Duplex tamen est cognitio morborum coniecturalis, vna quæ prope accedit ad cognitionem scientificam, altera quæ longè ab eadem recedit. Quare duplex quoque erit remediorum cognitio coniecturalis. Morbi igitur cognoscuntur scientificè, id est, cum recta ratione & certis signis: vt pleuritis à dolore lateris punctorio, difficultate spirandi, &c. Sed cum non semper liceat cognoscere scientificè, cognoscimus aliquando coniectura quæ proximè accedat ad cognitionem scientificam, aliquando coniectura quæ longè ab ea recedat. Si itaque morbum habeas scientificè cognitum, scientifica quoque erunt remedia, & à quibus institutis nunquam recedes: etiam si non videantur morbum imminuere. Sic in iisdem remediis est persistendum, vbi morbum cognoueris coniectura quæ proximè accedit ad cognitionem scientificam. At in coniectura quæ longè recedit, vbi remedia præscripta non profunt, in his non est perseuerandum, sed transendum ad remedia contraria. Vnde Senecæ illud peruulgatum, vbi reme-

dis

dia (inquit) consueta non profunt, transeundum est ad contraria, medicorum more. Hoc enim intelligendum de ea coniectura quæ longè abest à cognitione scientifica, non de cognitione ipsa scientifica, aut coniectura, quæ ad eam proximè accedit, in quibus, ut dictum est, non sunt mutanda remedia ad contraria. Gal. in commen. proponit exemplum in graui obstructione. Accedo itaque ad ægrum, considero antecedentia, ut victus rationem, naturam ægri, &c. ex antecedentibus deprehendo obstructionem in primis venis ab humoribus crassis & crudis. Cum scientificè morbum cognoscam, scientificè quoque remedia instituum: ut puta frictions, & alia quæ calfaciunt, co-coquant, emolliunt: deinde præscribam primum quæ sint mediocri calore, deinde quæ maiore. Non tamen transibo ad remedia facultate diuersa, etiamsi nulla ab illis remediis appareat utilitas. Quod accidit, quia contumax est malum, neque facile cedit remediis: sed postea remedia sæpius iterata fortasse actionem suam perficient, & ita proderunt. Est quidem (ait Celsus) perpetuū in medicina quod fieri debeat, non tamen perpetuum est quod sequi conueniat, hoc est, ut feruetur æger. Siquidem multa latent in corpore ignota medico, multa intercidunt, propter peccatum ægri & ministrorum. Quod si permutentur signa morbi, mutabitur & iudicium: quo mutato commutabuntur & remedia. Corn. Celsus hanc Hippocr. sententiam distinguit, dicitque in acutis morbis oportere remedia commutare, in longis non tam citò. Sed non assecutus est mentem Hippocratis. Duplex enim cum sit remedij commutatio, remedij ad remedium eiusdem generis & facultatis, & remedij contrarij ad contraria: de hac hoc loco loquitur Hipp. neq; eadem habet

F

locum in morbis acutis, in quibus à remedio scientificè instituto non esse transeundum ad contrarium censet Hipp. At commutatio remedij ad remedium eiusdem generis (vt quum à medicamento minus refrigerante transimus ad magis refrigerans, & contra) locum habet & in acutis, & in longis.

SCHOLIA.

Rceptum est ad praxim medicam plurimum necessarium. Non temere immutanda remedia. Si quis ergo medicus omnia faciat in diata, vacuatione, alteratione, & alexipharmacis, conuenienter & prudenter, adhibita remedium prouisione ducta ex morbo, viribus aëri, natura communi, & peculiari cuiusque consuetudine, loco affecto, temperatura aëris, regionis, &c. quamuis remedia votis medici non respondeant: in victus ratione & medicamento, tamen non se conuertat ad aliud diuersum aut contrarium, quamuis nihil efficiat, ob morbi contumaciam, corporis peculiare vitium, aut calis vel soli morbum, adde etiam animi pathemata, imò verò & diuinam morborum quorundam causam: sunt enim multi morbi qui diuinitus immittuntur ob nostra scelera: quoad eiusmodi fuerit morbus & specie & individuo, qualis ab initio exiit, & si permaneant signa, vnde scientifica cognitio vel certè coniecturalis, qua proximè accedit ad scientificam cognitionem, collecta est. Quod si permutantur signa, mutabitur & iudicium, quo mutato, commutabuntur & remedia.

APHOR. LIII.

Οκείσι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσι γένοι μὲν οὕτως, βέλτερον ἀπὸ
λάσσοι, τῶν ἰσχυρῶς ἐχόντων ἢ τὸ ὑγρὰς, χεῖρον ἀπὸ
λάσσοι, ἔχοντες γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἴσισιν ἀπογυρᾶσκει. Qui:

Quibus aluus est humida, iuuentam quidem agunt facilius quam qui eandem siccam habent: sed senectate difficilius defunguntur. Ipsi siquidem senescentibus ferè resiccatur.

Corn. Celsus hunc Aphor. ita vertit: Melior est fusa aluus in iuvene, sicca in senē. Cui subscribit Oribasius. At Galen. aliter exponit. Sensus ergo Aphorismi erit duplex, vnus simplex, compositus alter. Simplex sic: In iuuenibus humida aluus melior est, in senibus sicca aluus melior est. Compositus sic secundum Galen. Melius est humidam aluum iuuentutis mutari in siccam senectutis, quàm contra, siccam iuuentutis mutari in humidam senectutis: Ut ἀπαλλοτρευ hoc loco non malè exponi possit, mutati. Idem ferè est hic Aphorismus cum vigesimo huius sectionis.

S C H O L I A.

Expositio est amplior Aphorismi vicesimi huius sectionis, magna enim ex parte, est additum. Qui ergo habent aluos humidus naturali temperamento non diate ratione, in iuuentute: meliore sunt conditione, quàm quibus astricta est, vnde picrocholi natō melius degunt quàm picrocholi adō. nam fluxili existente ventre, minus congeruntur excrementa, qua per aluum facilius & copiosius purgantur, quàm per superiora aut per habitum corporis. Quoniam tamen aluus qua humida fuerat in iuuentute, astrictior tandem in atate proeectis redditur: ideo peiore sunt loco, vbi consenerint. Senescentibus enim magna ex parte astringitur aluus, quod in illis appetitus minor sit.

p ij

aliquando in illis alius humidior sed non à robore concoctricis aut expultricis, potius ab infirmitate retentricis facultatis alui & intestinorum : adde quod serum alimenta nec uniuersim nutriunt: ergo eorum veloces non sunt excretionnes.

A P H O R. L I I I I.

Mεγέθει δὲ σώματος ἐν τῷ σώματι μὴ ἐλευθέριον, ἢ ἐν ἀσθενείᾳ, ἢ ἐν ὑπερβολῇ δὴ δύσχερσον, ἢ χεῖρον ὅτι ἐλασώτατον.

Vtruducenda iuuenture liberalis est speciosa corporis magnitudo : ita senectuti inutilis, & paruitate deterior.

Corporis proceritatē seu μέγεθος rectē vertit Celsus longam staturam, quū presentem sententiā his exprimit verbis li. secundo cap. primo. Longa statura vt in iuuenta decora est, sic matura senectute cōficitur. Gal. lōgitudinem vocat. Quemadmodum itaque superiore Aphorismo cōparauit humidam aluū iuuentutis cum sicca senectutis, & contrā: ita nunc confert proceram iuuentutis staturam cum procerā senectutis: & contrā, breuitatem cum breuitate: vultque in iuuentute pulchram esse corporis longitudinē propter rectitudinem, in senectute verò magis cōuenire paruitatem. Nam longi & proceri senes quum ob pedum infirmitatem nō possunt tantam corporis molem sustinere, incuruantur, & gibbosi redduntur. Longitudo autem corporis est à calido humido, quæ duo faciunt plurimū ad incrementum. Contrā paruitas est à caliditate & siccitate. Ob idque omniū ferē consensus est, paruitatem facere ad prudentiam, sagaci-

gacitatē, & ingenii acumen: quia sensus in sicco expeditissimi, quæque in rem siccam imprimuntur, pertinacius in hærent. At status corporis longus facit ad pulchritudinem, magisque (vt diximus) iuuentutem docet, quàm senectutem.

SCHOLIA.

Quadratura corporis, quoniam optima temperatura est argumentum, in iuuenibus ac senibus laudatur. Crassitudo in utrisque redarguitur. Carnositas in utrisque commendatur. Latitudo medium inter utrunque obtinens, nec laude nec vitio caret, quoniam cerebri magnitudinem & cordis calorem imitatur, & vulgò viuaces perhibentur, qui latis humeris nascuntur. Sola igitur corporis longitudo in iuuenibus liberalis ac decora, in senibus vero inutilis: quia vires effætæ languent, nec spiritus tantæ molis potentes sunt: eadem in senibus peior est breuitate, quia hi statim adueniente senectute gibbosi fiunt & incuruantur.

* *

Secundæ sectionis Aphorismorum fini

IACOBI HOLLE- RII IN HIPPOCRATIS

APHORISMOS COMMEN-
tarius tertius.

APHOR. I.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὁρίων μάλα πικρῶς γινώσκονται. καὶ ἐν τῆσιν ἄρρησιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ ὁ ψυχῆος, ἡ θάλασσης, καὶ τ' ἄλλα κτ' λίγον ἕπεται.

Mutationes temporum potissimum pariunt morbos, & in ipsis temporibus magnæ mutationes aut frigidis aut astus, cæterorumq; ad proportionē his respondentium.

In hoc primo Apho. mutationes temporum (interprete Gal.) sunt alterationes aëris secundum tempestates anni, hæ autē alterationes cum fiant secundum quatuor primas qualitates, primum animadvertere oportet ad calidum & frigidum: deinde ad humidum & siccum. Ea itaque est Hippocratis sententia: in temporū mutationibus colligi solent morbi multi, ut quum mutatur hyems in ver, & sic de aliis. Verbi gratia: vere gignuntur febres continuæ, tertianæ, gignuntur denique morbi multi à plenitudine, ob copiosam materiā hyeme collectam, Quæ materia cum hyeme quiesceret, iam cum veris tepido calore mouetur, & in hæc vel illam partem (ut quæq; imbecilla est) defluit. Mutationes igitur temporum

porum pariunt morbos, sed potissimum & longè facilius, ubi eæ sunt magnæ & repentinæ, hoc quidem dictum est in genere: non tamen satis est. Nam quemadmodum est mutatio hyemis in ver, &c. quæ morbos creat: ita etiam mutatio est caloris in frigus, frigoris in calorem, &c. in vnaquaque anni parte, in singulis mensibus in vno & eodem die. In vere (verbi gratia) mutatio inducit morbos: vt quum mense Martio, aut etiam Aprili, aliquando calor tepidus derepente mutatur in vehemens frigus: præsertim ubi Sol Taurum ingreditur. Sic quum autumno eadem die calor est & frigus. Alia prætereà eodem modo morbos excitant, hoc est, aliæ mutationes repentinæ & magnæ: vt ab humiditatibus ad squalores, à ventorum copia ad eorundem defectum.

S C H O L I A.

Hac sectione tertia duo explicantur. Vnum, quantas vires temporis cuiusque temporumque ad inuicem mutationes habeant ad morborum generationes, & ad seruandas alterandâsque naturas: quosque singula anni tempora morbos procreent. Alterum, singularum etatum proprij ac peculiâres morbi numerantur. Initium autem potissimum ducitur ab anni tempestatibus: quod illa ab aère, qui inter ceteras causas morborum, vires habet potentissimas ad morbos procreandos, suas alterationes ac vicissitudines nanciscantur. Sunt enim omnium morborum tres generales occasiones. Error vitus, temperatura vitium & aëris intemperies. Est autem duplex anni tempestas, particularis & vniuersalis. De particularibus anni tempestatibus agit Hipp. in Epid. in quibus incipit ab autumno, deinde de hyeme, tum de vere, postremo de æstate: secutus morem veterum qui initium anni faciebant ab æquinoctio aut unuali. Hic verò describit vniuersales anni tempestates, in quibus pri-

mum considerat qualitates actiuas, calorem & frigus: deinde
 passiuas, humiditatem & siccitatem: simulque expendit vim
 ventorum, potissimum austri & aquilonis, non neglectu intre-
 rim aliis, ut qui Zephyrorum mentionem faciat Epid. fructus
 autem huiusce sectionis is est. Ut medicus animaduersus, ubi-
 cunque medicinam faciat, anni constitutione, morbos futuros
 praesagiat, eosdemque remediis auertat & praesentibus
 medeatur. Exempli gratia, si tota anni constitutio fuerit ca-
 lida, morbi quoque erunt calidi: si humida, humidi &c. Si to-
 ta fuerit salubris, ut cum potius est sicca quam humida, sa-
 lubria erunt corpora. Ita, si gignantur morbi, cognitis ex anni
 constitutione causis, facilius institues remedia: ut, si annus
 humidus praecesserit, intelliges morbum fieri à multa humi-
 ditate: dabis itaque remedia concoquentia & siccantia: ita
 in aliis. Ergo septem anni partium importunitates, & à suo
 naturali statu defectiones, cum scilicet aëria neque aëriae
 fiunt (ut cum aëstatis calida in frigidum: & hyemis frigida in
 calidum fit mutatio) quales fuisse legimus tres illas descri-
 ptiones lib. I. Epid. potissimum, quod scilicet in aëre fit maior
 vis ad immutandum corporis habitum & humorem, quam in
 dietis: pariunt morbos epidemios simplices & pestilentes, qui
 sub dysenteriarum specie in hominum vitam inuadunt: at aëris
 vitio, spiritus, humores, partesque solidas immutantis prin-
 cipia causasque ducunt à cacochymia aut corruptione. Pa-
 riunt quoque morbos, quae in singula tempora insignes cadunt
 mutationes, frigoris aut caloris, humiditatis aut siccitatis,
 non modo diuersis diebus sed eodem die, quamuis caetera bene
 morata fuerint, aliisque omnia sint pro causa cuiusque effi-
 cientis natura & suscipientis affectione: quales sunt ventorum
 flatus, & regio quae ab aëris temperatura vim habent im-
 mutandi corpora. Tempestates autem anni, earumque partes
 non à soli motu, nec à certo mensium numero, ut astrologi,
 sed ab ipsa aëris affectione ac temperatura discernunt medi-
 ci. Quo.

ei. Quomodo septem anni tempora ex antiquis aliqui statuerunt, ut annotauit Gal. in libris de morbis vulgaribus: Hippocrates libro de septimanis: ver, ab equinoctio verno usque ad Vergiliarum ortum: Æstatem, ab ortu Vergiliarum ad canis exortum: Tertium, ἡ πῶς ἀ ἀ canis exortu. Quartum, φθινόπωρον, hoc est autumnum ab ortu arcturi. Quintum, ἄνοιον, id est sementem, ab occasu arcturi, sextum, ἡ γένη ἀ ab occasu pleiadum: septimum φθὺν Ἰαν. quod in ferendis arboribus sit opportunum à flatu Fauonij circa decimum diem Februarij, cum viola purpuree florare incipiunt.

APHOR. II.

Τῶν φύσεων αἱ μὲν αἰεὶ εἰς εἴρος, αἱ δὲ αἰεὶ χειμῶνα εἰς ἄνοιον καὶ πῶς ἀ.

Naturarum quadam ad æstatem, alia ad hyemem bene aut male se habent.

Naturam hic accipit pro ἡρώσῃ & temperatura, quæ ex quatuor constat elementis. Iam quoniam ex axioma medico intelligimus similia similibus conseruari, & contraria contrariis corrigi atque immutari: ponamus duo corpora calida & sicca: vnum, quod salubriter viuat (potest enim esse corpus calidum siccum, quod tamen sit sanum & temperatum) alterum, quod insalubriter: vt quod ultra modum sit calidum siccum. Quæ salubriter viuunt corpora calida sicca, vt conseruentur, egent similibus, calefacientibus & siccantibus, qualis est æstas. Quæ verò ultra modum calida sicca insalubriter viuunt, vt immutentur in melius, & propius reuocentur ad medium temperamentum, egent contrariis, nempe humectantibus & refrigerantibus, idque paulatim. Itaque na-

HIPPOCR. APHOR.

turæ quædam bene habent æstate, vt series temperamento frigidiore & humidiores quàm par sit: Æstas enim eos reuocat ad melius temperamentum. Sic feminæ frigidiore & humidiores bene afficiuntur æstate. Præterea iis qui in calido sicco temperamento salubriter viuunt, familiaris est æstas. Illæ verò naturæ bene habent hyemē, quæ temperaturam habent hyemi contrariam: quæ tamen modum excedit. Iis præterea hyems est familiaris, qui cum sint humido & frigido temperamento, in eo tamen salubriter degunt. Quemadmodum pisces etiam si sint frigidi humidi, viuunt tamen salubriter in aquis: vtpote quæ illis sunt familiares.

S C H O L I A.

Maximum est in cuiusque natura momentum ad ea qua cuique accidunt suscipienda aut declinanda. Nomine autem natura temperaturam intelligemus non modo genuinam, sed & acquisitam siue ratione ætatis, siue aëris, siue victus, siue cuiusvis alterius consuetudinis fuerit contracta. Natura itaque cuiusque, quæ habet excessum, bene se habet ad temperaturam aëris sibi contrariam: nam à similibus suis intemperiei causis leditur, seruatür autem modico contrariorum usu. Quæ verò nullum habet excessum, à simili bene habet, malè autem à contrario. Sic enim pituitosa corpora bene habent æstate, malè autem hyeme. Biliosa & gracilia corpora bene hyeme, malè autem æstate. Temperate calida corpora, bene ad æstatem, malè ad hyemem: si quidem ab æstate seruantur, ab hyeme alterantur.

APH.

APHOR. III.

TΩν νόσων ἀλλὰ πρὸς ἀλλὰς εἴη καὶ καλὰς περιουσίας, καὶ ἰλι-
κίας τίνες πρὸς ὥρας, καὶ χώρας καὶ ἡλικίας.

Morbi alij ad alia tempora bene vel male se habent,
& quedam et ares ad tempora alia & loca, & aliud
victus genus.

Quemadmodum mutationum temporum male-
ficiam est, ita & est beneficium. Nam ut gignū-
tur morbi certa conditione tempestatis, ita & soluū-
tur. Ac cum in morbis generationem & solutionem
spectemus, generatio quidē est à similibus, solutio ve-
rò à contrariis. Itaque ut aestas gignit morbos calidos
siccos, ita soluet frigidos humidos. Contrà de hyeme.
Eodem modo & ætates gignunt & soluūt hos vel il-
los morbos. Exempli gratia: iuventus cū sit calida sic-
ca, opportuna est morbis similibus: & contrà corrigit
frigidos humidos, ut epilepsiam pituitosam. Proclives
item sunt magis & minus ad hæc vel illa tempora. Nā
iuventus biliosa peius se habet æstate, & cōtrà melius
hyeme. Regiones quoque ætatibus accommodantur,
& victus rationes. Nam ætatem calidam siccā si veli-
mus conseruare, id faciemus in regione simili, & simi-
li victus ratione: sin immutare contrariis, transfe-
remus ad regionem frigidam humidam, & talem victus
rationem. Quare huius Aph. sensus est: Morbi quidā
gignūtur magis quibusdam anni temporibus, & aliis
soluuntur magis. Sic ætates aptæ sunt magis aut mi-
nus his temporibus, locis, victus rationibus.

SCHOLIA.

VT natura corporū bene vel male se habent ad tēpora:
sic morbi, bene aut male sunt constituti ad anni tēpe-

HIPPOCR. APHOR.

states, non solum quod ad generationem aut solutionem sui, sed & quod ad speciem, magnitudinem morum & motum attinet. Nasuntur siquidem tum per se, tum ex euentu: ac exacerbantur facile in temporibus sua intemperiei similibus: propulsantur, aut abiguntur in contrariis. Sic febres ardentes facile generantur estate: soluuntur ac abiguntur hyeme, ob suppressionem humoris biliosi, qui in peculiari natura cuiusque redundare consuevit, Aetates quoque bene vel male sunt affecta aut constituta ad anni tempora, ut Aphor. 10. & 11. lib. huius patet: & ad regiones, ut iuuenus bene habet in regionibus frigidis: senectus bene degit in calidis: & ad vicus rationem cum instituto coniunctam: ut Thasius vini generosi usu, quo a undabant cum situ Aquilonibus exposito, pestilentia periculum vitabatur.

APHOR. IIII.

EΝ τῆσιν ἄρῃσιν ὅταν τ' αὐτ' ἡμέρας ὅτι μὲν θάλλος, ὅτι δ' ἄλλος γίγνηται, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεται ἄρῃ.

IN temporibus cum eodem die modò quidem calor, modò frigus, autumnales morbos expectare oportet.

Qui sunt Autumnales morbi in genere dicit post phor. 22. Qui verò sint morbi Autumnales ab Autumni inæqualitate, habet tertio statu Epi. hoc enim lib. proponit sententias vniuersales, quarum particularis exercitatio sumi debet a lib. Epid. Sunt qui putant Hippocratem hic loqui tantùm de vnius diei inæqualitate, quando scilicet eodem die modò calor est, modò frigus: sed non id tantum innuit. Nam (ut est septimo statu Epid.) si etiam non solum in vno eodemque die, sed etiam in duobus, tribus, quatuor, aut plu-

ant pluribus diebus sese deinceps consequentibus alij sunt calidi, alij statim frigidi (quæ dierum inæqualitas omnibus anni tempestatibus, potissimum vero Autumno fit) morbos Autumnales expectare oportet, hoc est, inæquales. Duplex autem genus est morborum inæqualium. Quidam enim dicuntur ἀνώμαλοι, nempe qui non seruant ordinem in temporibus suis vniuersalibus: sed modò torpent, modò excitantur, aliquando per intervalla, aliquando per certos dies. Alij sunt ἀγνώστοι qui nullum ordinem seruant, neque iudicantur secundum dies criticos. Sed cum in morbis inæqualibus nulla sit observatio dierum criticorum: hinc intelligemus Autumnales morbos, qui modò torpent, modò excitantur. Huiusmodi autem morbi anomali & atacti ferè iudicantur mali: siquidè ab his æger aut moritur, aut difficulter releuatur, quales morbi quia autumno potissimum fiunt (aliis enim tempestatibus fieri possunt) ideo Autumnales dicuntur.

S C H O L I A.

Prognosticum est morborum futurorum ratione temperature aëris, è qua potius quàm à solis motu anni tempestates definiende sunt, ita ut quacunque anni tempestate modò calor modò frigus vigeat (qualis aëris constitutio Autumno propria esse consuevit) Autumnales morbi sint sperandi: siquidem temporum temperature non ipsorum appellationes morborum sunt causa. In ea ergo aëris constitutione, cum eodem tempore aut die modò caloris modò frigoris dominatum calum tenetur, ea aëris constitutio diu perseuerarit, & pluribus diebus contigerit. Autumnales morbi expectandi sunt, specie & indiuiduo Autumnales: ac specie quidem humoris melancholici, qui Autumno viget, soboles: quales sunt quartana febres, erraticæ, lienes, aqua inter cu-

tem: Individuo, inconstantes, mali iudicij, concoctu & excre-
tu difficiles, quales in inconstantibus temporibus morbi sunt
potissimum in his, in quibus caloris & frigoris mutationes
celeriores & breviores accidunt.

A P H O R. V.

NΟτοι βαρῆκοι, ἀχλωδῆες, κερηβαεκοί, ναθεσι, ἀφαινε-
καί, ὁπόταν ἔτος δυναστεύη. τοιαῦτα ἐν τῆσιν ἀρρώσισιν
πάσχουσιν, ἡ δὲ βέρησον ἢ ἐν ἡσυχίᾳ, φάρυγγες, κοιλίαι σκληραί, δυσ-
εία, φεικνίδεες, ὁ δὲ ὄνκε πλευρέων σπληνῶν ὁπόταν ἔτος δυνα-
στεύη, τοιαῦτα ἐν τῆσιν ἀρρώσισιν περὶ στήθεσσι γίγνεται.

Auster auditum hebetat, caliginē visui obducit, caput
grauat, membris tarditatem & languorem conciliat.
Quum itaque ea tempestas increbescit, talia in ualidis acci-
dunt. Contra aquilo ruffes mouet, fauces exasperat, aluum
indurat, urinam supprimit, horrores excitat, lateris & pe-
ctoris dolores facit. Hoc itaque dominante, talia infirmi
expectare oportet.

Veteres (vt Homerus & alij) quatuor tantum
ventos ponebant, Notum, Boream, Zephyrum,
& Eutum qui etiam dicitur Subsolanus. Hipp. memi-
nit tantum duorum, Noti & Boreæ: vnde tamen non
inferendum est, eum duos tantum statuisse ventos, cū
in Epid. meminerit etiam Zephyrorum. Porro Au-
ster Latinis, νότος Græcis ita vocatur, quia fere nebulosus
est, & humectus, authore Gellio. Vnde qui de hoc vē-
to scripsere, omnes humidum & calidum fecerunt.
Sed (Gal. teste) duplex est medicis Auster. Vnus Au-
ster simpliciter dictus, qui calidus est & humidus,
nebu.

nebulosus, pluuus, aliquando mollis, & aliquando vehemens. Alter (de quo mentionem facit Hippocrates in Epid.) Leuconotus, qui dicitur ficcus, quia purum facit cœlum, & fr. è sine pluuiis est: unde etiam Arist. in problem. *aloud pss* vocat, non quod nullo modo sit humidus, sed quia minus habet humiditatis quàm siccitatis. Et præterquàm quod ficcus est, aliquando etiam est frigidus. Hic itaque intelligimus non Leuconotos, sed Austros simpliciter, id est calidos & humidos ventos, nebulosos & pluuos: non eos qui sunt coniuncti cum squaloribus, vt libr. i. Epid. Verùm in huiusmodi Austris non solum considerandum est, quod calidi sint & humidus: sed etiam quomodo se habeant ad regionem in qua agis. Nam cum ex Austris alii sunt mediterranei, alij maritimi: hi (vt cæteri omnes maritimi) vicinis regionibus sunt insalubres: nobis verò, qui ab huiusmodi ventis sumus quodammodo auersi, & præterea, quia franguntur antequam ad nos perueniant, non multum nocent. Maritimi verò & Occidentales venti huic regioni sunt insalubres: Mediterranei & Orientales, salubres. Contra in Italia se res habet. Verùm ex Mediterraneis periculosi sunt in hac regione venti, qui oriuntur ex lacubus, paludibus, quales sunt antelucani, qui flare solent donec sol incaluerit. Si qua regio vel ciuitas obiecta est austris, quod proditum est de Asia & Mitilene ea obnoxia destillationibus à capite, & aliis morbis quos adfert Austrina constitutio: de quibus hinc sermo. Sic Rotomagum vrbs est admodum insalubris, quia ab austris maritimis & occiduis perflatur. Vtrunque enim montes

oppositi prohibent vrbe Aquilones & ventos Orientales, quos diximus nobis esse salubres. At ventus Aphricus, qui flat non longè ab occidente, hic periculosissimus, solétque morbos pestilenciales inuehere. His positis, Austri auditum hebetat, &c. Quod non solum de auditu, sed & reliquis sensibus est intelligendum. Cerebrum siccum (vt est primo libr. Epid.) expeditissimum est ad suas actiones, meliusque se habet ad imaginationem, ratiocinationem, memoriam, visum, auditum, &c. Deinde cum duo sint animæ seu facultatis animalis instruméta, spiritus & nervi: spiritus quò purior est & magis æthereus, eò rectius suas functiones obit: item, nervi quò sunt sicciores, & minus flaccidi. His accedit quòd ad perfectam visionem, auditionem, &c. oportet medium ipsum, hoc est, aërem esse purum & minimè tenebricosum. At qui Austri humiditate sua immodica cerebrum replent multis humoribus & vaporibus crassis: spiritus reddunt turbulentos, crassos, & caliginosos: nervos faciunt languidos & imbecilles, aërem efficiunt impurum & caliginosum. Eadem ratione austri sunt ἀχλωδεις: siue intelligas de oculis qui visum habent impurum & caliginosum: siue etiam de spiritu illo interno visorio, tum sensorio & motorio. Ἀχλωὺς aëris perturbationem vocant Græci: vnde oculi dicuntur ἀχλωδεις, idque duobus modis. Nam ἀχλωδης est oculus, qui nobis aspicientibus apparet impurus & tenebricosus, vt in mortuis ἀχλωδης etiam est oculus, quando nobis visus est impurus & caliginosus. Sic austri sunt κεφαλαί, id est capitis dolores graues inferunt, quia immodica humiditate & vaporibus multis opplent caput. Hinc est, quòd vbi videmus quem-

piam

piam cērebro & aliis partibus superioribus esse imbecillum, vetamus alimēta vaporosa: quemadmodum ubi quis opportunus est partium inferiorum morbus, vt herniæ, calculo, ei alimentis crassis & terrenis (qualis est aqua limosa, vinum crassum, &c.) interdiciamus. Quinetiam pigros reddunt & languidos: quia neruorum principio humiditate nimia læso, necesse est neruos quoque humectari & dissolui, languidosque effici: vnde redditur pigrum corpus ad motus voluntarios & languidum. Horum autem omnium causa est Austrina constitutio quæ præualuit (hoc enim est *ἄνεμος ἄριος*, id est, quum Austri flant & diutiùs, & vehementiùs, & magna parte anni. Nisi enim sint vehementes, & longo tempore durent, cæteris ventis præualere ac dominari non poterunt. Exempli gratia, ab initio Februarij ad medium Martium flant Fauonij, qui terram laxant & molliunt, succumque mouent: iis succedunt Austri qui fundunt & liquant terræ succum, vt fiat rerum generatio. Hi Austri quia molles sunt, nec diu durant, non efficiunt Austrinam constitutionem. Per Austros autem hoc locum intelligimus ventos calidos & humidos, vt comprehendamus & Euronotum, qui flat præsertim inter meridiem & occasum hybernum: & Libanotum, qui flat inter meridiem & ortum hybernum: solentque ij venti, præter ea symptomata quæ ex Hippoc. allata sunt, gignere etiam putria vlcera, præsertim in ore & pudendis. Atque hæcenus de Austrina constitutione. Altera sententiæ pars nobis proponit Aquiloniam constitutionem, ἄνεμος ἄριος καὶ ἄριος. Vbi per Aquilones intelligemus & Aparctiam, qui flat à puncto Septentrionis, & Aquilonem, qui flat inter Aparctiam & æstiuum, siue solstitia.

HIPPOCR. APHOR.

lem ortum, ac deinceps Etesias, qui quidem omnium confessione omnium sunt saluberrimi, ad eò ut etiam si præcesserint Aphrici, multa denique quæ morbos pestilenciales & alios significant, tamen aquilones & Etesia, morbos suo aduentu pellant, reddantq; annu saluberrimum: intelligendum tamen saluberrimos dici, non quod morbum nunquam immittant, sed aliorum ventorum comparatione, ut ver dicitur saluberrimum, non quod nullos morbos admittat, sed quia minimum omnium est insalubre. Per hanc ergò constitutionem fiunt tusses: inspirato videlicet aere frigido, qui asperam arteriam aliaque instrumenta respirationi inservientia lædit. Aquilo enim omnibus thoracis partibus est inimicus. Hæc quidè tussis est à sola intemperie (in qua nihil expuitur) sed tamen est & alia tussis ex humorum à capite in thoracem fluxione, ut quum austrinam constitutionem Aquilonia sequitur. Postquam enim Austri repleuerunt caput multis humoribus & excrementis, superueniens Aquilonis frigus, è cerebro tanquam è spongia comprimendo exprimit illam materiam, delabique facit in fauces, unde tussis in qua plurimum expuitur. Sic φάρυγγες, id est faucium morbi seu asperitates (sic enim sæpe Hippocr. notato loco affecto morbum eiusdem loci intelligit) fiunt imbibito aere frigido, qui eas inæqualiter desiccatur & exasperat. Item fiunt alii duræ quinque de causis: trib. ex Gal. commen. in hunc Aph. & duabus (quas etiam lib. superiore in Aph. vigesimum memoravimus) ex lib. 6. Epid. part. 5. Aph. 2. ubi ait Hippocr. frigiditas ea, quæ circa ventriculum sunt, indurat. Prima est, quia frigiditas sicco vis retentrix confirmatur, & expultrix debilitatur. Secunda,

quia per Aquilonem corpus vniuersum exsiccat. Tertia, quia corpus ita resiccatum attrahit ab intestinis humiditatem, vt excrementa relinquuntur sicciora. Quarta, quia calor natiuus intrò à frigore compulsum, vt maior est, ita fit melior concoctio, melior distributio & nutritio, vnde minus excrementi superest. Quinta est, per vehemens frigus iis maximè quæ femoralia non gestant, vt sunt mulieres, saltem urbanae, non aulicæ, in quibus sphincter ani & rectum intestinum constringuntur, adeo vt intestinorum motus sit potius sursum quàm deorsum. Urinæ difficultates facit Boreas, quia cum vesica sit nervosa, membranacea & exanguis, promptè à frigido offenditur. Hi autem meijunt cum dolore. Quòd item horrores excitet, non est mirum: cum sit admodum frigidus. Sic de laterum & pectoris doloribus: quia respiratorii partibus est infestus. Hinc etiam hyeme multæ pleuritides, præsertim vbi præcesserunt Austri Aquilones. Nam cum partes thoracis sint imbecillæ à frigore, Aquilo humiditatem per Austros collectam in eas exprimit à capite, & cum ob imbecillitatem nequeant illam materiam aliò transmittere, ibi gignuntur pleuritides. Quamobrem quando præualuerit Aquilonia tempestas, hoc est, Aquilo vehementiùs, diutiùs, & magna parte anni flauerit, talia in morbis symptomata expectare oportet.

q ij

Quod generatim de aëris mutatione ad morbos pro-
 creandos vim maximam habente dictum est: hic spe-
 ciatim confirmatur, exemplo petito à ventorum flatibus, à
 quibus aëris constitutio magna ex parte dependet. Est enim
 ventus nil aliud quàm motus aër, qui diuersam sortitur na-
 turam ac qualitatem pro variis regionibus ac locis unde
 spirat. Licet autem quatuor præcipue sint venti, tot nimi-
 rum quot sunt mundi cardines: inter ceteros tamen Ausler
 & Aquilo vim habent potentissimam ad pariendos morbos:
 quibus intemperaturas insignes obtinent. Austrina siquidem
 tempestas quæ à meridie spirat, quia ventis placida humi-
 da est & calida, auditui grauis est, resoluta vi audiendi,
 oppletis meatibus, & impuritate spiritus animalis, caligi-
 nem ac tenebras obducit oculis, humoris aquei, spiritus
 visorij & aëris impuritate. Capitis grauitatem adfert
 augendo cerebrum symptomate plenitudinis pituitose. To-
 ti corpori lentitudinem & resolutionem parit, madesa-
 cto neruorum principio, & impedito spiritus animalis ap-
 pulsus, & carnibus effeminatis. Quotiescunque igitur ta-
 lis tempestas diu multumque cæli potens fuerit, vel suo
 dominatu cælum tenuerit, huiusmodi symptomata ferè
 in morbis experiuntur egri, non tam natura aut morbi
 ipsius motu, quam pro cathartica ipsius causa potentia: sunt
 enim (exempli gratia) ulcera sordida stante austro, hu-
 moris vitiosi ad partem ulceratam affluxu, & alimenti
 inopia. Siu autem Aquilonia tempestas (quæ à Septentrio-
 ne spirat) fuerit & ingruat, quia sicca est & frigida, tusses
 mouet, partim siccas, exasperatis instrumentis respirationis
 ab intemperie frigida, partim humidas, à defluente humore
 à cerebro compresso vi frigoris Aquilonij. Faucium aspe-
 ritates, imò etiam inflammationes earundem, vt anginas
 secundæ & tertie speciei. Aluos duras, coctionis & distri-
 butio-

butionis bonitate, infirma vi expultrice & robusta retentrice, excrementi humoris fecibus permixti consumptione, sphincteris astrictione, & intestinorum motu orbiculari contrario naturali inferne sursum. Difficultates urine, urine ipsius acrimonia, & partium urina dicatarum vitio. Horrores, cum febris expertes, tum symptomaticos. Dolores laterum, inflammationis participes, a sanguinis affluxu, aut expertes, ab humore seroso. Pectoris etiam dolores, quia frigidum inimicum pector. Quamquam hac omnia in aegris semper sub Aquilonia tempestate expectare non debes, sed si diutius durauerit. Non enim in momento, sed spatio temporis corpora vitiantur.

APHOR. VI.

Οκταν δῆρος ἕληται ἢ εἰ ὀρεσιον, ἰδρωτας ἐν τοῖσι πυρεθῶσι πολλοῖς παροχέουσι γῆν.

Quando aetas fit similis veri, sudores in febribus copiosos expectare oportet.

Ver temperatum est, hoc est, calidum humidum cui si contingat ætatem esse similem, copiosius erunt sudores in febribus. Ratio est, quia multa est materia, eaque vere attenuata, calor internus materiam illam diffundit in corporis superficiem, calor externus attrahit, uterque calor laxat cutem: quare necesse erit multos sequi sudores. Intelligit autem sudores criticos, hoc est, qui fiunt diebus criticis non solum in febribus, sed etiam in aliis morbis qui sudore finiuntur. Quando vero fiant sudores critici, docebit sectio quarta. Gal. lib. I. de crisibus citat ex hoc loco Aphorismum. Quando ver fit simile Autumnno, morbos Autumnales expectare oportet: qui Aphorism. cum

q iij

in hoc libro non reperiatur, poterit huic sententiæ adiungi, vel certè ex quarto huius sectionis repeti, Quando eodem die, &c.

S C H O L I A.

Prognosticum sudorum in febribus ex mutatione temperaturæ æstatis, qua calida sicca esse debet, in constitutionem vernâ, qua calida ac humida est temperatè. Tales autè sudores non tam à natura febris, & motu humoris morbifici fiunt, quàm à redundante humore tum morbifico, tum alieno ob aëris constitutionem calidam & humidam. Per sudores autem tales, crisin habent febres huiusmodi. Quia, quò natura & humor viam affectant, eò crison inclinationes sùnt. Nam non solum anni tempora morborum hyperxin constituunt in humore morbifico & partibus: sed etiam ut sunt anni tempora huiusmodi aut illius modi: sic varia crison, aut periodorum, aut paroxysmorum inclinationes sunt, secundè aut sinistri iudicij.

A P H O R. VII.

EΝ τοῖσιν ἀρχμοῖσι πυρετοὶ ὀξείες γίνονται. καὶ ὡς ἂν ἐπιπέσει τὸ ἔτος τοῖσιν ἐόν, οὕτω πάλυ κατὰσασιν ἐποιήσων, ὡς ἐπιπέσει πάλυ καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα δὲ ἐπὶ φεροσὶ χεῖρα.

Magnis siccitatibus febres acuta fiunt. Quod si annus magna ex parte talis esse pergat, qualem temporis statum effecerit, tales serè morbos expectare oportet.

Aρχμὸν vocant propriè Græci siccitatem extremâ. Hic tamè ἀρχμὸς intelligit Hippo, siccitates modum superantes, & maiores quàm conveniat: siue ex sint extremæ, siue non. Potest enim esse siccitas extrema, quæ

ma, quæ tamen sit temperata. Ergò per siccitatès, hoc est, anni tempora iusto sicciora, febres acutæ fiunt, id est, celetes & periculosæ: quia in eiusmodi constitutionibus siccitas reddit humores biliosos, qui subinde febres pariunt acutas. Notandumque, in omni excessu quatuor primarum qualitatum partes corporis principes imbecilliores reddi. Hinc colliguntur multi humores crudi & crassi, à quibus quum se explicare non potest natura infirma, fiunt venarum interceptiones & obstructiones, ab his putredines, à quibus febres. Ruffus tamen hinc per feb. acutas intelligit febres pestilentes, carbunculos, bubones: & rectè sanè. Nam verum quidem est humiditatem minus siccitate esse salubrem, & in constitutione calida humida febres pestilentes gigni solere: gignuntur tamen etiam in vehementissimis squaloribus. Per hos enim exurit humor, materia pestis & carbuncolorum: quam materiã cum per imbecillitatem nequeat expellere natura, fit obstructio & putredo, vnde febris pestilens & carbunculi. Addit porò Hippocr. Et si quidem annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecerit constitutionem: hoc est, vt magis vel minus superet iustum modum siccitatis, morbos quoque tales, id est, magis vel minus acutos, magis periculosos vel minus periculosos expectare oportet.

S C H O L I A.

Prognosticum morborum futurorum, vbi constitutiones temporum plus a quo sicca sunt, non extreme sicca. Per squallores igitur ceu siccitates qua potius ab ardore quam

q iij

à frigore, aut pluiiarum inopia sunt, & quæ coniunctum
habet calorem, non insignem tamen: febres acuta sunt, con-
tinua vel intermittentes, essentielles & symptomatice: quod
scilicet venula arefacta attrahunt ad sese biliosos tumores,
quorum perennis generatio est in siccis temporibus. At que si
bona pars anni eiusmodi fuerit, qualem cepit inire constituti-
onem, Aquiloniam scilicet, vel Austrinam, inaequalem, ca-
lidam siccam, frigidam siccam, maximam partem expectare
oportet morbos, qui earum tempestatum naturam sequantur,
essentia, materia, parte obsessa, vt Austrina tempestate ca-
put afficiatur, Aquilonia thorax: deinde symptomatice cau-
sis, periodis, paroxysmis & crisi bus.

APHOR. VIII.

ΕΝ τοῖσι καὶ δεσποῖσι καὶ ποσει καὶ ἰσχυροῖσι καὶ ἀπείροις καὶ ἀπείροις καὶ ἀπείροις
εἰς ἀδύνατον καὶ εὐκλειῆς αἰ τὸ ἰσχυρὸν. ἐν τῷ ἰσχυρῷ καὶ
ἐν τῷ ἀπείρῳ, ἀπείροις αἰ τὸ ἰσχυρὸν.

Certis temporibus & suam tempestiuitatem seruanti-
bus, certi & tempestiui, ac iudicari faciles morbi sunt,
Incertis autem & alienis, incertæ quoque agrotationes sunt,
& ad iudicandum difficiles.

Moderata tempora, vocat constantia. Constans
annus est in eo maximè, quum tempora ordine
quodam seruant suam temperaturam, ita vt in quali-
tatibus nullus sit excessus. Verbi gratia, ver quum seruat
suam temperaturam, calidum est & humidum, sed sine
excessu: sic æstati non satis est vt sit calida sicca, sed de-
bet esse absque excessu. Et autūnus nō debet excedere
modum in æqualitate caloris & frigoris, nec in siccita-
te: sed descendant pluiiæ, inquit Hipp. hyems seruate
debet

debet mediocritatem in frigiditate & humiditate. Atque ita totus annus constans erit. Quinetiam in constantibus temporibus spectandæ sunt serenitates & siccitates tempestiuæ, pluuiarum per intervalla descensus, ventorum ordo tempestiuus. In quo scampet canet natura, ne subitam (quæ periculosa est) faciat mutationem. Si quidem ne repentinus transitus ab hyeme ad ver graues morbos pariat, à medio Aquarij ad principium Arictis, hoc est ab initio Februarij ad medium Martium, aut circiter, immittuntur Zephyri qui corrigant hyemis temperaturam, & laxent atque emolliant terram & corpora, succosque moveant. Quo etiam tempore adveniunt hirundines & aliæ auiculæ, vnde hi venti dicuntur quoque Chelidonij & auiculares. his succedunt Austri molles, qui fundunt & eliquant corporis humores, succumque terre, vt fiat rerum generatio. Sub his comprehendimus & Lybonotum, qui flat inter meridiem & ortum hybernum: & Euronotum, qui flat præsertim inter meridiem & occasum hybernum: & Aphricum, qui flat non longè ab occidente. Qui venti solent hic pestilentiales morbos gignere, & putria etiam vlcera, præsertim in ore & pudendis. hi omnes venti calidi & humidi non flant diutius, sed non multo post conuertuntur rursus in Zephyros, qui spirant vsque ad ortum Vergiliarum. Per quos flatus medius Martius & totus Aprilis cum magna parte Maij debet esse temperatus. In Vergiliarum ortu oriuntur Subsolani, venti maritimis humidi, nobis calidiores & sicciores, flantque vsque ad Caniculam, hoc est, ad Iulium mensem. Per totum hoc tempus debet paulatim aer incallescere, & siccare: vt sub canicula sit magnus ardor & æstus. Sed exortum Caniculæ (inquit Plin.)

præcedunt octo ferè diebus Aquilones, qui dicuntur
est de pueris. At post ortum Caniculæ ad temperandum
 eius æstus & ardorem immittuntur Etesia, qui flant
 quadraginta dies, vel (vt aliis placet) 60. quanquam
 hi ferè in omnibus anni partibus spirant, vnde
 etiam Aquilones anniuersarij dicti. hos ventos voca-
 bant veteres delicatos: quòd sint molles & blandi. A-
 liorum quoque ventorum comparatione hi venti
 sunt saluberrimi, adèd vt morbi geniti vere & initio
 æstatis ferè soluantur per eorum flatum: si etiam
 præcesserint Austri, Aphrici venti periculosissimi &
 pestilenciales, Etesia morbos suo aduentu fugant,
 redduntque aërem salubriorem. Oportet tamen sub
 ortum Canis & Etesiarum descendere quasdam plu-
 uias. Post dies Caniculæ oritur Arcturus versus me-
 dium Septembrem: quo tempore debent esse pluuia:
 has sequitur serenitas circa initia Octobris: vocat,
l'Esté saint Denis. Tunc temporis spirant venti occidui,
 vt Cauri (qui sunt inter Aquilonem & occasum hy-
 bernum, & qui in hac ciuitate transeunt per cœno-
 bium Chartusianorum, aut non procul ab eo) vsque
 ad Vergiliarum occasum, sub quem semper fit aliqua
 mutatio in aëre. Tuncque flare debet Aquilones hye-
 mi dicati. Quum igitur ita constat annus, eaque est
 temperatura singularum anni partium, vt fiant plu-
 uia per interualla, serenitates & siccitates tempesti-
 uæ, venti tempestiui, eo ordine quo diximus, morbi
 quoque constantes & boni iudicij fiunt. Constantes
 morbos vocat, qui in suis temporibus vniuersalibus
 quendam ordinem seruant: hoc fit, quum principio
 apparet cruditas, initio incrementi obscura conco-
 ctio, in progressu manifesta, in vigore & declinatione
 perfecta concoctio. Morbi verò boni iudicij intel-
 liguntur

liguntur, qui ad salutem, vel cum symptomatis non periculosis, vel sine recidivis iudicatur. Ratio est, quia per ea tempora natura robusta est, & materia simplex: contra ubi inconstans est annus, fiunt morbi instabiles, quia natura redditur infirma, & multiplex colligitur materia, unde morbi non servant suas periodos, nec edunt signa tempestivae coctionis, morbi quoque mali iudicij, ut qui vel ad mortem, vel cum grauibus symptomatis, vel cum recidivis finiuntur.

SCHOLIA.

Axioma criticum hic ponitur. Temporibus anni bene moratis beneque constitutis, bene morati, bonique iudicij nascuntur morbi. At male moratis, maleque constitutis temporibus, inconstantes & mali iudicij fiunt morbi. Si enim morbi efficientium causarum naturam potissimum sequuntur, suntque fere eiusmodi, cuiusmodi est ipse annus, in essentia, materia, parte obsessa, & omnibus circumstantiis, ut ante eam explicatum est: sane in temporibus anni bene moratis beneque constitutis, si tempestates anni, quae septem sunt, propriis qualitatibus caloris, frigoris, ventorum, pluviarum, serenitatis definita, optimo loco & tempore succedant, neque antevertant, neque morentur: neque continenter, neque repente, sed paulatim atque vicissim fiant: bene morati etiam nascuntur morbi specie, forma, & numero: qui scilicet aequabiliter & inoffenso cursu suam absolvant historiam: nec inflammatione, nec venenata qualitate, nec translatione symptomata formidabiles: denique nulla symptomatum supervenientium vi calamitosa interrupti: facili quoque & secundi iudicij, ita ut ad salutem iudi-

centur sua quique propria crisi, tempestivo tempore perfectè non in alium morbum transeant : nec cum laboribus aut seuis symptomatis iudicentur : nec ullum periculi metum adferant, nec recidiva, ob materie bonitatem & natura integritatem. Contrà male moratis maleque constitutis, male morati maleque constituti gignuntur morbi, cum symptomatum superuenientium calamitosa vi, veniat a qualitate, translatione symptomatica, & recidiva metu.

APHOR. IX.

EΝ ΟΘΙΝΟΤΩΡΟΟ ΔΕΥΤΕΡΩ ΑΙ ΡΩΣΟΙ, & ΔΑΥΑΤΩ ΔΙΣΑΤΩ ΝΕΦΗΝΑΥ. ΠΡΩΤΩ ΙΔΥΟΤΑΤΩ, & ΝΙΣΑ ΔΑΥΑΤΩ ΔΙΣ.

Autumno in uniuersum morbi acutissimi & perniciosissimi: ver autem saluberrimum, & minime exitiosum.

Quemadmodum reliqua anni tempora circūscribere non solemus? Astrologorum more, sic nec Autūnum definiemus. Sed pro medicorum consuetudine intelligemus Autūnum ex commutata æstatis temperatura in temperaturam Autūni: quæ commutatio fit nunc celerius, ut mense Augusto, nunc tardius, ut Septēbris. Autūni autem temperatura (teste Gal. statim initio primi Epi.) est, ut sit magna ex parte frigidus & siccus, etiam inæqualis sit. Quippe per noctem & manè frigus viget, meridiè æstus, rursus vespertino frigus. Hoc quidem accidit Autūno magna ex parte, alioquin temperaturam suam non seruat. Autūno igitur magna cacochymia est, inquit Gal. in 6. Epid. eaque duplex: altera à bile quæ æstate exulta est, assata, & crassior facta: altera à pituita cruda & crassa, quæ quidem colligitur

colligitur multa, tum propter fructuum autumnaliū
immodicum vsum, & frigidaē potionem, tum quia ab
horum fructuum atque herbarum crudarum esu, po-
tūque aque frigidaē frequenti, calor natiuus vētriculī
redditus est per æstatē debilior. Præterea humores vi-
tiosi qui per æstatem à calore externo ad cutim attra-
hebantur & difflabantur, autumnō ob aëris ambiētis
frigiditatem cōfugiunt in profundam corporis, & ad
medias venas. his accedit quod per æstū vires red-
ditæ sunt imbecilliores, adeò vt humores malignos ne-
queant euincere. Denique nullam queas notare partē
anni, qua natura sit ita infirma atque autumnō. Nil
ergo mirum, si hac parte anni dum imbecillis viribus
cruda illa pituita crassiori bili permixta sese cōfert in
venas & principes corporis partes, parit pertinaces
obstructiones, vnde febres acutissime, hoc est, celeris-
simæ (vt etiam finiuntur sæpe die quarto) vel etiā ve-
hementissimæ. Quum enim natura ob imbecillitatē
morbo non resistit, aut si id facit, id præstat languidē,
tunc sit celere iudicium, contra si naturæ vires super-
sint, morbi erunt longi, & qui terminentur cū graui-
bus accidentibus & recidiuis. Sunt & perniciosissimi
morbi autumnō propter materiæ malignitatē. Atque
hæc quidem de Autumnō, aliorum temporum cōpa-
ratione. Ver autem saluberrimum est, collatione quo-
que ad alia tempora suam naturam seruātia. Veteres
definiebant ver ab ortu Fauoniorum ad Vergiliarum
ortum, qui est circa initia Maij. Sed medici spectant
tantum veris qualitates (vt de autumnō dicebamus)
tuncque apud eos ver est, quum mollitur ac mitescit
hyems, & mutatur tēperatura hyemis in temperatu-
ram veris, hoc saluberrimum dicit Hipp. quia quali-

tates habet maximè conuenientes & vitæ & generationi. Vere præterea euchymia est, hoc est, multus est sanguis bonus & pituita, nõ quidem à natura alienus humor, sed naturæ admodum familiaris, materia denique caloris natiui. Vnde etiam huius substantiam ponimus in sanguine & pituita. Adhæc verno tempore vires sunt robustissimæ. Nam multus est calor natiuus & validus, multi spiritus, & boni. Quod si hac tempestate excitantur morbi, ferè sunt à plenitudine, periculòque vacant. Imò huiusmodi morbi sunt, (vt ita dicam) salubres, quia à vitiosis humoribus corpus nostrum expurgatur. Ceterùm si sit mouendum phlebotomia vel purgatione, id boni præter cætera habet in se ver, vt natura tunc cedat & pareat medicamentis meliùs multò & faciliùs quàm aliis temporibus.

S C H O L I A.

Dissimilitudo inter ver & Autumnum, quoddam morborum generationem attinet. Autumnus enim, qui definitur ab ortu Arcturi ad occasum Vergiliarum, id est ab 8. Sept. ad idus Nouembrii, cæteris anni partibus opata opatos reddentibus, procreat morbos acutissimos, non tam celeritate motus, quàm symptomatum ipsorum vehementia: ac ferè funestissimos, scilicet labefactata natura vi ab exhausto superioris ætatis: tum duplici cacochymia bilis retorrida, & cruditate ob diætæ vitium, & profunditatem humorum motu naturali contrario intrò reclusorum, ob temporis inæqualitatem in calore & frigore: postremò difficultate curandi, ob humoris contumaciam. Ver verò, sua temperie salubritati corporis est accommodatum, minimèque mortiferam naturam, sed tantum ex euentu: ob impuritatem in interno corpore delitescentem: vt in tabidis, quibus ver lethale est

c.iii

cum ficus folia corticis pedum similia erumpunt. Aphor. 13. sect. 7. lib. 6. Epid. hoc est initio veris, quod autumno simile est in quo nimirum, matutino tempore frigus, à meridie calor, ac vespere frigus item fit, haud aliter quàm in autumno. non solum autem ver saluberrimum est, ob suam temperiē, quam temperatam, vel temperatè calidam ac humidam esse magis vel minus pro situ regionis, constat: sed maxime quia in vere sol accedit ad nos qui autor est vitæ & generationis & conservationis omnium. Inaequalitas autem illa frigoris ac caloris quæ inest autumno an aëstorum, an nubium, an ventorum per id tempus stantium sequatur inconstantiam, an ad abditum atque inexplicabilem causam referenda sit inquiri Aphrod. prob. 70. lib. 2. Certum tamen est istam inaequalitatem causam esse præcipuam pestilentie atque omnis alterius corruptionis quæ autumno contingit: non tam quia humores nunc in frigore pelluntur, nunc foras calido adducuntur, (cùm humores non e suis egrediantur conceptaculis, sed iisdem contineantur) quàm quia vicissitudinaria est calidi & frigidi actio in autumno licet modica, quæ sanguinem corrumpit, non aliter quàm ferrum corrumpitur, dum vicissim nunc calido, nunc frigido tingitur. illa autè vicissitudinaria actio calidi & frigidi, solum sanguinem, non alios humores corrumpit, quia sanguis calidus humidus sit, ideoque corruptioni obnoxius: indicio sunt carbones & carbunculi, qui autumno sunt: adde quòd non quilibet corpora citius putrescunt autumno quàm æstate, sed tantum calida & humida, aut humida tantum.

APHOR. X.

Τὸ φθινόπωρον τῶν φθίνουσιν ἰσχυρόν.

Autumnus tabidis malus.

TAbes nihil aliud est, quàm quum totum corpus syderatur, marcescit, & contabescit. Hæc est facta vel ab exulceratis pulmonibus, vel à distillatione ex capite in pulmones. Quanquam ob menstrua detenta in mulieribus, vel hæmorrhoides in viris: item ex materia podagræ & arthritidis, potest fieri tabes erosus pulmonibus. fit quoque quum in magna vociferatione non præmollitis pulmonibus vasa in ipsis rumpuntur: fit & sæpe ab exulceratione renum. Sæpius tamen ab ulcere pulmonum, quàm ab aliis causis, aliisque partibus. Nocet ergò autumnus huiusmodi tabidis & ab exulceratione pulmonum, & à distillatione è capite. Neque autumnus tantùm, sed etiam omnes insignes conuersiones mutationesque aëris sunt tabidis periculosæ. Vnde duo tempora obseruauit vulgus in quibus interire solent tabidi: autumnale videlicet, quum folia decidunt: & vernum, quum germinant. Hipp. sexto Epid. part. septima tertium addidit, quum ficus folia producit in modum pedis corniculæ: quod accidit etiam per initia veris. Quæ tamè non solùm tabidis signa letalia sunt, verum etiam in aliis morbis periculosis: vt in hydropibus cephalæis. Duæ itaque sunt aëris constitutiones periculosissime generationi tabis & incremento. Vna est autumnopropter frigiditatem & inæqualitatem. Refrigeratio enim vehemens pulmones subiens vasa in ipsis rumpit, & vlcus facit. Prætereà factam tabem auget, quia frigidum vlceribus mordax. Altera constitutio est vere calida humida, quæ cerebrum replet multis excrementis: quæ quum defluunt in imbecillos pulmones, augetur necessariò tabes. Deinde humores ealore fusi & liquati cum magnam corporis partem occupent, & pulmones inuadant, difficultatè spirandi cōtingere

tingere necesse est, unde sæpe tabidi derepente suffocantur. Accedit huc, quod pluvia constitutio per id tempus prohibet insensilem excrementorum transpirationem: quare aucto excremento in pulmonibus augetur quoque tabes. Cæterum extenuantur homines tabidi, quia pulmones exulcerati plus sanguinis consumunt, quam à corde suppetat: quod item perpetuus sit consensus pulmonum cum capite: quod denique spiritus per pulmones transiens acquirit vim tabificam, unde non recteantur partes. Tabes autem dicta est ab antiquis *ἄνωμα* duabus de causis: vt signum, quia homines tabidi habent aduncos vngues: vt causa, quia absument omnia more lupi.

SCHOLIA.

Autumus, qui definitur à nouis Septembris ad nonas Decembris, morborum ex sua natura aliis temporibus magis ferax est, ob suam inaequalitatem, qua sanguinem corrumpit: non tamen omnibus est lethalis: nam calidis & humidis naturis plus confert quam aestas, viresque magis recolligit. Tabidis tamen praeter ceteris funestum adfert exitum, tam iis quibus pulmo exulceratus est, quam iis qui quomodocumque extrema sunt macie confecti: denique omnibus qui vitiatos habent pulmones, siue ab temperie sicca, siue ab humorum aut puris infarctu: siue à venenata quadam qualitate. Est enim autumnus ad destillationem omnibus aliis temporibus magis opportunus ob suam inaequalitatem: unde non tantum tabidis, sed & omnibus ferme longis morbis noxius. Hunc Græci *ἄνοιον* vocant, quod desinente *ἡδὲ ἀπὸ*, hoc est postrema parte aestatis, sic appellata, incipiat. *ἄνοιον* enim desinere significat, qua ratione etiam quidam *ἄνοιον* eum nominant, quasi *τὸ μὲν ἄνοιον*.

Πεί η ἄνοιξις ἰσχυρὰ, καὶ ἡ χειμὼν ἀρχικρὸς καὶ βόρειος
 γίνῃ, τότε ἔαρ ἐπιμβέσσει ὑπόγονον, ἀνάγκη δὲ θίψεος πυ-
 ρετώσεως ἕξιας, καὶ φθάλμας, καὶ δυσεντερίας γινέσθαι, μάλιστα
 τῆσι γυναιξὶ καὶ ἀνδράσιν ὑγροῖσι τὰς φύσεις.

Inter anni tempora si hyems iusto siccior & aquilonia fue-
 rit, ver autem pluuium & austrinum, febres acutas fieri
 astate necesse est, & lippitudines & difficultates intestinũ,
 presertim mulieribus & uiris natura humidioribus.

Hippoc. in hoc libro aliter constituit tempestates
 anni, quàm in Epid. Siquidem in Epid. eas notat
 ex obseruatione, habetque rationem locorum. Hic
 nulla habita ratione locorum. Describit autem tan-
 tum quatuor anni constitutiones: nõ quòd plures ef-
 se non possint, siquidem annus dicitur cal. frig. hu-
 mid. siccus: & rursus, cal. humidus, frigidus humidus,
 calidus siccus, frig. siccus: ita ut debeant constitui o-
 cto status anni: sed hos quatuor status tantum pro-
 ponit tanquam exempla aliorum statuum. Hoc Aph-
 vnus status proponitur, hyems ut naturaliter habeat,
 debet esse magna ex parte frigida humida, intermixtis
 quibusdam siccitatibus. Quòd si siccior fuerit & frig-
 idior quàm temperamento hyemis conueniat (hic
 enim ἀρχικρὸς siccitas est nõ extrema, sed maior quàm
 par sit) iam recedit à sua temperatura. Hoc tamen lo-
 co necesse est nos nõ medicorum, sed Astrologorum,
 more definire hyemem: ab occasu videlicet Vergilia-
 rum, hoc est, ab initiis Nouẽbris aut Decembris vsq;
 ad æquinoctium vernũ. Verũ Hipp. in constituendis
 anni tẽporib. notat & qualitates cœli, & pluuias, & v-
 tos, &c. iam cõstituamus ver ab æquinoctio verno ad
 ortum

ortum Vergiliarum, hoc est ad initia Maij. Sic Æstatē
statuimus ab ortu Vergiliarum ad ortum Arcturi, quā
est circa finem Septembris. Hanc diuidit Hippoc. in
tres partes: ab ortu Vergiliarū ad Solstitium æstiuum,
à Solstitio ad Caniculam, & ab hac ad ortum Arcturi.
Ponamus ergo præcessisse hyemem siccam & Aquil-
oniam, bene quidem habebant per id temporis cor-
pora & cerebrum, per Aphor. 17. huius lib. quoniam
huiusmodi cōstitutio resiccat cerebrum, qualis resic-
catio cōuenit cerebri operationibus. Sed quia excede-
bat in siccitate, necesse fuit & cerebrum, & oculos, &
venas, & intestina lædi: huic cōstitutioni successit ver
~~temper~~ id est, iusto magis pluuiū, & præterea Austrin-
nū, id est perflatum Euronoto, Libanoto & Aphricō:
à quibus vêtis corpus repletur multis excrementis, ac-
cedēte pluuioso cælo quo cutis dēsatur, nec possunt
excrementa per insensilē trāspirationem exhalare, vn-
de maior copia excrementorum colligitur. Eiusmodi
quidem cōstitutio satis salubris esset, vt quæ vitium
antecā contractū commoderare posset, si duraret tantū
treis aut 4. septimanas: sed quia diutius perleuerat, ca-
put & corpus repletur multis excrementis. Quo fit vt
causis naturaliter agentib. nec impeditis, sequatur æ-
statis effectus, nimirū calidorum morbotū proventus:
saltem initio æstatis, hoc est in solstitio æstiuo, aut sub
Canicula: quanquā vigente Canicula, Ethesizæ ceu A-
quilones anniuersarij (sic dicti quod ferè in omnibus
anni partibus spirant) dum spirant æstū Caniculæ tē-
perant, indēq; morbos vere aut initio æstatis genitos
non solū demulcent, sed & ferè soluunt: quo fit vt ve-
teres eos ventos molles, blandos, delicatos & salubres
nominarint. Si itaque talis hyemis ac veris cōstitutio
qualem prædiximus præcesserit, sequatur autem æstas

* ij

suam seruans naturalem ac legitimam constitutionem (quæ est, ut eius initio calor increseat paulatim, qui sit vehementior in Solstitio, vehementissimus & in vigore sub Canicula) necesse est ut nascantur febres acuta, nec non putridæ: quippe materia in capite concepta, aut quæ à capite in venas defluxit, ob calorem externum putrescit. Fiunt etiam lippitudines, hoc est, inflammationes tunicæ corneæ & extimæ humore per ver tenuato, & fuso per calorem æstiuum decumbente in oculos imbecilliores redditos per aquilonem hyemis præcedentis oculis infestum, perinde atque per ipsum Austrum veris præcedentis: & in oculis ipsis putrescente, ut in febre fit. Fiunt præterea dysenteria: quia & frigora infesta sunt intestinis, & præterea cæcum Austrinum elaxat dissoluitque intestinorum robur: unde si corpore repleto venæ & oculi sint robustiores, materia illa putris transmittetur ad intestina. Ista porro accidunt mulieribus præsertim, & vitis natura humidis: addit & pueris Hipp. lib. de aere, aquis, & locis. Ratio est triplex. Prima, quia in humidis copiosior est materia: secunda, quia venæ sunt angustiores, ob idque promptè interceptantur: tertia, quia minus transpirant excrementa ob cutis densitatem, & augentur etiam in corpore retenta. ob has causas in humidis magis fiunt hi morbi, quam in siccioribus: minus tamen periclitantur, quando æstas contraria est eorum temperatura. Contrà de calidis siccis. Cæterum ex hoc Aphor. & libro hic fructus colligendus medico. Vbi cunque medicinam faciet medicus, trita spectabit statim, aquas, locum, ceu situm, & ventos. videbit primum an aquæ sint salubres, an insalubres: Si sint salubres, meliores eliget: sin insalubres, eas corriget, aut saltem minus insalubres seliget. Situs loci spectandus,
pro

pro ratione ventorum spirantium, exempli gratia, Cranon apud Hippo. exposita erat Austris, Thasij Aquilonibus, ob id Cranonij minus salubriter vivebant, quàm Thasij, quòd Austris Aquilonibus sunt magis noxij. Tertio, obseruandum sitne salubris anni constitutio, quod vt dignoscamus, incipiendum ab ortu Arcturi, nam vt anni constitutio sit salubris, sub ortum Arcturi debent esse pluuia, has sequitur serenitas quã vocant, *l'Esté saint Denis*, hinc venti occidui vel Capri flant vsque ad Vergiliarum occasum. Sunt autem illi inter Aquilonem & occasum hybernum. Sub Vergiliarum occasum semper fit aliqua mutatio, & tunc debent flare magna ex parte Aquilones, & hyems debet tota esse frigida humida. Sub initia Februarij flare debent Zephyri, & frigora perseuerare. Ineunte aëre Zephyri mutantur in Austrum, aut Africum, aut Libanotum, sed huiusmodi Austris sunt molles, nec flant diutius, imò non multò post conuertuntur vicissim in Zephyros, qui spirant vsque ad ortum Vergiliarum, per quos flatus debet esse medius Martius, & totus Aprilis temperatus. Ab ortu Vergiliarum oportet cœlum incallescere paulatim, & sicari vsque ad Solstitium. In Solstitio aër sit calidior vsque ad Caniculam, quo tempore magnus estus vigere debet: sed ex ortum Caniculæ (inquit Plinius) præcedunt octo ferè diebus Aquilones, qui dicuntur *æto pous*. At post ortum Caniculæ, ad temperandum eiusmodi æstum immittuntur Etesia, qui flant 40. diebus, vel de aliorum sententia, sexaginta, oportet tamen sub ortum Canis & Etesiarum quasdã pluias descendere. Postremò, medio Septembri, aut certè circa finem spirare debent Austris vsque ad ortum Arcturi, id est initia Octobris. Constituta itaque salubri anni constitutione, videndum erit,

HIPPOCR. APHOR.

num singulæ anni partes excedant modum suæ temperaturæ. Deinde etiam qualis sit aeris status & singulis mensibus, & singulis etiam diebus, ut antè dictum est.

S C H O L I A.

Sigillatim explicatur in sequentibus, quos morbos singulæ defectiones ac mutationes temporum pariant, de quibus propositum est dicere Apho. i. huius sectionis. Mutationes & imperiam, & Et cum ex mutationibus temporum alia sint quæ compositæ & per plura anni tempora accidunt, alia simplices: hic primum agitur de compositis. Si ergo hyems, quæ definitur ab occasu Vergiliarum, ad æquinoctium vernum, vacua sit pluuiis, ventisque perstet aquilonis, propter eaque veruos, oculos atque thoracem infirmiores fecerit: alios astrictas reddiderit, cum proprii excrementi, quod in peculiari cuiusque natura redundare consuevit, suppressione: ver autem magnis ac diuturnis imbribus obruatur, austrinisque statibus plenum sit febres acutas, potissimum synochos quæ celeriter, vehementer, & continenter mouentur æstate oriri necesse est, à motu, putredine & synatrisimo humoris calidi & humidi veris statu collecti. Oculorum item inflammationes, nam si pars aliqua antè à laborarit, in ea se morbus obfirmat. Dysenterias quoque, à pituita salsa & bile, quæ abradendo & exasperando intestinis molesta sunt: maxime verò mulieribus, quarum corpus nimia humoris abundantia obtunditur, nec est perspirabile: ac viris, natura humidioribus, qui glabro ac læui sunt corpore, nigris oculis, nigrisque ac rectis capillis, vocem edunt acutam, & qui sunt proclines ad excandescentiam.

A P H O R.

APHOR. XII.

HΝ ὃ νόσος ὁ χειμὼν καὶ ἐπομβρῶς ἤρῃ, τὸ δ' ἔαρ ἀνιχνοῦν
καὶ βόρειον, αἰ μὲν γυναικὲς ἤσιν οἱ τέκνοι παρὰ τὸ ἥρ, ἐκ πάσης
περὶ αἰσῶς κληρονομήσιν, αἱ δ' αἰ τέκωσιν, ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ
πυλῖα πάλισιν, ὡς ἢ ἀποβυτίη, δαπόλυος, ἢ λεπία καὶ νοσώδεα τὰ
ζῆν ἐόντα. Ἐἴσι δ' ἄλλοισι δυσεντερίαι, καὶ ὠφθαλμῶν ἕκρη γίνον-
ται τοῖσι δ' πρὸς οὐτέρεσι κατὰ ῥοὶ σωσίμως ἀπολλυται.

Si verò hyems austrina & admodum pluvia fuerit, ver
autem siccum & aquiloniū, mulieres quibus partus vere
imminet, ex quacunque occasione abortiunt: aut si pariant
imbecillos & morbosos partus edent: ita ut vel statim ipse
intereant, vel tenues & valetudinarij viuant. Ceteris verò
dysenteria & ophthalmia siccæ fiunt: senioribus autem ca-
tarrhi breui perniciem allaturi.

Hæc constitutio contraria est superiori: oportet
autem ponere, æstatem præcedentem & autum-
num naturaliter habuisse: iam accedat hyems & ver
quæ præter naturâ habeant. Austrina nimirū hyems,
id est, flatibus meridianis, austro nimirum, Aphrico,
Euronoto, & Libanoto plena: & cælum iusto magis
pluuium. Hoc loci post ἐπομβρῶς quidam volunt addi
dictionem εὐδίας, quidam expungi. Non magnum est
discrimen, si addatur, vel dematur. Sed si adiciamus,
τὸν χειμῶνα δ' ἰδιον, non interpretabimur hyemem serē-
nam (vt Leonicens) neque etiā tepidam, vt fecit Ga-
za: verū potius tranquillam & sine ventis, secun-
dum Grammaticos Græcos. Suidas enim, εὐδία (inquit)
ὅστιν ἢ αἰεὺ ἀνέμων ἡμέρα ἢ ἀβροχία, ἢ αἰ θρία, id est, aëris est
tranquillitas, aut siccitas, aut serenitas. Hip. vocat etiā
ἀπνοίαν, καὶ νηπιμίαν id est, cælum sine ventis. Est autem
εὐδία siue tranquillitas aëris duplex. Altera Borealis,
exactè serena, quæ propriè dicitur αἰ θρία, ἢ αἰ θρα. vnde
εἰ iiij

Borēas Homero vocatur αἰσθηθύνετος, αἰσθηθύνος, quasi
 sudificus aut serenificus. Altera austrina, lenis, mollif-
 ve, sed nebulosa & turbida. Huic ἐὺδία Hip. lib. de vul-
 neribus opponit τὸ χυμείον, id est, cælum procellosum
 & ventis asperum. Tranquillitatem igitur hęc accipia-
 mus, quę ventis careat, sed nebulosa sit. Verum qui-
 dem est per hanc constitutionem esse quasdam spira-
 tiones & motus aëris, sed hi sunt tam exigui vt vix per-
 cipiantur. Itaque si præcedente eiusmodi hyemis sta-
 tu, ver sequatur siccum, id est, iusto siccus (αὐχμύειν e-
 nim semper dicitur de siccitate, quę naturalem tem-
 pestatis modum superat) & aquilonium, mulieres &c.
 abortiunt. Nec mirum, quando quidem scribit Gal. frigi-
 dos omnes status facere abortiones & difficultates
 partus. Nam cū ad facilitatem partus requirantur
 hęc duo, vt & mater sit robusta, & robustus fœtus, cō-
 trā accidit ab huiusmodi statu. Siquidem matrum cor-
 pora imbecilliora facta per hyemem austrinam, & ra-
 refacta, promptè admittunt vernam frigiditatem: ita
 vt fœtus antè assuetus calori tepido & æstatis & hye-
 mis, sentiat magnam noxam à frigore insueto. Præter-
 eā per hyemem illam austrinam collecta est multa pi-
 tuita, quę imbibita tunicis ligamentisque vteri, ca-
 laxat, dissoluit, ac flaccida reddit, vt non facilè retinea-
 tur fœtus in vtero vere superueniente. Verū tamen
 non omnes mulieres per hunc statum abortiunt, sed
 eę præcipuè quę vnā cum fœtu redditæ sunt imbe-
 cilliores, & quę etiam assuetæ fuerint abortioni. Ob
 id addit Hipp. ex quavis occasione. Præter has causas,
 alię sunt tum internę, tum externę abortus. Interna
 est pituita cruda in vteri collecta corpore, quę vte-
 rum reddit imbecillum ad fœtum continendum. Ex-
 ternę sunt vehementes motus tum animi tum corpo-
 ris.

ris, qualis est metus grauis, saltus, extēfiones mem-
brum, veluti aliquando brachij; vacuationes insignes,
vt hæmorrhagia per nares, per venas quæ pertinet ad
collum vteri, aut per venas quæ vterum nutriunt,
qualis multò periculofior est: pharmaci aut phlebo-
tomia vsus: videat itaque mulier grauida in hac con-
stitutione, vt diligenter foueat & calidas seruet partes,
præsertim infernas, si modo abortioni assueta sit: ei-
que propinetur leue aliquod pharmacum, sanguisque
parca manu mittatur in tali constitutione aëris. Quæ
verò pepererint imbecilles, &c. hoc experientia con-
stat. Nam si fœtus sit malè nutritus in vtero (vt quum
mulier vtitur immodicè & intempēstiuè aqua, fructi-
bus, herbis crudis, & aliis prauis alimentis) & præter-
eà cum sit imbecillus cum matre ob hyemem Austrina-
m, si accedat verna frigiditas magna vt vehemens
quum exit in lucem, aut statim perit, aut viuut valetu-
dinarius. Cæteris accidunt dysenteria, maximè pitui-
tosis. Inter dysenteria causas est pituita hæc per hye-
mem Austrinam & pluuiam collecta, tum ob calorem
coniunctum (vnde contrahit saluginem) tum ob im-
peditam per pluuias transpirationē parata ad putren-
dum: quæ dum inhæret intestinis tempore putrescit,
sæuissimasque facit dysenterias. Sic sæpe quum præ-
cessit æstas Austrina & pluuiam, simulatque accedit fri-
gus Autumnale, sunt dysenteria multæ, à pituita vi-
delicet, quæ ob calorem saluginem in capite contra-
xit, ac deinde defluxit ad intestina. In his autem dysen-
teriis primùm sunt tinesmi, deinde excernunt mucosa
& similia ouorum albuminibus, postremò putrida &
varia, dolor enim humores attrahit. Porro & hæc & in
Epid. vocat ophthalmias siccas, vbi lemæ sunt sicce &
arida, nullaque decurrit humiditas ad oculos. Alia e-

HIPPOCR. APHOR.

nim sunt cum lacrimis, à pituita frigida humida. At sicca sunt à pituita salsa vel bile. Nam pituita in cerebro collecta à calore (vt diximus) fit salsa, deinde per frigus defluit in oculos imbecillos, vnde sicca lipitudines. Quòd si salsa hæc pituita in cerebro inclusa comprimatur à frigore verno tanquam spongia humore imbuta, & defluat in os, fauces, asperam arteriam, sicut senibus catarrhi, aliquando apoplexiæ, paralysis, conuulsiones, tabes: vt quæque pars recipit fluxionem. Notandum tamen destillationes fieri etiam à calore humores fundente. Sed à frigore fiunt magis in venas & partes interiores, quia frigus intrò compellit: à calore verò magis in exteriores.

SCHOLIA.

SIn autem austrina, pluuiosa, tepida ac ventis sonoris placida fuerit hyems, vt quodan modo sit tranquillus ac temperatus aër, inuèrtque esse sub dio, propterea que salsa pituita & putris parens ac effectrix. Ver autem siccum & Aquiloniam cuius vi pituita putris intrò cogatur, & frigoris Aquilonij acrimonia, poris apertis, partes interna labefactentur. Mulieres que vere sunt perfectè paritura, & quarum fetus hyeme superiore fuit semestris, & inoffenso cursu conformationis & motus, vere nouo suam absoluit entelechiam, quauis de causa procatartica abortiunt, quòd scilicet impuritate spiritus materni fetus laboret, & alimenti corruptione, iam grandior suo defraudetur genio, accedente etiam vinculum uteri laxitate per mucoris circa uterum collecti ob defluxionem à cerebro, copiam. Quòd si qua perfectò partu nec ante diem pepererint, imbecillos & morbosos partus edunt, aded vt paulò post moriantur, vel tenues, & valetudinarij viuant, labefactata
spiritus

spiritus & nutritus & aconomia, aut principis alicuius part-
 tis vitio. Aliis autem quibusque hominum naturis, nimirum
 pro varia cuiusque natura diuersitate. sicut dysenteria, praesertim
 mulieribus viris natura humidioribus: & inflammationes oculorum
 cum siccis sordibus coniuncte, praesertim viris natura calidioribus,
 quod nihil humoris qui inflammationem facit exudet ab oculis,
 tum ob humoris salis conditionem, & aeris siccitatem, tum ob tuni-
 carum oculi densitatem, a frigore & siccitate aeris contractam. Senibus
 vero & etate iam praeuectis, mox ab influxu, catarrhi sus-
 cepti, quod partes impediatur quarum officio vita carere nequit.
 Cuiusmodi sunt apoplexia & paraplegia descripta historia
 tertia uniuersali libri primi Epid. Apoplexia quidem, si
 ad venas iugulares deferatur defluxio: paraplegia si ad
 neruos.

APHOR. XIII.

HΝ δὲ τὸ θεῖος ἀρχαῖον καὶ κέρφον ἕληται τὸ δὲ φθινόπωρον
 ἐπιμακρον καὶ νόσον, κεφαλαλγία ἐς τὴν χεῖρα γίνονται,
 καὶ ἐλάγος καὶ ἐράγχος, καὶ κόρυζαι, ἐνίοτε δὲ καὶ φθίσιες.

Aestate vero sicca & Aquilonia, Autumno pluuioso ad-
 modum, & Austrino vehementes capitis dolores in
 hyemem, & tusses, & rauitates atque grauedines,
 nonnullis etiam tabes expectande.

Aestas naturaliter se habet cum est calida sicca:
 non quidem tota sicca & Aquilonia, siccitati-
 bus enim intercedere debent pluuia,
 non quidem initio, aut sub canicula, sed in

HIPPOCR. APHOR.

opora, hoc est in vltima parte æstatis, in qua Austri succedunt Etesis. Autumnus itē naturaliter se habet cum est inæqualiter frigidus & siccus, ita tamē vt initium eius sit pluuiosum, medium, siccum & serenum, vtpotē circa festas S. Dionysij, quod ad sementes faciendas plurimum cōducit, finis pluuiosus, appetente nimirum Vergiliarum occasu. Si ergo æstas tota fuerit Aquilonia, hoc est tota plena vëtis Aquiloniis, qui flant inter Septētrionem & ortum æstiuum. Autumnus verò supra modum pluuiosus & Austrin⁹, hyeme fient morbi pauciores quidem & minus periculosi, si nō diu duret Autumni status. Sic enim erit veluti remedium vitij æstatis paulò siccioris cum humectabit ea quæ reticcarit, densabit quæ rarefecerit. Quod si flant Austri diutius vsque ad medium Octobris, aut per totum Autumnum, morbi erunt plures & periculosiores. Itaque per eiusmodi statum fiunt cephalalgia, præsertim in imbecillis capite, excrementis, quæ per Austros fuerant collecta, retentis in capite propter frigiditatem hycnis, & auctis propter eiusdē humiditatem. Fiunt & tusses duplici de causa, tum ob intemperiem spiritalium partium frigidam, tum ob humorum defluxum à capite in asperam arteriā. Sic raucitates, nimium vel humectata ab humoribus à capite delapsis, vel refrigerata, vel exasperata arteria aspera, aut faucibus. Itē grauedines, materia ad nares delata. At materia pulmones è cerebro petente, fiet tabes nonnullis, hoc est, iis qui sint ad eam apti quos φθισίνες appellat Hippocrates. Hi autem sunt collo oblongo, angusto thorace, & restricto, vt à tergo in morem auium promineant scoptulæ: vnde etiam Hippocrati 6. Epid. πτερυγιδες dicuntur. Et hæ tabes in-

incipiunt ferè à tussiculis aridis , pòst malum paulatim augetur : proinde in his statim diu: tenda fluxio in alias partes ad præuaricationem tabis.

SCHOLIA.

SI duo tempora contrariam intemperaturam habentia sese subsequantur , ea sua mutatione nullis aut paucos parient morbos, quia subsequens intemperies , præcedentis intemperiem emendat: hoc modo. Si præcedat æstas sicca & frigida , Autumnus autem subsequatur calidus & humidus, nullos morbos ista temporum mutatio adferet. Verum perseverante Autumni humiditate ad hyemem , hyeme etiam seruante suam naturam, in ipsa hac symptomata sient : Cephalalgia fortes ab humiditate nimia distendente cerebrū: & tusses, exprossione humoris à cerebro per Autumnum collecti: raucedines & grauedines: nonnullis etiam tabes, quibus scilicet scapula alarum instar prominent: potissimum tabes illa qua pulmonum exulcerationem sequuntur ex pituita prolapsu. Nam quacunque destillationes à capite tussiculosos & raucos homines faciunt , nisi progressu temporis conquiescant, alteram efficiunt tabis differentiam.

APHOR. XIII.

HΝ ἢ ὀφθαλμοὶ ἢ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖσι μὲν ὀφθαλμοῖσι τὰς ἐύστας, καὶ τῆσι γυναιξὶ ζύμωρον, τοῖσι δὲ λοιποῖσι ὀφθαλμοῖσι ἐὼς τῆσιν καὶ πυρετοῖσι ὄξείας, καὶ κόρυζαι χρόνιαι, οἷσι δὲ καὶ μελαγχολία.

Aquilonio vero & sicco Autumno , hominibus natura humidis & mulieribus commoditas parabitur : Alios ophthalmia sicca , & febres partim acuta , partim longa, quosdam etiam melancholia male habebunt.

Naturaliter habentibus hyemae & vere, deinde estate sicca & Aquilonia, si Autumnus quoque ut Aquilonius & siccus (idem enim est *ἀνυδρὸς* quod *ἀνυγμῆρον* & *ἕρπον*, id est, sine pluuiis) natura humidi, hoc est, humidiores (qui alibi ab Aristot. & Hippocrate dicuntur pituitosi) bene habebunt. Hoc autem dicitur de redundante humiditate, ut in mulieribus. Pueri natura sunt humidiores quam iusto temperamento hominis conueniat: sed quia humiditate illa egent ad incrementum, non est minuenda. Itaque constitutio eiusmodi, pueris non est salubris, quia nimium siccat humiditatem illam naturalem. Adultis uero humidioribus salubris est, eod quod humiditatem exuperantem absumit. At reliquis, hoc est, biliosis & durioribus corporibus, uel (ut exponit Gal.) temperaturis siccioribus lippitudines siccae accident. Sunt enim aliae humidae seu *βυαδες* Hippocrati. Et quia saepe notatis extremis intelligitur medium, erunt etiam mediae inter siccas & humidas. Siccarum lippitudinum causa est, quia natura in corporibus nostris bilem ne actior sit & crassior, diluit ac temperat aquoso excremento. Vbi igitur ab aestate & autumno siccioribus absumptum est quicquid erat in bile feri aut aquositate, iam pars bilis actior & crassior facit siccas lippitudines, quum defertur ad oculos. Eandem ob causam fiunt acutae febres: quod nimirum tenuissima & humidissima bilis parte resoluta, manet acerrima, quae intra compulsa a frigore superueniente, putrescit. Fiunt quoque febres longae, ut quartanae, quia bilis relicta crassissima ab aflatione & exiccatione (etiam si sit alioqui calidissima) refrigerescit. Addit Hippocrates quod haec etiam fiunt a sanguine incrassato. Hoc loco post *πυρετὶ ἀέρος* quidam legunt *ἔξ ἕρπον*, id est

est, longæ febres (vt legimus) quidam pro *ἄνοι* legunt *ἄνοζας*. Nihil sanè vetat, quò minùs legamus *ἄνοζας*, vt quæ possint etiam biliosis accidere: adeò vt quemadmodum ponebamus duas ophthalmias, ita possimus constituere duas coryzas, humidam & siccam. Humida est, vbi multus humor aquosus decurrit ad nares. Sicca vero, in qua humor isibi concreuit, & veluti crustas facit, adeò vt aliquando obstruat & intercipiat vias narium: quod videre est experientia. Huiusmodi coryzæ fieri solent propter cerebrum nimis resiccatum, quod & minus gignit excrementi & siccius. Accidunt porò & melancholici morbi nonnullis, iis nimirum qui atra bile abundant. At in hac constitutione temporis abundat bilis crassissima, id est atra bilis, præsertim in biliosis.

S C H O L I A.

SIn autem æstas sicca fuerit & frigida, Autumnus autem Aquilonius & pluuiarum expers, viris natura pituitosis, id est, quibus nares sunt humidiores, & semen humidius, corpore glabro, albo, venis argutis, voce exili: nigris oculis, nigrisque capillis & rectis: & mulieribus, præsertim mollioribus: item modicè siccis confert: quia intemperata natura modico gaudent contrariorum usu, ac similem intemperiem grauius ferunt, quam temperata contrariâ. Cateris hominum naturis, calidis nempe & siccis, at que adeo biliosis, lippitudines sicca aderunt, denegato humori bilioso exitu, tum propter ipsius crassitudinem, tum propter membranarum densitatem quam facit frigoris Aquilonij vis. Et febres acuta, tum causa magnitudine, tum etiam symptomatum vehementia absumpta serosa humi-

ditate bilis, & ipsa intra venas acriori redditur: Et longa febres, ab aëte, nimirum succo melancholico, aut à bile crassiore facta, & conuersa in atram bilem. Nonnullis autem & melancholia ceu deliria cum tristitia & metu sine causa manifesta coniuncta, ab eadem atra bile genita.

APHOR. XV.

Τὸν ἢ χερσασίαν τὸ ἐπιεικὲς τὸ ἐξ ὅλων οἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπομβριῶν εἰσιν ὑγινοτέροι, ἢ ἥσυχον θανατώδεις.

Ex tempestatibus anni in uniuersum siccitates imbris asiduis sunt salubriores & minus letales.

Comparatio est pluuij temporis cum sicco, ita ut hoc sit salubrius, illud vero morboſi⁹. *χερσασιε* Galeno comment. in Aphor. 12. libr. 1. est form. & idea rei alicuius. Proinde hęc *χερσασιε* est cōstitutio aëris præter naturam, hoc est aëris intemperies. Quasi dicat Hippocrates: Si cœlum intemperatum est, quia siccius, salubrius est quàm intemperatum, quia humidius. Et si qui sunt morbi per siccitates, minus sunt periculosi min⁹que putrilaginosi quàm qui per pluuias. Nam cum ab alimentis colligantur in nobis necessariò excrementa duo, alterum fuliginosum, alterũ ferofum & aquosum: horum vtrumque per siccitates (quum etiam aperta sint corporis spiracula) facillè diffluit resoluiturque. Præterea per easdem siccitates minimum colligitur excrementi. Contrà per pluuias multę humiditates superflue & colliguntur & retinentur in corpore: vnde morbi multi putrilaginosi. Sed ea siccitas, vel est per se (ut distinguit Gal. in 6.

In 6. Epid.) vel cum calore aut frigore. Si sit per se, aut etiam coniuncta cum calore non superante temperaturam temporis (vt æstate) vel coniuncta cū temperato frigore nō erunt multi morbi neque epidemij. Sin coniuncta sit immodicæ caliditati aut frigiditati, si ēē morbi epidemij multi: intēperatus enim aēr morbos gignit epidemios. Quod si habeat morbos aēr temperatus, vt fieri solet, morbi illi non sunt ab aere, sed à victus ratione.

S C H O L I A.

HActenus quos morbos compositæ temporum anni constitutiones pariant, dictum est, nunc de simplicibus agitur. Ergo inter septem anni partium descriptiones atque historias, siccitates in uniuersum, ex pluuiarum vacuitate ortæ: cuiusmodi sunt in quibus auium genus abundat, assiduus imbribus sunt salubriores tum per se, tum ex euentu: ac per se quidem, spiritus animalis puritate, humorum congenerum motus & quietis vicissitudine & integritate, corporis perspiratione, & eiusdem robore. Ex euentu autem, quod in excrementitij humoris (à cuius colluuiæ magna pars morborum ortum habet) vacuitate, cathartici non sit opus, quorum consuetudo pessima est, & analogia difficilis. Quod si siccitate temporis vigente, morbi accidant, minus erunt funesti (qui nimirum ab humorum copia, non ab inanitione sunt:) quia male sunt affecti ac constituti ad morborum generationem, optimè verò ad curationem.

Νοσήματα ἃ ἐν αἵ τῆσιν ἐπομβρείῃσιν ὡς τὰ πολλὰ γίνονται
 πυρετοὶ τε μακροὶ, καὶ κοιλίης ῥύσεις καὶ σπυροδόνες, καὶ ἐπι-
 ληπτικοί, καὶ ἀπὸ πλεονεξίας καὶ κωφάλαξαι. ἐν ἃ τοῖσιν ἀνυχμοῖσι, φθινά-
 δεις, ὀφθαλμίας, ἀρθροειπεῖς, σπυρογαστρίαι καὶ δυσεντερίαι.

MOrbi per asiduos imbres magna ex parte sunt . fe-
 bres longa , alui fluxiones , putredines , comitiales
 morbi , apoplexia , & angina . Per siccitates autem morbi
 tabifici , ophthalmia , articulorum dolores , stillicidia urina
 & dysenteria .

HOc dicere vult Hippocrates. Vbi pluuia modū
 superant, morbi generantur multi , & particu-
 latim hi, febres longa, &c. Inter febris causas est ma-
 teria quantitas, qualitas, & densatum corpus. Si ergo
 sit multitudo materiae vnā cum imbecillitate naturae
 quae non possit materiam illam euincere, si etiam viae
 sint interceptae, febres erunt longa. Fient quoque alui
 deiectiones, vel (vt Leoniceus, & Philotheus melius)
 diarrhoeae. Etenim per pluuiaum multitudinem ne-
 cesse est in corpore plurimum excrementi serosi & fu-
 liginosi colligi: quatuor maximè de causis. Vna, quia
 per aërem humidum corpora nostra plurimū hūme-
 ctantur. Secunda, quia à terra pluuia hūmeclat vsque
 ad profundum, plurimi vapores humidi efferuntur, à
 quibus corpus hūmeclatur, quemadmodum accidit
 iis qui iuxta aquas, paludes & stagna habitant. Ter-
 tia, quia quantò humidius redditum est corpus, tan-
 tò plus colligit serosi excrementi. Quarta, quòd poti-
 sunt astrictiores per pluuia, eò plus excrementi reci-
 netur & plus colligitur. Natura igitur grauata multi-
 tudine

tudine serosi excrementi quod à corpore toto præ-
fluit, deponit in intestina. Rectè Philotheus. Collectis
(inquit) per longas pluuias excrementis multis, si hæc
ad intestina descendant, & illic putrescant ac cor-
rumpantur, faciunt dysenterias, si non putrescant,
diarrhœas. Interpretatur enim *κοιλίης πύσις*, *εσθρροίαι*
εντερίδας verò dysenterias, aut si manis, putrida vlcera
intestinorum. Celsus videtur *εντερίδας* exponere can-
cros, hoc est, putrilaginosà vlcera in habitu corporis.
Ex primo Epidem. & octauo meth. med. Gal. intelligit
humores qui putrescunt in venis, vnde febres putri-
dæ. Proinde si (tribus putredinis causis concurrenti-
bus, nempe multa humiditate, calore præter naturâ,
& prohibita transpiratione) fiat humorum putredo
in venis, erunt febres putridæ: si in habitu corporis,
putrilaginosà vlcera: loquimur autem hic præsertim
de excrementis fuliginosis & serosis, à quibus putre-
do: qualis putredo magis expectanda est, vbi viget
ἀπνοία. Quinetiam, cum per eiusmodi tempora plu-
uiosa gignantur in capite (præsertim iis qui id habent
inabecillum) multa excrementa pituitosa, si hæc affi-
ciant principes cerebri ventriculos, postremum &
medium (vt vult Gal.) aut omnes (vt Philo) fiet apo-
plexia. Si verò cerebri partem, vt ventriculum poste-
riorem, qua parte est spinalis medullæ exortus, fiet
epilepsia. Quod si pituita illa in cerebro collecta ex-
purgetur in fauces, sicut anginæ, de hybernis intelli-
git: est enim & angina æstiuâ. Sed in hybernis tumor
est externus magis, multumque emittunt pituitæ,
in quibus instituimus quæ calfaciunt, incidunt, te-
nuant. In æstiuis, quæque sunt per siccitates, tumor
est magis internus, fitque ab acri & bilioso humore.

f ij

Cæterùm per siccitates, (quæ scilicet vel sunt extrêmæ, vel coniunctam habent immodicam caliditatem aut frigiditatem) fiunt tabes. Id quod Gal. non videtur probare, tum quòd siccitates sint remedium tabis, tum etiam quòd per has cerebrum bene habeat. Nihilominus tamen si sicca constitutio diutiùs perseueret, poterit imbecillius reddi cerebrum, vnde (præsertim si caliditas coniuncta sit siccitati) contrahet multam bilem, quæ si defluat in pulmones, exulcerabit, & tabem faciet. Ponemus ergò tabem & siccam & humidam, vt dicebamus de lippitudine. Sic articulis per hanc constitutionem redditus imbecillioribus, si collectabilis (maximè siccitati caliditate iuncta) in eos decumbat, fient arthritides biliosæ. Item stranguriæ, vesicæ retentrice imbecilla & materia acri, vt bile, urinis permista. Fiunt & (vt ferè semper in senibus) à pituita falsa, eadem retentrice debili. Sic quoque accidunt dysentericæ per siccitates, bile defluente ad intestina, & erodente. Vnde in febris fit sæpe iudicium aliquando per stranguriam, si bilis ad vesicam, aliquando per dysenteriam, si ad intestina defluat, vt est motus bilis. Experientia tamen docet esse etiam dysenterias, quæ sequantur constitutiones humidas & pluuiofas, vt antea monstrauius. Vt cum per æstatem pluuiam & Austrinam collecta est multa materia, quæ ad putrendum parata, putrescit sequenti Autumnò in intestinis astrictione aëris frigidi: in quibus dysentericis primum fiunt tenasmi, deinde excernuntur mucosa, postea putrida & varia. Verùm alia est ratio curandæ dysentericæ, quæ sequitur constitutiones calidas siccas, & alia eius quæ sequitur pluuiofas, vt etiam ostendunt causæ.

SCHO-

SCHOLIA.

Licet siccitas imbribus sit salubrior : utraque tamen temporis constitutio , sue intemperatura congeneres morbos inuoluit . Qui pluuiali statu incidunt morbi , huiusmodi serè sunt . Febres , à motu , putredine & synathismo humoris , qui à venis aut visceribus exitum non habet , non à culpa medici ortæ : eæque diuturnæ , concoctu scilicet & excretu difficiles , quales febres ut plurimum per abscessum in articulis iudicantur . Alui proflua , aut per infirmitatem partium nutritioni inservientium : aut , obstructionem mesaræi , hepatis aut lienis , aut confluentem in ventrem vndiquaque sero , quod multum eo tempore gignitur , & exitu per cutis spiracula prohibetur , præsertim in balbis & acidum ructantibus . Putredines ceu affectiones cutis putres , ut alopecia , ophiasis , phthiriasis , menti & pudendorum furfures , ulcera cacoethia , præsertim partium pudendarum , carniū corruptiones , ostium denudatio . Epilepsia , & apoplexia , aucta in cerebro pituita . Angina , præsertim hyberna , que in faucium potius quàm laryngis inflammatione consistant , maiorèaque deglutienti , quàm respirandi difficultatem adferunt . At verò sicco & pluuiarum experte anni statu , tabes sicca , à calida & sicca pulmonum intemperie , aut atrophia , vel febre eorundem hectica , quam se aliquando vidisse scribit Galenus , nos autem sepe vidimus . Lippitudines sicca , consumpta bilis & sanguinis parte crassiore , sero eiusdem superstitute . Arthritides sicca , consumpto humido oleoso ac pingui articularum , aut acri humore in articulos decumbente . Vrina stillicidia , ab vrina acrimonia , aut imbecillitate vesicæ præ siccitate nimia . Dysenteria à biliosi humoris feritate confluentem in intestina .

HIPPOCR. APHOR.

APHOR. XVII.

Αἴθρη καὶ ἡμέριον κατὰ κράτος, αἱ δὲ βόρειοι τὰ πνεύματα συνίστασι εὐχόνα, καὶ εὐκίνητα, καὶ εὐχρόα, καὶ εὐηκόεστερα ποιεῖσι, καὶ τὰς κοιλίας ἐπραΐνουσι, καὶ τὰ ὄμματα δάκρυσι καὶ ἀδελφὰ δάκρυα ἀλγυήμα, ἡδὲ καὶ ἀφροσύνην, μάλλον πορεύουσιν· αἱ δὲ νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα καὶ ὑγραιοῦσι, καὶ βαρικοῖας, καρρῆσθαι ποίουσιν, καὶ ἰλίθους ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καὶ τοῖσιν σωμασὶ δυσκίνησι, καὶ τὰς κοιλίας ὑγράνουσι.

Quotidiana tempestates Aquilonia cogunt corpora, firmant que, mobiliora item & expeditiora, coloratio-
ra & auditu valentiora reddunt. Alios præterea exsiccant, oculos mordent: & si dolor aliquis thoracem prius habuerit, exasperant. Contra Austrina corpora languida efficiunt, & humectant, auditum hebetant, caput grauant, vertiginem oculis, arditatem & languorem corporibus adferunt: & alium humectant.

Iam antea egit de anniuersariis & diuturnis cōstitu-
tionibus, nunc docet quomodo vnaquaq; constitutio diurna alteret & afficiat nostra corpora. Aquilones, qui Galeno rigidi sunt & sicci magna ex parte, corpora robustiora reddunt, propterea quòd colligunt calorem & spiritus, omnia deniq; quæ faciunt ad robur naturæ. Tunc etiam fit melior concoctio, sanguificatio, distributio in corpus, vnde melior nutritio. Qua ratione etiam corpora sunt bene colorata, vt videre est in hominibus Septentrioñalibus. Sic per Aquilones melius ratioeinamur, recordamur, mouemur, audimus, videmus, &c. quia tunc cerebrum vacat excrementis & vaporibus, illis quibus solet perturbari: spiritus tenuiores sunt & puriores: nerui sunt sicci, cōtenti, & robustissimi, vnde facilius motus. Alios exsiccant, quia tunc minus ferofi excrementi colligitur, & resicca-

reficcatur corpus externum attrahit ab interno corpore illa humiditate, qua feces humectatur: item propter alias causas Aph. 5. huius sectionis commemoratas. Verum oculos mordet, quoniam hi sunt maxime frigori expositi, cumque sint rari, facile admittunt tenuem illum & purum aërem frigidum, à quo eorum substantia quodammodo diuellitur constringendo & condensando. Sic thorax offenditur à frigore, sed non tam per poros cutis, quam ab inspirato aëre. At austrini status vertigines adferunt. Apud Grammaticos Græcos ἰλιγγίαι ἰλιγγίαι proprie est vertigo, quæ fit à stomachi, vacuè præcipue, morfu & naulea. Hoc loco ἰλιγγίαι simpliciter intelliguntur vertigines quæ fiunt primario cerebri affectu, quum scilicet humiditates & spiritus flatuosi ac vaporosi per austrinam constitutionem in cerebro collecti agitantur à calore. In oculis difficilem motum concitant, quia videndi facultas occupata est multis humiditatibus, & vaporibus, spiritus visorius crassus est & caliginosus, videndi quoque medium est impurius & caliginosius. Alios denique humectat, eò quod nulla humiditas serosa est euacuata, relaxata sunt, mollia & languefacta intestina: concoctrix facultas redita imbecillior.

SCHOLIA.

Quos affectus pariant diurnæ constitutiones aquilonia & austrina, supra dictum est. Nunc quas noxas quæve commoda eadem adferant que quotidiane ac diarie sunt. Ergo tempestates quæ repente oriuntur & incidunt in tempora alioqui bene morata beneque constituta, nec diu durant, sed vnius aut plurium dierum clauduntur spatii: aquilonie quidem, cum

f. iij

scilicet flatuum Aquiloniorum dominatu calum tenetur, solida reddunt corpora, modice partes cogendo, & excrementitium humorem absumendo. Et firma, à moderata siccitate partium. Et ad omnem motum expedita facultatis animalis virtute, & instrumentorum robore. Et bene colorata, colore, caractere & mole salutariter constituta, & economia facultatis naturalis & vitalis beneficio: nam ut se habet alimentum partium, id est sanguis, ita & color ex Aphor. 28. sect. 4. lib. 6. Epid. Acerrimos integrosque sensus omnes, potissimum vero auditum, quod is tenuissimus sit, facultatis animalis virtute, insiti instrumenti integritate, meatus sensorij libertate, & externi medij puritate. Alios deficiant, virtute caloris nativi per antiperistasin, coctionis & distributionis benignitate, infirma expultrice, robusta retentrice, serosi excrementi facies proluentis consumptione, & sphincteris musculi astrictione. Oculos ipsos mordent, id est, oculorum tunicas longe tenerrimas & cute carentes. Veteres thoracis affectus, ut tusses, rauedines, asthma, phthisis acerbiore reddunt: nam frigus thoraci & pectori inimicum tum per se, tum ex euentu, venas rumpit, & humorem in thoracem exprimit. Contra Austrina tempestates que repente oriuntur, corpora omnino resoluunt, & in mouendo pigra reddunt, facultatis animalis & instrumentorum infirmitate. Et humore nimio mollia reddunt & effeminant, principioque neruorum madefacto toti corpori stuporem inducunt. Auditui sunt graues, facultatis animalis: & instrumenti insiti infirmitate, meatuum obstructione & externi medij impuritate. Vertigines tenebrosas faciunt ab inordinato motu spiritus animalis, apoplexia vel epilepsia praenuncias.

APH.

APHOR. XVIII.

ΚΑλὰ τῶν ὥρας, τὰ μὲν ἥες ἔχει τὸ θερος οἱ παῖδες ἔχει οἱ πατέρες χυμώδεις τῶν ηλικίῶν ἀεὶ τε εὐχέλως καὶ ὑγίαινεσι μάλιστα. τὸ δὲ θερος ἔχει τὸ φθινόπωρον μέγιστα μὲν πρὸς οἱ γέροντες, τὸ δὲ λοιπὸν φθινόπωρον ἔχει τὸ χειμῶνος, οἱ μέγιστα τῶν ηλικίῶν.

Quod ad tempora verò attinet, vere & prima estate pueri & his ætate proximi optimè degunt, valent que maxime. Estate verò & autumnno ad aliquam usque partem senes. Reliquo autumnno & hyeme qui mediam ætatem degunt,

Temperata gaudent temperatis, & intemperata contrariis. Ergò (vt supponamus & tempora & ætates seruare suam temperaturam) vere & prima æstate pueri & adolecentes optimè degunt. Sed ita meliùs distinguemus. Pueri cū sint calidiores & humidiores meliùs se habebunt initio æstatis vt mense Maio: adolecentes verò ab anno 14. ad 22. aut 25. (qui maximè omnium sunt temperati: aut proximi temperatis) vere temperato. At senes æstate & prima autumnni parte (vt mense Septembri) quæ calida est & sicca, benè degunt, vt qui sint frigidiores & sicciore, & præterea humidiores excrementis. Reliquo autem autumnno & hyemis tempore rectius valent, qui sunt inter adolecentes & senes medijs, hoc est, ἀμείζοντες ab anno 25. ad 40. & qui sunt in ætate declinante à 40. ad 60. vtrique calidi sicci, sed non in eodem gradu caloris. Nam ἀμείζοντες ætate declinantibus sunt calidiores & sicciore, vnde etiam hos vocat interdum percalidos Hipp. In ætate declinante manet caliditas & siccitas, sed non tanta, quanta est in ætate florentibus. Ita que non ineptè dicas ætate declinantes ita vocari calidos sicciore.

cos, quemadmodum dicuntur calidi sicci qui sunt in vigore febrium continuarum: ut eos qui sunt in declinatione æta is vocare possis calidos liccos, quomodo appellantur calidi sicci intermissionibus & declinationibus earundem febrium.

S C H O L I A.

Quibus anni tempestatibus singula ætates optime habeant. Ergo per anni tempora, in quibus opæta sunt opæta: vere quidem, quod in suo genere temperatum est, omnisque excessus expers. Et prima ætatis parte, qua fortasse Maio incipit, pueri ab anno ætatis septimo ad decimum, quatuordecimum. Et qui hos sequuntur, adolescentis scilicet quorum ætas omnium temperatissima est ac salubritati corporis accommodatissima, integra sanitate fruuntur, quod temperata ætatum natura similitum rerum usu in sua natura symmetria contineatur. At ætate vigente & affecta, in qua siccitatis & caloris summa sunt omnia & autumno ad idus usque Octobris, aliquantisper quidem senes meliore sunt loco: quia intemperata natura gaudent modico contrariorum usu, ac similem intemperiem difficilius ferunt, quàm intemperata contrariam. Quod reliquum est autumni & hyemis, qui inter hos ætate sunt mediæ, ut iuvenes & homines constantis ætatis, melius degunt.

A P H O R. XIX.

Νοσήματα ἢ παύσει ἀπὸ ἐν πάσῃσι τῆσιν ἄρῃσι γίνεσθαι, μάλλον δ' ἐν τῇ κατὰ τὴν ἐνίασιν αὐτῶν καὶ γίνεσθαι παροξύνεσθαι.

Quilibet in quibusvis temporibus morbi fieri possunt nonnulli tamen in quibusdam magis tum fiunt tum irritantur.

Morbi

MOrbi sunt cognati aëris, ab aëre: alieni verò à natura aëris ex victus ratione. hoc certum est. Aëre enim temperato possumus ab usu immodico calidorum, aut frigidorum morbum incurere, qui quidem etiam non ab aëre, sed à victus ratione. Morbi itaque quidam sunt communes, ratione aëris omnibus communis, aquarum, locorum communium. Quidam sporadici, qui contrahuntur ratione victus peculiatis uniuscuiusque, in quibusdam tamè temporibus magis sunt morbi: exempli gratia, apoplexiæ magis occurrunt hyeme. Si quis tamen otiosè & intemperanter vivat æstate, & statim dormiat à pastu, incurret apoplexiam, etiam si aër sit calidus siccus.

S C H O L I A.

Prefatio quedam est ad enumerationem morborum, qui singulis anni temporibus sunt, nam nihil est in rebus naturalibus quod morbum non possit committere: proinde non solum temporum intemperaturis ascribenda sunt causa omnium morborum, endemiorum, epidemiorum, sporadicorum, siue sint hereditarij, siue synthropi, siue à communis aut particularis cuiusque natura vitio, siue per cacochymiam, siue per plethoram, siue per intemperiem, siue occultam corruptionem. Hi enim omnes omnibus anni temporibus accidunt, plures tamen accidunt occasione temporis, quàm vitio victus, & nature. Qui omnes sunt vel ratione loci solis: sic enim æstas movet febres ardentes. Vel ratione motus eius: sic enim ver morbos cutaneos gignit, propulsis à natura foras humoribus, vel ratione temporis precedentis: sic enim ver generat furores, melancholias, &c. ob humores genitos autumno qui non potuerunt discuti hyeme.

Τοῦ δὲ γὰρ πρὸς τὰ μανικά, καὶ τὰ μελαγχολικά, καὶ τὰ ὀπίλη-
πτικά, καὶ αἱ μαλὸς ῥόσεις, καὶ κίματα, καὶ κόρυζαι, καὶ ἐράγ-
χοι, καὶ λέπροι, καὶ βήχες, καὶ λήθεις, καὶ ἀλφοί, καὶ ὕδαθιστοι ἐν
κώδεις πλείους, καὶ φύματα, καὶ ἀρθριτικά.

Vere enim insania, melancholia, morbi comitiales, san-
guinis profusiones, anginae, grauedines, raucitates, inf-
ses, lepra, impetigines, vitiligines, pustulae, ulceroſa plurima,
tubercula, & articularum dolores accidunt.

E Numerat deinceps qui morbi sunt magis peculia-
res veri, ætati, autumno, hyemi. Vere autē alias
saluberrimo sūt morbi, quia humores, qui hycme pi-
gri, immoti & tardi deliteſcebāt in profundo corpo-
re, simulatque adest calor vernus, ac spirant Fauonij,
funduntur & liquantur, mouētūrque ad corporis su-
perficiem. Si itaq. huiusmodi materia sit crassior nec
satis attenuata, si viæ sint interclusæ, si natura totius
corporis & singularum etiam partium sit imbecilla,
gignentur tunc morbi. Contrā si materia sit satis te-
nuata natura robusta, viæ libere, ver morbis liberabit.
Ver siquidem ob id dicitur salubre, quod si sanū ex-
cipiat corpus, sanum conseruat: sin morbidum, sanat:
modò nihil prohibeat, vt ostendimus. Vere ergò acci-
dunt τὰ μανικά, id est, furores seu mania. Mania & τὸ
μανικόν apud Hip. voces sunt ambiguæ. Aliquando e-
nim dicuntur de mania propriè dicta, aliquando de
vehementi furore, & de melancholia. Mania propriè
dicta, est perpetuum delirium sine febre, vt author est
Gal. in Epid. & Prorrh. Rursus hæc duplex est, altera
mitior, altera crudelior & vehementior. Mitior, est à
flaua

flaua bile cerebri substantiam occupante. Que sæuior est, ab atra bile, quam generauit vel flaua bilis exusta, vel succus melancholicus vsus. Vterque enim humor nisi celeriter vacuetur, malignam quandam acrimoniam contrahit, & conuertitur in atram bilem. Aliquando mania fit a sanguine, vt in viduis à sanguine menstruo: hic enim retētus aliis interdum tabes, aliis sanguineas vomitiones excitat, aliis manias facit, quando se confert ad cerebrum. Sed sanè credibile est, sanguinem hūc, dum diutius immoratur in utero, contraxisse malignam quandam acrimoniam, vt eiusmodi materia verius dici possit à flaua bile exusta aut exusto succo melancholico originem habuisse, quàm à sanguine. hoc loci agit Hipp. de mania propriè dicta. Platonici faciunt duplicem maniam, vnā à Deo inspiratam (*ἐκθεοῦσιασµόν* vocant), alteram vitio corporis contractam, qua de hic loquimur. Iam quod mania seu *μανία* extendatur etiam ad melancholicū morbum, docet Hip. lib. 6. Apho. 56. vbi per *μανιορῶδες* intelligit eos qui melancholico morbo laborant. Notandumque obiter, libellos de mania & melancholia non esse Hippocratis, sed potiùs ab aliquo collectos ex Archigone, Posidonio, & Rufo medicis. *Melanch.*) Melancholiæ triplex est genus. Vnum flatulentum & hypochondriacum. Alterum, vbi per totum corpus sparsus est sanguis melancholicus crassus, niger, & fæculentus. Tertium, vbi idem imbibitus est vetriculis & substantiæ cerebri, reliquo corpore illæso. De hoc genere hic intelligitur. Nonnunquam tamen Hip. per melancholicos denotat vehementer furentes, quanquam propriè magis maniacci vocarentur. Morbi comitiales qui materiam habent crassam, vt pituitam, vel atram bilem, quæ occupat cerebri ven-

triculum posteriorem , qua parte est exortus spinæ
vel magnam cerebri partem. Si enim materia totum
cerebrum occuparet, esset apoplexia. *Sanguinis pro-*
fus.) Intelligit omnes sanguinis profusiones, siue per
nares (quæ profusiones dicuntur propriè hæmor-
rhagiæ) siue per vomitum, per hæmorrhoidas, per v-
terum fiant, siue etiam (quod rarò accidit) vbi ad cu-
tem venularum orificia aperiuntur. Fit autem sangui-
nis profusio vere, natura vel grauata quantitate lan-
guinis per hanc collecta, vt non possit vasis con-
tineri: vel irritata qualitate, quum scilicet sanguis vel
acrior est, vel saluginosior. Fiunt quoque vere angui-
næ a sanguine, præsertim pituitoso diffuso & defluë-
te ad fauces imbecillas, vbi inflammationem pro-
ereat. hæc porrò comprehenduntur sub hybernis de
quibus antea. Eandem habent causam grauedines,
raucitates, tusses. Accidunt & vere lepræ & lichenes
seu impetigines, qui duo affectus maximè conueniunt,
cùm eandem habeant materiam, vtranque scilicet
bilem & pituitam salfam. Sed distinguuntur secundum
magis & minus: quòd in lepra crassior sit, sæuior, &
profundior materia: in impetigine minùs crassa, mi-
nùs erodens, minùsque profunda. Præterea in lepra
magna est exulceratio & dolor (à bile flaua, & atra)
color ex albo nigricans, cutis scabrities, squamæ ma-
gnæ, duræ, nigriores, crassæ, pruritus ingens à pituita
falsa crassiore. In impetigine verò superficialia scar-
bies est, tenuis, furfuracea, calor albidior, pruritus non
ita magnus, non sunt squamæ nec crustæ densæ. In
equis impetigines, Chelidonas vocat Aurelianus. At
plora, est veluti quidam medius affectus inter le-
pram & impetiginem. habet & furfures per summam

corporis cutem serpentes, & crustas densas, sed paucas, diversòque colore, materia est serosior & tenuior, neque tam alta & profunda sunt ulcera quàm in lepra. *Alphi.*) Vitiligo cutis est vitium, cuius duæ sunt species, *Alphos* & *Leuce*. Rursum *Alphos* apud nos multiplex est. Quibusdam enim sunt maculæ albæ per totum corpus sparæ, vocant *Ladrière blanche*. Aliis sunt maculæ sparæ colore castaneo. Vidi in quadã muliere speciem *Alphi*, in qua per totum pectus cutis erat subalbida, aspera, densa, dura in modum membranæ. Reuera hi omnes morbi, vitiliginis, impetiginis, psora, sunt initium & indicium lepræ futuræ. Denique *Alphus* vitiligo est in summa tantùm cute restitans à pituita, vel humore melancholico. *Alphus* verò profundior est & periculosior: quia vel à pituita viscosiore oritur, vel plus habet atræ bilis. *Pustula ulcerosa.*) *Exanthemata* seu exanthemata ferè semper vere oriuntur. Ex his quædam dicuntur variolæ, quæ si durent vsque ad autumnum, letales sunt, Quædam rubiolæ seu morbilli appellantur, habentque ortum à febre sanguinis. Aliquando contingit esse malignum quendam humorem, qui per corpus excitat pustulas & maculas, quæ referunt vibices, & veluti puncturas ab urticis, *Σιγμاتا* vocant. Porro ex variolis aliæ sunt albæ, minus periculosæ: aliæ rubræ, periculosiores: nonnunquam sunt liuidæ, & nigræ ac fœtidæ, quæ mortem planè adferunt. hæ materiam habent magna ex parte salsam, aliquando biliosam: Quum enim natura sese expurgat vere, ad cutem materiam expellit: quæ quum restitat, (in epidermide præsertim) neque potest discuti, facit eiusmodi exanthema.

In quibus si sit pituita salsa largior, pruritus concitant: in plus bilis, dolorem faciunt. Rursus hæc exanthemata sic possunt diuidi, quòd quædam sunt læta & humiliora à materia crassiore & frigidiore: quædam sublimia & acuta, à materia calidiore & tenuiore, ut pituita salsa vel bile flaua. *Tubercula.*) Phymata vocare solet in genere Hippocrates omnia tubercula quæ excrefcunt in superficie corporis. Gal. & alij medici recentiores sic etiam vocant inflammationes in inguibus & aliis.

S C H O L I A.

Melior fuisset ordo, si primùm definiuisset Hippocrates morbos proprios ac legitimos singulorum temporum suam naturalem temperaturam seruantium: Deinde perstri: x: sset morbos singulorum temporum illegitimos & à suo temperamento deficientium: Tertio, comparasset tempora adinuicem. Contra quod primùm definiendum erat, hic vltimum describitur. Primum igitur de morbis vernis agitur, qui sanè non generatione, sed paroxysmo, hoc est, non tam ratione temperatura saluberrimi veris solènt fieri, quàm ob precedentium temporum intemperaturas. Ergo, vere medio cum florent saba, sunt furores febris expertes, ut homines è potestate mentis exisse videantur, præsertim qui flaua & rubicunda sunt facie, mulieresque quibus à mēstruorum palindrome in mammis fit systrophe, paroxysmo, non generatione. Et melancholicæ ceu deliria febris expertis cum mœrore & metu coniuncta, præsertim in omnibus constantis ætatis. Et epilepsia pueriles & melancholicæ: Sanguinis profluvia narium, uteri, hæmorrhoidum, siue illa sint viscerum malè affectorum symptomatica, siue etiam plethoræ critica: faucium & musculorum laryngis tam propriorum

rum

rum quam communium inflammationes, anginas appellatas, à ferina destillatione, aut humoris infernè sursum refluxu. Et catarrhi, tum capitis, tum uniuersi corporis. Et vocum asperitates, à catarrhi in asperam arteriam prolapsu. Et lepra, ceu cutis asperitates rotunda cum scamis & sanie coniuncta. Et impetigines, id est cutis asperitates, cum pruritu, & defecatione cutis coniuncta, sine furfuribus & scamis. Et vitiligines, ceu cutis defecationes sine furfuribus & scamis & asperitate, guttarum modo sparsa. Et exanthemata, ceu pustula exulcerata. Et cubercula, id est tumorum genus omne contra naturam, ut scirrhii, phlegmone, œdemata. Et articulorum dolores ab inflammatione nati, ut podagra & chiroagra, suis nimirum & liquatis humoribus in articulos delapsis.

APHOR. XXI.

Τὸ ὃ δὲ βίβλος ἐν τῇ τῆς τῆς, καὶ πυρετοὶ ζωνεῖς, καὶ καὶ
 Γε, καὶ τεταῖοι πῆσι καὶ τεταῖοι, καὶ εἰσοί, καὶ ὑπὸ
 καὶ ὀφθαλμίας, καὶ ὀφθ. πόνος, καὶ σωματῶν ἐλασῆς, & σπινθ. ὄψε
 ἀδύων, καὶ ἰδρώα.

Aestate autem nonnulli horum, & febres continue & ardentes, & tertianæ plurimæ, quartanæ item & vomitiones, alui profluvia, lippitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitalium putredines, & sudamina.

In singulis anni partibus sunt morbi, & alieni, & cognati ac proprii, ut æstate sunt aliqui morbi verni, & alij proprii. Verni sunt sub finem veris, & initio æstatis vsque ad mensem Iulium. Ut in his regionibus ferè semper prima æstate oriuntur febres tertianæ nocturnæ, & duplices tertianæ, quia bili permiscetur pituita vere collecta, ob piscium esum, & cælum frigidius æ

humidius. Sic generantur continuæ nothæ, putrefacto sanguine, nec non pituita putrida bili permista. Iam mense Iulio, si æstas habeat secundum naturam, sunt exquisitæ tertianæ, vel propè accedentes ad exquisitas: fiunt continuæ exquisitæ, & exquisitæ ardentes; inclinante verò æstate, rursus gignuntur tertianæ nothæ, & continuæ nothæ, & ardentes nothæ. Quæ quidem (vt alij morbi autumnales, aut ferè autumnum attingentes) sunt longiores & periculosiores vernis illis tertianis & continuis: idque ob cacochymiam autumnino propriam & maligniorem materiam, magisq; heterogeneam. Quartanas quidã volunt hîc expungi, quod sint magis familiares autumnino, possunt tamen fieri æstate quartanæ à pituita veris exusta & crassiore reddita. Vomitiones biliosa præsertim commotabile ad ventriculum fiunt æstate: quia tunc potius purgamur per superiora, si præsertim ventriculi partes superiores sint imbecilliores: vt contrà si sint robustiores, accident alui profluuiâ flaua bile descendente ad intestina. Item oris exulcerationes, quum serosa pars flauæ bilis acris & tenuis petit superficiem oris. Eandem ob causam genitalium putredines, per quas non canculos intelligere oportet (vt semper facit Celsus) sed cum Galeno putrilagines materiæ & putrilaginosâ pudendorum vlcera: quibus nisi tēpestinè succurratur, oboriūtur gangrenæ & sphacelismi vel intra diē vnum aut duos, vt sit abscindendus penis. Sudamina, ἰδρωα (Gallicè *eschabouilleures*) sunt exanthemata parua, quæ accidere solent mollioribus, vt pueris & mulieribus, in cute præsertim faciei. fiunt autem quum in sudore, si quid est crassioris materiæ, quod que non facile, exhalet, restitat in cute.

SCHO-

SCHOLIA.

Morbi aestivi duplices : alij à vere precedente: alij , à
 statis proprij, ab eius nimirum intemperie geniti. Ea
 igitur parte anni, qua definitur ab ortu Vergiliarum ad or-
 tum Arcturi, nonnulli accidunt morbi verni, quod aestatis
 principium, veris naturam retinet, tum à commotione hu-
 moris exitum non habentis, tum ab abscessu facto intrò aut
 foras, aut aliò quò oportet, Tum etiam febres continua à mo-
 tu, putredine & collectione humoris in maioribus venis at-
 que arteriis citra peculiarem alicuius partis affectionem. Et
 causi, ceu febres ardentes continue, cum siti inexplebili, lin-
 gua scabritie, corporis iactatione : & insigni ardore coniun-
 cta, per labiorem & sitim oborta, cum venula aresacta ad
 sese attraxerint biliosos & acres ichores. Et tertiana pluri-
 ma, à peculiari affectione partis alicuius gignentis, mittentis,
 trahentis, aut suscipientis biliosum excrementum, cuius
 motu, putredine, aut collectione paroxysmus altero quoque
 die excitatur. Et vomitus biliosi, quod in *πικρολόις ἀνω* bi-
 lis sit à *ὕψιστος*, fundo ventriculi valido, infirmo autem sto-
 macho. Et alui profluvia, qua referuntur in *πικρολόις ἰστώ*,
 stomacho quidem valido, sed infirmo fundo ventriculi. Oph-
 thalmia fluentes non sicca, ob biliosi humoris acrimoniam
 sua mordicatione lacrymas prorit antem ex oculis. Aurium
 dolores, ob materia biliosa sursum refluxum, aut eiusdem
 prolapsum à parte qua continet in eam qua continetur, unde
 parotides excitantur. Et oris ulcerationes critica aut
 symptomatica. Et sudamina, id est pustula quaedam miliares
 toto corpore, maximeque in dorso sparsim oborta, à sudorifi-
 ca materia acrimonia.

e ij

Τοῦ δὲ φθινοπώρου, καὶ ὅτι θεινῶν τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ πικρὰ, καὶ πλεονεξία, καὶ ἀπληξία, καὶ ὑδρωπικὴ, καὶ φθίσις, καὶ σπασμὸς, καὶ λεινότης, καὶ δυσεντερία, καὶ ἰσχυρὰς, καὶ κωάργχαι, καὶ ἀσμάτα, καὶ εἰλεοί, καὶ ὀπληψία, καὶ τὰ μακρὰ, καὶ τὰ μαλαχολικὰ.

Autumno verò æstivi etiam multi morbi fiunt, & febres quartana atque erratica, lienes magni, aqua inter cutem, tabes, urina stillicidia, leuitates & difficultates intestinorum, coxa dolores, angine, asthma, ilei, morbi comitiales, insania, & melancholia.

SI qua materia superest ex vere, æstas tenuat & diligerit: contrà, si qua superest ab æstate, autumnale feigus poris constrictis cogit & compellit intrò. Vnde fiunt morbi æstivi autumno, hoc est, initio præsertim autumni. Autumno etiam experimur plurimas febres quartanas, & plurimas nothas, erraticas, & malignas. Erraticæ (Gal. in li. Epid.) intelliguntur tribus modis: quarum videlicet materia est heterogenea & admodum diuersa, vt quando bilis permiscetur pituita aut atra bili: in quibus ea materia contrahit cacochymia & malignitatem quandam: quæ denique nullum ordinem, nullas periodos seruant, nulla signa edunt, vnde possumus certo prædicere salutem aut mortem. Hæ febres ob materiam crassam malignam & heterogeneam fere perseverant ad duos menses vel septimanas sex: imò ab his ferè superlunt reliquæ quædam, vt vix æger, etiam febre liberatus, possit esse sanitate integra & certa. Gal. tertio progn. aliter atque in Epid. loquitur de febr. erraticis, vt intelligamus ponendum esse duplex genus feb. erraticarum. Est enim erratica quæ

quæ febris non succedit, de qua in Epid. Est & quæ succedit febr. continuis, de qua in progn. hoc febris genus materiam habet atram bilem natam ex bile flava exusta per præcedentem febrem: quæ atra bilis, partim mouetur, partim manet immota, & parte sua putrescit, partim non putrescit. In his febris si purgatio & phlebotomia non tempestiuè vsurpentur, metus est ab elephantiasi, nisi robustæ naturæ beneficio ea materia quæ diurnitate temporis malignâ qualitatem acquisiuit per hæmorrhagiam, aut hæmorrhoides, aut vomitû euacuetur. *Lienes mag.*) Quia humor melancholicus abundat. Autumno, neque fit transpiratio cute astricta, idcò sunt in liene obstructions, tumores, inflammationes & scirrhi. Sic collecto humore illo in liene, nec satis repurgato, lien per vasa communia transmittit auras quasdam admodû frigidas ad hepar, & ventriculum etiam, vnde refrigerato calore nativo harû partium (hepatis præsertim) fit deterior cõcoctio & sanguificatio. hinc hydropes. Tabes, iis maximè qui tabi sunt opportuni, idque ob frigiditatem, siccitatem & inæqualitatem Autumnû. Hæc autem tabes fit vel ab ulceratis pulmonibus, vel à destillatione ex capite in pulmones, aut ex fluxione aliarum partium in pulmones. Sic enim ex utero menstrua retenta si pulmones petant, faciunt tabem. Sic in viris, suppressæ hæmorrhoides, tabem excitant. Sic materia podagræ aut arthritidis retenta, si ad cerebrû se conferat, apoplexiam: si in pulmones, tabem inuehit. Præterea stillicidia vrinæ, bilis enim actis & mordax, quæ antea per sudorem aut insensibilem transpirationem vacuabatur laxa cute, nunc viis interceptis recurrit ad vesicam: adde quod vesicâ est imbecillis ob frigus, quòd sit neruacea & membranacea. At se-

HIPPOCR. APHOR.

nibus fiunt stranguriam, tum ob imbecillam vim retentricem vesicæ, tum ob pituitam falsam, quæ præterquam quod ipsis est densissima, cutis non solum in senibus, sed etiam in pueris & aliis difficulter admodum exhalat, bilis verò multo facilius. Lienteria, hoc est cibi incocti, nullamque mutationem adepti citissime deiectiones, ob superficiariam interioris ventriculi aut vicini intestini exulcerationem à mordaci quodam ac tenui humore excitatam: vel ob imbecillam retentricem potentiam ventriculi, aut intestini vicini à magna & insigni intemperie subortam. Dysenteria, ab acri & bilioso humore intestina erodente, nonnulli hinc omittendam censent difficultatem intestinorum: cuius neque Galenus meminit in Commentario, sed experientia constat, nulla anni parte magis nasci dysenterias, quàm vltima ætate, & autumno, fiunt quoque coxæ dolores à malignitate humorum in coxas decumbentium. Sed non solum coxendicum seu coxarum dolores, verumetiam morbi alij articulares gignuntur, autumno præsertim & vere. Sed in hoc differunt, quod verni (vt & alij morbi) sunt benigniores & minus periculosi, quia materia benignior est & naturæ familiarior, nempe sanguis & pituita, contra, autumnales maligniores ob materiam maligniorem & cacochymiam. *Angina.*) Duplex est angina, vt antea dictum est, hyberna & æstiuæ: eadem est vernæ & autumnalis. Verum vernæ anginæ, quæ sunt magis à pituita, sub hybernis comprehendere possunt. Autumnales verò, quæ ab humore acri & bile magis ortum habent, sub æstiuis: adde quod vernæ & hyberne sunt magis externe, æstiuæ vero & autumnales, interne magis. Ratio est, quia pituita illa cum sit crassior & frigidior, non subire potest

potest in corpus, sed resistat ad cutim. At bilis acrior
 occurrit ad venas internas. Asthmata fiunt, quia bilis à
 corporis partibus interioribus (vt capite & venis)
 fluit ad pulmones , qui sunt etiam imbecilli ob fri-
 gus. Iam ileos atrocissimus est morbus , non vnus,
 sed multiplex. Gal. enim tertio. Epid. confert ileum te-
 nuioris intestini cum ileo crassioris : vt possit consti-
 tuti ileos & tenuioris & crassioris intestini. Sed sapius
 definitur morbus tenuioris intestini, quia crassioris
 ileos habet sæpe symptomata ilei tenuis intestini. Fit
 ergò ileos morbus autumno , quum intestina pro-
 pter frigus imbecilla excipiunt caeochymiam , quæ
 facit inflammationem & obstructionem in tenuiore
 intestino, & ea præsertim parte quæ est ad pyloron &
 icium, vel (quanquam rariùs) in crassiore intesti-
 no, aded vt corrumpatur alimentum, nec possit de-
 scendere chylus & stercus. Symptomata vtriusque i-
 lei sunt, magna inquietudo & *δυσφοια* ceu *ἀλιση* :
 fitis ingens, quia ab alimento corrupto tollitur ad os
 vapor, vt etiam fit in colico dolore à flatibus: vomit-
 us cibi & potus, aliquando & stercoris, sed tunc de-
 sperata salus est, vnde Hippoc. vehementes, & sæuissi-
 mas vomitiones vocat aliquando *ιλειόδει*. Verum
 periculosior ileos in tenuiore intestino, quia facilè
 consentiunt ventriculus & hepar. Periculosior & ab
 inflammatione tenuioris aut crassioris intestini (quæ
 accidit sæpius autumno , rariùs hyeme) quàm ab
 obstructione contracta ex stercore duro, vel ex pi-
 tuita crassa, lenta, & viscida : intercipientem intesti-
 num alterutrum, cuiusmodi ileos fieri etiam potest
 hyeme,

HIPPOCR. APHOR.

Morbi com.) Nulla est constitutio quæ magis faciat epilepsias quàm frigida sicca & autumnalis. Tunc enim abundat succus melancholicus & atra bilis: à qua causa dicebamus antea fieri in ætate declinantibus. At vere fiunt à pituita, & hyeme, vt & in pueris. Æstate verd in iuuenibus ob vitæ intemperantiã, Furorẽ & mel.) Hic τὰ μανικὰ ἢ τὰ μελαγχολικὰ intelligit de mania & melancholia veris, ab atra scilicet bile, ex vstione fluxus bilis aut melancholici succi in cerebro.

SCHOLIA.

Autumnales morbi duplices, alij ab æstate precedente, ii que plurimi: autumnus enim, omnem fere effluxum humorum astate genitorum cohibens, plurimos æstatis morbos detegit: alij proprii & familiares intemperatura Autumni. Autumnus igitur, parte ea nimirum anni, que describitur ab ortu Arcturi ad occasum Vergiliarum & qui æstatem sequitur calidam at que siccam, ideoque bilis acerrima procreatrix, corporaque excipit illi æstati similiter quodammodo affecta, etiam accedente diæta vitio per ὄρωπαρ vstipata, estque inæqualis repentina caloris & frigoris mutatione, propterea que omnis cacochymia parens, & vitij per æstatem concepti conservator: cum multi æstivi morbi incidunt, superfluit adhuc materia per æstatem collecta, cui pepasimus & excretio inæqualitate autumnus denegatur: un. et iam febres, quartana primigenia, secundaria symptomatice: un. simplices, tum composita. Et erraticæ seu typi expertes, cum scilicet aut diuersis locis materia putrescit, mouetur, aut colligitur: aut ipsa diuersis focus est heterogenea: aut eiusdem portio vna mouetur, altera immota manet, vna iam putruit, altera non putrescit. Et lienis tumores primigenij ac
secun-

secundarij: ac primigenij quide, pre copia humoris melancholici, cui secernendo & excernendo lien non sufficit: Secundarij vero, per Ἰσχυρῶν, id est, humoris successionem, que fit ab hepate in lienem: aut per dieta vitium, cum se quis per se bres liberaliter potu inuitavit, nec aquam vomitione exclusit. Et hydropes triplices, causa, materia & foco. Stranguria, vesica infirmitate & urina acrimonia. Et dysenterie ab atra bile, que abradendo & exasperando in intestinis molesta est, siue illa sint primigenia siue secundaria. Et alui prapropere deiectiones, cibi nullo modo mitigati, priuatione prima coctionis per intemperiem frigidam alui, aut superficialiam exulcerationem ab acri humore, qui abradendo & exasperando fuit molestus, aut catarrhi in aluum delapsus, aut hecticam intemperiem alui. Et asthmata ceu suspiriosi anhelitus, cum difficultate spirandi, que in bronchiorum obstructione, aut spiritus statulenti, aut materie statulenta ad pulmones & ad diaphragma refluxu consistit. Et ilei, ceu chyli aut stercoris, ob intestinorum obstructionem vel inflammationem intercepti, vomitiones.

APHOR. XXIII.

Tὸ ὕ χειμῶνος, πλειτίδες, πνευμονίαι, λήθαργοι, κόρυζαι, βράγχι, βήχες, πόνος σηπτικῶν, ἐπλευρέων, ἰσχυρῶς κεφαλαλγία, ἴλιγοι, δισπληζία.

Heme pleuritides, pulmonis inflammationes, lethargi, grauedines, raucitates, tusses, dolores peccoris, laterum & lumborum, cephalalgia, vertigines & apoplexia.

Omittit Hippocrates morbos inclinantis autumni, qui tamen cum gignatur prima hyeme, possunt hic subintelligi, cuiusmodi sunt tabes, angina,

HIPPOCR. APHOR.

asthmata, &c. Verum morbi hyemis proprii hi sunt pleuriticid. &c. quia caput per hyemem pituita & recrementis repletum se se exonerat in partes thoracis, non solum sua natura imbecillas, quod illæ exangues sunt, multis ossibus, cartilaginibus, nervis & membranis contextæ, sed & imbecilliores factas hyeme ob inspiratum ærem frigidum & hybernum, quem imbibunt. Sed obiiciet quispiam, quod ad pleuriticidem attinet, membrana costas succingens, quæ natura sua densior est, à frigore ambiente redditur adhuc densior, ut penetrare eam non possit pituita, unde fiat pleuritis. Præterea Gal. quum dicit alicubi pituitosos non incurere (aut raro) pleuriticid, causam reddit, quia pituita crassior est, quam ut possit penetrare crassam illam & densam tunicam succingentem. Dicemus, membranam hanc non effici duriores aut densiores à frigore: eo quod per frigus recurrente intro calore totus thorax calet, quo tepido calore ea redditur mollior & rarior. Docet insuper experientia frequentissimas in his regionibus pleuriticidas gigni hyeme, à pituita, quam tamen verisimile est dilui interdum vel seroso humore, vel sanguine, vel bile flava: quando sputa leuiter intincta esse videmus alias serosa materia, alias sanguine pauco, aliquando etiam bile. Sed non omnis laterum dolor est pleuritis, oportet enim adesse quinque, febrem assiduam, dolorem lateris punctotium, spirandi difficultatem, tussim, & pullum durum. *Lethargi*) hæc vox in quibusdam Hippocratis exemplaribus desideratur, potest tamen addi. Reuera enim lethargi morbi sunt hyberni, fiuntque à pituitæ copia cerebrum occupante, cum febre & perpetua dormiendi
cupi.

cupiditate. Raucedines, grauedines, tusses, sunt etiam
 à pituita, à cerebro defluente. Dolores pectoris &
 laterum distinguendi sunt à pleuritide, siquidem sunt
 sine febre, & aliis symptomatis pleuritidis. Accidit
 aliquando, vt membrana succingens sit densior &
 calor validior: quare non fiet in eam fluxio, sed in
 musculos intercostales, ita vt inibi oriantur non-
 nunquam dolores acerbissimi, pituita crassa, lenta &
 viscida (quæ in flatus multos resoluitur) musculis
 inhaerente. Aliquando hæc hæret etiam parti me-
 dia inter musculos intercostales & tunicam succin-
 gentem: vnde fit notha quædam pleuritis, pitui-
 ta illa discutienda venit topicis calfacientibus, inci-
 dentibus, tenuantibus, discutientibus, potius
 fomentis ac sacculis admotis, quàm cataplasmatis, o-
 leis, aut cucurbitulis. Hæc enim tria hic nil confe-
 runt, aut parum. *Lumborum dol.*) Hippocrates vsitatis
 vocibus vtitur: vocatque *ὀσπύας* & musculos lum-
 bares tam interiores, quàm exteriores (& renes ipsos
 aliquando) & spinam quæ est in lumbis, & fibras quæ
 colligant & copulant renes cum spina & lumbis
 musculis, vbi propter frigiditatem sunt magni
 dolores, vt denique in omnibus neruosis parti-
 bus, quum fibræ à fibris separantur, vt in in-
 flammatione tunica costas succingentis, in me-
 ningibus cerebri, &c. Interdum non sunt hi lum-
 borum dolores à frigiditate, sed à catarrho facto ex
 posteriore cerebro per spinam, & restitante in lum-
 bis: id quod tamen hyeme præsertim accidit. Sic
 cephalalgia sunt hyeme à pituita, qua reple-
 tur caput, faciente & tensionem & grauitatem,
 quum scilicet à calore languidiore commouetur,

partim resoluitur in flat^u, partim immota manet, ill^u.
 205 propriè apud Grammaticos est tensio circa ven-
 triculum, vnde cerebrum compatitur, & vertigines
 fiunt. Sed cum Hippocrates verbis vtatur vñtationi-
 bus, hic per *ἰσχυρὸς* intelligit *σποράματα & ζήους*, quò
 scilicet calore inualecente pituita incalciscit in cere-
 bro, & vertitur in flatus & spiritus: id quod accidit
 præsertim in fine hyemis & per initia veris. Apople-
 xia fiunt aliquando à pituita, & tunc hyeme fiunt: a-
 liquando ab atra bile, & sic Autumno: aliquando ac-
 cidunt vitio corporis, vt in arthriticis, qui si intempe-
 ranter viuunt, natura quæ antea robusta demittebat
 materiam ad articulos, nunc imbecilla deponit in
 partem nobilem, vt cerebrum, & in apoplexiam inci-
 dunt qui ferè commoriuntur. Fiunt etiam vbi arte-
 ria carotides interceptantur in plexu retiformi, flatu,
 aut alia quapiam re.

SCHOLIA.

H Temis frigida & Aquilonia, cuius historia desinitur ab
 occasu Vergiliarum ad æquinoctium vernum, hi sunt
 proprii ac familiares morbi. Tunica costas succingenti, &
 musculorum intercostalium inflammationes primigenia &
 secundaria. ac primigenia quidem, ob humoris in partem vi-
 tempestatu aquilonia malè affectam prolapsum: secundaria,
 quæ pleurididi superueniunt. Lethargi ceu deliria cum febre,
 sopore, & repentina obliuione coniuncta, à pituita putrefa-
 cta in cerebro. Pectoris, laterum atque lumborum dolores
 primigenij ac secundarij: ac primigenij quidem, ex catarrhi
 prolapsu: secundarij verò, ex partium malè affectarum sym-
 pathia. Dolores capitis, aucto cerebro plethoricis causis, aut
 obfito plurimis vaporibus. Tenebricosa vertigines, tum à
 fla.

flatibus Aquilonis, tum ab humore crasso, qui in flatum
versus & agitat us facit vertiginem. Apoplexia. praesertim
obstitis humore cerebri ventriculis, unde spiritus animalis
exitus prohibetur, qualis apoplexia fortis dicitur.

A P H O R. X X I I I.

Eν τῷ πρώτῳ ηλικίῃσι τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι δὲ σπασμοὶ ἐκ
νεογενείας παιδίοισιν ἀφθαί, ἐμεῖσι, ἐπὶ χροῖας, φέβου
ἀμφαλῆ φλεγμοναί, ὡς τῶν ὑπερτάτων.

Secundum aetates hi morbi sunt: parvis quidem & recens
natis puerulis, oris ulcera, vomitiones, tusses, vigiliae, pa-
nuores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

Absolute sermone de temporibus, nunc agit de
aetatibus tum masculorum, tum foemellaru. Pri-
ma aetas, eorum est qui recens nati sunt, usque ad de-
titionis tempus, hoc est, ad mensem septimum, quibus
accidere dicit ἀφθαί, i. oris ulcera, &c. Hæ describuntur
ab omnibus ferè medicis, sed sine distinctione, quia
confundunt cum aphthis. Est itaque duplex aphtha-
rum genus, puerorum, & adultorum. Pueriles (ut &
adultorum) fiunt quum exulceratur oris interioris su-
perficies, habentq. causam triplicem, quia os interius
est mollius, lac nutricis acrius, excrementum à cere-
bro defluens acrius. Nostris tamen pueris raro acci-
dunt aphthæ, quia Gallicanatu matru & nutricum fri-
gidius est lac ac humidius. Sed aphtharum loco pustu-
las habent, & ulcera serpentina per totam facie, per ca-
put, post aures, & multam prætereà salivatione. Quo-
rum ulcerum & salivationis meminit Hippocrates li-
de morbo sacro. Siquidem (inquit) enascuntur ulcera

circa faciem ac caput, & saluationes puerulis, salu-
 brius postea viuunt. Indicium enim est, robustam esse
 naturam, quæ expellat humiditates & superfluitates
 in utero conceptas. Quod si id non contingat, minus
 sani sunt post victuri. Cui Hippocratis sententiæ assi-
 pulantur etiam nutrices: Verum distinguendum est
 dictum Hippocratis. Si mater sit sana, bonique succi
 cibi fuerit vsa dum uterum gereret, puellus quamuis
 non exulceretur, salubriter tamen viuere. Indicium est,
 quod huiusmodi pueruli sint corpulenti & bene ha-
 biti. Sin corpulenti non sint, si non exulcerentur, insa-
 lubrius postea degent, ut qui non expurgentur super-
 fluis humoribus contractis in utero matris, inualida
 aut prauis alimentis nutritæ quandiu grauida fuit.
 Sunt & alia aphthæ aduulorum (3. Epid. statu 3,) quæ
 nascuntur constitutione quæ putredinem gignit, hoc
 est, calida humida & sine ventis, ab atra bile aut fla-
 ua, quæ per eam constitutionem facile putrescit, &
 præterea quandam malignitatem acquirit. Ob id hæc
 aphthæ sunt malignæ, nec cedunt remediis, uti aphthæ
 puerorum, quæ facile curantur astringentibus: con-
 tingunt etiam quandoque viris à contagione suis ve-
 nereæ. aliquando etiam contingunt ventriculo, vnde
 lienteria. Iam vomitiones accidunt puerulis propter
 voracitatem, quia plus lactis exugunt quam possit
 ferre & concoquere ventriculus. Hippocrates mor-
 bum statuit: at nutrices pueros, qui lac reiciunt, pu-
 tant esse salubriores magisque viuaces. Sed istud di-
 stinguendum. Eare vomitio potest esse à copia lactis
 nutricis. Vitales sunt & salubriores infantes qui re-
 uomunt à copia lactis, quia robustus ventriculi calor
 natiu⁹ ubi amplexus est lactis partem meliorem, ma-
 gisque

gisque familiarem, reliquum tanquam superuacaneū
reiciit. Et hi solent esse voraces, bene habiti & colora-
ti. Contra minus sunt vitales stitigosi & male colorati,
qui hec reuomunt ob alias duas causas. Tussis quoque
facile pueris accidit ob humiditatem cerebri mul-
tam delabentem ad asperam arteriam & pulmones.
Vigiliae, propter aphthas, dolores, tormina, &c. Item
pauores, quoniam terribilissima quaedam accidunt
pueris, quoniam etiam citra causam aliquando ridet.
Causa duplex est. Vna, quia in ventriculo est alimen-
tum quoddam corruptum, aut vitiosus & malignus
humor, ut atra bilis: unde necesse est per consensum
tolli ad cerebrum vapores atros, qui obuersantur ani-
mae, & inducant illos pauores, imaginatione (que fal-
sa) quod fit etiam in aliis pueris vel usque ad decimum
quartum annum. Altera causa est, quia in pueris non
est ratio, tamen phantasia vigeat, ut videre est in
mulis & equulis, qui saepe saltant, calcitrant, hinnunt,
absque causa manifesta. Umbilici inflammationes
saepe accidunt, si umbilicus non recte praecidatur, aut
praeciso non adhibeantur conuenientia remedia. (*Au-
rium humiditates*) Cerebrum secundum naturam ex-
purgatur magis per nares & palatum, minus secundum
naturam, & rarius per aures. Ob id Hippocrates au-
rium humiditates praeter naturam esse, & in morbo-
rum numero ponendas arbitrat.

S C H O L I A.

Hactenus de morbis tum propriis tum alienis, qui sin-
gulis anni tempestatibus sunt. Nunc de iis qui singu-
lis aetatibus sunt familiares, initio ducto à puerulis nuper

natis. Quæ in ætates incidunt morbi, quique suscipientium
causarum naturam sequuntur, immutatione temperamentum
& habitus dominat utque humorum, quarum trium rerum dis-
tinctam ætates adferunt: huiusmodi fere sunt: Recens nati-
tis, à primo die natali ad septimum usque mensem. Aphtha
cœu oris interioris & exterioris, ulcuscula, ob temeritatem
cutis, feri lactis acrimoniæ, aut corruptionem eiusdem in
ventriculo, gravemque nutriticis halitum nata. Vomitiones
crebre à lacte corrupto & crudo, quod ei nondum assuetum
alius temperamento & habitus mutatione laboret: Tussis
ab intemperie aëris cui non assuevit puer, & catarrhi pro-
lapsu. Vigilia, doloris acerbitate & tussi. Pauciores, sursum
elatis à lacte corrupto terris vaporibus, deinde facultatis
imaginatricis & sensus communis infirmitate, umbilici in-
flammationes, quarto aut septimo ab ortu die, eo scilicet nu-
per exacto, exactis malè secundinis, & sanguine in partem
dolentem transmissis. Et aurium colluvies, humidior cere-
bro, quod scilicet tanta sit in cerebro humoris abundantia,
ut ei expurgando neque os neque nares sufficiant, sed per
incommoda lege natura loca feratur.

APHOR. X XV.

Πρὸς τὸ πρῶτον τοῦ οὐνοῦ ἀποστάσεις ἐλαφροὺς ὀδοντοφυσί-
πρασμοί, ἀσπρῶται, καὶ μάλιστα ὅταν ἀδύρωσι πρὸς κλιδο-
τας καὶ τοῖσι παχυτά τοῖσι τῶν παιδῶν, καὶ τοῖσι σκληραῖς τοῖς κοι-
λίαις ἔχουσι.

Aduent ante dentitionis tempore, gingivarum pruritus,
febres, convulsiones, alui profluvia, maxime quum ca-
ninos edunt, & iis præsertim pueris qui crassissimi sunt &
aluos duras habent.

Hippocrati lib. de carnibus, triplex est dentium
genus & generatio. Vnum genus est eorum, qui
gencrantur,

generantur in utero. Sanguis enim menstruus confluit ad nutrienda ossa capitis & maxillas, deinde ex reliquo horum alimento à calore exiccato & indurato fiunt dentes in gingivis. Quod quidem verum esse constat ex anatome pueruli septimestris, in cuius dissectis gingivis inveniuntur dentes in utero formati. Secundum genus oritur editis in lucem ab alimento, lacte videlicet. Tertium genus generatur à solidioribus alimentis. Ita que *ἰδοντίας* dicitur, hoc est, dentitio, non quum primum generantur dentes, sed quum primum erumpunt & apparent, tum nati in utero, tum à lacte geniti in editis in lucem. Qui dentes ferè septimo anno pueris excidunt, præsertim solidioribus alimentis ubi fuerint vsq̃. Consentiant autem ferè omnes illam dentium ex suis phatnis & cauernulis eruptionem fieri mense septimo. Proinde primum apparent dentes incisorii seu primores, qui & gelasini dicuntur (quod in risu emincant) vocant *dents de lait*. Latissimi sunt & acuti, numero 8. Incisores sequuntur ordine generationis & eruptionis, canini, acuti, sed non latissimi qui cibum potius frangunt quam incidunt: numero quatuor, & erumpuntque 9. 10. aut 12. mense. Mulierculis vocantur *les ailleves*. Postea emergunt maxillares, numero 16. ferè in masculis, 20. in fœminis: nonnullis (licet) 24. horum porro tarda est generatio, differentiaque duplex. Sunt enim primi maxillares, qui nascuntur 2. anno, aliquando etiam 3. Sunt secundi, genuini dicti & *συνεγνήτες*, id est sapientiæ dentes, qui postremi exoriuntur adultis (etiam absque dolore) anno 7. aliquando 14. aliquando etiam 20. & nonnunquam tardius. Scribit enim Plin. nasci quibusdam anno 80. *ἰδοντίας* igitur intelligimus non dentitionis principium, sed totum tempus quo pueris erumpunt dentes

▼

primores, canini, & maxillares primi: quod tempus extenditur à mense septimo, ad secundum annum aut circiter. Iis denique qui dentunt, sunt gingivarum pruritus: quia dentes eruptionem molientes pungunt & configunt gingivarum carnes. Aliquando id fit à materia serosa & salia à cerebro defluente: à cuius materia reliquis aliisque excrementis, dolore facto, dum veluti stimuli gingivas compungunt dentes, vigiliis, & inflammatione gingivarum fit febris. Febris hæc plenitudinem & copiam crudi humoris liquat & fundit in nervos nondum satis robustos, unde convulsiones. Ab eadem copie cruditate sunt quoque alui profluvia in pueris. Hæc accidunt maximè quum caninos edunt, quod fit magna ex parte 9. 10. aut 12. mense (convulsiones præsertim) & iis pueris qui sunt crassissimi, &c. hoc est, qui sunt pleniores, & plus habent humiditatis superflue, quam faciliè colligunt ob voracitatem. Sic cum una cum stercoreibus excernatur aliquid bilis, serosæ materie, & excrementorum fuliginosorum, si alius sit dura, cum ea tum retineantur, necessario augebitur in corpore humiditas: unde febres & convulsiones.

S C H O L I A.

Cum recens nati dentes primores emitte caperint, nimirum septimo aut nono mense, & ultra, habent gingivarum stimulantem pruritus atque dolores, dentibus paulatim erumpentibus. Febres, corruptis scilicet doloris acerbitate vigiliisque humoribus. Convulsiones, cum febris est mitior, non autem acuta, quod puerorum nervi sint valde infirmi, liquatis nimirum humoribus à febrili calore nervus impletibus. Alui profluvia, corruptione lactis, aut humore in ventri-

ventriculū decumbente irritatione gingivarum commo-
to, & tum minus convulsione tentantur. Præsertim cum ca-
ninos edunt dentes, ut duodecimo, 15. & 17. mense, quo sunt
acutiores dentes, & gingivarum carnes densiores ac durio-
res: & qui inter pueros crassissimi sunt, quia hi pleniores
sunt, magisque sanguinem comprimunt, unde putrescit ma-
gis ad febres generandas, convulsionem & epilepsiam: & qui
astrictiore sunt alio, qui excrementa ventris retentā in ca-
put vapores mittunt, qui nervos implent.

APHOR. XXVI.

Πρεσβύτεροι ἢ γενουμένοι πλείονα σπονδύλι καὶ τὸ
ἰγίον εἰσὼ ἄσπες, ἀσθματῶ, λιθιάσις, ἑλμινθες σπογγύλαις
ἀσκηλίδες, ἀκροχόρδονες, ἀπυειασμοὶ, σπυγγεῖαι, χερμάδες, καὶ
τ' ἄλλα φύματα, μάλιστα ἢ τὰ περιεφημμένα.

Ipsis verò grandiusculis tonsillarum inflammationes, ver-
tebrae in occipitio introrsum luxationes, asthmata, calcu-
li, lumbrici rotundi, ascarides, verruca, pensiles, satyriasunt,
strāguria, struma, & alia tubercula: præcipue verò prædicta.

Hic loquitur Hip. de ea ætate quæ intercipitur à
4. aut 5. anno vsq; ad 10. ii. aut 12. Quam ætatē a-
gunt qui dicuntur & παρδίσκοι (anno 4. aut 5.) & παιδες
καὶ βέπαιδες, anno 7. (quum iā sunt capaces disciplinæ)
vsq; ad annos pubertatis. Nā ἡπία Hipp. dicuntur ali-
quando Gal. 6. Epid. test.) fœtus abortivi & deiectici j
non multò post cõceptum, primo, 2. aut ad summum
tertio mense. Interdum de editis in lucem vsq; ad an-
num 4. 5. 6. aliquando etiam vocantur pueri vsque ad
annos pubertatis. Mediam itaq; agentib. ætatem inter
dentiēdi tempus & pubertatis, τὸ σιλῶ seu paristhmia
fiunt. Sunt autem πλείονα Græcis glandulæ ytrinque

v ij

ad radicem linguæ appositæ, quas Plin. tonsillas, barbari amygdalas vocant. Isthmus verò pars est (auctore Gal. in comm. (quæ os & gulam interiacet. Sed ut aliquando nomine partis intelligit partis affectione Hipp. hoc loco paristhmia pro partis malo accipit, hoc est, inflammatione glâdularum. Verùm cum notata parte sæpe etiam inaudit vicinas partes, intelligemus inflammationem membranæ illius, quæ est ad radicem linguæ in faucibus, in paristhmis, in vicinis partibus: & inflammationem musculorum illi membranæ subiectorum. Quod ubi accidit (ita ut fiat quedam angina) musculi inflammati contrahuntur, & inflammant contrahuntque nervos, nervi ligamenta, hæc vertebam quæ in occipitio est, unde luxatur ad interiora. Sed quam vertebam significet Hippocrates non declaravit Gal. in com. Intelligit autem secundam vertebam, quæ ipsi quâdoque Dens appellatur: 3. de articulis vocat magnam vertebam. Interdum tamen non tota vertebra dicitur Dens, sed tantùm processus ille pyrenoides, qui capiti iungitur ad annuendum & abnuendum: sic dictus, à similitudine canini dentis. In hac itaque luxatione vertebræ magnæ (qui Dens dicitur) id interiora (et sæpe Hip. pro *ἰμπεδία*, id est ad interiorem partem) ea parte qua Dens est, cavitas quædam apparet in ceruice. Est quinta angine species. Asthmata, id est, spirandi difficultates (quales esse solent iis qui diutiùs cucurrerunt & vehementius) fiunt in pueris ab influxu crudi humoris in pulmonis bronchia: quibus oppletis angustior fit via materiæ respirationis. Calculi verò hac ætate maximè fiunt duabus de causis. Nam ob intemperantem victum multi humores crudi collecti vnâ cum vrinis ad vesicam diuertunt, quæ est calculi materia. Altera causa est

est calor, quia materiam hanc indurat, & lapidescere facit: in pueris tamen non est eiusmodi expectanda ætatis mutatio quæ soluat calculum, sed agendum remediis quæ calculum frangant. Quod ad lumbricos attinet, docet experientia pueros his maximè abundare. Possunt autem intelligi vermes rotundi duobus modis tum qui similes sunt femini cucurbitæ, tum qui sunt longi & rotundi, quales sæpe videmus. Sed reuera intelligere oportet longos & rotundos, qui à crudi humoris putredine calore forti accedente generantur magna ex parte in superioribus intestinis, ita ut chylum aliquando absumant, & faciant atrophiam: interdum ad ventriculum ascendunt, & per os reiciuntur, aut per se & soli, aut tunica ceu membrana quadam inuolui. At ascarides lumbrici lati, & tenues generantur in crasso præsertim intestino ad eadem materia putrescente, & fortasse etiam à stercoribus ibi retentis. Sunt autem tenues, quia calor non est ita fortis, nec ita multa est materia & tam magna putredo. Est etiam genus quoddam lumbricorum latorum. (Gal. libro de Theriaca) quod tota occupat intestina sua longitudine: cuius rarior est generatio, facitque *βυρσινία*. Verrucæ penfiles, *ἀνεξήρηδες* (Gall. *poireaux*) generantur à materia crassa & viscida ad cutim erumpente. *Satyriasmī*.) Hippocratis interpretes, ut Gal. Philotheus, Celsus quoque *satyriasmī* non meminerunt: ob id verisimile particulam adiectam esse à posterioribus interpretibus. Nomen est valde ambiguū *καρυεισμός* apud omnes medicos ferè. Oribasius interpretatur verrucarum genus, ubi verrucam maiore circumdat minores alia. Arist. morbum in quo propter flatum facies repræsentat faciem Satyrorum. Medici

HIPPOCR. APHOR.

Græci, vt Gal. lib. de tumoribus præter naturam, per satyriasmum intelligunt quandoque Elephantiam, quia in hac consumptis masculis temporalibus fit of-
 fium eminentia ad tempora, ita vt caput, Satyrorum in morem, cornutum appareat. Quanquam alij sic volunt dici elephantiam, quod qui hac laborât, cum sint calidi & admodum flatuosi, ferè turgentem & contemptum habeant penem, lasciuorum Satyrorum more. Vnde etiam nonnullis significat intentionem penis præter naturam: alio nomine dicitur priapismus & satyriasis. Sed cum ista nihil ad hunc Aphorism. faciant, superest vt probetur Galeni sententia in exegefi vocum Hippocratis, vbi ait, satyriasmum significare glandularum tumores prominentes iuxta aures. Hippocrates 6. Epid. part. 3. meminit duorum eiusmodi tumorum circa aures, *γογγύρων* videlicet & *φηρέων*. Gongyronæ sunt collectiones duræ ac rotundæ non longæ circa guttur. At Pherea tumores sunt non rotundi, sed oblongi in glandulosis partibus sub auribus. Sic dicti à *φῆρα* Thessaliæ vrbe in qua grassabantur, miscebantur (inquit) tusses & *φῆρα*. quo loco (ait Galenus in eum commentarium) *φῆρα* vbi euacuata sunt representare Satyrorum similitudinem & effigiem, oblongas enim hi circa aures eminentias obtinent. Hoc loci igitur per satyriasmum intelligere poterimus pherea illa, quæ reuera sunt parotides, quibus videmus pueros infestari aliquando. Post dictionem satyriasmum in quibusdam exemplaribus legitur *επαγγυελος*, in aliis omittitur. Sed si legatur, cum antea dixerimus stranguriam fieri tum ab acri humore vesicam petente, tum ab imbecillitate re-
 tenticis: verum quidem erit pueris fieri præsertim
 à reten-

à retentricis imbecillitate, sed non item ab acrimonia humorum. *Struma*) Gal. harum causam facit multitudinem pituitæ à capite delabentis ad collum sæpe, aliquando ad thoracem, ad brachium : possunt tamen esse à melancholia, vt sæpe experimus. Phymata hîc generatim vsurpantur pro omnibus tumoribus præter naturam : speciatim tamen pro inflammationibus glandularum, præsertim in inguinibus & alis. (*Prædicta*) vt verrucæ, strumæ, satyrialsmi, &c.

S C H O L I A.

Cum puelli absoluta dentitione ablactati fuerint, vesicæque cibis cœperint, à bimatu scilicet ad septimum ætatis annum, & ultra: Paristhmiæ ceu tonsillarum & faucium inflammationes à cibo malè præmanso, qui faucibus abradendo molestus est, aut ab humorum à cerebro in glandulas eas defluxione. Vertebra, quæ est ad occiput, intro luxationes, tractis in sympathiam faucium inflammatarum nervis & ligamentis, aut etiam communicato partibus illis tuberculo. Asthmata ceu suspiriosi anhelitus, obstructis pulmonum bronchiis per diaphragmatis oppressionem, aut per humorum crassum in pulmones prolapsum. Calculi in vesica, ob nimiam crudi humoris colluuiem & vesicæ infirmitatem. Lumbrici rotundi in intestino colo, tinea in caco: & ascarides vermiculi in ano nati, à corruptis cibis in pituitosam naturam. Verrucæ pensiles, ceu parvæ quadam eminentia, callosæ, rotundæ, angustæ basis, ita vt suspensæ videantur à pituitoso humore crasso. Satyrialsmi, tubercula ad aures oborta. Struma ceu duri tumores circa aures & maxillas inferiores, præsertim his qui sunt angusti re-

fronte & collapsis temporibus.

APHOR. XXVII.

Τοῖσι δ' ἐπὶ σπρεσλυτέροις ἢ πρὸς τὴν ἡβλῶν ἀρχήν, ἢ τῶν τετα πολλὰ, & πυρετοὶ χρονοὶ μάλλον, ἢ ἐκ μὲν ἡδὺν αἵματος ῥύσις.

Grandioribus autem & ad pubertatem accedentibus, superiorum etiam morborum multi accidunt morbi, & febres diuturniores potius, & sanguinis è naribus profluvia.

Hæc est quarta ætas, puberum videlicet, nimirum eorum qui attigerunt 10. 11. 12. annum vsque ad 17. aut paulò tardius : Non enim certus definiti potest modus pubertati, vt nec aliis ætatibus. Signa autem sunt tria quibus pubertatem intelligamus. Primum, cum lanugo illa nascitur tum maribus, tum fæminis. Secundum, quum incipiunt ἀρσενικὴν καὶ ἀφροδισιακήν, hoc est hircire & venerea persequi. Tertiū quum masculus incipit semen emittere, & fæminæ menses erumpunt. Potro in Græco τῶν τετα debet referri non ad ætates præcedentes, vt pueritiam, sed ad morbos præcedentes & proximæ ætatis : vt sit sensus, multi morbi fiunt in hac ætate, qui in proxima fiebant, quia scilicet huius temperamentum cum illius temperamento maximè conuenit. At nullo modo ætas hæc quarta conuenit cum prima & secunda. Sic namque τῶν τετα solet vsurpare Hippocrates de eo quod proximum est, vt Aphorism. 21. sectionis huius. τῶν τετα δὲ πυρετοὶ ἐπιπύονται τῶν τετα &c. Æstate nonnulli horum, &c. His ita positis accidunt pueris febres magis diuturnæ ob qua-

ob quatuor causas ex Gal. lib. de Crisibus. Prima est, quantitas materiæ copiosior. Secunda, qualitas frigidior & crassior. Tertia, densitas corporis. Quarta, imbecillitas virium. Itaque si in pueris insit copiosior materia, si frigidior & crassior minusque fluxilis, si densius corpus, si virium imbecillitas: febres erunt diuturniores. At à contrariis causis erunt breuiores, si nimirum materia pauca, si tenuis, fluxilis & calida, si rarius corpus, si virtus naturalis robustior. Quin etiã si materia sit copiosior & minus tenuis, corpus densius, etiamsi vires paulò robustiores sint adiunctæ, febres eius materiæ ratione erunt diuturniores. Vnde patet in Commentario Galeni legendum esse non ἐπιπρωσιαν, sed ἐπιπρωσιαν, vbi ait corpora puerorum citissime alterari, propter facultatis naturalis firmitatem. Quin etiam puberibus sanguinis profluvia accedunt è naribus: sic hæmorrhagia propriè accipitur. Fit autem hæc vel propter sanguinis copiam, vt in hac ætate magna ex parte: vel ob qualitatem, vt in febribus. Gal. hunc locum exponit 6. Epid. Com. tertio ibi, Quam hircire incipiunt & venerea appetere, iis profluit sanguis. Proinde fiunt hæmorrhagiæ in pubertate, non quòd plus sanguinis generetur in ea ætate quàm in prima aut secunda, sed quia & minùs absimitur, & præterea calidior est. At in secunda & tertia ætate non ita fluit sanguis etiamsi copiosior gignatur, quia magna eius parte indigent ad incrementum: adeò vt longè maius accipiant incrementum per has duas ætates quàm in reliquis. Præterea in his non ita calet sanguis atque in pubertate: quo autem longius ætate progrediuntur pueri eo paucior, magisque calidus redditur sanguis.

HIPPOCR. APHOR.

SCHOLIA.

Profectioribus, à septimo atatis anno ad 14. quo tempore
epiphyfes denti ium decidūt, at que tum pueri nominan-
tur. Et pubertati vicinis, nempe 12. 13. & 14. annos, cū multi
pueriles accidūt morbi, ut vermes, lumbrici, ascarides, ver-
ruca, vesica calculi. Tum verò diuturna & cōsumaces febres,
cacochymia & voracitatis soboles: adde quod in his qua vene-
rem agnoscere incipiunt, corpus multum turbatur, humores
corrumpuntur, vires usu veneris non assueti debilitantur.
Et sanguinis profusio e naribus, praesertim iis qui venerem
agnoscere, vocemque asperiores edere cœperint, maribus
quidem: feminis vero, mensium eruptiones.

APHOR. XXVIII.

TΑ' ἢ πλεονάζουσι παιδίοισι πάθη κείνη, τὰ μὲν ἐν πενα-
ράκοντα ἡμέρησι, τὰ δ' ἐν ἐπιτάμοσι, τὰ δ' ἐν ἐπιτάεσι, τὰ
δ' ἄλλοις πλεονάζουσιν. ὅσα δ' αἰσθητὰ τῶσι παιδίοισι, ἢ
μὴ ἀπολυτῶσιν αὐτοὶ τὸ ἴδιον, ἢ τῆσι θύλασι αὐτῶν κατὰ
μνήμον ῥηζεις, ἡγορίζην εἰσάδων.

Purimi verò morbi puerulis iudicantur: alij intra dies
quadragenta, nonnulli intra septem menses, quidam in-
tra annos septem, alij ipsis etiam ad pubertatem accedenti-
bus. Qui verò permanserint, neque pueris circa pubertatem,
neque feminis quum menstrua erumpunt soluti fuerint, in-
sueti erascere consueverunt.

Hip. (teste Gal. in cō.) πάθη ἢ πάθη vsurpat aliquā-
do pro morbis, ut hic. Agit autē de morbis diu-
turnis, quomodo in pueris, ut puerorū nomine inclu-
damus & recens natos, & dentiētes, & etatem quæ vs-
que ad pubertatem extenditur, iudicantur siue solvā-
tur. Iudicantur verò plurimi quidem ex his: ut, exempli
gratia, tusses in 40. diebus. Quadragessimus enim dies
primus est in morbis lōgis dies iudicatorius magna ex
partē,

parte, possunt enim aliquando citius iudicari : finis autem est acutorum *ἐν τῆς ὑπερπλοίας*. Post diem 40. dies decretorij sunt 60. 80. 120. postea menses. deinde anni: vt 7. menses, 7. anni. Neque enim necesse est, morbum qui nō iudicatur die 40. statim progredi & perseverare vsque ad 7. mensem: vt neque etiam ad 7. annum, cum ante hoc tempus possit finiri morbus, etiā si septenarius plurimum habeat momenti in morborum iudiciis, vel authore Hippocr. Sed hoc non semper habet locum. Verū cum veteres multa scripserint & ex ratione & obseruatione, ex hac animaduertit, scripsitque Hippocr. morbos plurimos, vt saepe epilepsiam, solui per septenarios. Reuera epilepsia, si vitio ætatis prouenerit, per septenarios magna ex parte soluitur. Sin ab errata vitæ, in ea soluenda nullam vim habet septenarius. Proinde eam quæ vitio ætatis prouenit, solui dixit Hippo. quum ad pubertatem accedunt pueri. Rectè Philotheus: annis (inquit) pubertatis magna fit mutatio, vt puerorum morbi soluantur: quod fit propter ætatem, non propter dies aut astra. Ex morbis puerilibus alij fiunt solo ætatis vitio, alij propter errata vitæ, alij insigni vitio alicuius partis principis, vt si sit scirthus in aliquo viscere. Si ortus fit morbus vitio ætatis, expectari potest auxilium per septenarios & à pubertate, tanquam ætate contraria. Si ob errata vitæ, solutionem expectare oportet non mutatione ætatis, sed commutata vita in melius. Si à vitio partis internæ, vtendum remediis, nec expectanda ætas. Quemadmodum etiam puerorum calculus mutatione ætatis curari nequit, sed chirurgia potius. Quod si hi morbi in pubertate non deserint tum masculis vbi venerem agnoscere: tum fœminis, vbi menses erumpere cœperint, longo tempore durant.

HIPPOCR. APHOR.

Virgines sæpe laborant fædis illis coloribus: idque propter sanguinis copiam, aut vitium sanguinis suppressum. Quod si ubi ad pubertatem peruenerint, erumpent menstrua, eo morbo liberabuntur. Ob id Hipp. lib. de virginum morbis consulit vt celerrimè coëant, aut detrahatur sanguis. Ait enim in eodem libello & 6. Epid. In crescentes morbos venus soluit. Quod Gal. sic exponit: crescentes in pubertate morbos venus prima soluit. Non tamen quod profit omnibus pueritię morbis, est enim inimica morbo comitiali & phrenitidi: pituitosis alioquin morbis & melancholicis amica, si modò natura robusta sit, alioquin funesta. Verum suppresso sanguinis vitio virginibus prodest, quia tardantes menses incitat, efficitque vt aliquando concipiant, vt ait Hip. lib. de morbis virginũ, aut pariant, vt Aurelianus ex Hip. vnde aliquid vitiosi sanguinis expurgatur, ad cuius excretionem, morbis, quibus diuexantur, liberantur. Aliquando fædos illos colores habet, etiam antequam accedat tempus mensium, nec tamẽ eis prodest venus, quũ videlicet laborant vitio alicuius partis internæ. Sic quoq; prodest in masculis sæpe prima venus & excretio feminis, quãuis non vlque adeo, vt mensium prima euacuatio in virginibus. Ob id nonnulli in pubertate & post pubertatis annos olēt hireum, retento videlicet semine cũ multis fuliginosis excrementis. Qui quidem curari possunt, non solũ emisso semine, verũ etiam exercitatione, & frictionibus, & balneis, &c. Sed questio est, An necesse est morbos pueriles, qui pueris aut puellis non desierint in pubertate, cõmori, ceu cõsenescere aut perdurare ad vitæ exitum? Necesse videtur esse (quod diximus propter Oribasium & alios quosdam) quia

quia quod vitium vincere non possit natura, ars non vincet. Solutio tamē est apud Aurelianum. Istud quidem verum est, sed natura cum arte coniūcta solvere poterit puerorum morbos, qui soluti non fuerint ætatis mutatione, & ante 25. annum.

SCHOLIA.

Qua sit crisis morborum puerilium. Diuturna effectio- nes puerorum, congeneres, connutrita, non autem in- crescentes, finiuntur: alia quidem 40. diebus, ut quæ per alui ignaviam lactis vitio succrescunt & oriuntur: necnon aeris insueti molestia, cuiusmodi sunt umbilici inflammationes, pauciores & rufes. Alia vero septem mensibus, ut diarrhæa, dentitionis molesta soboles: febres item quartana, quæ nimia crudi humoris abundantia per voracitatem gignuntur. Alia vero septem annis, vel intra septimum ætatis annum, vel à septimo ad decimum quartum, ut suspitiosi anhelitus, lumbrici, saryri asmi, non autem strumæ exulcerata, neque calculi in vesica: nonnulla etiam, quum ad pubertatem vē- tum est, ut pueriles Epilepsia. Qui autem pueris à pubertate manent morbi, neque discutuntur quum ad pubertatem ventum est, quæ ætas auferente in die calore nativo multos pueriles morbos potens est tollere, aut mulieribus, cum menstruales esse cœperint, perdurare ad ultimum vitæ spiritum consueverunt. Indicium enim est, illos morbos insigniter frigidos ac humidos esse.

APHOR. XXXIX.

Τοῖσι δὲ νεανίσκοις, αἵματος πύσεις, φθίσεις πυρετοὶ ὀξείαι, ἐπιληψία, καὶ τ' ἄλλα νοσήματα μάλιστα καὶ τὰ σφραγισμένα.

In uenibus sanguinis spuitiones, tabes, febres acuta, morbi comitiales, & alij morbi, sed præcipuè prædicti accidunt,

N *Eniōnos*, iuuenes appellant Græci. Etatem autē
 iuuentutis Gal. li. 5. Apho. 9. definit à 25. anno ad
 35. vt adoleſcentiam à 14. vel 18. anno vſque ad 25. Sunt
 tamen qui iuuentutem diuidant in tres partes: vt di-
 cantur *reaiōnot*, qui primos iuuetutis agunt annos: *viōs*
 ſiue iuuenes, qui annum 30. *reaiōs*. vſque ad 35. Iuueni-
 bus ergo ſanguinis ſpuitiones accidunt, quæ habent
 cauſas externas & internas. Externæ ſūt, vt caſus, iē⁹,
 vulnus, ſaltus, clamor ingens, alimenta acriora, quæ
 cum reddant ſanguinem acriorem & bilioſiorem, hic
 pungit vaſa ſua acrimonia, & expuitur. Internæ cau-
 ſæ, vt plenitudo, & qualitas ſanguinis. In iuuenibus
 enim qui præſertim liberaliùs viuunt, plurimum ſan-
 guinis colligitur. Præterea cū non amplius creſcāt,
 neque in incrementum abſumatur ſanguinis pars, hic
 auctus colligitur in venis, præſertim thoracis, quæ ſūt
 molliores, ita vt hæ plerunq; rumpantur. Interdum
 colligitur in cerebro ſanguis acris & bilioſus, qui ſi
 deſtuat in fauces, quod ſæpe fit in iuuenibus, facit an-
 ginam (hinc etiam Gal. Archigenes, Aurelianus, po-
 nunt anginam inter familiares morbos iuuenum) ſi
 in pulmones, fit ſpuitio ſanguinis: à ſanguinis ſputo
 tabes, croſis videlicet ab acriore humore pulmonum
 vaſis. Febres quoque acutæ, vt tertianæ præſertim &
 ardentes, ſiunt iuuenibus, tum ratione ætatis quæ bi-
 liofa eſt, tum ob errata vitæ. Cū enim intemperan-
 ter viuunt, multam cruditatem cōaceruant, quæ bill
 permixta gignit illas febres. At epilepſiæ iiſdem ſiunt
 non ratione ætatis, ſed erratorum vitæ, collecta mul-
 ta pituita in cerebro, epilepſia enim eſt morbus puc-
 rilis, vt ante diximus, à multitudine pituitæ, in ea præ-
 ſertim pueritia quum dentes generantur, inquit Au-
 relianus. Fiunt iuuenibus alij quoque morbi, à bile
 ſa-

flaua: vt phrenitides, angina, cholera, dysenteria.

SCHOLIA.

Pretermisi sunt morbi pubertatis, vel quia similes sunt his qui proxime dicti sunt: vel quia pubertas plures tollit quam parte morbos. Pretermisi sunt etiam morbi adolescentie, que a decimo octauo in 25. annum protenditur, quia ea cum temperatissima sit paucissimos habet morbos facilliores: aut sane ea cum sit media inter pubertatem & iuuentutem, iisdem morbis quibus illa aetates, est obnoxia. Iuuenibus vero, cum ex aspera grauem edunt vocem, accidunt expectorata cruenta, incadescent e astu sanguine ac rupis, excessus aut aperti visus faucium oris atque pulmonum. Deinde tabes, seu pulmonum ulcera serena atque tabifica. sic enim tabes fiunt a 18. ad 35. annum ex Aph. 9. lib. 7. febres acutae, ardentes & tertiana exquisita, epilepsia, bilis acrimonia in iuuenibus qui sunt πικροχολοι αἰω, per sympathiam ventriculi cum cerebro: vel οὐδία & vitium, cum indistincte cibos sumant, soli & imbris se exponant, atque morbi acerrima bilis soboles, maxime vero commemorati.

A P H O R. X X X.

Tοῖσι δὲ ὑπὲρ τῶν ἡλικιῶν τῶν τελευτῶν ἀσθματα, πνευμονίαι, φρενιτιδες, λυθραί, δυσεντεριαί, χολέραι, δυσεντεριαί, λειντεριαί, αιμορροΐδες.

Vltra hanc aetatem proeclis asthmata, pleuritides, pulmonis inflammationes, letargi, phrenitides, ardentes febres, diuturna alui profuuiia cholera, difficultate intestinorum, leuitateque eorundem, & hemorrhoides accidunt.

Post iuuentutem reliquum etatis distribuit in duas partes, declinantem, aetatem, & senectutem. Aetas declinans statuitur & definitur a 35. anno usque ad 49. aut 50. Senectutis vero duae sunt partes. Prima, n. pars quae dicitur cruda senectus ab anno 50. extrahitur ad 60. aut 70.

Altera pars (quæ est vera senectus) est usque ad finem vitæ. Hoc Aph. agit de morbis ætatum, quæ includuntur inter 35. annum & 60. aut 70. Viris ergo istis accidunt asthma, quia perinde ac in iuuenibus, ob intemperantem vitam collecta in cerebro pituita copia destillat in bronchia pulmonis iam imbecillioris. Cæterum cum iuuenes sint calidi sicci, ætate autem declinante remaneat caliditas (remissior tamen) & siccitas, bilem flauam in ea abundare certam est. Et quia hic humor refrigerari incipit, fit atra bilis. Est & pituita in hac ætate, quæ ortum habuit ab erraticis vitæ in iuuentute. Quare in hac ætate fiunt morbi ab hoc triplici humore. Sed maximè pleuritides à flaua bile, quæ propter tenuitatem facillè peruat pulmones, ac deinde densitatem membranæ succingentis permeat. At peripneumonix fiunt, quum pituita in illis collecta vel in iuuentute vel in ipsa ætate (sæpe enim intemperanter viuunt more iuuenum) quæ pituita cum propter crassitatem nequit penetrare densitatem membranæ, restitit in pulmonibus, vbi putrescit, & inflammationem malignam facit. Sic lethargi, à pituita substantiæ cerebri imbibita, quæ putrescit, & febriculam (malignam tamen) accerit. Species est cataphoræ, pessimus morbus & letalis. Ardentes febres, tum verè à bile, tum nothæ à cruditate bili permixta. Diuturna alui profluvia, à multitudine materiæ biliosæ multis cruditatibus permixta. Pituita enim bilem temperat, efficitque vt non vsque a deo sit acris, nec erodat: vnde profluum potius quàm dysenteria. In profluuiis autem alui ventriculi pars superior est robustior. At in cholericis robusta est pars & superior & inferior. Hæ fiunt à bile flaua pituita permixta. Vehementissime commouetur natura, ita
vt ægri

vt ægri aliquando statis temporibus multa & euomâe
& deiciant: qui melius habent, nisi morbus ingraue-
scat, & noua oriatur materia. Sunt initio sine febre, sed
paulo pòst tamen valde febricitant. Itaque statim ini-
tio occurrere morbo oportet, repressis vomitionibus,
& roborato ventriculo: alioqui refrigeratis extremis
sæpe paulo pòst moriuntur cum conuulsione: in diar-
rhœa verò possumus differre remedia ad tres aut qua-
tuor dies: At in cholera statim sistenda vomitio, robo-
randusque ventriculus vt grauatis, quò materiam ad
intestina pellamus. Læuitates intestinorum accidunt,
multa in ventriculo vel primis intestinis collecta pi-
tuita, quæ chylum crudum deturbat. Aliquando ob ex-
ulcerationem ventriculi, vt à bile, aut etiam sanie. Nò
nunquam ab insigni intemperie vim ventriculi reten-
tricem deiciente. Accidunt quoque hæmorrhoides.
Hæmorrhoides propriè venæ sunt illæ ad anum perti-
nentes, partim à liene, partim à magna vena. Hæ in
mulieribus magnum habent consensum cum venis
vteri & pudendi. Quo fit, vt viduæ suppressis mēsis
sæpe patiantur hæmorrhoidas: quò videlicet sanguis
ab utero diuertit ad sedē. Duplex porrò vacuatur san-
guis per hæmorrhoidas venas: alter crassus & fœculen-
tus ac melancholicus, alter falsus & biliosus. Sæpe ta-
men videmus experientia saniem tantum exudare:
quod fit quum robusta natura retinet quod est vtilius
& familiare magis.

S C H O L I A.

His verò qui constantem degunt ætatem, quæ à quin-
ta hebdomade incipit, & desinit ad septimam: Quæ
item primam senectutis partem agunt, quæ à septima hebdo-
made incipit, & desinit ad nonam: in quibus ætatis finis

x

re incipiunt hemorrhagia naturales: si iuueniliter adhuc
 viuunt, infirmiore iam calore natiuo, infirmioribus quoque
 partibus solidis, humoribus contumacioribus, corpore dista-
 phoretico, accidunt asthmata, ob defluxum bilis permixtae
 pituita in bronchia pulmonis: vel ob humoris crassi & visci-
 di in pulmonibus collectionem: aliquando ob Zymosin humo-
 ris melancholici. Peripneumonia, ob eandem bilem pituita
 permixtam in pulmonibus putrescentem. Phrenitides, seu
 deliria intermissionis expertia cum febre, vigiliis & furore
 coniuncta ab inflammatione cerebri. Alui profluita diturna,
 humoris à toto corpore non perspirabili in aluum afflu-
 xu, & intercepta distributione alimenti. Cholera, id est ca-
 lamitose vomitiones & detectiones bilis & feri biliosi, qua-
 lis affectio cernitur in iis qui antimonio purgantur. Duplex
 autem est cholera, vna sicca, ut qua nauseam & vomendi ac
 deiciendi sine intermissione desiderium adfert. Altera est
 humida siue fluens, qua bilis sursum ac deorsum fertur, &
 excernitur, quam sequitur omnium partium solidarum vol-
 liquatio. haec fit ex bile aut ex aliis humoribus corruptis: aut
 etiam ex cibis prauis, sic enim Hippo. lib. de ratione victus,
 choleram dicit fieri à caseo, & bubulis carnibus. Dysenteria
 ab acri humore. Lienteria, ob malum victum non trahenti-
 bus membris tantam cibi copiam, quanta assumitur, unde
 crudi cibi per ventrem descendunt, vel ventriculo aut in-
 testinis à bile irritatis, aut minus constanter retentis
 eiu. Hemorrhoides, non quidem omnibus, sed iis maxime qui-
 bus suppressa est aliqua euacuatio consueta: scripsit enim
 Hippo. in coacis à 42. anno ad 63. non fieri hemorrhoides, nisi
 praesuerint, forsitan quod inclinante aetate sanguis minuatur,
 cuius copia deplenda, hemorrhoides dicat sunt. Praetermissi
 hic apoplexiam, quam tamen à 42. ad 60. maxime fieri scri-
 bit sexto Aphorismorum.

APHOR.

Tὅσα ὃ προσηύθησι, δύσπνοια, καὶ ἄρροι βηχῶδες, ἐπὶ ἀ-
 γχειαι, ἀρθρῶν πόνοι, νεφρίτιδες ἢ λιγῶι, δόσπληξιαι, καὶ
 χέξιαι, ἔστωσι τῷ σάματος ὅλα ἀγρυπνίαι, κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν,
 καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπία, γλαυκασίες, βαρκοίαι.

Senibus autem difficultates spirandi, destillationes tussim
 adferentes, stillicidia urinae, difficultates urinae, articu-
 lorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexia, malus cor-
 poris habitus, pruritus uniuersi corporis, vigiliae, alui, oculo-
 rum & narium humiditates, hebetudines oculorum, glaucé-
 dines, & auditus hebetior.

Tὅς γέροντι, hoc est, senectutis extremae senibus
 (quos tamen hic προσηύθησιν vocat) accidunt spi-
 randi difficultates, destillationes, tussis: idque tribus
 de causis. Primum enim cum cerebrum lenibus sit
 frigidius & imbecillius, promptè à causis externis pa-
 titur & colligit excrementa. Deinde thorax (qui calo-
 re gaudet) iis calet minus, imbecilliorque est. Tertio
 corpus habent siccissimum, & poris astrictis & den-
 sioribus, ut non transpirent excrementa. Et ob id senū
 morbi sunt interiores, minusque superficiales. Stran-
 guriæ quoque & dysuriæ fiunt senibus, quarum affe-
 ctionum causæ sunt propriae, & communes. Commu-
 nes sunt, imbecillitas vesicæ, excrementorum copia
 coaceruata tū ob imbecillum calorem natiuum, tum ob
 astrictiorem cutim. his adde, quod qui antea exercita-
 tionibus erant assueti, iam non exercetur. Causæ verò
 propriae sunt, quia straguriæ materia humor est acrior,
 ut ferè pituita salsa, ob id in hac redditur urina cum
 ardore. dysuriæ verò materia frigidior est & crassior vè
 pituita crassa, ob id in hac nullus est ardor in micidior.

* ij

Sed quæres, cur senes qui paucum habent calorem, laborent stranguria ab acri humore? Sic habeto, senes colligunt excrementum duplex: commune cum aliis, nempe serosum & fuliginosum: peculiare sibi videlicet crassum à calore imbecillo. Illud igitur, hoc est, serosum & fuliginosum excrementum, cum in senibus non euacuetur per sudores, nec transpiret, ut euacuari solet faciliè in pueris & iuuenibus, quibus cutis mollior ac rarior est, & calor vegetior, per sudores aut per insensilem transpirationem, in quem etiam usum veteres sua balnea instituebant, ob cutim duriorcm & densiorem, caloremque inualidum, retentum in corpore, recurrit ad vesicam, ut faciat strangurias. hoc verò crassius, dum diutius immoratur in corpore, interdum putrescit & salsuginem contrahit, ac per spinam etiam decumbit in vesicam (quæ altera est stranguriæ causa) interdum in vesicam delapsum citra putredinem insignem, obstruit, & facit dysuriam. Proinde in curandis senibus dysuria aut stranguria laborantibus, videndum ut in illis excrementa fuliginosa ac ferrosa perspirent. Videndum quoque num catarrhus aliquis à cerebro per spinam in vesicam decumbat: hic enim diuertendus esset. Vidi quendam, qui cum dysuria laboraret, tandem excreto per urinam humore albumino, dysuria liberatus est. Hic erat declinantis ætatis: quanto ergo magis fieri possit dysuria in senibus ab illo humore? fit tamen sæpè dysuria propter calculum, qui vesicæ meatum intercipit. Sic dolorum in articulis causæ duæ, articulorum imbecillitas à calore paucò, & excrementorum copia. Adde his, quòd iam non exercentur, cum motus articulos calfaciat & roboret. *Renum mala*) Nephritides hic intelliguntur, non inflammationes, aut alia renum vitia,

vitia, sed calculi potius. Quærit alicubi Gal. quare & in pueris & in senibus fiat calculus? Gignitur in pueris, quia viæ sunt angustæ, & est humiditatis multitudo: quibus accedit calor, qui hanc humiditatem cogit in calculum. In senibus verò, fit à copia excrementorum, & caloris imbecillitate. Non enim magno calore opus est ad calculi generationem. Sed in pueris potius in vesica, in senibus verò gignitur in renibus. Vertigines fiunt à vaporoso spiritu, qui ab imbecillo calore in cerebro mouetur inordinatè. Apoplexiæ fiunt (vt antè diximus) & à melancholico succo obstruente principes ventriculos cerebri: & à sanguine crasso, vel etiam flatu intercipiente venas & arterias in plexu reti formi: & à pituita multa opplente cerebrum. In senibus fiunt à pituita, in ætate declinante potius à melancholia. Mali habitus inuadunt etiam senes. Cachexia duplex. Aliquando enim de vlceribus malignis dicitur, de qua loqui videtur Gal. in comm. Interdum de deprauata totius corporis nutritione, hoc loco de vtraque cachexia potes intelligere. (*Pruritus.*) Huius duæ præsertim sunt causæ in senibus, pituita salsa, & cutis densitas. Excrementum enim illud serosum cum fuliginoso nisi euacuetur, putrilaginem contrahit & falluginem: istud natura quantum potest annititur vacuare, sed ad cutim delatum, ibi restitat propter cutis densitatem, facitque pruritus. (*Vigilia.*) Nam vbi pauca est pituita quæ colligitur: aut si colligatur, rectè excernatur: aut si ea acrimoniam aut salsedinem acquirat, fiunt peruigiles senes. Contra somnolenti, si multa pituita colligatur & retineatur in cerebro. Humiditates ventris fiunt, quum senes vel malè concoquant, vel serosa & fuliginosa

recrementa retenta diuertunt ad ventrem. Sic oculorum & narium, quum repletum est superfluitatibus cerebrum, *Αμβλυωπία* & graues auditus fiūt senibus, quia ob naturalem facultatem imbecillam minuitur humores, resiccantur sensuum instrumenta, & ob animale etiam debiliorem spiritus sunt pauci. Sic de aliis sensibus est intelligendum. At glaucedines in oculis senum accidunt, quia nimium resiccatur oculus, membranae, & humores: fit praeterea transmutatio & concretio humoris crystallini in colorem, qui suffusionem repraesentat.

S C H O L I A.

Postremo senibus à sexagesimo anno ad octogesimum, aut ultra, (quanquam, quod dicitur in sacris scripturis, hominis anni septuaginta sunt, ultra quos labor & dolor) accidunt difficultates respirandi, praesertim asthma, Catarrhi tuſiferi cerebro frigidiore, humore copioso, tum qui per expressionem in pulmones influit, tum qui in pulmonibus localem generationem habet à frigida intemperie. Urina stillicidia, tum calculi symptomatica, tum infirmioris vesicae, tum acrioris urinae à pituita salsa. Difficultates meiendi, facultatis expultricis infirmitate. Articulorum labores, tum vera arthritides, tum caeteri articulorum labores & tumores. Nephritides, renum ulcera, inflammationes & calculi, infirmitate facultatis expultricis & humoris illabentis contumacia. Tenebricose verrigines, à inordinato spiritus animatis motu, mali habitus, tum vniuersi corporis, tum aliquarum partium à facultatis alteratricis deprauatione & alimenti corruptione: quemadmodum contingit aliquando in melancholicis, ut

caput

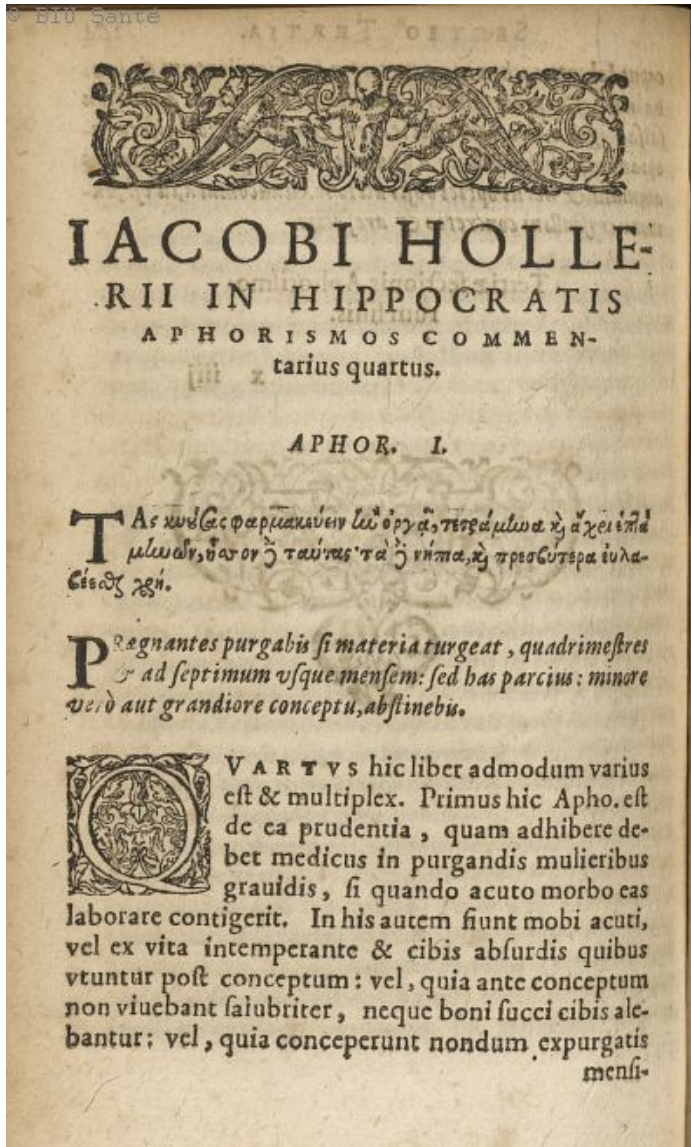
caput laboret cachexia, cum corpus sit succulentum & boni habitus. Corporis uniuersi stimulantur pruritibus à pituita salsa. Vigilia, ob cerebri siccitatem & materia somnifera inopiam: visus hebetudines à paucitate & impuritate spiritus animalis, & nervi optici obstructione. Glaucoma, id est, humoris crystallini concretio & arefactio.

Tertiae sectionis Aphorismorum finis.

x iiii

... hic notandum est ...
... quod ...
... in ...
... quando ...
... in ...
... et ...
... non ...
... vel ...

IACOBI HOLLE-
RII IN HIPPOCRATIS
APHORISMOS COMMEN-
tarius quartus.

APHOR. I.

Tὰς κινεῖται φαρμακείαν ἐν ὄργῃ, πέντε μῆνα καὶ ἀχρεῖ πέντε
μῆνας, ἢ ἄν ὅν ταύτας τὰ ἡμέρα, καὶ πρῶτα ἐν ἡμέ-
ραις ἑξήκοντα.

Pregnantes purgabis si materia turgeat, quadrimestres
ad septimum usque mensem: sed has parcius: minore
vero aut grandiore conceptu, abstinebis.

QUARTVS hic liber admodum varius
est & multiplex. Primus hic Apho. est
de ea prudentia, quam adhibere de-
bet medicus in purgandis mulieribus
gravidis, si quando acuto morbo eas
laborare contigerit. In his autem fiunt acuti,
vel ex vita intemperante & cibis absurdis quibus
vtuntur post conceptum: vel, quia ante conceptum
non vivebant salubriter, neque boni succi cibis ale-
bantur: vel, quia conceperunt nondum expurgatis
mensi-

mensibus. Magna enim mulierum pars concipere so-
 lent paulo post purgationes menstruas, vt ferè tertio
 die. In huiusmodi porrò morbis aliquando target ma-
 teria. Quamquam rarò turgente materia accersitur
 medicus, imò accedit ferè postquam ea parte aliqua
 defecit: vt illud (rarò targete materiam) intelligi pos-
 sit bifariam, ratione habita tum medici, tum humo-
 rum qui sæpius manent aliqua corporis parte im-
 moti & fixi. Iam ad pleniorẽ huius sententiæ intel-
 ligentiam, diuidamus ætatem fœtus in tria tempo-
 ra, quemadmodum facit Hippocrates. Sunt enim
ἄρτια, ἀρτιότῃρα, ἔμῃα. *ἄρτια* dicuntur à conceptu vs-
 que ad quartum mensem non absolutum, hoc loco.
 Nam interdum aliter accipit Hipp. vt diximus Aph.
 26. sect. 3. nimirum abortiuum & deiectiuum fœtum
 primo, secundo mense, aut non vltra tertium. In-
 terdum exponit Gal. *ἄρτιον* fœtum qui non multo
 post conceptum deiecitur. Nonnulli Hippocratis
 interpretes non solum de fœtu volunt dici, sed et-
 iam de editis in lucem, vocantque infantes qui
 quartum, quintum aut etiam sextum annum atti-
 gerunt. Alij etiam vocant pueros vsque ad annos
 pubertatis. At media ætas in fœtu extrahitur à
 quarto mense ad septimum: *ἀρτιότῃρα* verò *ἔμῃρα* di-
 cuntur à mense septimo ad diem natalem, quartum
 autem & septimum mensem intellige absolutum aut
 non absolutum. Verùm menses gestationis vteri non
 sunt triginta dierum, sed tantum 29. cum dimidio, vt
 placet Hippocrati lib. de septimestri & octimestri
 partu. Si mulier conceperit masculum, sentit magna
 ex parte fœtus motum ad 6. septimanas. At feminæ
 motum vix sentit ad quartum aut quintum men-
 sem.

fem. Galenus fœtum utero conceptum elegantiffimè comparat fructibus arborum in comm. cuius initium fumpfit ex Hippocratis libello de octimestri & septimestri partu, finem verò ex quarto de victus ratione in morb. acutis. nam quemadmodum fructus pediculis quibusdam inhæret arbori: ita fœtus habet retinacula & firmamenta quædam cum utero: etenim & per umbilicum, & per tunicas ac secundas ipsùm inuoluentes alligatur & hæret utero tanquam suæ matri. Primis siquidem mensibus (præsertim primis quadraginta diebus, in quibus etiam maximè obseruamus septenarios) ingens est abortionis periculum, quia tunc fœtus est imbecillior, infirmiora & molliora vincula, tum quibus alligantur secundæ utero, tum etiam quibus uterus connectitur cum lumbis ossi sacro & recto intestino: laxior est umbilicus, minusque firmiter hæret utero. Medio autem tempore omnia sunt firmiora & validiora. At 7. mense, 8. & partu imminente, umbilicus, qui antè hiabat, iam conuiuere incipit: fœtus grauior est, & magis deprimitur, ob idque & umbilici & secundarum & ipsius uteri vincula ac retinacula laxantur, infirmiusque hærent: mater denique est imbecillior, eò quòd magna pars sanguinis eiusdem absumitur in alimentum fœtus grandioris: & præterea sanguis, quo nutricebatur *ἡμῶν*, iam diuertit ad mammas ut illic conuertatur in lac, alimentum futurum edito in lucem. Quare ante 4. mensem & 7. usque ad partum magnopere ab ortu timendum cum in omnibus grauidis, tum vel maximè in iis quæ ex leui quapiam occasione abortire consueverunt. Proinde à medicamentis valentioribus abstinerebunt

nebunt, ut quæ ita commoveant & exagitent uterum, ut fetus facile deiciatur. Quod fit, ut non tantum medicamenta quæ exagitant vitanda sint utero gerentibus, sed & ea quæ flatum excitant, quod ea nimirum uterum commoveant. Ob id videndum ne mulieri gravidæ pedes refrigerentur, inde enim per consensum intestina afficiuntur, unde flatas & tormina in illis excitantur. Eisdem vitanda alimenta & medicamenta flatuosa, qualia cassia & senna, quæ ob id addito anetho, aniso & saccharo, rosaceo reliquisque flatum distillantibus calidis corrigere solemus. Neque etiã mollientibus & laxantibus utendum: hæc enim nisi corrigantur elaxant & emolliunt vincula tum secundarum cum utero, tum lomborum, &c. Nec indulgendum usui nimio fructuum, aut aquæ potui immodico, quod inde oboriatur pituita crassa, quæ vel vasa per quæ defertur alimentum ad fetus interceptat, ut is non nutriatur: vel tunica aut ligamentis uteri imbibita ea dissolvit ac infirma reddit. Fugiendus quoque vehemens motus tum animi, tum corporis. Vitandus etiam usus eorum quæ amara sunt, quæ ite venenosa sunt, & quæ peculiariter vocantur deicentia: maximè verò quæ vehementer aperiunt: hæc enim postrema apertis venarum orificiis menses promouent, quod fit ut in utero nutrirî non possit fetus, aut si in lucem edatur, viuat insalubrius. Maximè verò vitanda sunt utero gerenti, *capnura*, hoc est medicamenta purgantia. Medicamenta enim intelliguntur Hippocrati quæ sunt elateria, hoc est, agitatoria: qualia sunt elleborus, scammonium, peplium, colocynthus, & elaterium peculiariter dictum. Quanquam constat veteres non

his solis vfos esse, sed & aliquando onico, & mercuriali, & præterea lacte alinino. Quod quidem apud eos inter medicamenta erat leuissimum, adeò vt si semel præscriptum lac asine nihil profuisset (quum vellent à leuioribus incipere) ad fortiora, vt scammonium, &c. accessissent. Sed nos habemus his leuiora & mitiora, quæ prægnantibus instituamus, vt mannam (quæ admodum leuis est) cassiam, tamarindos, tabarbarum: quæ tamen tutiora sunt in iis, quæ non ita facile abortiunt. Quocirca antè quàm medicamentum instituas, inquirendum est an promptè aboruiant, & vtrum ferè soleant ad partionis tempus, meane. Quædam enim data cassia aut leui aliquo clystere plerunque abortiunt. Alias abortire experiaris, propter cacochymiam: nonnullas propter plenitudinem. Quod quidem est distinguendum, idque maxime ante conceptum. Quod si iam cõceperint, cacochymiam sic cognosces, quod appetunt absurda, vomunt putrida & vitiosa, fætus languidè mouetur, & ferè decumbit in pubem, mulier macra est, & malè colorata. Huiusmodi grauidas oportet purgare: præcipuè, si fieri potest, ante conceptum. Videas interdum bene habitas & coloratas, nec absurda appetere, & tamen abortire. Tunc intelligendum, à plenitudine & copia alimèti suffocari posse fætum, hisque sanguinem detrahère oportet. Sensus itaque Aphor. erit: à quarto mense nondum absoluto ad septimum absolutum liberiùs & minore eum periculo purgamus grauidas, si turgēt materia. Sed has minùs: hoc est, cùm purgare liceat quarto mense, quinto, sexto, & septimo: minùs tamè liberè & maiori religione purgabimus mense septimo. Vbi prudentiæ

crit

erit medici, vt consideret quibusdā institui aut pharmacum aut phlebotomen periculosius, aliis tutius: vt non omnes semper purgandæ veniant à quarto ad septimum. Quanquam non solum quarto mense, sed & tertio possint institui & pharmacum & phlebotomia: cum ex Galeno & trimestres & quadrimestres sætus optimè resistant iniuriis externis. Non tamen primo & secundo mense, vt nec absoluto septimo purgandæ sunt grauidæ. Menses autem hîc accipe absolutos aut non absolutos.

S C H O L I A.

Hac sectione quarta omnis purgandi ratio continetur. Quæ cum natura beneficio, & symptomatica vitium artificiosa mollitione fit, in deiectionibus, vomitionibus expectoratis, sudoribus, urinis, siue illa bene aut malè faciant ad salutem, siue appareant. Primo quidem libro de purgatione actum est, cum mutatio fit siue ad robur, siue ad infirmitatem virium. Secundo libro, de purgatione cacochymie siue succrescentis siue superstitis in morbis, potissimum acutis. Hoc vero quarto generaliter de adhibenda purgatione in curando quolibet morborum genere. Initium verò ducitur à purgatione vtero gerentium, quæ omnium difficillima ac periculi plena est. Humor ergo qui qualitate in vitio est in grauidis, expurgandus quò natura viam affectat, per loca commoda: si is humor sit efferus, omnisque peccati expers, crebra de se symptomatica excitet: ne scilicet vires frangantur, calor febrilis augeatur, ipseque humor efferus ruat in partem aliquam nobilem, cuius officio vitæ carere nequeat. Purgatio autem ista fiat à quadrimestri ad septimestrem usque vteri gestationem: quòd ita sit comparata ratio

fæta & fætus, ut tum generosis remediis pugnare cum morbo liceat sine offensione fætus, uteri secundarum, & umbilici. nam nil æqua est purgationis indigens ac organus, nil quod æquè dissuadeat purgationem ac graviditas. Quamvis minus purganda sint, quæ septimum attingunt mensem, aut non longè absunt ab eo: quod fætus gravitate vincula uteri secundarum, & umbilici laxentur, ac ipsa mater infirmior sit, genium defraudando, & lac generando ad fætus nutritionem. Quibus de causis, abortio in metu est. Nam in minore & grandiore fætu, iuniore aut seniore uteri gestatione, purgare religio sit, ob infirmitatem fætus, vinculorum uteri secundarum, & umbilici: quod cernere est in recens natis & maturis arborum baccis: quæ sæpe etiam nullo mouente decidunt.

A P H O R. I I.

EN τῆσι φαρμακείῃσι τοιαῦτα ἀγῆν ἐν ἑστέματι οὐκ ὀκνεῖται αὐτοῦατα ἰόντα, ἅστιμα τὰ ἑναντιῶς ἰόντα, πάλιν.

Purgantium medicamentorum usu, talia è corpore educenda, qualia sponte etiam procedunt iuuant. Contrario verò modo exeuntia, sistenda.

Hic Apho. expositus est sectionis primæ Aphor. Agit autè de omnibus purgationibus in genere, non de purgationibus tantùm utero gerentium, ut cæset Philotheus. Hippocrates hîc annotat tria purgationis genera, nempe naturalem purgationem, quæ fit à natura in crisi: artificialem, quæ medico: symptomaticam, quæ vi morbi: docètque oportere tales esse purgationes artificiales, quales sunt naturales. In morbis enim tria sunt, natura, medicus, morbus: Quemadmodùm ergo iuuant purg. quæ fit à natura, ita & iuuabit ea quæ fit arte: quæ ob id, & quia fit naturæ iml-

tatione, quodammodo est naturalis. Sed in ea medicamento est causa efficiens: natura verò humorem à medicamento commotum expellit. Verùm ut medicus naturæ imitatione purget utiliter & convenienter, eger ex Hippocratis consilio duplici notarum genere: quæ præcedant purgationem, & quæ sequantur. Præcedit cognitio humoris redundantis & naturam infestantis. Quæ quidem cognitio petenda ex humorum signis. Nota sequens est tolerantia facilitas, si post completam purgationem æger leuius habeat, si cessant symptomata. Quæ verò contratio modo, id est, symptomaticè & vi morbi vacuantur, cohibere oportet, quia magnopere lædunt, quales sunt hæmorrhagia, vomitiones modum excedentes. Aliquando tamen à natura motas purgationes oportet etiam inhibere. Nam sæpe quòd primum erat secundum naturam, fit præter naturam: irritataque natura purgationem quam instituerat nõ sinit, sed procedere permittit. Id autem est discriminis inter notas triumillarum purgationum, quòd tum in naturalibus, tum in artificialibus rectè institutis ægri sæpe vehementer vexantur, & graua habent symptomata: sed postea hæc cessant, & leuius quàm antea habent. Ut quum in crisi bilis per intestina transiens, ea erodit, & magnos dolores infert: hoc tamè post corrigat natura. Contra in symptomaticis & non naturalibus purgationibus æger aliquot horas satis bene habet, sed post ingrauescit morbus, & repetunt symptomata.

S C H O L I A.

Aliquot præcepta legitime purgationis hic statuuntur. Primum: In purgatio imitanda sæpe natura est. Cũ ergo humor aliquis qui in vitio est, purgandus est, ne febre accendat.

partes nobiles labefactet, nutritionem prohibeat: eiusmodi sanè è corpore, cathartico medicamento, phlegmogogo, menalogogo aut cholagogò simplici aut composito, reddito prius corpore permeabili, excitata natura vi, liberatis obstructis, & preparata materia, ciendus ac ducendus humor est, qui, si sponte natura duceretur, adiumentum adferret: cuiusmodi sunt vomitiones, deiectiones, sudores item critici. Qui verò humor, vi symptomatica, in quantitate, tempore & excernendi modo expurgatur: cuiusmodi sunt deiectiones nigra velut sanguis ater, stillicidia sanguinis cum desiccatione cutis coniuncta, cohibendus est. Est enim purgatio humoris (non colliquamenti, non partis constituentis, non partis adnata) qualitate peccantis non alteratione, sed alienatione, accommodata, id est per lege natura loca commoda, nec ex euentu incommoda, exclusio.

A P H O R. III.

HΝ ἂν ὅτι αὐτὸ καὶ τὸ ἀποκαθάρσει καὶ τὸ ἀποκαθάρσει, ἔμφρονοι τὸ ἐπιφύρωσι φέρονται, τὰ ἴσχυρτα, δουρεπὰς.

SItalia purgentur, qualia decet purgari, confert & facile ferunt: contra verò si fiat, grauitur.

EXpositus est in prima sectione. Hoc est, si humor redundans & naturæ molestus purgetur, confert: quia hoc modo cacochymia purgata est, & facile ferunt ægri, vbi completa est purgatio, non cū fit. Cū enim fit, sæpe excitantur tormina, stranguriæ, dysentericiæ, & alia molesta symptomata. Si verò cum oportet hunc humorem vacuare, alius vacuetur, grauius ferunt ægri.

SCHO:

S C H O L I A.

Secundum est præceptum: *σι καλὰ ἔχεισιμα*, qualitate, quantitate, tempore & excernendi modo purgentur, cōmodo fiunt ægri: sublata morbi causa antecedente & coniuncta. Contraria verò, permolestè, qui a damnis augentur ægri & ad calamitosam vim morbi accidit natura infirmitas.

A P H O R. IIII.

Φ *Ἀρρακεύειν ἄρειος μῦθ' μᾶλλον τὰς ἀνω, χειμῶνος δ' τὰς κάτω.*

Æ *State quidem superior em magis ventrem, hyeme autem inferiorem purgare conuenit.*

Quid hîc peræstatem sibi velit Hipp. non satis cōuenit inter interpretes. Aliis enim placet intelligi veram æstatem, quæ definitur à Vergiliarum ortu ad ortum Arcturi. Nonnulli volunt significari æstum, qui fit æstate à solstitio vsque ad declinantem caniculæ æstum: & rectè quidem. Sunt qui exponant sex menses à medio vere ad medium vsque autumnum. In quo omnes ferè conueniunt. Sic hyemem omnes ferè intelligunt, vt comprehendatur magna pars autumnii & veris. Hippocr. annum aliquando diuidit in duas partes, nonnunquam in tres, aliàs in quatuor. Sed sæpe notatis duabus partibus intelligi vult & alias, vt 3. Aph. & lib. de aëre, locis, & aquis. Æstate itaque superiores magis ventres, id est, (vt Gal. Phil. exponunt) os ventriculi & œsophagum: hyeme autem inferiores, id est, ventriculi fundum & intestina purgare oportet. Ratio est, quia bilis abundat æstate, & ad superiora mouetur, pituita verò hyeme, quæ vergit ad inferiora. hoc inauditur de purgatione totius corporis, quasi dicat. Vbi bilis abundat toto corpore

γ.

abundat toto corpore æstate, & pituita toto corpore
redundat hyeme: illa per vomitum magis, hæc per de-
iectionem vacuanda: quanquam in vomitione impe-
randa magna sit adhibenda cautio: an facillè vomat æ-
ger natura vel consuetudine: an sit opportunus angi-
næ, morbis thoracis, vt tabi: an sit imbecillo capite, o-
culis, dentibus, &c. num natura sit pituitosus. Hæc si
comperiamus, abstinendum à vomitionibus vniuer-
salibus. At vero in particulari purgatione vbi quid
fluitat in ventriculo, siue sit bilis acris, siue pituita so-
la, vel bili permixta, quò vergit natura: còducere o-
portet: ad eò vt pituitam (si nausæet æger & facillè vo-
mat) possis purgare per vomitum: & viceversa si in in-
testinis resistet humor biliosus, purgare hunc possis
per deiectionem. Quòd si sit bilis in ventriculo, & ve-
rearis ne aut mora contracta augeatur, aut per vomitum
reiecta noxam inferat, reuellere oportebit, hoc
est, ad loca contraria (vt intestina) retrahere. Sed reue-
ra in his regionibus pituitosioribus nec ita vomitum
assuetis, siue quid fluitet in ventriculo, siue non, siue
sit bilis, siue pituita sola, siue pituita bili admixta, tu-
tilius est & commodius purgare per inferiora quàm
contrà. Hipp. habet rationem locorum vbi medicinà
faciebat. Siquidem in Co eius patria regione calidif-
sima, quam incolcbant homines biliosi vomitionibus
assueti, si medicinam faceres, posses per vomitum li-
berius & minore cum periculo purgare tum in vni-
uersali, tum in particulari purgatione. Et veteres illi
vt lauabant quotidie, ita & vomebant. Postea consue-
tudo quotidiana est repressa, & vomebant bis tantum
in mense. Demum exortus est Aesclepiades, qui vt mul-
ta alia mediceorum placita sustulit, ita omninò vo-
mendi consuetudinem ademit.

S CHO.

SCHOLIA.

Tertium preceptum. In repurgando vniuerso corpore, per vomitionem aut per deiectionem) siue ergo, ad curationem, siue neutro, ad precautionem, habenda est ratio aeris, cuius dominatu caelum tenetur, ut inde, non solum quae corporis partes magis cacochymia laerent, sed & per quae vias, & quo cathartici genere obeunda sit purgatio, dignoscatur. Vt enim singuli humores singulis anni tempestatibus ortum incrementumque habent in corpore: ita & quilibet humor, licet suapte natura, quae grauis est, deorsum feratur: tamen modo à natura huc atque illuc mouetur: modò ah aëris conditione, nunc ad superiora eleuatur nunc ad inferiora deturbatur. Proinde aestate, alui superiores, id est, vena & cauitates omnes, quae sunt supra septum transuersum, renu regionem & iecur, sunt expurgandae, potius quam inferiores: antequam corpus in morbum incidat ad precautionem, & postquam incidit, curationis gratia: quod nimirum haec partes praeteris aestate implentur bile & aliis humoribus tenuibus, si qui abundauerint in corpore temporis caliditate eos sursum attollente, & ad supernas partes ducente: quod etiam tenuis humoris, qualiscunque is fuerit, natura sursum viam affectet. Eaque purgatio per vomitum obeunda potissimum, ut quod partis natura humorisque qualitas vergat, eo ducatur. Hyeme verd, alui inferiores, id est iecoris partes, & vena ac cauitates omnes quae sunt infra septum transuersum, potius sunt expurgandae, quam superiores, idque cathartico deiectione: quod humores qui eo tempore abundant, ob frigiditatem aeris ad partes inferiores descendunt. Temporibus anni adicienda conditio loci, regionis, victus temperatura & natura conditio. Particularis autem vomitio citari etiam potest hyeme, ut scribitur ab Hippocrate lib. de diæta idiotarum.

ij

Υπερίκτα δὲ πρὸς κινὸς, ἐργασίαι αἱ φαρμακείαι.

Ubi canicula & ante caniculam difficiles ac molesta sunt purgationes.

Poëtæ, historici & Astronomi non conueniunt in nomine huius syderis, canis: quippe quod sit valde ambiguum. Vocant enim aliquando canem totum sydus, quod scribunt nonnulli constare 29. stellis: alij 18. Alij (vt Iulius Firmicus) confundunt hæc tria, canē, caniculam, & serion. Distinguit tamen magna pars, & quorum numero est Gal. primo Eptid. hic enim vult canem esse vniuersum astrum, vt diximus. At canicula *σείειος* est, vel *σείειον*: estque stella lucidissima, quæ fulget in maxilla extrema superiore Canis totius astri. Dicitur etiam Canis minor, & Græcis *μεγίστη*, id est anticanis: non solum quod sita sit ea stella parte anteriore Canis (vti diximus) verum etiam quod ante eundem oriatur. Aiunt enim caniculam oriri, quum Sol Leonem ingreditur, hoc est, circa 15. aut 17. Iulij: cuius sententiæ authores sunt Higinus, & Plin. lib. 2. Canem verò maiorem oriri volunt cum Cancro, 27. Iulij. Ptolomæus, Iulius Firmicus in eo conueniunt, oriri Canem quum sol Leonem ingreditur. Sed, vt Caniculæ & Cani suum ortum assignes, notandam, quod dicimus sydera oriri tribus modis: aliquando quum primum incipiunt apparere; interdum vbi medium astrum apparet: aliàs vbi totum ostenditur. Verum hoc loco Hipp. non videtur distinguere stellas Canis, sed omnes simul vocat Canē. Itaque sub canē (inquit) hoc est, diebus Canicularibus, qui (Galeno) percurrant 40. dies, tota scilicet opera, quæ est ab ortu Caniculæ

niculæ vsque ad ortum Arcturi: & ante canem (serè à solstitio vsque ad exortum Caniculæ) quo tempore solent esse magni æstus & ardores, difficiles sunt medicationes. Causa triplex assignatur. Prima est, quia natura est imbecilla, utpote dissoluta maximo æstu & feruoribus. Secunda, quia cum humores iam ferueât, magis accenduntur à medicamento purgante, quod natura sua, seu potestate calidum est. Tertia, eo quod ita fiunt contrarii motus, ut periculum sit ne natura distrahatur, aut prorsus dissipetur. Nam vehemens ille æstus Canis foras euocat materiam, quam medicamentum contra à circumferentia corporis trahit ad centrum. Quare tunc temporis purgationes sunt difficiles & molestæ, quia graua & molesta inferunt accidentia. Loquitur autem hic Hipp. de medicamentis vehementibus & agitatoriis, quæ quidem etiam si suspecta esse debeant per id tempus, magis tamè post 10. dies quàm orta est Canicula, aut plures, sed non pauciores. Hoc quidem præceptum locum habet in Hip. regione calidissima, & similibus, sed non item in his regionibus. Nam præterquam quod habemus benigna & leuia medicamenta quibus vtamur, qualia sunt cassia, catholicon, lac asininum, &c. hic nullum tempus salubrius magisque temperatum (præsertim quum stant Etesia) experimur, quàm dies caniculares, adeo vt experientia constet morbos Iunio & Iulio mense natos, solui solere mense Augusto & sub Canicula. Quare si in hosce dies incidat morbus, non veremur sæpe venam aperire, & fortiora medicamenta imperare. Verum tamen si exoriatur vehemens ardor & canicularis (vt sæpe in Gallia mense Maio & Iunio) vtetur consilio Hippocratis, tum in phlebotomia, tum in purgationibus præscribendis.

HIPPOCR. APHOR.
SCHOLIA.

Quartum praeceptum. Quo tempore Canicula in terras dominium habet, media nimirum aestatis parte calidissima & siccissima, quadraginta dierum intervallo absoluta. Et ante Canem, à Solstitio aestivo ad ortum Canis, nimirum per decem dies ante eius ortum, scilicet à quinto Idus Iulij, ad pridie calendas Septembris, ut sint 50. dies, per molesta sunt purgationes: quod rapidi potentia solis viscera incendio conflagrantia facile à cathartico febrem concipiāt: deinde, quod vis naturae effeta neque humori vacuando par esse possit, neque cathartico sufficere: tum quia calore ambientis, humor biliosus foras attrahitur, & cathartico reuocatus in terra negotium faceffit, qua contrarios motus simul perferre nequit. Quibus accedit, pessima victus ratio, qua qui utuntur, ut serè omnes in ὀπίωα utuntur, cathartico facile exoluuntur, ex Aphorism. 36. lib. 2. Ideo autem vigente canicula canes in rabiem aguntur, non tam quia, ut putant nonnulli, canes in aqua hydus illud Caniculae intueantur: sed potius, quia quum canum genus maxime stimulis inuidia concitetur, fit ut sui imaginem in aqua intuitus canis, admirari incipiat, oblatrare, & febre in idem corripitur, indeque in rabiem agatur. Experientia quotidiana id docet. Videmus enim canes sui imaginem in speculo videtes, excitari & commoueri solitos, unde saepe febre corripuntur.

APHOR. VI.

Tους ἰσχυροὺς καὶ εὐκίτας ἀπὸ φαρμάκων, ἰσοκαλοῦσθε χειμῶνα.
Graciles & ad vomendum faciles per superiora purgare conuenit, nisi hyems adsit.
Aliquando vomitus gracilib. interdicitur, aliquādo, ut hic, instituitur. Quare, ne fallamur, distinguere

guere oportet graciles. neque confundere cum iis qui extenuati dicuntur. Siquidem extenuati sunt, qui morbo (vt Aph. 7. secūdi) studiis, vigiliis, curis, mœrore, inedia, immodica vacatione, &c. sunt confecti. At graciles (qui iidem sunt biliosi) valde sunt iracundi, & turgentibus venis, idque natura. Dux porro sunt gracilitatis cause præcipue: raritas & laxitas cutis, per quam multum substantiæ transpirat, & dissipatur humor, qui in venis continetur vitiosus: facultas enim attractrix carnosæ generis non potest attrahere succum vitiosum, imò refugit quantum potest, ob id venæ in gracilibus emicant. Contrà si mediocritas sit astrictio cutis, si sanguis & pituita in venis, neque quantitate, neque qualitate peccent, fiunt *euCapriæ* & quadrati. Quod si iusto sit densior cutis, si humores in venis copia & qualitate superent fiet iam non quadratura corporis, non *euCapriæ*, sed habitus ille Athletarum periculosus. Eiusmodi itaque graciles purgare possumus per superiora, purgatione scilicet vniuersali. Nam bilis cum sit ignea, sursum appetit tanquam ad suum principium: & præterea (vt ait Oribasius) tendit ad aërem, qui est alimentum ignis. Duplex enim est Philosophis motus, vnus ad suum principium, alter ad suum nutrimentum. Illud autem faciendum, si ad vomendum sint faciles, quod coniciemus ex ipsorum ventribus calidis, amplo thorace, amplo colo, & consuetudine ad vomendam: item ex musculis ventriculo adiacentibus. Quod enim graciles non sint per inferna purgandi, tenuitas musculorū abdominis facit. Sed hyemem caueri iubet. Nam secundum Hippocratem nunquā aut rarissimè excitanda sunt hyeme vo-

y üij

mitlionēs, præfertim vniuersales, sed potiùs æstate & in biliosis naturis, vt gracilibus. Verum quia hoc non est perpetuum, & fit magna ex parte, idè adiuuandam censet Gal. huic Aph. vocem, magis, vt fecit 4. Aphor. Hippocrates. Nam si quis hyeme se ingurgitauit vino & crapula, vt metus sit à lethargo aut apoplexia, poterit vomitus excitari: quo videlicet non totum corpus, sed ventriculus tantum & caput expurgentur. Ceterùm cùm eiusmodi graciles sint calidi non solum, sed etiam sicci: diligenter distinguendi sunt ab iis qui siccitate melancholico abundant, vt qui etiam sint sicci. Verùm hi sunt quodammodo musculosi (nō tamen quadrati) id quod accidit, quia paulò astrictior est iis cutis, & quia sanguis, quo alitur corporis habitus, est crassior & feculentior. Sunt alij melancholici, de quibus postea, colore corporis totius albicante, pilo albo, tenui, gracili. ij omnes nunquam debēt per vomitum purgari, purgatione præsertim totius corporis.

S C H O L I A.

Quintum præceptum. Non tantum aëris, sed & natura conditio spectanda in purgando. Graciles enim qui temperamento & habitu sunt biliosi, & qui distentas habent sanguine venas, carnesque macilentas. Item qui vomunt ex facili, quales sunt qui amplo sunt pectore, capite firmo, nec mouendo cephalalgia aut hamorrhagia metum adferunt: sursum per vomitum seu vomitorio cathartico sunt purgandi: ea tamen cautione, vt plus tribuatur inclinationi humoru hyberni, quàm temperamenti & habitus. Illi autem habitu biliosi dicuntur quibus bilis ad fundum ventriculi recipit, vitio canaliculi fellis. Temperamento vero, biliosi, qui calidiore & sicciore hepate, multam præcreant bilem.

APH.

APHOR. VII.

Τους ὃ δυστημέας, ἐν μέσῳ εὐσάρκους, κείτω, ὑποσελλομεύεις
 Séess.

A Grè vomentes & modicè carnosos, quos eufarcos appel-
 lant Græci, infernè purgato, deuitans æstatem.

Difficiles sunt ad vomendum, qui natura vel con-
 suctudine non sunt vomitionibus assueti, qui
 sunt admodum pituitosi: qui sunt angustiore thorace,
 collo breuiore, imbecilliore capite, & dentibus, & o-
 culis: qui sunt oportuni reiectioni sanguinis è pul-
 monibus, vel thorace, vel ventriculo: qui denique sunt
 obnoxij tussi, anginæ, tabi, morbis aliis thoracis, fau-
 cium, gulæ, oris, &c. Potrò μέσῳ εὐσάρκους vocat, qui
 constitutionem habet mediam inter graciles & εὐσάρ-
 κους, de quibus Aphorismo superiore. In his enim me-
 dia est astrictio & densatio cutis, medijs sunt humores
 & quantitate & qualitate. Tales paulò plus carnosì
 existant, quàm qui sunt quadrati & exsarci: ob id po-
 tius pituitosi quàm moderatis humoribus præditi: nõ
 tamen extremè pituitosi ac adiposi, utpote in quibus
 maior est adipis, quàm carnis moles. Tales nullá pur-
 gationem tolerant, sola inedia opus habent, qua hu-
 mores frigidi concoquantur, viæque ac meatus, qui in
 illis admodum conuient, patientiores fiant. Etsi pur-
 gandi sint, potius per inferna, quàm per supetna pur-
 gandi, quòd illi ad vomitum licet faciles, vomere ta-
 men citra periculù nequeunt, ob venarum angustiam,
 omenti pondus, ventriculi crassam substatiã, humo-
 rumque lenticudinem. In its ergò qui ad vomendum
 sunt difficiles, & in mediocriter carnosìs (tãquam qui

HIPPOCR. APHOR.

sint pituitosi, purgatione per inferiora opus est. Cauere autem æstatem oportet: quia hoc tempus purgationem per superiora requirat magis. Sed (vt diximus antea) hoc iussit Hipp. habita ratione consuetudinis sui temporis & regionis etiam in qua degebat. Verum, vt antè dictum est, & hoc tempore & in hac regione tutius est, etiam æstate, per inferiora purgare.

SCHOLIA.

Sextum præceptum. Quibus vniuersalis vomitio humorum, rhagia, cephalalgia, ophthalmia, & comatis metum adfert. Et qui paulo habitiores sunt, vnde moderati humoris in qualitate & quantitate significatio fit, deorsum purgandi sunt: quòd nature impulsu, humoris motu, meatum conditione deorsum inclinatio fiat, modò non adsit æstus, quo tempore bilis dominatu corpus tenetur.

APHOR. VIII.

Τοὺς ἢ φθινώδεις, ἢ ποσειδωνίους τὰς ἀπὸ φαρμάκων.

Tabi obnoxios, supra ne purgato.

PEt φθινώδεις intelligere solet Hip. tñ eos qui prout sunt ad tabē, tum qui iam tabē incurrerunt. Quos vetat purgari per superiora, quia vehemēti illa à vomitu cōcussione irritantur pulmones, vt augeatur malū: & quia instrumēta respirationis in tabidis sunt imbecilla. Porro opportuni sunt tabi, tōssi, & aliis morbis thoracis, qui Græcis dicuntur σεροδάραιες, hoc est, qui sunt angusto & breuiori thorace. Breuior verd est thorax, quum breuius est interuallum à clauiculis vsque
ad cx.

ad extremum sterni, quàm sit ab hoc ad umbilicum, aut ab umbilico ad pubem: qui collum habent longum, alatos humeros, quibus caput faciliè impletur, destillat humor acris aut salus in pulmones, quibus etiam faciei color liuidus est, genæ rubentes, anima tristis, quique minimis ex causis afficiuntur ac excantescunt.

SCHOLIA.

Septimum præceptum. Qui tabe laborant, aut quibus in propinquo tabes est à pulmonum ulcere, non sunt purgandi sursum: quia, qui ulceratos iam habent pulmones vomitione, ulcus pulmonum maius fieret, ex thoracis & pulmonis vehementi commotione. Quibus autem in propinquo est tabes, vomitione periculum impenderet ruptionis vasorum pulmonis.

APHOR. IX.

Τοὺς ὁ μολιχολικὸς ἀδ' ἑτέρως ταῖς κῆται, τῶ αὐτῶ λόγισμῶ τὰ ἐναντία προσιδόντες.

Melancholicos autem vehementius per inferiora purgabis, eadem ratione contrariam iniens vacuandi viam.

Annotamus multa melancholicorum genera, sed quatuor præcipuè. Sunt enim veri melancholici, colore corporis nigro, pilo etiam nigro satis denso, crasso, aspero, corporis habitu sicco & musculoso: à vera melancholia. Secundum genus est melancholicorum ex Rhaze, qui sunt colore corporis totius albicarte, pilo item albo, tenui & gracili, à pituita crassa, quæ etiam melancholia aliquando dicitur. Hi ut plurimum sunt stupidi, tardi & ignavi.

Tertium genus est eorum, qui pilo sunt rufo, & facie admodum rufa, ab adustione flauæ bilis. Quartum est eorum, qui proximè accedunt ad melancholicos Rhazis, suntq; flauo pilo, sed albicante, vocant *Blondz.* his adde melancholicos à sanguine adusto, qui in facie multas habent pustulas rubras. Omnes hi melancholici purgandi per medicamenta deiectoria. Sed quaeritur, an fortibus pharmacis sit utendum: Sanè ex lib. Hipp. ad Democritum, & ex historia descripta com. in Aph. 47. lib. sext. & ex hoc loco, quum ait, vehementius seu plenius constat purgandū esse. humor siquidem melancholicus cum sit crassus, fœculentus, & cōtumax, non cedit nisi valentibus medicamentis. Imò ex eadē historia non solum forti, sed & frequenti medicamento est utendum. Est tamen, cum Actio, quidam ordo in medicamentis: nempe ut leuioribus, tamen si hæc sint etiam fortia, primū paremus, id est, incidamus & tenuemus materiam melancholicam: postea paulò validioribus institutis perueniamus ad fortia & vehementia quæ eandem materiam depellant. Est enim in medicamentis vehemens, vehementius, & vehementissimum. Aliud præterea notandum in iis qui melancholicum succum colligunt, unde morbus melancholicus sit in metu: quòd anticipare debemus, & eos purgare autumno, id est, autumnii initio, & vere, id est, initio veris. Addit porro Hippo. eadem ratione contraria adhibens. hæc est communis ratio. Quò natura vergit, &c. Quemadmodum igitur bilis cum natura sursum repat, vomitu vacuanda est: ita humor melancholicus, quia contrà, sua sponte vergit deorsum, erit per inferiora purgandus.

SCHO.

Oct auum praeceptum, Melancholici vel ab humoribus congenerantibus, vel à congenitis: ut quae biliosa olim corpora, nunc per spiratione carent: aut qui affectionibus melancholicis, vel hypochondriacis, vel cephalicis tentantur: Cathartico potentiore, ut contumax humor medicamento trahenti & naturae expellenti cedat: sensusque paulò stupidiore vellicentur, & ad excernendum irritentur: purgandi sunt per inferiora: quòd eò natura & humor viam affectet, modò loca illa naturae sint comoda, non ex euentu incommoda: nec vlla affectio eius inclinationis vim superet: ut si non sit ischiadicus, nephriticus: adhibita prius ea prouisione qua adhiberi debet ad faciendum corpus permeabile: eadem scilicet cautione que in tabidis praescripta est antè, ex impulsu naturae motu humoris, me atuum conditione, praesertim si nulla affectio nos ab instituto auocet, & caterarum indicationum vim superet, contraria apponentes. Vt enim biliosus humor quia tenuis per superiora expurgandus venit, ita melancholicus humor, quia crassus, per inferiora. Idè statuen- dum de loco, regione, temperatura, consuetudine, affectus conditione, quorum omnium est habenda ratio in praescribendis catharticis.

APHOR. X.

Φ Αρμακίον εν τοις δέλω εξίσιν. λέω όργα, αυθιμαεν, γγο
υλζην γδ εν τοις τοις τοις γκον.

Purgandum in valde acutis, si ad sui excretionem inuitet materia, eodem ipso die: differre enim in talibus malum est.

Hoc loco morbos valde acutos vocat, qui terminatur primis periodis, hoc est, primo quaterna-

rio vel primo septenario. In his dixit lib. primo raro
turgere materiam. Quod cum deprehenderit experiē-
tia in Co insula calidissima & Ionia, multò minus in
Gallia regione frigidiorē turgebit: nisi fortè æstate æ-
stuosa & temperamento bilioso. Materiam enim tur-
gere intelligit Hip. de humore bilioso qui materia est
in morbis acutis. At quòd turgeat sanguis, id à verita-
te alienum est: vt quem tanquã sibi maximè familia-
rē natura retinere potius: quàm commotum excerne-
re semper velit. At bilis (cum sit acris, tenuis, & fluxi-
lis) turget, cōmouetur & cōcutitur à natura, compa-
ratūque ad excretionem: turget autem aliquando in
partibus principibus, vt hepate, ventriculo, thorace:
aliquādo toto corpore: & interdum in superficie cor-
poris, vt in abscessibus. Si ergò materia biliosa turgeat
in morbo acuto, sitque cōmota & comparata ad ex-
cretionem, purgādum erit eadem die, hoc est, prima,
aut etiam secunda. Expelli autē poterit materia me-
dicamento non ita forti, quale est Rhabarbarum: vt
non sit necesse hoc loco astringere medicamētū pur-
gans ad sola medicamenta vehementia, sed dici possit
de lenibus medicamētis. Sic vbi cōcocta erit materia
(vt in declinatione) cōuenienti aliquo pharmaco
curabis deturbandam. Quod si cruda est materia, &
fixa parte aliqua, indeque nec primo nec secundo die
turgeat, non statim vteris fortib. medicamentis: quia
potius confugiendum ad clysteres molles, phleboto-
mē, &c. vt ridicula sit quorundam hēresis, qui asserūt
materiam nullo modo mouēdā. Duo itaque sunt pur-
gationis tempora in acutis: vnū, cum materia turget
initio, id est primo die sepius, & secundo rarius: alce-
rum, cū concocta est materia, vt in declinatione mor-
bi. Est autem malū in iis cunctari (inquit) idque trib-
de

de causis à Gal. memoratis in eom. Siquidem tardando vires magis exoluntur in statione corporis, & agitatione humorum, unde dolor, aut molestus sensus inter pruriginem & dolorem. Deinde materia magis putrescit, unde calor & febris augentur. Tertio, quia periculum est, ne materia dum non excernitur, sed vagatur per corpus, in partem nobilem & principem decumbat.

S C H O L I A.

Nonum præceptum. Purgandum in peracutis morbis, in quibus symptomatum statim summa sunt omnia, ut in cholera, pleuritide, ardentissima febre, si humor sit effensus, eo ipso die quo feritas ipsa percipitur, non expectat a remissione paroxysmi, nedum eius fine, nam in huiusmodi morbis cunctari periculosum: ne calor febrilis augeatur, vires frangantur, materiaque effensa ruat in nobilem aliquam partem, cuius officio vita carere non possit. Quod si effensa illa materia in partem aliquam nobilem decubuerit, tanto validiore cathartico utendum erit, quanto longius à ventriculo descenderit humor: & quanto loco periculosiore & maiore quantitate, & quanto diutius iam resederit. Quod si in adenes aut articulos decubuerit, iubet Hippocr. in libro de internis affectionibus, à medicamento abstinendum.

APHOR. XI.

Οκίστισι σφόδρα καὶ ἀπὸ τῶν ὀμφαλῶν πόνει, καὶ ὀσφύος ἀλγῆμα μὴ λυόμενον μᾶλλον ἢ τὸ φαρμακείης, μηδ' ἄλλως, οἷς ἔδρωται ξηρὸν ἢ ἰδρῆν.

Quibus tormina adsunt, & circa umbilicum cruciatus
& lumborum dolor, qui neque medicamento neque
per alia præsidia soluitur, in siccum hydropsa firmatur.

Στέφανος, hoc est, tormina (Gall. *tyenchees*) duas habet
causas. Vna est acris humor & mordax comotus
per intestina, præsertim tenuia quæ sunt vegetioris
sensus. Altera spiritus quidam flatuosus intestinis in-
clusus, nec exitum habens. Adde causam tertiam, can-
cerosum quædam abscessum qui intestina depascitur.
Si cui ergo oborta sunt tormina, inquirendum de sym-
ptomate, an scilicet amara vomuerit, an os amaricet,
&c. an fuerint perfrigeratæ ventris partes aut lumbi:
vt si ambulauerit æger nudis pedib⁹: si sederit aut ste-
terit in aqua, si diutius manserit in loco subterraneo,
vt cauea, &c. Fiunt porro hi cruciatus modò iuxta
umbilicum, vbi sita sunt tenuia intestina admodum
circumuoluta & anfractuosa: modò ad lumbos *æποι*
vt ante dictum est, vox ambigua est apud Hipp. vt si-
gnificet lumbos propriè appellatos, & lumbares mu-
sculos tam exteriores, quàm interiores, item renes &
intestina quæ sunt ad lumbos. Qui lumborù dolores
oriuntur tribus de causis. Prima est, quia in ea parte
cæcum est intestinum: secūda, quia colon in plerisque
qua parte renes, & sinistrum maximè, attingit, est an-
gustius. Tertia, quia colò membranæ quibusdam col-
ligatur renibus, renes lumbis. Proinde quum mem-
branarum fibræ vehementer distenduntur, grauissimus
fit dolor. hic tamen dolor cessat aliquando exhibitio
leui clystere, aut quopiam pharmaco. Sed nonnun-
quam in morbis excitantur dolores acerbissimi circa
umbilicum aut lumbos: quum scilicet natura morbi
iudica-

iudicare tentat per deiectiones, vt deliria accidunt, vbi futura est crisis per hemorrhagiam. Ceterum dolores eiusmodi si non conquiescunt neque medicamentis flatuosos spiritus educuntibus, neque clysteribus, fomentis, inunctionibus, & id genus aliis remediis, ortum habent ab inueterata & hectica intemperie, solentque transire (inquit Hipp.) in hydropem siccum; id est, in tympaniam. Quum enim est flatus in intestinis, hic sublato ventriculi fundo efficit, vt non recte amplexetur & comprehendat cibum: quo fit, vt praua fiat concoctio, fit quoque praua sanguificatio refrigerato hepate ab auris frigidis sublatis, & per consensum cum ventriculo & intestinis primis. Dicitur autem tympanites hydrops siccus comparatione hydropis humidi qui vocatur ascites. Non quidem quod tympanites careat humiditate, & contra ascites flatu: verum quemadmodum in illo est aliquid humiditatis, sed copia maior flatulenti spiritus: ita est diuerso in hoc plus est aquosi humoris, quam spiritus flatuosi.

S C H O L I A.

Decimum præceptum. Non sunt usurpanda cathartica in morbis, in quibus nihil opis sunt allatura. Exempli gratia, in torminibus circa umbilicum & lumborum doloribus, qui hydropem siccum minantur. Ergo, quibuscunque tormina seu dolores intestinorum deuoluit: qui non a sero resudante, ab inflammato aut plus equo aestuante hepate (cuius indicium est in urinis ardentibus & confusis) illi enim dolores vena sectione curantur: qui non ab acri humore intestina mordere, quod illi clysteribus & cathartice cholagogis demulceri possunt: qui non a cæceroza intestinorum affectione, qui a illa est insanabilis: qui non ab abcessu dolorifico in intestinis exci-

tantur, sed praesertim qui à flatulento spiritu in tenuibus
 intestinis intercluso ortum habent, grauisimosque cruciatus
 inuehunt quòd spiritus ille inde exitum non habens, disten-
 dit varièque intestina & membranas distorquet. Labores
 item à flatulento spiritu in tenuium intestinorum anfracti-
 bus concepto circa umbilicum: lumborumque dolor, id est, par-
 tium qua intra vertebrae quinque inferiores continentur
 ubi colon & caecum angustum est: & vincula neruacea sunt
 quibus colon & renes lumbis alligantur, ut scribitur 6. Epid.
 In vniuersum, quibuscumque dolor nusquam circumscibitur,
 sed per vniuersum ferme ventrem spargitur, qui tamen ne-
 que purgatione humoris qui solet materiã flatui suggerere,
 neque aliis remediis discuti potest, ut clysteribus, fomentis,
 cataplasmatibus, emplastris, in siccum hydropem firmatur dolor
 ille, ob heceticam intemperiem frigidam primi geniam, vel se-
 cundariam, iecoris ventriculi, tenuium intestinorum & me-
 senterij insanabilem. Omnis enim alteratio partium solida-
 rum facta & absoluta, non qua adhuc fit, tanquam lanarum
 tinctura est indelebilis, sub qua non modo mutatur, sed etiã
 alienatur temperamentum proprium partis affecta, ut scri-
 bit Gal. 1. Prorrh. eaque est incurabilis, quia partes omnes
 mixti etiam minima, sicut vna forma, ita & vno tempera-
 mento possidentur, quarum altera non agit in alteram, sed
 omnes sese mutuo tuentur. Proinde licet flatus aut humor
 unde status gignuntur tollantur remediis, noua tamen re-
 nascitur materia, qua intemperie conspirante perpetuat do-
 lorem, hydropemque siccum confirmat. Citatur hic Aphorif-
 mus trigesimus quintus comm. 1. in lib. 3. sect. 2. Coac.

APHOR. XII.

Ὅτι ἡ κοιλία λεπυτερώδης, χειμῶνος φαρμακίῳ ἐν ἄ-
 ρω, κακίη.

Qui

Quibus propter Leuitatem ventres cibi sunt inconuenientes, hyeme supra purgare, malum.

Lienteria affectus est, in quo cibus & potus statim deiiciuntur absque vlla transmutatione: ea fit ab imbecillitate retentricis ventriculi & primorum intestinorum, orta potissimum ab intemperie frigida simplici, aut cum humore, vt ex acida pituita: aliquando irritatur retentrix ab humore quodam tenui & acris bilioso, qui exulcerat internam superficiem ventriculi, vt in aphthis fieri solet. Interdum propter vlcus quoddam colligitur sanies quæ retentricem stimulat: Hippocrates hoc morbo laborantes non vult purgari per superiora hyeme: id quod (vt antea monuimus) intelligit de vniuersali purgatione. Nam purgatione particulari si qua pituita frigida, crassa, viscida fluitaret hyeme in ventriculo aut intestinis, vel etiam bilis acris, posset imperari vomitus. Sed in Gallia, quouis tempore, siue sit pituita, siue bilis in ventriculo, tutius est medicamentis deiectoriis vti, quæ quidem simul ventriculum roborant.

S C H O L I A.

Vndecimum præceptum legitime purgationis. Lienterici non sunt vomitione purgandi hyeme, sed potius per inferiora, à quacunque causa lienteria ortum habeat. Proinde reuulsionis commoda vomendi difficultate ob humoris contumaciam superantur atque vincuntur. Hoc intellige de vomitu generali: nam reuulsionis causa potest præsertim vomitus particularis etiam hyeme, ex præscripto Hippocratis.

HIPPOCR. APHOR.

APHOR. XIII.

Πρὸς τὰς ἐλαβίαις τοῖς μὴ ἠνδίας ἀγα καὶ δαίεσιν, ἀπὸ
 πρὸς τοῖς πρὸς γὰρ τὰ σώματα πλείονι τῶν ἀγῶν, ἢ ἀγῶν.
 αὐτῶν.

Qui ad veratri sumptionem non faciliè sursum purgan-
 tur horum corpora ante potionem prahumectanda
 sunt vberiore cibo atque quiete.

Veteribus elleborismi dicebantur medicationes
 & purgationes quæ dato elleboro fiebant, vel
 per deiectiones, vel per vomitus. Duplex est ellebo-
 rus, albus & niger. Albus vomitionibus magis, niger
 verò purgationibus per inferiora conuenit. Sed cum
 legitimo nigro ferè carcamus, albo solo, eo que electo
 & optimo tum ad vomitum tum ad deiectiones uti
 poterimus. Græci nomine ellebori simpliciter intelli-
 gunt album, ut contra Arabes nigrum, hic ergò ad
 purgationem per vomitum elleb. præteribere volumus.
 Verùm ut istud commodè & conuenienter faciamus,
 intelligendum quibus in morbis, quo tempore, &
 quibus in corporibus sit utendum. Quod ubi habue-
 rimus, præparandum erit corpus, præparanda mat-
 ria, ac deinde veratrum ipsum. Præscribimus igitur ve-
 ratrum in morbis longis & contumacibus, qui scilicet
 sunt vel à melancholia, vel à pituita, præsertim crassa
 & viscida, quæ nomen melancholiæ retinet: ut in me-
 lancholia, mania, morbo comitiali, coxario, calculis
 renum, elephantiasi, lue venerea, &c. Sed intelligen-
 dum, si nulla sit coniuncta febris, quæ quidem sit ve-
 hemens. Hipp. enim libr. de fracturis imperat elleborè
 etiam si adsit febris, sed hæc est leuior. Iam videndum
 quo tempore. Nam neque hyeme neque æstate visus
 est ellebori, sed autumno & vere. Præterea neque in
 pueris

pueris, neque in senibus, & mulieribus, aut mollibus
& delicatis corporibus, sed in iuuenibus tantum, &
robustis. Quod comprobat Hipp. in Epid. ubi ait, De-
tur elleborus, si iuuenis est. Neque obstat, quod ob-
iiciunt nonnulli, iuuenes cum sint calidi sicci, non ef-
se admittendos ad veratrum, cum constet regionem
Hippocratis (in qua tamen eius usus erat) calidam ef-
se & siccam. Porro quod ad præparandum corpus at-
tinet, Hippocr. hoc Aph. iubet præhumectari cibo &
quiete: 6. Epid. com. quinto addit aquæ potabilis bal-
neum. Cuius duplex est usus. Nam ante sumptionem
ellebori per 3. 4. aut 5. dies ægrum lauare poterimus.
Sumpto vero elleb. lauabimus prius quam motus sit
ab elleboro in corpore concitatus. Simulatque enim
motus hic ab elleboro concitatus se profert, nequa-
quam est lauandum. At cibo & quiete humectabimus
ac emolliemus solidas corporis partes: quia cum el-
leb. vehementer exagitet & contendat partes, si hæ
essent duriores, promptè frangerentur. Præterea quia
valde siccatur, periculum est ne partibus statim inani-
tis & exiccatis conuulsionem concitet. Contrà si hu-
midæ mollisque sint partes, facilius exoluent & elu-
dent vim medicamenti. Reliqui medici volunt non
solum hoc modo præparari corpus, sed etiam assue-
fieri vomitionibus, datis tum alimentis tum medica-
mentis. Auicennas & Gal. vt assuefaciant ægrum vom-
itui, dant primum pingua & varia alimēta, deinde le-
uia medicamenta vomitoria. Sit igitur paulò tenuior
cibus & vberior, quiq; humectet, vt agnina pinguior,
hædina pinguior, pinguior vitulina, oua sorbilia, iuf-
cula pullorum pinguium. Hæc siquidem præterquam
quod humectant, claxant etiam & emolliunt ventri-
culi substantiam, vt pronus sit ad vomitiones. At leuia

vomitoria poterunt esse, vt hydrelæum, aqua tepida,
 oxymel, semen raphani, &c. Præhumectato corpore
 iam præparanda est materia, quæ cum sit crassa & vis-
 cidâ, indigebit tenuantibus, incidentibus, detergentibus.
 Sic enim multò facilius vacuabitur, Alioqui incurret
 æger in conuulsiones, venarum ruptiones, &c. Nunc
 videndum, quomodo dandum sit veratrum. Datur in
 substantia a scriptulo vno ad duos. Manardus dat ni-
 grum ad drachmam innoxiam. Paulus album à drach-
 ma vna ad duas. Datur in decoctionibus, infusioni-
 bus, pilulis, &c. Potest & dari in iusculis carniùm, in
 ptissana, in melicrato. Nunc ferè immiscemus syrups
 laxatiuis, vt syrupo de pomis saporis. Si in radicem ra-
 phani immittatur albus elleborus, elleborismi modus
 simplicior est paulo. Potest coqui in malo Cydonio
 (vt scammonium) in pasta, in aqua vitæ donec sit cõ-
 sumpta. Celsus vult incoqui panem, quem post eam, exem-
 pto elleboro, demus. Potest etiam 8. dies macerari in
 aceto, ac inde sicari. Maceratur quoque drach. 1. elle-
 bori electi in aquæ vncijs sex. hæc aqua coquatur ad
 tertias, adiectis que æquis partibus mellis & aquæ, fiat
 hydromel: quod abiecto elleboro referuetur in pyxi-
 de, Dosis cochleate vnũ pueris epilepticis & senibus
 longa morbo laborantibus, esse potest. Sed in eo ferè om-
 nes consentiunt, vt in ea compositione sit aqua qua-
 drupla ad subduplum elleborum. Cato sub vindemia
 tempus iubet ablaqueari & detegi vitis cuiuslibet radi-
 ces, quas in extremo cõfigamus radicalis ellebori. At-
 que hinc demus vinũ elleboratum melancholicis, ma-
 niacis, epilepticis, &c. Aliter, vult manipulos ellebori
 inlici in mustum: vt sint (exempli gratia) musti 27,
 pintæ ad 3. aut 4. pugillos ellebori. Cæterum Hip. hoc
 Aph. intelligit elleborũ simpliciter, non vt albi omnes
 genus

gēnus vehementer purgantium medicamentorum : quemadmodum agit tantum de iis qui non facillè vomunt, vt qui sunt angusto & depressio thorace: non de iis qui periculosè, vt sunt tabidi & morbis thoracis opportuni. Flores genistæ perinde atque elleborum vomitum concitant, sed mitius, neque cum adeo grauibus accidentibus : verum quemadmodum non potest definiti terminus & modus materiæ præparandæ & præhumectandi corporis, ita nec assuefaciendi ægrum vomitionibus. Sed tui erit iudicij elleborum dare vbi videris ea rectè vt conuenit esse peracta.

S C H O L I A.

DVodecimum præceptum. Corpora purganda vomitu, prius sunt multo humectanda cibo & quiete. Cum ergo elleboro albo potissimum purgare consilium est, vomitione scilicet vniuersali ad diuturnos morbos, febris experges, vere & autumno, in iuuentute aut constanti ætate: cum ad eam purgandi necessitatem nulla ratio desideratur, in natura impulsu, humoris motu, meatuum conditione, aut etiam peculiari morbo, vt phthisi: qui sursum facile non expurgantur, ob materiæ contumaciam, meatuum meabilium angustiam, & naturæ infirmitatem, vt qui vomere non consueuerunt: ante elleborismum, corpora sunt multo humectanda victu & quiete: vt cibo & somno recreatis visceribus, nec hypercatharsi, nec ellebori acrimonia, conuulso in metu sit, quæ ab elleboro lethalis est. Aphor. 1. libr. 5. Repertur hic Apho. secti. 5. lib. 6. Epid. vbi pro quiete ponitur balneum.

z iij

Επιω πη τις ελλεβορον σεις μη τις κησος ηδ σωματων
 μαλλον αζην σεις η τοις υπνυς η μη κινησας, ησον. δ ηδ
 η η ναιπλη, οη κησος τα σωματα ταρασει.

Epo elleboro, corpus potius mouendum quam somno aut
 quieti tradendum. Nam vel nauigatio indicat moti-
 ne turbati corpora.

Prehumectato corpore, præparato elleboro, coq-
 dato motum corporis instituit Hipp. Sed quando
 & quomodo mouere oportet corpus? Gal. in sexto E-
 pid. placet, vt sumpto eo statim ægrum moueamus, id-
 que donec prodeant signa imminentis purgationis: vt
 motus nomine inaudiatur quoque balneum, de quo
 antea, Ellebori autē agitatio ferè incipit duabus post
 horis quàm sumptum est. Sed certiora sunt signa inci-
 pientis agitationis, quod æger sentit calorem præter
 naturam in ventriculo & œlophago, præsertim si ve-
 ratum more veterum præscribatur. Deinde solet sa-
 liuare. Ardore illo & saluatione concitatis, iam vo-
 mit primùm pituitam (vt cuius sedes sit magna ex
 parte in ventriculo) mox pituitam cum bile, postre-
 mò bilem purissimam. Porò motus ille intelligitur,
 non vehemens motus, sed ambulatio quæ satis mo-
 ueat corpus, vires verò minùs deiciat. Efficat autem
 huiusmodi motus tria. Primùm medicamenti vim ad
 venas, hepar, cerebrum, aliasve partes laborantes de-
 fert. Deinde fundit & liquat materiam, fluxilemque
 & sequi paratiorem reddit. Tertio commouet mate-
 riam, quæ post faciliùs vomitur. Quam postremam
 causam hic assignat Hippocrat. Corpora motu tur-
 bati, &c. Quamquam non solum motus facit vt
 nauſea

nauseâ laborent nauigantes, verum etiam aura illa marina, præsertim non assueta. At verò post assumptionem ellebori somnum & quietem prohibet Hippocrates. Nam cum per somnum facultates animalis & vitalis quietem agant, facultas autem naturalis in toto collecta potenter agat, & quasi medicamentum concoquat, huius vires exoluit, & actionem frangit somnus. Præterea humores quos volumus mouere, reddit quietos & immotos. Quod itidem facit quies, contra quam motus.

S C H O L I A.

TRedecimum præceptum. Eporo ellebero, aut quouis alio potente cathartico motu potius sunt concitanda corpora, ut natura vis excitetur, humor purgandus incitetur, ac incitatus cathartico trahenti & natura expellenti facilius cedat: de ambulatione si nulla sit ischias, aut calcis fractura: vel potius gestatione, in cunis, lectica, naui aut curru, ita ut corpus moueatur, non moueat: balneo etiam simulatque epotum fuerit: quam somno & quiete compefcenda. Nam somnus omnem validam euacuationem sistit, præter sudorem & sanguinis fluxiones, que per nares, uterum, hæmorrhoides atque vena cuiusvis scissionem fiunt. Nam corpora motu perturbari indicat nauigatio, que nauseam & vomitum ciet, non solo motu, sed aëre, non quouis autem motus in nauigatione nauseam & vomitum ciet, sed præsertim motus hi, quibus corpora subleuantur cum naui, & serè subito deprimuntur, aut in gyrum circumferuntur. Licet autem motus a medicamento sumpto siue vomitorio, siue deiectorio promoueat eius actionem, non tamen illud antè propinandum quam catharticum sedem fixerit in ventriculo, & humor iam moueri inceperit. Alioquin non humor sed medicamentum euometur.

Eπὼ βόλη μᾶλλον ἀγειν τὸ ἀλλέειν, κίνησι τοῦ σώματος. ἢ πᾶσι
 ὅ παύσει, ὕπνον ποιεῖ ἢ μὴ κίνησι.

Quum elleborum citare voles, moue corpus: quum vero
 sistere, somnium concilia, nec moue.

MAgis ducet elleborus, si materia sit bene com-
 parata ad excretionem, minusque repugnet. Mi-
 nus repugnabit, quod magis fuerit fasa, attenuata, &
 commota. Iam ubi videbis ægrum euouisse multum,
 viresque imminui, ut sistatur purgatio, dabis illum
 somno & quieti. Per somnum enim vires tum vitales,
 tum animales (sensificæ præsertim & motorie) resti-
 ciuntur ac corroborantur. Præterea tum validior na-
 turalis facultas, si quis humor sit reliquus, expurgan-
 dus, cum concoquit & euincit.

S C H O L I A.

Decimum quartum præceptum. Superpurgantis aut
 immodicè purgantis medicamenti ferocia compe-
 scenda quiete, potissimum verò somno: per somnum enim ipsa
 animalis facultas ociatur, quæ in ventris purgationibus o-
 perari debet, ipsique humores coguntur, ac intus vocantur.
 Somnus autem succedens à purgatione, bonis sit rebus ha-
 bêtque rationem signi & causæ: causæ quidem, quia retinet
 vacuationem ne plus iustò procedat, conuulsionemque ac
 hypercatharsin excitet: signi vero, quoniam significat ipsam
 integram iam esse atque perfectam. Vnde colligas, ut lon-
 gissimè à cibo, ita non nisi post somnum iustum medicamen-
 tum exhibendum esse. Catharticum enim quatecumque id
 fuerit, vacuum ab omni cibo ac chylo postulat ventricu-
 lum,

lum, ne eius aliunde interturbetur actio: quo nomine tenuis ac parcus victus pridie sumptionis medicamenti imperari consuevit, vulgòque dici audias, diem quo sumitur medicamentum festum ac solemnem esse, quòd pridie ieiunandum sit. Somnus verò debet precedere non subsequi catharticum: precedere quidem, ut vis animalis quæ medicamentum moderatur, accedat, vegetior fiat, calorque in internis visceribus fiat robustior: non subsequi verò, ne sistatur medicamenti actio. Quanquam somnus statim à sumpto medicamento potissimum debili, commodè permitti potest, non solum quia somnus vaporem ingratum medicamenti eludit, eiusque vomitum impedit: sed quia vis eius citius excitetur à calore nativo intus per somnum collecto, propriusque ad opus compellitur: unde multò celerius eius alioquin natura molesto ac ingrato onere ventriculus totumque corpus exolvitur. Vbi autem medicamentum vires suas exerere cæperit, tum non amplius somno indulgendum: nisi forsitan eius hypercatharsin cohibere oporteat, ex Hippoc. consilio.

APHOR. XVI.

Ἐλεβορος ἐπιεικὴς τῶν σαρκῶν ἵσχυρος ἐστὶν ἐν ἰσχυροῖς, ἀσθενέσι δὲ ἐπιπείθει.

Elleborus periculosus sanas carnes habentibus: quippe convulsionem efficit.

Quod lib. 2. dixit in genere, Qui sano sunt corpore, &c. Aph. 36. & 37. id ipsum nunc speciatim de solo veratro asserit. Quanquam idem possit etiam intelligi de aliis vehementibus medicamentis. fit autem convulsio ab elleboro in sanis: quia cum vehementer moueat & agitet humores, si vitiosos non reperiat, mouet & attrahit viles, quibus attractis resciscantur partes solidæ (& potissimum nerui) unde convulsio ab inanitione.

Decimum quintum praeceptum, Abstinentum plane ab Elleboro, omnique alio potente medicamento purgante in sanis corporibus. Elleborus enim calamitosus est visceribus bene confitutis, humoribus contemperatis, unde carnium color, character, & moles à natura elucet. Convulsionem enim parit, id est parere potest, cum nihil habeat in quod exerat vires suas, partium solidarum substantiam labefaciat, humores optimos, spiritum & carnem dissolvit, suoque calore atque acrimonia nervos mordet, praesertim oris ventriculi. Unde motus convulsivi potius quam convulsiones excitantur, aut saltem periculum est ne excitentur. Vide Scholia in Aphor. 1. sect. 5.

APHOR. XVII.

Α Πυρέτω ἐόντι δόσιση, ἢ χροδωσμός, ἢ ποτόδιος, ἢ σβία ἐμπυρέωρον, ἀνω φαρμακείης δέεισθαι σημαίνει.

Non febricitanti cibi fastidium, cordis dolor, vertiginebriosa, & oris amaritudo purgatione per superiora opus esse significant.

Proponuntur signa hoc loco, quibus intelligamus humorem biliosum abundare, expurgandumque esse. Possunt his addi & alia, ut somnia ignis, rixarum, &c. & quod æger præter consuetudinem sit iracundior. Agit autem præsertim de præcautione, ut purgantes humorem redundantem venienti morbo occurramus: non tamen quod interim velit innuere febricitantes quibus illa adfunt, non esse purgandos. Sūt enim hi quoque purgandi. Cibi igitur in appetentia, δόσιση (quæ Gal. idē est quod ἀστία ἢ ἀνορέξια) primum

mum est signum. Appetentia in orificio ventriculi A-
 ta excitatur non ab immoderata frigiditate (vt quæ
 destruat potius, vt in bulimia) non ab immoderato
 calore qui eam obtundit, sed à moderata frigiditate:
 hæc deicitur à calore bilis contentæ in ventriculo.
 Secundum signum est *καρδιαγυιας*, vbi os ventriculi
 (quod alioqui est sensus vegetissimi) commordetur,
 vellicatur, & quasi lancinatur ab acri humore, hoc
 est, à rufa vel flaua bile. Tertium est vertigo *διρος*, siue
σκοτεινός, ceu *ιλιγγος*, hoc est, inordinatus in cerebro
 motus, quum vapores acres & calidi à bile os ventri-
 cali occupante sublati occurrunt humori & frigido
 vapori cerebri. Præterea tenebriosa & obscura appa-
 rent oculis, quia dū assatur bilis, effert vapores quos-
 dam tetros & nigricantes ad cerebrum: quemadmo-
 dum vbi miscetur sanguis bili, oculus splendida se
 putat videre. Gal. comm. in lib. de victus rat. *διρον* di-
 stinguitur à *σκοτεινός*, vt *διρος* sit cum caput circumferri,
 & omnia circumagi videntur: *σκοτεινός* cum non
 solum caput videtur circumuolui, sed etiam fit simul
 tenebriosa visio. Iam verò quòd os amariet, tres ad-
 fert rationes Gal. Nam vbi abundat toto corpore fla-
 ua bilis (vt in ictericis) aut ventriculo, certum est lin-
 guam imbui humore amaro, aut amaris vaporibus
 infici. Deinde est tunica communis ventriculo & ori
 ipsius, œsophago, faucibus, palato, linguæ & toti ori
 interiori. Tertia causa est ex Gal. lib. secundo victus
 acutorum, quia natura fecit linguam, vt genus humo-
 rum & saporum discerneret, non quòd in lingua affe-
 ctus primariò insit. His itaq; citra febrem Hippo. me-
 dicamentū vomitarium instituit. Vel certè vt sunt ré-
 pona & regiones, deiectorium poterit institui, vt hîc
 facere conuenit. Quod dum faciam, nil repugnabo

Hippocrati, qui spectabat & regionem suam callidam, & naturas pronas & alluctas vomitionibus:

SCHOLIA.

HAtenus praecepta tulit Hippocr. quibus, quando, quomodo, quod, & quā ducendus humor ex ratione & conditione temporum, locorum, meatuum & peculiaris naturae cuiusque. Nunc verò eundem scopum persequitur, sumpta iudicatione à cognitione & distinctione ipsarum affectionū, quae non habent minora momenta, quàm quae superius allata sunt. Decimum sextum praeceptum. Per superiora potius, quā per inferiora purgandum ubi citra febrē adsunt haec symptomata: ciborum fastidium, cordis morsus, vertigo, & oris amaritudo. Cibi enim fastidium indicat ventriculum malè affectum à contentis in eo pravis humoribus. Cordis morsus, stomachum vellicari ab humore acri & oris iam alui pungente. Vertigo, bilem contineri in ventriculo aut pulmonibus, & ab ea euehi vapores in caput, qui in gyrum moti vertiginem faciunt. Oris amaritudo, interiorem ventriculi tunicam, quae ori communis est, suffusam bitis. Quae omnia symptomata non à translatione symptomatice neque perturbatione critica suborta, hortantur cathartico per superiora ducere opus esse. Nam quod natura & humor viam affectant, eò purgandi inclinationes fieri debent, si nulla aut febris aut peculiaris affectionis excusatio adferatur. Quod si haec symptomata vel translatione symptomatice, nimirum vi morbi (ut sepe accidit ineunte febre) vel perturbatione critica appareant, neutrius conferre potest vomitus uniuersalis. Sed potius reuellendus humor per inferiora, si motu morbi, non natura fiant. Multo minus etiam ciendus vomitus si criticè fiant: quae enim iudicantur & indicata sunt neque mouere, &c. Particularis autem vomitus conferre potest.

rest: sic enim in febre tertiana & quartana vomitum praescribimus cum aqua tepida aut oxymelitis, ex Galeni consilio.

APHOR. XVIII.

Τὰ ὑπὲρ τῆς φρενῶν ὀδυνήματα, ὅσοι καθαρίσθαι θέουσι
ἀπὸ φαρμάκων δὲ εἰς ἀσθενείας ἰκάνει ἡ χύτη, χύτη.

Dolores supra septum transversum, qui purgatione egent, per superna purgandum esse significant. Qui vero infra sunt, per inferna.

Hic Aphorism. respondet Aphorismo, Quod natura vergit, &c. Estque intelligendus de iis humoribus qui ad expurgationem vergunt sursum aut deorsum, non de humoribus fixis. Postea enim instituit purgationem per inferiora, in oculorum morbis, &c. Sentus igitur est. Vbi materia movetur sursum ad vacuationem, purgare per vomitum oportet: vbi vero deorsum, per medicamenta deiectoria. Cæterum Galeno intelliguntur partes superiores, quæcunque sunt supra hepar: inferiores vero, sub hepate. Alij ponunt diaphragma medium: in qua sententia videtur esse hic Hippocrates. Nonnulli dixerunt partes superiores esse quæcunque sunt supra diaphragma, & præterea partes gibbas hepatis, & superiorem ventriculum: ut in inferioribus constituentur quæ sunt sub diaphragmate, & sinæ hepatis partes, & ventriculus inferior.

Decimumseptimum præceptum. Dolores ac molestia diaphragmate superiores, qui flatuosi non sunt, nec à sanguinis plenitudine sunt, sed ab humoribus acerbis ac biliosis orti obsident os ventriculi, & partes thoracis exercent, nondum quapiam parte firmati, sed ab esseris humoribus nati: vomitione curandi sunt: dummodo febris absit, nec peculiaris affectio nos auocet: ut si dolor ad caput aut collum extendatur. Dolores vero inferiores diaphragmate, deorsum purgandi, quod est natura & humor viam affectent.

APHOR. XIX.

Οκότι τῆς φαρμακοποιήσεως μὴ διψῶσι, ἀλλὰ ἐπειδὴ πᾶσι ἐπιβῆναι τὴν διψῶσαν.

Qui portione medica dum purgantur, non sitiunt, ipsorum purgandi finis non fit, donec sitiuerint.

In medicamentorum assumptione oritur sitis aliquando ante iustam purgationem, aliquando post. Ea autem fieri potest quatuor de causis. Prima est ob ventriculi calidiorem & sicciorem intemperiem, siue ea fuerit prius contracta, siue illo solum tempore. Altera, quum medicamentum fuerit calidius, actius, & siccius. Tertia, natura materiae quae expurgantur, ut si sitibilis. Ac sitis quidem ab huiusmodi causis orta certum terminum purgationi non praescribit. Sed modum purgationis constituere debet sitis, quae accidit quando multa humiditate vacuata resiccatur os ventriculi. Hippocrates de hac loquitur: quae quidem sisti potest potu: ut & ea quae sit ab illis tribus causis. Aliquando tamen sitiunt post immoderatam purgationem aegri quam

quam cognoscimus ex duabus notis. Quum (verbi gratia) medicamentum ad bilem imperauimus, qua vacuata iam ducitur pituita. Præterea quum vires ægri exoluantur, iamque difficultas & grauius fert. Tum autem inhibere purgationem oportet, & somno ac quieti ægrum dare.

S C H O L I A.

Decimum octauum præceptum. Repetenda purgatio si prior votis non responderit, nec humorum plenitudini satisfecerit. Non satisfecisse autem coniciendum, si sitis non aculerit. Signum enim certissimum integræ purgationis, si ab humore purgato per catharticum, sitis subsequatur. Etenim quicumque epoto pharmaco dum purgantur non sentiunt, ita ut nulla sitis excusatio adferri possit nec aestuatio alui, nec inflammantis cathartici, aut humoris biliosi purgandi: sui purgandi finem non faciunt, donec situerint, ab exhausto scilicet: quod omne pharmacum conuenienter exhibitum unde incipit, ibi desinit. absumit enim non nihil de natua humiditate ventriculi, & sua acredine mordet os ventriculi, unde sitis excitatur.

APHOR. XX.

A Πυρετοισιν ἐὼς ἐν τῷ ἔσθῃ σπῆρας, ἔξ γυνάτων βάρος, ἔξ ὀσφύος ἀλγῆμα, καὶ τοῦ φαρμακείου δεῖ εἶδη σημαίνει.

Si citra febrem tormina adsint, & genuum grauitas, & lumborum dolor, inferna purgatione opus esse significant.

Tῶν σπῆρων duplicem esse causam antea dicebamus nempe vel flatum, vel acrem quendam humorum in intestinorum anfractibus & spiris circumuolutum & cominotum ad excretionem, cui tamen non pareat

▲

exitus. At quibuscunque laborant viscera, & in iis collecta est magna copia excrementorum crudorum & crassorum, dum hæc per venam cavam delabuntur ad venas crurales, ij solent conqueri de gravitate genuum aut crurum, & lumborum. Quod videas sæpe in mulieribus. Cuius etiam rei signum est, quum asserunt se per somnum velle ambulare, aut aliquo conscendere, sed non posse. Idem affectus accidere potest in febrilibus, etiam absque iis quæ dicta sunt. Et in Epidemion. historiis annotat Hip. magnam partem febricitantium febre acuta, lumborum dolore sæpe infestari. Hoc fieri potest, quia calor febrilis materiam fundit & transmittit ad lumbos, & aliquando ad crura. Sed perpendendum, quod materia cruda potest esse coaceruata ante febrem, ut lumbis dolorem inferat. Verum in hisce omnibus affectibus, & ubi est materia cruda, hæc in primis est præparanda ad excretionem, ac deinde (ut consulit Hippocrate) per pharmacum deiectionem deturbanda.

S C H O L I A.

Decimamnonum præceptum purgationis legitima. Purgandum per inferiora, quotiescunque citra febrem adsunt tormina, ab humorum acrimonia & flatulento spiritu: genuum gravitas, ab humoribus crassis in genua decumbentibus: lumborum dolor, item à crassis humoribus dummodo hæc tria symptomata symptomaticæ translationis aut successione critica non sint. Illa enim, cum sint dolores diaphragmate inferiores, educi debent per purgans medicamentum, quo sponte feruntur, per loca lege natura commoda, neque ex euentu incommoda.

APHOR.

Υποχωρήματα μέλαινα, ὅμοιον αἵμα μίλαι, ἀπ' αὐτομάτε
 ἰόντα, καὶ ξὺν πυρετῶ καὶ ἀνευ πυρετοῦ κάμψα. Ἐξίσσεται
 χρώματα ὑποχωρημάτων πλείω ποικίστερα ἢ μάλλον κάκιον
 ξὺν φαρμάκῳ ὢ, ἀμύρον καὶ ἰσόσῳ αὐ ποικίω χρώματι, ἐπι-
 ηρά.

Excrementa alui nigra sanguini atro similia, sponte e-
 iuntia siue cum febre, siue citra febrem, pessima, & quan-
 to ipsorum colores peiores fuerunt plures, eo peius. A medi-
 camento autem si tales egeruntur, deteriora. A medicamen-
 to enim talia exigi, melius est, id que quanto ipsorum plures
 fuerint colores.

Quatuor sunt notæ quibus distinguitur sanguis
 naturalis à succo melancholico. Sanguis enim
 naturalis colore rubet, crassus est mediocriter, præ-
 fertim is qui in venis continetur, concrefcit in grāmū
 vbi è venis excidit, gustu dulcis est, succus melan-
 cholicus est niger, multum crassus, extra venas non coit
 in grumum, sed manet fufus & liquatus, acerbus est,
 aut alia quapiam aliena qualitate præditus. At verò
 melancholicus succus & atra bilis quædam habent
 communia, nedum propria. Siquidem vterque fuscus
 niger est, vterque consistencia crassior, vterque est fu-
 sus & liquatus, necque in grumum concrefcit, & præ-
 terea aliena quadâ qualitate præditus à sanguine na-
 turali. Sed discrimen est, quòd atra bilis sit acerrima,
 et odat, effusa in terram aceti more fermentet eam, &
 cum quadam ebullitione ferueat: quorum nullū inest
 humori melancholico. Iam intelligendum est, quòd
 perinde ac in venis crassioribus iam consistentibus,

A ij

dum hepar sanguinem conficit, sanguis crassior & limosus veluti fæx subsidet: hunc sanguinem lien (si naturaliter habeat) attrahit, cuiusque parte tenuiore ad sui nutritionem vititur, ac reliquum quod crassius est ad intestina cum aliis excrementis demittit, unde etiam sæpe hæmorrhoides & deiectiones nigrae. Aliquando idem succus facit obstructions & scyrrhos in hepate, vbi natura imbecilla cum deorsum trudere nequit: interdum vbi natura pigrior & tardior est ad eum excernendum, vel per occultam, vel per sensibilem euacuationem, assatur in hepate & putrescit, fitque atra bilis: quanquam hæc generatur etiam extra bile flaua immodicè exulta. Hoc porò loci nigrae deiectiones maximè intelligit Hippocrates de succo melancholico, hoc est, sanguine limoso, crasso, faculento, & nigro qui in hepate generatur vel propter peculiarem ipsius naturam, vel alimentorum ratione. Si itaque cum succum non bene expurgauerit lien, retentus in hepate adfert imbecillitatem visceri, fièntque tandem nigrae deiectiones. Quae, inquit, sua sponte exeuntes, pessimæ sunt. Sua sponte exeunt, quæcunque exeunt vel sponte natura, vel vi morbi: hic intelligit de his quæ exeunt vi morbi. Pessimæ propter causas tres: quia ostendunt vtrumque viscus malè habere: quia naturæ imbecillitas significatur: & quia decernentia quæ non decernunt mala (primo Epid.) hoc est, quæ debent iudicare & soluere morbos, si non soluunt, mala sunt & lædunt. Verùm dixit *ἰσχυρὰ* (quod verbum Hippocrati temporis spatium significat) neque sine ratione. Nam victrix natura excernit & expurgat celerimè quæ noxia sunt & inutilia, vt in crisibus. Sic etiam quæ pharmaco vacuantur, celeriter vacuantur. S
vacu

vacuationes symptomaticæ solent diutius perseverare. Constat enim sudores criticos durare tantum duos, tres dies: cum symptomatici protrahantur sæpe ad 8. 15. dies, & aliquando ad mensem unum. Idem experire in diarrhœis criticis, & symptomaticis. Et quod plures fuerint colores in eiusmodi deiectionibus, eò peius, propterea quod naturæ viscerum multiplex ostenditur affectus. Mali autem sunt colores in excrementis, lividus, cinereus, cruentus, viridis, rufus & vitellinus. Cæterum à medicamento sumpto tales, hoc est, nigras aut varij coloris deiectiones fieri melius est: quia natura multitudine variorum excrementorum leuatur, ad eò ut siquid vitij humorum in corpore superstit, illud sit facilius correctura & euiectura. Intelligimus autem hos humores varios & crassos in corpore esse collectos, à corporis colore, appetentia defecta, dolore, & lincinatione visceris, somniis turbulentis, &c. Vbi præparata materia, purgandum est. Proinde sententia Galeni hæc est, quod hoc loco excrementa varij coloris quæ vi medicamenti expurgantur, comparantur cum iis quæ vi morbi. Ponamus duos ægros, quorum alter varia & nigra excernat vi morbi: alter, vi medicamenti. in illo quidem pessima est deiectio: in hoc vero non item mala est, quia hoc ipso natura leuatur multitudine excrementorum quibus infestabatur.

S C H O L I A.

Superioribus viginti Aphorismis dictum est de purgatione quæ sit ad imitationem naturæ artificio medici comparata. Nunc ad secundam huius libri partem acceditur, in qua de symptomatica deiectione disputatur. Proponuntur

A iij

HIPPOCR. APHOR.

autem aliquot species symptomatica purgationis commoda
 vel incommoda. Prima est, Deiectiones nigrae feri sui natu-
 ralis expertes, cuiusmodi est sanguis ater fuscus qui nunquam
 concrefcit, ex quo significatio fit melancholici humoris, facu-
 lenti, non atra bilis: quae ultrò feruntur absque ulla crisi, non
 in vigore morbi, sed in principio aut incremento, vel fluunt
 paulatim & continenter & saepe absque ullius medicamenti
 opera, siue febrem habeant comitem, siue febris expertes fue-
 rint, pessima sunt: quòd arguant iecoris infirmitatem, pra-
 uamque in eo ac indomitam qualitatem, in qua perennitas
 generationis illius faculenti humoris consistit, quòdque non
 criticè, sed toto fere morbo aut magna morbi parte prodit.
 Et quòd illarum deiectionum plures colores fuerint, eò peius
 fuerint. Nam, quòd plures partes unde illi discoloris humores
 manant, elabescitatae fuerint, eò res aegri peiore sunt loca.
 At si tales deiectiones nigrae vi cathartici medicamenti ex-
 cernantur, melius, & quòd plures apparent colores nihil si-
 gnificanti protendunt: indicant enim naturam probè purgatis-
 sam euacuationem non à languente iecore, sed à vi medica-
 menti prodire. Verum obiciat: si cum fluit humor ultrò &
 sponte, vel cum ratione medicamenti excluditur, idem est
 humor ac aquè biliosus, cur Hipp. laudat catharticam expul-
 sionem, non eam quae fit ultrò? sic habet. Quamuis uterque
 humor exclusus, idem videatur, tamen alia ratio est. Nam
 qui virtute cathartici excluditur in vitio tantum est
 collectione, & curatio sola purgatione perficitur, sed in
 excussione, & curatio sola purgatione perficitur, sed in excus-
 sione spontanea dum continenter, parce & semper fluit, pe-
 renni generatione in vitio est, non sola collectione: quae gene-
 rationis perennitas posita est in qualitate inexplicabili
 intemperie partis, & dum pars diu laborarit, tandem re-
 sistit, & sinit ea elabi quae prius collecta fuerant.

APHOR.

Nοσημάτων ὀκίστων ἀρχομένων ἢ χολῆς μίλαρα ἢ αἷμα
 κρῖνω ἐπέλθῃ, θανάσιμον.

Morbis quibusvis incipientibus si atra bilis supra in-
 frā ve exierit, perniciosum.

Proximo Aph. egit de succo melancholico seu ni-
 gro, iam de atra bile. Hanc diximus generari nunc
 ex humore melancholico putrefacto, nunc (& ob id
 splendidam facit Gal.) à bile exusta. Gal. facit etiam
 tum erodetem, tum crassam, unde ulcera illa maligna
 profunda & depascentia. Philotheus contra, dicit esse
 tenuem. Sed horum utrunque potest esse verum. Nam
 quemadmodum pix quum assatur & liquefit, partem
 quandam habet tenuiorem (flos dicitur) quæ superna
 tat, & quādam crassiorem, quæ subsidet: ita in atra bi-
 le reperias, quum exuritur. Apud nos non potest esse
 tāta materiæ exustio, ut fiat atra bilis erodēs & exqui-
 sita. Scribit Gal. se neminē unquā vidisse qui euaserit,
 excreta eiusmodi atra bile exquisita. Hoc distinguēdū,
 quòd non sit ubique verum. Nā si atra bilis exquisita
 excernatur in principio morbi, vniuersali scilicet, hoc
 est, neque tota materia, neque parte materiæ cōcocta,
 letale est, ut dicit hūc Hip. Hoc enim fit vi morbi, eoq;
 ipso intelligitur naturæ imbecillitas, aut materiæ con-
 tumacia. Præterea malū est, quū naturæ œconomia cō-
 turbatur: quæ est ut primū cōcoquat, deinde discernat
 ac separet inutilia ab vtilib⁹, postremò excernat. Verū
 si in incremēto aut vigore vacuetur atra bilis exquisita
 poterit euadere eger. Nā natura cū non possit interdū
 totam materiam simul cōcoquere, paulatim conco-
 quit, separet, ac excernit: sin omninò sit imbecilla,

nihil concoquit, nec expurgat, sed morbo omnia permittit. Quo fit ut in incremento sit plerunque particularis declinatio, ubi scilicet natura partem materiam concoxit, secrevit, ac excrevit. Hæc omnia faciunt ad intelligentiam eius loci lib. de atra bile, ubi ait in pestilentia quadam excretam esse atram bilem tum iis qui seruabantur, tum iis qui interibant. Et subiicit, excernebatur 7. 9. & 11. diebus criticis. Hi ergo primum vacuabant bilem vitellinam: hæc in corpore ex putredine conuertebatur in atram bilem: hanc concoctam natura excernebat diebus criticis, ita ut seruarentur ægri. Sic quoque euadebant, quibus multæ nigrae pustulae enascebantur ad cutim. At quibus non excernebantur primis diebus biliosa, & atra bilis extra dies criticos expurgabatur, peribant.

S C H O L I A.

Secunda species incommoda purgationis symptomatica. Quo tempore cruditas summa sunt omnia, naturaque morbificis causis opprimitur, si bilis qua atro colore lucescit, quæque fusa nunquam concrevit, aceti que modo terram fermentat, sursum deorsumve distuat, funestum, ut signum, & ut causa: nihil enim ineunte morbo salutariter potest excerni: malaque est cuiusuis humoris à corpore euacuatio, quæ fit ante coctionis notas. Indicium enim est causam valde mordere, aut grauare, aut omnino facultatem languere. Deinde ad calamitatem partis, quam arguit unde manat, symptom. ac insanabilia gignit partium per qua ferrur. Si autem talis bilis precedentibus notis coctionis excernatur, bona erit euacuatio. Etenim ex Hippocrate euacuationes liuida, cruenta, ferida & biliosa, si bene exeunt, bona sunt.

APHOR. XXIII.

Ο Κρίσι ἐκ νεσημάτων ὀξείων, ἢ ἐκ πολυχρόνιων, ἢ ἐκ τραυματιῶν, ἢ ἄλλως πως λεπτευσθησὶ χελεὶ μέλαινα, ἢ ὀκροῖον ἄμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῆ ὑστεραίῃ ἐποθύησκει.

Quibus per morbos acutos, aut diuturnos, aut vulnera aut alium modum extenuatis, atra bilis aut velut sanguis niger subierit, postridie moriuntur.

Hic Aph. tractat simul & de atra bile, & de nigris, seu melancholicis succis. Intelligitur tamen etiā & de vomitionibus, & de vrinis, & sudoribus, aliisque excretionibus nigris, nedū de deiectionibus. Nam hic constat experientia, in breui morituris exire sanguinē nigrum. Moriuntur & breui, quibus vrinæ nigrae, aut quæ habent nigrum id quod subsidet. Est ita que prognosticus Aph. Quem tamen si ex obseruatione scripsit Hippo. ratio tamen est: quod hinc ostenditur magna imbecillitas naturæ quæ morbo succumbat. Ea autē deprehenditur facilè ex pulsu, qui quidem tum reperietur primum vndosus, post vermicans, cui succedet formicans, ac statim mors. Siquidem quum excernuntur atra, desperatio est, si affectio sit fortis, vires verò imbecillæ: alioqui spes quædā est. Ergò quibus à morbis, & c. aut vehementer extenuatis (sic enim legendū potius quàm debilitatis, vt per extenuationem intelligamus imbecillitatem, vt supra sectione secunda) atra bilis, exquisita scilicet, aut sanguis niger exierit, postridie moriuntur. Quod tamen nonnunquam etiam accidit iam morituris vt per os excernant nigra & spumam nigram, ipso etiam mortis tempore.

211

HIPPOCR. APHOR.
SCHOLIA.

Terti species incommodae excretionis symptomatica. Evacuatio: bilis atra, aut nigri ceu jaculenti sanguinis excreta sursum aut deorsum, in acutis morbis, aut diuturnis, post quadragesimum morbi diem, in vulneribus, aut aliquo modo extenuatis, ut phthisi: repentinum exitum portant. Indicant enim sublatam esse animae vegetativae mansionem, per extinctionem caloris nativi, partiumque nutritioni dicatarum resolutionem.

APHOR. XXIII.

Δυσπείειν, ἂν δὲ πολλὴς μελαίνης ἀρξῆται τῶν πύλων.

Difficultas intestinorum si ab atra bile incæperit, letalis.

Scribit Aëcius dysenteriã ab atra bile esse letalem, nisi sit critica. Tunc enim indicatur natura robusta, & affectus debilitas alioqui letalis est, si affectus sit vehemens, viresque debiles, & si die non critico excretio fiat, ut initio morbi. At non est desperatio si primis quidem diebus excernantur biliosa, & postea diebus criticis, ut nono, 7. 9. ii. deiciatur atra bilis: ulcera autem illa in intestinis excitata facillè postea sanari medicamentis poterunt. Querit Gal. quinto de usu partium, quò fieri possit ut ab atra bile exulcerentur intestina, cum natura his dederit sensum vegetissimũ: Atra bilis cum sit admodum acris, crassa, & pigra, paulatim erodit & exulcerat, ut paulatim & breuibus interuallis fiat deiectio. Bilis verò flaua leuior in transitu tantum exulcerat. At pituita salsa dũ diutius inhæret intesti-

nis,

nis, ibique putrescit, tempore postea exulcerat. Iam
verò scribit alicubi Gal. omne vlcus ab atra bile esse
incurabile. hoc quidè intelligitur de atra bile exqui-
sita: siquidem cancer ab hac ortus curari non potest,
nisi in orbem excernatur. Quòd si & canci, & car-
bunculi, aliaque vlcera eiusmodi, naturam atræ bilis
exquisitæ non habeant, curari poterunt. Et sæpe vi-
deas in his regionibus multos euadere à carbunculis,
quoniam in his atræ bili ferè admixta est bilis flaua,
quæ cum sit ignea & tenuis, promptè molitur exi-
tium, cutim aperiendo.

S C H O L I A.

Quarta species excretionis symptomatica, incommoda.
Cruenta excretio cum vlcere intestini cõiuncta, si ab
atra bile principia causa sive ducat, ita ut atra bilis abra-
dendo & exasperando primigenium vlcus in intestinis fece-
rit. funesta. nam cum materia alioquin maligna & pene im-
medicabilis calamitatem partis arguit unde manat: tum
verò insanabile vlcus facit, unde & doloris acerbitate vi-
res effata languent, & interceptione communis officij inte-
stinorum naturalis æconomia labefactatur: unde sepiissime
lenteria funesta inuehitur Aphor. 6.

A P H O R. X X V.

Αἷμα ἀνω πύλοισιν ἀνὴρ κακὸν καὶ τὸ βράχον μέλαν καὶ
χρόιον.
Sanguinem supernè quidem efferi, qualiscunque sit, ma-
lum: infernè verò niger si deiciatur, bonum.

Loquitur hoc Aphorismo Hip. non solum de sanguine nigro, sed de qualicumque sanguine: siue is facit flauus, vt ex pulmonibus: siue rubens, vt ex hepate: siue niger, ex hepate etiam interdum, & aliquando ex thorace, si quidem cōferatur cum eo qui manat è pulmonibus. Malum itaque est, sanguinem qualicumque fuerit, suprà, hoc est, per os emitti. Primum quia sãguis, qui naturę familiarissimus est, vacuari nõ potest, quin simul multum caloris & spiritus effluat, vnde exoluantur vires. Deinde quia sanguis ille significat apertionem, aut ruptionem, aut erosionem valis alicuius vel in hepate, vel in ventriculo, vel pulmone, vel thorace. Postremò quia non emittitur per vias naturales, quę sunt proprię nares: vt erus, hæmorrhoides venę, per quas vias ferè videas in sanis & in crisi bus natam se expurgare, cum propter plenitudinẽ vel vitium sanguinis se exonerat natura. Ceterum si infra sanguis emittatur, bonum, id est, melius est. Non est addendum (si velis) si nigra subeunt. Neque verò quod volunt nonnulli illud infra astringendum est ad hæmorrhoidas. Siquidem potest excerni sanguis per vesicam, quod semper malum est. Potest & per intestina, vt in dysenteria cruenta, & mutilatis, in quibus victu æquali vtentibus sanguis in venis mesaraicis redundans fluit ad intestina. Sed excretio hæc nõ semper nocet. At fluxio sanguinis per hæmorrhoidas, nunc est utilis, nunc inutilis. Per eas enim aliquando sanguis crassus & feculentus vacuatur, aliquando sãlus & biliosus, aliàs sanguis purissimus: vt fit per vterum in mulieribus. Ac reuera sanguis profluum per hæmorrhoidas est præter naturam, sed tamen fit interdum naturalis, neque nocet: vt quum naturę prouidentia, vt in crisi bus, materia quę faciebat febrem

quar-

quartanam & alios morbos melancholicos, expurgatur: & quum quibusdam consuetudine fluunt hemorroides.

SCHOLI A.

Quinta species purgationis symptomatica incommoda. Sanguis, qui vomitione expectoratu, aut sreatu excluditur, qualiscunque fuerit, spumans, flauus, niger, fusus, concretus, malum pre se fert, tum excrementi ipsius conditione, atque nature, tum excretionis ipsius momento: raptam scilicet, aperta, vel excisa vena in illis paritibus, in quibus remedia facile adhiberi non possunt: presertim si nulla excusatio possit adferri, neque suppressa purgationis mensura, neque plenitudinis. Si vero deorsum non subitò, sed sensim feratur, bonum: in iis qui altero crure sunt mutili, aut melancholicis per hamorrhoides. Item si nigra secedant, nigrore scilicet excretionis tarditate concepto, non proprio ac nativo succi colore: ita ut sanguis sensim manans, antequam excernatur concresecat atque denigretur.

APHOR. XXVI.

Hic dicitur de difficultate excretionis per crura inferiora. *Ἡ δυσκολία τῆς ἐξουσίας διὰ τῶν κατωτέρων ποδῶν.*

Si ei qui difficultate intestinorum laborat, veluti caruncule per inferiora exierint, est letale.

Dysenteria, ut ante dictum est, triplicem habet materiam, vel flauam bilem, vel fassam pituitam, vel bilem atram. Iam intestina constant substantia multiplici: primum nanque in superficie interiori muniuntur quadam pinguedine aduersus humores & excrementa, quæ illhac transeunt: deinde est velut epider-

mis. Huic succedunt tunicae duae, quarum exterior membranosa est, interior carnosior. Adde si vis tertiā tunicā à peritonæo. Hæ duae tunicae fibras habent transversas & circulares ad expellendū, & quaedam rectas tum ad attrahendum, tum etiam ad præsidium & robur transversarum, cuiusmodi apparent in recto maximè intestino propter conatum in expellendo, & eas apertè videas in cauibus, quibus quod sit stercus siccius, opus est magno conatu ad deiciendū. Per initia igitur dysenteriae abroso illo pingui deiciuntur pinguia. Postea fit quaedam excoarctatio epidermidis, ut ramenta tenuia exeant. Quod si perseverat dysenteria, & vlcus serpit ulterius, ac depascitur intestinorum substantiam, excernuntur carunculae quaedam albæ. Sed distinguendæ sunt à pingui: cō quod pingue in ignem iniectum liquefit, carnes verò torrentur & siccescunt, neque liquantur. Ergo dysent. laboranti (*εχουδία* dictione vititur ferè semper Hipp. in graui affectione) si veluti carunculae deiciuntur, letale est. Veluti dicit, quia non sunt reuera carnes, sed potius peculiaris quaedam substantia intestinorū. Letale autem est, quia hoc ipso indicatur profunda esse vlcera quæ abrauerint & absumpserint pingue, epidermidem, & tunicam interiorem. Gal. alicubi asserit se multos vidisse seruatos, quibus tamen interior hæc tunica esset consumpta: sed sanè id valde periculosum est. Postremò aduertendum est ea vlcera non parum periculosa esse in recto intestino & colo, vt & in scelunio propter viciniam ventriculi. In reliquis intestinis multò minus.

SCHO-

SCHOLIA.

SExt a species symptomatica excretionis: si in dysenteria, potissimum ea qua ab atra bile principia causi: que duxit: primum opima pauca, equalia & alba feruntur, mox eadem flava, indeque ramenta, cuiusmodi sunt carnes, excessu crassiore intestinorum tunica, funestum, quod vlcus sit insanabile, quia cutim contra se afficit, nec vllum superest regeneranda carnis fundamentum.

APHOR. XXVII.

Οκόσιον ἐν τοῖσι πυρεθῖσι αἰμορραγίῃ πολλῇ οὐκ ἐν τῷ ἐν τῷ αἰματὶ ἀλλ' ἐν τῷ σπύγγῳ καὶ τῷ σπύγγῳ.

Quibus per febres sanguinis undecumque eruperit copia, conualescentibus ventres humectantur.

REperitur hæc sententia lib. tertio prorrh. his verbis. Quibus sanguinis eruptio multa fuerit, procedente tempore alius malè afficitur, si non vrina concocta fuerit. Sæpe per febres accidit iis qui conualescunt & renutriuntur, vt sanguis erumpat è natis: aliquando per vterum in mulieribus: interdum per hæmorrhoidas in viris. Neque verò sanguinis eruptio in hoc Aph. intelligenda venit de criticis hæmorrhagiis (vt facit Philoteus) sed potius de symptomaticis vel immoderatè criticis, vacuatio itaque immodico sanguine (per quam vacuationem effluxit multum caloris & spiritus) certum est prognosticò, quod egrè admodum reficietur æger, & malè colorabitur, vel in totam vitam plerunque. Ventriculus præterea refrigerabitur, ita vt futurum sit vt lancinetur, in-

fletur, male concoquat, & ructus patiatur acidus. Neque solum ventriculus, verum etiam hepar, genitricque venosum reddentur imbecilliora, ut non possit fieri sanguificatio neque distributio in corpus. Quare quum in conualescentibus partes inanitate vehementer appetunt, copioso autem sanguine vacuato ventriculus, hepar, & genus venosum refrigeratur, & nequeunt officium suum prestare, cruda & humida deiciuntur. *αἷμα δὲ παρὰ τὸν* enim usurpat Hippoc. ubi alius multa humida & liquida deicit. *μάσδος* autem dicitur, ut significet immoderatam sanguinis copiam. Et *ἀλλοθεν*, id est, aliunde addit verbo *αἰμορροῦται* ἐξ, quod sapientius per hemorrhagiam simpliciter intelligat sanguinis eruptionem e naribus. Aliquando extendit ad alia sanguinis profluvia.

SCHOLIA.

Septima species excretionis symptomatice, male est que velut ratio Apho. 25. Sanguinem &c. In quibus ergo febribus magna sanguinis copia effluerit, siue ineunt morbo, siue in vigore ac crisi eiusdem, tandem exacto iam morbo alius humescit, cum nimirum corpus restaurari incipit, quoniam post magnas sanguinis vacuationes languet naturalis calor. In refectionibus vero siue procedente tempore assumpto alimento, cruditates fiunt, neque unce calore cibis superare, neque coctos succos digerere in habitum corporis ac proinde plurimum crudum atque humidum per intestina delabitur, & ventres deorsum humescunt. Tales autem sanguinis effluxus, ex quacunque corporis parte fiunt, namque per hemorrhoidas, per uterum, per sedem aut per nares in febribus fieri consueverunt.

APHOR.

APHOR. XXVIII.

Οκόσις χολάδα τὰ εὐχρημάτω, κωφώσις ἐπιγνομῶνέ παύσι) ἢ ὀκόσις κωφώσις, χολαδῶν ἐπιγνομῶν παύσις.

Quibus biliosa deiectiones sunt, iis surditate superueniente desinunt: & quibus surditas adest, iis, deiectionibus biliosis superuenientibus, finitur.

In febribus si flaua bilis deferatur ad cerebrum, facit deliria: quod si in meatum auditorium repat, surditatem adfert. Hæc cessat, ubi vel natura vel ars bilem eam reuocat ad intestina. Intelligitur autem istud, ubi nullus proprius affectus inest in meatu auditorio. Contra si sint biliosæ deiectiones, has terminat superueniens surditas. Verum non solum per deiectiones desinit ea surditas, sed etiâ per hæmorrhagias è naribus ut infra docebit, & alias vacuationes. Sed is est mos Hippocratis ut notato vno vacuationis genere, intelligat & reliqua genera. Aliquando ea surditas temporaria est, ut in perturbatione critica, hæc enim superueniente excretionis soluitur.

SCHOLIÁ.

Octava species excretionis symptomatice qua bona est: Commodè sistitur euacuatio, in qua biliosis excrementis fertur aluus, si sistatur oborta surditate, per translationem humoris biliosi ad caput vel criticam vel symptomaticeam. unde meatus auditorij fugax obstructio contrahitur. Quod si aures obsurduerunt surditate fugaci non contumaci, ab auditorij meatus leui obstructione, non facultatis audiendi resolutione: bilioso alui profluuio superueniente, surditatis fit solutio.

B

APHOR. XXIX.

Ὅτι κείσονται ἐν ἑξήκοντα ἡμέραις ἐκ τῆς πυρετοῦς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἡβήτης, δύσκολα.

Febriantibus si sexto die rigores frant, indicationem habent difficilem.

IN febribus biliosis, & præsertim ardentibus (Inquit Gal.) sæpe oritur repente rigor, quem quidem vulgus statim indicat letalem. Sed terrere non debet si præcesserint signa coctionis, & si inciderit in dies criticos, hoc est, in dies impares qui critici dicuntur, aut certè pares, sed qui criticorum habeant rationem: cuiusmodi est dies quartus. Duplex enim est motus in morbis, naturæ & morbi: natura moveri solet diebus imparibus, ut 3. 5. 7. 9. 11. &c. motus verò à morbo fit diebus paribus, ut 6. 8. 10. Quod si moueatur natura diebus paribus, & præsertim sexto, motus est periculosus, & iudicium difficile expectatur. Talis est observatio, nulla est ratio. Vocat autem dyscrita, quæ iudicantur vel cum recidiva, vel cum grauibus symptomatis, vel ad mortem, aut etiam quum tardissimè debet solui morbus. Rigor dicitur propriè in febribus biliosis, ut horror in melancholicis. Hippocr. in Epid. rigorem dividit in ἐν ἐκδέρματον, id est, à quo recalescit æger, ut in febre tertiana, & in ἀνὲκδέρματον, id est, à quo æger non facillè recalescit, ut in quartanis. Quorum utrumque accidit, illic quidem quia materia tenuior est & magis ignea: hic verò quia crassior & frigidior.

S C H O

S. C H O L I A.

Aliquot signa prognostica in morbis adferuntur. Primum est de rigore superueniente febribus continuis, qui si die sexto morbi fiat, difficilem iudicationem illis adfert, nempe aut ad mortem, aut statum deteriore, aut cum periculo recidive. Sextus enim dies tyranno similis, quem agrum iudicat aut ad mortem, aut cum pravis accidentibus, aut cum periculo recidive iudicat. Proinde qua symptomatica iudicatoria (ex quorum numero rigor est) in diem sextum incidunt, ea parum tutam iudicationem portendunt: Idem statuendum de excretionibus: hac enim si ineunte morbo fiat, mala est, quia coctio desideratur: si affecto iam morbo, eo die quo non oportet, desideratur ratio temporis. Si sudor sequatur rigorem symptomaticum, idem esto iudicium.

A P H O R. XXX.

Oκόσμοι πάσης ζωῆς γίνονται, καὶ ἀπὸ ὧν ἀφ' ἧς ὁ πυρετός, ἐστὶ τὴν αἰεὶον τὴν αὐτὴν ὥρην καὶ λ' ἀεὶ δ' ὄσκειται.

Quibus accessiones fiunt, si febris quacunque hora dimiserit, eadem postero die repetat, iudicatum difficile esse solet.

Hoc dicitur ex observatione & experientia. Vbi accessionis initium, non finis considerandus est. Porro istud monet esse δύσκειτον, ὅτι τὴν δ' ὄσκειται, fore ut morbus tardissime solvatur. Ratio est, quia materia accessionum causa fixa est & immota. Signum autem est naturæ nihil mouentis, aut imbecilliter mouentis, vel materiæ contumacis, etiam si natura fortiter moueat. At quod celeriter solvatur morbus, fit treis ob causas: quia natura robusta est, materia cedit, & præterea viæ sunt liberae.

B ij

Secundum prognosticon ad longitudinem, iudiciūque difficile febrium non solum intermittentium, sed & continuarum pertinens. Paroxyfmi febrium intermittentiū, nempe quotidianarum, tertianarum, quartanarum, si eadem hora semper repetant, aut anticipent, aut postponant: vel si eadem hora repetant, qua desierunt. exempli gratia. proponatur febris tertiana non exquisita qua duret per horas 24. hac si desinat hodie hora sexta matutina, & incipiat die crastina hora sexta matutina, dicitur incipere qua hora desierit: omnes haec febres morbi longitudinem minantur: inde enim licet colligere materiam illarum febrium concoctū ac excretū difficilem ac contumacem, quia crassa sit. Proinde quandiu paroxyfmos suos sic exigunt morbi, nihil salutariter potest excerni. Item, qua in febribus continuis sunt exacerbationes, si eadem semper hora inuadant, aut anticipent, aut postponant, earum longitudinem significant: quod illa adhuc in principio esse videantur, ob consummatam putredinem & materiae multitudine, qua nullo modo perasum recipit.

APHOR. XXXI.

Τοῖσι κοπώδεις ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν, ἐς ἀρθρα καὶ ἄλλα μὲν γινώσκουσιν, ἐν δὲ πρὸς τὰς ἀρθροὺς μάλιστα αἱ δόσεις γίνονται.

Qui per febres lassitudinem sentiunt, his ad articulos, & iuxta maxillas potissimum abscessus fiunt.

Natura morbos soluit per excretionem, concoctionem, aut abscessum. iam quemadmodum κοπῆ, ita & febris κοπώδης bifaria dicitur. Vna enim lassitudinem spontaneam sequitur à materia frigida, cruda, & crassa,

& crassa. Altera vehementiori & longiori exercitio succedit, biliosa, aut (vt scribit Gal.) biliosissima. In febre vtraque sensus est lassitudinis, hoc est, in toto genere musculofo sensus quidam tristis, idque maxime si pars dolens & affecta moueatur. Porro in febre *κομωδῆ* biliosissima raro fiunt abscessus, quin potius iudicatur per excretionem, vt per sudores, vomitiones, hæmorrhagias narium, diarrhæas, &c. febris verò à multitudine crudorum & crassorum succorum raro per excretionem, sæpius per concoctionem, id est, quum natura materiam alteratam separat ad excretionem, iudicatur, aliquando tamen per abscessum. Est autem abscessus, quum materia illabourata & nondum concocta à parte nobiliore ad ignobiliorem transmittitur. Sed si iudicetur per abscessum febris in quam partem decumbet abscessus? In articulos, ferè inferiores, vt pedum, vt lib. de humoribus: & manum, rarius in malleolos, genua, aliquando in totum crus, aliquando in inguina: sæpe ad maxillas, & ad parotides. Certè si copodes febris, materiam habeat crassam, crudam, & viscidam, expectare potius abscessum oportet ad articulos inferiores, vel si multa sit materia ad totum crus. Si verò sit biliosa, potius ad maxillas: vt maxillarum nomine intelligamus totum illud spatium sub mento ab aure ad aurem. Parotidas alibi exponit Hippocrates. Aliquando tamen accidit, vt vbi materia crassa & cruda incalescit, habeat permixtum aliquid materiæ tenuioris, vt bilis, qua sursum delata fiat abscessus ad aures.

B iij

HIPPOCR. APHOR.

SCHOLIA.

Tertium prognosticon. Febres laboriosa, in quibus nimirum si vel minimum moueatur corpus, sensio lassitudinis excitetur phlegmonosa, tensiva, aut ulcerosa, soluntur per abscessus. Et cum febres huiusmodi duorum sunt generum: Alia, quæ à lassitudine spontanea oboriuntur: Alia, quæ ab exercitio & labore excitantur: Hæ sunt ferè ardentes ab humore aliquantum tenui, quia venula arefacta attrahunt biliosos ichores, desinunt que sepius in abscessum factum in glandulis maxillarum ob inclinationem humoris: nisi alium liber aliter fluxerit. Illa ferè sunt diurnæ & lentæ: soluntur que ut plurimum factæ materia febrilis abscessu in articulis, amplitudine ad excipiendum comparatis, & lassitudinis dolore fluxionem cientibus: nisi ab abscessu liberet urina multa & crassa.

APHOR. XXXII.

Ο Κόμισι ὅ αἰσθησις ἐν τῷ σώματι πονεῖ, ἐνταῦθα αἱ δόσεις εἰσι γίνονται.

Quibus conualescentibus è morbis pars aliqua laborat, vel lassitudinem sentit, illic abscessus fiunt.

Hoc constat frequenti obseruatione in conualescentibus, sed è morbis qui imperfectè sunt iudicati. Aliquando enim natura morbos iudicat tripliciter: quum videlicet partem materiae excernit, partem concoquit, & reliquam conuertit in abscessum. Hunc verò prædicat labor, hoc est, dolor, vel lassitudo partis.

SCHOLIA.

Quartum prognosticum. Quibus morbo defunctus quidpiam dolet aut egrotat, aut infirmum manet, ibi abscessus sunt
 quan-

quando supersunt morbi reliquia, aut ager liberalius se potu
& cibo inuit auit: unde cacochymia succrescens cum supersti-
te coniuncta.

A P H O R. XXXIII.

A τὰρ λὺν ἢ ἀεσπρονικός πῆ ἀπὸ τοῦ γαστέρι, ἐν ταῦθα ἐπι-
εἶξιν ἢ νόσος.

S Ed si qua ante morbum pars laborauerit, ibi morbi se-
des.

EX eo quod pars ante morbum aut doluerit, aut
noxam aliquam sustinuerit, vel etiam vehemen-
tius exercitium (sic enim ἀεσπρονικός exponi debet) in
ea parte intelligimus naturam moliri abscessum: in
morbis scilicet, in quibus spes est abscessum fore, ne-
que morbum antea iudicari per excretionem.

S C H O L I A.

Quintum prognosticum. Si pars aliqua, ut caput, pul-
mones & alius, laborarit antequam morbus venerit,
ibi se morbus obfirmat, in eaque parte abscessus expectandus,
si modo laboriosa febris inuasit.

A P H O R. XXXIIII.

HΝ ἐπὶ πυρετῷ ἐν χερίσιν, οἷο δ' ἵνα ἴσται μὴ ἐόντος ἐν τῇ φα-
ρυγγί πνεῦμα ἀίφνης ἐπιγίγνηται, θανάσιμος.

SI febre detento, nullo apparente in faucibus tumore,
strangulatio subito superuenerit, letale est.

Hic Aph. est de latente angina, in qua est laryngis
inflammatio, quâ sequitur repentina suffocatio

B iiij

HIPPOCR. APHOR.

ob prohibitam respirationem. Est autem strangulatio subitus iateritus intercepta respiratione. Et fit aliquando repente, aliquando non repente. Non repente, quando bronchia pulmonis sunt intercepta humoribus crassis, ut in peripneumonia: vel est tuberculum aut abscessus in pulmone, aut pus in spacio inter thoracem & pulmonem, aut quum est tumor præter naturam in aspera arteria. At derepente fit strangulatio, ubi in guturis seu laryngis musculis anterioribus siue posterioribus inflammatio est. Siquidem cum necesse sit ad spirationem ut perpetuo hiet larynx, hoc per inflammationem clauso, spiritui via intercluditur. Huiusmodi igitur strangulatio periculosissima est & letalis in febribus, maximè vehementibus. voce enim *ἄναξιμος* Hipp. in Epid. uti solet ubi vehemens est affectio & febris: quanquam aliquando usurpat in affectione non ita vehementi. Adicit, nullo existente tumore (*οἰδῆμα* enim veteribus significabat omnem tumorem præter naturam) in faucibus, hoc est, in præiacente spacio inter œsophagum & asperam arteriam, quod spacium apparet aperto ore & depressa lingua. Proinde si aperto ore nullus rubor aut tumor apparet in faucibus, si nullus etiam est tumor in ceruice, sed difficulter spirat & dolet æger, inflammatio est in musculis laryngis & suffocatio. huius autem signa sunt, quod præterquam quod difficulter spirant, laborant etiam dysphoria, id est, exagitantur & difficillimè ferunt morbum, vix possunt transglutire, sæpe recurrit potus per nares. Sed inter alia maximè periculosum & letale est, si sublime spirant, commotis videlicet & sublatis humeris: & si pinnae narium moventur. Verum quidem est sanguinem posse mitteri, posse quoque remedia adhibere, sed vis medicamenti

ad

ad partem affectam nequit pertingere. Quare plerumque dum pus conficitur, strangulantur ægri: interdum suppuratione facta quum natura non valet pus & vomitum excernere, eam cursu ad interiora reuocato deponit in pulmones, atque ita suffocatio ægrum inuadit.

SCHOLIA.

Sextum prognosticum. Si quis febris dominatu detentus (in qua inuat tum maximè spiritum ex facili ducere) absque ullo conspicuo faucium tumore respiratione difficili, ac velut strangulatione repenteprehendatur, ob inflammationem laryngis, qua spiritus aditu ad cor prohibetur, & fuliginosum excrementum exitu, funestum: uehementia symptomatis & curandi impotentia. Nam ad summam respirandi necessitatem summa ducendi spiritus difficultas accedit: idem repetitur Aphor. 16. lib. 3. progn.

APHOR. XXXV.

ΗΝ ἰσπὸ τῆ πυρετῆ ἐχρημῆ ἢ ὀτρῆ ἀρχῆς ἐξ αἰφνης ὀπισθραφῆ, καὶ μέγιστος ἀπίνθη δ' ὕνη, οἷο ἡ μάλισ μὴ εἶεντος, θανάσιμος.

Si febre detento repente collum intorqueatur, ac vix deglutire queat, nullo existente tumore, letale.

Iam agit de peruersione colli propter affectum œsophagi. Huius initium proximum est asperæ arteriæ initio, hoc est laryngi. Sunt præterea musculi intermedii inter ipsam asperam arteriam & œsophagum, ita ut alteri alter facile affectum communicet. Sed discrimen est, quod aspera arteria affecta maior sit spirandi

difficultas minor transglutiendi: contra affecto œso-
 phago. Consentit insuper œsophagus cum spina per
 musculos, nervos, tendones, & ligamenta. Itaque si
 contingat œsoph. inflammari, inflammationis ratione
 contractis & reuocatis ad locum affectum musculorū
 fibris, nervis, tendonibus & ligamentis, fiet *λόφωσις*, id
 est, peruersio colli in partem anteriorem, ita vt cavi-
 tas cernatur in ceruice. Quemadmodū vbi altera tan-
 tum parte contenduntur muscoli illi, nerui, tendones,
 & ligamenta, fit *σκολίωσις*, id est, excauatio obliqua,
 quum fit distortio colli in latus. Videtur hic Hipp. lo-
 qui de peruersione quæ fit non ab inflammatione, sed
 à siccitate. Aliquando enim in febribus ardentissimis
 accidit vsque aded resiccati tum œsophagus, tum as-
 peram arteriam, vt contractis musculorum fibris, ner-
 uis, tendonibus, & ligamentis, fiat colli peruersio. Eius
 modi autem siccitatis signum est, vox clangosa, id est,
 sonora, ad raucedinem accedens (*comme quand on parle
 dans un pot cassé*) quæ vox fit ob resiccationem tunice
 succingentis interiorem partem asperæ arteriæ. Præ-
 terea dum bibunt, auditur quidam strepitus in transi-
 tu. Quæ duo signa vulgus cum Hippocrate annotat
 tanquam valde letalia. Breuiter ab vtraque causa leta-
 lis est peruersio. Cæterum quū *σάργλος* dicit Hip. cer-
 tum est cum innuere partis internæ affectum: vt qui
 solet vti vsitatis vocibus, & iis quæ significat res ex-
 ternas, vt tamen intelligat internas. Quinetiam vix de-
 glutit æger, facta angustiore via vel propter siccitatē
 vel ob tumorem præter naturam. Quod experiaris li-
 cet in iis qui per magnum æstum ambularunt. Hi si-
 quidem valde sitiunt, nec deglutire possunt, ob con-
 tractam ab æstu œsophagi magnam siccitatem. Iam
μη εἶναι οὐδὲν ἕκαστος intelligitur, vel quia nullus reuera
 tumor

cumor est, vt in siccitate: vel quia si sit, non apparet, vt in œsophago & musculorum illorum inflammatione.

S C H O L I A.

Septimum prognosticum ad eam angina speciem pertinens qua ex vertebrarum cervicis luxatione, potissimum secunda vertebra in anteriorem, aut in posteriorem partem, aut in latus alterutrum oritur. Hæc siue ab inflammatione musculorum qui sunt ad fauces, siue à nimia siccitate, accidat, omnino lethalis: ea potissimum que fit ex luxatione in latus, quam paralysis sequitur, plane funesta ex Hipp. lib. 2. Epid.

A P H O R. XXXVI.

Ιδρώτες πυρεταίνουσιν ἢ ἀρχῶν, ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι καὶ ὄναταῖοι. καὶ ἑνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρακάδεκαταῖοι, καὶ πεντακάδεκαταῖοι, καὶ μίη, καὶ εἰκοστὴ, καὶ ἑβδομη καὶ εἰκοστὴ, καὶ τριακοστὴ πρώτη, καὶ τριακοστὴ τέταρτη. ἔστι γὰρ οἱ ἰδρωτὸς τρεῖς κλίμαξιν· οἱ δὲ μὴ ἔτις γινόμενοι, πόρον σημαίνουσι, καὶ μικροὺς νέους, καὶ ἀπολεπασμένους.

Sudores febricitantibus boni, qui manare cœperint die tertio, quinto, septimo, nono, undecimo, decimo quarto, 17. 21. 27. 31. & tricesimo quarto: si enim sudores morbos iudicant. Qui autem secus eueniunt, laborem significant, longitudinemque morbi, & recidiuam.

Licet hinc fiat sermo de sudoribus diebus criticis obortis, de omni tamen concoctione, excretionem & abiectionem critico intelligendus est Aphorismus. Sudor enim & excretio queis notatur bona, si fiat die critico & concocto iam morbo, hoc est apparitionibus iam signis vel manifeste vel perfecte concoctionis, vt inde melius habeat æger, nimirum in morborum declinationibus: alioqui si neque die critico neque concocto morbo fiat

HIPPOCR. APHOR.

Excretio, cum hoc accidat vi morbi, valde lædetur æger. Sunt autem critici dies in triplici differentia. Alij reuera critici, quibus maxima est mutatio vt æger aut morbo solvatur, aut leuius habeat. Alij sunt iudices, quibus eduntur signa eius quod futurum est die critico. Alij sunt intercidentes, & intermedij inter criticos & iudices, quorum infirma est conditio quod atinet ad magnitudinem & efficaciam solutionis. In propriè criticis magna vis est septenariorum, quæ quidem vis perit post quadragesimum, suntque ij 7. 14. 20. 27. 34. Indices sunt quaternarij tres, 4. 11. & 17. & horum vis perit post viceesimum. Intercidentes sunt 3. 5. 9. 12. 18. 21. 24. 30. 31. & 37. Rursum iunguntur septenarij per *διζευξίης*, & per *συζυγείων*. *διζευξίης* est in continuatione primi septenarij cum secundo, & tertij, id est 20. cum 27. qui quartus est: *συζυγείων* vero est in copulatione secundi septenarij 14. cum tertio, vt & quarti cum quinto 34. Hippocrates hoc loci meminit dierum criticorum, maximè septenariorum & quaternariorum: vt qui agat de morbis acutis & peracutis qui solent moueri diebus, vt septenariis præsertim & quaternariis, idque diebus imparibus magis quàm paribus: & si diebus paribus, illi rationem habebunt imparium. Dies tertius hîc statuitur primus criticus, sed quia minus est efficax collocari debet in numero intercidentium. Sic quintus est intercidentis, quanquam (6. Epi 4. commen. 6.) cuidam quum fluxisset languis è naribus, delirium solutum est quinto die. Sed quærit Gal. & miratur cur hîc prætermiserit diem quartum Hippocrates, quem tamen idem Gal. huius sectionis Aphor. 59. & 61. & lib. de ratione vict. in acutis, & in Epid. & sæpe in Progn. reputat inter dies criticos. Sic in commen. huius Aphor. & tamen

& tamen lib. tertio de crifibus contra fcribit, a ftipula-
turque huic Hippocrates fententiæ. Præterea fcribit
ibidem fe femel tantum vidiffe iudicium accidere die
quarto. Archigenes verò bis tantum. Deinde videtur
excludendus, quia in morbis acutis & peracutis indi-
cat potiùs quàm iudicat. Poterit tamen dici criticus, fi
fumamus diem criticum largiùs, vt extendatur ad in-
dices & intercidentes. Quòd fi in diem quartum inci-
dat iudiciù, id fit in febribus fynochis, quæ magis mo-
uètur diebus paribus quàm imparibus. At morbi acu-
ti & peracuti materiam habent biliofam quæ moue-
tur diebus imparibus, vt 3. 5. 7. 9. 12. & 14. ergo non die
quarto. Quòd fi in eiusmodi morbis fiat iudicium die
quarto & aliis paribus, fit ferè ad mortem. Aliquando
tamen crifis perfeuerat duos aut treis dies, vt ex præ-
paratione diei tertie fiat excretio die quarta: fed hoc
iudicium non fit ratione quarti, imò potiùs ratione
diei imparis præcedentis. Septimus rex eft dierum
criticorum, quia falutaris eft folutio quæ fit eo die:
quemadmodum contra fextus dicitur tyrānus. Nonus
intercidit. Vndecimus rationem habet quaternarij, in-
dicatque quid fit futurum 14. hic 14. reuera par eft,
quia diuidi potèft in duos pares numeros feptenarios,
habet tamen rationem feptenarij. 17. indicat quid fit
futurum 20. qui rationem habet feptenarij. Quare
hoc loco legendum eft potiùs 20. quàm 21. Hic ali-
quādo certè iudicat, fi videlicet 18. die apparuerint ea
quæ debent apparere figna 17. die indice. 24. aliquādo
iudicat, fed rarò: quia poft vigefimum perit vis qua-
ternariorum. 27. rationem habet feptenarij. De 30. au-
tem & 31. eadem quæftio eft vt de 20. & 21. Eorum e-
nim vterque iudicat, fed rarò: imò vterque quodam-

modo habet quaternariorum rationem, ad eò vt differatur crisis in diē 34. Et in quibusdam codicibus omititur 31. vt antea 21. Potuisset hinc addi 37. in quem interdum (quanquam rarius) incidit iudicium: sed habet potius quaternarij rationem. Vbi ad 40. peruenit Hipp. nullum præterea diem criticum numerat: quia is finis est morborum acutorum, & initium longorū. Horum omnium dierum criticorum causas & rationes si quæras, nihil agas: cum sit obseruatio tantum. In his enim Aphor. docet Hipp. partim ex obseruatione, partim ex ratione: at in Epid. ex obseruatione tantum, non etiam ratione. Sudores igitur (& excretiones omnes, vt hæmorrhagiæ, vomitiones, deiectiones, vrinæ: item & concoctio & abscessus) si euenerint diebus his criticis, & signis coctionis vel manifestæ vel perfectæ præcedentibus, bona sunt: quia morbos iudicant & soluunt. Morbi acuti & peracuti iudicantur per excretionem vel abscessum. Addendum tamen magna ex parte aut subaudiendum: quia fit interdum, vt illi iudicentur coctione vel abscessu, vel vtroque: hi vero longi excretionem (quanquam rarius) vt videre est febrem quartanam solui quandoque per hæmorrhagiã. Ceterum qui sudores eueniunt secus quàm diximus, diebus scilicet criticis, significant laborem, hoc est, molesta symptomata (vt deliriũ) & longitudinem morbi & recidiuam. Si mutatio sit bona, vt ea quæ fit die critico & præcedentibus signis coctionis, oportet ægrum liberari morbo, aut certè leuius habere: alioquin non erit bona mutatio, verbi gratia si sudor 7. die fiat, omnino liberabitur æger, aut leuius habebit: contrà si moueatur 8. etiam si videatur liberatus æger, ægrè soluetur morbus, & fiet recidiua. Insuper notandum

dam, sudores & alias excretiones prodesse in morbi declinatione, obesse verò initio, non alia de causa, quàm quia morbus illic coctus, hic verò adhuc crudus, illic vincit natura, hic vis morbi.

SCHOLIA.

Octauum prognosticum crisis perfecta, aut imperfecta in febribus acutis futura per sudores. Acuti enim morbi suam habent crisin per aliquam copiosam euacuationem, aut per insignem abscessum: Copiosa autem euacuatio illa multiplex: per aluum, vomitum, urinas, sanguinis fluorem è naribus, aut utero aut hemorrhoidibus, & sudores. Et quia crisis nulla futura est laudabilis, nisi die fiat critico, hic notantur dies critici, qui crisin per sudores faciunt laudabilem. Tales autem impares sunt, & ad tricesimum vsque quartum numerantur. Primus autem omnium est tertius, non quartus, nam morbi acuti non quarto die iudicantur, sed iudicantur. Quæ enim paribus diebus accedunt, paribus iudicantur: quæ verò imparibus, imparibus: febres verò acutæ quatenus biliose, imparibus diebus mouentur, & in paroxysmo fit crisis. Qui autem sudores manant diebus indicantibus, non criticis, laborem significant, & diurnitatem morbi, ob nimiam humoris crudi abundantiam: quin etiam recidiuam ob superstitem cacochymiam. Nam iudicatoria non indicantia aut sunt funesta, aut certè sinistri iudicij.

DE SVDORE.

VT huc & sequentes Aphorismos, qui de sudore sunt (altero symptomaticarum excretionum, de quibus hic agitur, genere) intelligas, reuocanda tibi in memoria tota sudoris ratio. Sudor in uniuersum, est excrementum vaporosum, ac humidum, pat

tim in halitus speciem insensibili transpiratu vacuatum, par-
 tim violento motu confertim in aque speciem per cutem e-
 rumpens. Cuius materia triplex est. Aut portio tenuior ali-
 menti tertia concoctionis, eiusque feri: Aut serum humorum:
 Aut resolutio ceu colliquatio proprii, ultimique alimenti
 singularum partium. Proinde sudoris materia non semper
 ab habitu corporis, sed sepius ab interno manat corpore.
 Qui in sanis erumpit sudor: aut alimenti est soboles. Sic
 enim apud Hippocratem Aphor. 41. lib. huius multus som-
 nus per somnum factus cibo copiosiore corpus uti significat.
 Aut ad potum largiorem consequitur. Sic enim qui exerci-
 tatione vel Solis ardore exaestuatur, si frigidam liberalius bi-
 bat, mox totus sudore diffluit. Aut manat à sero copioso,
 quod vehiculum est alimenti, eiusdem generis, cum eo quod
 urinam vocant. Sic enim ubi copiosior est urina, exigua
 aut penè nulla est sudoris materia: aut ea si nequeat in-
 sensibili transpiratu vacuari, vel per poros cutis confertim
 erumpere, relata in venas per quas in habitum corporis
 detata fuerat, urina copiam maiorem efficiet. Qui in aegris
 sudor emanat, vel vitiosorum humorum, vel proprii humidi
 partium est soboles. Quo fit, ut in aegris tria sudorum ge-
 nera liceat agnoscere: unum à vitiosis humoribus, in venis
 aut visceribus, aut habitu corporis collectis, prodiens. Alter-
 rum, ex resolutione ceu colliquatione proprii alimenti par-
 tium, cuiusmodi accidit tum hecticis, tum paulò ante mor-
 tem: qui diaphoreticus appellatur. Tertium, ab expressione
 humidi nativi, atque alimentarij earundem partium, facta
 à dolore atque agitatione spirituum, qui ob id, sudor per
 expressionem nominatur. Sudoris autem cuiuslibet causa
 efficiens, est calor non acris, & qui siccandi vim habeat,
 sed humidus: isque aut per habitum corporis diffusus, qui
 sudorum materiam calfaciat, fundat, tenuet, cutemque
 emolliat & relaxet: aut insitus iecori ac lieni, qua suo tempe-
 ramento

famento calida ac humida sint non sicca. Siccioribus enim
 per etatem, aut per morbum, ut hecicis, & quibus iecur vel
 lien inaruit, vel magna obstructione, vel scirrho; induruit,
 ut in hydrope, in ictero aut cachexia, nulla vi possunt, ne per
 febres quidem sudorem induci: ut nec iis, quibus habitus cor-
 poris est refrigeratus, velut hydropicis. Hi namque propter
 huius caloris imbecillitatem maximam ac siccitatem hepa-
 tis, sudare nullo modo possunt, etsi uniuerso corpori hu-
 mor a unde suppetat. Duabus his causis, raritas corporis ac-
 cedat oportet, qui enim cute sunt densa ac dura, inepti sunt
 ad sudandum. Vario autem sunt differentie sudorum in a-
 gris. Alius sudor est uniuersalis, qui a toto emanat corpore,
 morbumque totum corpus obsidere significat: interdum et
 partem corporis: sic enim in pleuritide, phrenitide, dolore
 capitis, dolore cholico, aliisque morbis particularibus sudor
 toto corpore diffluit. Alius est particularis qui materiam
 morbificam, in ea parte a qua emanat, aut adesse, aut ad-
 fuisse, aut futuram indicat: aut sane qui circa materiam
 morbificam, circa ceruicem, frontem, caput, thoracem appa-
 ret: qualis in morituris a morbo acuto solet prodire ab im-
 becilla reentrice, & resolutione virium, qualis sudandi ra-
 tio ipsa proprie dicitur. Alius sudor est calidus, alius frigidus:
 calidus sudor fit vel a vehementi motu, vel ab humoribus
 calidis: vel ab aestu interno, ut in ardentibus febribus: vel a
 permixtione humoris feruidi, ut biliosi. Sudor calidus ex se
 nihil sinistri iudicij portendit. Frigidus vero semper aliquid
 mali presagit: nam vel materia frigiditatem, vel calidi na-
 tui extinctionem significat. Quo fit, ut in mitiori febre mor-
 bi longitudo inem, ob materiam frigiditatem: in acuta vero mor-
 tem ad summam virium imbecillitatem, nariumque caloris
 extinctionem, minetur. Proinde frigidus ille sudor, qui cum
 deliquio accidit (quem antiqui madorem, non sudorem ap-
 pellarunt) exolutam naturam denotat, qui ideo frigidus

C

existit, quod corporis partes externa, ob sanguinis & spiri-
 tum circa cor retractionem refrigeratae sunt. E cuius for-
 tasse genere est sudor ille diaphoreticus nominatus: ut em-
 dor ille epidemicus & pestilens qui aliquando in Anglia pri-
 mum, postea in Germania grassatus est. Interdum appar-
 et sudor frigidus in acceptionibus febrium intermittentium, quod
 corpus antea refrigeratum est, ex quo nil mali expectandum.
 Alius sudor paucus est, alius multus: multus in sano effusus post
 somnum, vel copiosum alimentum, vel humorum copiam arguit.
 In aegro acuto morbo laborante, vel à copia & tenuitate
 humoris, vel à facultatis retractoris imbecillitate, vel à ni-
 mia cutis raritate, vel à colliquatione habitus corporis, vel
 à viribus robustis, ut qui per crises accidit, & post balneum
 & modicam exercitationem, ortum habet. Qui multus su-
 dor, copiam humorum arguit, si praecedentibus signis coctionis
 & die critico prodeat, bonus. Si initio morbi, vel ante crisin
 vel coctionem humorum profiliat, magnam humorum ple-
 nitudinem, indeque morbi longitudinem, cum vires robustae
 sunt: cum verò exoluta mortem pronunciat. Paucus sudor,
 vel humorum paucitatem vel materiae cruditatem, leniti-
 dinem, crassitatem: vel meatuum constipationem, quam aut
 succi multi, crassi, lentique aut atrophica, refrigeratio, modici-
 ties, siccitas & astringentia induxerint: vel facultatis in
 carne expultricis infirmitatem, & retractoris robur, indicat.
 Alius sudor salsus, alius amarus, alius insipidus. Qui salsus
 est supra modum (pauca enim sulfuginis & amaritudinis
 particeps esse debet naturalis sudor, quemadmodum & serum)
 sanguinem vehementer aduri à vehementi calore. Si amarus,
 copiosioris bilis admixtionem: Si dulcis, serosum sanguinem, si
 insipidus, plus ichoris pituita quam bilis obtinere indicat. A-
 lius sudor mitis ac suavis, alius acer ac foetidus pro materia
 qualitate, quam natura sudoribus excludit: ut enim sudor
 beneolens bonam humorum temperiem significat, ut de A-
 lexan.

Alexandri sudore historie restatur, qui gratū spirabat odorē: ita eorum qui succorum vitio laborāt, ut leproforum scabie laborantiū, & impudicorum hominum sudor, maleolens, cacochymia & putredinem qua in venoso genere existit, restatur, parum tamen mali portendit sudor maleolens qui ex axillis emanat, minus verò cum ex solis pedibus. Quamquam omni sudori id cōmuniter accidit, ut cū refrigeretur, malū odorem statim acquirat: indicio sunt, qui sudantes pectus denudāt, quod accidit quia sudor quādiu calidus est, regitur adhuc à calore naturali, refrigeratus verò, eo destituitur, quare putrilaginē quandā facile suscipit, & simul odorē prauum quē prius non reddebat. Alius sudor est tenuis & aquosus, qualis bene valentiū ut plurimū est: isque tenuis in corpore humorum multitudinē declarat: nisi ob cōstrictionē & cutis densitatē tenuis exeat. Alius crassus, qui vel meatuum amplitudinem, vel humorum crassitiē restatur. Alius viscidus, qui vel materiae paucitatē, vel viscosam materiā, vel resolutionē proprij vltimiq; a limenti singularū partium, aut earundem colliuationē: cuiusmodi accidit tū hecticis, tū paulo ante mortē. In febrilibus autē triplex notatur sudor, vel periodicus, vel symptomaticus, vel criticus. Periodicus in sola intermittente, aut cōtinua coniuncta, ut semitertianis, nultum naturam resoluit, & copiā humorum atq; contumaciā indicat: frigidus materiam frigidā, & morbi diuturnitatē: calidus calidum & mitiorem febrē ostendit. Sudor autē criticus in febre cōtinua his notis cognoscitur: si coctionis notis antegressis incidat, si die critico & vigente natura, si tota corpore diffluat, si ita moderatus sit ne vires dissoluat, denique si febris inde & omnia symptomata mitescat. Eius signa sunt delirium crescente accessione, partium extimarum calor & robur, vapor quidam calidus per cutem erumpens, qui antè non fuerit, tum pulsus vndosus & valde mollis, ut expurgata alio succedat, & iam vacuata crassiore,

C ij

morbi materia vel missione sanguinis, vel purgatione: reliquam tenuem per corporis summa dissipet. Hic autem serè primum incipit à capite, ac deinde è reliquis etiam partibus sensim emanat. Symptomaticus duplex, à motu morbi frustra tentata crisi: & à resolutione partium solidarum cum raritate cutis & virium imbecillitate. Is omnes habet notas critico aduersas, quòd non robore natura, sed vel eadem irritata ob humoris copiam & acrimoniam: vel imbecillaeius retentrice facultate excitetur: vnde non tam id pòsquam è qd pòsis, vocatur ab Hippocrate.

APHOR. XXXVII.

OΙ ψυχρὸν ἰδρῶτες ἔλω μὲν ὀξείᾳ πυρετῇ γινόμενοι, δὲ νάτοι· ἔλω ὀπιότερον ὁ μῆκος νόσου σημαίνουσιν.

Svd r:s frigidi cum acuta febre facti, mortem: cum miore autem, longitudinem morbi significant.

FRigidus sudor manifestus est medico, non tamen semper egro, vt qui sepe pax colore corpus nudet. Si itaque sudor is appareat, distinguere oportet, vt facit Gal. Siquidem apparet vel toto corpore, vel in pedibus tantum & manibus, vel in thorace, vel circa caput, faciem, ceruicem. In quacunque corporis parte moueatur, malus est. Sed deterior est & perniciosior in partibus superioribus, vt capite, ceruice, facie, & thorace: quia tunc expectatur syncope, id est, præceps virium lapsus. Ac hi quidem sudores non solum sunt frigidi, sed etiam tenues. Verum tamen etiam si sint periculosi, nō semper sequitur: Sudor calidus est, ergo bonus. Sæpe enim in morituris (vt aliquando intra viginti quatuor horas) sudor quidam subcalidus & tenuis, qui diaphoreticus est, exit, qui paulatim refrige-

ratus

tatus perseverat ad mortem. Iam verò febris acuta hinc dicitur, quæ celeriter percurrit vniuersalia sua tempora. Neque intelligitur continua, vt vult Fächsius ex testimonio lib. 1. Epid. cum hoc in lib. nō febris acuta, sed febris acuta continua definiatur: & ob id tertiana est acuta, etiamsi non sit continua. Fiunt itaque in acutis febribus sudores illi frigidi, quia (vt vult Gal.) tanta est humoris crudi & frigidi copia quæ in venis putrescit, vnde calor ille internus ingens, vt neque à calore natiuo, neque à febrili possit incallescere. Præterea quemadmodum glacies quantumuis fundatur in sole, incallescere non potest, ita de humore illo crudo à calore febrili fuso & liquato censendum: vnde colligitur caloris natiuo extinctio, & præterea retentrix facultas exoluta. Eadem ratione (non secus ac de sudore frigido) vbi spiritus frigidus ægris exit per nares & os, iudicamus mortem esse in propinquo: quia in indicio est calorem natiuum extingui, vnde etiam extrema frigent. Quid si ij sudores frigidi manent cum febre mitiore, neque ita vehementi & acuta, significatur longitudo morbi: siquidem vires satis sint, quæ morbum longum sustineant.

S C H O L I A.

Nonum prognosticum sudoris frigidi, humores enim cum sint, vt dictum est, seri in venis totoque habitu corporis concepti in aqua speciem per cutim excretiones: salutes sunt, si in illis nulla qualitatis, nec quantitatis, nec excretionis modi ratio desideretur, hoc est, si in morbis, coctionis notis antegressis incidant, si die critico & vigente natura, si toto corpore diffluat, si calida sint, non frigidi, si febris inde & omnia symptomata mitescant. Sin ab vna harum conditione deficiant, magis aut minus lethales. Proinde cum sudo-

C iij

HIPPOCR. APHOR.

res non modo in intermittentibus, sed & continuis febribus erumpant: si frigidi illi in febribus acutis excludantur, mortem portendunt: indicant enim caloris nativi extinctionem. In mitiori vero, siue illa intermittens fuerit, siue continua, morbi longitudinem: ob materiae contumaciam & copiam.

APHOR. XXXVIII.

K *Αἰ ὄξυ ἰνὶ τῷ σώματι, ἰδὲ παρ' ἐνταῦθα φραζέται τὸ ῥῆγμα.*

Q *Va parte corporis sudor est, ibi morbum esse ostendit.*

Illud est in laudibus sudoris, ut æger sudet per vniuersum corpus. Aliquando tamen (ut vbi est cruditas) sudor mouetur in solis cruribus, capite, &c. illic est morbus: illic est naturæ pugna aduersus morbum. Quod si febris sit salutaris, & die critico moueatur sudor, vbi hic cœperit à loco affecto, ac reliquis deinceps partibus vicinis, fiet tandem per vniuersum corpus. Natura enim primùm euincit materiam crassam quæ est (verbi gratia) in capite, deinde robustior facta, victa scilicet ea materia, aggreditur eam quæ est in thorace, & reliquis partibus corporis, est enim febris falsa per totum corpus, atque ita liberatur æger. Fit autem sudor vel propter multitudinem materiae, vel retentivæ imbecillitatem, vel ob robur naturæ in ea parte in qua sudatur. Bonus est si fiat à robusta natura, die critico & præeuntibus signis coctionis: alias malus & infidus.

SCHOLIA.

Decimum prognosticum, de dignoscendo partis affectu ex sudore. Si. n. in morbis sudor sit portio tenuior humo-

ris morbifici in vaporem cōuerfi: unde sudor erumpet, ibi humorem morbificum delirescere necesse est. Qua parte igitur corporis manat sudor, ibi morbus esse significatur. Is autem sudor qui morbum significat, non sudor est criticus, sed potius symptomaticus. & qui toto morbo etiam intermissionis aut remissionis tempore oritur paucus & tenuis vel toto corpore, vel solum circa caput & thoracem, aut etiam solum circa frontem (qua sudandi ratio epidemias dicitur) is quidem non modo inutilis, sed & calamitosus, cum in morbi uniuersi corporis, tum etiam partium singularum, ut, quae à cruda materia copia & imbecillitate reuenticis prodeat.

A P H O R. XXXIX.

K Αὐτὸν ἐν τῷ σώματι θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἐνταῦθα ἢ τοῦ σῶσ.

E T qua in parte corporis calor aut frigus est, ibi morbus est.

EXtra febrem quum sentitur in aliqua corporis parte calor aut frigus (vt in crure, in brachio) ibi est intemperies, aut maligna quaedam materia. Cuiusdam planta pedis adeò incaluerat, vt sibi deuri pars videretur. Calor is nullis remediis poterat placari (quia, opinor ob cutis densitatem, nihil exhalare posset) sed scarificatu & transpiratione faciliore tandem euasit. Sic in febribus aegri sentiunt interdum calorem vehementissimum in thorace, in ventre, hypochondriis, lumbis (vbi ceratum Gal. adhibemus ad refrigerandum) in capite, ceruice, &c. hinc quum quidam sentiret magnum incendium in extrema ceruice, liberatus est adhibita primū phlebotomia, ac deinde

C iij

Fotu, & cucurbitulis. Potest enim esse in parte (vt dicimus) vel magna quædam intemperies calida aut frigida, vel obstructio insignis, vel materiæ quantitas, vel qualitas quædam indicibilis, vel materiâ maligna ac venenosa, vt à torpedine, &c.

SCHOLIA.

Vndecimum prognosticum, de dignoscendo partis affectu ex perceptione coloris aut frigoris, non fugacis quidem, sed constantis, ipsamque causam morbosam continenter sequentis.

APHOR. XL.

KΑὶ ὅταν ὅλεθρον τῶν σώματι μεταβολῶν ἢ ἐν τῷ σώματι ἢ ἐν τῇ ψυχῇ, ἢ αὐτῆς δερματίνῃ, ἢ χροῖα ἐπιτείνῃ ἢ ἐπιτείνῃ ἐν τῷ μήκῳ νόσου σημαίνει.

ET ubi in uniuerso corpore mutationes sunt, vt si corpus refrigeratur & vicissim calefiat, vel color alius ab alio fiat: morbi longitudinem significant.

Hic agit Hip. de mitioribus febribus: at in Prorrh. (ubi repetit hanc sententiam) de malignis ac letalibus. intelligemus ergò hunc Aph. quòd si hæ mutationes caloris & frigoris contingat in acuta febre & maligna, mors expectanda est: si in mitiore, morbi longitudo ostenditur: modò vires valeant, & sufficiat tempus quo natura materiâ concoquat. In illa indicatur imbecillitas caloris natûi, robur verò caloris præter naturam qui validior natium extinguit. In hac verò mitiore cum sit multiplex materia, natura in hac concoquenda multum laborat. Ac quemadmodum dum
pro:

proponuntur duæ vtbes expugnandæ, dum vna oppugnatur, altera sese munit: sic interim dum natura materiam alteram conficit, altera fit maior & augetur, vt longas fiat morbus. Si itaque in his naturæ negociis & molestiis fiat caloris motus ad superficiem corpori & partes externas, eas calfacit: sin intus recurrat, frigida remanent. Sed à calore rubor in cute, à frigore pallor apparbit, fiunt autem huiusmodi mutationes (ait Gal.) in hora, vel vna hora, hoc est d'heure en heure.

S C H O L I A.

D Vodecimum prognosticon, de dignoscenda morbi longitudine ex crebra permutatione qualitatum, & colorum non in vna corporis parte, sed in toto corpore, siue cum febris siue citra febrim. Vt si corpus perfrigeretur, ac rursus idem calorem concipiat: aut si color varius creber fiat, vt si modo palleat, modo liuore aut rubore suffundatur, diurnitatem morbi significat, aut multiplicem materiam, multiplicesque motus: vnde & multarum partium affectio, summaque perasni difficultas ostenditur.

A P H O R. X L I.

Ἰσῶδες πολλὸς ἔστιν ὅταν ἀνεῖ πρὸς φανερῶς αἰτίας γινόμενος πρὸ σώματος σημαίνει ἔτι πλείονι τροφῇ ἢ ἔτι ἢ τροφῶν μὴ λαμβάνοντι τούτο γίνεσθαι σημαίνει. ὅτι κενώσιος δέσθαι.

S Vdor multus per somnum sine causa manifesta factus corpus copiosiore uti cibo significat. Si vero parcius epulanti id eueniat, quod vacuatione indiget corpus, ostendit.

Hippo. hoc loco agit de sudoribus qui proueniunt lanis maximè: quanquam potest etiam intelligi ac aegris conualescētibus, & qui neutrum valetudinis

statum obtinent. Siquis igitur præter consuetudinem & citra causam manifestam seu externam (vt non vsus pluribus & calidioribus stragulis, non calfactus igni, non vsus alimentis calidioribus, quæ solent & materiam commouere ac tenuare, & corpus relaxare) à somno sudet multum, denunciatur morbus, nisi vacuetur corpus: idque maximè, si sudor exoriat in manibus & pedibus, si in cruribus, genibus, capite. Sudores dormientibus magna ex parte accidunt sub finem somni, & sub tempus matutinum: quando quidem reliquæ excitationes supprimuntur nocte, præter sudores. Natura enim per somnum valet plurimum potentis & facultatibus illis naturalibus, habetque secundum easdem œconomiam quandam. Nam circa somni initium cõcoquit: deinde quæ utilia sunt separat ab inutilibus: tum utile distribuit in corpus. Cum sanguine qui ab hepate distribuitur fluit serosum recremētum, cuius pars dimittitur in renes & vesicam, pars reliqua cum sanguine (vt is sit fluxilis magis) vehitur per venas in omnes corporis partes: vbi natura sanguinem apposit partibus vnà cum portione quadam feri, eadē quidem conuertit in alimentum proprium partium, serosum verò recremētum (quod nihil aliud est quàm sudor) appetente die & sub finem somni excernit per cutem tanquam inutile. Adde quòd tunc temporis relaxatur corpus, quod antea per somnum erat contractum & densatum. Si paucus est sudor, nihil est periculi. Indicat enim paucitatem materiæ, & laxitatem raritatemque corporis: quanquam etiam aliquando naturæ imbecillitatem. Si multus, significat naturæ robur, & materiæ multitudinem, corpusque vti copiosiore cibo. Gal. in comm. copiosorem cibum di-

fin-

stinguit. Nam is cui mouentur eiusmodi sudores nocturni, vel temperanter viuit, vel intemperanter. Si viuat temperanter, leui succussione & exercitio corporis sanatur, euacuato seroso necnō fuliginoso excremento, quōd in nobis etiam dormientibus colligitur, quantumuis temperanter viuamus. Si viuat intemperanter, non solum colligitur multum serosi & fuliginosi r:crementi, sed etiam plenitudo crudorum humorum, aliquando sanguis copia, aliquando vtrumque. Quare si collegerit etiam multam pituitam crudam, & sudet multum, cuius hic sapor vacuet quidem tenue illud excrementum, sed non satis sit repurganda illi crassiori pituita, preparata materia dabimus medicamentum phlegmagogum: Si sit sanguinis plenitudo, venam secabimus. Si ad sit copia & cruda materia & sanguinis, primū corpus preparabimus dato leui pharmaco: deinde phlebotomiam instituemus: postremō medicamentum, quo quicquid reliquum est materiae crudae, expellatur. Quod si cibum nō accipienti sudor multus accidat, indicatur morbus, nisi vacuetur corpus. Cibum non capere intelligi potest duobus modis: vel de eo cui deiecta est appetentia, neque cibum reuera assumit: vel de eo qui temperanter viuit. In vtroque verum est, expectandum esse morbum, nisi adhibeatur vacuatio. Deicitur autem appetentia, alias propter copiam alimenti vel sanguinis, alias propter plenitudinem crudorum humorum, saepe à maligna quadam materia, vbi est purgandum. Hic non facit mentionem de sudore excitato in aliqua corporis parte: Celsus tamen vbi citat hunc Aphor. facit.

Decimum tertium prognosticum sudoris paulo liberalioris. sudor enim multus & copiose fluens, non à corporis raritate, non ab imbecillitate retentricis, sed ab humoris seu succi redundantis copia, aut eiusdem acrimonia, qui de somno erumpit, quando natura digestionem dat operam, à soluta concoctionis periodo, nulla incidente causa manifesta & extrinsecus adueniente, ut caloris & tempestatis austrine sine flatu, aut stragularum, argui corpus vti pleniore victu, & supra exhausti corporis rationem, & partium nutritioni vacantium conditionem & statum, vitiosos potusve ingeri. Quod si, nec genio paulo liberalius indulgenti, nec appetenti, sed moderatum victum & cultum consecranti, idem sudor plurimus contingat, necessariam esse evacuationem ostendit: quod in venis resideant succi tenues, qui sua acrimonia facultatem expultricem irritant, aut retenticem imbecillam fatigant, aut copia grauant. Cur vero somnus sudorem moueat, & alias omnes evacuationes recuset, multa sunt cause. Nam torpescente sensu per somnum minus irritatur expultrix facultas, nec corpus turbatur motu, ut in vigiliis. Vnde contenta materia intro figuntur & firmantur, nec villo modo mouentur: multum tamen sudor prodit, viximum, quia alimenti halitus, qui in vigilia occurrit raris calideque cuti, ut facile & citra sensum perspiret, per somnum à carnis densitate cohibetur, & per moram concretescens in sudorem abit. Deinde quia ille halitus à visceribus ad extimas vsque carnes tanto copiosior funditur, quanto amplius alimentum dormienti coquitur quam vigilanti. Tertio, quia vapor corporis si libere diffatur, impingens in locum ubi non moretur, euanescit: cohibitus per moram abiecit in sudorem. quod sit in somno, per quem non diffatur nec motu corporis dissipatur sudor. Accedit huc, quod aliorum excrementorum materia in intimo corpore delibescat.

rescat: sudoris autem materia, nimirum serum sanguinis
iuxta cutem in vasis continetur, quod confestim exudat per
porem, vel expresso ob substantie tenuitatem sero in re-
cursu humorum: vel densitate ipsa carniū experiente: vel
potius retentice, ob innati caloris absentiam, deficiente.

APHOR. XLII.

Ἰσχυρὸς πολὺς ἰσχυρὸς ἢ θερμὸς αἰσὶ πῶν, ἢ ἰσχυρὸς μείζω, ἢ
θερμὸς ἐλάττω νοσῶν σημαίνει.

Sudor multus calidus vel frigidus assidue fluens, frigidus
quidem grauiorem, calidus autem minorem morbum si-
gnificat.

Gal. ex Hippo. in prorrh. asserit sudorem multum
in febr. acutis esse inutilem. idem sudorem fe-
brientium distinguit: quia videlicet vel assiduus est,
vel copiosus, vel mediocris. Si initio febris sudor sit
multus & assiduus, vires exoluet, ac tandem ægrum iu-
gulabit, aut certè graue periculū minabitur: quia cri-
ticus nō est, sed exit morbo incocto, & à multitudine
crude & pituose materie. Si mediocris sit & paucus,
liberari poterit æger, neque tam graue malum impē-
debit. In lib. Epid. fit mentio quatuor dam febrium hu-
midarum ex statu Aquilonio & humido ortum habē-
tium: cuiusmodi sunt quæ dicuntur τυφώδης ἢ ἐλάδης.
In his duobus generibus febriū, quæ periculossimæ
erant, sudor multus, assiduus & frigidus effluebat ab
initio morbi ad finem. Iam omnis sudor bonus, cali-
dus est: & nō contrā. At sudor omnis frigidus, malus.
In hoc Aphor. duo sunt, sudoris quantitas & quali-
tas. A multo sudore calido, breuior morbus, mi-
nusque periculosus: contra à multo sudore frigido

morbis longior & magis periculosus. Neque πλῆθος & ἐλάττω referenda sunt tantum ad longitudinem & breuitatem morbi, sed potius, & rectius (quod facit Gal.) ad periculum.

S C H O L I A.

Decimumquartum prognosticum sudoris frigidi, aut calidi in febribus aliisque morbis erumpentis. Vterque assidue fluens, sine ullo dierum criticorum delectu, in eundem morbo, crescente, vigente, frigidus quidem vim morbi maioris, calamitosiorem, curatu difficiliorem atque sinistrae iudicij; calidus vero, morbum minorem secundiorisque iudicij ostendit: ob materiam peptasmi captaem, quae vniuersi modum accipiat, & copiosorem calorem suscipit.

A P H O R. X L I I I.

Οι πυρετοὶ οὐκ ἔτι μὴ δὲ λεπότες δὲ τρίτης ἡμέρας γίνονται, μᾶλλον ἐπιεικτέροις, ἢ ἀντρέπῃ, σημαίνονται ἀκίνδυνοι.

Febres quae tertio quoque die vehementius affligentes non intermittunt, periculosiores sunt. Quoquo autem morbo intermiserint, periculum abesse significant.

Hip. hoc Aph. & sequentibus ferè omnibus huius libri agit de febribus & symptomatibus febrium ob id sunt qui eisdem Apho. inscribant de febribus. Hoc loco agit de tertianis. Sūt qui putant huius Apho. sensum esse. Si quando febris tertio die fortior fiat, periculosior erit. Sed per δὲ τρίτης nō est intelligendum tertio die, quo modo faciunt omnes ferè interpretes.

imò potius tertio quoque die. Denique *ſig̃ tertius* ſiue *ſig̃ tertium* uſurpant Hip. & Gal. non ſolū pro tertio die, ſed etiam quinto, ſeptimo, nono, vndecimo, dieb⁹ vi. ſcilicet alternis imparibus: hoc eſt. quando vno die intermiſſo redit accēſſio, alibi *ſig̃ tertius* dicit Gal. Aliud eſt erratum, quòd velint hanc ſententiam aſcribere ſolis ſemitercianis: cū Hippo. intelligat de toto genere tertianarum intermittentiū, vt ipſe exponit primo & ſecundo Epid. & Gal. in iis comm. vbi diuiduntur febres *ſig̃ tertius* in eas quæ tertio quoque die vel inuadunt (vt ſunt intermitteſtes tertianæ) vel exacerbantur, vt ſunt continuæ. febrium ergo *ſig̃ tertius* aliæ intermittunt: aliæ continuæ ſunt. Quæ intermittunt, ſunt in triplici differentia. Eſt enim tertiana exquisita vel quæ proximè accedit ad exquisitam, cuius accēſſio non ſuperat 12. horas, omnique habet à ſyncera bile. Eſt tertiana ſimpliciter, quæ eſt notha, cuius accēſſio extenditur ad horas 18. Materiam habet aliquid pituitæ immixtum bili. Vbi verò accēſſio protrahitur ad 24. aut etiam 28. horas dicitur tertiana producta, ſeu extenſa: quæ materiam habet craſſiorem & copioſiorem pituitam permixtam bili: his tribus generibus intermittentiū reſpondent tria genera continuarum. Nam febris ardens exquisita reſpondet exquisitæ tertianæ. Ardens notha tertianæ dicitur ſimpliciter: & præterea quædam febris vocata *tertiana*, cuius materia eſt biliola, copioſa, craſſa, & contumax, habetque exacerbationes tertio quoque die. Deinde tertianæ productæ reſpōdet ſemitercianæ quæ cōtinua eſt. Hæc exacerbatur alternis diebus imparibus, ſed quod cæteris non accidit, ſi hoc die habuerit reduplicationem, altero proximo non habebit. Materiam habet vel pituitam cum pauciore bile, vel bilem cum

pauciore pituita, vel utrunque humorem æquali mixtura. febris porro vehementiam intelligimus ex vehementia symptomatum, quæ dicuntur signa pathognomonica, id est, morbi propria. & quæ morbi essentiam declarant: ut est caloris acrimonia, sitis, oris siccitas, &c. Inest autem periculum febrib. non intermittentibus tertio quoque die, primum, quia nulla datur quies naturæ ut refocillet vires, & alimentum assumatur. Deinde quia aliquando est materię crassities & multitudo, quæ non potest à natura evinci. At quocumque modo intermiserint febres *διὰ τέρην*, periculum abesse significant. Hippo. (interprete Gal.) *διὰ τέρην* ἢ *διὰ τέρην* bifariâ sumitur, modò pro remittere, modo pro intermittere. Sic *διὰ λείμμα* vox est ambigua. Aliquando enim dicitur de febribus quæ habent nõ *ἀπυρεξίαν* seu *εὐλαρείαν*, seu privationem quãdã febris, sed *μικροπυρεξίαν* vel *ἔδωσιν* ac remissionem, ut sunt continuæ. Interdum de febribus dicitur quæ reuera habent *ἀπυρεξίαν* & interuallum quoddam quo ægri corpus febre liberum est. Hic *διὰ λείπην* de tertianis intermittētibus usurpatur, in quibus natura, quòd attinet ad rationem febris, intermissionem habet, diemque integrum quo vires colligat, & alimento reficiatur: ob id periculo vacant huiuscemodi febres.

SCHOLIA.

Axiomata aliquot de febribus statuit. Primum febres omnes continuas ac continentes, potissimum verò eas, quæ tertio quoque die ingrauescunt pericul. sat esse. Intermittentes vero per se & ex sua natura omni vacare periculo. Febres quidem continua cum perpetua symptomatum accessione coniuncte, quæ vires acquirunt eundo, ob inflammationem scilicet alicuius visceris,

visceris, vel malignam humoris biliosi corruptionem in ma-
ioribus venis atque arteriis, unde ducunt originem: præfer-
tim illa quæ tertio quoque die ingrauescunt & vires acqui-
runt: quales sunt causos, tertiana continua, semitertiana
quod ea sit februm biliosarum ratio, ut bilis motu qui ter-
tio quoque die fit, recrudescant cum stomachi dolore, vigi-
liis, delirio: iactatione corporis, lumborum, cervicis & capitis
graviitate, ob biliosi humoris acrimoniam, feruorem, corrup-
tionem. partium nobilium astum, virium oppressionem, &
coloris nativi ac spiritus continentem resolutionem cum me-
tu translationis symptomatice: quæ omnia reddunt tales fe-
bres calamitosas ac sinistri iudicij, omnisque pepsimi exper-
tes, & sine ulla crisi, fractis natura viri us à sy. promatunt
vehementia, & interceptione actionum animal. vit al. & na-
turalium. Quæ verò febres quovis modo intermiserint, & ad
anopexias seu infebrecitationem desuerint, cuiusmodi sunt
tertiana exquisita horarum duodecim spatio circumscripta
aut media, horarum duodecim, aut extense, horarum vi-
ginti quatuor omni periculo vacare significant: quod illa ha-
beant materiam, in corporis habitum diffusam, quæ singulis
accessionibus expurgatur: nec ab inflammatione aut malig-
na humorum qualitate nascantur, quæ duæ sunt præcipuæ
cause funeste in morbis omnibus acutis. Quamquam hæ licet
à causa & materia à qua nascantur, quæ nec est inflamma-
tio, nec maligna humorum putredo, omni periculo vacant:
tamen aliunde periculose ac funeste reddi possunt, nam vi-
rium infirmitas, destillatio, syncope, multitudo & crassities
materia repente affluentis, aut alius affectus in principio &
in remeoto accessionis, hominē de medio tollere possunt, præ-
sertim cui viscus aliquod laesum est: interdum vires infirmæ
in senibus motum rigoris non ferunt aut concussionem: inter-
dum etiam vires sufficere possunt primis tribus temporibus,
in quibus adhuc habitus compressus est & constrictus. **D**

autem in declinatione discusso ac dissoluto, cum calor rursus à medio ad extrema mouetur, nonnulli repente moriuntur, ut ij qui adstant, animo potius deficere, quam mori ipsi putent. Quidam vero paulatim in perniciosis declinationibus non repente intereunt, mori que incipiunt in statu, à quo celeriter in declinationem transire videntur, quia calor febrilis repente discutitur, unde opinio fit melioris declinationis. Sic enim testatur Hollerius se vidisse senes duos in tertiana intermittente mori, qui agebant annum prope octuagesimum: vidisse & iuuenem quendam longiori inedia, natura biliosa, in vehementiori accessione syncope periisse. Idem in viro quoque contigisse in quartana distillationem: initio accessions inualecentem suffocasse mulierum. Vide primum Aph. lib. 1. & 4. Aph. lib. 4. Coac.

APHOR. XLIIII.

Ο Κοίσις πυρετὶ μακρῇ, πρῶτισιν ἢ φύματα ἐς τὰ ἄσπρα ἢ πόνος ἐγγίνοι.

Quos diuturna febres exercent, iis vel tubercula vel dolores in articulis fiunt.

Dluturnæ dicuntur febres quæ superant 40. dierum materia crassa, frigida, ac contumaci, & perleuerant aliquando ad 6. menses. Huiusmodi febres si fouendæ sunt, soluuntur magna ex parte abcessu & coctione, ut alij longi morbi: quanquam interdum etiam idem contingat acutis. Phyma vox est ambigua. Siquidem significat interdum omnem tumorem qui foras enascitur: interdum peculiariter dicitur apostafis & abcessus ad articulos & maxillas. Alias sumitur pro suppuratione. Alias est inguinum inflammatio quæ celeriter transit in suppurationem: hic pro abcessibus criticis accipitur. At verò πόνος hoc loco vel dolores vel noxam in articulis dicit.

S C R O

SCHOLIA.

Secundum axioma. Vt acuta febres, quia ex tenui calido humore sunt, ferè indicantur per excretionem, ut sudorem, hæmorrhagiam, alui profluuium, urinas, ita diuturna cum salutaribus signis, aliquando coctione, sæpius abscessu: præsertim si earum diuturnitas consistit in peccatis difficultate, ob materię multitudinem, crassitiem & frigiditatem, non in visceris alicuius vitio, aut culpa ægri vel medici. Proinde humor ille ob frigus resistens coctioni, ob crassitiem minus admittens calorem, ob visciditatem excerni non potens, à partibus potentioribus ad articulos debiles repellitur, sparsusque in eorum cavitatibus lassitudinem ac dolorem: collectus & extuberans, abscessum verum facit, nisi abscessus materiam & occasionem tollat urina crasse, copiose & alba profluuium. Aph. 70. lib. huius. vel hæmorrhagia per nares. 6. Epid. Hoc axioma reperitur Apho. 5. lib. 4. Coac.

APHOR. XLV.

Οκόθισι φύματα ἐς τὰ ἀρθρα ἢ πόνος ἐν πυρετῷ ζῆροντα οὗτοι σπύοσι παθῶσι ζῆροντα.

Quibus tubercula ad articulos vel labores post diuturnas febres fiunt, ij pluribus cibariis vitantur.

Hic Aph. est de conualescentibus, quibus nonnunquam accidit, ut plus appetant aut plus ingerant quam conficere possit natura: unde sæpè non contineantur. Cùm itaque his calor sit imbecillior, si alimentum largius capiant, excrementa multa colligere necesse est: quæ excrementa si decumbant in articulos, fiunt tubercula & abscessus atque dolores in articulis.

D ij

HIPPOCR. APHOR.

SCHOLIA.

Tertium axioma de abscessibus qui in articulis sub-
riuntur conualescentibus à febribus longis. Si ergo,
nulla superstita materia, & febre integrè ac perfectè soluta,
conualescens copiosiore cibo utatur, quàm exhausti ratio po-
stulet: quàm vires fracta & ventriculus frigidior & imbe-
cillior nondum regenerato spiritu ferre possint, & expectan-
dus est abscessus, vel dolor in articulis. Conualescens enim,
ex morbis longis calorem nativum habet languidum, & ven-
triculum frigidum, ideòque plura appetentem, quàm possit
conficere: unde multa cruditarum colluies, quæ tandem ad
articulos decumbunt.

APHOR. XLVI.

HΝ ρίγος ἐμπίπλη πυρετῶ μὴ ἀγλαίπαυτι. ἢ δὴ ἀδυνά-
τοι, παρὰ σίμιον.

Sirigo frequens & iterata febre non desinente, agrum
siamdebilem inuadat, letale est.

Natura subinde imbecilla, nititur tamè euincere
morbum: quod quum non consequitur, sed suc-
cumbit, signum est letale. Ita in excretionibus, in con-
coctionib. vbi protulerunt se signa coctionis, & statim
desinit nature motus: itè in abscessu, vbi hic concidit
& intè reuocatur, signum est nature imbecillæ & suc-
cumbentis. Sic rigor (qui sudotis est prænunciator) si se-
pius incidit & iteretur, nec vlla fiat excretio & sudor,
indicat naturam quidem mouere, sed languidè & im-
becilliter. Quare si æger debilis est, verendum est ne
deficiat in rigore illo, quum morbus intè recurrat &
naturam opprimat. Præterea tum augetur febris & dil-
soluuntur.

Soluuntur vires. Quinctiam egro ita debili si mouca-
tur sudor, non tamen euacuationem poterit sustinere,
sed deficiet. Malum proinde signum est illud, eò quòd
indicat morbum vincere, & naturam vinci.

S C H O L I A.

Quartum axioma. Lethalis rigor, qui in febrem conti-
nuam frequenter incidit, addit a duplici conditione. si
morbi diuturnitate, aut vehementia, aut utraque, vires iam
fracta sint, & si non remittatur febris: lethalis, inquam, ut
causa & signum. nam ostendit naturam quidem sapius ag-
gredi ad exclusionem materie, sed in opere succumbere, &
materiam intro referri, ita ut sit signum iudicatorium non
iudicans. Causa vero lethalis est, quia siue aliqua sequatur
excretio, siue nulla, nec euacuationem insignem nec confus-
sionem corporis, fracta iam vires perferre poterunt. hoc a-
xioma reperitur Aph. 9. lib. 1. Coac.

APHOR. XLVII.

Αἰ ἀποχωρήσεις αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ ἀφελήσασιν
αἱ πλιδναί. Ἐαὶ ματωδεις, καὶ δυσώδεις. καὶ χλωδεις, πᾶ-
σαι καὶ αἱ ἀποχωρήσεις ἡ χλωδεις, ἀγασαί, καὶ καὶ τῶν ἀποχωρήσεως,
καὶ καὶ τῶν ἕρα. ἢν ἡ μὲν ἀφελήσασιν ἐκκεῖνη δὲ τῶν τῶν
πῶν τῶν, καὶ χόν.

Excretiones in febribus non intermittibus liuidae,
excruent, & fetidae, & biliofa, omnes mala: commodè tamen
si prodeant, bonae. Sed eadem quoque est eorum quae per aluū
& urinas excernuntur, ratio. Si quid verò quod non iuuat
per hac loca excernatur, malum.

Anteà dixit Hippocr. de sudoribus criticis & non
criticis. Reliqua sunt tria excretionum genera

D iij

in febribus, sputa, urinae, & deiectiones: de quibus tri-
 bus agit hoc Aph. Per sputa iudicamus de iis quae sunt
 in thorace proprie & peculiariter: deinde etiam de iis
 quae sunt in cerebro, in ventriculo, & ore ventriculi.
 Per urinas, quomodo habeat totum genus venosum.
 Per deiectiones, de intestinis & partibus aliis ventri-
 libus. Ceterum ἀποχρημῆς ἢ ἀναχρημῆς usurpatur pro-
 prie à medicis de sreatu: in quo editur quidam so-
 nus, dum materia crassa & viscida faucibus hærens e-
 duci facile non potest. Est præterea apud Hipp. πτυ-
 λισμός, id est, sputatio (lib. 4. de loc. aff.) ubi est multa
 saliva liquida & tenuis, ut aqua in ore, quae frequenter
 & perpetuo expuitur. hæc sputatio indicat cerebrum
 & ventriculum, ac præsertim os ipsius esse humidio-
 ra. Accidit ferè noctu iis qui largius biberint à cæna.
 Est & πτύελον sputum naturale. Item πτύματα sputa
 cruda, lib. de cris. hæc aliquando confunduntur. At hæc
 per ἀναχρημῆς intelligimus omne genus sputorum,
 & præsertim sputa cruda, & liuida, &c. Quae sputa in
 omnibus febribus non intermittibus sunt mala.
 Siquidem omnis excretio liuida, siue sit excretio, si-
 ue urina, siue deiectio, quacunque denique parte ex-
 eat, indicat νέκρωσιν & mortificationem caloris nativi.
 At cruentæ excreationes intelliguntur non leuiter
 intinctæ sanguine, sed quum purus & syncerus sanguis
 excernitur, rupta vel erosa vena ab acti quodam hu-
 more. Fætidae indicant corruptionem & putrilagi-
 nem. Quae non solum in sputis, sed etiam deiectioni-
 bus & urinis intelliguntur. Eiusmodi autem sputa
 fætida apparent in tabidis breui morituris. Iam bil-
 liosa (χολάδεις) intelliguntur à syncera bile, quae
 videlicet non est diluta suo sero. Atqui omnis
 syncera excretio mala est. Quod si bene excernuntur,
 bonæ

bonæ excretiones. Omnis excretio vt si bona appare-
re debet die critico, & concocto morbo, alioqui non
conferet. Quare licet excretiones sint liuidæ, cruentæ,
&c. si tamen apparuerint die critico, & præcurtibus
signis concoctionis, bona est. At si per hæc loca, id est,
per fauces & apertam arteriam, per intestina, per vri-
nas, nihil eorum quæ conferunt excernitur, malum.
Decernentia enim quæ non decernunt, mala.

S C H O L I A.

Axioma quintum, de triplici euacuationum genere in
febris continuis excerni consueto, ad funestam aut
salutarem earum crism. Excreationes igitur, quarum ex-
pectorandi difficultas, vel in materia contumacia, vel in la-
terum infirmitate, vel in utroque consistit: si in febris conti-
nuis prodeat: liuida, ex necrosi & mortificatione partium vnde
manant: & cruenta, sanguinis nempe puri atque synceri sobo-
les, qui rupta aut exesa aut aperta vena effunditur: & fix-
tida, vincente scilicet putredine: & biliosa, nulla pituita
permixta ac persusa. Omnes mala, partis scilicet vnde ma-
nant calamitate, & quod indicatoria non iudicantia, febrim
finem non imponunt. Sin autem conuenienter ferantur, cito
ad initium morbi, ex facili sine dolore & magna rursi, ac su-
persite partium vnde manant integritate, bona, salutares,
ac critica: quia egrum morbo, quo antea tenebatur, expediunt.
Eadem est ratio deiectionum & urinarum: vt si conuenienter
ferantur adiuumentum adferant, sin minus, detrimentum. Quod
si nihil quod adiuumentum afferat per loca feratur, calami-
tosum, vnde colligas excrementa quantumuis mala in quali-
tate, aut quantitate, aut colore, bonis egrum rebus excerni, si
die critico, præcedentibus signis coctionis, & cum egrum adiu-
mento excernantur, signum enim est corpus à natura vi-
sæ expurgari humoribus.

D iij

HIPPOCR. APHOR.

APHOR. XLVIII.

ΕΝ τῶν μὴ ἀλείψασσι πυρετῶσιν, καὶ τὰ μὲν ἐξῶ ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἐνδὸν καὶ ἰσχυρὰ, καὶ διψῶν ἔχη, θανάσιμος.

In non intermittentibus febribus si exterioris partes frigida fuerint, interiores verò urantur, & sitim habeant letale est.

Partes exteriores dicuntur maximè manus, pes, nasus, aures, labra, & aliquando etiam tota cutis. At mediæ siue interiores dicuntur ab umbilico ad thoracem, ut pulmo, diaphragma, ventriculus, hepar. In febre igitur non intermittente æger aliquando friget extremis, & internis calet partibus. Sed antequàm de morbi euentu præsagiamus, accidētis eius distinguere causam debemus: quæ triplex est. Primum enim potest id euenire à forti & vehemēte dolore in mediis corporis partibus sæuiente, ut fit in cholico dolore. Vbi enim fortis est dolor in partibus internis, dum natura eò concurrit cum calore, sanguine, & spiritu, calor ingens excitatur in parte dolente, partesque exteriores sanguine destitutæ frigent. Secunda causa est syncope, aut affectio oris ventriculi. Aquibus causis duabus si sit frigus in partibus externis, non est mirandum, neque periculum magnum imminet. Verùm enim uerò id demum perniciosum est & letale, ubi (quæ causa est tertia & præcipua) in malignis febribus ardentibus pars interna interdum laborat erysipelate, vel propriè dicta inflammatione, quæ fit à materia crassa & viscida. Tunc enim magnum est incendium in medio corpore, quod incendium instar cucurbitulæ naturam (quæ semper est cum sanguine & spiritu) ad se trahit, unde extrema frigent: quod accidit in febre lityria. Et hoc est, quod dicemus, dolorem attrahere. Sed quemadmodum in do-

mus

mus incendio vbi aqua igni affunditur, sæpè fit vt ignem nõ extinguat, imò potiùs fit illius pabulum: ita illic vbi ad partem inflamatá accurrit natura suppeditas latura, tantum abest vt sanguis affluens incendiũ miciget, vt etiam sæpe adaugeat, & illi fit nutrimentũ ac pabulum. Hoc autem accidès periculosissimum est in adolescentibus. Sed super hac re vide librum tertium Epidem. de anginosa muliere. Aliquando tamen in febribus ardentibus vbi est eiusmodi interna inflammatio, ab hac excitatur vapor calidus qui per totam cutim diffusus efficit vt ea ardeat. Quòd si vapor is supprimatur (id quòd fit ferè quum materia est crassa ac viscida, quæ vias obstruit, & incendiũ illud interclusum tenet ne exhalare possit) non est multus calor incute pro ratione febris ardentis, id quod sæpè experiaris in his regionibus. Atque ita cutim frigere dicemus bifariam: vel quum reuera friget, vel quando non calet pro ratione febris. Hip. lib. de morbis dat aliam rationem cur extrema frigeant: quia videlicet partes extremæ & externæ siccæ sunt, vt interiores humidæ. Cũ igitur tales sint partes exteriores, humor paucus harũ partium perurit & consumitur à calore fet rili: consumpto humore necesse est calorem, qui illic est, extinguere: quo extincto necessariò refrigerantur extrema. Cæterum in febribus his ardentibus quæ medias corporis partes occupant, letalia etiam sunt signa vbi ægri corpus exagitant, disiciunt vestes, pedes manũsq; nudant, & vehementer sitiunt. Præter id, vbi iam imminet exitium, succedit tenuis quidam sudor (quod dicitur) primũ per caput, deinde per totum corpus. Siti autem vehementi vexantur, ab erysipelate aut inflammatione calfactis ac resiccatis pulmonibus, hepate, aut ventriculo, aut intestino primo. Ab his c-

nim quatuor partibus præcipuè oritur fitis.

S C H O L I A.

Sextum axioma. In omnibus non modo acutis, sed & conti-
 nus febribus extremas partes refrigerari malum: pessimū
 verò si extremis partibus algentibus interiores urantur, &
 fruant. Quemadmodum enim in acutis optimum est, si totum
 corpus equaliter calidum ac molle sit: inquit Hip. quod inde
 significatio fiat, neque cor opprimi, ut calorem à toto corpore
 retrahere cogatur: neque obstructions magnas esse, qua ca-
 loris instituentis motum ad extremas partes impediatur, neque
 subesse dolorem interiore: neque materiam heterogeneam,
 aut phlegmonē vllam, saltē quæ mortis periculū iniiciat: ita
 pessimum est, medio estuante corpore, extrema refrigerari, &
 igneam calorem suas vires in visceribus colligere, & ut dicitur
 est lib. 2. progn. caput & pedes manusque perfrigerari, vèire
 ac lateribus calentibus. Extrema quidem partes quia minimè
 carnosæ sint, & longissimè absunt à visceribus, à quibus in-
 fluens calor in omnes partes diffunditur, omniuni prima præ-
 ptissimè ac facillimè refrigerantur, quomodocunque id fiat.
 Proinde in longis morbis, per hyemē præsertim & senibus, nō
 solum in initiis accessionum, sed & cum morbus intermisit,
 si extrema refrigerentur, mirum videri non debet, nec peri-
 culosum existimari, si in febribus intermittētibus, potissimū
 verò in omnibus tertianis, in initio accessionis, nonnunquam
 per plures horas interiora urantur & fiti clamosa diuextū-
 tur, extrema verò vehementer frigeant: quod in illis, aut bil-
 lis, aut pituita salsa in ventriculum irruat, incunte paroxys-
 mo. At in acutis id contingere non potest citra funestum exitum.
 Nam præterquam quod frigus partium extremarum
 in acutis vel extinctionem caloris nativi, vel eiusdem op-
 pressionem, vel periodicam exacerbationem denotat (qua
 omnia mala sunt) quantò grauius malum expectandum si
 una cum extremarum partium frigore, æstus internarum
 sen-

sentiatur: Id enim caloris nativi ad interiora contractionē arguit, non eam quidem que ad vehementem dolorem, aut ad syncopen consequitur: sed quam parit visceris alicuius inflammatio vel in ventre vel in thorace, à qua externarum partium calor instar cucurbitule intro attrahitur. Maxime verò si ad illud partium internarum frigus fitis accedat, inde enim significatio fit, inflammationem iam marasimum in eo viscere contraxisse: eoque magis si adsit lingua siccitas ac scabrities, iactatio corporis, hypochondrij tensio.

APHOR. XLIX.

ΕΝ ΜΗ ΗΣΤΕΙΠΟΝΗ ΠΟΥΡΤΩ ΛΩ ΧΕΙΛΟΣ, Η ΟΦΘΑΛΜΟΣ, Η ΟΙΣ ΗΣΤΡΑΦΗ, ΛΩ ΜΗ ΣΛΕΠΗ. ΛΩ ΜΗ ΑΚΟΥΗ, Η ΔΗ ΔΑΔΕΥΕΟΣ ΤΟΥΤΟΣ Τ ΣΩΜΑΤΟΣ, Ο ΠΙ ΑΙ ΤΕΤΙΩΝ ΗΜΗ, ΑΥΟΣ Ο ΘΑΥΑΤΟΣ.

Si in febre non intermittente labrum, aut supercilium, aut oculus, aut nasus perueritur: si non videat, nec audiat, imbecillo iam existente corpore, quicquid horum acciderit, mors in propinquo est.

Aph. hic prognosticus est. Cùmque omnis præagiendi ratio dicatur ex robore trium facultatum corpus nostrum dispensantium, hęc Apho. est facultatis animalis motorie & sensorie. Verum his solis signis fidere non oportet, sed addendum est robur nature: quod facit Hip. quum ait, ægro iam debili. Nã hæc omnia quandoque contingunt cum aliis signis letalibus, ægro iam debili, tuncque mors est in foribus. Interdum virtute valida, & sine periculo, vt in perturbatione critica: vt Metoni, in Ep. accidit, cui os distortum erat. ΗΣΤΡΑΦΗ vox est Hip. familiaris in labiorum peruerisionibus. Cũ itaq; quatuor sint muscoli obliqui labrorum motibus inferiētes, hjs affectis per consensum cum cerebro, & neruis à tertia cōiugatione cōtractis ad suum principium vel propter inflātionē, vel schirrhū, vel siccitatē (vt in febribus, quando calor igneus

HIPPOCR. APHOR.

& febrilis absumpsit quicquid est humidum) ut aliquando ob immodicam refrigerationem, ut in canina convolutione, sit laborum peruersio. At supercilium peruertitur ob cutim frontis resiccata & contractam immoderate. Aut oculus, &c. τὸ κλίμασεν, id est, palpebra, non est hic addendum: quia oculi peruersio est palpebræ peruersio. Hic affectus Hippocrati dicitur ἀπὸ τῆς ἀλλοσεως, aliquando ἀπὸ τῆς ἐξερῆς, aliquando ἰλλοσεως, interdum ut primo Prognost. χυμπίλον, ἢ ῥινοῦν, quando scilicet incurua videtur esse palpebra. Fit autem oculi peruersio, quando nerui à secunda coniugatione motorij & musculi patiuntur, ac immodicè resiccantur. Sed melius hic (quomodo facit Gal.) intelligemus cataclasin, id est, palpebræ effractionem, ita ut non sit oculus peruersus, sed palpebra, atq; ita videatur oculus peruertere. Palpebra constat cute exteriori, musculis duobus, neruis à tertia coniugatione, tarso cū quadam cute. Fit itaque effractio palpebræ, vbi uterque musculus tum claudens tum aperiens palpebram conuellitur: aded ut maneat potius apertus oculus, quam reuera peruersus. Sic peruertitur nasus, quum tenuiū musculorum, qui ad nasi pinnas perueniunt, fibræ contenduntur & contrahuntur. Si præterea æger non videat nec audiat, letale est: extincta facultate censoria, & consumpto spiritu visorio & auditorio. Hæc autem omnia sunt letalia, maximè vbi languidæ sunt vires: nisi, ut diximus, in perturbatione critica. In hac enim ita aliquando exoluntur vires, ut sit ἀσπουζία: neque tamen ided desperandum est si concutiant alia signa salutaria: nam istud non perseverabit.

SCHO-

S C H O L I A.

Septimum axioma. Si in febre continua, Labrum alteru-
rum musculorum aut utrumque distortum sit conuulsione proprio-
rum musculorum aut antagonistarum, aut congenerum al-
terutrius partis resolutione. Aut palpebra, conuulsis utrius-
que anguli musculus, ac suæ conuulsionis causam habentibus.
Aut oculus alteruter, vel uterque conuulsis inaequaliter se-
ptis musculis moribus sculorum perfectis. Aut narium pinnae
peruertantur. Tum autem videndi & audiendi vis vitiatas
nimirum & instrumentis & facultate ipsa: ac vires corpo-
ris iam effecta langueant, magnitudine morbi & symptoma-
tum vehementia, quicquid horum acciderit, mors in pro-
pinquo est, dummodo hæc symptomata non sint perturbatio-
nis critica, & iamiam futuri iudicij: quia ad calamitosam
vim morbi accidit summa natura imbecillitas. Vide Aphor.
38. lib. 2. Coacarum.

A P H O R. I.

Οκείνη ἐστὶ τῆ πύρεθρον μὴ διαλείποντι δύσπνοια κίνησις
καὶ φρεσὸν διαστρέφον.

Quando in febre non intermittente difficultas spirandi
& delirium accidit, letale est.

Hippocrates in Prognost. dixit respirationis faci-
litatem habere maximam vim ad salutem in mor-
bis acutis: quia hoc ipso indicatur facultatem anima-
lem, & quæ in thoraces, bene habere. Non tamen sequi-
tur: Est Respirationis facilitas bona: ergo difficultas
mala est. Oportet enim videre causam huius difficilis
spirationis. Nam in critica perturbatione sæpe inci-
dit spirandi difficultas, Aliquando etiam per vigores

accessionum in febribus. Interdum fit, quando natura transmittit humores à partibus nobilibus ad ignobiles, & ea materia transit per thoracem & venas thoracis. Sed hæc dyspnœæ cum tandem quiescant neque perseverent, non sunt exitiosa. Gal. hoc in loco dyspnœam intelligit magnam & rarâ respirationem. Hęc delirij comes est: hoc est, quando cunque eger in acuta febre spirat magnum & rarum, tunc delirat. Sed nõ sequitur, delirat æger, ergo spirat magnum & rarum. Magnum & rarum spirare est quemadmodum faciunt ij qui amant, aut altiùs aliquid cogitant, aut defixis oculis aliquid intensius intuentur. Hi enim aliquandiu non spirant, sed tandem magnum spirant facta efflatione. Hoc pacto ægri aliquando occupata mente, & præsertim phantasia non respirant nisi coacti, & tunc magnum spirant. Quod si mente non occupata eiusmodi respiratio perseveret, signum est delirij. Non tamen ob id qui delirat, semper in isto modo spirat. Nã (ut scripsit Hip. primo Epid. & Gal. 5. de locis aff.) Aliquando iis qui delirant, est spiritus frequens & exiguus. Verùm istud distinguendum est. Si. n. in febribus acutis laborat diaphragma, si grauis est dolor in membrana succingente (ut in pleuritide) mouetur deliriũ, & tum frequens est & exiguus spiritus. Sin thoracis partes integræ sunt & absque dolore, tum in delirantibus fit magnus & rarus spiritus. Non opus est itaque hoc Aphor. astringere dyspnœam ad magnam & rarâ respirationem, sed extendere etiam ad frequentem & exiguam. Potest item intelligi de spiritu sublimi, ubi thorax attollitur multum & scapula. Tuncque magnum est periculum, quia hoc ipso intelligimus vel grauem esse in thorace inflammationem, ut quarto de loc. aff. cap. 8. vel angustiam magnam, & imbecillitatem

tatem partium. Est etiam offensatio & intercilio respirationis. Quæ omnes dyspnœæ cum delirio sunt periculosa, possuntque hic intelligi per dyspnœam. Respiratio est operatio animalis. At delirium ostendit cerebrum affici vel primariò vel secundariò. Quare malum est ac letale.

SCHOLIA.

O Fauum axioma. Præterquam quod febris omnis continua per se lethalis est: si tamen in ea difficultes spirandi siue cum delirio coniuncta, quæ rara, magna & ex longis esse solet, quod delirantes sui muneris obliuiscantur: siue succedens delirio, quæ parua, rara & frequens: mox parua, rara & frigida, lethalis maximè, siue delirium proprio cerebri affectu, ut in phrenitide, siue secundariò ortum sit: ut in affectibus thoracis & septi transversæ: quod animalis facultate labefacta a vitali facultate ad eam tuendam facilis ac sufficiens denegetur respiratio: potest sufficere refrigerando cordi astuant in febre continua.

APHOR. LI.

ΕΝ ΠΟΙΣΙ ΤΟΥΡΕΤΟΙΣΙΝ ΔΥΣΗΜΑΤΑ ΜΕΛΥΟΜΕΝΑ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΠΡΩΤΑΣ ΚΕΙΣΙΑΣ ΜΗΚΟΣ ΝΕΣΥ ΣΗΜΑΝΕΙ.

In febribus abscessus qui in primis indicationibus non solvuntur, morbi longitudinem significant.

ΑΠΟΣΗΜΑ, ἢ ΔΥΣΗΜΑΤΟΣ, vox est ambigua apud Hippocratem. Alias namque communi nomine sic dicuntur excretiones decretoriæ.

vt per vrinas, sudores, &c. libro primo Epidem. Alias dicitur propriè tumor ille cutis ex humorù decubitu à parte nobili ad ignobiliorè, vt ab hepate in ilia aut erus. Hic loquitur de abscessu propriè dicto. Post què natum si perseueret morbus, malum est, quia decretoria, quæ non decernunt, mala. Sic commota diarrhœa die critico speramus solutionem morbi, qui si perseueret, signum est aut recidivæ, aut longi morbi aut mortis. Sic in pleuritide aut peripneumonia parotis suborta, si nihilominus febricitet æger, non solum morbi longitudinem, sed mortem plerunquè minatur. Verùm illud *μη λυόμενα* non solum refertur potest ad morbum qui per abscessum soluitur (quæ solutio dicitur peculiariter *λύσις*, ab abscessibus & tumoribus præter naturam) sed etiam ad abscessum ipsum: ad eò vt si hic natus in corruptelam conuertatur, expectanda sit mors: si in suppurationem transeat, morbi longitudo. Melius tamen est, si intelligamus abscessum solvere morbos. Si spectemus ea quæ scripsit Hippoc. in Epid. inuenimus morbos qui excretionem solvuntur, solui primis diebus: quarto, septimo, vsque ad vigesimum. Post vigesimum solvuntur morbi coctione & abscessu. Post quadragesimum abscessu. Proinde per primas iudicationes hoc loci non intelligimus cum Philoteo quartum vel septimum diem, sed cum post vigesimum oriatur abscessus, huius prima iudicatio erit 27. secunda 34. tertia 40. Post 40. prima erit 60. secunda 80. tertia 100. &c.

SCHOLIA.

Nonũ axioma. Quib? in febre diuturna abscessus obor-
ti, nõ symptomatica, sed critica vi, die vigesimo septi-
mo, tri-

mo tricesimoquarto, aut etiam sexagesimo, febris finem non adferunt: quod scilicet eiusmodi abscessus, vel ante significationem non fuerint, aut facti sint ἀπρόσθετος: nec procul à morbo, aut in parte non capaci: primis illis crisiibus quibus illi abscessus oboriuntur, scilicet exacta quaternariorum vi, diuturnitate morbi significant, ob materiae contumaciam & naturae infirmitatem. Vide Aph. 19. 5. comment. 1. lib. 5. sect. 2. Coac.

APHOR. LII.

Ὅστις ἐν πυρετοῖσιν ἢ ἐν πύσιν ἀλλήσιν ἀπρόσθετος ὁφθαλμοὶ δακρύουσιν, ἢ δὲν ἀτοπῶς ἐκασίῃ ἢ μὴ ὁφθαλμοῖσιν ἀτοπῶτερον.

Quibus in febris aut alio morbo voluntarie illacrymant oculi, nihil absurdi est. Quibus vero non voluntarie, absurdius.

Sententia hæc prognostica est, scripta ab Hippocrate in primo Progn. & 4. ac 6. Epid. Lacrymæ in febribus aliisque morbis possunt accidere propter affectum animi, ut nuntium triste, gaudium, misericordiam. Deinde propter oculi peculiarem affectum, quia vel inflammatio est, vel acris in oculos à capite fluxio. Possunt tertio illacrymare ægri etiam sine voluntate: ut in perturbatione critica, ubi sæpe antecedit lacrymatio, deinde sanguinis sequitur è naribus eruptio. At huiusmodi quidem lacrymæ nil absurdi indicant. Sed si erumpunt lacrymæ, resoluta virtute retentrice, tum quæ est in cartho, tum quæ est in cæteris partibus oculi, letale est. Natura enim obiecit cæthos qui essent veluti septum quoddam, ne excrementa cerebri fluerent in oculos; sed potius per nares aut os ferrentur.

Verum etiam si non ex voluntate fluant lacrymæ, non tamen est fidendum huic vni signo: sed ita demum illud est iudicandum malum, si reliqua quoque signa perniciofa accesserint.

S C H O L I A.

Decimum axioma. Lacryma spontanea ac voluntaria nihil mali in morbis portendunt: inuoluntaria sæpius aliquid mali denunciant. Lacrymæ enim, quæ præ dolore, molestia, tristitia cogitatione, aut alia animi affectione exprimuntur etiam in agris, non corporis sed animi affectuum sunt indices. At inuoluntaria, non nisi aut cerebro, aut oculis, aut toto corpore, interuentu cerebri, malè affectus procedunt, ut possint illorum affectus indicare. Inuoluntaria autem lacryma quæ funduntur in morbis, duplices sunt: alia critica, alia symptomatica, ceu vi morbi profusa: critica non sunt vel inutiles, nec mortifera, ut quæ circa statum morbi antegressis coctionis signis perturbationem criticam esse ostendunt, & hæmorrhagiam potissimum denunciant. Symptomatica non omnes formidabiles. Nam quæ per morborum initia ex multa vini potatione, aut vomitione violenta, aut ophthalmia, vel antiqua destillatione lacryma funduntur: quæ peculiari malo angulorum & oculi excidunt: quæ re externa irritante oculos, fumo, puluere, festuca, aliisque id genus excitantur, non sunt periculosa. Terrifica sunt in vehementi phrenitide, ut in Dealcis vxore, sanie tenui ex cerebro inflammato in oculos redundante. Omnium exitiosissima in acutis extinguitur & exoluta facultate retentrice insit a ipsius oculi substantiæ, musculis ac carunculis, quas angulus aculorum natura obduxit, quasi presidia quedam arcendis lacrymis. Quibus partibus contabefactis ac resolutis musculis, lacryma nolentibus effluunt. Quam causam à cæteris discernere licet ex oculorum cavitatè & extenuatione. Quod si retentrix in membro

naturâ

natura humidissimo deficiat, proximum est exitium. Quod autem voluntaria lacryma fiant à vaporibus elatis à corde humidum cerebrum commouentibus ac exprimentibus: Inuoluntaria uero, à cerebro aut oculis, aut toto corpore, interuentu cerebri malè affectis, uide Fracastorium, & librum de risu D. Iouerti. Hic axioma reperitur Aphor. 80. sect. 2. lib. 1. Epid. & Aph. 21. sect. 1. lib. 6. Epid.

APHOR. LIII.

Ὅσοις ἢ δὴν ἦν ὀδύνην ἐν τοῖς πυρετοῖσι ἀειγλιχρῶν γινέσθαι, ἰσχυρτέρας γίνονται πυρετοί.

Quibus in febris circa dentes lentores nascuntur, hæc febres uehementiores sunt.

Si quis per sanitatem abundat multa pituita, cruda, crassa, & glutinosa in uentriculo aut cerebro, colligitur vapor crassus, qui (si accedat calor aliquis, ut ex uino meraciore, aut si homo dormiat in dorsum & cetero aperto, obstructisque uis ac meatibus ad nates & os) lentescit & conerescit in lingua & dentibus: tunc ita manè reperias dentes & linguam imbutam viscido & lento humore, ut uix abradere possis. Idem accidit ægris in febris, quæ quidem materiam habent pituitosam, tuncque (inquit Hipp.) sunt fortiores & uehementiores. Huiusmodi enim lentores indicant calorem immensum, qui pituitam illam excalfacit & exiccata & ob id febris non solum uehementiam, sed & pertinacem longitudinem. Ut enim ignis non facile accenditur in lignis uiridibus, & quæ lentorem quandam habent, sed accensus diutissime seruat & æriter uuit: Sic in his febris, materia illa pituitosa tarda

inualescit & accenditur, sed vbi accensa est, maior est calor & diurnior. In calida & sicca materia celerimè quidem accenditur, & vehemens est, sed celerimè contabescit. Periculosissimum quoque est, si dentium interualla nigrescere videantur. Significatur enim magna adustio materiae, & plerunque mors.

S C H O L I A.

Vndecimum axioma. Vehementioris ac acerbioris febris indicium est, quibusunque per febres sine vllis pepasmi signis ac sine vlla spe intermissionis, glutinosus humor ad dentes adhærescit, ex nimia crudi humoris in aluo abundantia, aut destillatione humoris qui à calore crassior & glutinosior sit: siquidem ille humor glutinosus sit albus: sin autem niger, funesta febris indicium est: cum scilicet exudo vires febris acquisierit, & humor glutinosus flammam conceperit. vide Aphor. 7. lib. 2. sect. 2. Coac. & 56. eiusdem libri.

A P H O R. L I I I I.

Οκοίσιιν ὄπι πολλὸ βήχως ξηρὰ βραχέα ἐρεθίζουσαι ἐπιπυρεταίσι καυσώδεσιν, οὐ πάντοι διήκεις εἰσίν.

Quibus tusses sicca modicè irritantes in ardentibus febribus diu durant, non admodum siticulosi sunt.

Scribit Hippocrates istud maxime fieri in eo febrili genere quæ dicuntur καυσώδεις: quas duplices esse antea diximus. Vnã ex multitudine crudi & crassi humoris, vbi videntur ossa cõfringi & conquassari. Alteram, ex vehementi & longo exercitio quæ biliolissima & ardentissima est. Si quis ergo diutius & vehem-

hementius sustinuerit exercitium, vel per frigora, vel per æstum & solem, vel in puluere, vnde contracta sit intemperies frigida aut calida in partibus spiritualibus, & multum sint fauces & aspera arteria exasperata, irritabitur tussicula & sitis. Fieri quoque potest, vt in febribus ardentibus tussis excitetur, quando vel à cerebro, vel à glandulis saliuantibus exprimitur in pulmones tenuis quædam humiditas & acris, quæ etiam sitim adferat. Vocat autem tussis siccas, in quibus nihil expuitur, aut potius quod expuitur tam tenue est & parui momenti, vt nihil excerni possit. Modicè & leuiter irritantes dicit, quod hæ non multum commouent thoracem: alioquin sequeretur necessarid calor maior, & ita maior sitis & febris, si tussis essent magnæ & vehementes, si etiam longæ & diuturnæ, vt quæ commouerent & peruertent thoracem. *Ἐπι πάλυ*, id est diu & longiori tempore, vox est quæ non legitur in aliis Aphor. (6. enim Epid. part. secunda, vbi repetitur hæc sententia, omittitur) ponamus tamen legendum esse. Quod si fiat, non erit hoc loco vertendum, diu durant. Verum quidem est *Ἐπι πάλυ* interdum significare diu, quandoque vt plurimum & magna ex parte: sed significat etiam ex longioribus interuallis, vt *Ἐπι βραχύ*, ex breuioribus. Quare vertendum erit ex longioribus interuallis. Cui expositioni subscribit Gal. 6. Epid. vbi hunc Aphor. exponens dicit oportere eiusmodi tussis paruas esse & longioribus interuallis. Sic enim ex vicinis partibus, vt cerebro, & glandulis illis saliuantibus tantum humoris frigidi & tenuis exprimetur in pulmones & asperam arteriam, quantum satis sit ad minuendam sitim, vt *Ἐπι πάλυ*, id est (quod dixit 6. Epid.) *μὴ καὶ λόγῳ*.

E iij

HIPPOCR. APHOR.

non pro ratione ardoris & magnitudinis febris sitiat æger. Quamquam interdum etiã non sitis pro ratione febris, quum videlicet mēs occupata est, vt in delirio.

SCHOLIA.

Dodecimum axioma. Tussis sicca, seu in qua nihil tussiendo expuitur, cuius tamen causa non est à maligna destillatione, sed à spiritu frigidiore quem ducendo viuimus: aut à pauca quadam humiditate ex capite partibusque adiacentibus sanguibus expressa: qua diu & longo tempore leuiter irritans in febris ardentibus suboritur: quamuis earum symptomata pathognomonica sint inexplabilis sitis & lingua scabrities: tamen in illis sitim minuit: quod ea irriget fauces & ventriculum benigna destillatione, temperetque frigidiore spiritu. Quod vt facilius intelligas, notabis ex Hippocr. 6. Epid. duplicem tussim in febris fieri. Vnam, à ferina destillatione è cerebro, aut ulcere in thorace, aut empyemate. Alteram non ferinam, à destillatione tenuis humiditatis ab externis causis contracta potius, quam vitio cerebri, aut partium spiritualium, vt in febris laboriosis à vento, aut aère frigidiore, aut aestu vehementi, aut puluere, aut fumo. Siccitas enim quadam, aut ab intemperie asperitas & inequalitas in partibus spiritualibus innascitur, qua fit vt leuiter tussiant ægri, ac potissimum cum hiant aut loquuntur. Nam spiritus in asperitate faucium & arteria illis, aut tenuis & blanda destillatio, vel potius quidam liquor è cerebro, aut glandibus vicinis effluens, aut cibus exasperans tussiculā mouet: qua leui concussione è vicinis partibus benigniore humiditate elicit & exprimit, tū in pulmone tū in ventre: sicq; eas partes irrigando & spiritu frigidiore temperando, sitim sedat, cuius ventriculus, aut pulmo, aut tenue
intesti.

intestinum causa est. Ac magis quidem interdum sedat, quā frigida potio, quia plus tussi in pulmones exprimitur, quā potu influere queat. Vtriusque autem tussis motus diuersus est, & effectus dissimiles. Nam ferina, breuibus interuallis urget, nec leuiter sed vehementer thoracem mouet: non ferina verd, ex longioribus interuallis & leuiter irriat. Nō ferina, remittit sitim & febrem: ferina utranque auget vehemēti concussione & assidua agitatione thoracem ac pulmonem lacerat, vehementer calfacit, somno priuat, viresque celerrimè prostermit.

APHOR. LV.

Οἱ ἐν βουβῶσι πυρετοὶ, πάντες κακοὶ, πάλιν ἤδη ἐφημέρων.

EX bubone febres omnes mala, prater ephemerās.

Bουβῶν aliquādo significat locū, aliquādo affectū: Verēnim βουβῶν propriè dicitur articulus ille cruris qui est ad pudēda, inguina vocamus. Sic quoque dicitur affectus, id est, inflammatio quæ nascitur in glādu-
lis quæ illic sunt. Quanquam sic etiam dicuntur inflammationes sub axillis, collo, & aliquando (vt testatur Gal.) in medio brachio natæ. Dicitur βουβῶν, quia assurgit & attollitur in magnam molem. Cæterum difficultas est an Hippocrates intelligat de bubonibus qui præcedunt febrem, an de iis qui cum febre procedunt, an de iis qui febri succedunt. Non intelligit de febre bubonum sequēte: quia Gal. lib. de differ. febriū disputat, nasci non posse febrem putridā a bubone, eò quod totus humor in bubone impingitur, ita vt inde non possit esse tātus vapor, vt ad cor perueniat. Ob id Philotheus ait Hippocratem loqui vulgari more, quia

E iij

HIPPOCR. APHOR.

Etiam si præcesserit febris, aut successerit, dicere solet vulgus, Ex bubone febris, & non ex febre bubo. Reuera sæpe videmus excitatis bubonibus febres excitari. Sed (vt Galenum tucamur) si à bubone excitetur febris putrida, nõ fit ratione vaporis illius qui fertur ad cor, sed potius ratione materiæ bubonis quæ in venas proximas diffunditur, quæque putrescendo corrumpit & putrescere facit reliquam materiam contentam in venis. Aliquando nascitur bubo vnà cū febre: vt in peste ægri sentiunt sæpe iaculum in inguinibus, ac mox & febris emergit & bubo. Interdum anteit febris, quam tertio, quarto, quinto pōst die excipit bubo. Atque ita & sibi inuicem succedūt, & vnà oriuntur. Febris itaq; bubonibus iuncta, mala, præter diariam. In hac enim spiritus tantùm sunt calefacti citra putredinem. At vbi cum bubone vel ex bubone nascitur putrida, maligna est, siue sit pestilens, siue non. Nam intelligimus viscus aliquod malè affectum, quod sua excrementa deponit in inguina seu alia emunctoria. Verum in februm crisi bus plerūque nascitur bubo sine periculo. Sic & in virginibus, instante tēpore purgationis menstruæ. Sed terri non decet, quando cum huiusmodi bubonibus non sunt vomitiones, deliria, vrinæ prauæ aut minus bonæ, languidus pulsus, carbunculus, & cætera symptomata febris pestilentis. Aliàs si hæc adsint, pestilens est bubo & periculosus.

S C H O L I A.

Decimum tertium axioma. Quæ in bubones incidunt febres, calamitosa sunt omnes, abscessu symptomatiko: qui sine causa manifesta abortus, signum est partis germen habentis à quo & ipsa pars, unde manauit prius affecta per bubonem

moris refluxum deterius longè afficitur. Si diarias exceperis
 quæ comitari solent bubones a causa manifesta abortos. Vt
 ab ulcere, contusione, defluxione, suppressione mensium, aut
 fluxione imminente, absque febre, aut simul cum febre: quicquid
 mediocrem inflammationem excitant, febriculam mouent,
 & diariam: interdum etiam impuro corpore putridam, prout
 vel solus calor communicatur cordi: vel unà cum ipso putre-
 do in viscere aut magnis venis includitur. In dolore quoque
 sanguinem unà cum spiritu ad partem affectam à natura
 transmissum glandula diuisionibus magnorum vasorum col-
 locatae, interceptiunt & combibunt. Ea enim pars maximè o-
 portuna est fluxioni, ob insitam imbecillitatem femoris mo-
 tum, situm decliuem, & redundantem humiditatem. Hi bu-
 bones non plus adferunt periculi, quàm affectio ipsa, quæ il-
 lorum causa est.

APHOR. LVI.

Πρόκειται ἰδρωδὲς ἐπιγνώμῳ, μὴ ἐκλείπωντος τοῦ πυρετοῦ,
 καλὸν μάλιστα γὰρ τὸ ἄσπερον, καὶ ἡγεσίῳ πλείω σημαίνει.

Felicitanti si sudor accidit, febre non deficiente, malum.
 Prorogatur enim morbus, humiditatemque multam fe-
 gnificat.

Non est hinc admittenda dictio, crebro: cum ἐπιγνώ-
 μῳ Hippocrati de iis sæpius dicatur, quæ raro
 accidunt, neque veniunt ratione morbi. Multis autem
 modis potest oriri sudor in febribus, qui morbum non
 soluit. Primum sudor si vacuet tantum materiam sero-
 sam & fuliginosam recrementum (quæ in toto habitu
 corporis semper colliguntur) non ipsam febris mate-
 riam, mirum non erit si non soluat, & si non leuet.

HIPPOCR. APHOR.

deinde putrescit aliquando materia & in vasis & extra vasa. Si natura partem materiæ quæ est extra venas, expurget tantùm, febris perseverabit. Sin partem materiæ, quæ putruit in venis, concoxit, & superest pars incocta, sudor is non soluet morbum, sed leuare tamen poterit. Quod si natura totam materiam & quæ in vasis erat, & quæ extra vasa, concoquit, separat, excernit per sudorem die critico, febris tum soluetur. Sin superueniens sudor, siue die critico, siue non, febrem non soluat, indicatur morbi longitudo: eò quòd multa est in vasis humiditas putris febris materia, quæ longiori tempore eget vt edometur, id est concoquatut, separetur & excernatur.

SCHOLIA.

Decimum quartum axioma. Sudor febricitanti superueniens, absq; ulla febris intermissione, malum: quia est indicatorium non iudicans. Producitur enim morbus, cum scilicet humoris qui in vicio est tenuior pars euauerit superstitie crassiore: & quod tanta copia humoris subsit, vt eam seperare max non possit natura: unde ad naturæ infirmitatem accedit perasmi difficultas. Lethale quoque si praua signa superueniant, qualia sunt delirium, conuulsio, perfrigeratio totius corporis, & similia. Differt autem hic Aph. ab Aph. 42. huius sectionis, sudor multus calidus vel frigidus &c. ibi enim de substantia sudoris copiosa: hic vero de natura temporis in quo superuenit. Estque hic Aphorismus velut particulare exemplum illius generalis axiomatis.

APHOR. LVII.

Υπό σπασμὸν ἢ τῆταινα ἐνοχλοῦσθην πυρετὸς ὑπὸ γνόμφου
λέει τὸ γόσημα.

Quis

Qui conuulsione aut distensione affligitur, si febris succedit, morbum soluit.

ORibafius alique Græci mirantur cur Hipp. hoc loco generi adiecit speciem, cum satis fuisset dixisse. Qui conuulsione affligitur. Gal. & nonnulli alij volunt Hippocratem nomine spasmi intelligere ἐμπεδόντων ἢ ὀματόνων, tetanum verò seorsim dixisse quasi non esset conuulsionis species: ed quòd in ipso corporis partes non videantur verè conuelli, sed equaliter antè & retrò tendantur, manentque rigida, vt sunt mortuorum cadauera. Eiusmodi rigor & distentio soli aliquando brachio accidit, quum musculi vtrinque conuelluntur & extenduntur. Sed satis est, modò intelligamus Hippocratem. hinc agi de triplici illa conuulsione. Huius sententiæ meminit lib. 6. Epid. & in Prorrh. & lib. 2. Aph. 26. Vbi diximus conuulsionis nomine intelligere omnes nervorum & articulorum affectiones à materia frig. & humida, calorem febrilem, si modò proportionatus fuerit, materiam illam conuulsionis frigidam & crassam concoquere, tenuare, incidere, mouere deniq; ad excretionem. Sed multò magis mouebitur excretio, si huic calori febrili iunctus fuerit rigor. hic enim dum corpus exagitat, maioremque calorem excitat ad excretionem maximè per sudores, vomitiones, deiectiones, inde liberatur genus nervosum: corrigit præterea intemperiam nervosi generis, quod non solum siccat & calfacit: sed etiam corroborat, vt nerui qui antea humidi colligebant multum excrementi, iam non colligant, nec recurrat affectus.

Decimum quintum axioma. Si cui conuulsione aut tetano laboranti non ab inanitione, sed ab humorum frigidorum plenitudine, aut stantulento tumore, febris parissimum diaria, imo & purida, qua sit analogae conuulsioni aut tetano, inciderit, morbum soluit: quia calor febrilis humores frigidos concoquit, & concoctos excernit, non quidem per se & propria vi, sed caloris nativi interuentu: cuius solius proprium munus est concoquere etiam vitiosos humores, qui tamen a calore praeter naturam inuari potest in morbis: nequaquam verò, in generatione optimorum succorum, aut nutritione corporis, aut mitigatione prauiorum humorum. Vnde supra dictum est per Aph. 26. sect. 2. febrem conuulsioni superuenire rarius esse, quam conuulsione febri. Haec autem sententia licet de tetano & conuulsione proferatur ab Hipp. vera tamen esse potest in conuulsivis motibus, epilepsia, apoplexia, atque fere in omni nervorum dolore à pituitoso humore ac frigido, quia in causa conueniunt. Vocatur conuulsio, musculorum affectio, quae non est interrupta moribus & accessionibus distincta, sed firma iam (ut in conuulsivis motibus) in qua contracti seruantur muscoli ab infarcto humore in ipsorum villis aut nervis. Huius licet apud Galenum tres dicantur esse species, Tetanus siue rigor, cum partes aequaliter tenduntur, conuulsis ad suum principium utriusque musculis & nervis, tum inclinantibus & erigentibus, tum flectentibus & tendentibus, ut nullam in partem ceruix inflecti queat. Emprosthotonos, tensio flectentium musculorum in anteriora. Opisthotonos in posteriora, à contractione tendentium. Tamen tetanus hic ab Hippoc. videtur distingui à conuulsione, non tanquam species à genere, sed potius species à specie, aut genus à genere, ita ut nulla species sit conuulsionis. Quae de re vide nostra scholia in Aphor. 39. sect. 6. & in Apho. 13. sect. 7. hoc axioma repetitur Apho. 29. sect. lib. 4.

Coac. notabis hic fieri sermonem de triplici ista conuulsione, in quamcunque corporis partem incidat. licet enim tres ha conuulsionis differentie manifestius in capite quam in reliquis corporis partibus appareant, tamen aliae partes his possunt affici.

APHOR. LVIII.

Υπό καύσου ἐ χειρῶν ὄπι, ἐνοχλῶς ῥίγος, λύσις γίνετ'.

Qui ardente febre correptus est, si superueniat rigor à morbo liberatur.

IN hoc Aphor. dixit ὄπι ἐνοχλῶς: quod usurpari diximus de iis potiùs quæ rariò accidunt quàm quæ crebro. Rigor enim semel tantum incidit in febre ardente, quàm materia acris & biliosa à venis æstiuo tēpore exsiccatis attracta, peperit: quàm rigor præcedentibus signis salutaribus soluit. Sed rigor non seruat ægrum, imò excretio quæ rigorem sequitur. At Hipp. (vt sæpe alias) utitur hic antecedente pro consequente. Itaque rigor est tantùm prænunciatus excretionis salutaris, vt sudoris, & maxime vomitionum, aut deiectionis, aliquando sudoris cum vomitione, sudoris cum deiectione, & interdum trium simul. Vulgus hoc rigore perterritus solet: sed si rigorem antecesserint signa salutaria, & si adsit virium robur, nō est timendum: modò sequatur aliqua excretio. Quòd si cōtingat rigore excitari nulla subsequētē excretionē, lethale: quia signū est naturam succumbere, & præterea calorem natiuū qui foras tendebat intrò reuocari. Quare non rigor ipse sanat febrem, sed salutaris excretio quæ rigorem excipit.

Decimum sextum axioma. Si rigor ceu inequalis uniuersi corporis concussio ex translatione bilis à centro ad habitum corporis semel incidat, qui antè non fuit, ei qui febris ardentis specie & indiuiduo, omnis remissionis expertis, cum siti inexplebili lingua scabritie, iactatione corporis, capitis, ceruicis at que lumborum dolore coniuncta, dominatu tenetur: ea defungitur, vacuatione scilicet bilis foraminum, quos venula ar. facta attraxerant, eorumque interitio nata fuerat febris ardens, nam quibus in febris quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluantur, per Apho. 63. lib. 4. Quid si nulla sequatur excretio, lethale, quia calor aut copiose & indomita materia, cui occurrit affluxu suffocatus, aut resolutus, præ infirmitate succumbit: materia uero agitatione & calore turgens, nec amplius natura dominatu contenta in nobiliores partes refluit, ut ad diaphragma: sepius in caput, tum quia uenis amplis multisque uniuerso corpori patet, tum uero quia rigor omnis ab inferioribus partibus, ut lumbis, incipit per dorsum ad caput.

A P H O R. L I X.

Tριῦνος ἀνεκτός κείνη ἐν ἑπτὰ μετέδοσι, τὸ μάλιστα ἔστω.

Tertiana exquisita septenis ad summum circuitibus iudicatur.

Tertiana exquisita dicitur ea que fit à meracissima bile, tempore, regione, ætate, temperamento calidis siccis. Paulus Ægin. negat esse veram & exquisitam tertianam: sed ait huiusmodi febrem ita scriptam esse ab Hipp. tanquam ideam tertianæ, habemus tamè tertianas quæ proximè accedunt ad exquisitas illas, vt caſ

vt eas in quibus materia est pauca, natura robusta, & corpus laxum: & hæ non habent accessiones 12. horarum, sed quatuor tantum aut 6. terminaturque aliquando vnica accessione, aliquando tertia, aliquando quinta, & (quod summum est) septima, habemus & alias, quæ ab illis longè recedunt: vt sunt tertianæ notæ à crapula natæ, & in quibus multum est pituitæ admixtū bili, hæ quamquam interdum paucis accessionibus finiuntur, solent tamen esse longiores: vt quæ nascuntur mense Martio, quæ si perueniant ad Maium, in longum tempus protrahuntur. Periodos ergò dicit tertianis, quia (vt testatur tertio Progn.) in his spectare oportet non dies, sed circuitus: vt soluat tertiana febribus accessionibus tertia, quinta, septima, & interdum quarta. Sic in quartanis spectandi circuitus, non dies. Quod si ita est, quartana terminabitur accessione quadagesima 60. 80. 100. Si has accessiones præterierit, spectabimus quartum mensem, sextum, octauum, decimum, 12. 14. 16. aliquando 20. & 24. Morbus enim est longus, & qui non nisi diebus paribus mouetur.

SCHOLIA.

Decimumseptimum axioma. Febris qua tertio quoque die reperit, exquisita, cuius materia biliosa est & vniuersi modi, causarum efficientium vi & excipientium affectione, ipsaque, vt ita dicam, idea: item cuius vehementissimi & celerrimi sunt paroxysmi tum vniuersales, tum singulares: ad salutem egri indicatur septem periodis: id est accessionibus (vt eorum pro parte sumatur) quia, qualis est dierum ratio in febribus continuis, talis & periodorum in febribus intermittens: vt tardissime, materia venenata qualitatis & corpore inflammationis

ex parte, absoluto intra illud temporis materia benigna p^{er}-
pasmu, cum integritate nature irritata, & intermissione
febris recreata. Hoc axioma reperitur Aphoris. 44. lib. 4.
Coac.

A P H O R. L X.

Oκίσσιον ἀδ' ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὠτα κοφῶδη ἄμα, καὶ ἐν
τοῖσι πυρετοῖσι, καὶ κοιλίᾳ ἀταραχθῆναι λυγρὰ τὸ νόσημα.

Quibus per febres aures obsurduerunt, is sanguis è na-
ribus profluens, aut aluus turbata morbum soluit.

Iam antè Aph. 28, huius sectionis dictum est, quòd
in febribus commota natura materiam mouet, &
tràsferit in partes superiores, vt cerebrum & meatum
auditorium, vnde surditas. Sed vbi materia illa vel
hæmorrhagia è naribus, vel per aluum vacuatur, ces-
sat surditas: cò videlicet translata materia.

S C H O L I A.

Decimumoctauum axioma. Quibuscumque febre corre-
ptis obsurduerunt aures, auditorij meatus obstructio-
ne, non stabili aut obfirmata, sed fugaci ab humoris morbifi-
ci ad caput translatione critica aut symptomatice: ita vt
illa surditas non sit resoluta facultatis soboles, nec morbi a-
cuti & turbulenti consequens: sanguinis è naribus profu-
sio aut profusio aluo, que scilicet biliosis excrementis co-
piose fertur: eo morbo liberantur, quod scilicet qui in vultu
erat humor conuenienter superne deorsum feratur.

A P H O R.

APHOR. LXI.

Πρὸς αὐτὰ μὴ ἐν ἀεικλήσιν ἡμέρησιν ἀφ' ὅ πύραϊς, ἰσχυροῦσιν ἐλάττω.

Febriçit autem nisi diebus imparibus febris reliquerit, reuerti solet.

GAl. non ita probat hunc Aph. quia experientia constat terminari febres aliquando diebus paribus, vt 14. & 20. & 34. 40. 60. & tamen non faciunt recidiuam. Nisi per dies impares intelligamus dies criticos, siue sint pares, siue impares. Vt 14. dies est par, quia diuidi potest in duas partes pares: & impar censeatur medicis, quia ratione habet septenarij: quomodo hinc dies impares accipere poterimus, qui videlicet rationem habeat septenarij: ac proinde febres omnes solui die critico. Adde quod naturæ mouentis diebus paribus vis labefactatur. Cum enim imparibus mouere soleat, si ad pares recidat eius motus, præcipitantis iam & debilitatæ naturæ est argumentum. Perturbat enim naturæ ordinem materia morbi, vel copia vel praua qualitate, vt diuina illa vis quæ ordine, tempore & loco omnia facit, anticipare & postponere ac differre suos motus cogatur, nec eodem temporis tractu, eodemque circuitu excrementa aggredi ac expellere possit.

SCHOLIA.

Decimumnonum axioma. Si febricit autem febre ardenti & biliosa, quæ raro ad decimumquartum protenditur sed vel quinto aut septimo, nono, aut undecimo terminatur, febris non dimiserit diebus imparibus, vt septimo aut undecimo: postliminio solet reuerti: quod, vt illa die-

F

bus imparibus mouentur, sic imparibus iudicari debent. Ac
 tanta est dierum criticorum vis, ut quod iure optimo fieri
 videtur ad cuiusque morbi curationem, nisi id diebus criti-
 cis fiat, nihil opis adferat, sed iudicatorium sit non iudicans.
 Reperitur hoc axioma 2. Epid. & in Coacis.

APHOR. LXII.

Ὅτι ἄσθενος ἐν τοῖσι κριταῖσι ἔκτροι ὀνητικῶν αἰσθη-
 τῶν ἐπὶ τῶν κριτῶν, καλόν.

Quibus per febres morbus regius ante septimum diem
 superuenerit, malum.

Multri repugnant Hippocrati in Aph. Inueni-
 mus tamen experientia, sententiam hanc verā
 esse magna ex parte, & ut raro aliter accidat. Istud in-
 dicant Epid. historia: ut de Hermocrate, qui ante sep-
 timum auriginosus factus periit. Et nos obseruauimus
 plures anno 1545, qui ita interierunt: vnum tamen ser-
 uatum esse beneficio naturæ & insignis vacationis,
 sed cum multis recidiuis. Contra habemus locum lib.
 1. Epid. de Heraclide, qui tertio die factus auriginosus
 liberatus est: idque beneficio consequentis vacationis,
 ut per hæmorrhagias è naribus, & sudores, &c.
 Hinc Hipp. quarto de victus ratione in morb. acutus
 in febre biliosa (inquit) morbus regius ante septimum
 diem natus, cum rigore morbum soluit: sine rigore ve-
 ro, pestiferum. Vbi per rigorem (suo more) intelligit
 consequentem insignem vacationem, notato enim
 eo quod præcedit, solet innuere id quod sequitur. Sed
 non sequitur seruari ægrum ab hac vacatione, nisi
 robustis sit viribus, & alia signa salutaria appareant:
 alio-

alioquin si infirmis sit viribus, etiam si sequeretur insignis euacuatio, peribit: & hoc propter Hermocrate, qui etiam a vacuatione perit, cum esset infirmis viribus. Ob id sunt qui huic Apho. adiciant, nisi humorum per aluum defectiones fiant: ut intelligamus etiam & hæmorrhagias, &c. Morbus regius naturæ imbecillioris signum est, quando non potest excernere quæ mouit, eò quòd bilis illa crassior est. Hipp. hic agit de regio morbo, qui fit ratione febris: hoc est, quò bilis quæ in venis continebatur, effusa est in corporis habitum & ad eam: & tunc die septimo potest esse salutaris (ut diximus) si sequatur vacuatio & æger sit robustus. At si sit grauis obstructio hepatis, aut inflammatio, aut aliud vitium insigne, non seruabitur. Proinde regius morbus ante 7. aliquando lethalis, aliquando nõ. Salutaris quidem si accidat viribus integris, sequatur insignis vacuatio, & adsint alia signa salutaria. Lethalis, si viribus imbecillis, etiam si insignis sequatur vacuatio.

S C H O L I A:

Vigesimum axioma. Qui in febres incidit morbus regius ante septimum diem est calamitosus. Quæ enim febres biliosa soluantur bile transmissa critiche ad cutem, ex bile crassiore ortum habent: qualis bilis coctionem admittere non potest ante diem septimum: ac proinde nec salutariter transmitti ad cutem ante diem septimum: adde quòd febres biliosa, quæ ante septimum terminantur, potius alia euacuatione, ut fluxu alui, aut sanguinis, quàm per cutem finiuntur. Huius autem axiomatis veritas potius experientia quàm certa ratione constat. licet enim plurimæ febres ardeatæ eaque biliosa possint tertio die, aut saltem quinto

HIPPOCR. APHOR.

per morbum regium salutariter expurgari : tamen experi-
 mur iusta obseruatione quotidiana morbum regium in acu-
 tis febribus sepius lethalem, aut vnde vix agri reualescant.
 Quidam sexto factus auriginosus commota aluo biliosa de-
 iecit, urinas minxit, quales auriginosis nigras & multo in-
 zinctas selle: febris intermisit, ambulauit, qui sibi omnino li-
 beratus videretur, decimo quarto recidit, decimo septimo ob-
 iit. Alijs duobus idem accidit: alij sine excretionē & recidua
 obierunt. Quidam admodum robustus inde reualuit sed din-
 tius laborauit, multis interpositis recidiuis, multis casibus,
 usque grauibus & periculosis subinde interiectis. Plurimi
 apud Hippocratem in Epid. ante septimum diem auriginosus
 facti seruati sunt, sed non nisi quibus aut sanguis e naribus
 profluxisset, aut vomitus vel deiection, vel urina erupisset,
 idque iusta ac copiosa vacuatione & cum virium robore.
 vide Aph. 7. lib. 4. Coac. vbi fustissime hoc axioma explica-
 tur. vide Amatam Lusitanum curat. 49. centuria 3.

APHOR. LXIII.

Ο Κοίσι εν τῶσι πυρετοῖσι καὶ ἡμέτερον πύρετα γίνεσθαι καὶ
 ἡμέτερον οἱ πυρετοὶ λίαν.

Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, his quotidie
 febres soluuntur.

KAὐτὸ ἡμέτερον est vel quotidie, vel quo die rigores
 fiunt, siue fiat rigor alternis diebus, siue singulis
 dieb. siue quatto quoque die. Hoc loco Hipp. per πύρετα
 non frigus, sed rigorem verum intelligit à causa cali-
 da & sicca, vt est bilis per corporis habitum commo-
 ta. Ita q; potest hic Aph. intelligi de tertianis intermit-
 tentibus tantum: sed quia Hippoc. notato vno genere
 febris

febris sæpe innuit & reliqua febrium genera, poterimus intelligere & reliquas febres, quæ aut rigore habent aut frigus, aut horrorem: cuiusmodi sunt simplex tertiana, & duplex, quartana, quotidiana, intermittentes omnes in quibus materia non putrescit in vasis, sed extra vasa, aut in habitu corporis, aut in venis capillaribus. In singulis enim accessionibus harum febrium quantum humoris febrem committentis effervuit, tantum expurgatur: atque hoc nomine solvuntur, id est, ad *ἀποψέξιν* perveniunt & in febricationem: sed quia relinquatur qualitas quædam & dispositio febrilis, ob id regeneratur nova materia, quæ iterum putrescit ad futuram accessionem, & ita redeunt accessiones. Quare non potest istud intelligi de hemittitæo febre composita ex quotidiana cõtina & tertiana intermittente: quandoquidem ea habet quidem diebus alternis horrores aut rigores, sed non solvitur neque peruenit ad infebricitationem.

SCHOLIA.

Vicesimum primum axioma. Quibuscunque in febribus intermittentibus, quotidianis, tertianis, quartanis, rigores, aut horrores, aut frigora (rigoris enim nomine hæc tria hic intelliguntur) incidunt quotidie, febres quotidie discutuntur, habentque sui paroxysmi vacationem cum evanuerit materia, & extra venas detrusa fuerit, cuius motu, collectione, & putredine excitatur paroxysmus.

APHOR. LXIII.

Οκείσθιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τῇ ἐξόμῃ, ἢ τῇ ἐννάτῃ, ἢ τῇ ἐν δεκάτῃ, ἢ τισὶ ἀρῆσιν ἀκρότῃ ἢ τέτρῃ ἡμέρῃ, ἀγὰρ δὲ, λέω μὴ τὸ δεξιὸν ἰσχυρὸν εἶναι σκληρὸν ἢ λέω ὅ μὴ, καὶ ἀγὰρ δὲ.

F iij

Quibus per febres die septimo vel nono, vel 11. vel 14. morbus regius supervenerit, bonum, nisi dextrum hypochondrium durum fuerit, alioquin minimè bonum.

Morbus regius his diebus excitatus non semper salutem denunciat, nisi ut dictum est, cum valida vitute, sequatur insignis vacuatio. Quod monuit Hipp. cum ait bonum. Diocles medicus antiquissimus, & iunior Hippocrates ab Atheniensibus cognominatus iudicavit icterum esse salutarem post septimum diem, nisi quum fuerit commotus, succedat febris. Addit Aphorismo Hippocrates, nisi dextrum hypochondrium obduruerit. Fieri potest, quòd sit aliqua grauis obstructio in hepate, aut inflammatio, & præterea sit multa bilis quæ putruit in venis. Si itaque natura bilem hanc transponat in habitum corporis, neque tamen cesset visceris affectus, haud multum proderit ægro: quanquam verum est, naturam aliquatenus leuari. Quod si contra accidat, bono est, poteritque seruari æger. Si verò non &c. Triplex est interpretatio. Si verò non, id est, si morbus regius non moueatur diebus criticis, non bonum: quæ expositio melior est. Altera est Oribasi, sed non æquè bona. Si verò non, id est, si ab hypochondrio dextro tumente & dolente non sequatur regius morbus, malum: ut sequatur, non est bonum. Tertia est Philothei, nõ etiam admittenda. Si verò non, hoc est, si vero dextrum hypochondrium tumuerit, malum, & non bonum.

S C H O L I A.

Vicesimum secundum axioma. Icterus suffusa bile flava per habitum corporis, superveniens febre continua & acuta correptus.

correptis, septimo die aut nono, qui indicem habuit quartū: aut undecimo, qui indicem habuit septimum: aut decimoquarto, qui indicem habuit undecimum: salutaris est, quia hi dies iudicatorij sunt iudicantes, nisi dextrum hypochondriū durum sit ab inflammatione, aut scirrhotum enim nullo die salutaris est, sed symptomaticus. Quod si bilis suffundatur sine ulla dierum criticorum delectu, non salutaris esse potest icterus, sed malus ut signum & ut causa, imo etiam funestus: nisi haemorrhagia, urinae aut alui profluvio, calamitas illa tollatur, ut Heraclida Apho. 65. sect. 2. lib. 1. Epid. nam Hermocra- ti, qui illis euacuationibus caruit, fuit funestus, sect. 2. lib. 3. Epid. ut autem superiori Aphor. no. de febris intermitten- tibus factus est sermo, ita hic de continuis.

A P H O R. LXV.

ΕΝ τοῖσι πυρετοῖσι περὶ τῶν κοιλίῶν καὶ τῶν ἐν τῷ καρδίῳ
χρῆμα κακόν.

In febris circa ventriculum vehemens aestus, & cordis
morbus, malum.

In febris, acutis videlicet: de his enim ferè semper intelligit, ut ex multis superioribus Apho. constat. Solet appellare Hipp. febrem non omne februm genus, in pleuritide enim nõ dicitur febris, sed symptoma sed tantū & propriè ut febris est passio, nõ symptoma. nomen κοιλίης, quod aliquando omnem cavitatem, ut thoracis, cerebri, cordis. hinc propriè, ut pote addito articulo, cibi & potus receptaculum, hoc est, ventricu- lum & partes ventriculi vicinas significat. Quum itaque in febris acutis circa ventriculum est fortis æstus, pessimum signum est: quia significat magnam inflammationem, vel multitudinem bilis acerrimæ

F iij

HIPPOCR. APHOR.

putrescentis in ea parte, & aliquando in primis venis: & tum est vehemens sitis, lingua scabra & arida, &c. iam καρδιωγμὸν usurpat Hip. modò pro vellicatione & lancinatione oris ventriculi, modò pro cordis palpitatione, quam icctigationem vocant. Sed multò verisimilius est, cum hìc intelligere morsum oris vètriculi: ab inflammatione videlicet, à bile in eo putrente, aut vapore acri à bile putrefacta contenta in ventriculo. Potest enim his de causis vellicari orificium vètriculi: In febre acuta vbi vehemens est palpitatio cordis, & inflammatio ipsius, iam incenso corde, leui ac tenui sudore exorto saepe moriuntur die quarto. Breuiter vtrunque horù malum est, sed icctigatio perniciosior.

SCHOLIA.

Vicesimum tertium axioma. Si in febris assiduitate, incendio alius conflagret, fluctuante bile aestu in tunica alui, neque liberum exitum habente. & adsit stomachi vellicatio, malum, ut signum & ut causa: ut signum quidem, quia indicatur bilis affluxus ab hepate, aluique resolutio in fundo & orificio: ut causa, quia inde naturalis œconomia labefactatur, & ab omni ciborum genere eger damnis augetur, quibus & doloris acerbitate cor in sympathiam facillimè trahitur, unde & syncope.

APHOR. LXVI.

ΕΝ τῶν πυρετῶν τοῖσιν ὄξυσιν οἱ σπασμοὶ καὶ οἱ ἀπὸ τῶν σπλάγχων πῶσι ἰσχυροὶ κακόν.

In febribus acutis conuulsiones, & circa viscera vehementes dolores, malum portendunt.

Ratio

Ratio est, quia conuulsio febris ardentissima superueniens, mala: quia ab inanitione. In eiusmodi conuulsionibus febres ardentissimas sequentibus incipiunt contremiscere manus: quod malum est signum (nisi ex consuetudine id fiat, ut in temulentis & ebriosis) quia tunc genus neruofum resiccatur, & valde imminuitur natiuus calor. Deinde reuellit pulsus, & retrahitur manus sarsum versus numerum. He manifestæ conuulsiones fere incidunt sub mortem, neque vnquam æger euadit tertium, quartum aut quintum diem. Sic de doloribus circa viscera. Hippocrates vocat *σπλάγχια* omnia interanea, ut pulmonem, cor, vetriculum, lienem, hepar: Gall. *la fressure*. Philotheus intelligit hypochondria. Quod si admittamus, significabuntur viscera hypochondriis subiacentia. Viscera, ut viscera sunt, non sentiunt, neque dolent: tamen dolent propter colligationem quam habent cum partibus neruaceis. Ut, si hepar vehementer intumuit, dolor commouebitur, quia pendebit deorsum, & detrahet diaphragma ac membranam succingentem costas. Itaque graues obstructions lienis & hepatis, eorundemque inflammationes, adferunt acerbissimos dolores ratione partium ambientium & vicinarum, quæ neruaceæ sunt & membranaceæ.

SCHOLIA.

Vicesimum quartum axioma. Si in assiduitate febrium acutarum motus partium que sponte mouentur, inuoluntarij fiant, aut hypochondria intro contrahantur, cum viscerum acerbis doloribus, malum. Tales enim conuulsiones, acerbique dolores ab inflammatione vel potius siccitate ortum habent: ab inflammatione quidem diaphragmatis, quæ v-

HIPPOCR. APHOR.

erumque hypochondrium contrahit, conuellit que conuulsio-
ne per catarchesin: à siccitate verò, hepatis aut lienis: dum
enim hepar aut lien inaruit à nimio febris aestu, per sym-
patriam afficit diaphragma, sicque contrahitur hypochon-
drium.

APHOR. LXVII.

EN τοῖς πυρετοῖσι οἱ ἐκ τῶν ὑπῶν φόβοι ἢ ἀσπασμοὶ, κινεῖται.

IN febris per somnum pauores aut conuulsiones malum
significant.

Hic Aphor. est particularis expositio primi Apho-
se & secundæ. Pauores sunt periculosi tum in sa-
nis, tum in ægris. In sanis enim indicium est malignæ
materiæ in corpore cõtentæ, vt est bilis flaua aut luc-
cus melâcholicus: quorum humorum vterque in cor-
pore retentus necessariò putrescit, & vapores effert ad
cerebrum. Tum opus est purgatione. In febris verò
(nimirum acutis) fiunt pauores à vehementer assata bi-
le, siue materia ea feratur sursum, siue vapores tantùm
effert ad cerebrũ aliquando ex venoso genere, & ali-
quando ex ore ventriculi. Ceterùm conuulsionũ cau-
sam Gal. in comm. refert ad crudam & pituitosam ma-
teriam neruofum genus occupantem. Sed possunt etiã
fieri conuulsiones ab immodica calfactione & resicca-
tione eiusdem neruosi generis, quæ resiccatio est à ma-
teria acriore, nimisque adusta, à qua etiam pavor: vt
cõuulsionis & pavoris possit esse eadẽ causa. Præterea
in febris aliquando reucllitur æger, quũ ab illo pa-
uore & metu contrahuntur mēbra versus suum prin-
cipium

cipium: sed est tantum imago quædam conuulsionis, non conuulsio, neq; id perseverat. At conuulsio à proprio neruorum affectu (vt à bile aut pituita) perseverat,

S C H O L I A,

Vicesimum quintum axioma. Si ad febris assiduitatem accesserit pavor per somnum atque conuulsio, non solum in statu & declinatione (vt primo Apho. huius libri dictum est) sed & in initio & incremento febris, malum. Sunt enim Symptomata male affecti cerebri à translatione symptomatrica tetri vaporis, & humoris biliosi, assatione in melancholicum conuersi, potissimum ab ore ventriculi in caput genisque neruosum delati.

A P H O R. L X V I I I.

EΝ τῶν πυρετῶν τὸ πνεῦμα ἀερόκοπτον, κακὸν ἀσασμῶν ἰσημαρῶν.

In febribus spiratio offendens malo est: conuulsionem enim significat.

VT in pulsu, ita & in respiratione est rhythmus quidam in celeritate & tarditate, iustumque interuallum ab inspiratione ad expirationem, & ab expiratione ad inspirationem. Vbi ergo rhythmus ille commutatur, & respiratio in medio sui interrupta subsistit, dicitur τὸ πνεῦμα ἀερόκοπτον, (lib. 2. de victus ratione in morbo, ac.) ἀερόκοπτον, id est spiritus offendens. Dicitur & πνεῦμα ἀνακαλύψον, id est reuocatus spiritus. Item intercusus, interruptus, duplicatus, & vno vocabulo ἑπὶ πνεύσεως, quasi superspiratio, vel iterata spiratio. Celsum spiritum in faucibus elisum vocat. At spiritus subsistens, est particularis quædam significatio.

Spiritus ille offendens apparet in plorabundis, nec nõ in singultuosis. Sic in equis, qui ob virium imbecillitatem cespitant. Si itaque respiratio in febris cespitat (yt ita dicam) & offensat: si item pulsus, malum est & admodum letale, quia conuulsionem indicat. Spiritus autem eiusmodi offendentis causæ tres sunt. Est enim vel virium imbecillitas, vel neruorum & musculorum respirationi inserviētium debilitas, vel eorūdem neruorum & musculorum dispositio conuulsifica. Orribatius tamen addit quartam causam, materiæ copiam: vt in pueris sanis videre est, quibus dum plorant, intercipitur respiratio & interrumpitur propter abundantem materiam fuliginosam.

SCHOLIA.

Vicesimum sextum axioma. In febris spiratio intercisa atque intercepta inspirando vel expirando, malū: vt signum, quia conuulsionem significat musculorum intercostalium à siccitate: Item vt causa, quia calor qui in eum degenerauit in corde, aëris liberaliore pabulo defraudatur. Vide Aph. 20. sect. 2. lib. 6. Coac.

APHOR. LXIX.

Οκίσσιον ὕρα παχία θεμνάδα, ὀλίγα καὶ ἀπυρρίτοι, πῶδος ἐπελθόν ἐν ταῖσι λεπτοῖς, ἀφιέει μάλιστα ὃ τὰ τοιαῦτα ἔρχεσθαι οἷσιν ὄξυ ἀρχῆς ἢ ὄξυ ταχέως ἐπέσσειν ἵζη.

Quibus non sine febre urine sunt crasse, grumosa, & pauca, si ab iis tenues & copiosa prodierint, inuaniunt: maximè verò tales redduntur in quibus statim ab iniuria, vel non ita multò post sedimentum apparuerit.

Qui sequuntur Aphor. sunt de vrinis, Gal. libr. de
 crinibus distinguit has sententias ab iis quę sunt
 in Progn. de vrinis. Agit enim illic de vrinis tantum
 quę spectant ad febres & venosum genus: hoc loco
 de iis etiam quę spectant ad vias vrinales, vt in affecti-
 bus renum & vesicę. Hippocrat. 6. Epid. & in his A-
 phor. meminit crassarum & turbidarum vrinarum.
 Distinguere tamen oportet crassas à turbidis. Nam
 quędam sunt crassę, nec tamen turbidę (vt in icteri-
 cis) & contrà: quemadmodum aliud est vinum crassum
 & turbulētum à musto, quod turbidum est. Iam cras-
 sum & tenue dicuntur bifariam, simpliciter, & per
 comparisonem. Vrina crassa simpliciter, & tenuis
 simpliciter significat cruditatē, vt in historia Hermo-
 cratis. Crassa verò dicitur etiam per comparisonem
 ad tenuem aut mediocrem: & tū coctione crassescit.
 Sic tenuis per comparisonem ad crassam aut medio-
 crem. Ponamus ergo tria vrinarum genera, crassam,
 mediocrem & tenuem. Erit crassa simpliciter, medio-
 cris simpliciter, tenuis simpliciter. Rursus erit crassa
 per comparisonem, mediocris per comparisonem,
 tenuis per comparisonem. Porro crassę sunt vrinę
 propter copiam crudi humoris: quales sunt in lenta
 febre, in qua Aphor. hic est obseruandus. Sed Hippo-
 crates hoc in loco proponit ordinem quędam in vrin-
 nis, vt in febribus Autumni longis, & quartanis ob-
 seruatur. Primo siquidem die apparet vrina crassa,
 secundo die grumosa. Hęc significat initium quod-
 dam coctionis. Nam (exempli gratia) quemadmodum
 vbi totum cælum est nubilosum, si vi solis incalescat,
 apparet veluti grumosum (Gallicè *pommelé*) aded vt
 certis partibus & interuallis cernatur quędam caligo,
 aliis verò partibus serenitas: ita in vrinis vbi calor a-

HIPPOCR. APHOR.

git in materiam crudam, fiunt grumi, quando quod crassum est separatur, & interuallis ac partibus quibusdam apparet liquor urinæ syncerus. Fiunt quoque grumi in urinis grauidarum, quando flatus dispergit & dissipat urinæ corpus crassum. (*Pauca*) quia à materiæ crassitie intercipiuntur viæ vrinales. Haud sine febre, hoc est, cum febre non ita insigni. Nam à multitudine crudorum humorum aliquando generatur læta & exigua febris, aliquando malignissima. Lenta fit, si tantum cruditas est: maligna, ubi flaua bilis permixta est crudæ materiæ, & hæc retinet naturam semitertianæ. Si ab his, id est, post eiusmodi urinas prodierint tenues (non simpliciter, sed per comparationem ad crassas) & copiosæ, iam scilicet liberatis viis, & cocta materia, iuuant. Præcipue verò tales, tenues & copiosæ exiunt his quibus ab initio, hoc est, primis quatuor diebus, aut non multo post, i. primis periodis (vt primo septenario) urina sedimen obtinet. Sed cauendum, ne nobis imponat sedimentum, vt anno 1545. Lutetiæ est obseruatum in urinis. Nam primis diebus sedimen apparebat: quod etiam si promitteret crisin, fallebat tamen medicos. Sedimentum igitur triplex est in morbis. Vnum, quod apparet ex coctione alimenti, non ratione morbi: & illud non permanet. Aliud est, quale est illud cuius hinc meminit Hipp. quod fit ratione grauitatis materiæ, non coctionis. Cuius rei admonet nos etiam Aëtius. Nam in morbis crudis & febribus à cruda & crassa materia primo die apparet urinæ crassæ, & crudæ, quæ simulatque agitantur à calore, & à flatibus disperguntur, fiunt grumosa secundo die: tertio die materia illa discussis flatibus subsidet. Hoc sedimen indicium est initij coctionis, & fallax est, quia non fit propter coctionem. Præterea hoc sedimentum paulo post

post commutatur in sublimamentum, ita ut 7. die & sequent. diebus criticis sedimēti loco appareat sublimamenta: quia tūc natura vehementius contendit in coctione, quod dū facit, plures flatus gignit, quia materiā illā crassam subuehunt, atq. ita attollitur nubes in summū. Postquam natura vehementer cōtendit in coctione diebus sequētib⁹ in medio vrinę erit nubes, quę postremō conuertetur in sedimentum: quod naturale. Ceterum in his vrinis crassis cōsiderare debemus an permaneant crassę: estque distinguendū. Vel vires sunt imbecillę, & alia signa apparent. morietur æger: vel robustę sunt, nec talia adfunt signa, seruabitur quidem, sed longus erit morbus.

S C H O L I A.

Hætenus diagnōsin ac prognōsin febrium ex variis earundem symptomati. us desumptam protulit: nunc de vrinis, quę febrili, ut pote affectuum venosi generis propria omniumq. certissima sunt iudicia, agit: & quę ex illarū chymosi. quantitate puritate, odore, colore ac contentu ratio in febribus haberi possit, proponit. Primū diagnosticū est de vrina chymosi. Quibus. ūque febricitantibus, nulla interim affectione nephritica laborantibus, vrina sunt crassę, ob crudi humoris copiā, & cōfusis cōtenti a flatulēto spiritu: grumosa, dispersa neorematibus, ut quibusdā vrina partib. dispersa & glomerata appareant: pauca, interceptis quodammodo vrina viis, ob crudi humoris crassitudinem, & imperfecta secretionē ob materia contumaciam: si ab iis tenues, id est mediocriter crassę, abunde ferantur, excitata natura vi, liberatis obstructis, & preparata materia: adiumentum adferunt: quod scilicet vel abscessu liberent, vel humoris morbifici successionem in alias partes vacuandi significent. Maxime verd huiusmodi

HIPPOCR. APHOR.

urina funduntur, quibus ab initio, utpote primo quaternario, aut non ita multo post ut septenario, hypostasin habent loco & materia bonam, ex quo significatio fit integritatis partium solidarum, vegeti caloris nativi, & materiae passivi capax: quemadmodum Dionis ad dysenteriam, Aristoni puero ad hamorrhagiam contrigiisse legimus lib. 1. Epidem. Vide Aphor. 69. sect. 2. lib. 5. Coac.

APHOR. LXX.

Οκόποις ἢ ἐν πυρετοῖσι τὰ δῖρα ἀσθενέστατα, καὶ οἷον ἰσχυρότερον. τέτοιαι κεφαλῆλαι ἢ πύρεσιν, ἢ πυρετοῖσι.

Quibus per febres urina perturbatae sunt, quales iumentorum, iis dolores capitis vel adsunt, vel aderunt.

DUplex est genus febrilium in quibus sunt haec urinae. Unum, in quo est sola cruda materia. Alterum in quo copiosa bilis permixta est multae cruditati. Galenus 6. Epid. Sabinum interpretem Hippocratis reprehendit, quia indicabat eas urinas turbulentas signum esse colliquationis: cum signa sint multitudinis crudae & crassae materiae a calore febrili agitatae, & conuersae in flatum aliqua ex parte, qui eam perturbationem efficiunt, unde calor capitis tenuius. Aliquando haec urinae cum morfu & dolore descendunt. Galenus solet tribus exemplis proponere imaginem turbidarum urinarum. Primo, ut sit qualis est urina iumentorum. Secundo, ut referat mustum, in quo est multitudo crudae materiae & calor igneus, qui mouet. Tertio, ut sit perinde ac si sedimentum perturbaueris, ut cum matulam agitatas, sedimentum miscetur reliquo corpori urinae. Quibus igitur tales urinae turbidae adsunt, iis dolor capitis

pitis vel adest vel aderit, dolor inquam tensiuus. Omnis enim flatus & spiritus sua natura sursum fertur: quare si ferueat & agitetur materia à calore febrili excitatur flatus ad caput, vnde dolor ille. Adde huic capitis dolori afflictionem ventriculi magnam, tum etiam & saltus membrorum (vt manuum) & conuulsiones quasdam, palpebrarum nictationes, quæ saepe solent his febribus superuenire. Flatus enim illi saepe tantam spirituum agitatione faciunt, vt subsilire membra videantur, lib. 1. Epid. & 7. quemadmodum in musto videas, quum præceps quidam spirituum concursus fit. hinc Hipp. septimo Epid. Lotium spissum (inquit) & turbulentum signum est manifestum doloris capitis, conuulsionis, & mortis. Hoc intelligendum, siquidem sit vehemens febris, & vires non ita robustæ: vt accidit Peliphanto vxori Philini, septimo Epid. Sin in febre exigua appareat eiusmodi lotium cum robustis viribus, non est necesse ægrum mori: sed protrahetur morbus vel vsque ad diem quadagesimum.

S C H O L I A.

Secundum diagnosticum. Quibuscumque per febres, nulla sitem presente nephritici doloris suspitione, urina perurbata ac diu deposita non residunt, quæ vocantur *Spa do* *spa*, cuiusmodi esse solent animalium veterinorum: his vel adsunt vel in propinquo sunt cephalalgia symptomatica, cum delirio & conuulsionis metu, vt in Polyphemo lib. 7. Epid. Quales urinae cum virium integritate ad diuturnitatem, cum infirmitate ad mortem apparent.

G

Οκόσισιν ἐβδομάτη κείνη, ταῖσι δὲ ἑπτὰ ἡμέραις ἔχει τὸ οὖρον τῆ τετάρτῃ ἔρουσθον, ἢ τ' ἄλλῃ κ' ἡμέρῃ.

Q*Vibus septimo die futura est crisis, iis quarto die nubeculam habet urina rubicundam, & alia signa pro ratione.*

In hoc Aph. non tam certandum ratione, quàm experientia: & licet hoc signum rarò accidat, aliquando tamen accidit, vt constat ex comm. Gal. & morbis quibusdam qui hodie grassantur. Fructus huius Aph. præcipuus is est, vt diligenter animadvertamus quid appareat in vrinis die 4. quia natura tunc edit signa quibus intelligamus quid sit futurum die 7. neque solum habenda est ratio eorum signorum quæ ostenduntur die 4. sed etiam eorum quæ ostenduntur diebus criticis & aliis iudicibus: quanquàm vis omnium potētissima est primis quaternariis & septenariis primis. Rubra ergo nubecula apparens in vrina 4. die indicat quid sit futurum die 7. Ex doctrina Hipp. & Gal. vrinæ rubræ significant morbum quidem salutarem, sed longum. Sed quomodo igitur si longius protrahatur morbus, Hip. hoc loco ait iudicium fieri debere septimo. Duo sunt quæ efficiunt vt morbus iudicetur die 7. Primum, quia celeriter mouetur morbus. Secundò, quia quæcunque apparent signa critica die 4. accelerant iudicium morbi; quippe cum maiorem vim habeant indicia quæ die 4. apparent, quàm quæ ceteris diebus. Jam ἑπταήμερον ambiguu est apud Hipp. Siquidem aliquando significat nubilosum, vt in Epid. Interdum ἐναίωμα, id est, sublimamentum quod nubilosum in medio vrinæ apparet. Aliquando (vt hic) est nubecula seu

seu contentum illud quod in suprema parte vrinæ
 conspicitur: idque propriè. Rarè visuntur nubeculæ
 rubræ, albæ sæpius. Rubram autem nubeculam acci-
 pimus vel à multitudine sanguinis: vel à sanguine pu-
 trente (sicut Actuarius) vel à flaua bile, vt vult Philotheus:
 vel à rubra bile, vt censent Arabes: vel à seroso sangui-
 nè, vt Gal. cuius sententia cæteris est anteponenda. Sa-
 nè bilis aliquando intingit vrinas rubro, vt videre est
 in ictericis. Hic autem Hip. (vt solet, notato vno parti-
 culari, quæ ei sunt similia innuere) notata nubecula
 rubra die 4. intelligit & alia signa quæ apparent die 4.
 Hinc dicit, & alia pro ratione. Quod trifariam expo-
 nitur. Primum sic, si 4. die appareat nubes rubra vel al-
 ba, 7. die iudicium fiet: si in morbis thoracis appareat
 4. die sputum coctum, hoc est, album, læue, & æqualc.
 7. die fiet iudicium: Si in morbis ventris 4. die appa-
 reant bonæ deiectiones, fiet item crisis die 7. Altera
 expositio sic se habet: non solum oportet medicum
 considerare quartum diem & septimum, sed etiam re-
 liquos dies indices & criticos. Tertia non solum me-
 dico spectanda signa coctionis, sed & reliqua quæ ap-
 parent in toto corpore, vt est facies ægri, decubitus,
 &c. Tres hæc expositiones possunt admitti.

S C H O L I A.

Tertium diagnosticum. Quibus ad salutem fit crisis per hæ-
 morrhagiam, aut sudore, aut alui profluuium in peracu-
 tu morbo, primo septenario totius historie: in acutis secundo
 aut tertio septenario: hæc nubeculam vrina habet subrubram à
 sero sanguinis omnium humorum, maxime peptici, capaci,
 quarto die, qui index septimi esse solet: eodemque modo de
 aliis morborum generibus iudicandum per propria cuiusque

G ij

excrementa quorūm concoctio semper diebus iudicij us indicatur. Tanta nimirum vis est dierum indicantium & iudicantium in morbis non modo acutis, sed & omnibus alijs. Sic nimirum in morbis thoracis licet illi raro per sputum crisin habeant, tamen eorum concoctio per sputum proditur. Unde ab Hipp. dictum, si sputum statim appareat, morbum reddat breviorē. Quamvis autem dies iudices, ut quartus, notas coctionis habeant, non tamen futurā crisin proximo die critico necessariō indicant, nisi in morbis qui coniunctam habēt magnitudinem symptomatum cum motus celeritate. Nam præterquam quod multi morbi nō excretionē, sed aut coctionē, aut abscessū finiūtur, plures sunt morbi qui paulatim & sensim solvuntur. Ergo sic collige. Si morbus crisin optimam habiturus est die septimo necessariō quarto die signa coctionis edentur. Non cōtrā, si die quarto nota coctionis appareat die septimo crisis ita ut nota quæ in diebus iudicibus apparent, potius sint signa mortis aut salutis, quàm criseos.

APHOR. LXXII.

Ὅσους ἔρα θλεφάνια, λευκὰ, ποικιλὰ, κάλιστα ἢ ἐν τῆν φρενιτικοῖσιν ἐπιφαίνετ).

Quibus urina pellucida & alba sunt, male: maximè verò ubi in phreniticis apparuerint.

Huiusmodi urinae apparere possunt in febribus longis ubi est cruditas & obstructio grauis, ut sæpe in quartanis circa initia. hinc nihil est iudicandum, sed sperandum cum tempore. Sin perseverent, & vires dissoluantur, mors expectanda. Interdum (quamquam raro) in febribus ardentibus (quam res est deplorata) meiuunt multas aquas albas & perspicuas. hæc urinis tria significant, extremam cruditatem, imbecillita temp

litatem facultatis coctricis, passionem venosi generis. Nonnunquam flaua bilis, quę vrinam intingebat alio se conuertit, vt ad cerebrum: quod malum est, si repente fiat, quia aut delirat æger, aut breui delirabit: Nullus vnquam (inquit Gal. lib. de Crit.) seruat phreneticus, cui appareant hæ vrinę perspicuę & albę. Phrenetici non semper dicuntur, qui laborant cerebri aut meningum eius inflammatione: sed hic phreneticos appellamus, quicumque cum febre assidua laborat assiduo delitio. Ab his distinguuntur Maniaci febre tantum: quia in Maniacis est perpetuum delirium, sed non febris perpetua. At in *phreneticis* delirant tantum per accessiones febris. Non tamen ex vrinis albis & propter bilis transmutationem semper necesse est prædicere delirium. Nam interdum contingit, vt inde sequatur hæmorrhagia critica. Aliàs bilis febris materia criticę diuertit ad intestina, & tum fiunt dysenterię. Quod notatur primo Epid. de Bithone & Critia, quibus cum repente factę fuissent nitidę & subpallidę vrinę, oborta dysenteria biliola euaserunt.

S C H O L I A.

Quartum diagnosticum. Quibuscuque febricitantibus uela proposita intermissionis spe, ab antea actis perasphni signis, vrinę pellucidę, & quarum liquorem visus acies facillimę penetrat, albę ac tincturę biliöse expertes vel à summa cruditate, aut sanę à translatione symptomatica ad caput, non autem critica ad hæmorrhagiam, neque per diadochen seu successorem ad intestina, quam mox sequitur dysenteria critica: præterea existunt: quod eiusmodi excrementa sint contra naturam morbi acuti ac biliosissimi, & agri huiusmodi fere in phreneticis apparent, excitata à inflammatione in cerebro à bilis in illam partem affluxu. Notandum verò

G iij

HIPPOCR. APHOR.

Subaudiendum hic febricitantibus febre acuta. Perspicua enim urine prater quam quod in sanis laudabiles sunt, in febricitantibus affectibus, in febre etiam miti non omnino mala apparere possunt, in ea potissimum febre, in qua ad abscessum apparent. Notanda quoque historia Dionis, qui post crisa excrevit urinas albas & pellucidas: quod contigit, quia bilis ad intestina derivata est, & fecit dysenteriam criticam. Si inuenis fuisse ad hemorrhagiam sursum ascendisset bilis.

APHOR. LXXIII.

Οκείσιαν ὑποχόνδρια μετέωρα ἀσθενεῖσιν ἐμφύσει ἀλγέματα ἐπιχνομενῶν ἀνὰ κοιλίαν τυτίσει καθαυραίνοντι, ἀλλὰ μὴ φύσαι καθαρά γένεσιν, ἢ ἔρε πᾶντος ἐπιλθῆ. ἐν πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

Quibus elata hypochondria murmurant, lumborum dolore succedente, eis alui humectantur: nisi flatus erumpant, aut urina copia prodeat. Hæc verò in febribus accidit.

Hic Aph. locum habet in pituitosis & phlegmaticis febribus, quæ focum habent in ventre & circa ventrem: natura dum eam materiam coquit quæ in ventre continetur, fiunt flatus, quibus materiae permixtis & inflantur hypochondria, & βορβορέων excitantur. Sunt autem hypochondria partes laterales supra umbilicum exteriores & interiores. Tamen hic per hypochondria intelligit subiecta loca caua, hoc est, intestina hypochondriis subiecta. μετέωρα, h. e. inflata & suspensa, quia suspendi videntur quæ tument. hæc vox aliquando extenditur ad tumores prater naturam, qui à flatibus tantum fiunt, ἀσθενεῖσιν, i. murmurantia. hæc vox Græca fictitia affectum representat.

Fit

Fit autem *σφοδερυμὸς*, quando flatus humiditati permixtus, eam in loco cauo (vt intestino) exagitat. Per lumbos non intelligimus hīc musculos lumbares interiores & exteriores: sed & renes, & ea intestina quæ sunt ad lumbos, vt cæcum, & coli partem annexam renibus. Hippocrates enim loquitur more vulgi, quod ita dicere solet, si quando doleat aliqua lumborum parte, *Les reins me font mal. les alui humectantur.* Non aliter hæc sunt, quàm quod de ventis scripsit Verg. primo *Æneid.* qui venti inclusi magno cum murmure montis circum claustra fremunt, sed impulsomonte quæ data porta ruunt: sic flatus in tenuibus & flexuosis intestinis, ad hypochondria & ilia sitis inclusi, si post longum murmur tandem eruperint ad lumbos vbi sunt crassa intestina, cæcum & colon, illic fit distentio & dolor; quod si flatus cum humiditate descendat ad rectum intestinum, & fiat magna deiectio, dolor lumborum cessat, & febris. Alui ergo *αδουρησις*, vel quia *αδρω*, vel quia *αδρ*, id est valde humectantur, magnique fit vacuatio flatus & humiditatis. *Nisi flatus erumpant*, &c. Sæpius diximus quod natura aliquando non semel, sed pluribus vicibus molitur tum cœctionem morbi, tum excretionem per sudores, &c. Ea itaque partem pituitæ interdum coquit & conuertit in sanguinem ac distribuit in corpus: ex hac cœctione plerunque superest tantum flatus, quem natura postea eiicit: sepe superest aliquid pituitæ, quod tanquam ineptum alendo corpori excernit per vrinas. Hæc verò in febribus, quæ materiam habent pituitam crudam inclusam in ventre, & circa ventrem.

Quintum diagnosticum. Quibuscumque hypochondria cum armure repente intumuerunt, ac veluti suspensa percipiuntur sine inflammatione, aut scirrho, superuenientes dolores lumborum proprie dictorum partiumque qua in lumbis continentur, & earum qua ab his originem ducunt, unde significatio fit materia deorsum vergentis, his alui humectantur, si ad partes à lumbis on. ita feratur materia: nisi flatus silentes, sonori, stridentes erumpant: aut vis urina magna fundatur, translata materia qua metecorisinum & borborigmum faciebat, ad partes qua in lumbis continentur. Atque hac in febribus essentialibus, nec ulla aut inflammati hepatis aut scirrhi causa adferatur. Nam febres illarum affectionum non sunt essentialis, sed symptomatica. Ceterum παρωστικὸς tribus modis sumitur apud Hipp. Primo pro hypochondrij vnius vel utriusq; tumore. Secundo, pro respiratione sublimi, cum scilicet quis nisi erecta ceruice respirare potest. Tertio pro ἀνάσσει, cum quis non potest iacere, sed semirectus in lecto se continet: & coniunctum hoc est cum inflammatione, est in ingenti & difficultate respirationis. Meteorismus autem hypochondrij coniungitur cum triplici inaequalitate substantiae, ut cum durum aut molle: quantitate, ut cum contractum, aut non: qualitate, ut cum frigidum aut calidum.

APHOR. LXXIIII.

Οκόσις ἐλπίς ἐς τὰ ἀρθρα ἀφίστασθαι (ῥύε) ἢ δὲ σάσιος ἔστιν πολὺ καὶ παχὺ καὶ λευκὸν γινώσκον. ὅτι ἐν τοῖσι κοπιδέσει πυρετοῖσι τεταρταίοισιν ἀρχῆν ἐνίοισι γίνασθαι. ὡς ἔστιν ἐν ῥίναν ἀιμορραγίῃ, καὶ πάλιν ταχὺ λυεῖ.

Quius spes est ad articulos futurum abscessum, liberat ab abscessu urina multa crassa, & alba prodiens, qualis

lis in laboriosis febribus quarto die quibusdam exire incipit. Si verò sanguis quoque e naribus profluxerit, breui admodum leuatur aeger.

Hic Aphor. locum habet in febribus quæ materiam habent multam, crassam & frigidam. Cum ergo natura molietur morborum solutiones, primùm per excretionem, deinde per coctionem, pòst per abscessum, postremò per metathesin, hoc est morbi transmutationem in morbum. Vt cum è grauiori morbo fit leuior, si ponamus febrem à multitudine crudæ & crassæ materiæ, quia hæc materia rarè iudicatur per excretionem: in ea febre expectandus potius abscessus aut coctio, quàm excretio. Si contigerit, vt natura robusta sit & viæ vrinales pateant, natura excernit partem materiæ crudæ cum cocta, non expectata perfecta coctione morbi aut abscessus, tuncque sient vrinæ multæ, albæ, crassæ ac crudæ: multæ, ob humoris multitudinem, & quia vt diximus natura robusta est, & viæ liberæ. Albæ, ob pituitæ naturam quæ alba est. Crassæ, quia vnà cum parte materiæ coctæ excernitur cruda. Quare quibus in febribus à materia cruda & crassa (in quibus lassitudo est magna, & dolor in articulis) expectamus abscessum in articulos, non est expectandus abscessus ad articulos, si aeger derepentè meiat vrinas multas crassas & albas. Porro laboriosarum febrium, vt antea dictum est, duplex est genus: vnum, quod reuera natam est ex vehementi motu & exercitio: vt si quis diu æstate sub sole sese exercuerit: in qua febre est lassitudinis vlcerosæ sensus, eamque hoc loco intelligit Philoteus. Alterum, quod natum est ex multitudine crudæ & crassæ materiæ, in qua etiam si non antecesserit exercitium, aeger tamen ma-

HIPPOCR. APHOR.

gnam sentit lassitudinem, vt non possit mouere corpus sine dolore: & hanc hoc loco intelligit Hippocr. prima illa febris ex multo labore biliosissima est neque potest iudicari per abscessum, sed potius per sudores aut hæmorrhagiam. Gal. in 6. Epid. vbi Hippocr. citat hanc sententiam in seruo Archigenis, dicit hoc in loco oportere intelligere febrem laboriosam ex multa materia cruda & crassa, quæ sæpius soluitur per coctionem vel abscessum. Addit in com. posse præcessisse aliquid exercitij, vnde lassi sunt articuli & excelsi. Vt si quis plenus crudi & crassi humoris corpus exerceat, facile is humor incendetur & febrem adferet. Neque (vt Oribasius) intelligemus hemitritæon & duplicem tertianam: neque vt alij, febres graves & solutu difficiles: neque (vt Philotheus) febrem laboriosam ortam ex vehementiori motu & exercitio: quæ vt est biliosissima non solet iudicari per abscessum, sed potius per sudores aut hæmorrhagiam. (*Quarto die.*) Solet sæpe Hippocr. notato vno multa intelligere: & ita hîc intelligit quoque reliquos dies indices & iudices, vt septimum, II. 14. 17. & 20. Nunc quarto die Hippocr. dicit, quod in his febribus solet sæpe accelerari solutio morbi. (*Si verò sanguis &c.*) Queritur, an velit Hippocr. vt simul & vrinæ albæ ac crassæ excernantur, & sanguis fluat è naribus? Potest istud contingere: quia in his febribus est materia multa & cruda, cui nonnunquam permixtum est bilis aliquid. Itaque si natura quod crassum est excernit per vrinas: quod tenuius est & calidius per nares, breui soluetur morbus, eo quod ita tota materia expurgatur.

SCHO.

Sextum diagnosticum. Quibuscumque spes est ad articulos abscessum iri in febre diuturna, cuius diurnitas in peccati difficultate consistit: accedente etiam articularum dolore praecedente, coniuncto aut superueniente: ab abscessu vindicat urina multa crassa & alba, cuiusmodi in febribus à lassitudine vltro aborta natis, primis statim diebus nonnullis ferri incipit, ut Archigenis seruo 6. Epid. sect. 4. textu 2. Quod si & sanguinis è naribus profluum accesserit, breui admodum materia & occasio iam iam futuri abscessus tollitur, unde colligas tria euacuationum genera liberare ab abscessibus egrotantes febre laboriosa deent. si quis in illis abscessus speratur: fluxus ventris, urina multa crassa, & fluxus sanguinis. Abscessus autem tum demum sperandus in febribus laboriosis, si dolor non cessauerit, sputum non excernatur secundum rationem, neque fuerint alui deiectiones biliose, neque dissolutae atque syncerae, neque urina valde multa & crassa, ac plurimum continens sedimentum. Quales omnes febres à crassis ac pituitosis humoribus ortum habent,

APHOR. LXXV.

HN αίμα η πύον εύρέη, τῶν νεφρῶν, η τῆς κύστεως ἔλκασιν σημαίνει.

Si quis sanguinem aut pus moueat, renum aut vesicae emulseratio significatur.

Difficultas in eo est, an oporteat legere sanguinem aut pus, aut sanguinem & pus simul. Celsus vertit, aut, non &. At Gal. magis probat, quam non. Ex sententia omnium interpretum sanguis & pus videtur posse excerni & simul seorsum & pene, vesica, micatibus urinae,

HIPPOCR. APHOR.

renibus, hepate, thorace, corde, pulmone, & toto corpore. Purus sanguis (& cum pure etiam) excernitur pene, & aliquando è collo vesicæ. At urine permixtus venit potius à vesica. Vbi autè ex aliis corporis partibus pus vel sanguis aut pus & sanguis excernitur, inspiciedum qua in parte sit dolor. Estne necesse si quando pus & sanguis effluat vnà cum vrina, vt sit à vesica aut à renibus? Minimè verò. Nam sit aliquàdo vt sanguis ex vna parte proficiscatur, & pus ex alia. Vt si quis est abscessus in hepate, vel thorace, vel pulmone, vel corde, pus interdum demittitur ad vesicam: quod pus cum sit acre in transitu exulcerat quampiam venam (vt in partibus vrinariis) ita vt sanguis cum pure simul fluat per vrinam. Vt contigit semel mulieri nostre ætatis, quæ quatuor menses integris minxit pus, & aliquando propter puris acrimoniam sanguinem puri commixtum. Medici consulti adhibuerunt remedia, ac si renes exulcerati fuissent, quod in eis per intervalla magnum dolorem sentiret mulier. Hæc moritur quarto mense, dissecta est, inuenti renes integri & vesica integra: at in corde inuèti sunt duo calculi & abscessus multi, qui expurgabantur per vrinam, atque in transitu pus dolorem infligebat renibus. Sic solus sanguis potest à thorace demitti ad vesicam vt excernatur. Itaque non est omninò fidèdum Aphorismis, qui veri sunt magna ex parte: & magna ex parte sanguis aut pus cum vrina, est à vesica aut renibus, quorum exulceratio significatur.

SCHOLIA.

Sepimus diagnosticum. Si sanguinem quis, aut pus meiat
vt meendi finem non faciat, vt nulla suspicio sit partium
diaphrag.

diaphragmate superiorum male affectarum: nec peculiaris morbi ipsius pudendi, aut fistula urinaria, renum aut vesicæ exulcerationem significat: præsertim si purulenta urina cruentas sequatur. Qui sæda illuuiæ laborant, pus quidem dicuntur reddere, sed non meiere: nam ipsi non spectatur in ipso excretionis actu, sed cum iam ad vesicam urina influxit. Item, sanguis meitur sæpenumero vel ob suppressas hæmorrhoides: vel ab amputata, aut mutilata aliqua corporis parte: vel à venis totius corporis sanguinem quantitate aut qualitate peccantem continentibus, sese sanguine vicissim, per venas exulgentes nimiam bianres, in renes exonerantibus: vel ab hepate imbecillo: vel à venis mesarai, aut alterius partis: vel à laxatis meatibus ad renes sanguinem ducentibus: vel vitio renum imbecillitate laborantium, ut qui non possunt frui eo sanguine qui debet assimilari & in nutritionem conueri: vel ab attritu calculi. Proinde ex cruentis urinis statim non diiudicandum de exulceratis renibus, nisi pus & sanguis mictu excernatur. Ideo illa particula, in textu debet verti per copulatiuam coniunctionem.

APHOR. LXXVI.

Οκόποιον ἐν τῷ ὕρῳ παχὺ εἶναι ἄρα μικρὰ ἢ ὡσπερ τεύχεα ζυρεζέρονται, ταῖς τοῖσιν δὲ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

Quibus cum urina crassa exigua caruncula aut veluti pili una exeunt, ij: a renibus excernuntur.

Possunt è renibus & vesica aliquando emingi carunculae, quæ reuera carunculae sunt, & aliquando non carunculis, sed carunculae tantum similia. Gal. in comm. profitetur se nunquam vidisse in urinis has carunculas veras: tamen verisimile est Hippocratem vidisse. Idem Gal. sexto de hoc loc. affirmavit harum

caruncularum, quæ quidem indicat locum affectum, ut renes. Quomodo ubi est dysenteria & exulceratio in intestinis, excernitur sæpe pinguedo & caruncula, intestinorum substantia: ubi est vlcus pulmonis, expuitur aliquando pulmo ipse: ita si sit in renibus pus acre & mordax, sæpe caruncula de renum substantia cum vrinis exeunt, & hoc est quod vult Hipp. Quando igitur in vrinis videbimus carunculas, intelligemus magnum esse vlcus renum: sed necesse est antequam emingantur tales vrinæ, præcessisse renum dolorem, & vrinas purulentas. Et eiusmodi quidam carunculas mictas non comitatur febris. Aliquando simile quid carunculis excernitur, quod facit sedimentum orobeum. Hæ vrinæ significant sanguinem crassiorē in hepate aut renibus assari à calore febris, quæ sæpe est ardentissima. Ponamus duos ægros, vnum qui emingat veras carunculas, alterum, qui particulas similes carunculis. Siquidem adsit vehementissima febris, intelligemus sanguinem crassiorē assari à febre. Si verò præcessit vrina purulenta & dolor in renibus, & emingantur caruncula, dicemus has esse de renū substantia. Crassam vrinam hinc exponit Gal. mediocrem, ut hæc comparetur ad tenuem & aquosam. (*Aur veluri capilli.*) Morbus hic dicitur *τρυχίασις*. id est, capillitium, frequens est in his regionibus. Multi enim (ut ij) qui temperanter viuunt, & quibus præsertim magnus est calor hepatis, renum, & venosi generis) emittunt capillos longos vnà cum vrina, & aliquando breues. Neque solum capillos, sed etiam vermes, ut ipsimet vidimus. Horum capillorum materia est pituita quadam lenta, viscida, & mucosa, quæ effluit aliquando à venis, interdum à ventriculo per hepar ad renes: quod ubi peruenit, rerum caliditate relictaur & conuertit.

tur in capillos. Nonnunquam eadem pilorum materia dum putrescit in renibus, animatur, & vertitur in vermes. Plerunque ea materia non est per se lenta & crassa: sed (ut est ductilis) ob viarum, per quas transit, calorem sæpe lentescit. Quicquid sit, ubi colligitur eiusmodi materia crassa & lenta in renibus, oportet hos esse calidiores. Hi autem capilli (auctore Gal. in comm.) semper meiuntur cum vrinis crassis, hoc est, nunquam cum tenuibus: & nos ipsi vidimus excerni cum crassis vrinis.

SCHOLIA.

Octavum diagnosticon. Caruncula, aut fil. menta cum vrina excreta, à renibus prodeunt. Reuera caruncula exeuntes cum vrina, renes exulceratos indicant: filamenta tamen aliunde quàm à renibus ulceratis manare posse certum est, nam vel à venis adustum sanguinem continentibus: aliquando ex ijs vasis quæ parastata dicuntur, in quibus teretem figuram sortiuntur ex seminis materia, qua vi morbi sensim defluens calore crassescit, apparent autem in iis plurima, qui sæda exulcerat àque Gonorrhœa correpti non ita pridem fuerunt, & iis mulieribus albicantes menses profluunt, aut uterus sæda colluie turget: nonnunquam & vrine qua prima fit à concubitu, tale quiddam refert, aut aliquantum filamentis crassius. Reperitur hic Aph. lib. de natura humana.

APHOR. LXXVII.

Oκτώστον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰσχυρὰ πτυρῶδες οὐρὴν ἐπιέρουσαν πύρρῳσι καὶ κῶσις ἴσχυρῶς.

ΑΦΗΡΑ

Quibus cum urina crassa, quedam furfurosa unà exeunt, his vesica scabie laborat.

Crassa, id est, mediocriter habete. In tunica interiori vesicæ potest aliquando colligi acris & salfa pituita quæ scabiem efficiat, non secus atque in cute exteriori. Quare quemadmodum exterior cutis scabiosa si confricetur, reddit furfures: ita non mirum est, si vesicæ scabiosæ idem accidat. Sic etiam quemadmodum in cutis exterioris scabie, psora, lepra, impetiginibus: ita & ex vesica scabiosa possunt deradi veluti quædam squamæ aut lamæ, ut cum urinis excernantur. Sed Hipp. ut est brevis, dixit tantum furfurea. Aliquando farfar aut simile quid farfuri emingitur in febribus ardentibus, ubi non vesica, sed totum venosum genus scabiem parte interiori contraxit: idque vel à pituita salfa, vel à bile vsta, vel ab humore melancholico. Quamobrem ubi in febribus ardentibus talia sedimenta erant, vel innatantia quædam in urinis, dicemus vehementem febrem id efficere, & summam esse colliquationem: quod admodum periculosum est. Contrà si nulla sit febris, & adsit pruritus ac dolor in interiori parte vesicæ, ex eiusmodi urinis colligemus vesicam scabie infestari.

SCHOLIA.

Nonum diagnosticum. Si cum urina crassa concocta ut nulla sit suspicio male affectarum venarum, furfures quidam ferantur, vesica psora laborat, et si que aspera & superficie tenus exulcerata. Talis autem urina mala est, quia curatu difficilem affectum indicat. Reperitur hic Apho. 5. Epid. & lib. de natura hominis.

APHOR.

APHOR. LXXVIII.

Ὅτι δὲ ἀπὸ συμφορῶν αἷμα ἐρέσει, ταῦτα δὲ ἀπὸ τῆς φραγῆς φλεβίᾳ ῥῆξιν σημαίνει.

Quicumque inopinanter sanguinem meiunt, his in renibus venula ruptionem significat.

Disputarunt veteres de mictione sanguinis. Est apud Aurelium Milesium medicum, qui contendebat fieri ob imbecillitatem vasorum spermaticorumque quod sanguinem conceptum continere non poterant, emittebant. Archigenes vero ait, quemadmodum statis temporibus excitantur derepente mentes mulieribus, & viris quibusdam hæmorrhoides: ita & aliquando statis periodis collectus in corpore sanguis multus defluit ad renes & vesicam, unde cruentæ urinæ. Sed habendum est ita tunc fieri excretionem sponte naturæ sine rupta vena. Quantum ad Miliesium attinet, nos ipsi vidimus adolescentes duos qui propter immoderatam venerem sanguinem purum meiebant. In his verisimile est fuisse vasorum spermaticorum imbecillitatem. Sunt & nonnulli qui si durius equitent, aut sese exerceant immoderatus, excalectis renibus sanguinem meiant. Ex doctrina itaque Galeni est, urinas exire cruentas interdum ab hepate, aliquando ex imbecillitate renum, nonnunquam rupta vena in renibus vel vesica, aut erosa vena, aut aperta. Si rupta vena, sanguis erit copiosus, purus, & derepente effluet. Si aperta per anastomosis, & laxiora sunt venarum ora, tunc non emittetur purus sanguis, sed tinctæ erunt sanguine urinæ. Si vas sit excisum, præcipue quum præcessit vlcus, effundetur sanguis non purus, non copiosus, neque repente, nisi magna sit erosio. Ceterum venæ ruptio de

H

qua hic est sermo, sit quum à multo sanguine & craffo vas distenditur, quam distentionem sequitur venæ ruptio, vnde mictus sanguinis. A'πὸ ταυτομάτης autem dicitur tripliciter, vel pro sponte, vt Apho. 2. lib. 1. vel ἐξαίφνης, ἢ ἀπὸ θύσης, hoc est, repente, & vniuersim ac copiosè, vt hoc loco. At qui sanguis ex vesicæ vena rupta aut excisa emittitur, non tam copiosus est quam à renibus.

S C H O L I A.

Decimum diagnosticon. Quicumque repente atque conserptim sanguinem meiendo fundunt, sponte & absque causa manifesta, quæ vel interna, vt vena ruptura aut vasorum anastomosis: vel externa, vt saltus, ictus, medicamenti acrioris portio, his rupta à renibus vena significatio fit. Notandum verò mictionem cruentam multiplicem esse, & à variis causis excitari. Puri synceri que sanguinis eruptio ex interiore penis meatu, vt in his qui immoderatè coeunt, mictio haudquaquam appellanda, quod sine vrina, nulloque voluntatis arbitrio ex rupta, aperta, vel excisa vena fiat. Vt ergo mictio cruenta dicatur, oportet sanguinem vrina permisceri. Is autem sanguis qui mingitur, vel à renibus, vel à sphinctere cervicis musculo, vel ab uretere, vel à vesicæ corpore emanat. Copiosus quidè à renibus, aut sphinctere emanare potest: ab uretere autem aut vesicæ corpore paucus. Qui à renibus quomodocunque affectis defluit vrina toti exquiritè permiscetur, vt ea quasi dilutus ac tenuis quidam sit sanguis, hic verò mox subsidet rubicundus, liquidus ac minimè concretus. Qui verò sphinctere musculo in vesicæ capacitatem instillatus mictionem cruentam reddit, vrinam non equabiliter perfundit, ac subsidens in imo concrefcit in grumus: eius quoque portio aut grumus interdum citra vrinam excidit.

excidit: dolor plerunque meiendo premit, ac veluti radicem
penis adurit, aliâque vel ulceris vel rupta vena signa comi-
tantur.

APHOR. LXXIX.

Ὅμοιοι ἐν τῷ ἔργῳ ψαμμάδια ὑφίστασθαι, ταῦτοι οἱσιν ἢ κύν-
σις λιθία.

*Vibis in urina subsident sabulosa, his vesica calculo
laborat.*

GAl. non probât hanc sententiam, nisi intelliga-
mus arenas esse signum calculi renum vel vesi-
cæ. Alij interpretantur Hippocratem, quod vbi cal-
culus est in vesica, meuntur arenæ: non tamen sequi-
tur: arenæ apparent in urina, ergo calculus est in vesi-
ca. Hippocr. lib. de morbis internis reprehendit ve-
teres medicos, qui putant arenam esse signum calculi
in vesica, non autem renibus. Verum est, quod sæpe
habemus rationem arenæ: nec tamen est intelli-
gendum, arena est, ergo calculus. Multi enim pos-
sunt meiere arenas, vt non sit calculus. Sic non sequi-
tur, non emittit urinas arenosas, ergo non est calcu-
lus. Nam aliquando calculus est, nec tamen arenæ
meuntur: & maximè vbi calculus infixus est substan-
tiæ renum. Ergo arena non potest esse constans si-
gnum calculi. Verum signa certissima calculi in reni-
bus sunt ea quæ ab Hippocr. scribuntur 6. Epid.
& lib. de morbis internis. sexto enim Epid. In renem
(inquit) dolor grauis. Et lib. de mor. int. In renem
dolor acutus. Horum vtrunque verum est, hic do-
lor lumborum sæpe extenditur ad nothas costas, &

H ij

descendit ad testiculum respondentem reni affecto. Præterea stupor est cruris eiusdem partis, idque propter consentum nervorum & venæ emulgentis. Et hi primum vomunt pituitam, postea ubi intenduntur dolores biliosa, æruginosa. Deinde quum vrina descendit in vesicam & fistulam urinariam, dolor est acerbissimus, ut sæpe moriantur. Tum astringunt se & incurvant, subsistit vrina, deinde substillat, ac vacuata vrina mitescit dolor. Postremo descendunt arenæ rosæ, & rubræ & flavræ, vel medio colore inter rubrum & flauum. Quæritur, an veluti sunt signa calculi renum, sint quoque signa calculi in vesica? Sunt qui negant calculum gigni in vesica, eò quòd antè gignantur in renibus. Gal. tamen dicit gigni, sed ferè albidior est, asperior, & maior, quàm à renibus: quanquam possit nihilominus arena è renibus descendere in vesicam, & ibi concrefcere in calculum. Si itaque videmus aliquem meiere vrinas arenosas, difficultate meendi laborare, dolorem percipere in pube, & præterea quum meit, sentire corpus quoddam graue quod veluti obstruat os vesicæ, tum certò iudicare poteris calculum esse in vesica. Sed signum erit certius si catheterem immittas in vesicam, & diligenter circumducas in omnes partes vesicæ. Aliquando fluctuat in vesica calculus, & tum facile est euellere, vel sine periculo. At si tenacissimè inhæret tunicæ vesicæ, non poterit vniquam euelli sine vitæ periculo: quia interim dum magna vi euellitur & extrahitur, dilaniatur vesica vnde magna febris & inflammatio suboritur, & statim moriuntur. Cæterum calculi non solum in renibus & vesica, sed etiam in aliis corporis partibus gignantur: ut in corde in muliere quadam inuenti sunt duo calculi

in

in modum testæ limacis: in utero, quod vidit Hippoc. in capite, qui calculus omnino inhærebat, ut vidimus in liene, ut & scirrhus: in colo intestino, in hepate, in folliculo fellis sæpe in his regionibus: in mesenterio cuiusdam pueri: in pulmonibus, lib. de loc. aff. de eo qui grandines expuebat. Gignitur autem calculus, quia in vesica, ut & in aliis corporis partibus potest esse crassa, lenta, & viscida pituita, quæ à calore concresecat & coëat in calculum. In pueris gignitur sæpius in vesica, non alia ratione, quàm quia est iis robustus calor natiuus: idque maxime si utantur lacte crassiore, intemperante victu, intempestiuo exercitio. Succus enim ille crassus in distributionem alimenti descendit ad renes. horum vis robusta deponit in vesicam, ubi calore lapidescit. Adde his, quòd viæ à renibus ad vesicam sunt molles, laxæ, & facile cedentes. At in adultis fit potius calculus in renibus quàm in vesica. Vide Gal. in sextum Epid. Quibus igitur in vrina sunt arenulæ, &c. Philotheus putat eas arenas esse detritum aliquod calculi: sed falsum est. Nam aliquando & calculus est, & arenæ sunt seorsum. Præterea calculi vesicæ sunt duri, renum verò friabiles. Quinetiam dicit idem Philoth. quod propter capacitatem vesicæ calculus fit sæpius in vesica, quàm in renibus. Imò sæpius generatur in renibus, quàm in vesica. Verum quidem est vesicæ capacitatem aliquid conferre: sed magis causa calculi est robor facultatis renum, & præterea facilis mollisque viæ à renibus per meatus urinarios. Fit aliquando ut pituita ad vesicam delapsa repræsentet calculum, & sua qualitate faciat stranguariam. Aliquado potest esse in vesica & pus & calculus, ut æger reddat vrinas modò purulentas, modò areno-

H iij

HIPPOCR. APHOR.

fas: vnum non tollit alterum. Possunt denique excita-
 ri dolores in vesica & calculo, & à pure, & à pituita
 putri. Quare non est fidendum vni signo.

SCHOLIA.

VNdecimum diagnosticum. Si in vrina crassa, arenula
 seu sabulosa quedam resideant, calculi in vesica aut
 renibus significatio fit. si modo arenula illa diutius retinean-
 tur, aut paulatim ac pauca quantitate excernantur: quan-
 quam arenula cum vrina excreta non semper in renibus aut
 vesica concretum calculum, aut diathesin ad calculi genera-
 tionem indicant, sed sapissime in iecore & venis vitium esse
 significant. has sic distingues. Que propter sanguinis in venis
 aduersionem cum vrina exeunt, subtiliores esse solent, raro-
 que subsident: sed ad matula herent latera. Tales sepe per
 ardentis febres meuntur, interdum etiam per sanitatem
 in quibus iecoris calor est feruentior. Ideo autem vrine cal-
 culo laborantium aquea ac alba visuntur, quia obstructis
 renibus à crassa materia, veluti per tenue aliquod cribrum
 effluunt, aut sanè, quia vesica calculi frigiditate affecta, v-
 rinam neque concoquit, neque renes trahendo expurgat.

APHOR. LXXX.

HΝ αιμα υρειν η̄ σφοδρως, η̄ παρρηειω̄ ε̄χη, η̄ ο̄ ῡνη
 εῑπιπτη̄ ε̄ς τᾱ υπογαστριον, η̄ ε̄ς το̄ περιναιον, τᾱ αῡτῑ
 κ̄υσιν πορεῑ.

SI quis sanguinem aut grumos meiat, aut vrinam gutta-
 sim emittat, dolore ad hypogastrium, pectinem & peri-
 naum pertinente, ad vesicam loca laborant.

Hoc in

HOc in Apho. Hippocrates (vt breuis est) nomine vesicæ intelligit partes omnes vinales, vt san- tis ostendit Progn. primo. Sunt autem quatuor, re- nes, vtereres, vesica, & fistula urinaria. Potest è reni- bus per vrinarios meatus fluere sanguis purus & liqui- dus ad vesicam, illicque grumescere: & tum animad- uertere oportet an dolor renum præcesserit. Potest e- rodi aut rumpi vena in meatibus vrinariis, vt effluat in vesicam sanguis, qui in grumum concreseat. Potest etiam rumpi vel erodi vena in vesica aut pene, vt me- iatur sanguis & grumi. Est autem grumus nihil aliud quam concretus sanguis. Periculosissimum itaque est, acerbissimusque percipitur dolor, non solum quum grumus restitat in vesica, sed etiam quum vel in vte- ro, vel intestinis, vel in ventre, &c. aded vt mors im- pendeat nisi eiiciatur grumus. Iam verò stranguria fit vel propter vesicæ imbecillitatem, vel propter inflam- mationem in osculo vesicæ, vel ob quantitatem aut qualitatem materiæ: vt quum est grumus, pus, pitui- ta multa, lenta & crassa, quæ viam urinæ intercipit: i- tem quum est pituita salia & putris, vel bilis acrior u- rinæ permixta. Ad imum ventrem ἐς τὸ κατώτερον. Qui- dam non magno discrimine legunt κατώτερον, quæ est pars ventris sub umbilicò vbi sita est vesica. Et anti- qui ventrem etiam inferiorem vocarunt κατώ, vnde κατώτερον. Interfœmineum, εἰς τὸν κόλον: nonnulli legunt τὸ κατώτερον.

S C H O L I A.

Dodecimum est diagnosticum, de dignoscendis magnis vesicæ affectibus: scribitur autem hic Aphorismus non

H iij

HIPPOCR. APHOR.

ejusdem planè verbis in omnibus exemplaribus: in aliis enim
 ut in versione Leonicensi & Plantij cum particula disjuncti-
 va (aut) si quis sanguinem, aut grumos meiat aut urinam
 guttatim emittat: in aliis cum conjunctiva (&) si quis san-
 guinem, & grumos meiat, & stranguria laboret: sic enim
 Hollerius, Euchsus & Plantius ipsemet Aphor. 39. sect. 7. Qua
 licet versiones diuersa sint, sensum tamen Aphorismi diuer-
 sum non faciunt. Hic enim vesica totius, hoc est, ceruicis &
 membranarum ejusdem magno aliquo ac graui affectu, ut
 phlegmone, si adsit febris: aut vlcere, non quidem profundo
 aut purulento sed lato si febris adsit, laborantis signa descri-
 buntur: ita ut ab illo magno affectu, non solum totum vesti-
 cae corpus graui ter ladatur, sed & partes quae sunt circa ve-
 sicam, quales sunt, vrina dicatae, potissimum vteretres (renes
 non item, ut qui à vesica paulo remotiores sunt) maxime
 verd, partes vesicae proxima, venter imus, pecten & peri-
 neum, imo & ipsum rectum intestinum non mediocrem no-
 xam sentiant. Nam cum vesica leui aliquo affectu labo-
 rat, ut scabie, Aphor. 77. aut arenulis, Aphor. 79. aut vlcere
 aliquo profundo ac purulento, Aphor. 81. huius lib. 4. eius
 noxa partibus, quae sunt circa vesicam non communicatur,
 sed solum suos manes, suamque noxam patitur. Proinde cer-
 tum minimèque fallax vesica graui aliquo affectu laboran-
 tis signum est, si in liquidi aut grumosi sanguinis mictione,
 imus venter, pecten & perineum doleant. Certius verd,
 si is dolor accidat in vrina stillicidio. Certissimum au-
 tem, si tribus hisce symptomatibus vnà conspirantibus, dolor
 is vesicam partesque vesicae annexas ac vicinas exerceat.
 Qui sanguis liquidus fluit, siue à renibus ulceratis siue ab
 imbecillitate eorundem: siue à rarefacta eorum substantia:
 aut apertis vel ruptis eorum venis: siue à nimia dilata-
 tione aut rptione vasorum meatorum: per quos ex vena cauâ
 in renes

in renes urina percolatur: siue ab imbecillitate iecoris: siue ab exulceratis vteribus, aut vesica corpore, ducat originem: si in cavitare vesica colligatur, in grumum concreuit, cum sit extra sua vasa: sanguis autem grumosus diuturna in vesica mora acrimoniam acquirit, quam cum vesica ferre non possit, guttatim urinam emittere cogitur: Tandem verò grumosus ille sanguis acrior factus putrescit, ab eo putrente phlegmone aut ulcus in vesica exciatur: unde dolor suboritur, qui non tantum vesicam ipsam, sed & vtereres, immò ventrem, pecten & perinaum exercet. Ita vt ex tribus illis symptomatis mictione cruenta, thrombosa, & urinae stillitidis, istarumque partium dolore vesicam ipsam graui aliquo affectu laborare, facile sit dignoscere.

APHOR. LXXXI.

HΝ αίμα εἰς πύον ὑρήν, καὶ λεπίδας, καὶ ὄσμη βαρεῖν ἢ ὄ κύ-
σις ἔλκωσιν σημαίνει.

Sanguinem aut pus meiat, aut squamulas, grauisque odor adfit, vesicae exulceratio significatur.

Hippocrates hic vtitur ea arte, qua vti decet in morbis diiudicandis. Iudicamus enim per signa communia, & propria. Communia per se nihil faciunt ad iudicium morbi, propria faciunt, aliquando tamen communia propriis coniungimus, & ex concursu signorum communium cum propriis facimus proprietatem. Sanguinem & pus meiere signa sunt communia, quia vtrunque potest esse à renibus & vesica, ab hepate, thorace, corde, pulmone, &c. Ergo non potest inde colligi vesicae exulceratio. Quare signis communibus sunt addenda, quae reuera sunt

HIPPOCR. APHOR.

propria, & quæ sumuntur ab essentia proprietate. Addit squamulas Hippocrates, & antea fursures: sed oportet prius urinas esse naturales. Nam aliquando (vt ante diximus) in febribus ardentibus propter colliquationem & scabiem in genere venoso excrementur fursures quidam, & item squamulæ ac lamæ, nec tamen est exulceratio vesicæ. Squamulæ igitur mixtæ cum urina naturali sunt exulcerationis vesicæ signum proprium, quia ea membranacea est: quemadmodum exulcerationis renum signum proprium ponchat carunculas, quia renes sunt carnosî. Gravis quoque odor, signum est quod maximè facit ad exulcerationem vesicæ, quam videlicet pus grauius olet quàm pro puris natura. Si quid puris è vesica excrementur, grauius olet quàm si promanet ex hepate, renibus, thorace, & aliis corporibus. Primum propter loci naturam: quia dum in vesica (quæ est veluti matula totius corporis) diu moratur urina, acquirit quædam qualitatem, alienam, & veluti putredinem: haud fecus ac matula non alia ratione grauius saepe olet, quam quod diutius nonnunquam in ea retinetur urina. Deinde quoniam pus, quod excrementur ab aliis partibus, permiscetur in transitu multis corporibus, fit ut hinc deponat aliquid fœtoris & graueolentia: at pus vesicæ non transit per multa corpora, nec ex permutatione deponere potest fœtorem. Iam si pus vesicæ conferas cum vesicæ pure, aliud grauius olet, aliud grauius, aliud grauius. Quod pus grauius olet, indicat putredinem, & præterea malum habitum contractum in vesica. Quare tum potionibus immiscemus amara quæ putredinem prohibeant: quemadmodum ubi fœtor est in abscessibus externis, chirurgi suis medicamentis immiscunt aliquid aloë, aliquid myrrhae

myrrha, & alia pleraque amara ad arcendam putredinem & fœtorem.

SCHOLIA.

TRedecimum diagnosticum. Vesica ulcerata certissimum signum est, si quis continenter & non per intervalla sanguinem & pus meiat, & squamulas, quæ sunt resolutæ vesicæ particula, adsitque gravis odor. Pus enim quod manat ab exulcerata vesica, fœtidum est, tum quia à loco exanguineo manat, tum quia recessus est admodum & brevissimo tempore eductum ex vesica, tum quia non admodum urina confusum est: quod enim pus recentius est ac aliis minime permistum, est fœtidius. Sic enim pus, quod ab exulceratis renibus meiendo funditur, minus fœtidum est, quàm quod ab exulcerata vesica. Caterum licet hæc tria semen, puita, pus, in urinis finitima cernantur: tamen his signis distingui ac inter se possunt. Semen, quia tenue & leve, urina semper innatat: pus & puita subsident: puita tamen crassa atque tenax sibi coheret, pus vero agitatam mox dissolvitur ac dissolvitur, item purulentæ mistio fœtet plus aut minus, puitosa vero non item. Pus album & corpulentum, ita ut collum agrè prætereat: puita si putruit percolatur facile, si non putruit sæpe longissime servata continuitate trahi potest. Puita à ventriculo, cerebro, aut aliis partibus transmissa velut accessiones quassam & affluxus copiosos habet: pus continenter æquale ex ulcere excernitur.

APHOR. LXXXII.

Οκόσιον ἐν τῇ ὑρήρῃ οὐμα φέεται, τουτέστι δὲ πύσηται.
Ἔσ' ἐκ ἐκράχτος, λύσις.

Quibus in meatu urinario nascitur tuberculum, suppurato & eo rupto, solutio.

Hoc accidit sepe ut intercipiatur urina, unde dolores gravissimi fiunt, & intumescit pubes: id fit propter aliquod tuberculum. Urinarius meatus dicitur ea pars quæ est à vesica ad finem penis. in hac quædam, id est tuberculū oritur. Dicitur autem quævis quicquid foras enascitur. Sed hic pro tuberculo interno in fistula urinaria, & præsertim in collo vesicæ: tumque æger asserit se sentire dolorem in radice penis. Oritur autem in hac via tuberculum duplex. Vnum, quod materiam habet aptam suppurationi. In quo si non fiat suppuratio, via intercipitur, & accidunt graua symptomata cum tumefactione pubis, ut sæpe moriantur ægri. Sed tuberculo ad suppurationem adducto, & facta puris eruptione, bene est, & fit solutio mali: hoc est, obstructionis, doloris, suppressionis urinae & stranguriæ. Ischuria enim est, ubi tota via intercipitur: stranguria verò ubi relinquitur aliquid viae & spaciij ad urinae transitum. Alterum porro tuberculū est suppurationi ineptum, quod est velut caruncula nata, quia locus perpetuò humectatur: ut videmus carnem excrecere in vlcerebus externis, quum non reficcantur tempestiuè. Eiusmodi caruncula nonnunquam intercipit vias urinae, & quia tum urina in vesicam regreditur, pubes intumescit. Quod si cathetere immittere coneris, nihil efficies propter carunculam illam intectam. Quare ne moriatur æger, cogimur carnem illam consumere aut abrumpere, facta excoriatione in pudendo interno. Quod si innata illa caro tenella est & mollis, liberabitur promptius æger.

SCHO.

SCHOLIA.

Decimumquartum est diagnosticum ad artem curatri-
cem pertinens repetitum sectionis 7. Aphor. 57. & A-
phor. 52. sect. 2. lib. 6. Coac. & lib. 1. de morbis, & de affectio-
nibus. Tuberculum ceu tumor ~~duos~~ ^{duos} ~~quatuor~~ ^{quatuor} ~~adus~~ ^{adus} materia in sup-
purabilem continens, primigenius, aut sedita illuici conse-
quens in urinaria fistula ceu meatu colli vesicae, quae ~~opud~~ ^{opud} ~~pa~~
Graeci nominant, natus, a quo dolor grauis excitari, & uri-
na supprimi per ~~is~~ ^{is} ~~ueia~~ ^{ueia}: aut difficulter reddi per ~~duos~~ ^{duos} ~~ueia~~ ^{ueia}
vel ~~spaz~~ ^{spaz} ~~ueia~~ ^{ueia} consuevit: obstructo nimirum meatu illo u-
rinario obstructione attenuatoria, non coarctatoria, non car-
nosa. Triplici enim obstructione meatus ille urinaris ob-
strui potest. Vna, attenuatoria, est cum vel corpus ipsius me-
tus urinaris, aut colli vesicae ad insignem tumorem attolli-
tur, ut ob phlegmonem, scirrhum, abscessum, vel alium que-
uis tumorem parti ipsi primigenium, vel ob partium vici-
narum tumorem, ut uteri, vel recti intestini inflammatio-
nem, aut abscessum: nam tumor corporis circumdantis meatu
urinarium, aut vicini corporis facit ut accedant ad se mu-
tuo meatus latera, nec seiungi possunt. Quod etiam a sic-
citate in febribus ardentibus fieri posse putat Rhasius 6. de
sympto. causis, & thasmi a consumpta humiditate in coitu:
quanquam vix unquam vita superstita meatus urinaris
latera ad eam siccitatem venire possunt, ut coeant, inde que
exitum urine prohibeant. Altera est carnosae, quando caro fun-
gosa in medio meatu adnascitur, aut verruca aut callus.
Tertia coarctatoria, in qua meatus aliunde impletur, ut a
grumo, humore crasso, pure, calculo. Tumor, in qua, ille suppu-
rabilis natus ab obstructione attenuatoria, primigenio ipsius
meatus urinaris affectu excitata, curationem recipit a sup-
purato & puris eruptione, unde medici libertas comparatur.
Potest quidem ille tumor suppurabilis digeri, sed non tam faci-

le quàm suppurari, quòd locum obsideat frigidum ac nervosum : quòd digestio longius tempus postulet quàm suppuratio : quòd etiam meiendi impedimentum dolorem augeat, dolor autem cogat naturam moliri suppuratorem morbo crescente. Proinde tuberculum istud rarò digeri, frequentissimè verò suppurari semper est observatum. Quànquam in principio tumoris tentanda est omni arte digestio, calida aqua assusa, & olei calentis litu ad aliquot horas, vel etià diu repetito, ut partis tumentis tensione non parum relaxata, & dolore non ita grauiter infestante, eger urinam reddere conetur, interim manu vesicæ tumorem ad inferiores partes impellendo, & blandè ac sensim premendo. Nam sic urina redditur, atque interim tumor discutitur. Tuberculum verò ceu caruncula in anfractu colli vesicæ, vel in reliqua penis fistula (à quibus & dysuria & dolor grauis dum meitur) curatur consumptione eius quòd excreuit. Rumpitur enim, absincitur, purgatur & cicatrice obducitur : vide nostrum Paracum & Amatam Lusitanum curatione 19. cæturæ quartæ, & lib. 2. nostri operis de morbis mulierum.

A P H O R. L X X X I I I.

OΥΡΗΣΙΣ ΝΥΚΤΩΡ ΠΟΛΛΗ ΓΙΝΟΜΕΝΗ ΣΥΜΠΛΩΤΕΩΣ ΨΑΧΩΜΑΤΙΝ ΣΗΜΑΙΝΕΙ.

Mictio noctu copiosè facta exiguam deiectionem significat.

Largior fit mictio interdum à largiore potu, interdum in ægris & cõualescentibus, vbi suppressis laboribus & aluo natura morbum indicat per urinas. Et in diplaco morbo febre ardentiss. vbi renes admodum concalescunt & reficcati attrahunt quicquid est in corpore humiditatis, ægri perpetuò sitiunt & mictunt.

meiunt: qui morbus est incurabilis. Sine his contingit extra morbum sanos largiūis meiere, de qua mictione tanquam loquitur Hippocrates, aliis prætermis. Huius rei ratio assignatur à Gal. in com. Nam quum chyli bene in ventriculo confecti sit celeris transpositio in hepar, ita ut parum materie in chylum conuersæ confluat ad intestina, tum multa est vrina, & exigua deiectio. Contrà si pauca fit, anadolis. Noctū dicit, non quod ob id diem excludat penitus, sed quia (ut testatur Philotheus) noctū ratione somni concoctiones magis fiunt, & excrementorum secretiones.

SCHOLIA.

Decimumquintum diagnosticon. Mictio si multa de nocte fit, quo tempore scilicet natura concoctioni dat operam, exiguam deiectionem significat: derivatione materie qua per aluum ferri debebat ad urinas: & denegato fecibus ipsis vehiculo: forti quoque attractione chyli ab hepate robustiore aut paulo calidiore exsugente serosiores ac magis aquosam partem chyli: quod enim chylus in hepate fuerit copiosior, eò & excrementum sequetur copiosius. Integra item & accurata coctione chyli in ventriculo à quo parum admodum fecis crassiorisque excrementi relictum fuerit, plurimum verò liquidioris substantia. Ut enim alimentum obiter coctum in ventriculo multam relinquit facem: ita diligenter elaboratum paucam. Hoc autem axioma intelligit habitare ratione eiusdem hominis, eodem victus genere viventis in quo ventriculi, hepatisque concoctiones naturaliter ac legitime fiant. Fieri enim potest, ut ob cibos varios, aut cruditatem, aut cibi in ventriculo non exactam elaborationem, quis plurimum meiat, & simul ogerat.

Proinde licet mictio plurima, paucam deiectionē: & pluri-
ma deiectio paucam mictionem significet, non tamen utru-
que semper verum ac necessarium est. Potest enim utrum-
que supprimi, & urina & deiectio, in febris ardentibus:
item ex sudoribus: item in his qui ad ascitem preparan-
tur.

Quartæ sectionis Aphorismorum finis.

**IACOBI HOLLE-
RII IN HIPPOCRATIS
APHORISMOS. COMMEN-
tarius quintus.**

In hac sectione agit Hippocrates de accidentibus que di-
cuntur *Ἐπιπύματα*, que sequuntur immodicas purgationes
& epletiones.

Secundo de vi calidi & frigidi.

Tertio de mulierum affectionibus.

Postremo redit ad *Ἐπιπύματα* quadam.

APHOR. I.

Σ Πασμὸς ἐξ ἠλλεβορίου, θανάσιμος.

C Onuulso ab elleboro, letalis.

Hoc

Hoc Aphorismo agit de vehementissimo medicamento, & violentissimo symptomate, quod sequitur immoderatam vacuationem; iam antè sectione 4. diximus veteres vti solitos Elleboro, & nomine Ellebori simpliciter intelligi album. Porro commouetur conuulsio ab Elleboro multis modis. Idque vel circa initia purgationis, vel post purgationem. Si circa initium purgationis fit, vel quia medicamentum sua qualitate acri mordet os ventriculi, vel quia idem medicamentum attrahit multitudinem materiæ quæ qualitate & quantitate os ventriculi afficit. Gall. in comment. refert historiam adolescentis qui accepto Veratro circa initium purgationis conuellebatur, sed cum vomuisset æruginosa, liberatus est. Vidimus quendam ab Elleboro conuulsione correptum, qui datis vomitoriis lentius breui liberatus est. Eodem fortasse remedio sanatus est ille Galeni adolescens. Si quando igitur in ægrum incidetis qui circa initium purgationis conuellatur, vel vi medicamenti acrioris, vel ratione materiæ attractæ, vtendum medicamentis lenibus quæ contemperet acrimoniam illam, & vomitionem excitent. Si verò post immoderatam purgationem accidit conuulsio, letalis est. Fit enim eiusmodi conuulsio ratione medicamenti acrioris, quod vacuata materia quæ quantitate & qualitate peccabat, absumpsit & exiccavit proprium illum rorem & humiditatem radicalem neruosi generis, hoc est, musculorum, neruorum, tendinum & ligamentorum.

S C H O L I A.

HAc quinta sectione primum agitur de quibusdam symptomatibus ἐπιπροσώποις quæ toto genere sunt cōtra naturam, potissimū verò de iis, quæ ad immodicas purgationes & repletiones sequuntur. Deinde de quibusdam pulmonis ac thoracis affectionibus. Tertio, de vi ac potestatis calidi ac frigidi. Quarto, muliebrium rerum proprieque ad mulieres pertinentiū historia continetur. Postremò fit reditus ad symptomata quadam ἐπιπροσώποις. Initium autem ideo à conuulsione purgationi superueniente symptomate ducitur, quòd cū libro quarto de variis excretionum generibus siue fiant natura, siue præter naturā, siue artificio medici, per vomitum, sputa, hæmorrhagias, deiectiones, urinas, disputatum sit, ad quas grauias sepe symptomata consequantur, qualis est conuulsio & exolutio ab exhausto. Hic familiari exemplo conuulsio proponitur, quæ sæpenumero excretionibus illis nimis superuenit. Conuulsio autem est nervosarum partium quæ motu voluntario mouentur, ad suum principium inuoluntaria, repente facta & præter naturam contractio. Quæ duplex est, una quæ fit adhuc, qualis est conuulsionis motus ex morsa nervosarum partium excitatus ab agente natura & excitante noxam: Altera in facto esse, ut distentio à solo morbo, id est à siccitate aut humiditate. Proinde omnis cōuulsio vel fit vi causa morbifica, cum nimirū nervus, aut musculus cōuellentem intra se continet, inanitionem videlicet, aut repletionem: vel fit vi nature agentis ac pellentis noxiæ: verbi gratia in partibus nervosis, quæ & exactum sensum habent, & societatem per nervos cum cerebro, puris, aut humoris aut medicamenti vapor, aut noxia qualitas nervum, vel cerebrū per neruum offendens excitat vim animalē, quæ inimicam qualitatem deuitans verū cōuellendo contrahit. Conuulsio autem multiplex à medicamēto accidere potest. Una, quæ acriponia humoris in ventriculo, vel medicamenti,

aut

aut quam mitissima est, & exclusa e ventriculo acri mate-
 ria statim coquiescit. Altera, deterior multo, ab ipsa euacua-
 tione ortum habens, dum agri ultra modum purgantur, ut in
 cholera morbo, in quo muscoli, presertim in suris contrahun-
 tur. Tertia mediu locum obtinet, qua propter pharmaci effi-
 caciā ex venis primū, deinde consecutione ex nervis humo-
 res ad se vehementius attrahentis accidit, ut ex labore po-
 tius & vexatione agri conuellantur, quam resiccatione. Om-
 nium maxime perniciosa est, in qua vi medicamenti, ut
 ellebori, ad distributionem vehementius concitata, desituti-
 tis primum venis ac arteriis sua equabili humorum propor-
 tione, nō inanis tamen neque penitus exhaustis. (Sic enim
 mors praeueniret antequā vis ad nervos deducta esset) ner-
 uorum humidum violenter & inaequaliter dissipatus, unde
 venis & arteriis per inanitionem contractis, nervi quoque
 contrahuntur. Qualis venarum, arteriarum, & nervorum a
 suo humido resiccatio, licet in hecticis & tabidis appareat,
 non tamen hos conuelli necesse est, quod nimirum illis acci-
 dentaria quadam humiditas & mala colliquatio, ut scribit
 Hip. semper adsit, unde nervi humectari possint. Ergo quae co-
 uulsio in hypercatarsin albi ellebori cadit, est calamitosa,
 interceptione communis officij, doloris acerbitate, & curandi
 ad vraciam: quod ab exhausto fiat, quae causa est insanabilis.
 Unde Hip. non τὸ ἐνδύθη, sed τὸ ἐλλεβόρη, dixit, τὸ enim
 significat causam efficientem, ac τὸ significat absentiam elle-
 bori, ut elleborus suo functus munere & post absolutum pen-
 sum conuulsio sequatur.

A P H O R. 11.

Ἐπιπληξία ἀπὸ τῆς αἰτίας τῆς ἐνδύθη, ἀπὸ τῆς ἐλλεβόρης.

Conulsio a vulnere, letalis.

I ij

Eπιμόλιον apud Hippocratem & Gal. est malum
 symptoma, quod malo morbo superuenit, tamen
 dicitur etiam aliquando de bono, ut qui ardente fe-
 bre correptus est à rigor successerit, &c. li. 4. Apho. 58.
 & item 64. ἐπὶ τραύματι, aliàs legitur τραύματι. Philotheus
 distinguit, quia (inquit) τραύμα est solutio continui in
 carnosa parte: τραύμα verò in neruo: sed errat cum idem
 apud Hipp. significant, ut videre est in prorrh. & li. 6.
 de vulneribus. Tertio tamen Prorrh. & sexto Epi. au-
 thor est Gal. τραύμα significare omnem insignem no-
 xam à causa externa, ut sunt luxationes, contusiones,
 exanthemata, abscessus, hæmorrhagia casu commota.
 Ergò ἐπὶ τραύματι, seu τραύματι, à vulnere. Quæritur cur
 conuulsio sequatur ex vulnere: propter quatuor cau-
 sas. Aliquando enim vbi infligitur vulnus, incidit in
 magnas venas & arterias. Sequitur tum magna hæ-
 morrhagia, à qua conuulsio, nonnunquam animi de-
 liquium: Sed ab hac conuulsione & syneope non sem-
 per moriuntur. Aliquando vulnus infligitur in neruo-
 sum genus, cuius vulneris ratione sequitur conuulsio
 partium neruosarum, qui dicitur spasmus. Tertia
 causa est, quia inde fit inflammatio, quæ cum genus
 neruosum occupat, conuulsio sequitur. Quarta causa,
 quia aliquando est angustior exitus puris & saniei a-
 cris, quæ retenta mordicat & irritat neruos, conuul-
 sionemque inuehit. Id sæpe accidit vbi non bene pur-
 gatur vlcus, aut cum ante tempus clauditur. Gal. in
 comment. dicit eiusmodi conuulsionem fieri è directo
 partis vulnerata: Sæpe tamen docet experientia, quòd
 vbi vulnus est in dextra capitis parte, pars sinistra cõ-
 uellitur: & contra, vbi vulnus est illatum in partem
 sinistram, dextra conuulsione laborat. Letalis autem
 est, non tanquam ex necessitate, ac semper mortè affe-

rat, ait Gal. sed admodum crebri.

S C H O L I A.

Conuulsio autem que in vulnus incidit, calamitosa, ad quam nimirum si non semper, at certe magna ex parte mors sequitur. Nomine autem vulneris, inaudienda omnis grauis offensio à causa externa, ut luxatio, vstio, contusio, vulnus partis principis aut nervosa, punctura nervi. In his enim omnibus occluso, vel non satis patente foramine, vel aucto intus dolore, copia humoris quam dolor allicit cohibita, neruum inflammat & replet: ex quo sequitur conuulsio primùm quidem partium que è directo inflammationi respondent: deinde totius corporis vbi ad principium ipsum intemperies vel humor vel inflammatio peruenierit, tum propter acrem sensum neruosarum partium, tum ob magnam, quam habet cum cerebro, communionem. Conuulsio quoque que in vulnus incidit, sequitur alias causas, ut immoderatam hemorrhagiam, exhaustam neruosarum partium humiditatem natiuam, dolorem vehementem humoris ad interiora refluxum, puris vaporem aut acrimoniam, aut noxiam qualitatem, medicamenti acris, quale est euphorbium, intempestiuam admotionem nervi nudi refrigerationem, exitum denegatum puri aut saniei ab incauté clauso vulnere. Que omnes conuulsiones calamitosa sunt, potissimum si in partem aliquam vulneratam præstantem incidat. Sic enim lethalis planè est conuulsio, capite aut sine musculorum vulneratis. Vel sauciatis musculis temporum, aut etiam capite ipso. Vel euanescente tumore qui prius in vlcere parte postica apparuerat. Vel nullo superueniente tumore in vulneribus: tum enim suspicio est humores ad partes nobiles refluxisse: vel cum in op-

HIPPOCR. APHOR.

posita parte fit conuulsio, ut saepe fit in vulneribus capitis.
Vide Aphor. 12. sect. 3. lib. 1. Coac.

A P H O R. III.

Aιματος πολλου ρυιτης, σπασμος η λυγμιας επισημειου-
τος, καλον.

A Copioso sanguinis fluxu, conuulsio, aut singultus, ma-
lum.

Hippocrates lib. prorrh. rectè dicit, Si larga, si vio-
lenta, si multa effusio sanguinis est, interdum ad
conuulsionem æger deducitur. Soluit autem venæ se-
ctio per vices, quod etiam vsu experimur. Hoc Apho-
rism. non ponit Hippocrates θανασιμον, seu καλον, quod
Galen. dubitat an idem significet quod letale. Sed ali-
quando fit hæc conuulsio ad quam etiam sequitur a-
nimi deliquium, nec propterea moriuntur. Vidimus
quinquagenarium hominem qui sanguinem emisit
quantum duo vasa aquaria (deux seaux) capere possent,
incidisse in conuulsionem & animi deliquium, sed
tandem conualuisse ad motis cucurbitulis, & venæ se-
ctione. Quare malum reuera est, non tamen letale.
Nonnulli in hæmorrhagia è naribus fronti & tempo-
ribus applicant valdè refrigerantia, & repellentia vt
sistant hæmorrhagiam. Galen. eos reprehendit, vult
que maiorem esse spem in cucurbitulis & phleboto-
mia ad reuulsionem. Tum ita que cephalæa vtriusque
lateris aperiatur angusto foramine, & per vices san-
guis detrahatur. Quod si dum prorumpit sanguis è na-
ribus medicus adhibuerit fronti, temporibus, naribus
medicamenta valde refrigerantia, inde sequetur con-
uulsio,

uulſio. non propter hæmorrhagiam, ſed quia refrigeratur cerebrum & repletur. Præterea, quod ipſi vidimus motu critico, cum ita refrigeratibus reprimimus, & repercutimus ſanguinem ad interiora, sæpè deſluit in pulmonem, & fauces, & æger ſuffocatur. Iam conuulſio, vt ait Philoth. fit in omni parte quæ vltro motetur. Singultus ſpecies eſt conuulſionis, ſitque in orificio ventriculi propriè, ob id quidam non rectè voluerunt eſſe tantum animæ affectum, cum ſit etiam affectus corporis. Vtrumque itaque & ſingultus & conuulſio ab inanitione, letale eſt.

S C H O L I A.

Conuulſio aut ſingultus ſi inciderint à nimia ſanguinis profuſione per nares, aut à profluuiio muliebri, aut vulnere ſuneſta, quod illa conuulſio & cauſa inſanabili & ſymptomate ipſo calamitoſa ſit. Ideo autem conuulſio ad immodicam ſanguinis profuſionem ſequitur: quod vena & arteria commoderata ſanguinis quem continent proportione deſtituta depleantur, depletæ contrahantur, & contractæ contrahant neruos. Vel quod vena exhauſta à vicinis partibus trahunt, & velut mutuum beneficium repoſcunt: indeque exſiccata longa effuſione ſanguinis, à neruis alimentum reperunt. Quo ſit vt nerui ſiccati ac contracti ad ſuum principium, quaſi ſuppeticas petant, conuellantur. Aut ſanè, quia vena & arteria immodicè exhauſta, totum ſpiritum, nedum ſanguinem ab extremis partibus intrò rapiunt, vnde refrigeratio neruis ſubito accidit, ac proinde conuulſio extemporanea eſt, non diuturna: non à cauſa præter naturam, ſed potius ab agente natura, & noxam ex inanitione pellente, orta. Nam citius quidem intereat æger exhauſto vniuerſo ſanguine: quam in primum conuulſionis genus incurrat. Repetitur

HIPPOCR. APHOR.

Hic Aphorismus, Aphor. 11. & 13. sect. 2. comment. 1. in lib. 4. Coac. Singultus verò ad immodicam sanguinis profusionem sequitur ob frigiditatem & siccitatem ex immoderate evacuatione in eo contractam quam natura depellere nititur motu convulsioni haud absimili.

APHOR. IIII.

Επι υπερχαθαρσι πασμοσ η λυσμοσ επι θυρομυος, κενωσιν

E Purgatione immodica convulsio aut singultus superveniens malum.

T Scud iam antè dictū est, nomine Ellebori nos intelligere omne vehemens pharmacum. Purgationem nos intelligimus siue fiat spontè, siue arte per vomitiones, deiectiones, &c. nec potest non esse malum, si hæc sequatur convulsio. Nam purgatio ipsa est inanitio quædam, Convulsio autem, aut singultus ex inanitione est letifera, Sic omnis purgatio immodica exitialis est.

SCHOLIA.

I N hypercatarsi nervi ideo convelluntur, quia immodica sanguinis evacuatio è venis ac arteriis, ad se euocat spiritum & sanguinem in nervis contentum: unde nervi suo illo humido, quo nimirum humectantur, inflantur, tenduntur, defituri, contrahuntur: contracti, convelluntur. Quamquam nec venas nec arterias, nedum nervos, ita exsiccari ac suo humido exhauriri verisimile est, quin illis sui illius humidi aliqua supersit portio: alioquin venarum immodica evacuatio mortem prius adferret, quam ad nervos deducta esset. Quin potius in hypercatarsi succi qui in massa sanguinis continentur, non toti ac uniuersim euacuantur, sed tantum ultra eam proportionem ac latitudinem quam in massa sangu-

sanguinis obtinent, educantur. Quando enim medicamentū purgans tanquam humoris sibi familiaris vacuavit, ut illum ad suae latitudinis extremum purgauerit: alium secundum, item tertium alium sequi paratorem adoritur ac superpurgat. Quibus omnibus ad extremum suae latitudinis vacuatis, sanguinem, reliquiarum aliorum succorum adhuc participem, quem natura tanquam vitae thesaurum retinet, superpurgat. Unde mors tandem subsequitur, sed non prius, quam conuulsio, exolutio, aliaque symptomata precesserint, & ad aliorum succorum ultra suam latitudinem expurgatorum euacuationem, subsequuta fuerint.

APHOR. V.

HΝ μὲν θύων ἑξαιφνης ἀφανος τις γίνηται. σπασμὸς δὲ τοῦ θνήσκοντος μὴ πύρετος ἐπιλάβη, ἢ εἰς τέλος ἄρρωστον ἐλάσῃ, καὶ ἢ ἀίχμη πάλαι λυοῖται, φθέρη ζῆται.

Sebrius quispiam derепente obmutuerit, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut qua hora crapula soluitur, vocem recuperet.

Rarus est apud nos is casus, nempe derепente obmutescere ex ebrietate, & conuulsos exanimati. Sed saepe accidit nostris, ut per ebrietatem fiant phreniticis similes, & delirent, donec vinum edormierint. At si obmutescant, itatim morientur, perinde atque apoplectici. hoc fit ratione vinorum acrium, vinolorum & crassiorum: qualia erant Coa, Rhodia, Cretica. Item quia locus calidus est, & calor natiuus debilis, & praeterea ob peculiarem naturam eorum qui ebrii sunt. Si quis igitur repente mutus fiat ex ebrietate, &c. Gal. de placitis Hipp. & Plat. & lib. de rat. vict. in morb. acu. & de symptom. causis, interpretatur quid sit ἀφανος apud Hipp. Est itaque proprie non is qui non loqui-

HIPPOCR. APHOR.

eur, sed qui sine sensu & motu, & voce est, vt contingit apoplecticis. *Conuulsus moritur.* Non est necesse vt moriantur: tamen verisimile est Hippo. id expertum esse, quia dum Coum vinū acrius calfaciebat, & siccabat neruorum humiditatem, fiebat conuulsio, vnde mors. Contingit ergò in ebrietate, vt vinum efferuescat ac repleat caput, & intercipiat non solum venas & arterias iugulares, sed etiam præsertim venas & arterias quæ sunt in plexu choroide. Intercipiuntur autem his tribus potissimum, copia sanguinis, vaporibus, & quia vinum quodammodo sanguinem fermentat & feruefacit. vbi sanguis concepit calorem vini, maiorem locum occupat quàm antea, quo fit vt venæ plexus choroideis & arteriæ distendantur, & meatus spirituum intercipientur, vnde illic *aporia* & conuulsio. Item ab acri vapore vini nimium incalescunt & resiccantur nerui & fit conuulsio. Tertia ratio est quia vinum sua caliditate & tenuitate humores corporis exagitat, net ui infirmi & debiles humoribus illis & qualitate vini facilè opplentur, à qua plenitudine cõuulsio. Quapropter non existimandum conuulsionem hanc fieri à refrigeratione neruorum, vt vult Oribasius, cum potius fiat à plenitudine. Et obmutescunt etiam propter immodicam repletionem neruorum recurrentium. Conuulsi igitur, & ferè apud nos suffocati, à plenitudine scilicet moriuntur, vt apoplectici: nisi, inquit, febris corripiat, &c. Febris hanc conuulsionem soluere potest, quia coquit, incidit, & tenuat, discutiens materiam illam frigidam humidam neruos opplentem. Vinum enim immodicè sumptum, non modo nõ calfacit, imò potius refrigerat, calore nativo reddito imbecilliore. Sed idem vinum præstantissimum potest, vt & febris, sanare conuulsionem, quia quæ mala suæ substantiæ tenuis

nuis

nis copia inuexit, eadem sua qualitate tollit calfaciēdo & exiccando, Quare colligendum est hanc conuulsionem quam febris & vinū soluūt, esse à plenitudine. *Aut ad eā perueniens horam, &c.* Ambiguitas est de crapula. Aliis enim tardius, aliis celerius. Consideranda natura ebrij & vini. Nam ij citius & diutius inebriantur quibus venæ sunt angustiores, nimis calidæ, & constitutio corporis, præcipuè capitis densior. At quibus & futuræ magis patent, & itē venæ, capitisque & venarum natura ac constitutio est frigidior, iis celerius soluitur crapula. Iam in vini natura, & consistentiam, & qualitatem, & quantitatem spectamus. Vinum crasum & nigrum stabiliorem facit ebrietatem. hinc qui zytho hordeaceo, aut ceruisia inebriantur, longiore tempore manent ebrij. At à vino tenui breuior est ebrietas. In quantitate, multitudo vaporū non tam facile discutitur, neque tam breui tempore quam praua copia. In qualitate si vinum sit fortius, citius inebriabit & diutius. Ob id dicit Oribasius crapulam solui 7. aut 9. hora, quia fortasse Byzantijs, vbi ille medicinam faciebat, frigidior erat regio, vrina nimis crassa & valida. At Gal. ex Hipp. dicit quod soluitur crapula aliquando 2. die, aliquando 3. & ita terminum ebrietatis constituit tertium diem. In his regionibus soluitur potius, vt in regione Oribasij, 7. aut 9. hora, quam vt scripsit Hipp. Gal. & Philoth. sed citius, & tardius pro natura ægri & vini. *Loquatur.* Alij dicunt nos debere expectare sitim, vt febrim.

S C H O L I A.

Prognosticon est experientia Hippo. confirmatum. repetitum secundo de morbis. Si quis ebrius vino & somno sepultus cum interceptione motus, sensus & vocis iaceat: qualis interceptio nec fortis nec debilis apoplexia esse potest. sed

HIPPOCR. APHOR.

potius affectus qui spiã apoplexiã similis quod iis à solis va-
poribus, nõ à crassis humoribus, ut apoplexia, excitetur: quod
is motum & sensum planè non tollat, ut apoplexia, sed solum
stupidiũ reddat: quod is non in paralysi, ut apoplexia sape,
sed in conuulsionem desinat: aut si apoplexia sit, erit ea de-
bilis apoplexia, quã sit prohibito vitæ spiritus ex quo a-
nimalis recreatur, aditu ad cerebrum, & impedito exitu a-
nimalis spiritus ad inferiora, ut illis motum & sensum im-
peditur: nimirum per obstructionem venarum iugulariũ à
vini vaporibus contractam. Qualis apoplexia soluta est fa-
cilis, quod vapores ipsi facile dissoluantur, eoque promptius
quod in loco sunt calido, nimirum venis iugularibus. Is autè
ebrius, non particulari sed vniuersali conuulsione ob affectũ
cerebrum prehensus moritur: nisi hunc febris corripiat, quã
sit conuulsioni analoga, nam conuulsioni febrem superuenire
melius est, quàm conuulsionem febrì: aut cum ad id tempus
peruenerit, quo crapula soluantur, vocem recuperet.

APHOR. VI.

Οκόσσι ἐπὶ τετάρῃ ἀλίσκον, ἐν τεσσαρῶν ἡμέρῃσιν ἀ-
πόλλων, ἢν ταύτας διαφύωσιν, ὑγιᾶς γινόν.

Qui distentione corripiuntur, intra quatuor dies inter-
eunt: si verò has effugerint, incolumes euadunt.

Eorum meminisse oportet quæ diximus Apho. 26.
lib. 2. Febrem in conuulsione, &c. & 57. lib. 4. Qui
conuulsione, aut distentione, &c. Tetanus rigor est &
æqualis conuulsio in anteriorem, & posteriorem pat-
tem. Morbus est acutissimus & crudeliss. quia est into-
lerabilis cruciatus propter contentionem omnium
neruorum, vbi ergò videmus aliquem corripì hac cõ-
uulsione,

uulsione, tum iudicare oportet mortem prima periodo, hoc est quateinario primo, quia morbi acutissimi soluantur die quarto: vbi quidem est vegetior sensus, natura mollior, & cruciatus ille nullas dat naturę inducias, ita vires naturales & vitales profliguntur, ita dissoluantur spiritus, vt sæpè moriantur, vel intrà 20. horas. Α'λιπευ, hoc verbo vtitur Hippocrates, vbi indicat magnitudinem passionis. Pereunt, nisi corripiantur febre, vt Aph. 57. li. 7. Si verò hos dies effugerint, & melius habeant, sani fiunt, hoc dicit quia magna ex parte id accidit, nam etiam vltra quartum diem potest perseverare conuulsio in corpore duriore, & non ita sensus vegeti, ac vbi magnus est animus.

S C H O L I A.

Prognosticum est de tetano. Quos tetanus exercet, id est, musculorum antagonistarum aequalis conuulsio, vt quibus vniuersum corpus, potissimum verò ceruices obriguerūt, vt nullam in partem moueri possint, intra dies quatuor intereunt, quia tetanus peracutus est morbus, & peracutorum more intra quatuor dies vel ad salutem vel ad mortem finitur: intereunt autem doloris acerbitate & partium impedimento, quarum officio vita carere nequit. Quod si effugerint eos dies quatuor, conualescunt, quod vires natura colligat ad causam morbificam depulsionem, ipsa doloris & intercepte actionis impatiens: adiuta praesertim conuenientibus auxiliis, aut febre superueniente. Tetanus autem non tam causa magnitudine quam symptomatum vehementia funestus est. Cuius vis maximè in ceruice elucescit: afficitque diaphragma per consensum, quia à quarta vertebra ceruicis producuntur nerui ad diaphragma: proinde ceruice conuulsio- nem patiente non potest non affici diaphragma, ac proinde

Impediri respiratio. De tetano vide Aphor. 57. lib. 4. & 12. lib. 6.

APHOR. VII.

Τὰ ἀληπίκη οὐόσια παρὸ τῆ ἡλικίας γίνεσθαι μετὰ σινίχθαι, οὐόσια δὲ πέντε καὶ εἰκοσὶν ἐτῶν γίνεσθαι. τοῖσι τὰ πάλαι ζῶνα ποθνήσκει.

Epilepsia ante pubertatem amotionem recipit, post vicesimum verò quintum annum ferè comitatur ad mortem usque.

Diximus libris præcedentibus epilepsiam esse morbum puerile, quia pueris neruorum natura mollis est & imbecilla: præterea ea ætas propter vitam intemperantem, & intempestiua exercitia colligit crudos humores, qui faciliè à neruis excipiuntur, vnde fit epilepsia. Si itaque morbus comitialis primis mensibus & annis pueros inuasit, spes est solutionis morbi in mutatione ætatis. Sucedet enim ætas calida sicca quæ materiam morbum constituentem tenuabit, incidet, quæ illam frigiditatem & mollitiem, ac humiditatem corriget, simulque neruosum genus roborarit. Tamen nõ expectata ætatis mutatione possumus morbum profligare, si utemur frictionibus, si dabimus balanos, qui reuellant, si instituemus vitæ rationem quæ calefaciat, & siccet, & leuiora ite medicamenta. Si his nihil proficiamus, expectanda erit pubertas, qua fiet acrior calor, vnde humiditas illa neruorum corrigeretur, & nerui robustiores reddentur. Tumque ad remedia redire poterimus, & naturam arte nostra iuuare, quo facilius vincatur malum. Galenus circumscribit terminum pubertatis à 14. anno usque ad 25. sed istud intelligendum magna ex parte, quando alij celerius, alij tardius pubescant.

scant, & aliis extendatur pubertas vsque ad 30. Iam *μεταστας* propriè dicitur ab Hipp. & medicis transmutatio morbi in morbum, vt pleuritis aliquando transmutatur in peripneumoniam. Tamen hoc loco idè significat quod *μεταβολη*, hoc est mutatio, & solutio morbi, *λυσις*. Gal. magis probat vt hoc modo interpretemur quàm aliter. veram morbus comitialis reuera soluitur & solutione propriè dicta, propriè dicta *μικροδου*. vt hic puer hoc morbo soluetur beneficio ætatis, vel adhibita recta victus ratione & iustis remediis, hæc est solutio: alter, idque per *μετασταν*, incidet in febrem quartanam, & ita liberabitur epilepsia. Possunt, vt scribit Gal. 6. Epid. commoueri hæmorrhoides & varices in eruribus, translata materia à capite in crus, & ita soluetur epilepsia. Potest item fieri, vt qui antea erat epilepticus, fiat podagricus. *Quibus autem 25. post annos pubertatis, &c.* Notandum est quod si quis nunquam laborauerit epilepsia ante 25. annum, eo morbo correptus post 25. annos, vix poterit sanari, quia morbus maxime repugnat ætati. Et quanto longius à 25. anno inuaserit, tanto contumacior erit, & solutu difficilior, nõ tamen omnino insanabilis est, & ob id addidit *τα πολλα*, quia indeclinatione ætatis soluitur. Morbus comitialis solet solui pubertatis tempore, & primo partu, alioqui consenscit, nisi inquit Aurelianus, natura diu luctante, & iustis medicamentis, ac moderata victus ratione superetur. *Commoriantur*, aliter inueterascunt, vel diu perseuerant.

S C H O L I A.

Prognosticum est de epilepsia. Epilepsia qua est conuulsio vniuersi corporis periodica cum mentis & sensuum obla-

si ante pubertatem indicat, ut pueris ob nimiam crudam humoris abundantiam & nervorum infirmitatem. Curatio nem recipit, causa morbifica a motione scilicet, non alterius morbi successione, per $\epsilon\lambda\lambda\alpha\mu\lambda\upsilon$ id est fulgore emicante caloris nativi materiam coquentis, & absumentis humiditatem crudam, nervosque confirmantis. At si post 25. etatis annum suboriatur, maximam partem cominoritur manetque insanabilis quod insanabilem causam habeat in vitio cerebri: & quia non potest sperari aut habitus aut temperamenti in melius mutatio, quod iustum magnitudinis modum iuvenes attingerunt.

A P H O R. VIII.

Ο $\kappa\acute{\omicron}\sigma\iota$ πνευμονοὶ ἤμωδοι, καὶ ἀναδασεῖν τὴν πύλαν καὶ δὲ καὶ ἡμέρησι, τοῦτοισιν ἐστὶ ἐμπύημα μεδίσα.

Qui pleuritide laborat, nisi intra dies quatuordecim superne repurgentur, is in empyema fit mali translatio.

Hic Aphorismus cum multis sequentibus scriptus est in Coacis prælagiis, pleuriticis proprie dicuntur quibus inflammata est membrana succingens costas, & hæc vera est pleuritis. Oportet intelligere quid scribatur à Gal. in comm. Aphor. 12. lib. 1. & 1. de crisi- bus, quod pleuritides magna ex parte solvuntur intra 14. dies, aut die 14. quia sunt acuti morbi. Morbos sollet natura solvere excretionem, coctionem, abscessu, & metastasi. Excretionem, ut cum per febres ardentes movet sudores, vomitiones, &c. In pleuritide quonia movet expuitiones 14. diebus. Si spuere incipiunt statim primo die, aut secundo, iudicamus morbum breviorum fore, si vero nono, undecimo, longiorum. Denique quod tardius apparet sputum, eo longius protrahitur morbus.

morbus. Vbi natura robusta, & materia non est contumax, soluit morbum per excretionem, hoc est, exspuitionem, alioqui conuertitur ad suppurationem, materiam illam coquit, & in pus conuertit. Pus autem vbi acrimonia sua corrosit tunicam illam succingentem, effunditur in spatium thoracis, & ita per hos exspuitur, vel deicitur aliquando per intestina aut vesicam. Cæterum *ἀναγ. ὀσπρῆ* vox est peculiaris Hippoc. pro repurgatione per sputa, sic *ἄγ. ὀσπρῆ*, sed rarius, vt quæ vox sit ambigua, vt de menstruis & de purgationibus quæ fiunt per medicamenta. Quæstio est, an oporteat supputare 14. dies ab eo die quo cæpit spucere pleuriticus, an à principio morbi. Supputandum à primo die totius morbi. Fuchsius abusus est historia Anaxionis lib. 3. Epid. & malè hanc citauit, primum Anaxio pleuriticus non cæpit spucere liquida 17. die, sed 11. deinde non est iudicatus per suppurationem, sed per *ἀναγ. ὀσπρῆ* & sudores. Tertius error est quod à 17. die ad 34. numerat dies 14. cum reperiantur 17. Porro Hippocrates in hoc Aphorismo scribit expectandam esse supputationem vbi æger non est per sputa repurgatus in 14. diebus, quod intelligendum est fieri magna ex parte.

S C H O L I A.

Prognosticum de solutione pleuritidis. Quicumque pleuriticus, non inchoata sed absoluta obsessi pleuritide quæ est inflammatio tunice costas succingentis, ex sanguinis biliosi affluxu per venam intercostalem mammariam, vel azygon: aut ipsius humoris orgasmo, aut doloris acerbitate, aut alterius morbi successione: non expurgantur per expectorationem materia quæ facit pleuritidem, neque remediis à

K

medico tentatis cedunt, ut sanguinis detractio, alius deiectione, diata, admotis lenientibus, ac cucurbitulis parti quia materia contumax haeret conclusa parte dolente: intra decimumquartum diem aut vigesimum ad summum ab historia morbi finiuntur ad mortem, si quod aliud malum appareat, antequam ad suppurationem ventum sit: aut si nullum perniciosum signum accedat, collecto pure in loco phlegmones, vomitam excitant, atque in suppuratum degenerant, rupta ea vomica, & effuso pure in spatium inane thoracis. Raro autem apud nos eiusmodi suppurationes sunt, quia multo sanguine detracto & purgatione, topicisque remediis antevertimus.

APHOR. IX.

Φθίσις γίνεθ' ἡμέλις α ἡλικίῃσι τῆσιν δὲ πρὸ οὐρανῶν
ἐπίων μέγιστε πέντε καὶ τεσσεκόντα.

TAbes iis maximè et atibus fit, quæ à decimo octavo anno sunt ad tricesimum quintum.

Hic Aphor. scriptus est lib. de Coacis præfagiis & 2. Prognost. Tabes dicitur multis modis, aliquando est marcor, & cachexia totius corporis ab abscessu aliquo interno visceris, ut hepatis, idque sine ulcere pulmonis. Est & tabes renalis, cum nonnulli ab ulcere renum contabescunt & emarcescunt. Est & dorsalis tabes. propriè tamen tabes est ab ulcere pulmonum propter ruptam vel erosam venam. Et est quod sæpe scribit Gal. tabem fieri vel à rupture venæ in pulmonibus, vel à defluxu capitis in pulmo.

pulmones; cum videlicet hæc fluxio erodit venam in pulmone, & facit vlcus, tabes itaque fit à 18. anno ad 25. in adolescentibus, & à 25. vsque ad 35. in iuuenibus. comprehendit enim ætates duas, *ἡλικία νεότητος* & *ἡλικία ἰουενιότητος*, idque propter ruptam venam vel erosam, vel defluxionem vnde vena rumpitur, aut eroditur. In adolescentia quia copia est sanguinis, qui vasa pulmonis distendit & rumpit, necesse est subinde consequi tabem. Fit etiam venæ ruptio à rebus externis, vt vociferatione, &c. In iuuenibus sanguis est acrior: præterea ob vitam intemperantem ac violentam, & exercitia intempestiua, sæpè colligunt acria excrementa, quæ erodunt vasa, vnde sanguinis spuitio, quam sequitur tabes. sæpe etiam in iisdem rumpitur vas pulmonis, à rebus externis.

S C H O L I A.

Prognosticon de ætatibus ad tabem obnoxio. Ea enim tabes quam parit pulmonum vlcus, in adolescentiam & iuuentutem potissimum cadit: non quidem ex qualibet causa, vt destillatione ferina à capite, aut à suppurata pleuritidi superveniente: sed potius à ruptura, aut apertione vasorum pulmonis. Quæ illis contingit, non tam ob incautum ac intempestiuum viuendi genus ferè illis consuetum. cum hæc occasio omnibus aliis morbis sit communis: quàm ob sanguinis copiam, quæ in his ætatibus abundat: indicio est hamorrhagia quæ illis citatur ex facili. Item, ob eiusdem sanguinis acrimoniam & effervescentiam, propter vicinum cor, & vitæ institutum in laboribus & exercitiis: in qua sanguinis effervescentia & fusione à calore,

K. ij

HIPPOCR. APHOR.

maior locus necessario occupatur, ut inde in pectore vasa facile rumpantur. Quinetiam copia sanguinis, in otiosis, aut in quibus sanguis ad inferiora non trahitur, vel supprimitur, facile ad superiora fertur, atque in illis partibus redundat. Quo fit ut podagricis & arthriticis, materia translata ab articulis in pulmones: item suppressis mensibus, hamorrhoidibus, aut alia solemnī euacuatione mulieres frequentissimè in hamoptroisin incidant. Pueri autem non sunt obnoxij tabi, quia in illis sanguis tum in alimentum tum in incrementum absimitur, & si catarrhi ferini urgeant, humido multo acrimonia obtunduntur, neque senes, ob sanguinis paucitatem, calorem exiguum, humores frigidiores, errata pauciora in victu. Veteres tabem ab ulcere pulmonum *θνεϊσμο*, vocabant: quod & consumptione sanguinis & infectione aeris quem spirando ducimus, habitum corporum omnino extenuet.

APHOR. X.

Οκοισι κωδ'αλλ'ωδ'ε'ε'υγασιν ες τον πνυμονα τριπταται, εν ε'πτα ημερησιν απο θνεϊσμου σιν. λεω δ' ταυτου θνεϊσμου, ε'μ'π'ου γινον.

Quibus ex angina ad pulmonem malī fit conuersio, ij intra dies septem moriuntur: si vero hos effugerint, purulenti euadunt.

Angina propriè dicta est inflammatio musculorum laryngis internorum qui eam claudunt, & hæc periculosissima est. At minus periculosa est ea, in qua inflammantur laryngis musculi externi aperientes. In hac est tumor externus, & nonnunquam rumpitur sua sponte abscessus, ut pus expuatur, aliquando

quando fomentis, & vnguentis rumpimus, aliquando lanceola configimus. Quare sanabilis est. Philotheus (& rectè) dicit Hippocr. hic agere de vera angina quæ fit in musculis laryngis internis, in qua nullus apparet tumor in faucibus: hæc cum rumpitur, non sentiunt ægri dolorem in larynge, facilius spirant & deglutiunt, & liberantur quidem, sed per metastasin: nam pus in pulmones descendit, & ita ex angina fit peripneumonia. Quam metastasin colligemus ex propriis peripneumoniam signis, atque ij statim quarto aut quinto vel ad summum septimo die moriuntur. Si verò hos dies effugerint, suppurantur. Non dicit quod debeant omnino seruari, sed magna ex parte. nam si pus effusum non fuerit expurgatum, tabes solet succedere. *Εμπύμα* dicitur suppuratio omnis in quacunque parte corporis. Secundò, ubi abscessus est in viscere aliquo, liene, rene, ventriculo, &c. Tertiò, dicitur maximè & propriè in thorace, quando pus effunditur in spatium thoracis. hoc loco intelligitur *εμπύμα* propriè de his quibus est suppuratio facta in thorace.

S C H O L I A.

Prognosticon de conuersione angina in peripneumoniam. Ea enim, quæ nihil aliud est quam inflammatio musculorum propriorum laryngis & quæ planè funesta est per se, ob interceptionem viarum, quibus aër ducitur, spiritusque ad cor fertur, & fuligo excluditur: si effuso pure in pulmonem, vel materie morbificæ adhuc crudæ symptomatico ad eundem motu, unde peripneumonia fit, conuertatur: in-

K iij

HIPPOCR. APHOR.

vera septem dies non à primo morbi die, sed à translatione symptomatice, interimit: interceptione officij ad vitam necessarij feritate materiae quae in angina vitium insanabile contraxit, & difficultate curandi: adde quòd peripneumonia morbus est peracutus, qui intra septem dies ad salutem aut ad mortem iudicatur. Quod si hos dies effugiat, empyema suboritur utraque thoracis parte: pure quòd expectorari non potuit, pulmonum facultate expultrice labefactata à materia, quae praecedentis morbi successione in eos irruit, feritate, in spatium thoracis effuso, & calore loci cordisque propinquitate suppurationem promouente. Additur conditio in Coacis, nisieductio fiat pituitae: quae tamen vix unquam locum habet, nisi in morbo leuissimo & materia admodum benigna. lib. 6. Epid. Hippocr. ait anginosos non peripneumonicos sed pleuriticos fieri: sed ibi non de vera angina loquitur sed de secunda specie anginae, unde vocat ἐρύθημα συνηχρον.

APHOR. XI.

Τῶν ἐκ τῆς φθιστικῆς ἐνοχλεωθῶσι, ἡ τὸ σπῆμα ὅπερ ἀνὰ ποσῶσι βαρὺ ἐστὶ ἐπὶ τὰς ἀθρακας ἐπιχέομενον, ἐν αἰτέλει δὲ τῆς κεφαλῆς ῥέουσι δανάσιμος.

Qui tabe infestantur, si sputum quod extusiunt olet grauius carbonibus intectum, & capille desuunt, letale.

Si pè fit post suppurationem, quòd pus acrimonia sua exulcerat pulmones, & fit tabes, in Prognost. habes indicia suppurationis & tabis. Ex hoc Aphorismo cognoscemus mortem esse in ipso limine, si

mine, si sputum, aut pus quod expuit tabidus graui-
ter oleat impositum carbonibus. Si etiam sputum ini-
icitur in aquam marinam, & fundum petat, quia spi-
ritu est destitutum, signum est mortis propinquæ. O-
mne enim sputum naturale supernatare debet. Aliud
signum mortis propinquæ est, si cum antea multum
puris expuerit, iam nihil expuit, si nugari, & deli-
rare incipiat. Omne quidem sputum tabidorum gra-
uiter olet, adeo ut halitus tabidi inficiat. Sed ante
animaduertemus, num sit aliquod vlcus in ore vel
gingiuis, vnde pus grauem illum odorem contrahat.
Quod si non est, dicendum esse à pulmonibus, iudi-
candumque in partibus spiritualibus & humoribus
esse cacoethiam quandam & putrefactionem. leta-
le quoque est si capilli defluunt à capite in tabidis,
quoniam magna resiccatio totius habitus corporis,
& præcipue capitis, à qua siccitate alimenti proue-
nit inopia, ostenditur, & aliquando (inquit Galen.)
humorum corruptio.

S C H O L I A.

Prognosticum mortis proxima in tabe ex puris malitia
& capillorum defluio. Si in tabe iam inueterata, à
diuturno pulmonum ulcere, siue id primigenium sit, siue
suppurati consequens, contracta: sputum quod tussiendo
excluditur, non purum, album, minimèque aut modicè
fætidum fuerit, sed in carbones coniunctum grauius oleat,
vnde pulmonum necrosis & insanabilis materia corruptelæ
significatur, mortis proxima est præsagium. Licet enim om-
K iij

HIPPOCR. APHOR.

nis puris odor ingratus sit, non tamen grauis aut foetidus
 quia fœtor à putredine oritur, & extraneo calore tum ipsius
 puris aut alterius humoris, tum ulceris, aut partis unde
 emanat. Si quod ergo pus foetidum sit, non modo pus est,
 sed aliquid deterius, quale pus liuidum, pallidum, viri-
 de, canosum, subcruentum. Puris autem graueolentis fœ-
 tor exploratur iniectus carbonibus, vel super vitrum, aut
 peluim argenteam igni impositus. Efficit enim ignis, ut
 qua vel aliqui non oleant, vel minus suum odorem edant,
 absorbit enim quod humidius obrundebat odorem, & è
 reliqua parte halitum excitat odoris subiectum, & tan-
 quam vehiculum: aëre namque odor subuehitur. unde
 hyeme omnia minus odorem reddunt quieto tum pigro-
 que aëre, & quasi concreto. Et quia fœtor spuri, absolute
 lethalis non est, quod pituita saniosa non solum super car-
 bones, sed etiam per se fœtet: aliorum signorum firmen-
 dum presagium. Si videlicet vna cum pure foetido capilli
 desuunt prohibita generatione ipsorum, materix sper-
 matica & succi alibilis seu ultimi alimenti defectu & i-
 nopia, ob caloris natui infirmitatem, & nimiam partem in
 qua pili nascuntur siccitatem ab exhausto humido: corru-
 ptela eiusdem alimenti ob vapores aut humores vitiosos,
 radices pilorum corrumpentes, & ob capitis cachexiam:
 poris quoque cutis per quos exeunt pili nimium laxatis.
 Addit Hipp. in Coarctis aliud signum lethale tabis, si pu-
 rusiando exclusum coniectum in aquam marinam, aut a-
 quam sale subduplo in aqua liquefacto marinam reddi-
 ram, fundum petat: marina enim aqua ferendo oneri ap-
 tior est. Indicium hoc erit extinctionis caloris natui, &
 resolutionis partium solidarum è quibus sputum manat,
 exustum, terreum, feculentum, omni calore & spiritu fla-
 tuoso destitutum. Præter hæc, manifesta grauitas, & con-
 sagiosus halitus, qui tamen ab oris aut gingiuarum ulce-

re non exhalet, putredinem ac cacoëthiam produnt in ta-
be, ob febrem in corde accensam, aërem inspiratum, qui ta-
bificam qualitatem contrahit in pulmonibus, & ulceris ma-
lignitatem.

A P H O R. XII.

Οκόσιον αὐθισιάζειν αἱ τριζες δὲ τὸ κενόαλός πέσειν, ἔ-
τοι δὲ ῥόϊος ἐπιήμορως δὲσθνήσκουσι.

Quibus per tabem capilli capite defluunt, si alui proflu-
vio superueniente moriuntur.

Ex alui profluvio intelligimus vim retentricem
esse imbecillam, præterea cum sit symptomati-
cum vires dissolvit, atque deiecit, unde mors statim
inquadit.

S C H O L I A.

Alterum mortis præsagium in tabe. Si in tabe iam
confirmata, capilli defluunt inopia ceu defectu ultimi
alimenti ab exhausto partium solidarum, aut succi alibilis
corruptione, & diarrhœa superueniat isti capillorum de-
fluvio, aut etiam ante capillorum defluuium suboriatur: quæ
diarrhœa non sit soboles pravi illius humoris è capite portio-
ne una in pulmones, altera in ventrem defluentis, unde ven-
tris perturbatio excitari possit: neque soboles puris è rupta
vomicæ, aut saniei resudantis ab ulcere sordido pulmonum,
per cor, hepar genusque venosum in aluum transmissi. (Talis
enim diarrhœa salutaris esse potest in tabe, dummodo tem-
pore conquiescat, & tussis imminutionem adferat, sin mi-
nus, calamitiosa; sed soboles potius humoris tum alimentarij

HIPPOCR. APHOR.

Hum primigenij partium solidarum præ nimia siccitate colliquantur: hæc mortem proximam minantur. Quo enim plures facultates labefacta sunt, eò res ægri peiore sunt loco. Vnde Hippocrates, quibus (inquit) extenuatis nigra deiciuntur, postridie moriuntur.

APHOR. XIII.

Ο Κοσσι αἷμα ἀφράδες ἀναπύουσι, τουτίοισιν ἐκ τοῦ πνεύματος ἡ τριῶν ἀναγωγὴ γίνεται.

Q Vi spumantem sanguinem extussiunt, iis ex pulmone educitur.

Q Vi spumofum sanguinem expuunt, siquidem dolor non est sub diaphragmate, vt scribit in Coacis prælagiis, his è pulmonibus educitur. Hic alia exempla legunt ἀναπύουσι id est, extuffiunt. Quæstio est an oporteat ea quæ educuntur è pulmonibus esse spumofa. Primo non est necesse, quia aliquando rupta vena aut exesa emittitur sanguis non spumofus, aliquando materia, quæ à capite delapsa in pulmones, ibi fit crassior, & viscida magis, educitur absque vlla spuma. Adhæc Gal. dicit non posse esse spumofum sanguinem, nisi educatur è carne, & substantia pulmonis. Itaque si sanguis ille spumofus, tenuis, subtilis, qui pulmones nutrit, expuatur, spumofus necessario erit. At si vena sit rupta aut exesa in pulmone, non est necesse, vt Aphor. 30. lib. 7. ob id falluntur multi qui dicunt, non est spumofus sanguis, ergò non est ex pulmone. Neque sanguis est spumofus propter motum & agitationem pulmonis, propter ingressum & exitum spiritus per inspirationem, & expirationem, neque propter

pter calorem: verum est, motum cum iuuare posse, sed non est sufficiens causa. Alia quaestio est, an necesse sit sanguinem qui sit spumofus esse de substantia & carne pulmonis, non quia aliquando è latere educitur spumofus sanguis, vt in pleuritide. Aliquando vbi educitur è vena pulmonis est spumofus, sed quia perpetuū est, aut magna ex parte fit, vt sanguis cum educitur è substantia pulmonis sit spumofus, ideo quod perpetuum est sequimur. At à latere, & à vasis pulmonis raro spumofus est. Quod si inde sit spumofus, talis est potius à causa externa, vt propter agitationem inspirando spiritum & expirando, non a propria causa, qualis est sanguis è pulmone. Educitur autem de pulmone sanguis spumidus, exulcerata videlicet carne & substantia pulmonis. Quod videmus in iis quibus vlcerati sunt pulmones. Tum enim emititur per vulnus spumofus sanguis.

S C H O L I A.

Prognosticum spumosi sanguinis. Sanguis spumans tussiendo exclusus à pulmone exulcerato manat, non à larynge, non ab ore, neque à faucibus, neque ab aspera arteria, neque ab ipso thorace, neque ab hepate, ventriculo, aut liene, viero, cerebro. Nam cum omne excrementum præ se ferat ideam partis vnde manat, spuma sanguinis flaua qui copiosè, & sine dolore cum tussi excluditur, non alibi quàm in pulmonibus gigni potest. Spuma enim generatio ex spirituosâ constat substantia, quæ plurima est in pulmonibus, tum ob perpetuam aëris inspirationem atque expirationem, tum ob substantiam ipsorum pulmonum, quæ tota veluti coagulata spuma est. Quanquam spumofus sanguis aliunde, quàm ex pulmone manare

HIPPOCR. APHOR.

videri potest. Etenim pleuriticici & peripneumonici spumam sanguinem interdum expectorant: ex gutture quoque atque ex pectore, aliquando etiam ex hepate, cerebro, liene & utero spumofus sanguis prodit. Quae omnia accurata distinctione opus habent. Qui enim spumofus sanguis manat ab exulcerata substantia seu carne pulmonis, totus spumofus est, sine dolore reiectus, rotundus, non contumidus, sed per intervalla intercisus ac separatus, dilutus ac albidus ex permixto plurimo aëre & pulmonis similitudine. Qui spumofus sanguis prodit in pleuritide ac peripneumonia, serusus & leniter spuma permixtus prodit. Qui ex gutture, leniter spuma permiscetur. Qui ex hepate, liene, cerebro, utero, exigua spuma est particeps, adsuntque indicia in corpore male affectarum huiusmodi partium: spumofus quoque sanguis manere potest sine dolore ex rupto aliquo vase pulmonis, quemadmodum in iis qui ex alto ceciderunt, aut calcibus cæsi sunt, aut vulnerati in palaestra: aut ex vase eroso ab acri destillatione. Sed is sanguis licet plurimum spumofus sit, non tamen totus spumofus, fluitque coloratissimus magna copia.

APHOR. XIII.

Υπὲ φθίσιος ἐπιρροίῃσι ἡσπύρα ἐπιρροίῃσι βασιλίστα.

Si tabe detento profluuium superueniat, perniciosum.

Si sit alui profluuium solum, dissoluitur paulatim vires: ob id signum est lethale. Si verò adsint duo, capillorum casus, & alui profluuium, statim deiciuntur vires & morietur æger.

APHOR.

Οκότι ἐν πνευρίτιδος ἔμπυσι γίνονται καὶ ἀταξ. διαρροαί
ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρησιν ἀφ' ἧς ἀνὸ ρήξις γένηται, πύον
ταὶ καὶ ὄμιον, εἰς φθίσιν μεθίστανται.

Qui ex pleuritide empyi fiunt, si à rptione empyema-
tis intra dies quadraginta repurgentur, liberantur:
alioqui transeunt in tabem.

Cum hoc Aphorism. coniungere oportet octauū
huius sectionis, & intelligere, quod quicumque
pleuriticus est, si seruari debet in diebus quatuordecim
reparabitur: ubi verò dies 14. præterit, & vide-
mus ægrum non esse repurgatum, dicemus quod fiet
suppuratio, tum notare oportet diem 20. 30. 40. & ali-
quando 60. quia ut plurimum per eos dies solent fieri
suppurationes, & solet pus moueri. Quando igitur vi-
demus ægrum absolutum febre, sequitur ut natura iam
pus conficiat: circa 20. diem recurrit febris & maxi-
mus est dolor, quia dum pus efficitur, &c. Postea na-
tura elaxat vias & pus erodit membranam, ut effun-
datur & erumpat in spatium thoracis, & ita facilius
expuatur. Illa autem puris eruptio dicitur ρήξις. Sup-
puratio facta est 20. die, fingamus ρήξιν fieri 30. die, ut
sepius accidit, necesse est, ut pus illud per expuitionē
repargetur in 40. diebus: ab eo die in quo facta est
ruptio. Si nō repargetur per interuallum 40. dierum,
contrahet malignitatem quandam & putredinem,
quæ exulcerabuntur pulmones sua natura molles, ra-
ri, spongiosi, & iniuriam faciliè admittentes, vnde ta-
bes & postremò mors. Verum ἐκχυσίς illa seu effusio
puris non semper fit in spatium thoracis, imò aliquā-

do, rarius tamen contingit effundi pus illud & repurgari per vrinas & intestina. At quibus in spatium thoracis effusum est, ij dicuntur *ἔμπυροι*, i. suppurati.

SCHOLIA.

Prognosticum tabis iamiam affutura in suppuratis sine *ἔμπυρος*. Pleuritis, que intra quatuordecim aut saltem viginti dies absoluta purgationem non habuit, sed in suppuratum ceu empyema degeneravit, 20. 30. 40. 60. die. Si intra quadraginta dies ex quo rupta est vomica, cepitque pus expectorando purgari, nullus fiat expectorandi finis, nec dum integra materie suppurata expectoratio facta fuerit, pulmonem exedi necesse est, pure temporis diuturnitate putrescente & corrumpente substantiam pulmonum, unde phthisis. Quamquam propter varietatem puris in calore, acrimonia & erodendi vi, aut propter temporum constitutionem, vel etatem multi ante eum diem phthisici fiunt. Signum autem puris confecti in pleuritide, est pondus quoddam in latere affecto, item horror, quia veluti quibusdam stimulis à pure lancinatur membrum, mutua quoque horrescendi & suadendi vicissitudo.

APHOR. XVI.

Τὸ θεῖμον ἐλάττω τὰ πάντα τοῖσι πλεονάκις χειροδύοισι γαστρῶν ἐπιθλήωσιν. ἰεῦρον ἀκράτῃαν γούμης νάρκωσιν, ἀμφοράζιας, ἀποδυμίας, τῶν τε οἷσι θάνατος.

Calidum frequentiore usu hac inuehit incommoda, carnis effeminationem, neruorum incontinentiam, mentis torporem, profusiones sanguinis, animi deliquia: ad qua quidem mors.

Hh

Homnes Aphor. citantur ab Hippocrat. i. de usu liquidorum, quod veteres solebat uti balneis ad voluptatem & ad alia multa. Vbi ergo habuimus rationem moris veterum, & præterea eorum quæ Galenus statim initio comment. 24. Aphorismorum huius libri scripsit: Cum dicit, hæcenus de calida & frigida disseruit Hippocrates, intelligendum agere hoc loco de usu immoderato calidæ & frigidæ in balneis, perfusionibus, irrigationibus, iniectionibus, fomentis. Duplex autem est usus in quantitate & qualitate: Συμμετρῶν ἢ ἀμετρῶν dicuntur in quantitate magis: ἑνκρατῶν vero ἢ ἀκρατῶν in qualitate. Calidum igitur immoderatum, hoc est, usus immodicus calidæ, quia videlicet largius, quia sæpius & longiori tempore utimur in perfusionibus, balneis, &c. adfert carniū effæminationem, i. langorem & imbecillitatem. Usus enim balnei frequentior & diuturnior carniū fibras emollit, laxat & soluit: quo fit ut diffundantur spiritus per carnes sparsi, qui ita fusi exoluuntur. *Neruorum incontin.*) Robur neruorum est in solido & sicco moderato, & vbi nerui sicci sunt, tum sunt robustissimi, ut in febribus ardentibus. Ergo cum vis neruorum sit in sicco, ab immodico usu calidæ redduntur molliores, claxantur, & ita neruorum ipsi spiritus resoluuntur. Istud maximè facit calida ad voluptatem vsurpata, hoc est, ut ex ea sit sensus suavis & iucundus, non autem vrat. *Mentis torporem.*) Γράμν seu ἑστῶσα vis est iudicandi & ratiocinandi. Anima sicca est prudentissima. Talis autem est vbi spiritus ætherij sunt calidiores & sicciores. Temperamentum enim instrumentorum seruentium animæ iudicanti & ratiocinanti

debet esse calidius & siccus, ut habet Aphrod. de temperamento corporum caelestium. Anima praeterca prudentissima est, ubi cerebri substantia non est nimium humida, sed durior & siccior. Qua igitur reddidit cerebrum humidius, & spiritus propria animae instrumenta dissolvit, propterea mentis stuporem, hoc est, imbecillitatem in cognoscendo, ratiocinando & reminiscendo inducit. *Hæmorrhagias.*) Concalescit sanguis, tenuatur & funditur, spiritus implentur & intumescunt venæ, laxatisque tandem meatibus fit hæmorrhagia, quam sequitur animi deliquium resolutis spiritibus, & inde mors. Hæc itaque omnia simul oportet intelligere, remollescunt carnes & nervi, dissolvuntur vires omnium partium, spiritus animalis & vitalis resolvuntur, fit hæmorrhagia & defectio animi, quam sequitur mors.

S C H O L I A.

Hactenus de symptomatibus *ἄρρωστος*. Nunc de posteratibus calidi & frigidi agitur: calidum somnium, ut balneum aquæ dulcis uniuersale, aut singulare, si quis eodiu multumque utatur, carnem effeminat ac emoluit plus equo, laxatis fibræ, dissipatoque carni pabulo, & inducto humore excrementitio: nervos, tendones, ligamenta propria & communia infirmit, quorum robur in siccitate mediocritate consistit. Cerebrum stupidum reddit, illiusque sensum, motum, omnes denique eius actiones infirmit. Sanguinis profluvia è naribus ab utero hæmorrhoidibus laxatis venis & sanguine fuso concitat. Animi deliquia inuehit dissipatis spiritibus, & resolutis membranis. Ad quæ omnia sequi mortem necesse est.

Tὸ ὑψυχρὸν ἀσπασμὸς, τεταπὸς, μελασμός, ἢ ψίγα πυρετὸς
ταῖς α.

Frigidum verò conuulsiones, tetanos, nigrores & rigores
febriles adfert.

DE frigido immoderato loquitur & aqua frigida.
Tamen (vt notato vno reliqua solet intelligere)
innuit etiam reliqua frigida. vsus igitur frigida im-
moderatus efficit conuulsiones, idque per se & per ac-
cidens. Per se & propria sua qualitate, quia frigiditas
est inimica nervis, & quia relinquit, constringit & con-
densat substantiam nervorum. Per accidens, quia plen-
itudinem facit, dum intrò materiam compellit, &
præterea cogit & constringit cutim, vt non possint
exhalare excrementa. Distensiones sunt ab eadem
causa. Μελασμός) denigrationes seu liuores. Licet Hip-
sæpissimè vsurpet in vlceribus (quia si quod vlcus aut
vulnus refrigeratum est, statim nigrescit) tamen satius
est intelligere liuores partium refrigeratarum, quod
etiam vsu experimur. Quibusdam enim perfrigeratis
nigrescit cutis faciei & reliqui corporis cutis nudata.
Aliis per summa frigora summi pedes, extreme manus
non solum nigrescunt, quia extinguitur calor natiuus:
sed etiam vbi eo extincto, calor præter naturam ori-
tur, putrilaginoso vlcera extrahunt, & tandem decidunt
mortuæ. Rigores febriles, qui febrem excitant, frigus
dum condensat partes extremas excrementa retinen-
tur in corpore, & retenta putrescunt, oborto calore
præter naturam, vnde febris putrida. Potest etiam dia-
zia à sola refrigeratione.

¶

FRigidum, cuiusmodi est aqua frigida, posca, emphacium, acetum, herbarum frigidarum liquores, succi, siquis eo consideratè utatur adfert conuulsiones tum per se, tum ex euentu. Ac per se quidem, quia neruos siccando indurat atque mordendo contrahit: ex euentu, humores excrementitios cogendo ac impediendo ne dissoluantur. Distensiones, afflictiis equaliter aut agonistis musculis. Lioures & quasi partium denigrationes, extincto partis calore nativo & intercepto vitali spiritu. Atque adeo rigores febriles, suppressione scilicet excrementi quod in peculiari cuiusque natura redundare consuevit.

APHOR. XVIII.

Τὸ ψυχρὸν ποθέμιον ὁσείσιν, ὁ δ' ὄσι, γέυεσι, ἐκ κεφαλῆς νοσησὶ μάλιστα τὸ θερμὸν ὠφέλιμον.

FRigidum inimicum ossibus, dentibus, neruis, cerebro, dorsali medulla: calidum verò amicum.

FRigore læduntur partes exangues, vt cerebrum, intestina, vterus, vesica, penis. Item partes calidæ, vt thorax, ventriculus, quia frigidum inimicum vitæ & naturæ. Sed exangues & frigidæ naturæ promptius & celerius offenduntur, quia exiguum habent calorem, quo se tueantur aduersus vim & iniuriam frigoris. Ossâ patiuntur à frigore, non dolent. lib. 5. de vl. part. Neruis etiam est frigus infestissimum. ob id Galenus passim prohibet in vulneribus, si quis neruus sit læsus, ne exponatur frigori, eo quod periculum est

ne oriatur stupor, paralysis vel conuulsio. Cerebrum quoque & dorsali medullæ, natura frigidis partibus, est aduersum frigus. At calidum qualitate & quantitate moderatum amicum est non solum his partibus, sed etiam toti corpori.

SCHOLIA.

Frigidum, ut aqua frigida, posca, succi herbarum, accedendo, his partibus bellum indixit, ossibus non sentiendo, sed patiando, quia exanguia & frigida: Dentibus, sentiando & patiando, qui quidem ossa sunt, sed quia sentiunt, secluduntur à numero ossium, que omnino sunt sensus expertia. Neruis, qui ob sensum facile patiuntur, suntque caloris imbecilli cerebro, quod natura frigidum est si cum cæteris partibus conferatur. Calidum verò his partibus plurimum prodest, non quidem suum natiuum temperamentum seruantibus, sed sui temperamenti limites egressis. Nam similia similibus seruantur, contraria vero suumque temperamentum prætergressa, contrariis curantur.

APHOR. XIX.

Oκείρωσι τὰ τῆς ψυχῆς, ἐν ἀσθενείᾳ δὲ αἰμοφραγίαν, καὶ μέντοι.

Qua perfrigerata excalfacere oportet, præterea quæ sanguinem profundunt, aut breui sunt profusura.

Est axioma, contraria contrariorum sunt remedia. Hoc perfrigeratum est, ergo oportet excalfacere.

L ij

Exceptis iis unde profluit sanguis aut fluxurus. Gal. lib. 6. Epid. legit tantum ἀμώπρῳ γένει μείδι, i. fluxurus est. Hic tamen legitur melius. intelligere oportet Hippocratem hoc loco agere de hæmorrhagia quæ fit rupta vena à frigore. Vnde alibi dixit, frigidum rumpit venas. Quare sensus est huius Aphor. Quæ perfrigerata sunt, &c. Nisi si qua perfrigerata sunt, & inde profluit sanguis. Quæritur si quando fiat hæmorrhagia, an nunquam oporteat uti excalfacientibus, sed solis utendum sit refrigerantibus? respondeo. Utimur quidem aliquando calfacientibus, sed causticis, ut cauteriis, non tamen quod sanguinem sistant copiose profluentem. At Galenus prohibet usum valdè refrigerantium, quia conuulsionem excitant. Hoc intelligendum est ne utamur immoderatè, sed modicè & ad tempus. Vt si sit hæmorrhagia ex utero quæ non facile sisti possit, remedium crit præstantill. si adhibeas parum aceti, etiamsi sit partibus omnibus nervosis infestissimum. Utebantur autem oxycrato veteres. Hoc tamen & illo modicè & ad tempus utendum, ut diximus.

S C H O L I A.

Qua vim frigoris conceperunt, vel ab exhausto humidi primogenij & dissipatione caloris nativi: vel caloris impulsu: decet calefacere, ut scilicet symmetrum in quo natura virtus consistit restitatur rei quæ redundat destructione, & eius quæ deest adiectione: si ea exceperis quæ sanguinem fundunt, aut quæ susurra sunt. Nam unde natura magis est opis indigens, hac illi eos parte magis est succurrendum: & calamitosior esset hæmorrhagia quam symmetria

tria restitutio utilis. Proinde in complicatis affectibus, aut diue sis morbis, aut habit a ratione morbi & cause non semper locum habet hoc axioma medicum, contraria contrariis curantur.

A P H O R. XX.

Eλευσι τὸ ἴδιον ἰσχυρὸν δ' ἀκράδεις, δερμα ἀεισληθρὸν, ὁ δ' ὄψις ἀνεκπύητων ποσιέων, μελασμοῦς, ῥίγια, πυρετὰ δ' ἐκασμάει, καὶ τῆτανος.

Frigidum vlceribus mordax, cutem obdurat, dolorem insuppurabilem facit, nigrorem inducit, rigores febriles, conuulsiones & tetanos creat.

Vlceribus frigidum est mordax, id est punctoriū vt pars videatur acibus configi: id fit multis de causis. Primò, quia pars vlcerata nuda est cute. Experientia enim videmus, quod pars quæ contacta est cute, facilius perfert frigus affictum linteum, quam que nudata est. Altera causa est, quia pars vlcerata non est alluefacta frigori, vt manus etiam si sint neruosa, facilius tamen ferunt frigus, quia sunt assuetæ. Tertia causa, quia vlcerata illa rara sunt, caro vlceris mollis, frigus autem facilè subit. Alia ratio quia frigus contrahit, & contrahendo diuclit partes, ea deductione dolorem illum punctorium excitat. Postremò quod frigus partes vlceris superficiales constringit, vt iam fuliginosum excrementum sanies, & pus non possit expurgari. Quare dum pus & sanies intus retinetur, dolorem & mordicationem faciunt. Curem obdurat.) Nam quæ admodum calor laxat & rarefacit, sic frigus

L iij

HIPPOCR. APHOR.

siccat: & astringendo duriorem cutim efficit. Philotheus dicit, quod frigus expellit intrò materiam, unde fit plenitudo, & à plenitudine extenditur cutis, unde durities, sed hoc falsum est. ὁ δ' ὄντιν ἀνεκπύουτον, alias legitur ἀνεκπύουτον. Quam lectionem, eamque meliorem agnoscit Gal. lib. 3. de articul. & Philotheus etiam, interpretaturque dolorem πολυχρόιον, id est multi temporis. Galenus tamen in comment. legit ἀνεκπύουτον per v, id est, insuppurabilem: dolor impropiè dicitur suppurari: dolor enim non suppuratur, sed abscessus. Ergo insuppurabile, quia color est qui suppurat, alioqui frigus externum intrò compellit calorem: Sic collectus fit fortior, quò fit vt celerior fiat suppuratio. Obicit tamen aliquis, si frigidum vlceribus mordax, cur ergo dixit Hippocrates lib. de vuln. capitis, vulnera capitis facilius sanescere, nec tam letalia esse hyeme quàm æstate? Scito frigus per accidens plus adferre commodi quàm per se incommodi. Nam quod incommodum ab ambiente accidit, facile potest temperari & corrigi admoto ferro candente: per accidens verò, quoniam putridum arcet: nil autem est, quod magis præcipitet ægrum ad mortem, quàm corruptio, hanc arcet frigus: Ergo, &c.

SCHOLIA.

Frigidum vlceribus mordax, tum per se, tum ex euentu: At per se quidem, humores tenues exprimendo, carnem mollem & raram & sua cute nudatam diuellendo, & continuu soluendo: ex euentu, ichorem vlceris cogendo, materiamque insuppurabilem reddendo. Obdurat cutem, partes
qua

quas non penetrat comprimendo & exprimendo. Doloris causam facit insuppurabilem : pars enim à calore narium conficitur. Rigores febriles & non febriles appulsu frigoris & contactu rerum sensu praditarum, creat.

A P H O R. XXI.

Ἐστὶ δὲ ἐν τῇ τετανῷ αἰὲν ἕλκος νέον εὐσάρκω, θέρως μόνον, ψυχρῶ πολλῆ κατὰ χυσις ἐπανάλησις δερμὸς ποιεῖ δερμὶ δὲ ταῦτα ῥύεσθαι.

Est tamen ubi in tetano sine ulcere, iuvene eufarco, est are media frigida larga profuso calorem reuocat. Calor verò hunc soluit.

Mvlti reprehendunt Hippocratem in hac sententia, vt Aegineta, Soranus, Aurelianus, & alij veteres: sed malè, quia si animaduertamus quod scribit Hippocrates: omnino verum est. Ponamus quod hæc particula ἔστιν indicat effectum hunc frigidi esse rarum, sicut ea quæ deinceps scribit fieri à frigido & calido, rarè in vsum veniunt. Est autem, quasi dicat, id sit etiam raro, vt in distentione, &c. præterquam quod rarum est, oportet circumscribere sententiam, vt Hippocrates ipse. Addit enim sine ulcere, iuvene bene carnosò, &c. Sensus igitur is est: est autem cum, id est, rarè quidem id vsurpatur & vsurpari debet, tamen aliquando contingit vt frigida aquæ perfusione reuocetur calor in distentione. Sine ulcere) quia frigidum vlcerebus inimicum. Iuvene bene carnosò.) rectius vertit Leonicen. quam Fuchsus. Nam si iuuenis est ἰσάρκος, id est mediocriter carnosus & quadratus, non potest esse illa quadratura

L iij

Tunc multo calore & humiditate. Et ita bene temperatus est. Aestate media (inquit Phil.) calor externus internum iuvat, quod falsum est. Imo potius calor natus internus ab externo attrahitur & resoluitur, ut in Canicula. Itaque ratio hæc est. Calor internus qui antea exhalabat, & dissoluebatur, iam occurso frigida & densatis poris, introrsum compellitur, & se colligit ad causas, quæ conuulsionem faciunt. Calor autem hæc, id est conuulsiones & distensiones soluit: quia materiam frigidam nervis imbibitâ, quæ conuulsionem facit, concoquit, tenuat, resoluit, & præterea nervos corroborat. Erat & alia secta quæ reprehendebat Hippocratem: ut qui sibi repugnare videatur, quando ponit similia similibus curari, cum eodem autore contraria contrariorum sunt remedia. Hoc quidem axioma verum est, contraria contrariis curari. Quod autem curatur conuulsio frigore, id fit tantum per accidens. Solus enim calor per se curat conuulsionem.

SCHOLIA.

Hætenus incommoda calidi & frigidi descripta sunt. Nunc commodam utriusque proponuntur. frigida aqua potissimum inter ea quæ actu vel potestate, vel frigida sunt per accidens & ex eueniunt curat affectus etiam frigidissimos, eosque non tantum internos, sed etiam externos. In his enim, aqua foris aspersa, calorem fluentem ab habitu corporis compellit introrsum eundem poris obstructa discuti ac dissipari prohibet, unde per antiperistalsin auctior in interno corpore factus, magisque vntius, tandem ad habitum corporis fortior ac vegetior reuertitur, ubi crassos ac frigidos succos concoquit, coctosque resoluit. Est enim calor, omnis coctionis resolutionisque auctor. Tetanus, esto huiusce curationis exemplum: hic enim frigidissimus affectus externus, ceruicis musculos antagonistas

stas obfidens, Larga aqua perfusione sanatur: seruat is interim
 quinque conditionibus: ubi sit sine ulcere, ulceribus enim fri-
 gidum mordax: in iuvene, in sene enim ob caloris defectū, in
 puero ob humiditatem & molliem corporis larga frigida
 perfusio citra iacturam ferri nō potest. Quadrato, id est me-
 diocriter carnosō, in quo nimirū nerui habent suum *σπλά-
 να*, id est carnem, qua impedit ne vis frigoris integris viribus
 intrō subeat, nam in obeso, vena angusta sunt & paucus san-
 guis, in gracili nulla aut pauca caro o: ducta neruis, ob id &
 frigido in utrisque prompta lesio. Nistare media, quia calor
 fluens in habi. u. diffusus temperat frigus aqua affusa: quod
 larga manu, conferim ac subito aqua frigida offundatur, id-
 que ex alto, ut calor citius intrō cogatur. Meminit huius cu-
 rationis Hipp. 3 de morbis, his verbis: Aquam frigidam pluri-
 mam superfundito, & postea vestimenta tenuia, pura ac ca-
 lida superintegito: ignem autem tunc non adhibeto, hoc au-
 xilium & ad tetanos & ad opisthotonos adhibe.

A P H O R. XXII.

Tὸ δερμὸν ἐμπυπτικὸν ἢ ὅπῃ παντὶ ἔλκει, μέγιστον σημαῖον
 εἰ ἀσφαλείῳ, δερμα μαλακῶς, ἰσχυρῶς, αἰσθητικὸν ῥιζέως
 πασμῶν, τεταίων παρηρειακὸν πλεῖον ἢ ἐν τῇ κεφαλῇ κερθεαίῳ
 κῆρ. πᾶσον ἢ διαστέρει ὁσίων κατὰ μασσῖ, μέγιστα ἢ τοῖσιν ἐπι-
 λωμῶσιν. τυτέων ἢ μέγιστα τοῖσιν ἐν κεφαλῇ ἔλκεα ἔχουσι.
 καὶ κῆρα ὑπὸ φύξις ὀνήσκει ἢ ἄλκοῦ ἢ ἢ ἔρ. πᾶσιν ἐπιωμῶσιν,
 ἐδρη αἰσθητικῶς, ὑστέρη, κύσει, τυτέοισι τὸ δερμὸν φίλιον καὶ κείνον τὸ
 ἢ φύξιον πολέμιον καὶ κτεῖνον.

C Alidum in quo ulcere pus mouet, maximū securitatis
 prestat iudiciū, cutem emollit, extenuat, dolorem lenit,
 rigores, conuulsiones, tetanos mitigat. capitis grauitatē sol-
 uit: ossibus fractis plurimum prodest, maxime si nudata sint,

mi loque magis si in capite. His et iam prodest quæ moriuntur
 & ut ulcerantur à frigore. Herpetibus denique exedentibus,
 fedi, pudendo, utero, vesica, his omnibus calidum amicum &
 decretorium, frigidum inimicum & interimens.

Quemadmodum proximus Aphorismus de iis erat
 quæ raro accidunt in usu aquæ frigide, ita initio
 huius Aph. de iis agit, quæ raro sunt in usu calide. Ut au-
 tem Aph. hunc intelligamus scire oportet, tria esse neces-
 saria ad suppurationem. Primum est, ut natura partis sit in-
 tegralis, hoc est suum calorem, & spiritum habeat integrum.
 Secundum, sit vlcus aptum suppurationi. Tertium, sit
 remedium conveniens suppurationi. Calida aqua raro
 utemur ad suppurationem, quia resolvit, præterea por-
 ros aperit, quos obstruere oportet, ut celerior fiat sup-
 puratio. Oportet itaque in suppuratione remedia esse
 calida, vel actu vel potentia, ut acerosa herba cocta sub
 cincribus & imposita, pus movet, quod agit tantum
 quod calida sit actu, non autem potentia. Non in omni
 ulcere. Non enim vlcus omne est idoneum suppurationi,
 ut cacoethes, propter intemperiam partis: ut, cuius in
 ambitu caro liuet, cuiusmodi & cancrodes & carbun-
 culi: quos tamen si dicat Galenus non oportere suppu-
 rare, aliter tamen hodie usu experimur. nam eos passim
 suppuramus, ut basilico. Præterea vlcera maligna & diu-
 turna, qualia sunt telephia, & phagedenica. Item vlcera
 putrida, nec non rheumatica suppurationem non admittunt.
 In summa oportet ea vlcera quæ suppurantur esse
 ἀσυνδραγὰ ἢ ἀσύνετα, id est simplicia & sine alio affectu,
 non rheumatica, non maligna & diuturna, non habentia
 putredinem aut labra excisa & ulcerosa. Ut, si sit vlcus
 rheumaticum, in hoc non utemur aqua calida, quia hæc
 vias elaxat: si sit putridum, non suppurabimus, quia me-
 gis putresceret. Ob id Hipp. 6. Epid. vbi vlcerum disse-
 ren-

tentias ostendit, ait oportere vlcus omne vehementer siccare, & scarificare. *Maximum securitatis signum.* Quomodo in morbis coctio omnis securitate morbi pollicetur: sic in omni vlcere, quando ad supurationem ducitur, salutare est. Si est vlcus in pulmonibus, melius est suppurare quàm putrescere. Cutem mollit, quia laxat & humectat. Extenuat quæ sũt crassiora. Dolorẽ lenit, nõ quia materiam resoluit, vt vult Philot. Sed quia reuera anodyna mediocri sũt caliditate, id est calore temperato & mediocri, qui sensum iucundũ & voluptatem afferat. *Rigores, &c.* Quia materia concoquit, tenuat, resoluit, præterea partes corroborat. *non caeili* propriè vocamus dolorẽ capitis grauem. Philot. de tẽsiuo interpretatur. Sed non est astringendũ ad hũc dolorẽ tẽsiuum: quare hĩc vterque dolor locũ habebit. *Plurimũ verò ossibus fractis, &c.* quia frigidũ, ossibus inimicũ, calidũ verò amicũ, hinc Hip. in fracturis ossiũ cõmẽdat perfusionẽ aque calidẽ cui si sit hyems, miscetur oleũ, vt fiat hydrelæũ. Duplex autẽ est vsus calidẽ in ossiũ fracturis. Primo, circa initia, quando à deligatione cõtracta est prurigo, huiusque materiam resolvere & discutere volumus: tum enim vlcus perfundere oportet aqua calida. Secũdo post septimum diem, quia perfusio calidẽ euocat materiam & sanguinem gignendo callo, quo iungũtur partes ossis solute, *Nudis præcipuè* quia percipiũt facilius calorem, præterea iis maximè, quibus in capite, &c. Hip. lib. de vlceribus nõ vult vlcera madefieri aqua, quia vlcus quã est vlcus, eget siccantibus. Imò veteres interdixerunt aquam calidam, imo etiam mixtionem aquæ calidæ in medicamentis adhibendis in vlcere. Cur ergo hĩc ponimus aquam calidam prodesse vlceribus? Hippocrates hĩc loquitur de vsu aquæ calidæ, sed raro:

HIPPOCR. APHOR.

Præterea si adhibeatur, id fit non quò vlcus, neque
 vt fracta consolidet, sed vt suo calore temperet, & mi-
 tigt dolorem. Et iis qua à frigore &c. vt hyeme contin-
 git in pernioibus: his enim admodum confert cali-
 dum temperatum (vt si inuoluantur quibusdam pel-
 libus) cum linteis carptis & quiete. Nec tamen statim
 in iis veniendum ad vsum calidæ, nisi dolor sit vehe-
 mens & à frigore extingatur. *Herpetibus exedentibus.*
 Id est, serpentibus vlceribus à bile flava: hæc posthac
 distinguit à phagedenis, quæ habent materiam crassâ
 & erodunt intrò ad ossa, herpes verò exulcerant tâ-
 tum superficiem. Herpetibus itaque adhibetur cali-
 da, tum vt eam bilis acrimoniam & calorem tempe-
 ret, tum vt materiam resoluat, non tamen statim ea va-
 temur. *Sedi, &c.* quia hæ partes maximè nervosæ sūt,
 ob id iuuantur calidis: his calidum amicum & iudi-
 cans, quia soluit: frigidum verò inimicum & interci-
 mens, quia calorem extinguit natium, & prohibet
 iudicationem solutionemque morborum.

SCHOLIA.

Hæc sunt commoda aquæ tepidæ. Aqua tepida fortis:
 aut cataplasmatum moderato ac benigno calore
 prædiorum, non assidua, sed per interualla admorio (assi-
 duus enim vsum aquæ tepidæ relaxat) egregium est auxiliū
 ad suppurandas inflammationes, non quidem consistentia
 sua, sed calore blando atque suauis naturæ nostra consenta-
 neo: etiam inflammationes ulceratas: non qualibet tamen
 ulcera suppurat, sed ea tantum, quæ in partibus frigidis con-
 sistunt, ossibus, membranis, sedæ pudendo, utero, vesicæ: aut
 quæ frigidum sequuntur, quales sunt pernioes calcane-
 rum: non autem illis conferre potest suppurandis vlceribus, in
 qui, us

libro sante SECTIO QVINTA 471
quibus natura integritas aut materie bonitas desideratur,
aut est perennis materie maligne affluxus: cuiusmodi sunt
carcinomata, ulcera telephia, & phagedanica: aut in quibus
non dum constitit fluxio: ea enim, cum plurimum humida
sint, humectari non possulant, sed exsiccari. Signum autem
securae inflammationis aut securi ulceris, fidiissimum erit, si
ab illis aqua perfusione humectatis, coctus & suppuratus ha-
mor prodeat. nam omne suppuratum peplusimum est, & a pe-
plusimo spes certa saturis ostenditur, maximeque ubi tanta na-
tura virtus elucet, materiaque bonitas, ut solius calide usu
fiat suppuratum. Calidum quoque cutim emollit, qua aut
siccitate aut coëctione aut distensione obduruit. Extenuat,
digerendo crassis humores. Dolorem sedat, vacuando, rare-
faciendo, temperando, & ad aequalitatem reducendo, qua aut
crassorum aut glutinosorum, aut acrium, aut multorum hu-
morum aut flatulenti spiritus copia, specie, temperamento,
& habitu in vitio sunt. Rigores abortos suppressione excre-
menti quod in peculiari natura redundare consuevit, miti-
gat resoluendo. Conuulsiones, distensiones, grauitatem capi-
tis persanat, exhauriendo & concoquendo copiam rerum, vel
acrium, vel lentarum, vel crassarum, aut flatulen-
ti spiritus istos affectus committentium, unde adhibent medici betoni-
cam, melissoph. stech. melil. chamemel. folia senna & agari-
cum. Admirabile est quantum ceteris antecellat ad osium
fracturas: septimo die, ad sedandum pruritum: vicesimo, ad
generationem calli, succum alibilem attrahendo: maxime
verò ad denudatas, quod ossibus, & ulceri calidum sit ami-
cū, & praesertim ad fracturas capitis cum ulcere, non quidem
ratione ulceris quod in osse insedit, nam os postulat conser-
uationem sui per similia: quod item Hippo. lib. de vulneribus
capitis, vulnera nullo humore, ne vino quidem lauari va-
luerit: sed ratione coniuncti alicuius affectus: ut si erysipela-
todes os fuerit bilis acris affluxus, poterit ulcus aqua lauare

calida ad infringendam vim bilis. Herpetes exedentes inu-
uat, non ratione ulceris, sed materia acrioris, cuius potior
esse debet cura quam ipsius ulceris.

APHOR. XXIII.

Εν τῶν τοῖσιν ὁ δὲ τῶν ψυχρῶν ἰσχυρῶν, οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρων ἐν
μύλοι, μὴ ἐπὶ αὐτὰ, ἀλλὰ ἐπὶ αὐτὰ ἐκόντων ὀπίρρει καὶ οὐλοῦσα
φλεγμοναί, ἢ ὀπίρροι ἐστὶν αἵματι ἐς τὸ ἐρυθρὸν καὶ ὑφαίμων ἐπιπύου
νεαροῦ αἵματι ὀπίρρῳτα. ἐπεὶ τῶν παλαιῶν μεμεινῆ καὶ ἐρυσσῶν ἴσως
τὸ μὴ ἐκλύμενον ὠφελεῖ ὅππῃ τὸ ἐκλύμενον βλάπτει.

Frigido verò in his utendum, unde fluit aut fluxurus est
sanguis, nò quidem eodem loci, sed ad ea loca unde fluit
admotò: & si quæ partium inflammationes, aut desflagratio-
nes ad rubrum sanguineumve colorem tendunt recenti af-
florecente sanguine ipsdem ipsis adhibito. nam inueterata
nigrescit. Erysipelas etiam non ulceratum inuau, siquidem
exulceratum ledit.

In hoc Aphor. loquitur de vlcibus, vnde profluit
sanguis, aut fluxurus est, in quo reprimèdo còmen-
dat frigidam, & præterea quæ qualitate respondent a-
quæ frigide. Cauendū tamen est, ne hoc remedio abu-
tamur, nò enim utendum est, nisi extrema necessitate
urgente & tentatis prius remedijs omnibus emplasti-
cis & obstruentibus, quæ vias interceptiunt. phleboto-
me, cacurbitulis & scarificationibus & alijs reuullen-
tibus. Nam omnibus his auxilijs adhibitis si nò sista-
tur sanguis, poterimus vti medicamentis refig. & ipso
etiã aceto, & aliquãdo oxycrato impositis parti. Sic in
profluuiò sanguinis è naribus, cogimur aliquãdo ad-
hibere acetū ipsis naribus. Sed si quando còtingat vt
in hæ.

in hæmorrhagia sit vtendū frigidis, nō vult Hip. frigidū adhiberi ipsis partibus fundētib⁹ sanguinē, sed vicinis, hoc est quæ venas habent cōmunes parti vnde fluit sanguis aut fluxurus est, vt si sanguis fluat è nare dextra. Orisatio placet frigida applicari hepati, si fluat è sinistra, lieni. Sed periculū est visceribus admo- uere frigida quoniam sic vis eorum læditur. Præterea si sit obstractio in viscere, augetur refrigerantibus. Quare cū intelligamus venas mammarū cōmunicare venis nariū, affigem⁹ māmīs cucurbitulas, aut alia remedia vel fronti, vel occipiti, vel ceruici, cui etiā frigida adhibebimus, modo caput sit robustum. A frigida enim conuulsionē metuimus, in capite imbecillo: ali- quādo lōgius remedia applicamus, vt cū Orisatio he- pati aut lieni. Et mulieres interdū madefaciunt scro- tum, aqua rosarum, plantaginis, & aliis refrigerantib. Sed periculosus est vsus frigidorū in testiculis & par- tibus principibus: in maribus non tam periculosus. *Quinetiam vbi inflammationes.* Hip. hic vsurpat phleg- monas à sanguine calidiore: alias vtitur indistincte pro tumoribus omnibus præter naturā calidis. Addit *ἐπιφλοισυατα*, id est superficiales inflammationes, quas vulgus ignem appellat, & reuera videtur ignis in par- te inclusus. Et ita hic intelligit, quia iuuatur is ignis frigida, vt aqua morellæ, rosarū, plantaginis, lactucæ, nenuphar, &c. *Ad rubrum.* & Nam si quando videmus hos ignes, habent calorem & rubrum & cruentum, vt videatur sanguis affusus recenti sanguine, &c. Quod vocat *νεαρὸν αἷμα*, potest duob⁹ modis intelligi, vel intelligitur issāguis, qui recēs influxit in partē qui tenuior est, sed postquā diutius inhelet parti, crassescit à calore: vel intelligitur sanguis recens factus, *νεαρὸν αἷμα*, qui ruber est, tenuior, magisque diluto colore.

At vetus sanguis iam crassior & nigrior est, quemadmodum enim est in nobis caro recens genita mollior, colore magis diluto, & vetus durior magisque securo colore. Sic & recens erit sanguis & vetus, in colliquatione, penum caro recens nata deinde vetus segnescit. *lis frigidum &c.* Quia ardorem extinguit & preterea vacuat, quia repellit materiam in alias corporis partes. Calida verò vacuant, quia resolunt. *Veteribus, &c. τὰ παλὰ ἀπὸ γένεως* interpretatur Phil. ubi utemur repellentibus, siue ea astringentia sint, siue frigida & aquæ, oportet materiam quæ repellitur esse idoneam & obsequentem: alioqui si crassior sit, concrefcit magis. Quum igitur in veteribus & epiphlogismatis, sanguis quia diu immoratus est in parte, sit iam crassus, grumosus & niger: si frigida adhibeantur, concrefcet magis in grumos, fiet crassior & nigrior. Ob id Gal. auctore debet esse quidam modus: debent adhiberi refrigerantia, ut extingatur tantum ardor, non inducatur parti liquor. *Erysipelas quoque &c.* Aliud est exulceratū, aliud non exulceratum: quod exulceratū est fit à sanguine bilioso acriore: quod non est exulceratum, à mitiore & clementiore. Hippocrates aliquando vocat erysipelata, quæ modo appellauimus epiphlogismata: quia videmus aliquando rubores qui quodammodo fluescunt, sed in his nullus est tumor, nulla materia, aut pauca. At erysipelas, quod est cum materia distinguere oportet. Nam vel est à materia non pestilente, non maligna, sed familiari naturæ, vel à pestilenti & maligna. A familiari naturæ materia, utemur refrigerantibus, ut ardor repellatur, non inducatur liquor. Si est à maligna materia, non adhibebimus refrigerantia, sed scarificabimus tantum, & euocabimus, ut tertio stat. tertij Epid.

SCHO.

SCHOLIA.

Hæc sunt commoda aqua frigida. Aqua frigida aut succorum herbarum frigidarum fortis confert sistendo profuuiio sanguinis aut presenti aut imminenti: rupta scilicet, rorsa vel aperta a vena & sauciata a parte, non quidem ad motus parti sauciata, nam frigidum ulceribus mordax, sed supra aut circumcirca, unde scilicet influit sanguis, ut materiam incrassando & meatus sistendo sistatur & supprimatur fluxus. Confert quoque initio inflammatis partibus ardoribus partium ex sanguinis recenti affluxu abortis, si super his ad perpendiculum & è directo apponatur, modo nulla neque efficientis causa, neque materia neque partis obfessa excusatio adferatur: quandoquidem ea que inueterarunt denigrat extinguendo calorem natium. Iuuat verò quouis tempore erysipelas ulceris expers, materia acrimoniam infringendo, affluxum & incrementum prohibendo, ladic autem illud quod est ulceris particeps, non ratione materia, sed ulceris ipsius, cui frigidum mordax est & acerbum.

APHOR. XXIII.

TΑ ψυχρὰ δὲ καὶ κρύσταλλοὶ τῶν στήθεσιν πολέμα, ἐκχέουσιν ἰσχυροὺς ἀπορροιαί, καὶ καταρροιαί.

Frigidum veluti nix & glacies pectori inimica, ruses mouent, venarum ruptiones & destillationes efficiunt.

Per ψυχρὸν hoc loco intelligit valde frigidū, quod testatur Gal. 6. Epid. com. tertio: vbi inquit hunc Apho. esse de valde frigidis, exemplo niuis & glaci. Veterum vsus intelligere oportet. nam illi utebantur aliquando nix, aliquando glacie necessitate coacti, vt

M

qui non haberent alias aquas: cuiusmodi erant Scythæ. Pueri nonnunquam utuntur, sed ad voluptatem, ut etiam Romani. Sanè Hipp. hinc spectat Scythas & alios populos, qui necessitate utuntur aquis niualibus, glacialibus. Huiusmodi autem aquæ crudæ admodum & frigidæ effectæ sunt, quod plurimū nocet capiti, gutturi & thoraci. Ob id qui ea utuntur, fere laborant destillationibus, & gutturosi sunt: hoc est herniis gutturalibus prehunduntur. Præterea Hip. teste, breuioris sunt vitæ. At aqua mollis & limosa, qualis est Sequana, non tam nocet partibus superioribus, quàm inferioribus, ut ventri, renibus, vesicæ, pedibus. Vnde Parisini ferè liberis aluos habent, sunt herniosi, laborant calculo & podagrico dolore. Cæterum duabus de causis inimica est thoraci aqua niualis seu glacialis. Primum, quia thorax ossæus, cartilagineus, & membranaceus. Deinde, quia natura sua gaudet calido, & læditur frigido: ut Aquilonibus, &c. Tusses quoque mouet aqua valdè frigida, duplici ratione, vel propter solam intemperiem, vel aliquando propter refrigerationem. Quia enim tunica illa faucium communis est membranæ cerebri & thoracis, ideo ubi frigiditas cõtrahitur in faucibus, facillè communicatur & cerebro thoraci huc accedit, quod ob frigiditatem istam mouentur destillationes à cerebro in thoracem, vnde etiã læditur thorax, & tussis excitatur hæmorrhagica, quia ut ait Hippocrates 6. Epid. τὰ ψυχρὰ φλεβῶν πρηγνῶν, id est, quæ frigida sunt valde venas dirumpunt. Nam condensantur & durefcunt venæ: tum autem quia minus transpirat sanguis, magis implentur & distendantur. Vbi igitur tantopere distendantur, non ita cedunt ac si molles essent, quare facillè rumpuntur, (& præcipuè in thorace) vnde hæmorrhagia,

gia. Quare autem catharos excitent valdè frigida, iam expositum est.

SCHOLIA.

Aque incōmoda. Aqua extremè frigida, qualis est nix, & glacies: qua, aqua elementari simplici frigidiores sunt, non solum quòd astrictiorem & compactam magis habeant substantiam: sed etiam quia astrorum frigiditate in- frigidentur: item tempestas aquiloni a ventis placida: pectorè sunt inimica, spiritus & sanguinis vias intercipiendo, ipsius- que thoracis naturam, que ossea ac cartilaginea est, labefa- ctando, quaque multo calore gaudet ad vita conservatiōē. Tusses mouent, intemperiem & inaequalitatem faucibus at- que laryngi inducendo, & catarrhum exprimendo. Hæmor- rhagiam cient, induratis venis sanguine distentis, qua ob du- ritiem dilatarì non possunt, propterea que disrumpuntur. Catarrhos omnis generis excitant aluiuos, tussiferos, art hri- ticos. Eadem incommoda & his plura adfert, ventriculo a- que extremè frigida potus: non aque tamen grauiora, quod vē- triculus thorace sit paulo calidior, saltē partibus externis.

APHOR. XXV.

TΑ ἴεν ἀρθροισιν οἰδήματα καὶ ἀλγύματα ἀπερὶ ἄλλους, καὶ ποδαγρικούς, καὶ σπασμούς, ταῦτα πλείστα τὸ ψυχρὸν πολλὸν κατὰ χεῖρας ῥιζέει τὸ καὶ ἰσχυαίνει καὶ οἰώσει λυφάρα καὶ ῥυματεὶν οἰδύνην κυτικὴν.

Articulorum tumores & dolores absque ulcere, atque etiam podagricos, & conuulsiones magna ex parte frigida largè effusa leuat & extenuat, soluit que dolorem, nam medicus torpor dolorem soluendi vim habet.

M ij

Hic quoque notat effecta aquæ frigidæ, & eorum remedium quæ qualitate respondent aquæ frigidæ, *eidem natura* Gal. hoc loco interpretatur omnes quidem tumores præter naturam, sed ut hæc sententia astringatur iunioribus calidis, qui sunt à sanguine calidiore, vel ut Philot. à sanguine bilioso. *Sine ulcere* quia ulceribus est inimicum frigus. *Podagr. dol.* à bile seu bilioso sanguine, vel feruidiore. Frigida enim repellit, & repellendo vacuat. Secunda causa, quam affert Hipp. quia mediocris stupor dolorem sedat. Duos arthriticos nouimus, quorum alter ubi inuadit dolor pedem sensim immergit aqua niuali, alter pedem statim dimittit in aquam frigidissimam, atque ita uterque stupore dolorem leuat. Sed ille (qui est satis carnosus corpore) stuporem & frigus ab aqua relictum, corrigit petraleo, quod calidum, ac deinde inuoluit partem lana sordida. Posterior verò adhibet solum chamamelinum, & macilento est corpore. Quamobrem si quando in podagra & arthritide, his refrigerantibus uti in animo fuerit, oportebit postea refouere partes calefacientibus, ut corrigatur stupor is, & frigiditas. *Emet. para*, id est, conuulsa. Gal. in Meth. med. *ar. sua* vocat solutionem continui in fibris nervosis, sine ulcere externo, & solutione continui in cute: quasi dicas laxationem seu diuulsionem qualemcunque partis, & ultra naturalem statum tractionem. Istud accidit in violentis motionibus: ut athletarum. *Horum quidem plurima*, &c. Oportet distinguere causas. Nam tumor est à materia crassa, siue ea sit feruida (ut in carbunculo) siue frigida, perfusio aquæ frigidæ non iuuabit. Si à tenui & calido humore, iuuabit, nisi ea materia sit pestilens. *id est, id est* minuit, vel extenuat, id est, dolorem minuit, vel tumorem, potest enim referri & ad dolo

dolorem, & ad tumorem. *Stupor enim, &c.* Fecerunt multi medici, vt Diocles, qui reprobauerunt vsum narcoticorum, sed Hippocrates videtur contentus esse stupore mediocri. Ergo stupor mediocris, vel quia non est vtendum narcoticis diutius & sapius, vel quia in narcoticis est aqua mediocris.

S C H O L I A.

Hæc sunt alia cōmoda aqua valdè frigida. Sæuat quosdam tumores articularum & conuulsiones qua diuulsis poris eueniunt, ex humoris contra naturam affluxu partem ipsam distendentis & ledētis progenita, potissimum ex ichorosis biliōsi affluxu, ipsum humorem temperando & repellendo: talis est aqua niualis, oxycrati sine posca, succorum vel aqua plantaginis, aut solani stillatitia persusio, dolorem quoque discutit, restitutione temperamenti & habitus in pristinum statum, quorum mutatio in causa doloris erat.

APHOR. XXVI.

Υδωρ τὸ ταχίως θερμαίνεται καὶ ταχίως ψυχρῶνται, ἰσόφωτον.

Aqua quæ citò calefit & citò refrigeratur, leuissima.

Cum alij variè disputent de aquis, Hippo. hac sententia complexus est veritatem aquæ optimæ. Nam si spectemus differentias aquarum, quæ sumuntur à pluuia, fluuio, fonte, cisterna, puteo, lacu, palude, hæ omnes aquæ ad hanc sententiam redeunt. Si præterea distinguamus aquas, quod sint turbidæ, vel duræ, vel molles, vel mediæ, rursus eodem redeunt. Itaq; Hipp. eam aquam optimam esse censet, quæ citò ca-

M ij

Iescit & citò refrigeratur, quæ eadem leuissima est. Solebant veteres, vt licet colligere ex Gal. com. aquæ bonitatem pondere metiri, neque reuera nota hæc est reprobanda. Nam si aquæ pondere æstimentur, quæ leuior erit, ea erit & melior. Hipp. tamen non intelligit eam optimam esse, quæ pondere sit leuis, sed eam quæ celeritè alteratur, & transmutatur à calore, & distribuitur per anadosim in corpus, & excernitur. Ceterum vt de aquis iudicemus, facere oportet hanc distinctionem. Aquarum aliæ sunt duræ & crudæ, aliæ molles, aliæ mediæ. Duræ sunt & crudæ magna ex parte puteales, quia nunquam insolantur: fluuiales, molles, quia limosæ & cænosæ, & hæc improbantur, quia non sunt vtilis, nisi prius deposuerint limum in vna cisterna, &c. mediæ sunt tenues, leuissimæ & optimæ, quales sunt pluuiiales & aquæ cisternarum, licet Plinius has improbet. Verumtamen qui omnino probant aquas pluuias, re vera sunt reprehendendi. Hipp. facit triplex genus aquæ pluuiialis. Quædam inquit, hyberno tempore colligitur. Si hanc intelligimus, omnino damnanda est, quia cruda est admodum & incocta. Quædam colligitur tonitruu tempore, & hæc media est. Optima verò ea est quæ colligitur æstate media: huiusmodi aquæ dicuntur tempestiuæ, quia decidunt ea anni parte quæ *æra* vocatur, hoc est, media æstate. Dicuntur quoque ætheræ, propterea quod solis calore, qui tum viget, vapores sursum feruntur usque ad æthera, id est, aëris supremam regionem: vbi vi solis cocti & tenuati conuersique in pluuias decidunt. Quare hæc aquæ quia coctæ sunt vi solis & tenuatæ, optimæ censentur. Si igitur hoc modo aquas pluuiiales distinxeris, malæ omnino vel probantur, vel improbatur. Sic est distinguendū in aquis cisternarū.

Nam

Nam quæ hiberno tempore collectæ sunt, merito reiciuntur: quæ verò tempestivæ sunt & æstate media calida sicca collectæ, laudantur. Aut medici utitur aqua cisternarum in diarrhæis: Quæritur an sit hæc in re salutaris. Si ea aqua collecta fuerit æstate media, illis nocentissima erit, quod alium mollit, potius quàm retineat. Quod ita sit docet Hipp. cum ait: Aquæ tenues infitui debent iis, qui dura sunt aluo, hybernæ verò, qui humida & pituitosa. Sic etiam aqua cocta non astringit alium contra opinionem vulgi, imò emollit. hæc enim aqua quæ antè coctionem cruda erat, tenuatur coctione, & cum tenuis, facilius excernitur. Fluviales porò merito reprobantur, quòd sint limosæ, sed quæ magnas vrbes alluunt, & cloacas excipiunt, sunt pessimæ: vt aqua Sequanæ. huiusmodi aquis redduntur quidem pisces pinguiores, reprobandi tamen sunt, tanquàm minus salubres. Sic equi ea aqua pinguescunt, licet sit pessimum nutrimentum. Putcanæ, vt diximus, duræ sunt & crudæ: fontanæ, modo obuersæ sint orientis, in media sunt laude, Meridionales verò & Septentrionales improbantur. Aquæ enim ab ære alterantur. Sed licet fontanæ obuersæ sint Orientibus, tamen videndum est an non contraxerint quandam malignitatem, per canales aut vias quæ transeunt: siquidem aliquando canales contrahunt limum, & tum aqua alicui obuersa orienti, mala est. Aliquando canales sunt plumbei, & tum aqua parit dysenterias, vt scribit Gal. in Epid.

S C H O L I A.

Experimentum dignoscenda aqua optima. Si cito calefiat & cito refrigeretur. Tã facili enim mutatio eam leuif.

M. iij

HIPPOCR. APHOR.

simam esse arguit, non leuissimam quidem qua in lance minus ponderat, sed qua hypochondria minus grauat, est que per eadem promptè meabilis, neque cunctando bilescit: qua quibus, quibus interdendum est vino inflammationis, aut delirij causa vel motu, conuenienter exhibetur. Agnoscitur quoque aqua leuissima, si in ea carnes, pisces aut herba facilius & citius elixentur quam in alia. Item si nullum saporem ac odorem habeat, s; limpidissima sit. Aqua pluuiæ præ ceteris eligenda, nisi haberet vim astringendi, quæ ex aqua marina eius parente, & terrena substantia simul cum nubibus elata, contraxit. adde quod vstionem aliquam à sole passa est: proinde ipsam ebullire medici præcipiunt, vt partes diuersæ separantur in ea.

A P H O R. XXVII.

Q Κορυσις ἢ μέν ἐπέχει νόστον, τοῖς μάλιστ' ἀποδόντων
ὄντως μάλιστα, ὅρα θεί.

Q Vibus noctu bibendi est aviditas, iis admodum sitientibus obdormiscere, bono est.

O Porter coniungete sententiam hanc sententiæ 6. Epid. vbi Hippocrates loquitur de iis qui leuiter sitiunt. Hoc autem Aphor. agit de iis qui multum. Gal. in commentario accommodat sese vtrique sententiæ, & de leui & de multa siti. Contingit ergo aliquando, vt ægri vel conualescentes, & sani etiam noctu à cibo sitiunt, alij multum, alij leuiter. Oportet distinguere sitim, nam aut sitiunt ab inopia, quia non biberunt in pastu, vel quia parcius: aut sitiunt quia vti sunt vino meraciore & fortiore, vel cibis acutibus

acribus & salis. Fingamus aliquem usum vino meraciore, cibis acribus & salis, eumque sitire hora tertia post cœnam. Si sitis illa leuis sit, non debet bibere, quia interturbabit actionem. Dissoluetur enim venter, & in eo fluctuabit cibus, qui nisi à ventriculo comprehendatur, nunquam concoquetur. At si absoluta coctione incipiat sitis, poterit bibere. Tamen eiusmodi sitis leuis, remedium erit somnus. In magna siti oportet satisfacere desiderio ægri sitientis, & sitim restinguere abluitione oris vel exiguo potu: & multò magis si excitata sit inopia, quia parcius bibit & corpus siccius est. Vbi paucum potum assumpsit, debet superdormire. Si post somnum adhuc sitiatur, bibat largiter. Gal. in comment. citat duas causas, vnam propter defectum, alteram propter vapores calidos, vt à vino meraciore: qui quidem officium ventriculi & fauces resiccant. Itaque in leui siti somnum imperamus. Vbi verò quis vehementer sitit, dare oportet potum duobus modis. Initio quidem priusquam sit absoluta coctio, sed modicum, post somnum autem & absoluta coctione, largiter. Aliquando fit vt post longam euacuationem, vel manifestam vel insensilem, resiccata sint corpora, tum liquidis oportet fouere corpus, & potu implere, quia siti magis rursus siccat corpus. Sed quaeritur an illis debeamus præscribere somnum, quia hic leuat sitim. Somnus quidem breuis & leuis iuuabit ægrum, sed multus offendet, & ita cauendum est, ne in his resiccationibus ægri & sapius & longius dormiant: At dicit aliquis, somnus est veluti cibus: verum est in cruditate ciborū, quia concoquit, & ita iuuat. At in magna vacuatione si quis vacuo ventre dormiat, lædetur, quia calor natiuus pabulo

deficientus languescit & contabescit. Quare non semper verum est somnum cibum esse. *Qui igitur noctu bibere appetunt, &c.*) Appetunt, ut diximus, vel propter defectum vel propter vapores calidos, à potu meraciore, cibis acrioribus & salis, in defectu consideratur inopia potus, quia fortasse largiter cœnatus patum bibit: in hac *et sic* exhibere potum oportet ut satis ægri desiderio fiat: non tamen multum, etiamsi defectus requirat, ne perturbetur coctio. Absoluta coctione si sitiatur, detur multum. A vaporibus autem calidis si levis est, somnus iuuabit: si magna, exiguo potu fallere oportet desiderium ægri & coctione absoluta largiter dare, *ut v. Admodum*) In Epid. dicit Hipp. *ὅτι μάλιστα*, ubi loquitur de levi siti. Hipp. hinc non dicit an illis potum offerre debeamus, nec ne. Quare quaeritur an somnus sit perpetuum remedium sitis. Verum est, quod cum sitis sit ab inopia humidi, contingit aliquando, ut somno corrigatur, aliquando non. Itaque non satis est dixisse, si ipsi superdormierint, sed debuit dicere, si bibant, & superdormierint. Sed tamen siue bibant, siue non, confert somnus, modò æger non sit vacuo ventre, & resiccato corpore à nimia vacuatione: Somnus enim coquit materiam quæ sitim excitabat, & ita sitis somno subducitur. Præterea cum per somnum calor nativus & sanguis cum humiditate totius corporis initio confugiat in medias partes, corrigitur ea siccitas, & vapor calidus qui sitim excitabat, coquitur. Quocirca si superdormierint, bonum est, quia sitis somno sedatur & coquitur materia, quæ sitim faciebat. Item in medium corpus convehitur sanguis cum humiditate, quia temperatur siccitas, & vapor calidus.

SCHO-

SCHOLIA.

Etsi aque, potus sit omnium incundissimus suo tempore: qui sitim à siccitate, aut caliditate, aut utraq; causa ortam, omnium facillimè sedat: tamen his qui de nocte bibendi sunt appetentes, & admodum sitiunt humoris inopia, cibi aut potus calore, aqua potui exhibenda non est, ne dum potus alius: sed potius super dormiendum, & somno fallenda sitis, qualiscunque ea fuerit. Somno dum partes humescunt, viscera humectantur, cibi aut potus vis acrior mirificatur, atque ita omni de causa sitis nata sedatur. Adde quod ijs, qui noctu bibere appetunt & admodum sitiunt, sitis ex multa cruditate ciborum oritur ut plurimum, à qua cruditate multi vapores emittuntur, non aliter quàm à lignis viridibus multa eduntur fuligines, qui stomachum siti affligunt, donec mitior concoctio cæperit. Argumento sunt ebrj, in quibus per se tandem sitis desinit. Caterum sitim excitant panis calidi esus, potus vini potentis, potus qualescunque calidi, copia ciborum, labores, salsa. Item 6. Epid. aër calidus, multus sermo, & os apertum tenere.

APHOR. XXVIII.

Γυναικείων ἀρωμάτων ἢ ἐν ἀρώμασι πνεύνη πολλάχθ' ἢ εἰς ἄλλα χησιμὰ ἀνω, εἰ μὴ κερταείας ἐρεπιείη.

Suffitus aromatum muliebria educit: Ad alia verò multa ut ilis esset, nisi capitis ingeneraret grauitatem.

Sequentes hi Aphorismi, sunt de affectionibus mulierum & grauidarum & non grauidarum. Quia autem affectiones hæ ut plurimum ferè accidunt propter suppressionem menstruorum, ob id

initium ducit à mouendis menstruis. Supprimuntur porro menses multis de causis. Aliquando propter inflammationem, aliquando propter tuberculū natum in collo vteri, &c. Virginibus parum fluunt menstrua, quia quicquid colligunt sanguinis, vertunt in alimentum. Sunt & quædam viragines quæ multum exercentur, quibus non fluunt, neque tamen inde offenduntur. Ob id rogamus mulieres, an deterius habeant, ob suppressos menses: si non habeant deterius, nihil est mirandum, neque sunt mouendi. Cæterum cum natura nihil prius efficiat, quàm exigat necessitas, menses non generantur ante tempus generationis, vt ante 14. annū: cessant autem magna ex parte post iustum tempus, vt post annum 50. aliquando tamen anno 35. 40. 45. licet aliquando sexagesimo, quo tempore etiam nonnullæ peperere, sed ultra hoc tempus, nunquam protrahi possunt, nutrices nullos aut paucos menses habent, quia sanguis refluit in mamas ad lactis generationem. Si ergo, vbi aduenit menstruorum tempus ab anno 14. ad 50. mulieri menses supprimuntur, & ob id deterius habeat, videnda est causa. Fieri enim potest vt in collo vteri sit aut inflammatio, aut tuberculū: & aliquando in ipso vteri ore interiore. Fieri etiam potest (quod frequenter accidit) vt idem orificium interioris vteri obuertatur, & reflectatur, cum via ab vtero debeat esse recta, vt rectè fluant menstrua. Ponamus obstetricem reperisse nihil obstructum, nihil inflammatū, nihil fluxum, nihil aut inuersum, in collo vteri, nec in ore, veniendum est ad acetabula seu cotyledones: hoc est fines, & ora vasorum, per quæ ora, sanguinis superuacuum, singulis mēsis, ex toto corpore in vterum deriuatur. Sūt tamen

lib. Septem SECITIO QUINTA
tamē ad os interius & collum vteri, alia vasa, per que
fit aliquādo sanguinis profluuium, sed id hemorrhoi-
des & hæmorrhagiam vocamus, non autem menses.
Nonnunquā itaque acetabula intercipiuntur crassio-
re aliquādo mucō & pituita crassa. Est etiam cum de-
sata sunt & cōstricta. Quicquid horum fuerit, maxi-
mē cōueniet suffitus, aromatū potiones, item & sy-
rupi, vi incidendi & tenuandi prædici. Materia suffi-
tus notatur ab Hippocrate, estque aroma, id est odo-
rumentum quod tenuet, incidat, vt est cinamomum,
amomum, spica, cassia, calamētū, arthemisia, maiora-
næ succus, hyssopus, thymum, pulegium, origanum.
Vbi materia parata est, scire oportet modum faciēdi
suffitum. Oportet (vt vult Oribasius) aromata fingi
cum benioino aut resina, & facere trochiscos. Hippo-
crates fingit veluti cotylam quandam de stercore bu-
bulo, vel (vt nos) ex benioino, & in eam immittit a-
romata trita, aut herbas odoratas: postea cotylam illā
superponit carbonibus, vt insidens mulier suffitū ex-
cipiat. Sed non satis est istud: nam ita difficile est, vt
suffitus intromittatur in vterum. Quare Hip. mollem
cucurbitulam colli angustioris accipit, huius fundū
rescindit, ac deinde collum immittit in pudēdū mu-
liebre, ita vt extremitas colli cucurbitulæ subeat ipsū
vterum. Vel sic (quia suffitus non sunt perpetui) facit
pessaria ex pēna obuoluta stupa, que fit illita medica-
mētis aromaticis. Hanc stupam rursus obuoluit lin-
teolo illito oleo aromatico, vt de costo, spica nardi.
Posteaquam ita cōformauit pessarium, immittitur in
collum vteri, & illic parumper sistitur, sed id viden-
dum est, vt quæ vterum subeunt sint tenuia, velut me-
dius digitus, & lōgitudinem habeant sex digitorum.

Iam ad Aphor. veniamus. *πυρίν* aliquando formentā, aliquid suffimenta significat. *τὰ γυναικεία* Hip. sæpe dicuntur purgationes menstruæ, & puerperia, ut in historia Philini vxoris. Aliquando sic dicuntur omnes morbi muliebres. Hinc eiusdē liber *τῶν γυναικείων*. Hoc loco non tantum menses, sed & excrementa, fœtus mortuos, maximè verò purgationes puerperij intelligit. Ob id hîc rectius vertetur muliebricia, quàm menses. Sæpe verò ad alia utilis esset, id est ad alios affectus, primum quidem vteri, deinde reliquarum partium corporis: tamē hoc incommodum subsequitur, quia adfert dolorē capitis. Cum enim sufficitur vterus, odor suffitus redit ad os & nares, idq; propter maximum consensum vteri cum syncipite per venas: imò etiam vapor ille potest excipi à capite per venas omnes. Neque tamen hoc omnibus mulieribus accidit. Nam si densior sit vterus, non percipiunt tum odorem ore & naribus: vnde iudicabimus mulierem esse sterilem. Et Aph. 59. huius sectionis, & li. *τῶν γυναικείων* suffimentum facit, ut ex alio subdito, si mulier non sit sterilis, peruadit odor allij ad os & nares: si verò peruadat illud odor, & non gerat vtero, sterilitas à marito proficiscitur, hoc dico, ut intelligamus suffitum posse facere quibusdam dolorem capitis, quibusdam non item. Odores enim qui venas subeunt, suo calore sanguinem turbant & commouent, quo fit ut caput repleatur, & ita graue fiat.

SCHOLIA.

Nunc agitur de quibusdam mulierum affectionibus: scilicet *stus aromatatum, qui aut suffitu, aut aspersione, aut t-*

tiat pessario fit, ciet purgationes menstruas suppressas, & puerperia retenta: excitando natura vim, quod utero sint grata aromata, refrigerata calfaciendo: liberando obstructa: densata relaxando, materiãque crassam preparando, quod calida, & sicca & tenuis sint substantie: modo nulla neque inflammata, neque intemperie calida & sicca laborantis, neque erosi, neque peruersi uteri, neque senilis et atis, neque graviditatis, neque lactationis neque acuti morbi excusatio adsoratur. Sed & ad alios peculiare uteri affectus utilis esset hic fortis aromatum: ut ad omnem frigidam uteri intemperiem, ad flatum uteri discutiendos, ad uteri suffocationem, ad seminis retentionem, ad tormina quae educto partu suboriuntur, ut si cum grauida dolores coxendicis suborti fuerint, si fetu in lucem educto huiusmodi dolores repetierint, odorata bibere, & ad os uteri ad mouere confert, lib. de superferatione. Nisi capitis grauitatem inducerent, vaporibus caput opplendo, quod calor aromatum cum tenuitate partium sit coniunctus. Adde quod ex odoribus idem contingit cerebro quod hepatis ex dulcibus: ut enim hepar dulcia promptissime trahit, & ab eorum immodico usu sibi aliisquin iucundissimo oblectatur: ita cerebrum odorata quia diligit, confertim trahit, & dum illis auidissime fruitur, non ultra sui grauitatem oppletur.

A P H O R. X X I X.

Tὰ κνύλας φαρμακείην, λέω ὄργα, πετράμωνα, καὶ ἄρξιπτά μιλων, ἡσόν ὃ τὰς τὰ ὄνυα καὶ φρισύτρα ἰυλα-
 τίς ὄνυ.

Pregnantes purgabis si materia ad sui excretionem inuiter, quadrimestres, & usque ad septimum mensem: sed has minus, minore uero aut grandiore fetu, abstinebis.

Aphorismo i. libr. 4. exposuimus hunc Aphor. ubi diximus authore Hippocrate lib. de morb. mulier. & attestante experientia, licere instituere medicamentum mulieribus etiam grauidis metu abortio- nis, & præsertim his quæ cacochymia laborant, & solitæ sunt abortire, hæ enim non abortiunt, ubi purgantur, 24. mensc vsque ad 7. potissimum, quia tum fortior est fœtus.

A P H O R. X X X.

Γυνὸν γὰρ εἰ ἐχὼ φλεβοτομῆν εἰς ἐκπύρωσιν, ἢ μάλ-
λον, εἰ μᾶλλον εἶναι τὸ ἔμβρυον.

Mulierem grauidam morbo quopiam acuto corripit perniciosum.

Θανάσιμον intelligimus letale, non quod sit necesse mulierem correptam morbo acuto, interire: sed quia magna ex parte, Hippocrates lib. de morb. mul. circa initia commemorat morbos acutos, quibus mulieres grauidæ magna ex parte intereunt, eiusmodi sunt pleuritis, peripneumonia, erysipelas uteri, angina, febris ardēs, phrenitis, epilepsia, apoplexia, cōuulsio, tetanus, &c. idque maximè si hi morbi sint magni, & vehementes. Multæ tamè ex his morbis euaserūt, ut quædam mulier laborans febre ardenti, cuius meminit Hippocrates lib. i. Epid. Prætereà multas ex nostris videmus hodie conualescere: fortasse quia fortiores sūt quàm tempore Hippocratis, vel quia nostris auxiliis iuuantur: ut phlebotomia, quæ Hippocratis temporibus reprobabatur. Itaque sententia hæc non est vniuersalis, quia magna pars nostratium euadunt: & contra

contra moriuntur multæ, præsertim si vehemens fuerit morbus. Quod autem hic dicit in genere, particulatim explicat lib. I. de morb. mulierum, circa initia.

SCHOLIA.

Mulierem gravidam in eunte aut iam affecta graviditate siue essentiali siue symptomatice febre acuta corripit: aut etiam morbis acutis sine febre, ut convulsione, tetano, apoplexia, calamitosum: magnitudine cause, symptomatum vehementia, & difficultate curandi: quod neque dieta, neque pharmacia, neque chirurgia convenienter quis uti potest sine incommodo fætæ aut fætus.

APHOR. XXXI.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχέσθῃ, ἡσυχίᾳ καὶ ὀρεξίᾳ καὶ ὄρεσιν καὶ ἰσχυρῶς λαφύσειν. Διαλύσειν.

Mulier in utero ferens seclæ vena abortit, eoque magis si grandior sit fætus.

Diximus sepius, quàm hoc remedium fuit inusitatum veteribus, nèpe detrahere sanguinem mulieribus gravidis, nec Hippocrates vnquam meminit, nisi semel tantum lib. de morb. mul. Si, inquit, mulier iuuenis, robusta & multi sanguinis, & grauis laboret in partu, prodest missus sanguis è malleolo, vt tota natura concurret, & expellat fætum. Sed hoc non confirmat Hipp. probasse detractionem sanguinis in gravidis, vt quam instituit tantùm ad partum facilioté. Celsi temporibus docuit vsus, non esse vsque adeo reformidandam phlebotomiam in gravidis: & nos hodie

N

sæpe à morte vindicamus & matrem & fœtum missio-
 ne sanguinis, etiam in morbo periculosissimo, vt pleu-
 ritide, febre ardente, &c. quanquam in his ferè abor-
 tiunt. Quod autem nolit Hippoc. sanguinem detrahi
 grauidis, id facit, non solùm quòd inuisitata esset suis
 temporibus phlebotomia, sed etiam quia veretur ne
 alimentum fœtui grandiori subtrahatur. Quare non
 temerè detrahendus est sanguis, fœtu præsertim iam
 grandiores sed videndum est, an robustæ sint vires, &
 an ea mulier sit obnoxia abortioni, præterea si quan-
 do sanguinem mittemus, ne alimentum detrahatur
 fœtui, substituemus ea quæ faciliè coquantur, & cele-
 riter distribuuntur, vt gelatinam, colatitiam, analeptica,
 & quæ spiritus instaurant, vt electuaria, &c. atque ita
 venam aperire poterimus bis, ter, quater, vt & fœtus
 liberetur & mater. Verùm si fœtus auctior sit, & 7.
 mensem attigerit, magis periculosa est venæ sectio,
 quia tum eget copiosiore alimento. Præterea vt plan-
 tæ si alimento destituantur, languescunt, resiccantur,
 & ita decidunt, sic in mulieribus utero gerentibus, si
 desit alimentum, resiccatur fœtus, resiccatur & vin-
 culum uteri, & ita, ante tempus pariunt. Sunt quedam
 mulieres, quæ quia sanguine redundant, sæpe copia
 sanguinis fœtum suffocant, ob id cogimur sæpe 4.
 aut 5. mense venam secare, ne abortiant: idque si mor-
 bus postulat & si valent vires, nec leuissimè abortiat
 mulier. Tum itaque mulieris colorem inspicere oportet,
 & percunctari, an vbi purgantur menstrua mul-
 tum sanguinis effundat, & an diu fluant menses, vt 7.
 aut 8. dies. Aliæ faciliè abortiunt ob cacochymiam,
 tum instituemus pharmacum, & vbi erit copia san-
 guinis, phlebotomiam.

SCHO.

S C H O L I A.

IN muliere utero gerente vena seeta, ut scilicet in morbis acutis obstructa liberentur, inflammatio extinguatur, translatio symptomatice auertatur, corpusque adeo perspirabile fiat ad materia febrilis exclusionem: abortionis causam adfert, à lipothymia & exhausto, fetus infirmitate & vinculorum uteri laxitate, maximèque si fetus grandior sit: quò enim grandior est, eo magis suo genio defraudatur. Quamquam si morbus aliquis acutus urgeat, sanguis mittè poterit circa vllum fetus detrimentum, postremis etiam mensibus gestationis: in quibus licet fetus pluri alimento opus habeat ad sui nutritionem, quàm prioribus, quia tamen sanguis pluribus mensibus retentus est, ob id copiosior postremis quàm prioribus mensibus existit: ita ut quamvis multum in infantis alitionem absumatur, multus quoque super sit, qui ad mammas regurgitet ad lactis generationem.

A P H O R. XXXII.

Γυναὶ ἀμαρτυροῦν, ὅτε κατὰ μὲν τὴν παρὰ τὸν ἄδενος ἦν
re.

Mulier sanguinem vomenti, mensuris erumpentibus solutio fit.

SCribit Hippocrates de Coacis præfagiis, mulieribus sterilibus vomitus sanguinis ad conceptum prodest. Natura sæpe solet transmittere sanguinem menstruum per partes quibus consentit uterus: consentit enim cum mammis, ventriculo, syncipite, ut etiam testatur Hippocr. de morb. mul. & multis aliis

N ij

partibus. Sed hoc regulare est, quia multis mulieribus ubi supprimuntur menses, contingit vomitus sanguinis. Atque fieri potest ut sanguis recurrat in uterum: quanquam hoc non est necesse, sed sæpe ubi sistuntur menses, reliquæ venæ pleniores fiunt, & vicina sanguinem eructant in vicinas per consecutionem quandam: ita ut aliæ sanguinem euomant, aliæ expuant, emittant per nares, per hæmorrhoidas: nonnullæ inde incidant in phrenitidem, aut aliquo morbo acuto corripiantur. Si itaque moueatur vomitus, is quasi naturalis est, quia natura multitudinem excernit. Sed si dum fit vomitus, menses erumpant, reuulsorium erit remedium. Hic igitur loquitur de vomitu sanguinis, qui fit propter suppressos menses.

SCHOLIA.

Si in mulieribus, sanguinis copiosi vomitus urgeat, qui à sanguinis menstrualis ad superiores partes reflexu, aut aliunde à partibus inferioribus ortum habeat: dummodo nulla sit suspicio ruptæ aut exesæ venæ in aluo: mensuris superuenientibus sistitur vomitus, vacuatione & auersione eius materia cuius copia & sursum reflexu vomitus exiit abatur.

APHOR. XXXIII.

Γυναίκεσσι καταμείλιον ἐκ λιπότητων, αἷμα ἐκ τῆς ῥινοῦ ῥυήναι, ἀγαθόν.

Mulieris menstruis præter naturam deficientibus, sanguis e naribus profluens bonus est.

Ma,

Maximus est consensus vteri cum sincipite. Rationes sunt scriptę 6. Epidem. circa initia, ob id suppressis mensibus mulieres dolent capite in priore parte, stomacho, sternō, cruribus & lumbis. Accidit itaque vbi menstrua supprimuntur, vt venę vteri quę antea volebant exinaniri, repleantur, & alię deinceps, vt tandem natura moueatur ad excretionem, vt, vomitum, aut hæmorrhagiam è naribus: quam euacuationem multo magis probat Gal. quam eam quę fit vomitu. Vbi vacuata est multitudo venarum illarum, tum consecutione quadam attrahitur sanguis, qui est in acetabulis. Quæritur, cum medicus sit imitator nature, ea autem reuellat materiam per loca opposita, cur suppressis mensibus non detrahemus sanguinē è cubito? Solutio est: si suppressi sunt menses, medici consilium potest esse duplex, vel vt moueat menses, & tum aperit venam poplitis aut malleoli: vel, vt multitudinem sanguinis vacuet: & tum poterit quidem secare venam cubiti, imitatione nature, quę aliquando per nares euacuat plenitudinem sanguinis. Imò contingit interdum, vt aperta cubiti vena moueantur menses. Licet Gal. in lib. de sanguin. miss. id nolit, quod ita, inquit, menses potius retificantur. Nonnunquam mensuris suppressis, corripuntur morbo acuto mulieres, vt pleuritide, peripneumonia, febre ardente. Tum mouendi sunt menses: itaque aperiemus venam cubiti, quia sic & iuuamus pleuritidē & peripneumoniam, & vacuamus multitudinem sanguinis collecti ob menses suppressos. Retentis ergo mensuris aperimus venam cubiti, imitatione nature, ad vacuandam sanguinis copiam; quanquam sic aliquando commouentur menses, & eadem aperta in morbo acuto, (qui eget phlebotome per superiores

partes) & copiam sanguinis vacuumus, & morbo mē-
demur.

S C H O L I A.

SI in suppressis mensibus, profluvium sanguinis è naribus
suboriatur, bonū, quòd illa hemorrhagia, unde, quòd, quòd,
& quamobrem fieri debeat, legitimam & natura consenta-
neam rationem obtinet: proinde tollitur occasio mali futuri,
exoneraturque natura eo onere quo premebatur. Quare
quando menses præter naturam supprimuntur, alia euacua-
tione eorum supplenda euacuatio: ut per nares, per hemor-
rhoïdas, per aliquod emissarium in internis fœmoribus py-
rotico procuratum.

A P H O R. XXXIIII.

Γυναίκε ἐν γαστρὶ ἐχέσθω ἢ κοιλίᾳ πολλὰ ῥυή, κίνδυνος
ἀπορρώσεως.

Mulierì uterum gerenti si alius multum fluat, peri-
culum est ne abortiat.

Profluvium alui gravidis periculū affert abortus.
Ià sæpe diximus ubi multa deiciuntur per aluū,
paucam fieri anadosim. Ita que si mulieribus gravidis
profluvium alui moueatur, pauca distribuētur hepati
ad sanguificationē: cum hepar ad paucū sanguinē cō-
ficiat, paucus fiet sanguis ad nutritionem fœtus, & ita
necesse est, mulierem abortire. Deinde exoluūtur vires
deiectione multa, et si vitiosa sint ea, quæ deiciantur,
fieri enim potest minimè, quin semper vitia cum inu-
tilibus excernātur. Tertia causa est, motus & agitatio,
quæ & vincula uteri, & uterum præter naturam mo-
uent,

uent. Quarta causa, quia dum materia illa per rectum intestinum trāsit, si quid est grauioris odoris, offenditur inde vterus & fœtus. Quinta, quia ab alui profluuiio nimium aliquando humectatur vincula vteri, aut vbi nihil omnino confluit, resiccantur. Igitur si non nutriatur fœtus, si magnæ sint agitationes, & motus magnus, si grauis odor, si vteri vincula nimium resiccantur, aut humectentur, periculū est ne mulier abortiat.

SCHOLIA.

Lenteria, diarrhœa, aut dysenteria mulieri habēti in vtero superueniens, periculum adfert abortus, defraudato fœtus genio: infirmitate matris: vinculorum & vteri laxitate: vteri & fœtus commotione: fœtus & vteri à tetro vapore excrementorum, offensione potissimum, bilis amarore, fœtui veneno perniciosissimo: cause magnitudine nō enim alui profluuium grauida citra causam magnam accidere potest, ut qua aluo dura esse cōsuevit: metu tensesini, à quo abortus citissime obrepit. In grauidis autem mulieribus sunt sæpenumero alui profluuia à destillatione acris pituita.

APHOR. XXXV.

Γυναικὶ ἐπὶ ὕστεραιῶν ἐνοχλημὴν ἢ δυσκοίτην, παρὰ τὴν συνήθειαν, ἀγαθόν.

Mulier hystericæ aut difficulter parienti sternutamentum superueniens, bonum.

Υστεραιᾶς exponuntur à Gal. in com. & lib. 6. de loc. aff. affectiones vteri, & propriè suffocationes. Est autem strangulatio siue vteri suffocatio, quādo vterus

mouetur more animalium, aliquando ad latus, aliquā
 do sursum ad hepar, diaphragma, ventriculum, cor,
 pulmones, &c. vnde putarunt nonnulli vterum esse
 animal. Intelligere oportet Hippocratem saepe loqui
 more vulgi. Mulieres enim vbi diutius ieiunant, dicunt
 vterum sibi moueri ad cor, ad ventriculum. Sic Hippo-
 crates, li. de morb. mul. dicit vterum conuerti ad cor.
 Vterus non conuertitur re vera, nec ascendit ad cor,
 sed representatur imago quedam vteri ita ascendētis.
 Accidit enim, vt aliquando vterus contrahatur, perin-
 de ac si strangularetur, ita vt mulieres maneat quasi
 semimortuæ, sine sensu, sine motu, pulsu & respiratu.
 Cæterū vt intelligamus an suffocationem iuuet ster-
 nutamentum, scire oportet causas suffocationis illius:
 hæc fit aliquando, vbi diutius supprimuntur menses,
 vt in viduis mulieribus, cum iam non coeunt, aliquan-
 do, è suppressio semine, vt in iisdem præsertim quæ
 frequenter coibant: aliquando propter grumum san-
 guinis in vtero inclusum. Est præterea quando vterus
 sanguine destitutus resiccatur & incalciscit. Ita ergo
 affectus, naturali quodā impetu veluti animal quod-
 dam sursum ascendit, vt inueniat humiditatem, & at-
 trahat ab hepate, cerebro, aliisque corporis partibus:
 atque ita mulieres manent quasi mortuæ, donec vte-
 rus sit humectatus. Si itaque mulier suffocatione vte-
 ri laborauerit propter tres priores causas, sternutatio
 iuuabit tãquam signum & causa. Signum est bonum,
 quia vt ait Gal. in com. naturā sensificam ac vitalem, quæ
 prius erat emortua, significat excitari, & reuiuiscere,
 & propriarum meminisse actionum & motionum.
 dum aliqua superuacanea eiicit atque propulsat. Cau-
 sa bona, quia dum corpus ita totum concutitur, natu-
 ra excitatur & commouetur materia quæ expurgetur.

Quod

Quod si suffocatio sit à siccitate (tum autem obstetrix iniecto digito reperit vterum squalidum) sternutatio non iuuabit: quin potius opus erit humectantibus, vt balneis. Sed is casus admodū rarus est. Prodest etiam sternutatio ei quæ difficulter parit. Hippoc. in lib. de mor. mul. in partu instituit succussiones, scilas, & saltus, vt citusexeat fœtus. Sic sternutatio prodest in partu, quia totum corpus exagitur, & commouetur natura ad eiiciendum fœtum.

SCHOLIA.

SI que mulier vterina suffocatione laborat à seminis aut menstruorum corruptione, non autem siccitate, in qua respirationis usus tollitur, à venenata vtriusque materia corrupta aura, vt spiritus nullo modo ducatur per os: aut ægrè pariat, ob infirmitatem fœtus, aut vteri: sternutamentum incidente iuuatur: est quo illi salutare, vt signum & causa: vt signum recreata natura, quæ ante sui negligens erat: vt causa quoniam concussiva motu sternutamenti excutitur venenata aura, & excluditur teter ille vapor plurimus, quæ ad caput delatus est, quæ sublata redit respirationis usus. In qua verò partus difficile in lucem editur aut retinetur, iuuat sternutatio, quia partum mouet, quatit & prouocat: compressis enim magna vi musculus epigastrii, & spiritu à superis ad inferna violentius depulso, fœtus facilius excluditur. Proinde sternutamentum commodè in partu difficili potest excitari.

APHOR. XXXVI.

Γραει τὰ καταπύματα ἀγροα ἔμνη τὰ ἀνὰ ἀπὸ ἡυθ-
 ἰδνα, ἡ θάρσι & δειδὲ σπυαίρεν.

Mulieris menses decolores, nec eodem semper modo & tempore prodeuntes, purgationem indicant esse necessariam.

VT hunc Apho. intelligamus, teneas oportet, quis sit naturalis color menstruorum, præterea quod sit conueniens tempus, & quæ sit iusta mensura mestrurum. Hip. lib. de mor. mul. & Arist. lib. 7. histo. animal. imò experientia ipsa docet, quod sana sit mulier, mestrua erūt coloris floridi, & rubri, quemadmodum est sanguis animalis recens macerati. Cum enim maceratur animal, effluit sanguis mixtus ex sanguine venarum & arteriarum, & is sanguis colorem habet floridum & mixtum. At vitiosus mestrui color, est albus, pallidus, fanius, subalbidus, rubro minus dilutus, pelliculas habet permixtas, & filamenta telis arancarum similia, aliquando etiam grumos. hic color indicium est pituitosi sanguinis, & tum pituita purgabimus. Solēt enim huiusmodi menses effluere copiosiores, & præterea puellis humidioribus, & victus ratione humidioris vitibus. Breuiter spectanda est natura & temperamentum mulieris, ætas, regio, anni tempus, & victus ratio. Aliquando flauī sunt menses à bile, & in media ætate, præsertim etiam à bile in iunioribus, nedū prouectioribus, quia fortassis vtuntur vino meraciore, alimentis falsis & acerbis. Hic bilis venit purganda. In senibus crassi sunt menses, nigri & pauci, aliquando splendidi, sed exulcerantes, ac cum fermentatione radentes terrā. Hi periculosi sunt, sitque ab atra bile: quam purgare oportet, alioqui periculū est ne exulceretur uterus, & gignatur cancer. Interdum turbulenti sunt vt cœnum. Aliquando salū & acres. In his omnibus purgatione opus est. Hip. lib. de mor. mul. docet quo pacto oportet

teat cognoscere menses vitiosos, & peccantem in his humorem. Oportet, inquit, arenam menstruis infectā insolare. Et dum resiccabitur à sole, indicabit calore ipso peccantē humorē: vel vt hodie facimus, quod & scripsit Hippo. accipienda lintea intincta, vbi fuerint resiccata, color menstruorum apparebit. Quin etiā hæ purgationes naturaliter mulieribus accidūt Luna decrefcente: ea enim crescente, augetur sanguis, & venæ naturaliter implentur. Decrefcente verò, effluit is sanguis, & excernitur, hoc tamen generale nō est, & mulieribus quibusdā secus accidit. Debent etiā naturaliter purgari mulieres duobus aut tribus diebus, qua in re conueniunt Hip. & Arist. Porrò iusta menstruorum mensura est duarū heminarū Atticarū, hoc est à cheopina vsque ad tres semifextariolos Parisienses. Si quid excedat, si quid deficiat, vitiosū est: *ἡ ἡμῆρα* dicitur menses, quia singulis mensibus redeūt naturaliter. Aliquando tamē vno mense intermisso, aliquādo duobus, sed hoc vitiosū. Interdū redeunt bis & ter in mēse, vt in sūmo ardore libidinis. Nonnullis non fluunt vnquā menses, vt viraginibus quibusdā: & tamen concipiūt, vt vult Arist. & vsu etiā experimur. *ἡ ἡμῆρα*, id est, menses malè colorati, hoc est nō naturaliter: sic. n. vertēdū. *Nec eodē tempore*, &c. Nō certæ sūt periodi. Quibusdā. n. redeunt mense intermisso, vt diximus: tamen naturalis est periodus decrefcente luna. Si mulieri quæ purgari solebat singulis mēsis, anticipent, aut tardent mēstrua, id fit vitio aut vteri, aut sanguinis menstrui. Si anticipent, signum est osculū vteri, aut acetabula magis hiare, & ampliōra solito: vel vteri ipsi⁹ substantiā leuiorē esse, magisq; lubricam: aut etiam signū sanguinē ipsum vel copiosiorē esse, vel humidiorē, vel

HIPPOCR. APHOR.

ācriorem. Sin tudent, vel acetabula sunt constricta
 vel os vteri inflexum, tuberculo aut inflammatione
 præpeditum: vel vteri substantia densior, aut asperior:
 aut etiam vitium est in sanguine. Itaque vbi primum
 ad mulieres accedemus, interrogabimus an sint regula-
 res nec ne, (sic enim loquūtur) si non sint, quæritur
 causam aut in sanguine menstruo, aut in vtero. Purga-
 tione, & c. *na. d. apoc.* aliquādo (& peculiariter) de mēstrua
 purgatione intelligitur: aliquando de purgatione
 quæ fit arte & per medicamenta, vt hoc loco. Alias
 de spontanea purgatione dicitur, siue ea sit natura-
 lis, siue symptomatīca.

SCHOLIA.

Menses, qui consistētia & colore non referunt san-
 guinem recens mactari animalis solidi & succi ple-
 ni, sed sunt serosi, pallidi, albicantes, nigri, virides, aut di-
 uersorum colorum, ob corruptionem propria substantia, aut
 mīstionem aliena materia: nec eodem modo bene respōdent,
 ita vt vniuersalis & particularis periodi quantitatis &
 excretionis ratio desideretur: indicant purgationem vniuer-
 sale[m] epoto cathartico, & particularē, per vterum. vni-
 uersalis period⁹ fluxionis mēstruorū, est singulismēsis de-
 crescētē luna. Particularis est quod per septē dies fluant in
 Leuitico apud Mosē: aut per quinque dies in regione Hip-
 vide nostrum opus de morbis mulierum.

APHOR. XXXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐξ ἑξῆς ἡλίου οὐκ ἐπιπέσει ἡ γαστήρ, ἢ ἐκτενέσθαι.

Si mulieri vterum ferenti mamma subito extenuentur,
 abortus sequitur.

Hæc

Hæc sententia eodẽ modo scripta est ab Hip. 2. Epid. Quia Gal. in com. disputat an extenuatio & gracilitas mammarum sit signum abortionis futuræ, disquirẽdam est quomodo sit signum. Primum intelligere oportet magnum consensum esse vtero cum mammis per venas quę oriuntur ex vasis ad crura tendentibus, sursumque per rectos abdominis musculos ascendunt & coeunt cum extremis venarum quę per thoracem ad hypochondria descendunt. Pratercã ex lib. de glandulis & de natura fœtus, simulatque grauida est mulier, vterus attollitur, & ob id comprimit vicinas partes, ventrem scilicet, intestina, omentum, hæc partes compressæ quodammodo per venas illas communes exstringunt & exprimunt sursum portionem sanguinis, eamque pinguiorem. Sanguis hic expressus, vbi ad mammas peruenit, lactescit, & in lac conuertitur à glandulis. Idque 3. aut 4. mense cum fœtus motu incipit: & tum turgescunt mamme, non antea. Non tamen lac illud perfectum est, neque qualitates habet boni lactis, imò serosius est & salum. Si itaque mammas quę naturaliter extumuerunt, videamus repente extenuari, in prægnantibus, signum est fœtum laborare inopia alimenti, & ita fore vt ante tempus edatur. Nam fœtus primũ attrahit sanguinem è venis vteri, postremò cum nõ sufficit ille vteri sanguis, attrahit & sanguinem, & lactis aliquid è venis & mammis: hoc signo fœtum robustum esse intelligimus, & ob id multo egere alimento: sed vbi attraxit è mammis quicquid potuit, illæ gracilescunt, vel quia nihil exprimitur ab vtero in mammas, vel quia nihil rã ad vterum confluit, quo fit vt indigens alimento fœtus calcitret, & mēbranas ac vincula ante tempus distũ.

pat. At verò vbi natalis est fœtus, vt 7. mense cum Gal. aut 9. aut 10. cum Aristot. tum debent magis turgere mammae, quia eo tēpore natura iam parat commectum futuro homini. Ob id per id temporis colligitur maior copia sanguinis in mammis, vnde lac copiosius & perfectius ac melius. Repente) sine causa manifesta, vel nullo antecedente morbo aut symptomate.

S C H O L I A.

L Ac in gravidis mulieribus, simul atque fœtus motum habet, generatur, & in māmīs collectum eas intumescere facit. Si ergo iam grandiore fœtu mamma repente gracilescant, nullo antecedente mammarum affectu, indicium est vel male affectum esse uterum ad quem natura omnia deorsum pellit, vel nihil amplius sanguinis ab utero ad māmās deferri, ob penuriam sanguinis in utero etiam bene affecto, cuius sanguinis inopia fœtus suo defraudatur genio. Qui casus minatur abortum, vel ob uteri morbum, vel ob fœtus infirmitatem. Ceterum illud Ἐλαφρὸς, id est, subitò dicitur ἄεὶς, scilicet facta comparatione cum toto corpore, ut si totum corpus sit habitius & mammae extenuentur, significatio sit non vitij hepatis, nō defectus succi alibilis: nam vterior corporis moles declarat neutrius vitium, sed significatur quoddam vitium uteri, cuius in sympathiam trahuntur mammae. Est enim Hip. 6. Epid. μαζὸν πορὸς ἡ γοῖν μαγνὸς consensus. Aequè facit ad abortionem succi inopia & fœtus infirmitas. Si graciles sint mammae, est inopia succi. Si infirmus sit fœtus, mammarum est tensio dolorifica, quia obruitur fœtus, & non potest alimentum capessere. Videtur istrum opus de morbis mulierum.

APHOR. XXXVIII.

Γυναίκεν γαστρίαν ἔχουσαν, ἢ ὁ ἕτερος μασθός ἰσχνός, ἢ ἡ δεξιὰ ἰσχνή, ἢ ἡ ἀριστερὴ ἐκπιπρωμένη, ἢ ἡ δεξιὰ ἰσχνή, ἢ ἡ ἀριστερὴ, ἢ ὁ ἀριστερός, τὸ θηλυ.

Mulier geminos ferenti si altera mamma extenuetur, alterum abortu edit. Et siquidē dextra mamma extenuata est, marem: si verò sinistra, foeminam abortione excludit.

Hic supponit mares gigni in dextra uteri parte, & foeminas in sinistra. Id quidē magna ex parte verum est, non tamen perpetuū. Si māmā dextra, id est, papilla mammæ dextræ sit magis exerta, magis turgescat, quàm papilla sinistræ, marem concepit mulier. Contrà si accidat, est foemina, &c. *Geminos. Naturale est, inquit Arist. ut homo vnum gignat.*

SCHOLIA.

Ratio huius Aphorismi petenda ex precedenti. Vnde colligas quòd si vtriusque mamma repentina extenuatio abortionem prasagiat, videri vix posse fieri, ut in gestatione gemellorum, vnius tantum mammae extenuatio alterius abortionem gemello altero seruato, pronunciet. De sympathia uteri cum mammis vide Vesalium libr. 5. cap. 15. nostrum opus de morbis mulierum. De generatione gemellorum vide ibidem.

APHOR. XXXIX.

Ην γυνή μὴ κύβητα, μηδὲ τι τοιαῦτα γάλα ἔχη, ταύτης τῆς κύβητος ἐκλείουσι.

Siqua nec praegnans nec puerpera est lac habet, ei menstrua defecerunt.

L Acauthore Hip. in mulieribus grauidis gigni incipit, vbi mouetur fœtus: non tamen quod Lactud sit verum & perfectum, cum sit serosum, salsum & vitiosum. Non enim perfectè coquitur, nisi vbi natalis est fœtus, vt 7.8.9. mensibus. In puerperis est etiã lac, quia sanguis qui confluebat ad vterum transfertur ad mammas. Sed mulier hæc, neque grauida est neque puerpera, & tamen lac habet, non ergo fluunt menses, sed sursum ascendunt ad mammas, vbi in lac vertuntur. Fieri potest (teste Aristot.) vt mulier quæ neque grauida sit neque puerpera, lac habeat: siquidè frequenti lactu & frictione vtantur (vt in venis communibus infernè sursum, & deinde in ipsis mammis) si etiam alimenta lac gignentia offerantur. Sic in viris (qui præsertim rariori sunt cute & molliore) non est absurdum educi lac multo lactu, quemadmodum memorant pastores quosdam è capris masculis lac emulgere solitos. Cum ergo mulier, quæ neque fert vteru, neque peperit, lac habet, id sit vel propter pauciores menses, vel quia hi sunt omnino suppressi. Cæterum vt gignamus lac non solum vti possumus iis quæ prescribit Gal. in simpl. sed etiam alimētis quæ lentorem habent & pinguedinem: vt sunt iuscula pinguia, frumentata, &c. Et hæc etiam ratio est: siquidem docente Hippocrate, sanguis pinguior relicto vtero fertur ad mammas, vt ibi lactescat.

SCHOLIA.

L Actis materia est sanguinis menstrui purissima portio, qui non alia re quã sola copia molestus deponitur apud mammas per venas vtero & mammis communes, ibique nascitur.

natiua glandularum, quas mamme plurimas habent, è rubro in album similem, nimirum colorem substantia mammarum, transmutatur lactisque naturam acquirit. Proinde lac gignitur in mammis tribus maxime temporibus: tempore gestationis, partus, & suppressionis mensium. Quibus menstrualis materia ad mammas refluit, & in illis, partis integritate & succi bonitate lac gignitur. Quod postremum rarum est, & Hippocratis potius experimento comprobatum quam vlla ratione confirmatum. Vix enim ac ne vix quidem fieri posse videtur, ut sine concubitu ac conceptione mamme lacte turgeant, & à suppressis mensibus sanguis ad mammas delatus, coquatur in illis, & in lactis speciem transeat citra vllam mulieris molestiam, cum teste Galeno providentia natura lac gignatur in mammis solius fetus tum utero conclusi, tum in lucem editi nutriendi gratia. De lactis natura vide lib. 3. nostri operis de morbis mulierum.

APHOR. XL.

Γυναικῶν οὐδὲν ἴσους τῶν ἄλλων αἷμα συσπίπτει, μάλιστα σπυγμάλρες.

Quibus in mammis sanguis colligitur, furorem significat.

Galenus putat hunc Aphor. esse eorum quæ raro apparent, tamen non est multum alienus. Tota autem huius Aph. vis est in verbo συσπίπτει: Gal. in Exegefi vocum Hipp. & lib. 4. de vict. acutorum, ait συσπίπτειν esse omnem tumorem præter naturam, aut tubercula quædam dura. Itaque illud vsu experimus contingere, quando mulieribus supprimuntur menses, ut sanguis ad mammas recurrat, & illic gignat tubercula quædam dura, quæ non suppurantur, sed in dies duriora euadunt, suntque teste Hippocr. de mor.

mulier. certissima futuri cancri indicia, nisi curentur. Quod si malum inualescat, & sanguis ille delabatur per vniuersum corpus, caputque potissimum petat, inde mulieres mente percelluntur, & in maniam incidunt. Fingamus ea tubercula colligi in mammis: aliquando etiam fit, vbi sanguis vel malignior est, vel copiosior, qui corrumpatur, vt vel portio aliqua sanguinis, vel vapor quidam malignus ascendat ad cerebrum, & maniam faciat. Præterea vt tollamus quæ scripta sunt ab Hippocrate lib. de mor. mul. tamen videmus in viduis, vbi suppressi sunt menses: sanguinem coactuari in mammis, vnde furor, incipite per consensum affecto. Non tamen hinc colligere oportet omnes, quibus in mammis sanguis colligitur, in maniam incidere: sed id fit magna ex parte. Hippocrates enim multa scripsit ex obseruatione & arte. Quare si per *συσπόμενη* intelligamus quod propriè dicitur ab Hippocrate, omnem videlicet tumorem præter naturam natum in mammis, inuenimus quod aliquando ex eiusmodi tuberculis fiunt mania. Nam si copiosior sanguis fertur ad mammas, & illic corrumpitur, ferturque inde, vel eiusdem portio, vel vapor ad caput, fiet furor. Quod aliquando contingit, licet non sit ita frequens.

S C H O L I A.

EX suppressione mensium, si sanguis ad mammas feratur ibi que non conuertatur in lac, sed maneat impermutatus: quod vel multò copiosior quàm par sit illuc delatus sit, vel quia insigniter seruidus ac siccus existat: tandem diuturna illic mora vel putredinem contrahit, indeque inflammationem concipit: vel citra putredinem ac inflammationem
incit.

incalcescit ac phlogosin excitat, indeque longa vstione ated
ac melancholicus euadit: Hinc exorti vapores caput feriunt,
vel etiam sanguis ipse feruidus ad cerebrum euectus, mate-
riam ac furorem in cerebro suscitatur.

APHOR. XLII.

Γυναῖκα ἢ δὴν. ης εἰδέναι εἰ κίσει, ἐπὶ ἡμέρῃσι δύο ἢ εἰς μέλλῃ, μέ-
λικρατον δίδουαι πρὶν εἶναι, ἢ ἄλλῃ σπόρον ἔχει, ἢ ἄλλῃ ἰσχυρῶς ἄσ-
τα, κίσει, ἢ μὴ οὐ κίσει.

Sicire velis an mulier conceperit, dormitura aquam
mulsam potui dato: & si ventris tormina patietur, con-
cepit: sin minus, non concepit.

Sunt qui hos omnes Aphorismos de mulieribus re-
probant, nec putant esse Hippocratis (ex quibus est
Oribasius) propterea quod hæc sententia experimen-
to non est vera: tamē Hippocrates non solum hoc lo-
co, sed etiam lib. de mor. mulierum, huius sententiæ
meminit. Vult autem eo in lib. anisum conterere, &
permisceri melli, deinde hoc ita permistum aqua di-
lui, vt inde fiat aqua mulsæ cruda. Oribasius addit, vt
fiat probatio huius aquæ oportere mulierem non esse
assuetam potioni mulsæ, alioqui fallerit hoc experi-
mentum. Sed oportet octuplam partem aquæ, & sub-
octuplam mellis crudi. Sunt & alia signa certiora &
experimenta de conceptu, de quibus postea, quæ præ-
cognoscenda sunt ad institutionem & vitæ & reme-
diorum. Itaque si nosse velis an mulier conceperit, ei
pleno ventre, id est, vbi cœnata est, bibendam da-
bis aquam mulsam, crudam scilicet: & si cruciatus
ac tormina circa ventrem hanc corripuerint, con-
cepit, &c. Galen. & Philoth. putant hæc tormina

fieri in mulieribus grauidis, quia cruda mulsa flatuosa
 est: quæ cum talis sit flatus inclusi in intestinis, si viam
 non habeant & exitum, retinentur, & ea distendunt,
 sicque tormina excitant. Nihilominus tamen certum
 est, quod initio gestationis vteri mulieres habent in-
 testina minus astricta quàm antè, & ventrem qui an-
 tea tumebat, & corpulentus erat subsidere, & planum
 esse: quod inter conceptus signa numeratur. Nam si-
 mul atque semen conceptum est, tum vterus totus
 constringitur & colligitur vt comprehendat ipsam
 semen: vt videre est in mulieribus quæ tum mouen-
 tur. Si enim eas feces, non inuenies vterum crassiores
 vna & maiorem vna nuce. Idem fit in ventriculo vbi
 cibum concepit. Quia ergo constringitur vterus, fit
 vt intestina & aliæ ventris partes versus eundem col-
 ligantur, & ita subsident. Quare non est verisimile vt
 circa initia mulsa excitet tormina. Cum semen vtero
 conceptum est, neque excidit, mulieres habent leues
 quasdam purgationes post 30. dies: deinde illa ampli-
 antur, & extubetat venter. Itaque si contingat vt post
 30. dies venter extumescat, leues eæ purgationes eant,
 & sentiat mater in vtero motum, indicium est matrem
 esse conceptum. At si hæc post 40. aut 42. dies accidat,
 mulier fœminam concepit. Præterea si matrem con-
 ceperit, tertio mense motum fœtus sentiet: si fœmi-
 nam, quarto mense. Aliquando sentiet mulier sexta
 hebdomada, vt vult Aristot. Sed duplex est motus in
 vtero. Vnus Hipp. alter Aristot. Natura vbi primum
 conceptum est semen, non occupatur circa formatio-
 nem fœtus: sed tum fœtus ipse est tantum caro qua-
 dam rudis, in qua inclusus est spiritus ille semineus:
 denique est veluti fermentum, idque vsque ad 30. diē
 in maribus: aut 42. in fœminis. Deinde fit vt leues ille
 purgæ:

purgationes eant, & sine noxa. Præterea, dum natura incipit carnem illam rudem formare & distribuere in partes, atque discriminare, sentitur motus non factus, sed naturæ. Et hic est motus de quo intelligit Aristot. A 30. die in masculis, ad 3. mensem: & à 42. die in fœminis ad 4. mensem natura cõformat mēbra: & ita tertio mense, si mas sit: & 4. si fœmina, omnibus membris absolutus fœtus mouetur, qui motus fœtus est Hippocr.

S C H O L I A.

SI qua mulier laboret morbo, qua se gravidam suspicetur ut curationi locus sit cuius occasionem præripere posset graviditas: hac arte sitne grāvida explorari poterit. Dato illi dormituræ portionem ex octupla vel duodecupla aquæ parte, & simpla mellis crudi confectam: qua hausta, si ventrem torminibus diuexari sentiat, à flatulento spiritu aquæ mulse, in colo intestino retento, nec exitum habente ob eorū contractionem ab vteri contractione inductam, grāvida est. Hoc autem experimentum Hipp. ut verum sit has cautiones habeat oportet: ut fiat statim à cõceptione, in muliere qua mediocri corpore nata est, nam in calido flatu statim dissiparentur: que non sit torminibus obnoxia: que non assueuerit potui aquæ mulse: que nec dura nec lubrica sit aluo. nam in dura aluo, flatu facile colliguntur, in fluida, facile diffluunt.

A P H O R. X L I I.

Γυνή εγκυος εἰ πρὸ ἀρρῆν κύνει, ἐθρῆκε βῆτιν, λεῖον δὲ σῆλυ δού-
 2845.

Mulier grāvida si marem gerit, coloratior est: si fœminam, decolor.

O iij

HIPPOCR. APHOR.

IS color bonus aut malus debet conferri cum colo-
re ipsius mulieris, cum non grauida erat: hoc signū
annotauit etiam lib. de steril. Hip. tamen non est per-
petuo verum, sed magna ex parte. Præter colorem, sunt
alia certa signa maris aut fœminæ, vt de motu qui fit
30. aut 42. die in dextra vel sinistra parte. Spectare itē
oportet vtrumque oculum. Nam pupilla oculi dextri
maior est & splendidior quàm sinistra, vbi mulier ma-
rem concepit. Oportet contingere arterias carpi dex-
tri, & quæ mouentur in temporibus, sintne magis
commotæ, & tumidiore quàm lateris sinistra: deinde
inspicere venas sub lingua, an sint dextra parte tumi-
diore quàm sinistra: præterea an non insiterint in
facie maculæ quædam ac lenticulæ, quales sunt à
sole, hæ maculæ fœminam indicant: & reliqua signa
antedicta, marem. Quinetiam si mamma dextra ma-
ior est, & tumidior sinistra, si eiusdem matris pupil-
la magis erecta, si eiusdem mammae pulsus est valli-
dior, hæc sunt indicia maris. Non enim oportet vno
tantum signo contentum esse. Cæterum si mulier ma-
rem conceperit, coloratior est: quia magna ex parte
calidior est mas, quàm fœmina, & à calore fit color
melior. Quanquam nonnulli (vt Arist.) putant fœmi-
nas viris calidiores, propter sanguinis copiam, sed id
non est verisimile.

SCHOLIA.

Mulier grauida, marem gerēs seipsa coloratior est ge-
rētē fœminā: & quæ fœminam gerit seipsa decolora-
tior est gerente marē: id quod à maiore aut minori calore
ipsius fœtus in utero concepti ac contenti depēdet: Color enim
in cute similis efflorescit humoribus ac calori in interioribus
visceribus.

visceribus vigenti. Hic autem Aphor. est de his quæ ut plurimum fiunt: videas enim plurimas gravidas quæ gerentes fœminas, coloratiores sunt seipsis gerentibus marem: quoddam nimirum multæ fœminæ sint quibusdam maribus calidiores & robustiores. Adde quod gravida pro vario victus genere quæ utuntur, hunc atque alium colorem obtinent. calidior enim victus viuidiorem, frigidior decoloratiorem efficit. labor quoque quem mater sustinet gerendo: item curæ aliquid coloris detrahunt. Astra etiam quia plurimum ad conceptionem virium habent, (sol enim & homo hominem generant, inquit Aristo.) multos masculos effeminaros, multas quoque mulieres viragines generant. vide li. 3. nostri operis de morbis mulierum.

A P H O R. XLIII.

HΝ γυναικὶ κνύση ἐρυσιπέλας ἐν τῷ ὑτέρῳ θνήσκει, θάνατος δέσσει.

Si prœgnanti fiat in utero erysipelas, lethale.

Meminisse oportet morborum, qui mulieres gravidas necessarid interficiunt. Inter hos periculosissimum est, erysipelas vteri, & ignis sacer, à bile, vel feruentissimo sanguine. Esto ut sit erysipelas in utero, mox consequetur febris ardens: fœtus itaque qui deberet esse in humido, & temperato calore, erit in calore ardente, resiccabitur vterus, corruptetur alimentum fœtus, & tandem fœtus & mater morientur: quare inter signa pessima est erysipelas vteri.

O iiij

ERysipelas in utero coniunctam habet febrem ardentem, et si uterus pars princeps non sit. Ab utroque itaque symptomate & matri & foetus citra mors impendit, matri quidem à febre & inflammatione partis quae cum principibus maximam habet consensum: foetui, tum à febre, tum à tumore, qui aut abortum commovebit, aut foetus intus conclusum calore & compressione necabit.

A P H O R. XLIIII.

Οκόλαι παρὰ φύσιν λεπταὶ εἶναι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, ἐκπεσόντες ἢ παχυνθῆναι.

Qua praeter naturam tenues uterum gerunt, abortiunt donec habitiores euaserint.

VT intelligamus hunc Aphor. sciendum, quod primis mensibus, hoc est 30. diebus, si mas est, & 40. si foemina, paucus sanguis defluit ad uterum, quia tum natura pauco eget alimento. Post diem 30. & 40. illi opus est aliquo sanguine: ubi perfectus est foetus, multo eget. Corruptiones foetuum fiunt, vel ante 7. diem, vel post 7. ut ad 30. diem aut 40. vel 42. Vocant autem ante diem 7. ἐμρύνσεις, id est, effluxiones: post vero 7. ἐμρύνσεις esse, id est, abortiones: licet putet Arist. ἐμρύνσεις esse ἄφρονας. Fingamus mulierem esse fame extenuatam, vel morbo: quia corpora morbis defuncta, sunt solutiora ac salubriora, si tū coeat, facile concipiet. Si cum ita extenuata sit, conceperit, necesse est ut & matris corpus, alimento reparetur & nutriatur.

At

At cum in morbo extenuatis imbecillus sit calor natiuus, hic autem paucum sanguinem conficiat, non poterit paucum hoc alimento nutriri mater vnà cum fœtu, adeo vt sit necesse, vel matrem perire, dū sanguis qui deberet conuerti ad eius nutritionem, conuertitur ad vterum, vel contra fœtum abortire. Et quaeritur cur non potius abortiat, primo mense, quàm secundo, quia fœtus primo mense non eget multo sanguine, & natura illi distribuit sanguinem quantum satis est, & si tum reparetur mater, declinabit abortum. Sin post 30. diem perseueret matris extenuatio, quia tunc natura occupatur circa formationem fœtus: & fœtui maiori opus est sanguine copiosiore, sanguinis autem portio relicto vtero fertur ad mammas, secundo mense abortiet, alimento deficiente. Quæ vero post secundum mensem fiunt abortiones, fiunt aliis de causis præsertim externis. *Donec crasseant*) id est recorporentur. Nam si possint recorporari duobus primis mensibus, & primo præsertim, optimum est. Si igitur videamus mulierem morbo liberatam, & extenuatam concepisse, summa adhibenda est cura, vt optimè nutriatur, ante 30. aut 42. diem, alioqui periculum est ne abortiat. Aliquando tamen fit vt mulieres etiam multum extenuatæ & emaciatae, fœtus validos & bellè habitos ferant: hoc fit, quia natura magis occupatur circa nutritionem fœtus, quàm matris, idque propter cōseruationem & propagationem speciei. Hinc sæpe videas in morbis acutis naturam ita fœtus prouidam, magis quàm matris, vt is primùm eiiciatur, deinde si debet seruari mater oboriatur quædam crisis.

SCHOLIA.

Gruida qua contra naturam à morbo, aut in obfidi-
 ie, aut fame publica extenuata sunt: non quidem ex-
 tenuatione inchoata, dissipatis tantum spiritibus atque hu-
 moribus, sed perfecta & absoluta à partium solidarum ex-
 hausto, abortiunt: extincto fœtu, qui suo defraudatur genio,
 priusquam uberiore sint habitu. Non enim tantum alimenti
 mater poterit conficere, quod ad sui alimoniam fœtusque au-
 gmentum ac nutritionem sufficiat, sed totum quod mater af-
 sumet in sui alimoniam conuertetur. Proinde fœtus priuabitur
 alimento. Vnde abortus sequetur.

APHOR. XLV.

**Κόσαι ἢ μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκπιπέσωσιν διμῶν
 καὶ τρίμηνια ἀπὲρ ἀεφρήσιος φανερῆς, ταύτησιν αἱ κοιλί-
 δόνες μύξιν, μασαί εἰσι. Ἐὶ δὲ δύνασθ' ἡρατὴν ὑπὸ τῶν βόειος τῶ
 ἑμβρυον, ἀλλ' ἀπορήξωσι.**

Qua verò mediocriter corpulenta abortum faciunt se-
 cundo mense aut tertio, sine causa manifesta, iis cor-
 ledones lentoris sunt plene, nec præ pondere fœtum continere
 possunt, sed abruptis decidit.

Scribitur hic Aphorismus ab Hippocrate in lib. de
 muliebri natura. Ea autem est sententia huius Aph.
 Si mulier ea quæ faciliè concipit, & parit, sine vlla oc-
 casione manifesta abortit secundo mense & tertio,
 oportet acetabula uteri esse plena humore viscido,
 crasso & phlegmatico. Hoc scribit, vt sublati aliis
 causis intelligamus hanc causam præcipuâ. Abortio-

nes

nēs quæ fiunt ab illo excremento mucoso fere accidunt 2. 3. & 4. mense. Ob id Galenus 6. de loc. aff. cap. 5. meminit 2. & 4. mensis, & libr. de vteri dissect. tertij & quarti. Hippocrates hoc loco dicit secundo & tertio mensibus. At in libr. de morb. mul. non designat menses, sed dicit simpliciter abortiunt. Quæ igitur mulieres prætenues sunt, non pariunt: quæ pingues, non concipiunt, vt sequenti Aphorism. At quæ mediocri sunt corporis habitu, id est neque tenuiores, neque pinguiore, quando à mucoso illo succo interceptiuntur acetabula, 2. & 3. mense, & 4. quoque (vt ait Galenus de loc. aff.) abortiunt. Quod accidit non quia, vt vult Philoth. fœtus tam iustum pōdus habet, sed propter grauitatem quæ incumbit ori vteri. Nam si acetabula plena mucō & cruditate sint, cruditas illa grauitatem facit & viam intercept: quo fit, vt necesse sit sanguinem fœtus alimētum restitare in ipsis cotyledonibus, & illic colligi: Vel abortiunt, quia necesse est ab illa viscosa humiditate, vincula quibus secundæ alligantur vtero, laxa, vieta, & flaccida fieri: ob id minus firma facta non tam facile possunt fœtum sustinere. Adde his, quod inde ipsius vteri vis redditur debilior, & ita abortiunt. Notatur porro secundus & 3. mensis: quia primis diebus informis est fœtus, licet septimo etiam die re vera sint iam in eo lineamēta quædam omnium corporis partium, sed nondum sunt distinctæ partes. Vbi aduenit trigesimus dies, distinguitur manifestè, formatur & augetur fœtus quo fit vt copiosiore sanguine egeat tum natura. Si igitur eo tempore quo & natura & fœtus multo sanguine eget, acetabula & viæ sint interceptæ,

necesse est vt abortiant: fœtus quidem per id tēporis
 grauior est, quia debilior. Nam quāto debilior est fœ-
 tus, tantō est grauior, magisque descendit: quāto ve-
 rō robustior, tantō leuior est, magisque mouetur sur-
 sum. Quare, per accidens tantum, ob imbecillitatem
 scilicet, grauitas fœtui tribuitur. *Sine causa manifesta*
~~causa~~ aliquādo dicitur de causis externis. Tamē hoc
 loco intelligit causas quę sese proferunt, siue internę
 sint, siue externę. Alię abortus causę describuntur à
 Galeno libr. 3. Epid. Et ab Hippocrate lib. de morb.
 mul. vt grauis morbus, præsertim acutus: aut dolor
 lumborum, & maximè vbi morbus ille est in vtero, vt
 erysipelas, vel in partib⁹ vicinis vtero: item motus, vt
 hemēs animi & corporis: Animi, vt mœros, ita, timor:
 Corporis, vt si leuent aliquod pondus graue: ingens
 vociferatio: nimia distensio alicuius membri, vt bra-
 chij, casus, saltus: vt de ancilla Hippocratis, quę fœtū
 6. dierum saltu cecit. Præter hæc, sunt vacuationes in-
 signes, vt profluuiū sanguinis, alui, phlebotomia, me-
 dicamenta ciccitia. Aliquando præ frigiditate vteri
 abortit mulier, quia scilicet ea refrigerata vel pedibus
 vel vêtre, &c. Vterus flatibus impletur, qui agitati ex-
 ecutiunt fœtum tunicis dissolutis. Nonnūquam angu-
 stior est vterus vel laxior, vel dērior, vel maior vel mi-
 nor. Neque solum vitium vteri affert abortum, sed &
 alimentum, quia vel copiosius est (vnde suffocatur
 fœtus, nisi in tempore detrahatur sanguis) vel parcius
 quàm æquum sit. Hæ sunt causę manifestę. Iam ace-
 tabula Gal. multis locis probat esse multas venas &
 arterias, quę ad vterum perueniūt, quibus productis
 secundæ (vulgo *arrirefais*) adhærescunt vtero. Fœtus
 enim in aquis fluctuat: deinde sunt secūde quę vtero
 conne-

connectuntur per intermedias venas & arterias. Si igitur hæ venæ & arteriæ mucore interceptantur, quando per eas defertur alimentum ad uterum, fœtus alimento destituetur: præterea vincula uteri laxa, mollia & imbecilla fiunt, unde abortio *μύζα* apud Græcos dicitur, mucus qui excernitur per nares, tamē aliquādo dicitur *κορύζα*. Et hoc loco intelligimus omnē crassio-rem pituitam & viscidiorē, siue illa excernatur per nares, siue per uterum. *Neque præ pondere.*)&c. Nō propter pondus fœtus, sed quia pondus incumbit vinculis, quæ pondere tenſa rumpuntur, iis ruptis necesse est fœtum exire.

SCHOLIA.

Grauida que moderato corporis habitu sunt prædita si bimēstres aut trimēstres fœtus abortiant, nulla incidente illius abortionis causa, nullo alui profluvio, nulla hæmorrhagia, nullo uteri morbo, nullo ictu, casu, prolapsu, denique nulla re que fœtum reddat infirmum, suo defraudet genio, vincula uteri, fœtus & secundarum laxiora faciat, & que vi fœtum excludat. His venarum & arteriarum spermaticarum orificia mucoris plena sunt, decurrentis ad uterum pituita à capite copia, quæ neque per aluum, neque per urinas neque per os, neque per nares exitum habet, nec fœtus ob grauitatem, potentia sunt, sed dirumpuntur, & annulſis secundus fœtus excluditur.

APHOR. XLVI.

Οκόσι παρα φύσιν παχέαι εἶσαι μὴ ξυλλαμβάνεσθαι ἐν τῇ γαστρὶ τὸν τῆσιν τὸ σῶμα τῶν ὑστερόν *ἔσπομύζα*, καὶ ὅτι ὁ ληπτὴς ἰώσται, οὐ κύνειν.

Quæ præter naturam crasse non concipiunt, si uteri os ab omento comprimitur. Itaque gravidari donec exrenuentur nequeunt.

Hippocrates libr. de superfætatione, & de sterilibus, & de morb. mul. exponit hunc Aph. Intelligere oportet ut fiat conceptus, necesse esse semen vitæ eubriati in capacitatem uteri, & ut perueniat, mulieres habere collum uteri rectum. Ob id, quibus collum uteri est obliquum & distortum (quod sæpe accidit) hæc non concipiunt. Sic oportet viri genitale non esse distortum: alioqui non rectè ei aculabitur semen in uterum. Præterea licet rectum sit collum, si tamen os interius uteri præclusum sit, non concipient. Præcluditur autem, quando aliquando distortum est & obliquum, ita ut vergat in coxam, vel in rectum intestinum. Quare in coitu semen non peruenit ad uterum, sed restitat in collo, & refrigeratur, diffluuntque spiritus: quibus sublati, semen ineptum est conceptui. Aliquando callo intercipitur, ita ut sæpe non concipiant, & interdum menses nulli aut pauci fluant. Est etiam quando mulier pinguior est & crassior, ut præ pinguedine omenti prematur, & præcludatur os uteri. Nonnunquam neque collum uteri, neque os interius quicquam habent vitæ, & uterus attrahit quidè semen, sed tardiùs: quo fit ut refrigeretur, & diffluant spiritus, neque concipiat mulier. Cæterum Hippo. libr. de superfæt. de steril. de mul. mor. docet quasdam esse mulieres crassas & pingues, ex propria natura, & temperamento, alias ex vitæ ratione. Sic videas sæpè viros natura admodum crassos, etiam si minimum edant: alios tenues etiam si multum: Eadem est causa
in mæ.

in mulieribus. Ideo distinguere oportet mulieres crassas natura, & ratione vitæ. Si mulier supra modum crassa sit, non ex propria natura, sed vitæ ratione, ea non concipiet. Sin ex propria natura crassa sit, poterit. Quæ itaque immodicè crassæ (aliquando coniungit crassas & pingues) non concipiunt iis omentum esse, &c. Omentum Philoth. exponit de pinguedine adnata vtero: potest tamen intelligi de vero epiplooo, quod vteri os comprimit. Est autem duplex os vteri, exterius quod pudendum dicitur: interius, vbi collum incipit & capacitas vteri, hic intelligit os interius. Priusquam extenuentur, id est ad mediocritatem reducantur nõ concipiunt: Hippocrates dicit oportere mulieres pingues medicamentis iis purgare, quæ pituitam vacuent: deinde habita ratione totius corporis expurgandum esse vterum, qui excrementa colligit. His peractis rursus instituit medicamenta, quæ generent flatum. Istud fieri debet, quando intelligimus mulieres non concipere, aut non parere, vbi minor est & angustior vterus. Tum enim oportet ea instituire quæ generent flatum: quia distendunt flatum, & facta distensione maior fit vterus. Sic in ventriculo vbi intelligimus esse angustiore, multum cibum institui- mus, vt gignantur flatum. Aristot. lib. 1. cap. 18. de generatione animal. dat rationem cur viri pinguiores non generent, neque mulieres concipiant, cum lac & semen generentur ex puriore parte sanguinis (est enim eadem generatio lactis & seminis) quia, inquit, pars illa pinguior sanguinis quæ debebat conuerti in semen, conuertitur in pinguedinem.

SCHOLIA.

Mulieres quæ uberrimo habitu sunt prædita contra naturam: veluti somno, ocio, diæta intemperatiore, ita ut partes corporis impediuntur ne probe officium suum facere possint: si concipere nequeant, his omentum uteri comprimit: ut semen virile ab utero excipi non possit præ angustia: frigore adipis extinguatur. & in via reddatur evanidum. Nec ante concipiunt, priusquam mediocritatem habitus sint consecuta, & via excipiendo semini conferunt & repente delato, fiant patientiores. Adde quod, quem admodum scripsit Arist. cap. 15. lib. 2. de part. animalium, obesa corpora ideo infœcunda sunt quod in illis qui sanguis in semen converti debebat, totus abit in adipem & sebum.

APHOR. XLVII.

HΝ ὅταν ἐν τῷ ἰχίῳ ἐκείῳ ὁ σπέρματι ἀδύνατον ἴσται
ἔσται.

Si qua parte uterus coxæ adiacet suppuraverit, emmoti medicamentis curetur necesse est.

Vterus alligatur vndiquaque vicinis partibus, aliquando autem diuertit ad partem dextram, sinistram, sursum & deorsum, versus inguina & coxam, ita ut per eiusmodi deprauatum motum uteri in coxam reflectatur os uteri, ut non possint menses effluere, nec mulieres concipere. Hipp. lib. de mul. nat. huius affectionis meminit: nec tamē existimandum est esse inflammationem uteri quæ spectet ad inguina, aut coxam, vel etiam inflammata esse uteri vincula quæ sunt

sunt ad inguina. Nam aliquando sine inflammatione, uterus deflectit in coxam & inguina: denique siue sit inflammatio, siue non, reuera mouetur loco uterus: hoc loco intelligere oportet, inflammationem esse: siue sit in ea parte uteri, quæ spectat coxam, siue sit in ipsis vinculis ad inguina: utroque autem modo poterit mutari loco uterus. *Necesse est emmoton fieri.* Sequitur bene, suppuratio est, & pus collectum in spatio illo medio inter coxam & inguina: ergo oportet repurgari. Repurgabitur quidem, sed duobus tantum modis. Primum immixtis specillis quibusdam & siphonibus, & catheteribus, ut aliquando utimur iis in suppuratis, ubi patet via per thoracem ut extrahamus pus. Si his specillis pus educere nequeamus, utemur ferreamento, aut vstura. Iam si non possit extrahi specillis, pus illud collectum effundetur inter coxam, inguina & uterum. Ponamus ita esse effusum, nulla est via qua possit duci, ergo oportet ut naturæ beneficio pus illud, quia acre est, pareat sibi viam ad exitum, & ita pus vacuabitur, aut si natura id non molliatur, oportebit uti remediis, ut ferro, vel vstura, alioquin morietur mulier. Verum notandum est (quod dixit Gal. lib. 6. Epidem.) hunc casum rarum esse: si tamen accidat, ex præcepto Hippocratis faciemus emmoton. Emmoton vox est ambigua apud Hippocratem. Aliquando enim significat vlcus profundum, altum, excusum & dispersum, ut lib. *κατ' ἐπιπέδου*. Aliquando est ratio curandi *ὁμοιωσιν*, vel *ὑποεισιν*, quæ fit per conserpta linamenta, per penicillos vulnerarios, gallicè, *tantes, cherpiz*. Ob id Leoniceus non ineptè vertit linamentum. Interdum sic vocamus non omne liquidum medicamentum, sed id

P

tantum quo imbuuntur linamenta. Suidas ait *ωρμή-
εσσι* esse quo utuntur medici, ut iis in plagas indi-
tis prohibeatur, ne ulcus celerius coalescat, & rectè.
Nam quum volumus non claudi vulnus, aut radicem
gentianæ immittimus, aut linamenta, aut spongas,
aut siphunculos plumbeos, aut cannulatas, (ut vo-
cant) tantas. Vbi igitur suppuratio facta est, videmus
necesse esse pus expurgari, alioqui morietur mulier.
Ut id fiat oportet viam & exitum parari, aut natura,
aut arte. Natura quidem quæ pus rodit & facit em-
motum, id est ulcus profundum, dispersum, & exasum,
& ita potest intelligi hic emmotum. Arte verò (ut in-
terpretatur Gal.) quia necesse est emmotum fieri, id est
curationem tentari per linæa concepta, & medicos
indere linamenta: vel etiam (sed minus rectè) oportet
adhibere linamentum liquido medicamento intin-
ctum.

S C H O L I A.

Si uterus inflammetur, vergatque ea inflammatio ad
Scexam, & suppuret vomica ab inflammatione orta, ul-
cus sinusum linamento medicamento conuenienti illico cu-
randum erit. Emmotum enim hic significat non linamen-
tum, sed potius ulcus sinusum ac profundum, ita dictum à
modo curandi (ut hodie fistulam) quod non nisi longo indito
specillo curari poterat. Illud autem ulcus ideo sinusum ena-
dit, propter uterum suo loco motum, qui suppuratus nec di-
gitis nec rectis specillis, nec igne curari potest, sicut cum suum
locum retinet, etiam si suppuratus fuerit.

APHOR.

Ἐμβρυα, τὰ δὲ ἄρσενά ἐν τοῖσι δεξιόσι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖσι
ἀριστερίσι μάλλον.

Mares dextra uteri parte, femina sinistra magis ge-
stantur.

HÆc sententia est eorum quæ magna ex parte ac-
cidunt. Eius sententiæ fuit primum Parmeni-
des, Empedocles & Hippocrates: præterea experien-
ti nos docet istud. Si velis videre disputationem Em-
pedoclis hac de re, vide Aristot. 4. de generatione ani-
mal. Rationes verò lege 6. Epid. initio: sed his nunc
non est opus. Oportet intelligere mares magna ex
parte gestari latere dextro: fœminas verò sinistro. Hip-
pocrates in lib. de superfœtatione causam gestationis
maris in latere dextro caliditati & robori leminis at-
tribuit. Nam (ait ipse) si semen viri bene concoctum
est, calidum & robustum, & illud in duos sinus uteri
distribuitur, in duobus illis sinibus mares duo gemel-
li concipientur. At si dilutum, nec ita forte & conco-
ctum eiaculetur in utrum, utrumque videlicet si-
num, generabuntur duæ fœminæ. Itaque maxima vis
generandi est in semine, & præterea (si sinus spectes)
in sinu dextro, quia calidior est propter viciniam he-
patis & vasa spermatica. Demus ergo quod mares
magna ex parte generentur in dextra uteri parte, ali-
quando tamen concipiuntur in sinistra, ut & fœminæ
in dextra: sed illud semini robusto & bene cocto tri-
buatur.

P. ij

Mares in dextro uteri sinu magis generantur, ratione loci & materia. Loci quidem, qui a sinus dexter calidior multo est sinistro, tum ob viciniam iecoris, tum ob sanguinem calidiorum & biliosorem, qui non ab emulgente, ut in sinistro, sed à vena cava per venas maiores & directiores ad dextrum uteri sinum defertur: adde quod dextra pars validius exercetur quàm sinistra. Hic autem Aphor. de his intelligendus qua fiunt ut plurimum fieri enim potest ut pars sinistra uteri in quibusdam mulieribus sit validior dextra, aut à prima uteri conformatione, aut casu, quòd dextra laesionem aliquam acceperit: videas quoque quasdam mulieres qua suos fetus sine mares sine feminas in sinistro uteri sinu gestare consueverunt. Videas item quasdam, qua masculos semper generant, sine in dextro sine sinistro uteri sinu contentos. Vide sect. 2. lib. 6. Epid.

A P H O R. XLIX.

Εσὺπερὶ ὧν ἐκπύσις πτερύκων ὀπίσθις ὀπλάμματα
τῆς μήτρας καὶ τὸ σῶμα.

AD secundas deturbandas sternut amento immissonares & os manu obtura.

VT intelligamus hunc Aphor. oportet intelligere ordinem partus quem scribit Hippocrates li. de superfæt. & pueri natura. Vbi naturalis est fetus, ut mense 7.9. & ad summum 10. solent flaccescere, & laxari vincula, & acetabula ac vasa umbilicaria. Per copulationem eorum vasorum connexio est secundarum

darum cum vtero, & fœtus cum secundis. Cum accessit dies natalis, copulationes illæ rescantur & solvantur: tum, quia grandior est fœtus, agit se & calcitat, vnde dirumpuntur vincula illa iam flaccida: & tum solent mulieribus profluere aquæ quædam quæ vulgo dicuntur, *eaues perfes*, quibusdam profluit sanguis, quibusdam serum aliquod rubrum: hæ aquæ partum antecedunt, vt via magis lubrica sit: mox enim subsequitur fœtus. Postquam fœtus prodiit (in caput naturaliter) effluit adhuc aliquis mucus, sed ligatus adhuc est fœtus secundis & vtero per vmbilicum. In cuius vmbilici sectione nonnunquam peccatur ab obstetricibus: vt si eum secent priusquam oporteat, secundæ quæ adhærescunt vmbilico retrahuntur ad vterum, & ibi remanent, vnde grauis dolor excitatur. Secunda sequitur fœtum per vmbilicum, qui est veluti vinculum, debetque incidî vna cum vmbilico. Si ergo hic secetur, antequam oportet, secunda restitat. Aliquando dirumpitur vmbilicus, & tum prodit fœtus, & secundæ intus manent, vnde grauitur torquentur mulieres: aliquando inuoluitur collo fœtus, & ipsum suffocat: tumque cum magna vi interdum rumpitur, remanet secunda. Nonnunquam (quod rarum est) prodeunt ante fœtum secundæ, & tum grauis est pœrtus. Aliquando & naturaliter editur maior fœtus, & sequuntur secundæ. Porro secundæ Græcis dicuntur modo *ύς ίπου*, modò *χέρον*, aliquando *ύμύς*. Sanguis qui descendit in vterum post conceptum, sic distribuitur à natura. Qui purus est & dulcissimus, fetuatur in alimentum fœtus. Reliquus crassior ad generationem secundarum, quæ sunt velut sanguis concretus. Itaque si fracto vmbilico secundæ restitant,

P iij

HIPPOCR. APHOR.

dolorem grauem facient in imo ventre. In ilibus excitatur inflammatio, febris, rigores, vnde & aliquando moriuntur. Nonnunquam 2. 3. 4. 5. 6. 7. die secundæ exeunt, sed totæ putrefactæ, aliquando antè moriuntur. Tunc ergo dum intus manent, vt eiiciatur, vtetur sternutatione: & primùm spiritum cohibere, & vehementer nares comprimere imperabimus, vt retento spiritu per partes superiores ipse deorsum vergat quærens sibi pabulum. Omnis enim spiritus calidus (vt habet Hippocrates lib. de nat. pueri.) frigidò nutritur. Si igitur spiritus alimento frigidò destituatur, quia os est clausum, quærens sibi pabulum, recurrit ad partes inferiores, quod dum facit, depellit secundas. Idem facit vehemens motus & concussio per sternutationem. Præter id habet potiones Hippocrates, & monet (quod maximè est notandum) quod inter omnia medicamentà nullum est præstantius arthemisiæ succo expresso cum vno albo. Datur enim hic succus ad eiiciendas secundas tantum, non etiam, vt nonnulli putant ad accelerandum partum: Posset quidem accelerare, sed fœtum necabit, quia arthemisia est admodum amara. Dictamnus quoque & semen violæ albæ, huic morbo profunt. Habet etiam concussiones Hippocrates. Aliquando vna cum secundis vmbilici secti, vel fracti pars extrema intus remanet. Tum huic parti vmbilici alligabimus appendices ex stanno, vel plumbo, Nam quemadmodum fœtus suo pondere facit, vt prodeant secundæ, sic & appendices illæ eam adferent grauitatem vt secundæ excidant.

SCHO-

SCHOLIA.

SI secunda, edito fatu, in utero resistit: adhibendum sternutatorium ex pulvere nasturtij, ellebori, aut pithri: eoque adhibito nares & os comprimendum ne spiritus per hac loca liberè exeat, sed vehementiori motu feratur deorsum, & secundas excludat. Nam quò spiritus diutius & angustius concluditur, eo vehementius erumpit: sic flatu qui in auribus molestiam faciunt compressis naribus & ore excludimus. Sic sordes ab oculis excutimus.

APHOR. L.

Γυναικὶ τὰ κατὰ μέρη αὐτῆς βέλῃ ὄνησθαι, σκώσω αὐτὴν μερῶν πρὸς τοὺς τῶν αὐτῆς μερῶν.

Mulieri si placet menstrua sistere, cucurbitulam quam maximam ad mammas appone.

Ante hunc Aphorism. in quibusdam exemplaribus legitur Aphorism. 27. lib. 7. Mulier utero gestans, si tenasmo capitur, &c. Sed prætermittamus. Aliquando menses immoderatè profluunt, vel alius quilibet sanguis ex utero, hoc est remedium illius profluuij: non tamen quòd hoc solo remedio possumus cohibere sanguinem illum. Ex anatome sunt utero cum mammis venæ communes, quæ per partem interiorem sterni descendunt & copulantur in umbilico. Per has venas fluxus est sanguinis ab utero ad mammas. Si ergo fluant immodicè menstrua, ut ea sistas,

P iij

Cucurbitulam affigere oportet sub mammis: Sed antè inuolutas lana sordida manus mulieris & partes cruris supra genua, vinculo excipere, & astringere oportet, deinde apponere, sed sine scarificatu, cucurbitulam in dextra parte, à qua postea transferemus ad partem sinistram. Aliquando contingit vt adhibitis cucurbitulis oriatur spirandi difficultas: statim eas auferemus. Maximam autem vult esse cucurbitulam, vt & magis & vehementius per venas communes sursum attrahat atque reuellat. Præter hæc oportet adhibere medicamenta quæ sanguinem reprimunt: cuiusmodi est succus plantaginis. Galeno ad id valde commendatus. interdum non statim hoc vtimur remedio, sed phlebotomiâ instituimus. Multas enim vidimus, quæ detracto sanguine multo è vena conualuerunt, cum nullis aliis remediis posset reprimi fluxus sanguinis.

S C H O L I A.

Immoderatum menstruorum profluuium quod non à rupta aut exesa vena excitatur, sed sola copia & quantitate peccat, hoc est, largiore copia, & pluribus quàm natura ac consuetudo menstruatæ mulieris postulet, fertur: metu hydropis & cachexia, sistendum admodum cucurbitula acta & lata sub mammis, ceu mammarum radicibus. Hac enim reuulsione sanguis, qui à partibus assatim deorsum irruit, promptissimè retrahitur ad illum locum unde fluxit, per eas venas quibus consensus est utero cum mammis, quas anatomici appellant mammarias. Vide Vesalium.

APHOR. LI.

ΟΚοίται ἐν γαστρὶ ἔχουσι, πούτιναι τὸ σῶμα ἢ ὑπερέων συμμάμυκεν.

Q*Va ventrem ferunt, iis os uteri coniuget.*

AGit Hipp. de ore interiori. Intelligere oportet Hip. scribere quod naturale est. Nam quibusdā hiat uterus à conceptu, & hæ abortiunt: quibusdā clauditur, sed non exactè, & hæ solent superfætare. At si naturaliter habeat mulier, ita clauditur ut ne specilli vel acus mucro subire possit: breuiter ita cōstringitur, ut dicas ficus esse extremum. Quod autem nonnulli dicunt oportere fœtum per hoc os respirare, absurdum est. Id enim habet per umbilicum. Cur ergo clauditur os uteri? quia non oportet maius frigus uterum subire, quàm quod attrahitur per umbilicū. Præterea oportet alimentum fœtus quod recipitur per umbilicum, retineri, nec effluere. Tertio prouidet natura ne elabatur fœtus.

S C H O L I A.

Signum certissimum concepti fœtus in utero est, si os uteri ad sinem cervicis molliter clausum sit, neque hiet ut ante: ne scilicet insueto aëre ladatur fœtus: ne dissipetur prolificus spiritus: ne corrumpatur seminis materia quod sit natura prouidentia, tum etiam peculiari ipsius uteri motu, qui non secus, quàm cibo ventriculus, semine fruitur.

APHOR. LII.

ΗΝ γυναῖκα ἐν γαστρὶ ἔχουσα γάλα πολὺ ἐκ τῆς μασθῆος ῥύθ, ἀδειέτ τὸ ἔμβρυον σημαίνε· ἢ ἢ σπυροὶ οἱ μασθοὶ ἔασσ, ὑγιειότερον τὸ ἔμβρυον σημαίνει.

Mulieri utero gerenti si lac è mammis fluat copiose, fœtum imbecillum significat : si verò firma solidaque mamma fuerint, valentiorè conceptum indicant.

Galibr. 14. de vl. part. ex hoc loco scribit vbi lac plurimum est in mammis, indicium esse fœtus imbecillioris: vbi paucum, robustioris & inopiæ sanguinis. Ante diximus lac 1. & 2. mensibus non gigni, sed simulatque absolutus est fœtus, & moueri incipit (vt tertio mense in matribus, quarto in fœminis) sit uterus amplior, & ita opprimit partes superpositas, ac quicquid est pingue in sanguine ad mammas exprimitur, vt lac generetur. Sed lac itud vitiosum est, serosum & falsum. Vbi accedit natalis dies, vt 7. aut 9. mense; lac tum incipit dulcescere, & bene concoqui. Quare hic Aphorif. de postremis mensibus intelligitur. Per hocce ergo tempus tres sunt mammarum conditiones, vel enim pleniores sunt & multum lac habent, vel solidæ, vel flaccidæ. Si pleniores sunt, indicium est fœtus imbecillioris, qui ad sui nutritionem parum attrahit lactis ac sanguinis & consumit, ob idque refluit in mammas. Si solidæ, id est, mediocriter plenæ, fœtum saniorè esse & validiorè indicant, vt qui tantum alimenti assumit, quanto sibi opus est. Reliquum verò sanguinis ad mammas defertur, ad generationem lactis. Si sunt flaccidæ, indicium quidem est roboris fœtus, sed laborare inopia alimenti. Nam quod ad mammas fluere debet, id totum ad fœtum conuertitur.

Lac gignitur in mammis non ad nutritionem fœtus quã-
diu utero continetur, (hic enim non lacte, sed purissima
sanguinis menstrui portione alitur) sed ut edito in lucem
fœtus sit conuectus: ob id non primis, sed postremis cõceptio-
nis mensibus secundum naturam generatur in mammis, eo
nimis tempore quo vena uteri & mammarum commu-
nes abunde sunt oppleta: tum enim sanguinis menstrui pu-
rior portio venis uteri amplius contineri non poterit, in
mammis regurgitat, ubi in lac conuertitur, nec ab illis antè
desiuit donec tempestiuo partu prægnans suo fœtu expedita
fuerit. Si ergo lac plurimum effluat, indicium est fœtus imbe-
cilli, qui cum non nisi paucum sanguinem ad sui alimoniam
præ imbecillitate possit trahere, tractum concoquere, conco-
ctum absumere: multum sanguinem relinquit, qui tandem
ad mammas confluens in lac transit: ibique præ nimia copia
cum contineri nequeat, è mammis plurimum effluit, magnū
certè ab usus futuri argumentum, potissimum si aquosum
fuerit. Quod si paucã copia fluat, sint que mamma solide &
firma, sanum esse fœtum significant: quod fœtus trahit quod
sibi conuenit, & mammis relinquit, quod satis est ad illa-
rum soliditatem.

APHOR. LIII.

Οκόσας ἄσθθεις ἰσὶ μέλλουσι τὰ ἐμβρυα, ταύτησιν οἱ πῆθοι
ἰσχυροὶ γίνονται, ἢ ἄλλοι πάλιν σαλῆσι γίνονται, ἢ ἄλλοι ἔσονται ἢ ἐν
τοῖσι λιττοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσιν ἰσχυροῖσιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἢ ἐν
τοῖσι γένασι, ἢ ἐν ἄσθθεις ἰσὶ.

Quæ fœtum sunt perditura, ijs mamma extenuantur:
contra verò dura si fiant, dolor aut mammæ, aut co-
xas, aut oculos, aut genua fatigabit, nec abortiunt.

HIPPOCR. APHOR.

Hippocrates scripsit hanc sententiam ambiguerit
 ob id dubitat Galenus, & querit an pariter ad
 graciles mammas & duras sequatur abortio. Duras
 vocamus non solidas, sed re vera duras & nimium tan-
 sas. Resolutio est, ad graciles mammas perpetuo se-
 quitur abortio: ad duras non semper. Querit etiam
 an in omni abortione mammae graciles fiat, siue pra-
 cedant, siue sequantur graciles. Galenus vult in omni
 abortione graciles praecedere, vel sequi: quia si cotin-
 gat, mammas gracilescere, repente significant abortum
 propter inopiam alimenti. Galenus dicit in comm.
 Si dolor fiat in utero, sanguis qui antea ad mammas
 ferebatur, refluit ad uterum, & ita diminutiores fiunt
 mammae. Quare concludit graciles mammas & pra-
 cedere & sequi abortionem. *Si vero contra,* &c. Con-
 tra, potest exponi bifariam, primum, quia quae antea
 erant graciles, possunt fieri durae & re corporari, & tunc
 signum est abortionem esse extra metam. Alter sen-
 sus, quia etiam si non praecesserint mammae graciles,
 tamen durae possunt esse, non ob plenitudinem boni
 sanguinis & lactis, sed sanguinis vitiosi, quia natura
 quicquid est vitij in utero, transmittit ad mammas.
 Tunc itaque quia foetus liberatus est eo vitioso san-
 guine, nec non uterus, non est metuenda abortio. Do-
 lor autem erit in mammis, propter vitium & copiam
 materiae. At si natura mammarum est robusta, mate-
 riam illam transponet in aliam partem, ut in coxas, o-
 culos, genua, ibique fiet dolor, nec abortient. Nec ta-
 men id vult Hippocr. quod nunquam abortient, sed
 multo minus est periculi, quam si graciles essent
 mammae.

S C H O L I A.

A Bortus futuri varia sunt indicia. Primum ac maximum est, si mammae quae alioquin à motu fetus, ad extremum usque gestationis tempus à lactis copia tumetes ac solidae esse debent, extenuentur siue sensim, siue repente, nimirum pro maiore aut minore causa extenuantis impetus inedia siquidem, & multi morbi diuturni sensim extenuant: ictus, saltus, lapsus, animi motus, aliaeque similes cause, repente. Illa autem mammarum extenuatio siue paulatim siue repente fiat, à lactis defectu proficiscitur. Deficit autem lac in mammis duabus de causis: una, per alimenti inopiam, quando illae sanguine destituuntur, nec amplius ab utero ulla aut nisi pauca sanguinis menstrui portio unde lac gigni possit, ad eas transmittitur, quod plurimum contingit in magna inedia, aut longis ac diuturnis morbis. Altera cum ad uterum male affectum, utpote vel erysipelate, vel phlegnone, vel dolore, vel alio graui symptomate, ut ruptione vinculorum ab ictu, casu, lapsu, laborantem, ab uniuerso corpore nedum mammis ipsis, sanguis ac spiritus confluunt, uelut illi laboranti suppetias latenti. Alterutra harum causarum si adsit, ad mammam lac transmitti non potest, cum fetus ipsi parum admodum aut non satis sanguinis suppetat ad sui alimoniam, multo minus ad lactis generationem. Unde non solum mammam extenuari, sed & abortum sequi est necesse: maxime uero si mamma subito extenuentur: quoniam istius tam repentina extenuationis maximam oportet subesse causam, uehementemque mutationem praecessisse, qua uterum usque adeo perturbabit, & fetum admodum imbecillum reddiderit: alioquin si sensim ac paulatim extenuentur mammae, non est semper necesse abortum subsequi, praesertim si partus imminet, aut si magnus extiterit, fieri enim potest, ut fetus circa nonum mensem autus multo alimento indigeat, & partim menstruo, partim lacte fruatur,

indeque mammae extenuentur: fieri quoque potest, ut satis sanguinis suppetat alendo foetui imbecillo, non item lacti generando: fieri etiam potest ut sanguis ad mammas peruenire non possit, aut ob sanguinis crassitiam, aut ob venarum angustiam, aut earundem obstructionem. Quibus ex causis, si mammae extenuentur, id fiet citra periculum abortus. Quin etiam fieri potest non modo in ea mammarum extenuatione quae fit sensim, sed ea quae repentina ut nullum abortus periculum sequatur. Potest enim morbus, qui extenuationem commisit dirimi aut aboleri, eo sublato in pristinas vires naturae restitui. sanguis gigni copiosius, & inde lactis plurimum in mammis euehi, tandemque mammae, quae per morbum prius extenuatae fuerant, repleti, solidaeque ac firmae fieri. In quo tamen casu serè accidit, ut nequeunte foetu pro imbecillitate collectam sanguinis copiam consumere, neque mammis totum sanguinem excipere ac continere, aut in lac conuertere, potentibus, mammae rursus indurescant ac proinde nullus sequatur abortus. Quae tamen mammarum durities, quae à sanguine sola copia peccante suboritur, dolorem in mammis excitat retento ibi sanguine: aut in oculorum vel coxarum, vel genuum dolorem soluitur, eo sanguine à mammarum robusta natura in eas partes translato. Quinquam ista mammarum durities de nouo suborta non semper pregnantem liberat abortu: cum sanguis ille paulò copiosior ad vitærum depelli possit, & ex eo phlegmonem aut erysipelas committere, indeque foetum corrumpere. Ea tamen cum adeff, qualiscunque ea fuerit, si modo perseveret, omnem abortus metum adimit.

A P H O R. L I V.

Ὅμοιοι τὸ σώμα τῶν ὑπερέων σκληρὰν ἔσθ, ταύτησι ἀπέχθ
τὸ σώμα τῶν ὑπερέων ἐν μαστοῖς.

Quibus

Quibus os uteri durum est, iis ardetur est necesse.

Comprimitur os uteri interius in iis que cōceptū
tint vsque ad partum, nisi quod quibusdam cō-
tingit nō ita exactē claudi, quia superfœtare possunt,
sed raram est. Os igitur uteri conclusum in gravidis
molle & spongiosum est, ut est ficus. At si comprima-
tur non propter cōceptum, sed vitio aliquo, ut in-
flammatione, scyrtho, vehemēti siccitate aut frigidi-
tate, iam durum erit. Ob id Hipp. iubet obstetrices di-
gitum immittere, ut intelligamus an os uteri durum
sit necne, & ceruix etiam, quia aliquando dura est. Si
deprehendatur dūrities remedia adhibere oportet.
Nam si tum grāvida est mulier, periculum est ne ab-
ortiat. Si non est grāvida, non fluent menses.

S I C H O L I A.

In conceptione, & dūritie uteri ab inflammatione aut
scyrtho uteri, clauditur os interius uteri: discrimen hoc
est inter utranque conuenientiam, quia in conceptione, os
uteri, tactu molle est ac omnis doloris expers: in distensione
ab inflammatione aut scyrtho aut callo, durum ac dolorifi-
cum.

A P H O R. L V.

Κόλαι ἐν γαστρὶ ἐχθραὶ ἐπὶ πυρετῶν λαμβάνονται, ἢ ἰσχυ-
ράς ἰσχυρῶν αἰεὶ παρρησιος φανεραὶ, πικρὰ καὶ λεπτὰ
καὶ ὀσμικρὰ ὄντως, ἢ ὀκνηρὰ καὶ κινδύνοισιν.

Questantes uterum febris corripuntur, aut vehe-
menter sine euidente causa exrenuantur, ea difficul-
ter & cum periculo pariunt: aut abortientes periclitantur.

Dixit supra, mulieres morbo acuto corripi, lethale esse. Dicit nunc, si mulieres grauidæ febribus corripiantur, &c. Phil. intelligit de vehementi febre, vt de continua & intensa. Gal. nõ interpretatur, quod genus febrium inaudiatur. Mulieres grauidæ propter contractum aliquod vitium, vel ante conceptum, vel in conceptu, laborant aliquando acutis & vehementibus febribus: aliquando remissioribus, ita vt semper toto gestationis tempore leuiter febricitent, & inæquali vtantur valetudine: vt modò calcant, modò frigeant ac horreant. Ponamus duas mulieres, vnam febre ardenti ac vehemēti correptam: alteram toto gestationis tempore propter vitium sanguinis habentem febres illas inæquales, & incertam valetudinem. Illi quidem metuendum ne abortiat, quia fere huiusmodi mulieres abortiunt, non tamen perpetuo moriuntur, quanquã sæpius. Hæc verò vel abortiet vel difficulter pariet. Nã, vt facilis sit partus, requiritur & matris & fœtus robur, præterea oportet vias esse apertas, molles & lubricas, cui rei præmittuntur aquæ illæ persiccant. Si igitur corpus matris viciosis humoribus abundet, quum iis & mater & fœtus alantur, fieri non poterit quin vterque sit imbecillior. Vbi enim cacochymia est, ibi non potest consistere vitium robur. Ad hæc ratione febris resiccantur aquæ illæ persiccant: Quæcunque igitur vtero gerentes à febribus corripuntur, & vehementer extenuantur, &c. Alij legunt *ἰσχυροί*, id est, fortiter calefiunt, quod cõuenit cum Philotheo. Si legamus *ἰσχυροί*, hoc ipsum sequitur & ad febres ardentissimas & ad remissiores. Præterea mulieres grauidæ extenuantur, quia quicquid est vtilis sanguinis fœtus attrahit. Quare autem dicit

Hippi

Hipp. *ἀδύ τῶν παύσας φαιρῶν*, Philoth. exponit ex necessitate. Gal. item. & semper ita sententia quadrat. ita ut opus sit *ἀδύ τῶν παύσας* referri ad verbum pariunt. sicq; clarior erit Aphorismus. Ex necessitate ergo difficulter pariunt & cū periculo, quia causæ necessariæ ad partum facilem tolluntur, ut sunt robur matris & fœtus, viæ apertæ, molles & lubricæ. Nam siue febris ea magna sit, siue remissa, semper inde imbecillitas sequitur, & reliccantur quoq; aquæ perforatæ, quæ solent præcedere partum ad molliendum iter & lubricandum. Aut abortientes (quia pariunt ante tempus) periclitantur, propter resolutionem substantiæ, & imbecillitatē vitium, ratione scilicet febris propter vitium humorum, & quia fœtus attrahit quod est vtilissimum. Quod autem Hippo. in Aphor. dicit *ἐν τῶν κοινῶν*, vocat *Ἐσθροπῶν* in Epidem. & lib. de morb. mulieb.

SCHOLIA.

EXtenuatio vehemens & summa, quæ non à manifesta occasione, sed à febre acuta aut lenta ortum habet, in mulieribus uterum gerentibus difficilem ac periculosum partum, aut etiam abortum minatur, vehemens enim ac summa corporis extenuatio ad omnium pene virium infirmitatem sequitur, quæ cum adest, facilis ac securus fieri partus non potest. Partus enim facilis ac securus matris, fœtusque ipsius robustas ac vegetas vires omnes postulat. Occasiones quidem manifesta, quales sunt moror, ætus, lapsus, casus, vigilia, inedia, ventris fluxus, vene sectio, purgatio, corpus vehementer extenuant: sed quia ea extenuatio quiete, cibo, somno atque aliis præsidis breui, & ut dixit Hippocrates in progn. per diem & noctem potest reparari, non vsque adeo vires deicit, ut gerentibus

uterum, difficilem ac periculosum, partum abortumque adferat. At febris acuta præterquam quod utero gerentibus plane funesta est sua magnitudine, suorumque symptomatum vehementia; ac frequenti remediorum, ut purgationum ac vena sectionis usu, corpus tantopere extenuat, eiusque vires adeo labefactat, ut nec matri nec foetui satis vegeta sufficere possint ad felicem partum: febris verò lenta, quia diuturnitate temporis corpus extenuat, viresque tum matrum ipsius foetus sensim demolitur, difficilem quidem ac periculosum partum, non item abortum sæpenumero inuehit.

APHOR. LVI.

Ἐπι βόρῳ ζωακτεῖρ ασσμοῦς καὶ λεπτοδύμιν λέω δὲ τὴν ἥσθησιν, καὶ κόν.

Si mulieri profuuiio conuulsiō, aut animi defectus superueniat, malo est.

Hippocr. in his Aphorismis (quod antea monuimus) loquitur vocibus vsitatis. Ob idque intelligere oportet per muliebrem fluxum, siue is sit ruber, siue albus, aut pallidus, omnem immoderatum fluxum per uterum. Si igitur à largiore aut diuturniore fluxu sequatur animi defectus, malum: qui cum inutili vacuatur aliquid utilis, & pars & spiritus resolvitur. Malum etiam conuulsionem sequi. Conuulsiō fit à resiccatione & inanitione partis neruosæ propriæ. Sed quoniam partes omnes albæ & exangues (ut vesica, intestina, uterus) dicuntur neruosæ largius, propterea ab uteri affectione sequitur conuulsiō (quamuis rara sit, nec facilè fiat) non quidem ratione ipsius uteri, sed ab inanitione.

SCHOL.

S C H O L I A.

TRia sunt excrementorum genera, qua mulieri per v-
terum, nullo peculiari ipsius affectu uteri, prodeunt:
menstrualis purgatio, lochia à partu, & fluxus muliebris
ceu rheumatismus uteri. hic autem rheumatismus & mate-
ria, & colore, & qualitate, & copia, & periodo, & excernen-
di modo à menstruali purgatione plurimum distinet. nam e-
ius materia serum est sanguinis biliosi aut pituitosi: color
est pallidus, ruber, aut albus: qualitas est toto genere præter
naturam, plurimum molesta natura: quantitas modum ex-
cedens: nulla periodus, ut qui sine ordine fluat quibusdam
mulieribus quotidie, aliis post, aliis inter menstruas purga-
tiones: nullus excernendi modus. Cum ergo hic rheumatismus
sit soboles feri biliosi, aut pituitosi collecti ac geniti tum in
aliquo viscere nobili, hepate, cerebro, ventriculo, liene: si in-
nuante natura confertim, & repente excludatur, id fiet bonis
natura rebus: si verd in excluditione sui, conuulsionem à sicci-
tate & exhausto nervorum: aut deliquium animi, à subito
& vehementi spiritus animalis motu aut vitalis dissipati-
one, vel partium solidarum atrophia adferat; fune-
stum: quia ad calamitosam vim morbi, accedit summa vi-
rium imbecillitas.

APHOR. LVII.

Καταμείων γινόμενων πλεονων γούσι ζυμβαίνεσι, & με-
γιστομένων δὲ τὸ ὑπέρος ζυμβαίνεσι γούσι.

Menstruis abundantibus morbi eueniunt, & subsiden-
tibus accidunt ab utero morbi.

Q ij

Appellamus propriè menses, purgationes menstruas. vt autem intelligamus an menstrua plura fiant, an pauciora, reuocanda sunt ea quæ diximus ex Hippocratis mente: iustam & naturalem esse mensuram menstruorum duas heminas Atticas, aut circiter, non olei, vt putauit Fuchsius, sed vini, aut aquæ, vt redeât ad tres semisextarios Parisienses, natura interim ætate & similibus perpenfis. Dicebamus præterea naturalem purgationem fieri singulis mensibus semel. Quamquam fiat quibusdam vno mense, aut duobus interpositis: atque sunt libidinosa, neq; tamen coeunt, sæpe purgantur bis aut ter in mense. Dicebamus item oportere purgationem duos aut tres dies perseuerare. At mensura mensium earum quæ post puerperium purgantur, est sesquihemina, id est, cophina Parisiensis, sed ferè fluunt diutius, vt 40. diebus, idque paulatim & parum. Si ergo mulier quæ naturaliter purgari debet semel tantum in mense, & cum iusta mensura, purgatur bis aut ter & immodicè, morbi accidunt. Effuso enim multo sanguine non solum uterus, sed & corpus reliquum refrigeratur. Vnde fiunt hydropes, marcores, morbi frigidi. *At si supprimuntur, &c.* Dicit Galen, quod in defectu menstruorum fiunt morbi ex vitio uteri. In copia vero menstruorum, ex reliquo corpore. Sunt infiniti morbi qui fiunt à suppressis mensibus. Hos omnes enumerat Hippoc. lib. de morb. muliebr. Sed qui inde contrahuntur morbi non ante procedunt quàm post tertium mensem, vt quarto, quinto, sexto mense. Nam dum diutius retinetur is sanguis, corrumpitur, putrescit & in sanem conuertitur: vnde febris, erysipelas, inflammatio, cancer in utero. Aliquando effluit pus per pudendum. Aliquando

quando inflantur crura, pedes, nonnunquam fit morbus coxarius. Interdum si multus sanguis collectus est in utero, refluit in partes supernas, ut in caput & faciem, & facit maniam: ad thoracem, & facit pleuritidem, peripneumoniam, tabem. Est quando spargitur in totum corporis habitum, quo refrigerato hydrops nascitur.

SCHOLIA.

Si menstruae purgationes & quantitatis & temporis modum non teneant, morborum ilias suboritur: quia à sanguine supra modum vacuato calor nativus languet, & partes nobiles calore destituta sua non obeunt munia. Unde cachexia, hydrops, lienteria quoque ipsa, prima, secunda, & tertia concoctionis privatio. Si vero non bene respondeant, ab utero morbi contingunt, & in utero: in utero inflammationes, erysipelata, carcinomata, scirrhi ab utero, quia quae sunt propinqua quaeque communi, laborante utero primum & refluxus materiae menstrualis ad superiores partes: unde morbi accidunt, qui partis obsessae materiae que morbificae naturam sequuntur.

APHOR. LVIII.

Επί ορχῶν φλεγμαιοῖσι καὶ ἐπὶ ὠστέῃ φλεγμαιοῦσιν, καὶ ἐπὶ νεφροῖσιν ἐμπύοισι στραγγουεῖν ἐπιγίγνεται ἢ ἡπατι φλεγμαιοῖσι λυγρὴ δαίτις.

Ad recti intestini & uteri inflammationem, purulentosque renes accedit stranguria: iecore vero inflammatione laborante interuenit singultus.

Q iiij

Satis intelligimus ex anatome quod uterus collo-
 catus est inter vesicam & rectum intestinum, vesi-
 ca tamen magis insidet cervici uteri. Uterus in foemi-
 nis alligatur recto intestino. At in viris, vesica recto
 intestino est vicina. *αρεσ* proprie dicitur anus sive
 podex, id est, extremum recti intestini. Philoth. rectum
 intestinum appellat: si ita, ut intelligamus vel proprie
 partem intestini recti, vel totum intestinum. Recto
 intestino inflammato (praesertim ubi magna est in-
 flammatio) affectio communicatur vesicae per con-
 sensum, vel ubi rectum intestinum est inflammatum,
 & item podex, statim calfacit vesicam. In hac cogitur
 pituita, quae efficit ut interceptatur via urinae, aliquan-
 do ob inflammationem eandem, opprimitur cervix
 vesicae: retentaque tum urina fit acrior, vesica fit im-
 becillior, & via angustior, unde fit stranguria. *Et ute-
 ro.*) Uterus parte inferiore alligatur recto intestino,
 superiore subiaceat vesicae, & ob id si quando accidat
 inflammatio parte inferiore uteri, oppresso recto in-
 testino prohibebitur stercus & resiccabitur. Si vero in
 parte superiore, debiliore facta vesica, urina acrior &
 via angustiore, fiet stillicidium urinae. Si & parte su-
 periore & inferiore inflammatur uterus, retinebitur
 stercus: & fiet stillicidium. Quaeritur cur in gravidis
 non supprimitur neque urina neque stercus, cum de-
 beret uterus comprimere vesicam & rectum intesti-
 num? Ratio est, quia per gestationem uteri, foetus pre-
 fertim robustior, maxime situs est in parte superiore
 uteri. Rectum autem intestinum & vesica magis con-
 sentiunt cum eius cervice quae tum compressa pa-
 rum est, neque laborat. Quare pars illa superior non
 offendit neque vesicam, neque rectum intestinum.
 Aliquando tamen laborant levi stillicidio urinae, sed
 hoc

hoc nihil est. *Renes purulentos*) quia tum pus ad vesicā delatum sua acrimonia mordicat vesicā, atque hac ratione excretoriam vesicæ facultatē assidue irritans, ut guttatim urinam excernat, efficit. Ergo acrimonia urinæ, vesicæ imbecillitas & viæ interruptæ, faciunt stillicidia urinæ. *Si verò iecur.* Hoc fit multis de causis. Primum si gibbæ hepatis partes magna & vehementi inflammatione corripiantur, comprimetur ventriculus, & ita non emittit liberè spiritum, ob id fit singultus. Deinde, propter viciniam, ventriculus contrahet intemperiem, quia nimium calefiet, resiccabiturque omnino eius humiditas, unde singultus cōuulsionis species. Tertio, in ea inflammatione, ex cauis hepatis partibus aliquid repurgabitur in ieiunum, à ieiuno in ventriculum, & propter acrimoniam materiæ quæ orificium ventriculi mordicat, fit singultus. Quarta causa assignatur ab Hippo. 2. *Ἐν δ' αὖ.* quod videlicet nervos brevissimos recipiat à sexta cerebri coniugatione, qui ratio inveniuntur in anatomia.

S C H O L I A.

Vrina stillicidium, quod fit potissimum à vesica infirmitate, ab acrimonia urina, ad tria morborum genera sequitur. Recti intestini inflammationem, uteri inflammationem & renum suppurationem. Compresso enim meatu urinario ac angustiori reddito urina guttatim descendit vel nobis nolentibus aut volentibus quidem nobis, sed nequeuntibus multam urinam mingere. Inflammatio autem recti intestini aut uteri comprimit sua vicinitate os vesicæ. Renum verò suppuratione pus una cum urina excludit, quod & sua crassitudine & acrimonia, urine stillicidium inuēit: crassitudine quidem, pariendo obstructionem.

Q u i j

HIPPOCR. APHOR.

acrimonia vero, irritando intempestive ad excretionem u-
rinae. At inflammationē hepatis singultus sequitur, vicina,
exhausto, biliosi humoris affluxu, & sympathia hepatis per
duos nervos sextae coniugationis hepatis & alius comminet,
quos τόνου: appellat Hippocrates 2. Epid.

A P H O R. LIX.

Γυνὴν λέω λαμβάνη ἐν γαστρὶ. βύλη δ' εἰδέναι εἰ λήψεται, ἀεὶ
καλύψας ἰατροῖσι στυμνία κἀπὸ κνήμης πορεύεται οὐκ ἀ-
κνήνῃ ἢ ὀδυνῇ δὲ τὸ σώματος εἰς τὰς ρίνας ἢ εἰς τὸ στόμα χύου-
σκε ὅτι αὐτὴ εἰς αὐτὴν ἀζρότος ἐστίν.

SI mulier non concipit, & scire placet, an sit conceptura, ve-
ste praeligat am & undique obvolut am subter suffitus: ac
si odor corpus pervadere videatur ad nares & os usque, non
sua culpa sterilem esse scito.

VT scribit Gal. veteres poterant repudiare mulie-
res steriles, ob id adhibebantur medici & obstre-
trices, vt de sterilitate iudicaretur, aut fecunditate
mulieris. Inter signa quæ indicant fecunditatem, hoc
maximè probatur à Gal. Sunt & alia lib. de steril. vt si
nutricis lac detur cum butyro, & mulier cuomat: si
item iusculum lactucæ: si anisum aqua dilutum, &
mulier eructauerit, signum est fecunditatis. Sed videa-
mus rationem, an hoc quod scripsit Hippo. de suffitu,
arguit fecunditatem mulieris. Vt perveniat suffitus
ad os & nares oportet vias esse liberas, & nihil esse
quod obtundat vim suffimenti: vt gratia exempli, non
oportet os uteri esse præclusum. Quibusdam mulieri-
bus naturale est, ait Arist. lib. i. de hist. animal. vt sta-
tim à mēsisibus præcludatur & comprimatur os ute-
ri, quemadmodum in mulieribus grauidis, & hæc ste-
riles sunt. Fingamus mulierem talem esse, non transi-
bit

bit suffitus ad nares, tamen non est sterilis. Nam si ut ait Hipp. experientia doctus, coeat paulo antequam fluant menses, concipiet, & maximè fœminas. Si vero à mensibus coeat, non concipiet, quia concluso uteri ore non poterit subire semen. Quare ut suffitus ad os & nares perueniat, oportet vias esse liberas, acetabula, venas communes utero & mammis, venas & arterias iugulares non esse oppletas crassis & viscidis humoribus. Præterea oportet nihil esse quod obtundat vim suffitus, quod facit nimia caliditas uteri, frigiditas, humiditas siccitas, & densitas. Ergo cuiuscumque mulieri subdita aromata, ut allium, styrax, cinnamomum, & præsertim cum it dormitum, possunt ad os & nares venire, oportet esse bene sanam: alioqui si vitium est vel in collo uteri, vel in utero, vel in viis ab utero, non concipiet. Aristot. dicit, quod si viæ quæ descendunt à pectore & regione septi transversæ, interceptæ fuerint, non penetrabit odor suffitus ad nares. Sed hoc non est admodum credibile. Dat aliud signum Hipp. Oportet, inquit, illinere oculos mulieris aliquo humore, hunc si combibant oculi fœcunda est. Dat & aliud. Capillis nudetur vertex: adhibeatur linteum mundum, quod reticulo alligetur: sed ita ut & linteum & reticulum nihil extrinsecus odoris habeant. Cum mulier it cubitum, immittatur & subdatur allium, aut aliquid tale. Mane si linteum, reticulum, & vertex mulieris redoleat allium, signum est fœcunditatis. Si igitur mulier non concipit, scire autem velis num conceptura sit, id est futura fœcunda, pannis circumtectam (ne scilicet vapor diffundatur & percat) suffies ab imo, id est pudendo. Si odor perueniat ad nares & os, ipsa non sua culpa, sed viri sterilis est.

SCHOLIA.

Ratio experiunda sterilitatis nuptiarum mulierum per suffitum aromaticum, per infundibulum in sinum pudoris susceptum: cuius vapor si ad naves & os per medium corpus, quod conflatile & transpirabile est omni ex parte, pervenerit: indicium est mulierem nuptiam suo vitio infecundam non esse: quod ex percepto aromaticum suffitum & odore, ita comparatus uterus significetur, ut habitu & temperamento ad excipiendum, concipiendum, incrementis accipiendum & continendum usque ad legitimum tempus sit accommodatus. Quamquam hoc experimentum vim habere videtur potius in neganda, quam asseueranda ac affirmanda mulierum nuptiarum sterilitate. Potest enim suffitum aromaticum ad os & naves penetrare per corpus: & tamen non desinit mulier sterilis esse suo ipsius vitio: ut cum sanguis menstruus, qui alterum nostrae generationis principium existit, tenuis est plus aquo, aut semen paulo frigidius, ob frigidam testium intemperiem, aut quando os uteri paulo laxius est quam ut semen retinere aut concipere queat, ob tenuem quendam humorem quo madescit: aut cum os uteri non comprimitur, sed hiat perpetuo ob partum magnum ac laboriosum qui praecessit.

APHOR. LX.

HΝ γυναικί ἐν γαστρὶ ἐχέσθῃ αἱ χυθάρσιες πορεύουσι, ἀδύνατον τὸ ἐμβρυον ὑγιαίνειν.

Si praegnantis purgationes menstruae cursum suum tentant, foetum bene valere est impossibile.

Dixi.

Diximus plurimas venas peruenire ad vterū, quæ ab eadem distributione perueniūt in collū vteri. Sunt etiam à vena caua plurimæ ad fundum vteri. Fieri non potest in muliere gravida, vt sanguis ab vteri fundo profluat, quia venæ umbilicales in fœtu definunt in orificia acetabulorum, ea implantantur secundis, quæ iursum reliquas duas membranas, totūque fœtum complectuntur, & circundant, ita vt non possit effluere sanguis ex vtero. Præterea orificium interius vteri præclusum est. Sed si sanguis effundatur, oportet eū effundi per venas quæ perueniunt ad collum vteri, & ob id malè nutritus fœtus redditur debilior, quia pars alimenti quæ fluere debet ad ipsum fœtum per acetabula, diuertit ad ramos venarum quæ perueniunt ad collum vteri. Hipp. libr. de morb. mul. ait, quòd quibusdam gravidis mulieribus hiat os vteri, vt menses possint effluere: quod si ita sit, fieri potest vt sit è cavitare vteri. Itè Arist. 5. de hist. ani. dicit quibusdam toto gestationis tempore fluere menses, & hæc, inquit, pariunt fœtus paruos, imbecilles, parumque vitales. Ergo *κατάπασις*, siue per collum vteri siue aliter effluunt vt è capacitate vteri. *κατάπασις* propriè dicitur de purgatione menstrua. Vnde *κατάπασις* dicuntur medicamenta quæ vterum repurgant & menses promouent. Hip. hoc in loco vtitur numero plurali, quia si cui mulieri dū gestat vtero paucus sanguis effluat, non est necesse fœtum non rectè valere, & parum vitalem esse. At si crebro, vt singulis mensibus, & copiosè fluat, non poterit esse sanus fœtus. Sed aut corruptetur, aut paruus erit, imbecillus, & parum vitalis.

Mulieribus uterum gerentibus fluere possunt menses citra vllum fetus detrimentum, primo aut secundo conceptus mensis, hoc est, ante τὸ πρῶτον ipsius fetus, nimirum ante tricesimum quintum aut quadragessimum diem. At post perfectam typosin, non item, saltē magna manu & repetito tempore fluere, quia inde suo genio fetus desidaretur. Nam saepe sine vlla fetus lāsione paucus sanguis semel atque iterum pregnantibus excerni conspicitur. Quinetiam nouimus quandam mulierem grauidam, quae serme ad libras sex absque vllō fetus detrimento excreuit, sed semel tantum, non repetitis aliquot postea vicibus. Si enim ex Hipp. lib. de natura pueri, sanguis ille, qui per totum gestationis tempus in venis uteri retinetur in puella, ad libras serme triginta accedat: in masculo ad viginti duas, poterit eius aliqua portio citra vllam fetus iacturam tempore gestationis excludi: imō potius in eius commodum, ut qua fixatione magis defecatur sanguis ille retentus. Præterea si fetus non sit validus, sed debilis, paucō alimento is indiget, ac proinde de suo demensō aliquid detrahi absque vlla noxa facile feret, potissimum si mulieri, dum uterum non gestaret, largā manu menses ferebantur: largiore enim quam par sit alimento ex sanguine obruitur, ac velut suffocatur fetus debilis, ac proinde abortit non aliter quā pusillus ignis copiosa aqua affusione facile exinguitur. Quo nomine prudentes medici huiuscemodi mulieribus debiles fetus gerere, ob idque præmaturè abortire consuetis, missionem sanguinis ad tertium, aut quartum gestationis mensem instituunt: ut ea arte de largiore copia sanguinis mensis dematur aliquid, & quod est reliquum defecatius reddatur. Nōc vero, ut Galeno visum est in cōmentario, purgationes istas menstruas gestationis tempore erumpentes, per venas eas quæ ad ceruicem uteri feruntur (per quas virgines sanguis

gulis mensibus purgari consueuerunt) ferri necesse est: possunt enim etiam per venas uteri capacitatem subeuntes, saltem aliquas non plane oclusas, nec omnino foetui membranis annexas, quaeque foetum non continent, nec illi sanguinem pro alimento deferunt (nō enim omnes vena per quas menses ad uterum descendebant, ad foetum alendum perducunt sanguinem) effluere: indeque per os uteri emanare. Si enim superfetatio fiat, quantumuis arte conueniente ore uteri, post primam conceptionem: purgationes quoque menstruas eadem via exitum sibi moliri non est difficile: adde quod non est verisimile tantam copiam, quanta aliquando apparet in utero gerentibus, ex solis venis in ceruicem uteri desinentibus effluere: Quin & Hippocrates libro de morbis mulierum ait, conclusi seu complicato utero menses supprimi & occultari, quod verum esse non posset: si maior pars sanguinis ex uteri ceruice, non ex fundo flueret.

A P H O R. LXI.

HΝ γυναικὶ καθάρσις μὴ προέλθῃ, μήτε φέβρις μὴ πύρεσσις ἐπιγνομένη, ἀλλὰ ἢ αὐτῇ σεσαπίπῳσι λογίζεταί τῷ πῶτον ἢ γαστρίῳ ἔχειν.

SI mulieri purgationes non prodeant, neque horrore neque febre superueniente, cibi que fastidium accidat, pregnantem esse putato.

Hic Aphorismus est intelligendus de mulieribus, quæ singulis mēribus seruant statam illam naturæ legem, & singulis mēribus repurgantur. Itaque si mulier quæ eo modo repurgatur, adueniente tempore menstruorum derepente, & sine causa manifesta non purgetur, indicium est eam gravidam esse, si modò

neque horror, neque febris sequatur, cibos fastidiat, cauentur oculi & mammae paulatim turgeant; Nam simulatque conceptum est lemen utero, uterus contrahitur, & acetabula ipsa sese colligunt, ut inhaereant secundis & aliis membranis quae gignentur. Sic nihil iam potest effundi e capacitae uteri; sed totus ille sanguis conuertitur ad nutrimentum foetus, & ob id nihil effluit. Itaque adhibitis his signis, & quae iam commemorauimus, indicium est conceptus. Fastidit autem cibos circa initia conceptus, quia parum sanguinis confluit tum ad uterum. Qui quidem sanguis cum iam vitiosus sit, refluit ad ventriculi officium, unde fit cibi fastidium. At in pica non item. Horror autem & febris fiunt suppressis mensibus, quia iam corpus vitiosis succis scatet.

SCHOLIA:

Varia sunt indicia concepti in utero foetus. Primum, oris uteri compressio mollis. Secundum, aqua mulsa prius haustus tormina postea adferens. Tertium, post unum aut alterum mensem menstruorum suppressio citra horrorem, & febrem: nam rigorem sine febre fieri non posse dicit Hippocrates. Quartum a suppressione menstruorum cibi fastidium, praesertim pica & malacia & frequentia spui. Si ergo supprimantur menses sine rigore & febre superueniente, signum est foetus concepti. Alias enim nunquam supprimi uideas, absque rigore & aliquando febre.

APHOR.

APHOR. LXII.

Οκόλαι ψυχράς & πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν οὐ κίσθουσιν
& ὀκόλαι καθύπερθε ἔχουσιν. τὰς μήτρας οὐ κίσθουσιν ἄπο-
σβίνθη γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος. Ἐκόλαι ξηρὰς πολλὸν ὑπερχαίει, ἐπὶ
δὲ ἐπὶ τῆ τροφῆς φέρεται τὸ σπέρμα ὀκόλαι δὲ ἕσμεσσι τῶν ἰσθμῶν
κίσθουσιν ἔχουσιν ὀύμετρον, αἱ τοιαῦται δὲ τῶν γίνονται.

Qua frigidus & densos habent locos, utero non concipiunt. Et qua prohumidos habent, gravidari nequeunt: extinguitur enim in ipsis genitura. Et qua sicciores & estuofos: nam alimenti defectu semen corrumpitur. Quae vero ex utraque oppositione moderatam nactae sunt locorum temperaturam, ea fecunditate valent.

Hip. hic causas sterilitatis enumerat: sed non omnes. Nam & aliae multae sunt in lib. de sterilib. & de morbis mulierum. Sed oportet eas intelligere, priusquam quis consulat de conceptu. Ponamus hanc muliebrem sterilitatem esse, oportet causam sterilitatis & vitium cognoscamus. Praeterea animadvertamus an vitium illud possit corrigi. Deinde si possit, adhibeamus iusta remedia. Primum ergo quod attinet ad sterilitatis causas, potest esse vitium in ceruice seu collo uteri, quia scilicet, hoc est aliquando obliquum, ulceratum, callosum. Si quid hinc vitij est oportet corrigere, & ita concipere poterit mulier. Quando collum uteri est omnino incolume, veniemus ad uteri os. Nam quibusdam membrana quaedam nascitur & obtenditur orificio uteri. Eius meminit Hipp. lib. de sterilib. & consumenda est, & colliquanda. Vbiunque porro vitium est in collo aut ore interiore uteri, mulieres statim a coitu reiiciunt semen. Praeterea quibusdam mulieribus perpetua & ex peculiari natura conclusum est orificium uteri, nisi dum effluunt menses.

His verò ex consilio Aristo. imperabimus coitum, antequam cessent menses, ut si menstrua tres dies fluant, coeant 3. die. Sunt & alia vitia orificij vteri quia aliquando distortam est, aliquando conuersum factum, ad latera: nonnunquam foras tendit ad ceruicem: aliquando insunt vlcera, tubercula, callus: & ob id præcluditur via. Vbi in his omnibus nihil erit vitij, veniemus ad causas has Hipp. Aut enim vterus intemperatus erit, aut totum corpus erit in vitio. Si nihil horum omnium adsit, referemus culpam in virum. Cæterum, quemadmodum vbi volumus nasci & provenire triticum, necesse est semen genitale esse: deinde tempestiue & artificiosè feri, & postremo solum ipsum conuenire naturæ feminis: sic in generatione hominis. Ponamus semen viti vitiosum esse, etiam si solum sit ferax, hoc est, mulier integra sit & fœcunda, non tamen fiet conceptus. Ponamus semen genitale esse fœcundum, at oportet alimentum subesse quod & qualitate & quantitate cõueniat, alioqui periculum est ne abortiat. Hoc loco ponimus nihil esse vitij in ceruice, nihil in ore inferiore, semen viti integrum ac genitale & tempestiue euibrari in vterum. Quæcunque mulieres, inquit Hipp. frigidos & spissos habent vteros, non concipiunt. Frigiditas illa semen excludit. Nam in semine præter substantiam illam, est calor & spiritus à quo expectatur fermentatio seminis, & generatio. At si semen illud in frigidum vterum iniiciatur, extinguatur spiritus, & ita nõ fiet conceptus. Vel quia, propter frigiditatem illam & spissitudinẽ vteri acetabula constringuntur: quo fit vt non succedat per eas venas alimentum iustum & conueniens, calidum scilicet & spirituosum. Vel quia eadem acetabula per spissitudinem

nem non possunt ampliari, vt copulentur membranis & secundis. In his oportet relaxare & calefacere uterum per suffitus, prius tamen repurgato vniuerso corpore. Humiditas quoque extinguit semen. Nam vt in locis palustribus & cœnosis frumenta & legumina corrumpuntur: sic semen etiam genitale in vteris prehumidis, qui sunt excrementis referti, corrumpitur. Est autem humidus vterus vel propria intemperie, & tum non potest corrigi: vel aduentitia, & corrigi potest, vt resiccantibus. Hi vteri sunt leues & lubrici: vt statim à coitu (vt quatuor aut 5. horis) soleant reicere semen. At callosus & spissus retinet, ad 3. aut 4. dies: sed postea reiiicit. Siccitas item vteri conceptum impedit. Siquidem vt sabulosis locis & arenosis nihil prouenit, sic sicciore vteri cum parum habeant alimenti, & humido destituantur, non concipiunt. Sunt ergo humectandi, vt ad temperaturam quandam reducantur. Quarta sterilitatis causa est, caliditas, quia spiritum vitalem resoluit, & serosam sanguinis menstrui & seminis absumit portionem. Hæ mulieres 2. aut 3. die post coitum semen reiciunt siccum. Quæcunque vero ex vtriusque oppositionibus cal. fig. humiditate & sic. mediocrem habent temperaturam, eæ fecundæ sunt, si nihil aliud viti j intercitat.

SCHOLIA.

Varie sunt cause sterilitatis: Prima ac potissima pendet ab intemperie vteri, qui hortus est generationis. Quæcunque igitur mulieres frigido ac denso sunt vt ero, non concipiunt: quodd prolifica vis celestis calor, qui in semine inest, frigore vteri infringatur, vteri frigida intemperie lab-

R

factetur materiaque ipsa corrumpatur, ac omni motu ac nutritu, destituatur. secundarum generatio, coactis uteri vasis, prohibeatur: ac tales mulieres raro in coitu semen excernant, menstruaemque materiam alterum generationis principium suppeditent. Praehumidi quoque uteri non concipiunt: Qui vero temperate humidi possunt concipere: si adsit semen virile paulo siccius, à cuius siccitate uteris humidus emendetur. Qui etiam sunt adurentes uteri infacundi manent: quod semen utrunque torrefaciant. Tales sunt in viraginibus, quae paucos menses edunt, saepe omnino carent, ideoque nunquam fere concipiunt. Has autem uteri in temperaturas, quae potissima sunt causa sterilitatis, dignoscet per suffitum aromaticum. Frigidus enim uterus suffituum odorem extinguit: humidus eundem suffocat: calidus eundem dissipat: siccus eundem perdit. Nam odor in tenui & humida quodammodo substantia subiectus est: quam frigiditas condensat, humiditas suffocat, caliditas tollit rarefaciendo, siccitas perdit exiccando.

A P H O R. LXIII.

Παραπλησίως ἢ ἐπὶ τοῦ ἀρρένων ἢ ἂν ἀπαθῆται τὸ σπέρμα, ὡς τὸ πνεῦμα ἐξω φέρεται, ὡς τὸ μὴ ἀρρῆμα πνεῦμα τὸ σπέρμα, ἢ ὅτι πλεονεξία πικρότητα τὸ ὑγρὸν ἢ ἀσχηρῆ ἐξω, ἢ ὅτι πλεονεξία ἢ ἐπιπλοῦσα ὡς ἀσχηρῆ ὡς τὸ πνεῦμα τὸ σπέρμα, ἢ ὅτι πλεονεξία τὸ αὐτὸ τὸ σπέρμα.

Par est de maribus ratio. Aut enim ob corporis raritatem spiritus foras dissipatur, ita ut genituram eiulari nequeat: aut propter densitatem humor foras non profilit: aut propter frigiditatem non incenditur ut eo luci coaceruari non possit: aut propter caliditatem. Hoc idem ipsum vsu venit.

Hec

Hęc sententia reprobatur tanquam spūtia & sup-
posititia, & merito quidem, quia nō potest huius
rei conuenire. Sed debemus seruare eandem metho-
dum, quam superiore Aphorismo. Vt sit vir genita-
lis, oportet instrumenta genitiua naturaliter habere.
Primum vt pudendum non sit decurtatum natura vel
casu, vt non possit eiaculari semen in vterum. Non
sit etiam (vt dicebamus de collo vteri) obortum &
inflexum. Vitium illud primum corrigi non potest:
alterum potest. Vidimus qui membro ita oborto
non poterat gignere: quod semen semper restitaret
in ceruice vteri. Huic paratus est canaliculus plum-
beus, vel argenteus accommodatus crassitudini ipsius
penis, in quem immisso pene circumpositæ & allig-
atæ sunt cistellæ, ita vt tandem figuram membri
rectam ac naturalem recuperarit, & genuerit. Vbi
nullum est vitium in membro genitali, videndum an
sit in partibus seminalibus, vt in castratis. Non quod
vis generandi sit in testiculis, necessariumque sit cui
excisus est testiculus non posse gignere: Aristoteles
enim ait esse animalia quædam quæ generent sine
testiculis. Et apud Vitruuium sit mentio tauri, qui ex-
catis testiculis statim coit & generauit, & spadones
generant, modò relicta sit pars superior testiculi. Eu-
nuchi emittunt semen, sed non gignunt. Qui sit igitur
vt castratus non generet? quia fortassis in castratione
vasa abscinduntur: & ob id retrahuntur & reuellun-
tur, vt non sit continuitas viæ spermaticæ ad pera-
astatas, vt scribit Gal. *De y. ov. 6.* Si igitur superior pars
testiculi remaneat cum vasis seminariis integris, vt
sit illa continuitas, poterit quis generare, etiam
absque testiculis. Iam, si neque in pudendo neque in

R ij

vasis est vitium, videndum an sit in femine, in hoc vitium est, quia vel liquidius est, fetosius, acrius, vel crudius, ut in ebruiis, qui ob id non generant, teste Aristotele. Præterea, cum qualis est sanguis, tale sit & semen, si sit vitiosus sanguis, erit & vitiosum semen, neque generare poterit. Ad hæc aliquando viri natura non est accommodata naturæ mulieris, nec semini semen. Quate necesse est, ut temperamento conueniant. Multas videre est mulieres, quæ ex vno vito concipiunt, ex altero non concipiunt. Aliæ sunt causæ sterilitatis virorum in hoc Aphorismo cum ait, *aut propter raritatem spiritus extra*. Qui raro sunt corpore sunt humidiore temperamento, nec tamen sequitur esse sterile. Iam spiritus est permixtus semini, in eo vis est formatrix, est generationis principium & causa efficiens cum Gal. Aristoteles vult principium motuum seminis (in problematis) & causam impulsionis eiusdem, sed non propriè. Istud quidem verum est magnam esse vim in spiritu: & quod magis spirituosum semen est, eo magis impellitur, & facilius celeriusque emittitur. Verum principium motuum seminis est in membris genitalibus insensis, in spermaticis vasis & parastatis. Humor non exit, id est semen, neque id raritas neque densitas faciunt. *Propter frig.* Semen si sit frigidius non potest in utero concalescere.

S C H O L I A.

Qua hic causa sterilitatis in viris adferuntur, non edentur redolere doctrinam atque gravitatem Hippocratis: proinde expungendus Aphorismus. Viri autem sunt, sterili

steriles quinque ob causas. Prima est temperatura paulo frigidior ad generationem prorsus inepta: Etenim calor naturalis auctor est artifexque precipuus fecunditatis, ut qui in semine habitat, & nusquam magis quam in semine offenditur. Secunda, vitiosus aliquis affectus in toto corpore aut parte aliqua nobili, ut corde, cerebro, hepate, liene, ventriculo, à quibus vis prolifica manat. Tercia, vitium in semine: viri enim semen multo calidius quam generationi sit ex usu: aut frigidius & tanquam glaciatum: aut humidius, tenuius, aquosius fluidius, ob id statim ex utero defluens, quale senam & valde puerorum, ebriosorum, belluonum: aut crassius & siccius, est infecundum. Multus item adolescentis coitus semen reliquis ætatibus imbecillum aut corruptum efficit. Coitus cum puella nimis pusilla proprietate quadam semen corrumpit: usus frequens aut admotio rerum quarundam, ut Capburæ, scamme ferri, vermium noctu lucentium, opij, hyoscyami, cicutæ, mandragora. Quarta, vitium vasorum spermaticorum, testium & penis. Penis viri inequalis collo uteri, hoc est longior, brevior, amplior, gracilior, mollior, & qui rigat, non intrat: Penis obliquus, aut curvus, qualis est spadonum: paralyticus meatum habens obstructum aut compressum ob tumorem aliquem præter naturam. Testes frigidi ac humidi, pusilli, contusi, quales sunt rhilibrarum, male conformati, ulcerati, vulnerati, convulsi, obdurati, tumefacti, intra ventrem adhuc conditi præcipue ambo (quod multis adest ac fere primis coitibus descendunt) resoluti, & omnium maxime ob hernias vel causas alias excæti ambo: nam altera manente fecunditas perseverat: vasa spermatica deferentia (parastatas vocant medici) obstructa aut oppressa violata ob excisionem calculi, aut etiam spermatica. Quinta, vitium partium ad generationem conferentium, vena enim & arteria iuueniles dicta post aures sitæ, si vulnerare, aut ab imperito chirurgo transversæ secentur, quia

R iij

HIPPOCR. APHOR.

festes cerebri communicatione priuant, ut ab eo nec spiritum animale[m] nec seminalem portionem recipere possint, sterilitatem adferunt.

APHOR. LXIII.

Ἄλλα δίδου κεφαλαλγέσι κακὸν χακὸν ἢ πυρεταίησι, ἢ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβοεζόντα, ἢ τῶσι δισυμμεσίσι κακὸν ἢ οἷσι χολώδεις αἱ διαχωρίσεις, ἢ ἐν πύσιν ὄξεσι πυρετοῖσιν ἐνσι, ἢ οἷσιν αἷματος πολλὰ διαχωρίσει γέγονεν. Ἀμύροισι ἢ τῶσι φθινώδουσι μὴ λίαν πολλὰ πυρεταίησι δίδου γάλα, ἢ ἐν πυρετοῖσι μακροῖσι, ἢ βληροῖσι μηδὲν ἢ περὶ ἰσχυρῶν σημείων παρώντος, ὡς λόγος ἢ οὐπιτιοῖσι.

LAc praeberere capite dolentibus, febriculosis & quibus hypochondria elata aut murmurantia, & siticulosis, malum. Malum item quibus biliose deiectiones, febres acuta & copiosa sanguinis vacuatio facta est. Conuenit uero tabida non admodum ualde febricitantibus & febribus longis & languidis, dum nullum ex supradictis signis adsit, & praeter rationem extenuatis.

Hippocrates hac sententia docet commoda lactis & incommoda: quia fuerunt medici qui sine ratione & inconsulto lacte utebantur. Fuit Diocles quidam, qui non alia re conualescentes aegros renutritum primus, quam lacte mixta aqua. Ad haec efficiebat consuetudo, ut multus esset usus lactis. Alij utebantur lacte in capitis doloribus, quod idem Hippocrates reprehendit. Nam tum potius aqua utendum est. His lactis usus placebat in feruore sanguinis. Ceterum intelligere oportet lac (quod multiplex est pro anni temporibus

temporibus, & magis pro vario genere animalium) constare triplici substantia, caseosa, butyrofa, & serosa. Non tamen lac omne ex æquo has tres substantias complectitur. Nam bubulum lac plus habet caseosæ substantiæ, quàm butyrofæ, aut serosæ. Lac asininum plus serosæ quàm caseosæ aut butyrofæ. Ob id à Gal, dicitur tenuissimum, non quod omnino sit tale (nam aliquando camelinum tenuius est, & equinum:) sed quia inter genera lactis, quibus vtuntur medici, non est vllum magis tenue & liquidum, censetur ob id tenuissimum, si cum bubulo conferatur. Lac caprillum tenet medium inter bubulum & asininum, vt quod non habeat plus caseosæ substantiæ, quàm serosæ & butyrofæ, nec contra: Sed quia cogitur in ventriculo, nec ita facile distribuitur, & descendit, non est tam tutum quàm asininum: cui vel prima laus tribuitur, quòd non coaguletur in ventriculo, nec immoretur: sed statim distribuatur, ob sericopiam: idem maxime humectat, & ita resiccatis est convenientissimum. Verum, quia eius lactis vsus frequenter incidit apud medicos, sciendum est, quale debeat esse, & quibus conueniat, & quibus non. Primum debet esse splendidissimum, tenuissimum, & quàm dulcissimum. Gal. 7. meth. dicit oportere asinam esse florentis ætatis, vt in 10, aut 12. anno. præterea bene habitam esse, vesci fœno & hordeo. Tum potest vti pratis, modò pabulum inde non sit humidius (vt in locis palustribus) aut siccus: Sit exercitatio mediocris: fricetur strigilibus, mundaetur. Ad hæc videndum (vt fit in mulieribus) vt neque lac sit recens neque vetustum. Asina lactat pullū duos annos: lac vitiosum est primis & postremis mensibus. Cum ergo lacte eo volueris vti, pullus, die tantum lactetur: non etiam

R. iij

noctu. Nam primis mensibus, pullus diu noctuque lactatur, 2. anno, die tantum: deinde labori datur: oportet igitur subtrahere pullum non omnino (sic enim siccaretur lac:) sed noctu tantum, mane emulgenda est asina. Oportet autem ita emulgeri, tum à pullo interdiu, tum à nobis, ne nimis habeat lactis. Suctus enim frequens (quod in mulieribus experitur) efficit ut & lac sit copiosius & melius. Superest scire quibus est commodum lac & incommodum. Lac, inquit Hippocrates, dari in capitis doloribus, malum. Ob id libro de morbis mulierum reprehendit eos qui tum lac dandum esse putabant, cum danda sit potius aqua; Lac duplici ratione, quia substantia caseosa flatuosa est: & quia butyrofa edit vapores. Itaque si flatibus repletur ventriculus, & hypochondria & caput calidis vaporibus, augebitur dolor. *Febricitant.* Acute inquit Philotheus, lac non debet dari impuro ventriculo, alioqui corrumpitur: atqui in febribus ventriculus est impurus. Ergo non est dandum. Secundo in calore magno ventriculi & mediarum partium corporis & in magna refrigeratione non est lac dandum. Siquidem à frigido acescit: si accurrit immodico calori corrumpitur, & effervantur fumi & vapores à substantia butyrofa, quæ etiam promptè in bilem vertitur: atque ita aucta materia, augetur & æstus febrilis. *Hypochondria sublata.* Id est inflata murmurant. Hippocrat. multis in locis prohibet lac etiam asinum, ubi inflata sunt hypochondria, ubi splen intumuit, ubi sibilant aures. Rationes sunt dictæ supra. In fine 4. Epid. habemus historiam de quodam, qui ab immodico usu lactis incidit in horborygmos. Fiunt autem hi, ubi humiditati

& liquidis excrementis permixti sunt flatus. *Sitibundis*, in febre, ait Celsus, hæc litis oritur ex immodico calore ventriculi & partium quæ sunt circa ventriculum. Si igitur exhibeat lac corruptetur : & in nidores & fumos vertetur. *Nocer etiam quibus in acutis*. Inuenimus veteres medicos vfos esse lacte, vt temperarent & retunderent acrimoniam humorum. vnde Hippoc. exemplo, in acutis fluxibus, vt dysenterijs, immiscemus clysteribus, & experimur non parum prodelle. At in magna inflammatione oculi quæ representat febrem si lacte vtamur, intumescet & augebitur inflammatio, quia butyrofa pars à vehementi illo calore accenditur. Possumus igitur lacte vti in biliosis fluxionibus, vt acrimonia retundatur. sed duæ sunt exceptiones: vtendum est, nisi fluxio fuerit cum acuta febre, & nisi in particularibus inflammationibus, ac parte multum inflammata, fuerit & fluxio. Lacte enim etiam mullebrilaudantur magisque inflammantur oculi inflammati. *Et quibus sanguis*. Fuchsius putat hoc à quopiam adiectum, sed falsum est. nam nunquam (inquit Hipp.) debemus dare lac exanguibus & malè coloratis. Sed si multa fuerit vacuatio, & inde reddatur corpus malè coloratum, debemus regenerare bonum sanguinem, nihil autem est quod meliorem sanguinem gignat quàm lac. facile præterea alteratur, concoquitur & distribuitur, quare commodum esse videtur etiam exanguibus. sed intelligendum est de iis exanguibus, in quibus tanta sanguinis vacuatio facta est, vt ea corpus refrigeretur, nec non ventriculus. Ob id metuit Hippo, ne in ventriculo nimium refrigerato acefcat lac. Deinde, quia venæ sanguine vacuato conuiuent, vt non possit lac subire earum angustias. Ad hæc, quia necesse est ex

HIPPOCR. APHOR.

Ea vacuatione immodica vim coctricem imbecillam
 effectam esse. Quid igitur agemus? ubi ea vacuatio
 præcessit, animaduertemus an æger bene concoquat.
 Si coquit, dabimus lac: si non coquit, sed corrumpatur
 lac, non dabimus. Si acefeit, calefacimus ægrum,
 deinde ad lac redibimus. Sed videndum, an lac cor-
 rumpatur aut acefcat suo vitio, an ventriculi, qui fit
 imbecillus, an humorum in ipso ventriculo conten-
 torum. Tollamus causam: tum tuto dabimus. non est
 ergo dandum lac, quibus multa sanguinis euacuatio
 facta est, quia scilicet inde coctrix infirma redditus,
 venæ angustiores, ventriculus imbecillus. *Confert au-
 tem tabidis.*) Lac asinum in historia Euryphontis
 & aliorum qui tabidi erant, probat Galenus, quia
 cum serosum sit, repurgat vlcera pulmonis, mo-
 do ne multum (inquit) febricitent: quia tum lac
 corrumpetur & conuerteretur pars butyrosa in
 vapores: vnde fluxio in pulmones maior. *Et præter ra-
 tionem extenuatis.*) siquidem ventriculus possit con-
 coquere. Cæterum virginibus, & quibusdam mulie-
 ribus, quæ à suppressis mensibus extenuatæ sunt, &
 contraxerunt aliquid vitij in sanguinem, conuenit
 etiam lac asinum: tum quia aluum subducit pro-
 pter serum, maximè si iniiciatur parum salis & sacca-
 ri aut mellis: tum quia repurgat vitium sanguinis, vt
 non sine ratione creditum sit à veteribus medicis la-
 cti vim inesse repurgandi sanguinis. Præterea, quia
 lac asinum contra podagram, chiragram, aliosque
 morbos articulares plurimum faciat (vt testatur Plin.)
 conuenientissimum erit extenuatis à luc venerea: pri-
 mùm quia inde fere laborant quibusdam doloribus ar-
 ticulorum. Deinde cum sint extenuati, lac vt pote hu-
 midissimum magnopere conducit vt reficiantur. Ter-
tio

tio si quid malignę qualitatis relictum est ab hydragyro, lac habet aliquid peculiare contra malignitatē hydragyri, teste Dioscori, magisque hęc confert quam Guaiacum quo vulgò vtitur. Quinetiam lac senium prohibet, & rugas tollit, colorem quendam candoremque ac mollitiem cutis conciliat: quia in re prima laus est lacti muliebri: deinde a sinino, ob id ferunt Poppæam (ni fallor) Claudij Neronis vxorem educare solitam centum alinas, ex quarum lacte sibi quotidie parabat balneum ad candorem & mollitię cutis. Vt autem lac facilius distribuatur, & nutriat celerius, nec acefcatur in ventriculo, valde probatur fœniculum aut anisum saccharatum lacti iniectum, sacchar enim magnam videtur habere familiaritatem cum lacte, prohibetque ne acefcatur & corrumpatur.

S C H O L I A.

Lactis vsus commoda atque incommoda recensentur. Lac enim optimum in suo genere, quale esse potest asinum, licet nostra natura sit familiare ac salubre alimentum, quod sit temperatum, tenui substantia præditum, concoctu facile, facilem ac celerem nutritionem suggerat, bonum succum generet, bonam carnem meliorem reddat, acres humores temperet, ac expurget, aluum efficiat moderatam: tamen eius vsus noxa non caret, est enim noxius capite dolentibus, quod inter coquendum multum vaporem à se mittat, vnde capitis grauitas ac dolor augetur febricitantibus febre acuta, ob calorem febrilem, à quo lac bilescit, amarescit & in nidorem conuertitur: quemadmodum in frigido ventriculo acefcit: Adde quod lac purum ventriculum & ab omni excremento omnique alio cibo, vacuum requirit: tam facillè etenim alterius societate corrumpitur, adeo vt neque aërem fe-

HIPPOCR. APHOR.

rat, neque sumptum statim vllum corporis motum patiatur, nocet item hypochondrijs phlegmone, aut erysipelate aut feyrrho aliove tumore tumentibus, quod in his obstructione laborantibus retentum citissime corrumpatur. Idem quoque murrantibus ac suspensis hypochondrijs: quod statulentum fit. Sirculosus, ob bilis in ventriculo prouentum, à quo bile- scit. Biliosus deiectionibus, quod bilem augeat, fluxumque moueat. Cruentis quoque deiectionibus, non quæ adhuc fiunt, sed iam factæ sunt: nimirum per quas tanta sanguinis per- fusio facta fuerit, ut totus corporis habitus parsque nutri- zioni dicata refrigerata sint, à quo frigore vel potius langu- do calore, lac acescit. Confert autem plurimum lactis vsum, his qui sola laborant siccitate: aut certè magis siccitate quàm caliditate aut frigiditate: ut hœcticus, aut tabidus ab exul- ceratis pulmonibus: quod sua serositate, ferum tum ex toto corpore, tum ex parte ulcerata detergeat, & sua crassitie ac pinguedine membris nudis acres humores influentes non sinat occurrere, vlcus quoque conglutinet, febribus etiam inter- tis, ac longis, suaque diuturnitate corpus extenuantibus: hu- modo his nec sitis adsit vehemens, nec suspensa sint hypochon- dria, nec biliosum alui profluuium, nec cruenta deiectiones vrgeant. His quoque qui præter modum sunt extenuati per virium infirmitatem, succi alibilis vitium & distributione non facilem. Non enim his, qui atrophica laborant, quibus soli- ditas alimentum utilius quàm liquidum. Ha autem in vsum lactis sunt seruanda cautiones, ut nuperrimè multum & adhuc tepidum bibatur: mane, vacuo ventriculo: alioque ac vesica exoneratis: nullus cibus ingeratur donec illud ex- tère concoctum sit, alioquin, si nondum eo confecto nouum ali- mentum assumatur, præterquam quod ipsummet putrescet, etiam quicquid adieceris simul corrumpet: quiescendum la- bori que parcendum ab eius potu, aut sanè deambulandum sensim, interiectis quietibus: os colluendum ex vino albo a-
qua

qua diluto, ut quicquid ab eo caesum dentium interstitiis inseritur detergeatur, & gingivae ab erosione ac putredine vindicentur, non verò superdormiendum, nisi summa ventriculi partisque nutritioni dicatarum imbecillitas possidet: tum somnus conferet, quo eius concitiorum caloris contractione melior fiat, & in corporis habitum maiore alimonia transeat.

APHOR. LXV.

Οκόποιον οἰδήματα ἐφ' ἑλκυσ φαίνεθαι, ἢ μάλα σπῶν ἢ ἐδὲ μακρον. τετταν ἢ ἀφανισθέντων ἕξασθαι, τοῖσι μὲν ὀπίσθεν σπασμοί, πέταλοι, τοῖσι δὲ ἐμπροσθεν μαγνὰ ὀδύνη, πλεονὸς ὄξυς, ἢ ἐμπύησις, ἢ δόσεν τε εἰς ἐρυθρὰ ἢ ἰσθὶ δὲ ἡματα.

Quibus sunt cum ulceribus tumores conspicui, ij non admodum conuelliuntur aut insaniant. Quibus verò repente euauerint, siquidem postica parte factum sit, conuulsiones & tetani accidunt: si verò à fronte, insania, lateris dolor acutus, empyema & dysenteria si rubicundi fuerint tumores.

Οιδήματα dicuntur omnes tumores præter naturam Hip. in ulceribus ij raro apparent, fiunt tamè nonnunquam propter confluxum materiae vitiosæ. natura enim vbi habet viam apertam, quicquid est vitiosum per eam demittit. At via illa relicta si alio confluat materia, periculum est ne fiat conuulsio, insania, &c. Si ergo ij tumores euanescent repente, id est, sine causa manifesta, quia non dissecantur, resoluuntur, vacuatur per locum aliquem: quibus quidem vlcera fuerint à tergo (magis scilicet neruoso) & reliquis partibus neruacis, fiunt conuulsiones, translata, ut diximus, materia in partes neruofas. Quibus verò an-

teriori parte (quæ magis venosa & arteriosa est) acci-
dūt mania, quia per arterias & venas carotides & in-
gulares fertur materia in caput. Si materia conuertitur
ad latus, fiet pleuritis. Si materia non discutitur,
sed vertatur in pus, quod effluat in spatium thoracis,
fiet suppuratio. At facta translatione humorum ad
intestina fiet dysenteria, sanguinea scilicet, si tumores
fuerint rubri, id est sanguinei.

SCHOLIA.

Prognosticon de ulceribus ac vulneribus. Quibuscumque in
ulceribus atque vulneribus, tumores, præsertim molles
& laxi, apparent: ut facies prætumida in capitis fractura:
non facile conuulsio nec insania suboritur: quod nimirum, qui
ad partem vulneratam aut ulceratam sanguis, spiritus, potis-
simum verò humores consuebant, non alio viam affectant, nec
ad nervos, unde conuulsio, nec ad cerebrum, unde insania subo-
rretur: sed in partem affectam perpetuo illabuntur. At verò, si
illi tumores euauerint, non manifesta euacuatione, partemq.
affectam repente reliquerint, ut inaspectabilis vacuationis
excusatio omnis tollatur, significatio est materiam intro re-
fluxisse antequam cocta sit, aut resoluta, aut à corpore eu-
acuata: idq. vel ad partem aliquam principem, unde funestus ali-
quis exitus expectandus: vel in partem corporis posteriorem, ut po-
te in dorsum, unde nunc conuulsiones si materia musculos con-
trahentes obsederit, nunc terani, si materia nervos exièdentes
occuparit: vel in partem corporis anteriorem, qua venis & ar-
teriis abundat: ita ut si ad partes superiores feratur ma-
teria tumoris euanescentis, offendaturque cerebrum, exciterur
insania, aut aliquod aliud delirij genus: si ad partes inter-
medias, ut potest thoracem, pleuritid, & à pleuritide non in-
regre

zegrè per expectorationem discussa ob vires à priori morbo plurimum labefactas empyema suscitetur. Si ad partes inferas, ut pote intestina, dysenteria biliosa ab erysipelate aut alio tumore bilioso evanescente: vel cruenta diarrhœa à tumore sanguineo evanescente, inuehitur.

A P H O R. L X V I.

HΝ τραυμάτων ἰσχυρῶν ἰόντων ἔργον οὐκ οἰδύματα μὲν φαίμεν μίγα ἰσχυρῶν.

Si magnis vulneribus & pravis tumor non appareat, ingens malum.

Ingens potest referri ad œdema & ad malum. *magnis & pravis.*) periculosis, nimirum quæ sunt in partibus neruaccis, ut in finibus musculorum, & capitibus. In summa, quæ ad articulos sunt vlcera, ea sunt prava. Ingens igitur malum est, quia si in parte neruacea vlce est, excitabitur grauis dolor: à dolore, magna fluxio: à qua tumor. Quod si nullus appareat tumor, indicium est fluxionem, quæ fieri debebat in partem dolentem, diuertisse ad partem aliquam nobilem. Hæc fluxio fit aliquando sponte, aliquando propter peccatum medicorum, qui ad leniendum dolorem refrigerantia & repellentia adhibent. Immo in parte neruosa vtendum est potius lenientibus & anodynis, quæ sunt temperato calore prædita.

S C H O L I A.

Aliud prognosticon de vulneribus aut vlceribus. Si in vlceribus magnis, hoc est longis, latis & profundis: aut

prauis, dignitate partis, ut quæ partem aliquam nobilem, aut quæ caput vel finem musculorum, cum omnium, tum maximè neruorum sunt accepta: vel prauitate humoris atque materia, tumores qui sunt laxi & molles non appareant, malum ingens: quia significatur natura infirmitas, humorisque prauis in aliam partem deriuatio.

A P H O R. L X V I I.

Τὰ χαῖνα ἄκρα, τὰ ἄεμα, κακὰ.

Tumores molles, boni: crudi verò, mali.

Galenus suprâ calidum suppuratorium dixit non esse timendum, vbi vlcus supparat. Per molles ergo tumores intelligit eos, qui vergunt ad suppurationem. Si verò duri sunt, indicant cruditatem materiae & contumaciam, vt sunt cancri in mammis, qui nunquam suppurant. Sic bubones venerei si molles sint, bonam: sin duriores, luem illam Hispanicam portendunt.

S C H O L I A.

Explicatur quales tumores laudabiles aut illaudabiles soleant. Tumores quidem molles, laxi, & qui ab extenuatione materia per concoctionem aut suppurationem subsident, ceduntque prementibus digitis, boni sunt & laudabiles, quia concoctam ac in pus versam materiam, inde que bonitatem materiae & facultatis partium coctricis robur indicant. Tumores verò crudi, qui facultati coctrici non cedunt, renitenturque tactui prementi, mali.

A P H O R.

T Ἀπίσεν ἢ κεφαλῆς ὀδυρομένη, ἢ ἐν μετώπῳ ὀρθῆ
φλέψ τμηθεὶς, ὠφελίει.

E Parte capitis posteriore laboranti, in frontem recte
excurrens vena incisa prodest.

Scribitur hæc sententia ab Hippoc. lib. 6. Epid. quia quidam cū laborarent dolore capitis in parte posteriore, secta vena frontis convaluerunt. Constat autem & experientia, quòd hæc phlebotomia conducit: quippe cum multi derepente inde liberentur à doloribus capitis. Sunt qui interpretentur de inueteratis & vehementibus doloribus capitis, neque putant secandam esse venam in fronte, nisi prius secta vena in cubito: hoc non est vniuersale. Nā Hipp. statim secuit venam frontis. præterea hoc remedium reuulsorium est & topicum. Reuulsorium, quia quod hæret in parte affecta reuellitur. Topicum, quia parti affectæ nempe capiti adhibetur. Oportet distinguere, vt ratio ostendit. Si dolor est in capite cum corporis plenitudine, oportet primum à cubito incipere, deinde, secare venam frontis. Secundo oportet considerare, an is dolor sit primarius affectus, an per consensum excitetur. Nam si per consensum, oportet prius vt reuulsoriis per venas inferiores, quæ videlicet capiti communicent, vt in suppressis mensibus primum secunda vena malleoli, deinde cubiti, tum frontis. Si experit dolor à diaphragmate, aut hepate, aperienda vena cubiti, post veniendum ad frontem. At si nulla est plenitudo, si primaria ratione dolet caput, tunc venam frontis statim secabimus. Intelligendum ex anatome esse venas quæ à iugularibus per partem posteriorem capitis ve-

S

niunt ad anteriorem. Cum itaque hæc vena frontis sit quidam ramus earum venarum, quæ pertranscunt synciput & tempora vtrinque, magnum habet cõsensum cū posteriore parte capitis. hoc intellecto, facile est videre an dolor capitis posterioris sedari possit sectione venæ in fronte. Venam autem frõtis rectã vocat, quia rectã à parte posteriore, capitis & syncipite descendit ad *μεσὸν ὀφρύων*: non autem rectã, propter rectitudinem fibrarum & filamentorum. Nec etiam rectã dicitur, quia (quod reprehẽdit Gal.) oporteat rectã lineã incidere, immo aperienda est incidendo non pungendo primum, ne si id pungẽdo facies pars extrema phlebotomi accurrens vicino offi rumpatur, & illic maneat, unde non parum incommodum. Deinde, ne membrana *ἐπίωρις* conuulneretur. Sed antequam incidas, iniicẽdi sunt collo laquei subiecta lana. Collo enim constructo intumescent venæ carotides & iugulares antè, deinde aliæ. Alij fasciã cingunt caput ad supercilia.

S C H O L I A.

Consilium therapeuticum pro medendis doloribus capitis. Qui posteriorem aut anteriorem capitis partẽ obfidet dolor, qui causam habeat non à iecore, aut vlla ex parte corporis, sed in capite iam fixam & stabilitã, curandi sunt vena ex opposita parte: ex occipite quidem, si frontem dolor fatiget, non sane ad reuulsionem, sed ad vacationem materia iam contentæ in fronte non adhuc in fronte alimẽde influentis: si enim reuulsionis gratia secanda esset vena in dolente fronte nõ ex occipite sed ex brachio aut alia parte secanda esset. Sic enim in doloribus oculorum, occipitium scissamus, incidimus, aut cauterio exulceramus, vesicatoria pone aures admoemus, setonem per ceruicis musculos trahim.

transimus. Si vero dolor aliquis occipitium exerceat, curā-
dus secta vena in fronte: prodeunt enim duo rami à iugula-
ribus, quorum alter ad occiput, alter ad frontem fertur: per
quos ramos communio quadam est inter priora & posteriora
capitis.

APHOR. LXIX.

Ρίγια ἀρχῆς Γυναιξὶ καὶ ὄσφρος μᾶλλον, καὶ διὰ τὰς ἐς κε-
φαλὴν ἀδράσι μᾶλλον ὀπίσθεν ἢ ἔμπροσθεν τοῦ σώματος
διὰ τὸ τε πηχέων & μηρῶν. ἀτὰρ ἐν τῷ δέσμα ἀραιόν. ὁ ἥλος γὰρ τῶν
ἢ θείξ.

Rigores incipiunt mulieribus ex lumbis magis, & per
dorsum perueniunt in caput: sed & viris parte corporis
posteriore magis quam anteriore, veluti ex femoribus &
cubitis. Indicio est tatis raras, quam ipsam pilus ostendit.

Ρίγια Hipp. vt ante diximus non ita distinguit. nā
nominē rigoris intelligit, & rigorem propriē di-
ctum, & horrorem & frigus. Sic lib. 6. Epid. ponit *ρίγια*
sed postea addit τὰς φείμας, id est, horrores. hęc senten-
tia constat experientia & ratione, quia partes poste-
riores cum plus habeant neruosa substantiā quā an-
teriores (quæ sunt magis venosæ & arteriosæ) non
immerito frigore facilius afficiuntur. *ρίγια* igitur inci-
piunt mulieribus quidem (iuxta naturā viris sunt frigi-
diores) à lumbis magis, id est, musculis lumbalibus, &
per dorsum perueniunt ad caput, consentiēte cerebro
toti generi neruoso. Sed viris, incipiunt à parte poste-
riore, quia huiusmodi partes sunt quoque in viris fri-
gidiores anterioribus. Veluti cubitis, &c. Videtur hæc
sentētia intercisā esse & quod oportet aliquid addere.
vt lib. 6. Epid. adiectam est ὄσφρος καὶ ἐν δέσμῳ. Ita igitur leges.

S ij

viris vero etiam anteriore corporis parte, similiter & in partibus corporis exterioribus magis quam interioribus, veluti cubitis & femoribus. In cubito pars exterior magis est nervacea, quam interior, & ob id frigidior. sic in manu pars exterior minus calida est interiore: idem sentiendum de parte anteriore & posteriore. In crure quatuor quoque sunt partes: anterior versus genu: posterior versus poplitem: interior ad inguina: exterior ad coxas. Si accipiamus partes anteriores quæ rectè tendunt ad genu, falsum est anteriores calidiores esse posterioribus. Nam hæ sunt magis musculosæ, & ob id calidiores: anteriores verò magis nervosæ propter tendines, ideòque convulsionibus magis obnoxia. Quòd autem partes cruris interiores sint exterioribus calidiores, minusque sentiant frigus & horrores, discas licet ex anatomia quæ docet partes eas esse magis musculosas. *Sed & curis rara.*) Hoc loco in nonnullis exemplaribus additur *ἔχρον*. Sensus autè est, rigores, frigora, horrores, in corpore magis incipiunt à posterioribus partibus, quam anterioribus, in artibus, partibus exterioribus magis quam interioribus. Nam partes tum anteriores tum interiores sunt rariores & ob id calidiores. Raritas enim sequitur caliditatem & mollitiem. quod autem rariores sint ostendit pilus, raritas partis, pauca humiditas, motus, & agitatio caloris & humiditatis (præsertim spermaticæ) sunt causæ necessariæ ad generationem pilorum, Hippocrate teste. Pueri sunt rari & humidi, tamen quia in his non est agitatio & motus spermatis, non sunt pilosi. Ergo ut pili producantur opus est & motu & agitatione spermatis. hinc Eunuchi & mulieres non sunt pilosi, nec barbescunt, quia non habent tantam agitationem spermatis quàm viri. Eunuchis præterea & mulieribus, quia

quia frigidiores sunt temperamento, cutis densior est, & ita non generatur pilus. Eandem ob causam si qua pars obducatur cicatrice, in ea non generatur pilus, quia videlicet ibi densior est cutis.

S C H O L I A.

Rigor est vehemens totius corporis concussio cum dolorifica refrigeratione nervosarum partium: cuius causa est inequalis contractio caloris nativi, à contraria materia motu & occurso qua materia vel acris est humor, motu suo vellicans nervosas partes: vel frigidus & crudus humor: vel suppurans vapor aut sanies membranas per morsum afficiens. A quacunque causa fiat, frigidiora corpora frigidioresque partes corporis magis afficit, quam calidiora aut calidiores partes corporis. At corpora mulierum sunt frigidiora corporibus virorum: partes posteriores corporis, frigidiores anterioribus, quia hæc venis & arteriis maioribus plena sunt, illa ossæ & nervosæ. Partes externe frigidiores intimis. Et inter externas frigidiores quæ magis patent, quam quæ minus detectæ sunt: exempli gratia, femora & cubitus, frigidiores quam semina & alæ: & pars exterior seu sylvestris, cubiti aut femoris est frigidior parte domestica seu interna eiusdem cubiti aut femoris. Inter externas etiam partes, frigidiores quæ sunt extrema, utpote manus & pedes, quia à fonte caloris magis remota. Proinde rigor vehementius exercet mulieres, quam viros, & in utrisque rigor magis in refrigeratione afficit partes posteriores, quam anteriores, quia partes posteriores sunt imbecilliores, rigori qualitate magis similes, sensu magis exquisito præditæ quam anteriores. Qualitas enim omnis fortius afficit subiectum magis simile, imbecillius & sensu acriori præditum. In viris quoque

S iij

HIPPOCR. APHOR.

perinde ac in feminis, incipit refrigeratio ex lumbis & per dorsum ad caput percurrit: non quidem principio temporis in motu, sed principio impressionis à re sensifica in parte, que summam celeremque vim habet ad recipiendam rei sensifica impressionem. Et si enim ab extremitatibus, ut nasi, unguium, frigus incipere videatur, prius tamen lumbos cruciat & partes que dorsi ambitu continetur: quod hæc frigus promptius sentiant ob nervorum copiam & communicationem affectus factam celerrimè per spinalem medullam in caput nervorum principium: quandoquidem & ipsa non secus ac cerebrum frigida est natura & propter substantia similitudinem frigori similiter obnoxia. Adde quod per ea loca sit materie in caput trãstatio unde veteres medici in febrium curatione maximam harum partium rationem habendam censuerunt. Et Aëtius, necesse esse putavit omnino assus spinalem medullam in febribus, ideoque eam totam congegendam censuit lanis imbutis oleo rutaceo aut similibus, feminæ autem facilius ac promptius sentiunt frigus rigoris in lumbis & dorso quàm viri, non solum quia sua natura viri frigidiores sint, sed quia lumbos frigidiores habent ob veteri societatem. Quod autem à posterioribus frigus magis incipiat, quàm ab interioribus, indicant semur & cubitus que partes externa sunt ideoque frigidiores, à quibus rigores quoque incipiunt. Quod item partes anteriores sint calidiores posterioribus cutis raritas ostendit: raritas enim sequitur calorem: etenim est calidi rarefacere & diffundere: cutis raritatem indicat pilus qui non in cute densa sed raris nasci consuevit. Partes ob id corporis anteriores sunt pilosæ, posteriores depiles.

APHOR.

Οἱ τὸ πικρῶν ἀλίσκοιμοι, τὸ σασιμὲν ἢ πάντι
ἀλίσκον. ἢ ἢ ἀλίσκων) ἀπέπειν, εἴτα ἔπιθῃν) πῆ
(αρτῆος, παύον).

Q*ui quartana corripiuntur, non admodum conuulsi-*
bus tentantur. Si verò prius tentati fuerint, super-
ueniente quartana liberantur.

S*olet Hippo. uti his vocibus ἢ πάντι, ἢ μάλα, ἢ πάντιν*
pro raro, non admodum: ficque potius est verten-
dum quàm aliter. Fit aliquando, ut cum quartana nõ
soluitur coctione, aut abscessu, degeneret in paraly-
sin (nos ipsi vidimus) materia videlicet quæ febrem
faciebat ad nervos conuersa quod cum accidat po-
tèst eadem ratione fieri conuulsio. Sed quia istud ra-
rò accidit, ob id dixit Hipp. ἢ πάντι. Scripta est ab eo-
dem hæc sententia lib. 6. Epid. part. 6. A quartana cor-
repti magno morbo, id est, comiciali non prehendan-
tur. quod si verò ante capiuntur, quartana succedente
liberantur. Agit autem hic non de conuulsione epilep-
tica simpliciter, sed de conuulsione in genere. Si igitur
conuulsio est multitudine crassi & frigidi humo-
ris, & succedat febris: rigor, qui vehemens est in quat-
tana, agit materiam conuulsionis: agitata ea mate-
ria frigida & humida incalescit, & si satis præparata
est excernitur. Calor autem febrilis concoquit, id est,
incidit, attenuat & reddit materiam excretioni para-
tam. Si itaque tum superueniat rigor, materiam illam
excernet. ἀλίσκοντα teste Gal, in comm. dicitur de lon-
gitudine temporis,

S. iij

Vix potest tanta melancholici humoris copia subesse in corpore, ut simul & musculos & venas obsideat: ob id qui quartana corripitur raro convulsionibus tentantur. Superuenire tamen potest quartana convulsioni bonis egribus: calor enim febrilis qui in quartana non admodum validus est, sed diuturnus ac longus, crassum ac lentum humorem convulsionis aut horem concoquere potis est: & horrorem ipsius quartanae coctum humorem aut etiam crudum vehementi motu excutere. Quae ratione alio loco scripsit Hipp. epilepsiam quartana sanari: & quotidie obseruamus iniectione vehementi metu, aut moto à crapula vomitu, vel alui profusio, aut graui aliquo casu, quartanam quasi excitatimatura pigra viribus solui.

APHOR. LXXI.

Οκόσιαι δέρματα πλείντε χαρραλέα & σκληρά, αὐτοῖς ἰδρώπος τελευτῶσιν· ὀκίσσιαι δὲ χαλαρά, & ἀραιά, ἐν ἰσθμῶτι τελευτῶσιν.

Quibuscumque arida & dura cutis obtenditur, sine sudore moriuntur: qui vero laxa & rara, cum sudore vita defunguntur.

Hæc sententia constat experientia. inter pessima signa quæ mortem indicant in febribus acutis, est ubi qui antea molli erat cute, iam est scabra & aspera. indicium enim est consumptæ humiditatis. Quare cum accedemus ad ægros inducere oportet manum ad thoracem & hypochondria ut exploremus quomodo habeat cutis. Sunt duæ historiæ ad finem lib. 3. Epidem. ubi Hip. annotat hoc signum tãquam lethale cutis

cutis circumtensa & arida. *Sine sudore.*) quia tota humiditas quę conuertebatur in sudores consumpta est: & hi fere moriuntur cum tremore & reuulsione pulsus ac neruorum. Quibus verò laxa & rara, vt in morbo acuto lethali, intereunt cum sudore. Sudor indicat laxitatem cutis, superesseque aliquid humiditatis, quę iam ob extremam retentricis imbecillitatem exit. Hi post commotum sudorem moriuntur 7. horis 14. 16. sed non prætergrediuntur 20. horas.

A P H O R. LXXII.

O Ἰν πικρῶδες ἢ παύ τι πνευματώδες εἶναι.

A *Virginosi, non admodum ventosi.*

HÆc Hippocratis sententia videtur esse contra experientiam, ob id varia est interpretatio. Primum, quod qui morbo regio laborant flatuosi sint. Est lib. 3. Epid. historia Apollonij, qui mortuus est auriginosus, & tamen vt ait, ibidem flatibus abundabat. Deinde verum est, quod qui morbo regio laborant, magna ex parte flatuosi sint, quia apud nos omnes auriginosi fiunt ab obstructione, à crassa & viscida pituita & imbecillitate ventriculi. Si ergo est imbecillitas ventriculi, si cõditas impacta venis illis angustis hepatis, faciat obstructionem quam sequitur auriginosus morbus, necesse est ægrum flatulentum esse. Philotheus ait per ἰκτερώδες intelligi eos qui sunt opportuni flatibus. Fuchsius intelligi eos qui abudant flaua bile. Sed hoc est falsum, quia vt testatur Gal. loquitur Hippocrates de vero morbo regio. Hippocrates vixit in regione calida, nec tũ homines erant tam intemperates

quam sunt hodie, & ob id non colligebant tantum cruditatis. Sed si qui tum erant icterici id fiebat à flatu bile per corpus diffusa, non ab obstructione. Potest tamen nasci morbus regius ab obstructione à crassiore bile, potest & à sola intemperie hepatis calidiore. Itaque si accipias morbum regium à sola intemperie hepatis aut ab obstructione à crassiore bile, sine imbecillitate ventriculi, is erit sine flatibus. At si ab obstructione à multa cruditate cum imbecillitate ventriculi, necessario erit flatuosus.

SCHOLIA.

Flatus à debili calore fiunt: In ictericis debilis non est calor sed acris & mordax à bilioso humore qui icterum parit. Proinde icterici vix aut raro fiunt flatulenti. Vides tamen ictero saepe numero hydropem siccum superuenire, quemadmodum obseruauit Hipp. Apho. 31. sect. 2. lib. 6. Coac. aduersione, quando in ictero alius fertur biliosis excrementis, acris deiectionibus & pinguibus, aut cum urina bile tincta supprimitur.

Quintæ sectionis Aphorismorum finis.

IACOBI HOLLE-
RII IN HIPPOCRATIS
APHORISMOS COMMENTARIUS
sextus.

APHOR. I.

ΕΝ τῆσι χρόνιαι λευτερίαι ὄξυρραμὴ ἐπιγνομένων μὴ γέ-
νηται ἀστέρον, σημεῖον ἀγαθόν.

In diuturna leuitate intestinorum si ructus acidus super-
ueniat, qui prius non extiterat, bonum est signum.

Hic liber non potest circumscribi
certo argumento quia totus va-
rius est, tamen magna pars est de
iis quæ superueniunt morbis, li-
cet titulus ἐπιγνομένων attribuat
potius libro 7. quam sexto. Gale-
nus ἐπιγνοόμενα καὶ ἐπιγνοόμενα in-

terpretatur ea mala symptomata quæ malignis mor-
bis superueniunt, tamen dicuntur aliquando in bonâ
partē vt hîc. Siue itaq; bona sint, siue mala quæ mor-
bis superueniunt, ἐπιγνοόμενα dicuntur. Agit autē hîc de
ructu acido qui superuenit longæ lenteriæ. Lienteria
comprehenditur nomine proflij alui, vt non solum

HIPPOCR. APHOR.

cibus, sed & potus neq; odore, neq; colore, allave qua-
 litate immutatus celeriter excernitur. Omnino causa
 habet imbecillitatem ventriculi, vel irritatione. Om-
 nis imbecillitas est ab intemperie. Lienteria est ab in-
 temperie frigida: unde retentrix & alteratrix sunt im-
 becilla. In hac excrementa nullo modo confecta cele-
 riter excernuntur, sine vlllo doloris sensu. Hinc colligi-
 mus esse intemperiem frigidam. Quod si cum sensu
 doloris fiat excretio, oportet tum pro certo habere et-
 se vlcus in tenui intestino aut ventriculo, à quo qui-
 dem vlcere sanies acris irritat ad celestem excretionem.
 lam, ponamus longam lienteriam: in ea fit ructus aci-
 dus circa initia, hic quidem ructus nullum signum fa-
 cit aut presagium, sed tantum est indicium intempe-
 raturæ frigidae, vel pituitæ frigidae acidæ quæ ventri-
 culum refrigerat. Sin in eadem lienteria longa (qua de
 hic agimus) moueatur ructus acidus post unum mensem,
 6. septimanas, duos menses salutare est. Inde enim in-
 telligimus naturam & vim concoquendi quæ antea
 erat prostrata & deiecta cõuerti ad coctionem & fo-
 re, vt eadẽ natura post aliquot dies perfecte coquat,
 atque ita soluetur lienteria. Intelligendum autem hic
 ructum acidum qui prius non extitit. Ructus ergo a-
 cidi circa initia, indicant tantum intemperiem frigi-
 dam, aut humorem acidum frigidum conclusum in
 ventriculo. Sed post initia præter id, indicant etiam
 naturam excitari ad concoctionem.

SCHOLIA.

HAc sexta sectione inquiruntur signa morborum bona &
 mala, que tum ad prognosin tum ad curationem eorum
 dem

dem pertinent. Primus Aphorismus spem in longa leuitate
 intestinorum pollicetur, si ei ructus acidus superueniat. Lien-
 teria siquidem est imbecillitas retentricis facultatis ventri-
 culi, propter quam celer fit cibi nullomodo transmutati ex-
 clusio, cum priuatione prima coctionis. Non enim cruditas
 festini exitus causa est, sed festinus exitus cruditatis, ex qua
 alui excrementa, ipsa sunt alimenta, neque consistencia, ne-
 que colore neque odore, neque alia quantitate fere immu-
 tata, sed subalbida, nulla commixta bile aut sanguine. In
 quo à cœliaca differt, in qua tanta cruditas non est ut ali-
 menti assumpti species aperte intus scatur, sed nec integrè
 coquitur nec distribuitur, ob idque ex medio chylusa descen-
 dunt. Huius imbecillitatis continendi cibi cum tres sint cau-
 se: intemperies frigida humida ventriculi, & hœtica inte-
 stinorum: fluxio è cerebro: exulceratio superficiei ventriculi
 & intestinorum: In prima specie, si ructus acidus superue-
 niat, qui prius non extiterit, bonum erit signum: quia iudi-
 cabitur intemperiem iam incipere restituï, caloremque na-
 tium quasi extinctum iterum excitari. In secunda specie,
 ructus acidus bono esse non potest, quia presentem ac urgen-
 tem pituitam indicabit, & ab ea auctam intemperiem. In
 tertia specie, multominus ructus acidus est laudabilis, ut qui
 caloris imbecilli perpetuo sit index non ulceris ad cicatri-
 cem nullo modo perducti.

A P H O R. I I.

Οτι πῖρες ὑγροτέρα φύσει ἔχουσιν ὑγροτέρον, ὑγροτέροι δὲ
 σπουδότερον οἰσίν τ' ἀρσενία, ὑγροτέροι εἰσι.

Quibus nares humidiores natura & genitura humi-
 dior, ij minus prospera valetudine fruuntur: Quibus
 vero hisce contraria adsunt, salubrius degunt.

Q^uodam loco lib. de locis in homine Hippocrates videtur contra sentire. Ibi enim existimat corpora sicca esse opportuna morbis molestioribus, contumacioribus & stabilioribus. Humida contra, admittere morbos qui statim diffluant & facile curentur. Sed ne quis fallatur. His verbis nihil aliud dicit Hippocrates quàm quòd morbi sicci & firmati & in corporibus sicci sint diuturniores. Præterea si quis obiiciat illud Aristotelis & aliorum philosophorum: humidum esse propinquius vitæ, & (quod dicit Gal.) temperamentum humidum esse salubre: intelligimus de humido necessario, naturali, & radicali, quod habet sanguinem & pituitam pro pabulo, non autem de humido excrementitio & redundanti ut hic. Locus est 6. Epidem. in iis quæ adiecta sunt & suspecta ubi repetitur hic Aphorismus: Eius loci sententia est quam breuiter complexus est Orbasius, quod humidum de quo agit Hippocrates hoc loco est malum sanis, bonum ægris. Proponamus aliquem sanum, cui perpetuo defluit mucus & humor è naribus & qui abundat semine liquidiore, is morbosa valetudine est: Contra si cui sint siccæ nares, & genitura crassior, hic sanus est. Iam ægrum capiamus qui conualescat, si in eo multa defluunt per nares & genitura sit ei humidior, bono est. Ergo hoc malum sano, bonum ægro. In sano humiditas illa indicat cerebrum & vniuersum corpus abundare humoribus excrementitiis, quæ si retineantur in cerebro, periculum est ne intercipient vias ac fiant apoplexiæ, lethargi. Si non retineantur in cerebro, fient catharri & fluxiones in fauces, asperam arteriam, pulmones, thoracem, ventriculum, &c. Vnde tusses, angina, astmata, tabes, alui profuua, &c. Quod si verò sit vniuersi corporis humiditas

© D. V. Santorini
miditas, cum corpus humidū sit & re densum, dum ea materia retinebitur, putrescet. Hinc febres putridæ & id genus alij morbi ex putredine nati. At in ægris ea humiditas est mala causa, bonum signum, quia & indicat cerebrum abundare pituita, & naturam esse robustam: quæ eam materiam expurget. Sic in sanis, quanquam hi non videntur commoda valetudine ut diximus. Itaque dicit Hippocrates, ij degunt valetudinarij id est oppotam doloribus capitis, destillationibus morbis putrilaginosis, qui nares habent natura humidiores, & semen genital. humidius. 6. Epid. ubi repetit hanc sententiam, addit ut *id est* id est copiosius semen. Dicit autem natura. Hoc est naturali & ingenua intemperie, ut excludat eos qui nouo casu & ob causam aliquam externam, ut qui sero videntur comestationibus, & qui in aere nocturno frigido aut nubiloso diu versantur. Hi enim solent habere cerebrum humidius & coryza laborare. Quibus vero contra accidit, id est qui sunt sicciore neque abundant iis excrementis, videntur salubrius. Sic cum sumitur duobus modis, quod natura tale est, & quod caret excrementis. Sic humidum corpus, & quod abundat humido illo radicali & naturali & quod excrementis humidis abundat.

SCHOLIA.

Signum diagnosticum sanitatis magis aut minus secura, petitum ab excrementorum redundantia aut vacuitate in corpore. Felicius enim degunt qui sicco temperamento sunt præditi, quam qui humido. Infelicius vero, quorum totum corpus est excrementosum: Tales sunt quibus nares natura non ex euentu aliquo sunt humidiores.

¶ *semen genitale natura humidius & tenuius: nam naves
humida, cerebrum humidum arguunt. At à cerebro humido
totum corpus humidum redditur multisque morbosis affecti-
bus obuium, quorum fomites existunt assidua ac pene innume-
rae distillationes, quae à cerebro humido in totum pene
corpus delata illud morbidum ac valetudinarium omnino
efficiunt. Semen verò genitale natura humidius, sanguinem
totius corporis unde semen genitale profluit, humidiores,
& testes ipsos (à quibus vis & forma semini confertur, &
qui melioris vitae in corpore aut hores sunt) ostendunt. At à
sanguine humidiori & seroso, testibus quoque humidioribus,
corpus humidum ac pene effeminatum enadit. Sic enim Ga-
lenus lib. de arte parua.*

A P H O R. I I I.

EN τῆσι μακροῖσι δυσεντέρισιν ἀσάρεστοις, ἕλαιον ἐστὶν
πυρετῶ, καὶ κίχου.

In longis intestinorum difficultatibus, cibi fastidium ma-
lum, & cum febre peius.

Hic Aphorismus scriptus est ab Hippocrate 6. E-
pi. Satis de dysenteria antea dictum est. Alias e-
nim iunitur pro alui fluxu ab exulceratione intelli-
ni. ante hac etiã vsus est dysentericè nomine, pro dysen-
teria cruenta siue rubra. Hic de illa agit quae est ab ul-
cere in intestinis ab humore quodã acri, vt pituita pu-
tri & salsa, bile flaua & atra. Si dysenteria est, & circa in-
nitia fiat ἀσπεξία, non est mirandũ. Sed si quis longa dy-
senteria laborarit, & cũ antea semper appetierit ali-
quid, tandem cibos omnes fastidiat, periculosum est.
Hoc enim indicat morbos ad mortẽ inclinare. In dy-
senteria inueterata primum partes superficiales inte-
stini

filii vlcerantur, ab illa putri, & salsa pituita, vcl bile alterutra: vnde primùm prodeūt velut ramenta pinguedinis: deinde quedam tenuia tunicarum intestinorum ramenta. Tertio desperato iam malo, prodeunt tunicarum carunculæ, quæ sunt partes substantiæ intestinali. Cibos autem fastidiunt ægri, propter materiam illam communicatam ori ipsius ventriculi. Hoc malum, est lethale non solum in hoc morbo, sed etiam in aliis morbis acutis, & diuturnis. Sed si ea *aduentia* accidat cum febre (idque ob magnam inflammationem, aut putredinem vlcerum) peius est, inquit Hippocrates. Rarò accidunt apud nos dysenteria sine febre. Vidit in Hip. interdum sine febre. In diuturna dysenteria cum exercementis & substantia inutili, vacuata est (vt fere fit) pars aliqua utilis substantiæ & spiritus: quare tum natura eget instauratione, vt alimentis. At si fastidia cibis & deinde sequatur febris, tum salus omnino desperata est. Nam dissoluentur vires, succedet tandem sudor frigidus, & ita morientur.

S C H O L I A.

Cibi fastidium in longa dysenteria perseverans, malum vt signum quidem, quia significat extinctionem facultatis appetentis cibos, qua inanis partibus ob multas & frequentes deiectiones penuriam non sentiat & ad impletionem urgente necessitate non excitetur, sed cibos quoscunque & gratos & ingratos auersetur. Vt causa verò, quia tanta subest in intestinis humorum biliosorum, aut pituitosorum salis, aut atrabiliarium colluies, vt non modò stomachus, sed & ora venarum per qua alimentum in corpus diducitur, & à ventriculo urgente fame suggitur, hac colluie replentur: ita vt non solum non apperant aut trahant alimentum, sed & cupiant, quod illis oblatum est, reicere. Peius verò erit

T

cibi fastidium, si dysenteria comitem habeat febrem: quia indicium erit, intestina inflammatione, aut abscessu, aut ulcere affici.

A P H O R. I I I I.

T *Ἐπιμάδ' ἢ ῥα ἔλκεα, κακοήδη.*

C *ircunglabra ulcera, maligna.*

S *Atis intelligimus Græcos ut Hippocraté confundere ἔλκεα ἢ τραύματα. Si ergo contingit vlcus aliquod glabrosum esse, malū. Nam ut percuretyr vlcus, necesse est non solum vlcus: sed etiam partes vicinas esse temperatas: alioqui nūquam percurabitur. Igitur, ut regeneretur caro in vlcere, opus est sanguine vtili & moderato. At si partes vicinæ sunt vitiatæ, loco boni sanguinis demittunt vitiosum quendam, ac malignū, & velut saluginem quandam: vnde neque regeneratur caro, neque curatur vlcus, & pili defluunt. Dicuntur vlcera κακοήδη, id est maligna, contumacia, rebellia, quæ nutrirī non possunt, nec ad cicatricem perducī.*

S C H O L I A.

P *rognosticon de ulceribus. Ea omnia vlcera serina, maligna & vix ac ne vix quidem ad cicatricem peruentura sunt, quibus & cutis desquamatur, & pili decidunt. Indicium enim est, non modo intemperiem insignem qualiscunque ea sit, iam diu in parte vlcerata vicinisque partibus contractā, sed & sorditiem ad impuritatem quandam humorum subesse, quæ cutis & pilorum alimentum corrumpit. Sic enim planta lixiuio, vrina, aut aqua salita irrigata pereunt. Hoc obserues in elephantiasis, impetiginis & luis venereæ vlceribus.*

A P H.

Tὸν ὀδυνῶν καὶ ἐν πλευρῆσι, καὶ ἐν στήθεσι, καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοις, καὶ μὲν διαφορῶσι, καὶ ταμαθῆτιον.

Doloribus lateris & pectoris, ceterarumque partium, an aegri multum differant, discendum.

HÆc sententia est, ut agnoscamus, præfagiamus, & artificiosè remedia adhibeamus in doloribus. Nā si dolorem nō cognoscamus, nihil horum rectè faciamus. Monet tamen Hip. distinguendos esse dolores, & oportere conferre ægrum cum ægro, & dolorem cum dolore. Ergo ubi dolor est commotus, advertere oportet ad qualitatem doloris, vehementiam, continuitatem & remissionem. Fingamus (verbi gratia) lateris dolorem esse. Primum est animadvertenda qualitas doloris, ut an sit grauis, punctorius & acutus. De quibus differentiis seu speciebus doloris, vide Gal. lib. 2. cap. 2. de locis affectis. Non satis est intelligere qualitatem: sed oportet rursus spectare vehementiam. Nam pleuriticus dolor differt ab alio, ut capitis, renum, secundum vehementiam. Vbi intelligimus & qualitatem & vehementiam, videndū est an sit diurnus dolor & cōtinuus, an verò breuis. Videndū etiā, an sit cōtinuus, an intermittēs. Id agimus ut cognoscamus partem affectam, materiam morbi, & causam quæ dolorem facit. Ut autem præfagiamus & conuenienter curemus: Fingamus dolorem esse pungentem, ut in latere pungit, ergo locus affectus, membrana est. Grauis est, ergo musculus malè habet. In renibus dolor grauis est, ergo afficitur substantia renis carnosa. Dolor est pungēs, offendūtur ergo partes neruacæ, & membranacæ.

T ij

In hepate dolor est grauis, ergo hepatis substantia laborat. Pungens est dolor, ergo membrana quæ hepar ambit. Iam uti vehemens est dolor, fit à natura partis, vel qualitate aut quantitate materiæ. Nam si dolor occupat partem neruofam, vehementior est: Si est multa materia, maiorem excitat dolorem, quàm pauca. vehementissimi dolores fiunt ab acri & calida materia. Deinde videbimus diurnitatem. Si diurnus est, oportet talem esse vel ob multitudinem materiæ, vel ob naturam materiæ crassæ & frigidæ, vel calidæ. Aliquândo propter intemperiem & imbecillitatem partis ut capitis in cephalæa. Interdum non quantitas aut qualitas materiæ, non partis intemperies facit huiusmodi dolorem: sed fit quia non patet exitus materiæ. Si dolor breuis est & intermittit, oportet esse flatus tenues, aut serofos humores qui facilè tranſmutant locum. Tum oportet diligenter animaduertere tempora (ut monet Hip. 6. Epid.) ut qua parte dici, mensis, horæ repetat dolor. Siquidem alia remedia competunt in exacerbationibus: alia in remissionibus. Præter id, ubi dolor urget videndum quæ partes consentiant, & quibus communicetur dolor, ut in renibus ubi iam dolor ad crura peruenit, ut fit in eo veluti quidam stupor, tum intelligamus renes vehementer grauari. Aut enim calculus crassior est, aut tuberculum, &c. Item si dolor perueniat ad testiculos, dicemus etiam esse dolorem in renibus. Potest tamen esse dolor in crure affectis lumbaribus musculis interioribus tranſuerſis, nedum renibus. idque propter consensum. Sed cauendum est ne fallamur (ut sæpe fit) in meatibus vrinariis, quia potest iis esse consensus à renibus & musculis lumbaribus laborantibus, dolor per spinam aliquando peruenit ad ceruicem.

SCHO.

Quoniam dolor symptoma est, unde non solum partem affectam sed & morbi causam, speciem, magnitudinē, motum & morem dignoscere licet: Dolorum ideo differentia diligenter spectanda ad diagnosin, prognosin & curationem morborum. Partem affectam indicat dolor punctorius nempe membranam inflammatam. Pulsatorius, arteriam. Grauis, carnem. Tensiuus, membranam repletam. Morbi causam arguit: Dolor tensiuus repletionem sanguinis, aut humoris, aut flatus aut vaporis: Dolor calidus, calidam: Dolor frigidus, frigidam. Speciem morbi ostendit dolor lateris punctorius, pleuritidem morbi magnitudinem, dolor multum punctorius magnam pleuritidem: dolor mitis leuem pleuritidem: Dolor quoque indicat tempus, sunt enim quidam dolores, qui certis temporibus inuadunt ac repetunt.

A P H O R. VI.

Τὰ νεφελίτις ἐὶ κόλα καὶ τὴν κύστιν ἀλγύναισα, ἐργασθεὶς ὁ γιὰ ζῆν τοῖσι περὶ σβύτησι.

Renum & vesicae vitia, in senibus difficulter curantur.

Hipp. 6. Epid. parte 8. apud Græcos & sub finem 7. apud Latinos, ait quod non nouit vitia renum, percurata post 50. annum: & non solum vitia renum, sed etiam obstructions viscerum & scirrhos, vt lienis, hepatis. νεφελίτις est aliquando inflammatio renū, & aliquando calculum in renibus. Itaque per τὰ νεφελίτις non solum calculum renum intelligemus, sed etiam inflammationes, & dolores. Non tamen sequitur vt si qua sint vitia in renibus, ea non possint curari.

T iij

HIPPOCR. APHOR.

sed raro id accidit. Omnia ergo renum vitia difficulter, vel multo negotio sanantur senioribus. Rationem reddit Aristot., de partibus animalium, quia, inquit, substantia renum diuisa & distributa est in multos ramos. Aurelianus in Chronicis suis adfert alias rationes, quia, inquit, viæ sunt angustæ, & renes positi sunt in recessu corporis: ita vt medicamenta quæ per os sumuntur, prius sint alterata, quã ad eos perueniunt: quia item si adhibeantur topica remedia, non possunt etiam eò suas vires transmittere, cum multi intercedant muscoli. Quarta causa, quoniam renes perpetuo recipiunt serosam substantiã, quæ molesta est propter bilem permixtam. Itaque vitia renum & vesicæ acrimonia eiusmodi materiæ irritantur. Sed præter hæc communia etiam senibus, maior cutis condensatio, viarum angustia & virium imbecillitas, ac naturæ, iis accidit, & ob id non facile in iis curantur vitia renum & vesicæ. In iuuenibus & iis qui non attigerunt 40. aut 50. annum, ea vlcera, & abscessus & calculi in renibus, & vesica curari possunt, recta victus ratione adhibita. Licet curatio sit difficilis: in renibus quidem ob diuisam renum substantiam, urinæ acrimoniam, & viarum angustiam: In vesica verò, quod ea sit neruosa, & quòd ab vrina irritetur. In vesicæ tamen affectibus, catheteribus & injectionibus vti licet: nihilominus non facilis sequitur eorum curatio.

S C H O L I A.

Renum passiones, utpote obstructio, inflammatio, abscessus, vlcera, calculus: & dolores vesicæ ob vlcera, lapides, vrina ardores, suppressiones, & inflammationes in renibus

ribus triplici differentia constitutis, difficulter sanantur: Non solum, quia omnes affectus, tum diurni, tum acuti, in senibus difficillimè curantur ob caloris inopiam & naturam infirmitatem: sed quòd inter reliquos morbos à renum ac vesicæ affectibus omnium difficillimè senes conualescant: ob reni & vesicæ temperamentum paulo frigidius: loci profunditatem, ita ut remedia vires suas amittant, priusquam eò venerint: periculum, ne remedia transeundo partes intermedias offendant: ob perpetuum affluxum serosi excrementi per renes & vesicam defluentis: unde irriantur ulcera & dolores illarum partium: quibus ad curationem quiete & siccatione opus est.

APHOR. VII.

Tὰ ἀλγήματα τὰ κατὰ πύλον κοιλίῳ γινόμενα, τὰ μὲν μετώρα, καφώτερα· τὰ δὲ μὴ μετώρα, ἰσχυρότερα.

Dolores & tumores ventris sublimes, breuiores: non sublimes, fortiores.

Mετώρα potest intelligi secundum longitudinem ventris & profunditatem, per ventrem intelligamus quicquid intercipitur à pube ad diaphragma. Longitudo est à diaphragmate ad pubem, & eius medium est umbilicus. Hinc Hipp. lib. 2. Epidem. & in prognost. ait quòd quicumque dolores sunt supra umbilicum, & tumores & abscessus, periculosiores sunt, (quia sunt in visceribus, vel prope viscera) quàm qui infra umbilicum. Sed hinc μετώρα intelligimus secundum profunditatem. Scimus per anatomicen peritonæum medium esse inter musculos epigastrii, & omētum ac intestina. Distinguamus iam profunditatem ventris cute & spina lumbari, & ponamus

T iij

HIPPOCR. APHOR.

medium peritonæum. Sic *μετώρα* dicuntur versus cutem ventris ad peritonæum. Gal. ita interpretatur de profunditate, vt dicat, Si cui dolores sunt & tumores in musculis epigastrij, vel ad cutem ventris, ij minus periculosi sunt, quàm qui occupant partes quæ subsunt peritonæo: Dolores itaque & tumores ventris sublimis, id est, in epigastrio vel in cute sunt leuiores seu minus periculosi: quia longius absunt à partibus principibus: & quia facilius adhibentur medicamenta partibus exterioribus, quàm interioribus. Non sublimis verò hoc est in omento, intestinis visceribus sunt vehementiores & periculosiores.

S C H O L I A.

Dolores aut tumores ventris exteriores & qui ultra peritonæum non feruntur, leuiores sunt: qui verò intra peritonæum subsunt, afficiunt que partes abdomine contentas, non tantum fortiores, sed & periculosiores: quia infestant ventriculum, hepar, lienem, vesicam, uterum, intestina, que partes sunt publicum munus obeunt in corpore, quarum officio vita carere nequit.

A P H O R. VIII.

Tὸσαν ὁδὸν πρὸς τοῖσι τὰ γινώμενα ἔλκεα ἐν τῷ σώματι, ἐὶ πρὸς τὸν ὕγιον (ε).

Aqua inter cuius laborantibus exorta in corpore ulcera, non facile sanantur.

Vlcus quatenus vlcus est, resiccare postulat, hoc est, petit vt repurgetur excrementis, sanie
nime

inimicum quadam, quæ nascitur è corruptela partis:
 & item humiditate, quæ nascitur ex superfluitate ali-
 menti, in hydropicis multum est excrementum quod
 aperta via eò demittit natura: quare vlcus illud sem-
 per cum maceat, non potest resiccari, & ita neque cu-
 rari. Neq; verò satis est vt sit repurgatum vlcus iis ex-
 crementis: sed oportet carne repleri: quod vt fiat neces-
 se est naturam partis esse integram & temperatam. At
 in hydropisi est cachexia, ergo non regenerabitur ca-
 ro. Et vt natura partis sit integra, non satis est: oportet
 præterea tantum ac talem sanguinem cõfluere ad par-
 tem, vt possit caro regenerari. At in hydrope hepar
 malè affectum est, & gigni potius aquas & pituitam
 quam sanguinem bonum. Si ergo ad partem, loco bo-
 ni sanguinis, influat sanguis serosus & pituitosus: si
 non possit resiccari, si cachexia est, non est mirum si in
 hydrope non possunt vlcera sanescere. Aquam autem
 inter cutem intelligit, siue ea sit leucoplegmata, siue
 Ascites, siue timpanites.

S C H O L I A.

Vlcera hydropicorum, non solum anasarca sed
 & ascite laborantium vix, ac ne vix quidem cu-
 rationem recipiunt. Vlcera enim præterquam quod ex-
 siccari postulant, humido quoque calore cœlesti perfuso
 parti insito indigent, vt regenerentur ac coeant partes vl-
 cerata. At in vlceribus hydropicorum nulla exsiccatio pro-
 curari potest, propter perennem affluxum succi serosi pu-
 tris: partesque corporis hydropicorum destituuntur hu-
 mido nativo & calore: siccescunt enim in dies, quòd nul-
 lo alimentario humore ac sanguine laudabili irroren-
 tur ob hepar refrigeratum: refrigerantur quoque in

HIPPOCR. APHOR.

*diēs à succo seroso. Proinde ulcera hydropicorum non tantum
insanabilia sed & lethalia existunt, quæ ratione hydropticu-
riuntur.*

A P H O R. IX.

TΑ παχέα ἔξανθήματα ἐ πάνυτι κνησιώδεα.

L *At a pustula non admodum pruriginosa.*

TΑ ἔξανθήματα non sunt variolæ, vt volunt non-
nulli: nec tribuere speciei oportet nomen gene-
ris. Nam ἔξανθήματα, in genere φυμάτων continentur,
sed sunt minora. Exanthematum autem species sunt
variolæ, rubiolæ, scabiosæ. Est locus 2. Epidem. vbi
Hippo. variolas illas vocat τριχίσματα, id est, aspredi-
nēs. Intelligit eas variolas quæ specie milij accidunt
criticè, vt mensè maio. Sed exanthematum seu pustu-
larum duæ sunt præsertim species. Pustulæ enim aliæ
latæ sunt, aliæ acuminatæ. acuminantur à materia e-
cri & calida. Latescunt verò à crassitie materiæ &
frigidityte. Nam quemadmodum tenuiora & cali-
diora elementa (vt ignis) tendunt in pyramidem.
Frigidiora verò & crassiora (vt aqua) in latitudinem
magis: ita humor calidus & tenuis acuitur. Crassus
verò ac frigidus potius ampliatur. Altera ratio
est ex meatibus cutis, quia aliquando rarior est,
aliquando densior. in densa cute materia quæ à natu-
ra foras repellitur, dilatatur sub cute. At vbi rarior
est cutis, facilius exit. Hoc fit, vt in tela recens texta:
quæ si humore aliquo aspergatur, distenditur hu-
mor. Sin sit vetus quia rara est, magis ac celerius
penet-

pénétrat humor. Porrò omnis pruritus fit aut à pituita falsa, aut ab alterutra bile. Si fit bilis, fit exulceratio & dolor. Si pruritus fit à pituita falsa, non ita mouetur dolor, sed fit exulceratio, vnde scabies. Si materia frigidior est, neque dum calorem illum putrefacientem, vnde ea falsugo pituitæ, à qua pruritus, contrahit, facit pustulas latas quæ pruriginem non excitant. Præterea falsa pituita non est tam crassa, quàm reliqua pituita quæ falsa non est. Ob id facilius penetrat cutim & exhalat. At bilis facilius cutim permeat & discutitur, quàm falsa pituita.

S C H O L I A.

PRURITUS, est dolor nescio cuius iucunde voluptatis particeps, sine asperitate & exulceratione, excitatur sub cute ab excremento acri immoto, bilioso, aut pituitoso aut atrabiliario: eos porissimum exercens qui sordidi sunt, qui cruditate laborant, & vitiosis succis aluntur, multoque magis scabiosos & leprosos. Talis autem sensus doloris percipitur in scalpendo, aut excalesfacto acri excremento sub cute contento, idque plus vel minus, pro ratione excrementi magis aut minus acri: biliosum enim excrementum, quàm pituitosum aut melancholicum, acrius sensum mouet. Hinc fit, ut late pustule quæ sunt à pituita, minus pruriant, quàm acute & fastigiatae, quæ sunt à bile. Bilis enim calida cum sit, sicca & tenuis, sensum magis prurit, quàm pituita & melancholia. Adde quod, late pustula habent maiorem transpirationis locum quàm acute & breues. Quinetiam pituita & melancholia non nisi per accidens mouent

HIPPOCR. APHOR.

pruritus, quando scilicet putresacta fuerint, ut videre li-
cet in scabie, psora & lepra.

A P H O R. X.

Kεφαλι πονέοντι, & περιωδυνόντι, πῦρον, ἢ ὕδωρ, ἢ αἷμα μίξι
κ' τὰς ῥίνας, ἢ κ' τὸ στόμα, ἢ κ' τὰ ὦτα λυεῖ τὸ νόσημα.

Capite dolenti & vehementer laboranti, pus vel aqua
vel sanguis, per nares, aut os, aut aures effluens, mor-
bum soluit.

Hic Aphorismus est de diuturnis capitis dolorib',
& aliquando recētibus: & præcipue si addamus
αἷμα quod etiam additur à nonnullis. Omnibus cor-
poris partibus vis est expultrix eorum quæ nocēt. Ob
id si in capite multa est pituita, vel sanguis, vel inflam-
matio natura molitur excretionem materiæ, unde fie-
bat dolor. Hinc est ut post summos & diuturnos do-
lores capitis natura excernat sanguinè per nares, aut
liquidæ pituitæ per os, aut etiam per nares, & ita solua-
tur dolor capitis. Illa tamen pituita nonnumquam re-
purgatur cerebrum per venas, per spinam, per oculos.
Sed per oculos rarò, nec naturale est. Nam oculi sunt
nobiles partes, at pus à capite repurgatur per aures se-
pius, per nares & os, sed rarius. In hac itaque sententia
meminit meatuum & viarum, per quas naturaliter re-
purgatur cerebrum: non tamen quod aliæ non sint, ut
diximus. πονέοντι potest intelligi de vehemēti dolore
disperfo per totum caput dicit Philoth. quod Hippo-
vocat particulam quãdam capitis. Sed videtur notare
affectionem quandam generalem. Itaque dicitur de
toto capite dolēte. περιωδυνόντι, potest intelligi de ve-
hemen-

hementi dolore (æ) namque in compositione sæpe significat augmentum) sed rectè dicitur de symptomatico, quod sequitur capitis affectionem & dolorem. Pus effluens per aures abscessu scilicet cocto, vel aqua per nares & os repleto cerebro pituita, morbum tollit, potest addi aqua & vlu ipso experimur dolores, & grauitates capitis solui fluxione sanguinis per nares.

S C H O L I A.

Prognosticon est de solutione dolorum capitis integra & absque recidua. Soluuntur dolores capitis, effusione puris, aut aqua, aut sanguinis per nares, vel palatum, vel os, vel aures. Vbi proponitur medico ratio consulendi doloribus capitis petit a motu natura, quo solet dolores capitis soluere. Cum enim dolor omnis capitis fiat ab humore, aut flatu, aut intemperie, aut vapore: si eum, qui ab humore fit effatu digno, natura per euacuationem puris, aut aqua, vel sanguinis per nares, palatum, os, aures que sunt emissaria cerebri: eum vero qui ab intemperie, aut flatibus, aut vapore per alterationem aut insensilem transpirationem solet integrè soluere: medicus, qui natura est imitator, tot modis dolores capitis sanabit. natura aurem quosuis dolores capitis, tum mites, tum vehementes, tum externos, tum internos sanat: aut effusione puris per ea loca, si inflammatio à sanguine extra vasa suborta, abierit in suppuratum: aut effusione aqua, id est, humoris concocti qui bilis, vel pituita, vel melancholia fuerit. Sic enim Hippoc. libro de natura pueri nomine aqua tres illos humores complexus est: vel sanguinis effluxu per nares, si intra vasa contentus sanguis quantitate aut qualitate peccauerit.

Τοῖσι μαλαχολικοῖσι, καὶ τοῖσι νεφρικοῖσι, ἀμαρρῳιδίαι
ὄνησι μόνον, ἀγαθόν.

Melancholicis & nephriticis hæmorrhoides superuenientes, bono sunt.

Hippo. multo plenius notauit vtilitatem hæmorrhoidum lib. 6. Epid. comm. 7. & ad finem lib. de humoribus, vbi dicit hæmorrhoides non solum solvere melancholicos affectus, & renum passiones, sed etiam & pleuritidem, & peripneumoniam, & maniam, & phagædenicam, & tubercula, terminthos, furunculos, vitiligines, denique omnia quæ habent melancholicum humorem permixtum aliis humoribus. Ob id lib. 6. Epid. vbi legitur, ἄλλοις, videtur legendum ἄλλοις: & sanè ratio ipsa suadet. Nam cum vitiligo sit à pituita falsa & melancholiæ permixta, verisimile est hæmorrhoidas hanc materiam repurgare. Itaque hæmorrhoides non solum melancholicos affectus & renum passiones liberant, sed etiam vindicant à pleuritide, vitiliginè, &c. Præterea cum hæmorrhoidibus certum est, quòd etiam repurgatur pars quædam pituitæ falsæ, & alia sanguinis vitia. Id dico quia Galen. asserit impossibile esse hæmorrhoidas fieri, nisi à sanguine melancholico, quod etiam falsum esse experimur. Si quidem aliquando liquidus & purus sanguis repurgatur: denique qualis materia per menses excernitur, talis potest euacuari per hæmorrhoidas. Si ergo ea materia quæ per hæmorrhoidas expurgari solet, sursum feratur ad cerebrum, sicut mania: si ad alias partes corporis, alij dolores & morbi. Quòd si ea
materia

materia ad sedem diuertat, soluetur mania, & alij morbi inde contracti, quia hæmorrhoides sunt generalis euacuatio, & per eas repurgatur corpus vniuersum, licet partes eæ magis, quæ cum hæmorrhoidibus consentiunt, quales sunt, renes, pudendum, quæ cum hæmorrhoidibus exterioribus communicant. Sunt enim hæmorrhoides exteriores & interiores. De interioribus dubitatio est, & aiunt esse ramos quosdam à vena porta, qui communicantur intestinis, & purgant fæcem hepatis. alij volunt venulas esse à liene ad intestinum rectum. Sed de exterioribus non est dubium quin sint soboles venæ cauæ ab explantatione post venas emulgentes, & distribuuntur in renes, vesicam, sedem, pudendum, vterum. propter quem consensum suppressis mensibus (vt in mulieribus viduis) videmus sæpe mensium loco fluere hæmorrhoides, vidimus quendam qui intolerabili cruciatu renum affligebatur: is nulla phlebotomia, nulla purgatione, nullis remedijs topicis potuit leuari: nisi hæmorrhoides aperta. quod enim materia restitabat in renibus, id vrgebat. Simulatque aperta est via, quieuit morbus. Nec tamen sequitur quod hæmorrhoides statim mouere oporteat, si quis ita afflicteretur. Verùm si intumuerint, audacius aperiemus. Melancholicos ergo affectus & renum mala curant hæmorrhoides succedentes, hoc est sponte naturæ prodeuntes. Neque enim sunt excitandæ, nisi sit consuetudo. Earum nempe consuetudo mala est, siue multum, siue parum fluant.

S C H O L I A.

Hæmorrhoides venæ duplices sunt, Externa & Interna. Externa prodeunt à ramo venæ causæ crurali nominato. Interna, à ramo venæ portæ splenico. Qui fluit sanguis per externas, crassus ac fœculentus est, quod is à venâ causâ prodeat in qua sanguis magis coctus ac elaboratus continetur. Qui verò per internas, non semper crassus ac fœculentus, sed ut plurimum tenuis & splendidus dicit à liene prodeat, per ramum splenicum: redditur enim tenuis ac splendidus, quod is à ramo splenico, per mesaraicum ramum descendens, permisceatur sanguini in venis mesaraicis contento: qui serosus est, tenuis ac splendidus, utpote nondum perfectè elaboratus. Per externas igitur, si anatomia credendum sit, expurgatur hepar, renes totum venosum genus, uterus, vesica, & pudendum. Qui enim sanguis per eas effluit manat à venâ causâ & descendit ad cutim per tres venas, duas nimirum ilias, & ramulum venæ sacrae. Proinde illarum fluor confert plurimum affectibus hepatis, lienis, renum, uteri, pudendi, vesicæ. Per internas, expurgatur lien, totumque mesaraicum. Qui enim sanguis per eas effluit, prodit à liene, à quo per ramum splenicum descendit ad ramum mesenterium, qui ramus inter duas sui mesenterij membranas intertextus circa collem & intestinum rectum extenditur, indeque in plures exiles ramos diffusus finem recti intestini amplectitur. Proinde illarum fluor confert plurimum affectibus lienis potissimum, & mesenterij, renum quoque affectibus saltem ratione vicinitatis. Lien enim vicinus per illorum fluorem facit melancholica exoneratus, exonerat renem vicinum saltem sinistrum. Quare retinenda dictio nephriticis, non phreniticis reponenda ut visum est nonnullis.

A P H.

APHOR. XII.

A τριποροῖδας ἐν τῇ χροίᾳ, ὡς μὴ μία φύλαξις, κινδύως ἔδρωπα ἀδιζυέσας, ἢ φθίσιν.

D iucurnas curanti hæmorrhoidas, nisi una quæpiam seruetur: periculum aque inter cutem vel tabis impendet.

Difficultas est in iis qui sunt affucti hæmorrhoidibus (quemadmodum quibusdam accidit, & aliquando toti familiæ) an earum curationem tentare debeamus necne. At in nō affuctis & insolentibus minus id dubium est, quin curandæ sint: Quandoquidem in omnibus consuetudo & immoderatio hæmorrhoidum mala est, & grauis, adeo vt ex iis plærunque oboriatur marcor & tabes. Iam si curare velimus, controuersia est an omnes tollendæ sint, an vna relinquenda. Hippo. librum de hæmorrhoidibus scripsit, vbi non meminit vnus relinquendæ, sed omnes vel secat vel vrit, vel putrefacit, vel filo (quod hodie est vtitissimum & tutissimum) consuit & constringit. Tamen in hoc Aphorif. & in fine lib. 4. de victu acutè vult vnâ relinqui: idque siue sequamur curationem per filum, siue vtamur putrefacientibus medicamentis siue vramus, siue secemus. Aëcius nullam vult relinqui, quia vbi vel secueris, vel vsseris, vel consueris, oportet inquit instituire victus rationem conuenientem, exercitia, phlebotomiam, & medicamenta per interualla, ne colligatur materia quæ possit fluere ad hæmorrhoidas. Nā si vacuatur materia hæmorrhoidum, cur relinquuntur venæ hæmorrhoides. Videtur Gal. probare eandem viam. Hipp. tamen dicit quod si cui importunè & intempestiæ curentur, sicut supra

V

dicti morbi : hoc est, si cui tollantur hæmorrhoides omnes importunæ, fient hydropes, tabes, pleuritides, peripneumoniæ, mania, legeæ, phagedæna, terminthi, furunculi, alphi, &c. Ga. dicit ἀναίσιος curare dupliciter, intelligi, & in eo duos esse errores: primus est quia αἰσχροίς, id est, subitò curantur. Si quis enim vno die simul fecerit & vrat, error est. Nam ubi consilium est curandi omnes hæmorrhoides, oportet paulatim id facere & interquiescere, vt si qua materia reliqua sit, vacuetur per hæmorrhoides. Itaque tempestiuè curabuntur, si intermittimus aliquot dies. Sini (verbi gratia) 4. hæmorrhoides primo die, vna tantum excipietur filo, & aliæ relinquentur. Die sequenti aut altero, colligabitur altera, relictis aliis, vt semper aliqua materia effluat. & ita sensim curabimus donec tota materia defluerit: alioqui magnus erit error: quia materia sursum recurret, & maniam alioque supradictos morbos efficiet. Alter erit error, si importunè curentur, hoc est, nisi per intervalla, & maximè per eas periodos quibus melancholicus sanguis repurgatur per hæmorrhoidas, sanguinem detrahamus, medicamenta purgantia instituamus, exercitia conuenientia imperemus, præscribamus probam victus rationem, quæ prohibeat nouam generationem materiæ. Itaque eo modo Galen. videtur liberum facere, vt omnes tollantur, sed non simul. Quarto Epidem. est historia de quodam, cui consulerat Hippocr. ne omnes hæmorrhoides tolleret, is noluit credere Hippocr. sed aliis se commisit, quorum consilio ablatae sunt omnes, & conualuit. postea tamen mania correptus est. Quare melius est vnam

ynam relinquere, & minor erit molestia, ægrum per vnam expurgari, quàm ablati omnibus, obstringi phlebotomiis, purgationibus, exercitiis, viuendi rationibus certis & itatis. vel certè, si hoc non faciat, in periculo esse ne morbos prædictos incurrat. *Diuturnas.* nam si recentes sint, poterunt supprimi, exhibito medicamento, quod purget melancholiam, pituitam: aut instituta phlebotomia, aut adhibita victus ratione idonea. At si æger obnoxius sit morbo comitiali, melancholix, tabi, &c. non sunt supprimendæ recentes. *Aquam inter cutem.* recurrente sanguine ad hepar & ob multitudinem & crassitiam intercipientem vias, ita vt extingatur calor natiuus ipsius hepatis, fiunt hydropes. Et quia aliquando robustius est hepar, quod sibi nocet, reicit in pulmones, vnde tabes: aut in latus, vnde pleuritides: aut in caput, vnde mania: aut, si aliæ quoque partes interiores sint robustiores, ad cutim: vnde fiunt phagedenæ, lepræ, terminthi, &c.

S C H O L I A

Hæmorrhoides à multis morbis liberant, inquit Hipp. 6. Epidem. pleuritide, peripneumonia, phagedena, furunculus, terminthi, lepra, phrenitide, insania, melancholia, nephritide & multis aliis. Ob id si quibus consueuerunt fluere, moderato & tempestiuo cursu, importune supprimantur remediis astringentibus ac cicatricem ducentibus, eadem mala inuehant, nisi reseruetur vena aperta: frequentius vero & facilius hydropem & tabem, quia cum vena illa in sede, ob plenitudinem aperiantur, ad quas

V ij

fæculentus sanguis & melancholicus reiicitur à iecore, si via illi præcludatur, iecur scyrrhum contrahit, & multitudine ac crassitie opprimitur, unde calore ipsius paulatim debilitato & quasi extincto generari bonus sanguis nõ potest, cuius frustrata generatio aquam inter cutem facit. Eadem ratione, cum iecur plenitudinem in venas pulmonis protrudit, ex qua vas aliquod rumpitur, tabes generari solet. Proinde ne hi morbi eueniant, una aperta seruanda erit, si plures extiterint, suppressis aliis. Aërius tamen non putat unam apertam seruandam, sed hamorrhoidibus laborantem, iis omnibus sanatis & occlusis, unã seruandum esse, hoc est, antequam periodica fluxio hamorrhoidum redeat, purgatione, missione sanguinis, & debita victus ratione, occurrendum: ne sanguis ille fæculentus generetur, viamque consuetam ad sedem affectet.

A P H O R. XIIII.

Υπολυμῶν ἐχομένων πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι λύουσι τὸ λυγμὸν

Singultu fatigante, sternutatio superueniens liberat.

IN conuiuio Platonis aderat conuiuia Aristophanes, qui corripitur singultu, vt ferè fit, cum nimis festinanter edimus: aderat & Eryximachus medicus. hic iubet Aristophani vt spiritum contineat: quia inde, inquit, calor intro coactus augebitur, cuius beneficio vacuabitur materia singultus. hac tamè via non liberato Aristophane, suadet, vt aquam frigidam ore contineat: descendit enim ad os ventriculi. Cum non quiesceret singultus, instituit postremo sternutationem, qua irritata singultu leuatus est Aristophanes. Est ergo remedium veterum contra singultum. Nam in sternutatione cerebrum, nerui ventriculus vehementer

menter concutiuntur, concussio cerebro & ore ventriculi, ubi est singultus, vacuatur plenitudo causa singultus. Aliquando tamen nascitur frige facto ore ventriculi, & tum non difflatur materia. Itaque sternutamentum concussione sua calcfacit & rarefacit materiam vnde sedatur singultus. At singultus ab inanitione non sedatur iis viis.

S C H O L I A.

Singultus est conuulsivus motus, vel potius conuulsio, pro solius ventriculi, sed interdum stomachi, interdum œsophagi: qua vis expultrix, quod tunicis aut ventriculi, aut stomachi aut œsophagi inest, expellere tentat. Huius quemadmodum & omnis conuulsionis tres sunt cause, inanitio, aut repletio, aut morsus oris ventriculi ab acri aliquo humore, aut seroso & medicato, quo vomitu reiecto, statim singultus soluitur, fitque singultus aliàs per ventriculi propriam affectionem, aliàs verò per consensum: ut in meningibus inflammatione laborantibus, aut intestinis, aut utero, aut aliis que vsquam sunt, nervosis partibus, aut hepate inflammato, sternutatio verò cum sit motus cerebri quo per nares confertim actò spiritu nititur sibi molesta expellere, non nisi ex euentu singultui remedio esse potest, nimirum propter violentiorem motum musculorum epigastrii, causam singultus simul expellentium. Cum enim ad sternutamentum cingendum, vis expultrix ad vehementiores motus se comparet, atque in eo conatu abdominis muscoli intenti appressique ventrem vnà comprimant, fit ut vnà quoque expellat ea que in ventriculo, aut stomacho, aut œsophago, singultus causa sunt. Hoc tamen modo non omnem causam singultus expellere potest sternutatio: non enim eam, que per consensum aliarum partium singultum ventriculo inuehit, qualis est

V iij

HIPPOCR. APHOR.

inflammatio hepatis, intestinorum, ilei, intestinum nimium prolapsum: febris singultuosa: neque eam que est ab inanitione nimia, ut est purgatione, excretionis sanguinis, vigiliis immodicis. Sed eam tantum qua sedem habet in ventriculo, illique molesta est, vel repletionis nimia, qualis est cibus aut potus nimius; ut in ebriis, gulonibus, pueris: vel acritate, ut cibus corruptus, acris, aut acerbus, qualia sunt pira aut poma acerba: Deuoratum pharmacum acre, ut piper, aut venenatum, aut vehemens, ut elleborus. Intemperiem quoque solam frigidam ventriculi (à qua scribit Gal. in comm. 3. progn. sigultum sine febre oriri interdum) sanat sternutatio, ut cuius commotione ac agitatione ventriculus incallescere possit.

APHOR. XIII.

Υπὸ ὕδατος ἐχρηδαίω, τὴν καὶ τὰς φλέβας ἐς τὸν κοιλίαν ὕδατος πύετος, λύσις.

Hydrope detento, si aqua è venis in ventrem confluerit, soluitur morbus.

Hippoc. lib. de iudicationibus ait quod in leucophlegmatia vehemens alui profluvium soluit morbum, in ascite verò addit, quod non solum aqua diuertens ad ventrem, sed & ad vesicam, soluit etiam morbum, hoc facit ad curationem. Nam in leucophlegmatia per aluū purgatio & vsus clysterū probatur, quia multa est materia sparsa per totū corpus. In ascite utèdum iis quæ vacuent per deiectiones & urinas, quia materia est in ventre. Queritur an sit necesse, si quis corripitur aqua inter cutē, siue sit leucophlegmatia, siue ascites ut percuteretur moto alui profluvio, & euacuata illa aqua vel sponte nature, vel medicamentis? non est

nō est necesse, licet post deiectionem æger melius habeat, & liberatus videatur. Potest enim aliqua causa subesse, quæ nouam aquam generet. Nam si subit vitium in visceribus & confirmatus fuerit hydrops (vt post duos menses) desperatio est, neque vnquam poterit per sanari æger. Si viscera non sint corrupta sed integra, poterit percurari. Sed videndum est vt integræ sint vires, dum medicamenta adhibes. Nam si collapsis viribus id tentes, interim dum purgabitur aqua morietur æger. Vidimus duos laborâtes hydrope thoracis & pulmonis: in altero aperta est via, oborta que tussi & vehemente siti, arefactis scilicet pulmonibus, mortuus est. Alter non fuit sectus, sed tandem periit: & illi inuentus est pulmo omnino corruptus. Signa quibus cognoscas, an qui hoc morbo laborant, affecta habeant viscera, & percurari possint vide lib. de locis affectis & lib. de prædictione. *Aqua qua in venis.* Philoth. venas interpretatur hepar. Certum est generationem aquæ fieri in hepate, neque tamen semper in venis manet: sed aliquando ad pulmones diuertit: aliquando ad spatium illud inter peritonæum & intestina, aut etiam inter omentum & intestinum: aliquando exugitur per venas mesaraicas: aliquando rectâ ad intestina fertur, vnde fiunt alui profluvia. Profluum itaq; alui morbo liberat, siquidem vires integræ sunt & viscera non corrupta.

S C H O L I A.

Prognosticon est de solutione hydropis. Soluitur hydrops, si sponte natura, cum impetu & magna copia, aqua à venis in ventrem confluat, & eodẽ impetu per aluũ aut vesicã vacuatur. Si enim sensim ac stillatim defluat, poterit retiri.

neri in ventre, ac inde hydrops non soluetur. Oportet autem
 virium hepatis unà cum copioso aqua confluxu, corrigi: a-
 lioquin morbus non soluetur. Duae enim causa sunt hydro-
 pis cuiuslibet, hepatis vitium, & tumor vel ventris vel
 molis corporea, multis enim sponte vel arte commoto ven-
 tre, & aquosis multis inde expurgatis, non superfuit salus,
 sed redijt malum. Serosus autem ille humor, qui in ventrem
 confluit, manat è venis quae vel in habitu sunt corporis, in
 quibus redundans serosus ille humor loco sanguinis ana-
 sarcam hydropem parit: vel in hepate, sita quae sunt venae
 illae pene innumerabiles, quae per totum hepar, potissimum
 partem hepatis cauam inserta ac disseminatae sunt, in qui-
 bus ob hepatis vitium, sanguinis loco serosus hic humor
 generatur, colligitur ac retinetur, unde hydrops ascites.
 Qui ergo in Anasarca ab habitu corporis in ventrem, con-
 fluit serosus humor, oportet hunc ad hepar primum retroce-
 dere, & ab hepate in ventrem: ut & eum qui in ascite ab
 hepate in ventrem, hoc est, capacitatem abdominis, partesque
 inferiori ventre conclusas, utpote in omentum, intesti-
 na & vesicam, maxime verò in medium peritonei & inte-
 stinorum, confluere. Quibus verò viis ac meatibus ad eas
 partes confluat, sic habet. Ad intestina quidem fertur is,
 qui in caua hepatis parte continetur. Ad vesicam, is qui
 in gibba eiusdem parte collectus est. At omentum excidit per
 ramos vene portae cuius caudicem intra se excipit, & ab o-
 mento per venas mesenterij in intestina transfertur. Ad
 medium verò peritonei & intestinorum fertur per cecos an-
 gustosque poros (licet aliter Fernelio doctissimo visum sit)
 quod non debet magis mirum videri, quam eius humorum
 portionem nonnumquam in scamora ad pedes maxime post
 deambulationem, interdum in scrotum, veluti cuniculis
 sibi inuistratam viam parare, & interdum in thoracis
 spatium atque in uterum irrepere. Adde quod ipsemet
 Fer-

Fernelius lib. 3. methodi medendi cap. 7. agnoscit vias istas in aspectabiles loquens de viribus medicamentorum purgantium. Humores (inquit) in purgatione per cacos occultosque ductus vel ab extremo corpore magna perurbatione confluent in ventrem. Sic hydropicorum aqua ex ingenti capacitate abdominis aut in intestina rapitur, aut in vesicam remeant: Sic multa plerunque & à pulmonibus, & à cerebri ventriculis & ex articularum tumoribus, neque per venas, neque per manifestos ductus in aluum illabuntur, &c. Vide Apho. 55. lib. 7. & Apho. 35. & 37. lib. 6. sect. 2. Coac.

A P H O R. XV.

Υπὲρ ἄρροίης ἐχρησθῆναι μακρῆς, διὰ ταυτομάτου ἐμετος ὄντι-
 ᾧ ἄρροίης λύει τὴν ἄρροίην.

Longo alui profluvio laboranti sponte vomitus super-
 veniens, morbum solvit.

Solet Hippocrates notare naturales reuulsiones & evacuationes: ut quo modo in morbis naturam salubriter mouere videmus: ita & nos naturam imitemur. Contingit aliquando providentia naturæ vomitiones excitari, aliò versa materia: Ita ut tum reprimatur alui profluvia, quæ aliqui sisti non poterant. Sed in recenti alui profluvio non licet vomitiones excitare: it in diuturno licet, modo æger vomere consueverit & vires ferre possint.

S C H O L I A.

Dies aliquot aluum fluere, bonū, inquit Celsus, imo verò non ad dies aliquot sed ad longū tempus aluum fluere

HIPPOCR. APHOR.

salubre admodum, ut in hydrope anasarca, aut ascite. Quod si alui profluuium adferat iacturam virium, corpusque extenuet, vomitus illi natura sponte superueniens, morbum soluit: non tam quod reuellat aut retineat quod influit, quã quod natura robuste significatio fiat, ut qua incipiat materiam retinere, eamque pro materia insolentia ad superiora per vomitum efferre. Sic in longis lienteris acidus ructus probatur.

APHOR. XVI.

Υπό πνεύμονος ἢ ἐπὶ περιπνευμονίᾳ ἐχρησθῆναι διάρρηξιόν ἐστι γρομφὴν κακόν.

Pleuritide aut peripneumonia detento, diarrhœa interueniens, malum.

IN peripneumonia, pleuritide propter magnitudinem febris & vigiliis, aliaque grauia symptomata vires labefactantur. Quod si præter hæc accidat etiam alui profluuiũ, est desperatio: & ob id ἐχρησθῆναι, id est vehementer afflictio, quia febris vehementia, & omnis affectus vehemens vires prosternit. At in recenti pleuritide & pulmonia aliquando diuertit materia ad intestina, nec tamen lædit huiusmodi alui profluuiũ. Alui ergo profluuium in illis morbis vehementius malum, & ut causa & ut signũ: ut causa, quia cum sit symptomaticum & fiat vi morbi, vires frangit. Signum malum, quia indicat hepar & reliquas nutritorias partes consentire partibus affectis pulmone vel lateri. Quoniam enim vis hepatis attractrix cæca est, & ventriculi item retentrix, ideo commouetur alui profluuiũ. At si talis excretio fieret prouidentia naturæ, & cocto iam morbo

morbo, ac pleuritide facta leuiori, non esset malum. Ex hac sententia colligunt plerique in pleuritide & peripneumonia nullo modo mouendam esse aluum. Imo mouere possumus & tutò, non quidem medicamentis illis veterum fœtibus & agitatoriis: Sed cassia, catholico, addita aliqua portione rhabarb.

S CHOLIA.

Agri malè eunt cū ad animalis atque vitæ facultatis infirmitatem aut laborem, naturalis facultatis infirmitas aut labor accedit. In pleuritide atque peripneumonia laborat respiratio, quæ actio est composita ex vitæ & animalis: Profluiuū alui in hoc utroq; affectu præter quæ quod non inuauit morbum, & symptomata auget: quòd cū in omni morbo pessimum est, tum in affectibus thoracis, internisque inflammationibus maximè lethale, ut signum & causa. Signum quidem, quia testatur affectum communicari hepatis & ventriculo, quorum facultas attractrix vel alteratrix collabatur. Causa verò, quia fluxus omnis symptomatikus vires exoluit desurgendi frequentia, exhaustis spiritibus, dolore, vigiliis, nec ex parte affecta quicquam educit. Si tamen in pleuritide aluus biliosa multa & aquosa deiciat, duobus modis vrile id & salubre esse potest. Vno in morbi principio ad materia antecedentis auersionem & expurgationem. Ob idq; Hippocrates scripsit raro obnoxios esse pleuritidi, quibus aluus natura humidior est. Altero, in progressu & circa statū, modò hæc conditiones in omni critica excretionem necessarie conueniāt, ut signa coctionis tum propria in sputis, tum communis in urinis apparuerint, magisque si noxius humor expurgetur, atque adhuc magis si eger inde leuius ferat malum. Certiora sunt omnia

HIPPOCR. APHOR.

cum in die critico se profert, quod die prænuntio significatum fuit. Cum hac limitatione profluuium alui non solum in pleuritide & peripneumonia, sed in omni alio morbo securum, & ab omni metu redditur præsagium.

A P H O R. X V I I.

Ὀφθαλμίων τὰ ἐκ τῆς ἰσχυροῦς ἀποβλήσας, ἀγαθόν.

Ophthalmia laborantem alui profluuium corripit, bonum.

Ophthalmia est inflammatio oculi membranæ albæ externæ. Quod autem hic scribit Hippocrates verum est ex obseruatione & ratione. Obseruatio est, quia & in lippitudine & in dolorib⁹ capitis, alui profluuium sponte naturæ aliquando commotum sanat. Ratio est, quia maximè probantur reuulsiones naturales, cum materia qui morbum facit deorsum depellitur. Alui itaque profluuium propter reuulsionem soluit ophthalmiam (& maximè vbi ab acri materia & sanguine cui permista sit pituita salsa) siue id alui profluuium moueatur sponte naturæ, siue arte (imitatione ipsius naturæ) vt dato rhabarbaro, diaphænico, &c.

S C H O L I A.

Præstantissimum remedium est in omni affectu à fluxione orto, à termino fluxionis ad originem, & inde per partem communem ac remotissimam reuellere, simul & vacuare: quod ea reuulsio exactissima fit, quæ simul vacuat, vt extra corpus humor trahatur. Id afficit diarrhœa ophthalmia,

tum

tum sponte natura superuenientis, tum artificio medici procurata. Nam tumor ille externus non sola constat meatuum plenitudine, sed vasorum etiam internorum distentione: qua cum sibi continua sint, partim descendet sanguinem, partim excipiunt, partim per meatus & poros internos latiores humorem excludunt. Conquiescunt ergo ophthalmia purgatione, maxime ubi humor acrior est: quia in plethoricis, vena selectio precedere debet, prater quas reuulsiones alia medico sunt procuranda per Clysinata, Cucurbitulas, frictiones, & alia remedia: nec tamen in his remediis reuulsione acquiescendum toto fluxionis tempore, sed & per interualla purgandum, modò verò dolori sedando incumbendum.

A P H O R. X V I I I.

ΚΥΣΙΝ ΔΥΣΧΕΣ ΠΙΝΤΙ Η ΕΥΠΕΦΑΛΟΝ Η ΚΑΡΔΙΛΩ, Η ΦΡΕΝΑΣ, Η ΤΩ ΤΕΡΩΝ ΠΙΝΤΙ ΛΕΠΤΩΝ, Η ΚΟΙΛΙΩ, Η ΗΠΑΡ, ΘΑΝΑΤΩΔΕΣ.

Pertusa perfectæ ve vesica, cerebro, corde, septo transuerso, tenui quodam intestino, ventriculo, iecore, lethale est.

Διακόσμεν, duobus modis intelligitur. Primo dicitur de magnis & profundis vlceribus. Deinde etiã ubi aliquid substantiæ partis vulneratæ abscissum est. Iam vesica, constat aluco seu cavitare conflata ex duabus membranis neruaceis, & item collo, quod est carnosum magis quàm membranæ illæ. Si itaq; vesica vulneretur magno & profundo vulnere, quodque perueniat ad eius cavitatē, lethale est: quia cum sit neruosa & exanguis, vulnus coalescere nequit. Lethale quoque est, si vesicæ pars excindatur, vt in iis quibus extrahitur calculus. Nam calculus aliquando adherescit membranæ vesicæ, vt nõ possit auelli nisi magna

violentia & ferro. Tam igitur disumpitur substantia vesicæ, & fit exulceratio, ab exulceratione inflammatio, quam sequitur mors certa. Nulla enim inflammatio perniciosior est & lethalior (inquit Hippocrates) quam vesicæ. At si fiat vulnus in collo vesicæ ad peritonæum, non est periculosum, quia cū illud sit carnosum faciliè coalescit. *Cerebro.* Gal. lib. de vlu part. 8. meminit quorundam vulnera cerebri etiam penetrantia ad ventriculos. In Smyrna vrbe Ionix vidit percuratum vulnus quod penetraret ad anteriorem ventriculum. Sed id Dei voluntate magis factum esse medici existimarunt, inquit. Nam si alter etiam vetriculus vulneratus fuisset, mortuus esset æger. Quibusdā magno vulnere excinditur aliquando & cranium & substantia cerebri, qui tamen conualescunt. Verum & hoc & illud de vulnerato ventriculo cerebri est ex his quæ rarè curationem admittunt. *Corde.* Certum est quod cor aliquando vulnerari contingit, nec tamè mors inde sequitur, vt fertur de sue quadam quæ vulnerata in corde conualuit. Nam si vulnus attingat tantum pulpam cordis & carnem nō est necesse mori. Si tamen est magnum vulnus, vt etiam penetret ad ventriculos & arteriam aliquam, mori necesse est. Sin sit vlcus tantum aut tuberculum morietur quidem æger, sed non tam subitè. Constat enim quendam ita cū tuberculo vixisse duos annos. *Septo transverso.* Hoc vulneratum in parte membranacea curari nō potest: in carnosa verò potest facile. Alexander Benedictus meminit cuiusdam militis, qui fuit percuratus: nos ipsi obseruauim⁹ in suspenso quodam cuius dissectio ni in scholis medicis Parisiensibus præfuiimus, vulnus obductum cicatrice, in parte carnosa diaphragmatis.

Ali-

Aliquo ex tenui intestino. Tenuia intestina si in superficiali tantum læduntur, possunt percurari: at si in profundum, lethale est vulnus. Nō enim possunt adhiberi remedia. Alia verò intestina crassiora, etiam perforata vt excernatur stercus, possunt perferari, quanquā hoc rarum est. Quidā fuit cōfossus in intestinis ablatiis grumis & reliquis quæ poterant impedire glutinationem vulnere, adhibita sunt remedia euaema, hoc est medicamenta astringentia quæ vulneribus cruentis induntur: idque parte externa:interiore, neglecta. Itaque conglutinato vlcere exteriori, quæ erant cōfossa in profundo prouidentia naturæ glutinata sunt & percurata. Vide 6. Epidem. hodie etiam id tentatur à multis nec temerè. libr. de loc. affect. fit mentio cuiusdam cui vulneratus erat thorax in profundum: ita vt ex strepitu quodam suspicio esset confossi pulmonis: Is est percuratus appositis similiter parte exteriori euæmis, nullo remedio adhibito interioribus. *Ventriculo.* Philotheus, & quidam Grammatici volunt *κοιλίω* sine articulo dici de omni cauitate. Cum articulo verò, de ventriculo propriè appellato, quod est receptaculum cibi & potus. Sed istud ridiculum est, cum hoc loco sine articulo intelligatur ventriculus. 6. Epidem. cuidam, iaculo ventriculus vulneratus est in profundum, sed mortuus est die 7. Verum est inquit Galen. quod si possent adhiberi remedia conuenientia effectui, possent percurari eiusmodi vulnera. Sed quia adhiberi non possunt dissident labra vulnere: neque etiam facile coire possunt, quia sunt partes neruosa & membranacea. Quod si dederis potiones non contingent locum vulneratum, nisi forasle in fundo ventriculi.

Galenus in commen. meminit lib. cuiusdam Hippocratis de periculosis vulneribus (qui non extat) ubi Hippocrates curari vult ventriculi vulnera potionibus. Iecore in summa iecoris parte consistentia vulnera, etiam si fibræ auferantur, possunt sanari. Sed si vulnus in profundum & cauas partes hepatis penetrat, vt attingatur pars hepatis, aut alię vene, lethale est: quod scilicet, plurimus inde manet sanguis. Septimo Epidem. fit mentio cuiusdam, qui iaculo transfixus qua parte multas venas habet hepar, statim euasit cadaueri similis, & mortuus est. Lethalia etiam sũt vulnera in renibus, vt emingatur sanguis in magna vena & femoris & tibię in magna arteria & in carotidibus etiam. Hęc enim vulnera magna ex parte aut statim aut paulo post mortem adferant.

SCHOLIA.

Prognosticon de vulneribus partium nobilium, aut earum quarum officio vita carere nequit. Quę omnia magis vel minus lethalia sunt, hoc est, ita periculosa, vt vel necessarię, vel magna ex parte mortem adferant. Magis quidem lethalia, si ampla ac magna fuerint. Minus vero, si nec ampla nec profunda extiterint. Vulnus autem lethale in vniuersum quatuor modis esse potest. Vno modo, ratione symptomatum superuentiu per causę morbificę productionem, aut materię translationē: qualia sunt vulnera articulorũ & neruosarũ partiuũ quibus accedit inflammatiō ingens, delirium, conuulsio, apoplexia & simile. Hęc enim vt non est necesse superuenire, ita vbi superuenerint, certa fere desperatio est. Altero, ob partium vulneratarum nobilitatem insignem, aut officij ad vitam necessarię interceptionem. Sauciatis enim partibus principibus insigni

infigni vulnere, prius exhauriuntur spiritus vitæ instrumenta, quàm soluta continuitas uniri possit: Interdum mors obrepat, impedita aut intercepta planè actione aliqua ad vitam necessaria, ut spirandi, actione pulmone vulnerato: Concoquendi, distribuendi & excernendi, ventriculo aut intestinis vulneratis. Tertio, ex adiunctis, cum scilicet vel hæmorrhagia ingens coniungitur, vel curandi ad usum. Sic enim sauciato iecori, vel crassis venis perfectis, tanta adest hæmorrhagia, ut ab ea mors citius oboriat, quàm soluta continuitas restituatur. Vulneratis internis partibus mors consequitur, quia his adhiberi remedia non possunt. Postremò, id quod ex se sanabile est, ex euentu fit insanabile, ut cum telum venenatum est, aut cum subest magna viscerum impuritas, aut cum in diæta plurimum peccatur. His ita constitutis expendenda sigillatim vulnera partium de quibus hic fit mentio.

Vesica, quæ pars est ratione officij ad vitam necessaria, vulnera non omnia sunt lethalia, nisi ad vulneratam vesicam doloris acerbitas, inflammatio, & febris continua accedant. Plurima verò manent insanabilia quia non possunt coalescere, non tamen lethalia. Quæ enim ad interiorem usque capacitatem, ipsius tunica tota diuisa perfectaque vulnere insigni, penetrant, vix ad sanitatem perducuntur. Quæ circa eius collum sanabilia, quia collum carnosum est: ut videre licet in sectione calculi, modo ne vi hærens forcipibus euellatur, indeque discindatur vesica & phlegmonem contrahat. Rarius quoque sanantur, inslicta qua parte osi sacro alligantur: sanari tamen possunt, quia vinculi interuentu ferruminantur partes diuise: quod Fallopius scribit se obseruasse in milite cui per vulnus in femore vrina reddebat. Visum quoque est in multis ex discissione vesicæ exempto calculo, aut alio modo vlcere contracto, leso quoque intestino recto, faces & urinas per vlcus destuere, eosque diutissimè

X

vitiã protraxisse. Signa vulnerata vesica locus in pu'e aut circa sedem vulneratus & urine per vulnus, vel sanguinis per meatum vesicae excretio. Capitis vulnera, alia ad ossa pertinent: alia ad membranas, vasa, nervos: alia, ad cerebri substantiam: alia, ad cerebri ventriculos. Omnia huiusmodi vulnera lethalia. Minus verò lethalia existunt, quibus sola ossa franguntur. Quae ad membranas penetrant potissimum piam matrem, mortifera: quia tenuis haec membrana quae cerebrum obvoluit, sola nunquam laedi potest, quin una quoque cerebrum afficiatur, ut nec cerebrum ipsum citra illius membranae consensum. Siue enim intemperies simplex, siue cum affluxu humoris alterutrum horum inuaserit, statim affectum alteri communicari necesse est. At dura membrana, quia longissime distat à cerebro, sola potest affici. Quae ad cerebri substantiam penetrant, omnium maxime lethalia: cum ob symptomatum superuenientium grauitatem, qualia sunt inflammatio, febris, conuulsio, Paralysis, delirium, sopor, difficilis spiratio, vel etiam abolitio: Tum verò ob partis principis nobilitatem: Etenim quia pars princeps, celerrimè exhauriuntur spiritus, noxaque toti corpori communicatur per priuationem aut abolitionem facultatis animalis: multos tamen ex his vulneribus conualuisse multa testantur historia. Addit verò Hipp. plures mori ex iis, qui antica capitis parte quàm qui postica vulnerantur.

Cordis omnia vulnera absolute & necessarid lethalia, idque vel repenti, vel non ita multò post. Repente quidè si magna sint & profunda. Non ita multò post, si exigua. Lethalia verò sunt, non solum ob assiduam cordis motum, sed & carnis duriciem, sanguinis profuuium, spirituum subitã resolutionem, meatuum & ventriculorum à sanguinis collectione obstructionem, & necessarid superuenientem inflammationem. Etenim, si ad ventrem cordis vulnus penetrauerit, statim exhalat anima sanguinis profusione necessarid consequente,
idque

idque precipue sauciato sinistro ventriculo qui vitalem mult. que puriorem sanguinem continet. Quod si ictus in corde constitit, nec ad ventriculos usque peruenit, tum ad unum aut alterum diem superstes esse poterit, mox vero inflammatione suborta, extinguetur. Quidam obseruauerunt callum in corde instar calculi durum: alij cor pilis refertum; alij, testantur ceruam inuentam, que sagitta aculeum ex longo tempore cordi infixum gessisset. Galenus affirmat se uidisse victimas, que euulso corde, clamabant & fugiebant. Sed hac inter portentosa habenda sunt. Signa cordis percussa sunt, praecipue virium lapsus, sanguinis nigri exitus, praesertim si telum dextrum ventriculum attigerit, vel sanguis multus, pulsus languidi, color paladii. sudores frigidi & foetidi, extrema frigida, mors fere repentina.

Diaphragmatis vulnera, quod viciniora sunt eius centro eo magis lethalia. Quae vero remotiora, minus. Quae in parte eius carnosae inflata sunt, sanabilia. Quae in parte nervosa, non possunt coalescere: quoniam ad eius motum perpetuum accedit nervosa substantia, quae nullo modo coalescere potest, ut patebit ex Aphorism. sequenti. Quamquam, si eae nec magna sint, nec profunda vulnera, sanari possunt, sed raro non solum ob perpetuum septi motum nerue, anque eius substantiam sed & ob symptomatum superuenientium vehementiam: qualia sunt delirium, spiratio difficilis. Item ob curandi difficultatem. Quinetiam vulnera partis carnosae si foras non perueniant, sed ex rupto aliquo vase in diaphragmate ex casu, aut lapsu, aut contusione, oborta sunt: aut si phlegmone suborta sit grauisima, curatuq; difficillima sunt. Nimirum ob retentum sanguinem, qui extra vas propria facile suppuratum concipit: unde nascitur pus, quod cum liberum non semper inde habeat exitum, nec per pulmones, nec per partes inferiores expurgetur: intra peritoneum defluens grauisimos dolores non tamque periculosa iniebit, non solum diaphragmatis

sed & partibus peritoneo contentis. Quo fit ut non tantum respiratio depravetur: sed & cor, iecur, ac ventriculus, ob viciniam: cerebrum verò ob insignem nervorum communione- nem, & helituum evaporationem gravissimè afficiantur. Percussi diaphragmatis signa sunt, præcordiorum sursum con- tractio, spina dolor, spiritus rarus, sanguis spumans, risus sar- donius ex Arist. 3. de part. animal. cap. 10.

Intestinorum vulnera lethalia, potissimum intestinorum tenuium: maximè verò ieiuni, ob vasorum magnitudinem, tunica tenuitate, nervorum naturam, iecoris viciniam, bilis susceptionem, & curandi difficultatem: aliquando tamen ieiunium vulneratum sanari visum est, vulnere præsertim summa parte accepto. In crasis cæco, colo recto quæ magis car- nosa sunt, facilior curatio, nisi phlegmone & ileus superve- niant. Vbi tamen magna vulnera sunt, dimittuntque per os vulneris, alimentum aut excrementum, & per transversum inflicta sunt, lethalia: quod labra per se disideant, & conti- nuo vitiosarum humiditatum transitu disjungantur, nec remedia convenienter admittant. Cum verò parva & recta sunt, minus lethalia: quia propiores ora & propè coherentes facilius consuescunt & glutinantur. Etenim, ut videre est in externis vulneribus, recta divisio multò celerius coit, trans- versa tardius.

Ventriculi exterior tunica vulnerata facile sanescit: vul- nus verò ad sinum vsque interiorem penetrans, difficile cu- ratur. Quod circa fundum est, minus habet periculi. At in o- re nervoso insigne vulnus desperatum est, ob partis præstan- tiam, habentem consensum cum corde & cerebro, naturam exanguem, & remedium difficilem admotionem.

Iecoris vulnera parte summa inflicta, sanescunt. At quæ hepatis portas, venas crassas, aut concavam partem offendunt, nunquam. Nam, quæ ad portas, aut venas crassas penetrant, aut quæ gibbum eorumque diuidunt, ubi multarum venarum implexu,

implexu, propria hepatis substantia concreto nuper sanguini similis, circumfunditur, profusione sanguinis exhalat prius anima, quam vulnus conglutinari possit. Quae substantiam hepatis vulnerant, lethalia, cum inde viscus inflammari & abscessu facto exulcerari necesse sit: unde censet Hipp. per abscessus & ulcera hepatis omnes seruari, quibus iecur adurit, si illa ipsius substantia, pus intra tunicam tantum continetur: interire vero quibus in carnem usque iecoris corruptio peruadit. Exiguum autem vulnus in fibris ceu lobis hepatis sine corruptione eius substantia, sanari potest. Accedente corruptione & ulcere perpetuo destillante ob nutritionis defectum & fetidam exhalationem, corpus paulatim marcescit, & tandem emoritur. Vbi enim iecur affectum est inquit Gal. 5. loc. aff. ob inediam moriuntur animalia: verum per longa temporum spatia in huiusmodi affectibus vitari possunt protrahere.

Proinde Galenus, non putat vera dixisse eos, qui profunda in lobis vulnera se curasse, aut se fibras ceu lobos hepatis abstulisse dixerunt. Signa vulnerati hepatis sunt, nultus sub dextero hypochondrio profusus sanguis, ad spinam reducta praecordia, in ventrem cubandi dulcedo, punctiones doloresque usque ad iugulum iunctumque ei latus scapularum, os intencum aliquando, vomitus biliosus, cavi oculi, facies cadauerosa, anxium mortuum eodem die.

Vulnera spinalis medulla haud secus atque cerebri, lethalia sunt: quod illa in partibus sub capite locatis, cerebri vices gerit, habetque cum cerebro serè omnia communia, substantiam, neruorum principium, vim sentiendi prope parem, meninges duas à cerebri meningibus productas, & tertiam fortem atque neruosam. Lethalia itaque censenda, propter partu nobilitatem, neruicam naturam, symptoma-

rum superuenientium magnitudinem, cerebri partiumque vicinarum sympathiam, & curandi difficultatem. Magis tamen lethalia, quae in vertebrae superiores, quam quae in inferiores: quod suprema vertebra sint omnium praestantissima. Magis quoque lethalia si magna, profunda, transversa, et si plures vertebrae offenderint, quam quae alte non penetrant aut punctim illata sunt.

Vulnera venarum crassarum & arteriarum, quales sunt vena cava, magna arteria, grandes vena atque arteria, quae sunt circa fauces, utpote iugulares vel in crure: vena maiores in alio, poplitibus, & iis quae ad anum testiculosque perueniunt: (Quae omnes vena & arteria ~~maxi~~, id est, crasse appellantur ab Hippocrate quod plurimum sanguinem fundant) necessario sunt lethalia: ob immoderatum sanguinis profuuium, neruicam naturam, arteriarum motum, & situm profundiorum: quo fit ut nec medicamenta integra viribus eo perferri nec ligatura vena constringi sistendo sanguini necessaria, aut manibus tractari queant: Venarum vero minorum vulnera non usque adeo lethalia, quod inde tanta sanguinis profusio fieri non possit, ut illa hominem vitali spiritu exhauriat. Adde quod & paucus sanguis ex illis effluit & celerrime ac citra noxam in superficie, & osculo vulneris concrevit, qui cohibet profusionem sanguinis: nisi forsitan grumus sanguinis intus suppressus seruat a symptomata excitet, seu etiam propter venenatam qualitatem quam concrevendo contraxit mortem adferat. Grauiora tamen multo ac periculosa arteriarum, quam venarum vulnera: non solum quod sanguinis vitalis ac spirituosus effusio citius mortem adferat, quam sanguinis naturalis. Sed etiam, quod arteria vulnerata multo difficilius sunt curata, ob positum ipsarum à natura magis reconditum, agitationem assiduam,

foli.

solidiorem substantiam, duriores, ex tunicis pluribus conformatam. Adde quod incisa arteria, licet sanguis supprimatur, aneurysma tamen aliis maius, aliis minus superuenire solet.

Vulnera aspera arterie, nisi admodum magna ac profunda fuerint, non sunt lethalia: ut si tota arteria simul cum œsophagi contigui parte aliqua præcisa sit: aut si bronchia maiora inter pharyngem & pulmonem percussa sint, vel, præstantiori loco totius aspera arteria inflicta: circa gula gutturisque partes summas, ubi nervi, vena & arteria iugulares periculum augent. Non lethalia verò necessariò sunt vulnera, que sunt inflicta sub vinculis membranosis asperæ arterie, ut videre licet in iis, in quibus metu strangulationis eo vincula feliciter solvantur, neque lethalia etiam sunt, vulnera ligamentorum, que bronchia connectunt, vel infra guttur, vel in pulmonibus.

Vulnera Pulmonum siue per apertionem vena alicuius in illis: siue per dilacerationem substantie ipsorum accidant: Alia, integro pectore incidunt, ut cum vas aliquod rumpitur aut exeditur ab acri destillatione, casu, lapsu, clamore, ira, acuta voce, &c. Alia foras perueniunt diuiso thorace & pulmonis carne. Vtraque, si exigua fuerint & statim ab initio, cruenta adhuc ruptura, conuenientibus auxiliis priusquam phlegmonè inuadat, curentur, sanabilia euadunt: eoque magis si pus extrorsum per vulnus exitum habeat. Magna verò vulnera, aut etiam exigua, sed vel serius, vel minus artificiose tractata, necessariò lethalia euadunt: idque tribus modis. Primo, cum non solum caro pulmonis, sed & magna vasa, ut vena arteriosa, & arteria venosa insignes rami vulnerantur: tum enim non solum sanguis spiritusque vitalis profunditur, sed & copia vel grumo pulmones opprimuntur, & spiritus conceptacula intercipiuntur. Secundo,

eum non magna illa vasa sanguinea vulnerata sunt, sed as-
 spera arteria membrana, vel bronchia, tanto vulnere, ut per
 illud è corde copiosior fuligo erumpat quam per os, quo na-
 tura lege expurgari debuit. Tertio, cum vulnere exiguo
 vasa quidem sanguinea, sed minora rupta sunt: vel caro i-
 psa pulmonis diuisa. Peiora tamen multò sunt, ex si bstan-
 tia quam ex vasis vulnera. Nam, licet ex substantia
 parciore fere sanguis expectoretur, insanabile tamen vul-
 nus est, quod ad firmam cicatricem attinet. Ex vasis
 autem copia quidem magis ferret, sed ante inflammatio-
 nem subuenitur, non raro coalescunt: multosque à se per-
 curatos Galen. restatur, ad quos initio vulneris accesserat.
 Eiusmodi enim vulnera non tam suapte natura, neque
 propter perpetuum pulmonum motum vnioni repugnant,
 quam ob phlegmonem superuenientem, qua sanguinem,
 ipsosque pulmones putrefacit, unde empyema suboritur:
 quod cum adest, exigua spes glutinandi pulmonis relinqui-
 tur: nisi foras pus è vulnere exitum habeat, idque patenti
 satis foramine in thorace: aut per tussis contentionem. Signa
 vulneratorum vasorum, pulmonum, diuiso pectore hæc
 sunt. Sanguis spumofus, interdum rubicundus, interdum ni-
 ger effluens: quid vasa pulmonis, vtrumque sanguinem con-
 tinent: Perpetua fere tussis siue sicca, siue humida: nisi ad-
 sit virium imbecillitas, aut pulmonum oppressio à sanguine,
 aut nisi superficialium ac leue sit vulnus. Cum caro pulmo-
 num sauciata est: nec cruenta expectatio, nec tussis ulla vr-
 get: quia sanguis in Cavum thoracis destillat: Sed respira-
 tio difficilis: vicissitudo caloris & frigoris propter balium
 è corde qui statim discutiuntur: characteris faciei muta-
 tio. In thoracis Cavo saepe sanguis cohibetur, periculumque
 empyematis inuehit, siue ex pulmone eo illapsus sit, siue è
 thorace.

Vulne-

Vulnera renum & lienis ut plurimum lethalia sunt. Renum quidem, quod illi multa vasa contineant, perpetuum excrementorum illapsum excipiant, usumque habeant vitæ conferuandæ necessarium: lienis verò, quod is habeat munus toti corpori apprimè utile ac prope necessarium, sitque (ut nonnullis visum est) velut alterum hepar. Ided autem hic præmissi sunt, quod non adeo periculosa sint, ut cæterarum partium quæ modò dicta sunt. Vide Apho. 16. & 17. sect. 3. lib. 3. Coac.

APHOR. XIX.

Ἐπιπέσει ἡ σκελετικὴ ὀστέου, ἢ χόνδρος ἢ νεῦρον, ἢ γινώσκου τὸ λεπτόν ἢ ἀκροποδίου, ἢ τὸ ἀνζυγόν ἢ τὸ ζυμφοῦν.

Perfectum os, aut cartilago, aut neruus, aut gena tenuis particula, aut præputium neque augetur, neque coalescit.

Hæc omnia non sunt lethalia. Partes feminales non possunt regenerari (ut est in atte parua) neque coalescere, nisi innato aliquo corpore inter labra vulneris. Vbi itaque os præcisum est, hoc est, vbi est magna & profunda ossis fractura: vel, vbi pars ossis est excisa, non potest percurari. Os enim natura sua durius, non potest molliori substantiæ coalescere & vniri. Cartilago (ut narium & articulorum) non potest augeri, neque coalescere, cum accedat ad naturam ossis. Sic neruus, quæ est pars feminalis, venæ tamen & arteriæ possunt regenerari aliquando. Per gena autem particulam tenuem, intelligit abneruationes illas lati muscoli ad oculos & palpebras & labra. Porro præputium Philot. exponit extremum glandis

HIPPOCR. APHOR.

sed *ἀκρότατον* hinc vocat Hipp. extremum vestis illius & cutis quæ glandem tegit, hoc non potest regenerari. Galenus tamen in arte parua pueros excipit, in quibus potest renasci. Aristo. lib. de histor. animal. his addit palpebras quæ regigni & coalescere non possunt. Cæterum, pars quæ ex carne est, augetur regenerata eadem substantia quæ fuit: iis verò conglutinatis quæ sunt diuisa coalescit.

SCHOLIA.

Prognosticum est de partium similarium ac solidarum abscissarum, aut disscissarum restauratione vel unione penitus impossibili. Cuius ratio generalis petenda est à natura ac prima conformatione partium similarium, quæ omnes sunt spermatica, etenim partes spermatica quales sunt, vena, arteria, nerui, ligamenta, tendines, cartilaginee, semel deperditæ aut diuisæ, nunquam regenerantur, ut vult Galenus: vel nunquam augetur aut ununtur ut hic scribit Hippocr. Quod enim Hippocr. hic accretionem appellat; Galenus generationem nominat. Quæ licet duo nomina sint, res tamen una atque eadem. Augeri enim partes hic dicuntur Hippocrati, quæ accessione seu appositione nouæ quantitatis secundum trinam dimensionem extenduntur, nouamque magnitudinem in toto acquirunt. Quo aulescendi modo, partes spermatica abscissæ augeri non possunt, quoniam earum magnitudine diminuta per abscissionem, nunquam possunt per aditionem nouæ substantiæ restitui, quæ intrinam dimensionem extendatur, quæque natura & forma eadem sit cum priore deperditæ. Diuisæ quidem partes spermatica, quæ non sunt penitus separatæ, per nutritionem, quæ reponitur
ex parte

ex parte alimento supplementum in defecta partis loco possunt auferre: possunt quoque auferre per accessionem materiae, cum poro ferruminantur ac glutinantur: sed illa materia, licet vera sit non auget semper omnes dimensiones, sed internum tantum spatium, quod est in laxitate replet: accessio vero materiae nec extendit corpus intrinsecam dimensionem: sed apponitur tantum ad unam partem, nempe ad labra partium diuersarum, nec est materia, quae natura & forma eadem sit cum priore diuisa, Galenus autem appellat regenerationem, restorationem partis perditae, quae fit per additionem nouae partis, quae additio fieri non potest sine generatione partis quae additur. Quae generatio partis nouae additae ad partem praeesistentem ac superstitem, est accretio partis eiusdem praeesistentis. Generatur ergo Galeno, pars quae additur, accrescit vero Hippocrati pars quae praeesiuit, accessione nouae partis quae generatur ac quae additur. Quod utrumque verum est & proprie atque accurate dictum. Cur vero partes spermaticae abscissae aut diuisae non regenerentur Galeno: aut non accrescant Hippocrati, nonnulli, causam ad materiae seminalis defectum: alij, ad facultatis conformatricis corruptionem aut cessationem: alij, ad siccitatem partium: alij, ad defectum caloris uteri, qui cum author sit primae conformationis praecipuus, non potest adesse in ista regeneratione: alij ad debilitatem partis mutilatae referunt. Quae omnia non videntur probabilia: Nam & sperma quotidie, sanguisque seminalis gignitur in venis, totoque corpore, qui si ad regenerationem venarum atque arteriarum saltem paruarum, ut voluit Galenus, suppetere possit, suppetet quoque ad regenerationem aliarum partium spermaticarum. Item, si suppetat ad incrementum corporis, suppetere quoque poterit ad regenerationem partium, videmus enim augeri partes

spermaticas, & caua vulnera etiam in decrepitis replere, cum tamen partium incrementum iam dudum cessauerit. Ratum quidem de regeneratione natura est silicium. Adde quoddam si dentibus regnandis materia spermatica suppetit etiam post vigesimum annum, suppetit etiam progignendis alijs partibus: nisi quis cum Realdo Columbo, existimet dentes non regigni sed eorum tantum appendices, radices verò omnium eorum efformari in matris utero: ita ut radices perpetuò remaneant, appendices sola euellantur & reuulsa regignantur. Neque corrupta est aut cessat facultas formatrix, cum ea partes sanguineas cauaque vulnera reparat. Neque siccitas impedit regenerationem: iudicio sunt pueri, in quibus partes omnes spermatica licet sicca sua natura sint, regignantur. Nec deest calor ille qui aderat in prima conformatione in utero, et cuius vi augetur totum corpus saltem ad constantem usque aetatem, & reparatur quod in cauitate vulnerum deperijt, licet extra uterum. Debilitas verò partis mutilata non esse potest impedimento istius regenerationis, cum videamus callum gigni in ossibus, partibus frigidissimis ac siccissimis. Ratio igitur istius impossibilis generationis petenda est ex multis. Partim ex defectu facultatis conformatricis, nam partes singulae, ut generentur, postulant certam figuram & formam, quam solum semen in utero, iudicium a parentibus in prima conformatione ut opifex praeberere potest, idque non nisi exuscitatum ab ingenio vi uteri, qui sopitam seminis vim & delitescentem in eo potestatem ad agendum extimulat. Non mirum ergo, si illa non regignantur, cum desit à quo & locus in quo formari ac figurari possint. Quoddam enim carnosae partes tam facile regenerentur, id fit, quia circumscriptio tam exactè definitam non habeant, quam vel ossa, aut aliae partes solidiores, sed eam magna ex parte mutuuntur à partibus quibus fouendis, muniendis & alendis à natura adaptatae sunt. Quod etiam

etiam suam generationem simplicem obtineant à carnosiss
partibus subiectis aut circumstantibus, quæ nata sunt sibi si-
militate reddere. Præterea, valida satis non est facultas forma-
trix ad regenerationem partis abscissæ, cum pars vulnerata
propter imbecillitatem malaque diathesin non possit alimento af-
fluenti figuram ac formam naturalem imponere tam cito,
quàm sit nec solum ad partis præexistentis regeneratio-
nem. Interdum etiam partes vicinæ impedimento sunt, quo-
minus fiat partium spermaticarum regeneratio. Si enim
partes spermaticæ quia duræ, sicca ac frigida sunt, non ad-
mittunt unionem naturalem: multo minus regenerationem
nouæ substantiæ: quod ea unio ac regeneratio, non nisi per
multos dies ne dicam menses fieri possit, ideo partes carnosæ
circumvicinæ & ambientes prius replent vacua spatia, quæ
possint exanguis illas partes frigida & sicca ex sanguine, eam
portionem quæ sibi deest, regignere. Aliquando etiam deficit
materia laudabilis ac necessaria ad generationem, & quæ
ad susceptionem formæ, partis apta non sit qualis erat ex
semine & menstruo sanguine, accedente etiam frigiditate
& imbecillitate partis quæ nequit alterare materiam &
commutare in partis substantiam. Accedit huc, quod natu-
ra non appetit infinitum: appetet autem si quid semel con-
formatum est, semper confirmaret, etiamsi abscissum aut di-
uisum esset, cessat enim natura ubi ea finem sibi propositum
est assecuta. Expleuit enim conformationem in utero, exple-
uit quoque mensuram ac augmentum corporis post annua-
tricesimum. His ergo absolutis operibus feriat ac cessat: non
cessat autem in regignendis partibus carnosiss quod illis o-
pus sit ad muniendas, fouendas & alendas cæteras partes, quæ
corpori tanquam stabilitatis firmamenta constituta sunt.
Proinde spermaticæ partes nec augentur nec regenerantur,
sed earum vulnera è quibus portio aliqua similis ablata
est, caua semper manent quod nihil eius locum quod ablatum

est reponi ac regigni possit: quod idem sit natura ac forma cum eo quod deperijt. Quo etiam carnis generatio qua propra ac facilis est, (quod ea nihil aliud sit quam sanguis medicriter ficitus & densatus) partis spermatica generatio, nem qua longo indiget tempore, anticipet. Carnosarum vero partium vulnera, caua si fuerint, non remaneant caua: nisi Chirurghi erratum sit cum sanguis illis perpetuo affluat, cuius appositione sensim producitur caro mollior ad partes reparandas. Item vulnera partium spermaticarum que sunt absque amissione portiois alicuius partis similis, & in quibus diuise sunt partes nec penitus separata: ita ut in illis subsit substantia poros ceu meatus continens per quos veluti per canales quosdam, alimentum, sensus & vita in partes diuisas diffunditur: non possunt uniri nec consolidari substantia quadam vere spermatica: sed tantum agglutinari & velut ferruminari interuentu pori ceu glutinis cuiusdam qui poros materiam habet à crudo quodam ac crasso humore qui pro alimento affunditur parti diuise.

A P H O R. X X:

H^N ἐν τῷ κοιλίῳ αἷμα χυθὴν ὄφρα φύσῃ, ἀνάγκη ἐκπιεῖσθαι.

Si in ventrem sanguis prater naturam effusus fuerit, & suppuretur est necess.

Hoc in confesso est: sanguinem omnem extra vasa hoc est, venas & arterias cauitatēque ventriculorum cordis naturalis promptè corrumpi. Per κοιλίῳ autem hīc intelligit κοιλίον & quod vocant μεσῆρω, hoc est maiores cauitates, vt thoracis, ventricu-

li, intestinorum, vesicæ, uteri, cerebro: in quas si effusus fuerit sanguis corrumpitur. Sed *κοιλίης* nomine intelligit præterea spatia illa inania totius musculosi generis, quæ aliquando spiritu & rore, aliquando sanguine (vt in ecchymosi & quando in musculis commota est inflammatio) replentur: qui sanguis ita effusus in partes illas depraucit.

SCHOLIA.

Sanguis conseruatur in venis non tam ex caloris temperie spirituumque libero motu in ipsis venis, vt putant Aristot. quum & reliquum corpus omne tepescat: quàm, ex earundem vngentia quadam vi & familiaritate: qua efficit, vt hæ naturalis & legitimus locus sint sanguinis, nec sanguinem intra se conceptum vnquam coire sinat: huius apertum id esto indicium, quod in caduerum venis refrigeratus etiam sanguis non concreseat, quem tamen in viuientium intestina aut in ventriculum ac vesicam irruentem, tepor à concretionem non præseruat. Conseruatur etiam in arteriis, ventriculis cordis & cerebri lacuna. Sanguis autem solus inter humores concreseat, vel propter fibras, vt vult Aristot. vel ob pinguedinem, qua refrigerata gelaescit. reliqui verò humores fusi & liquidi permaneant, etiam extra corpus. Si ergo ex his locis in quibus continetur secundum naturam, effundatur præter naturam, vel in insignes quasdam cavitates vt ventriculum, intestina, thoracem, uterum, vesicam: vel in spatia inania musculorum: vel in poros sensum effugientes: necesse est vt suppuretur, hoc est, corrumpatur ac putredinem

contrahat, si modo diutius in illis moram trahat. Sic enim sanguis in utero contentus, licet secundum naturam illic contineatur. si diutius, ut ad quinque aut sex menses retineatur, putrescet necessarium.

APHOR. XXI.

TὍτι μαρμαρίσσι κροῶν ἢ αιμορροΐδων ἐπιμαρμαρίων ἢ μανίας λύσις.

In sanis si varices, vel hæmorrhoides superueniant, insaniæ solutio.

Galen. initio porrhæ. scribit ex consuetudine hominũ *μαρμαρίσσι* dici de iis qui sine febre insaniũt & ita *μανία* est insania sine febre. Tamen sæpe apud Galen. mania, est insania excitata à flaua bile. Mania itaque dicitur bifariam: generaliter vt extendatur ad maniam ex flaua bile, & ad melancholiam. minus generaliter de ea, quæ est à flaua bile, hoc loco dicitur de melancholica & insania à succo melancholico, vt positum sit genus pro specie. Hęc autem sententia, est exemplum transpositionis materiæ in alium locum, seu *μεταστάσις*, idque salubriter. Nam ea materia quæ in cerebro faciebat melancholiam, est conuersa ad hæmorrhoidas, & extra, vnde varices. Vtix nascitur aliquando in testiculis, genis, mammis, in ventre infra vmbilicum, mulieribus præsertim vbi multos liberos pepererunt, tamen quia magna ex parte nascitur in crure hoc modo intelligimus cum Galen. Transposita ergo materia illa crassa, cessat mania, id est, melancholia interprete Galeno.

Ratio

Ratio autem cur ita exponat est, quia hæmorrhoides & varicosæ venæ fieri solent ab humore crasso & melancholico, mista aliquando pituita crassa. Porro constat hoc ipso, quod in melancholia prodest detrahere sanguinem è cruribus & malleolis imitatione naturæ. Constat & exemplo melancholici illius, qui dum noëta vagaretur per vias, forte vulneratus est in crure, & multo effuso sanguine, melancholia est liberatus.

S C H O L I A.

Varix in uniuersum, dilatio venarum est: propriè verò teste Hipp. libro de ulceribus, venarum in cruribus tumor, cum cutis nigrore: idque modò plenis venis in superficie modò in profundo. Causa est sanguis multus & crassus, qui non facile cedit, sed cui contrà cedere vena cogitur, præsertim verò flatulentus, qualis melancholicus est aliquando & pituitosus, ut in his qui bibunt aquas lacustres apud Hipp. lib. de aëre, locis & aquis: nascuntur varices potissimum in cruribus ob sanguinis eiusmodi grauitatem: aliquando, in ima parte ventris sub umbilico, & circa testiculos & scrotum, atque in ipsis etiam inguinibus. Varices ergo si sponte nascantur, breuem vitam significant, ut ait Hippo. in lib. de aëre, locis & aquis. Si verò aliis morbis succedant, bono sunt. Soluunt enim gibbositatem, libro de articulis apud Hippoc. Soluunt & insaniam siue à succo melancholico, siue ab atrabile obortam: quia materiam auocant & abducunt à partibus principibus ad ignobiles. Hæmorrhoides verò eandem materiam euacuant, ut supra dictum est Aph. 17.

Οκότα ῥήγματα ἐν τῷ τράχη εἰς πύς ἀγνάνας καὶ ἀβαίρει,
φλεβοτομία λύει.

Ruptiones quæ ex dorso ad cubitum descendunt, venæ
sectio soluit.

Sive legamus ῥήγματα, id est, rupta: sive ῥεύματα, id
est, fluxiones: sive ἀλγήματα, id est, dolores, omnia
vera sunt. ῥήγμα, est ubi fibræ musculis intertextæ di-
uelluntur & solvantur. ῥεύματα, erunt fluxiones à cere-
bro in spinam & dorsum: ἀλγήματα, dolores à plenitu-
dine sanguinei humoris, biliosi, ac flatulenti, quæ de-
cumbit in dorsum. Quæritur, si quid diuulsam sit, aut
ruptum in fibroso genere musculorum, an confert ve-
næ sectio in cubito? Confert, quia eo modo vacuatur
materia quæ ἐν τῷ ῥήγματι, erat abitura in suppuratio-
nem & abscessum. Nam ubi consilium est prohibendæ
suppurationis in parte aliqua nobili, sæpe singulare
remedium est phlebotomia. Si ῥεύματα, legas confert
similiter venæ sectio in fluxionibus capitis præsertim
sanguineis. Si ἀλγήματα, videmus in dolore graui, præ-
stantissimum esse remedium, venæ sectionem. Sed
difficultas est cuius venæ sectio soluat morbum: an
venam secabimus, ex eadem parte in quam vergit
ruptum, fluxio, aut dolor? Galen. vult ita fieri, quia in-
quit, eò natura vergit. tamen (ne fallare) in his pericu-
lum est, ne si sanguis initio detrahatur ex eodem bra-
chio, fiat brachij paralysis. Quare initio & dum nor-
dum consistit fluxio præstat sanguinem mittere ex
malleolis, & crute respondente ex eodem latere, aut
etiam ex altero brachio opposito. At ubi constiterit
fluxio

fluxio minore cum periculo poterit secari vena eiusdem brachij.

SCHOLIA.

Fluxio omnis à quacunq[ue] causa ortum habeat, euacuanda, deriuanda atque reuellenda ab ea parte, in quam sit fluxio: ergo vel dolori, vel ruptioni, vel fluxioni ex dorso, ceruice & quandoque ex omoplatarum musculis per brachium ad cubitum descendenti, remedium præstantissimum exhibet venæ sectio, non in brachio affecto, sed à crure, aut opposito brachio.

APHOR. XXIII.

Ην φόβος ἢ δυσθυμία πολλῶ χρόνῳ διατελήῃ, μελαγχολικὸν τὸ ἴδιον.

Smetus atque mæstitia longo tempore perseverent, melancholicum signum est.

Galenus tertio de locis affectis ex Diocle multa colligit melancholiæ signa. Hippocra. tamen (vt est breuis) duobus his signis omnia collegit. Ex eodem Galen. meminisse debemus, quod redundans in corpore sanguis crassus & melancholicus, nisi vacuetur, putrescet, & contrahet malignam quandam qualitatem, vnde febres, melancholiæ, morbi, & si serpat ad partes exteriores cancri, phagædenæ, terminthi, furunculi, &c. Quare repurgetur is sanguis vel medicamentis vel phlebotomia. Ponamus aliquem qui metuat & mæstus sit, non ex pro-

Y ij

HIPPOCR. APHOR.

pria natura. (Quibus enim calor natiuus in corde & vitalis quoque est languidior, ij solent esse meticolosi & sæpe mœstiores) sed præter consuetudinem & sine causa manifesta, ita vt nequeat reddere rationem eius metus & mœstitiæ, quæ etiam longo tempore perseuerent: atra bilis significatur. hæc ergo sententia facit ad præcognitionem & præterea curationem, quia indicatur remedium: purgatio scilicet, phlebotomia, vitæ ratio sanguinem attenuas. Possunt tamen excitari illa duo, à causa externa ad eò vt si diu perseuerent, certum sit subesse causam internam. Quum itaque causa externa iungi possit cum interna, ponamus quatuor aut quinque, quibus adferatur triste aliquod nuntium. hi omnes metu statim & mœrore percellentur. Sed aliis quidem statim euanescent is metus & mœstitia: in aliis vero (procliuoribus videlicet ad timorem & mœrorem, vt pote habentibus causam internam) diutius perseuerabunt. Aliquando sola est causa interna, propter naturam succi melancholici, qui cum putruit, edit mille miracula, vt enthousiasmum, &c. Queritur an huiusmodi metus & mœstitia, sint à calore an à qualitate humoris melancholici? Verisimile est esse à qualitate indicibili, & malignitate quadam contracta, propter non repurgatum humorem melancholicum, vnde spectra illa, visa miranda & phantasmata. Alia ratio est quia animâ nostrâ, cum re vera constet ex puro æthere & splendido, læditur ab obscuro spiritu & caliginoso, habetque odio tenebras. Dum ergò vapores à succo melancholico sursum attolluntur & animæ obuersantur, hæc eos grauâtè fert, indu-

inducunturque pauores & tristitiæ. Quare hæc videntur induci, & à colore succi melancholici & ab infabili eius qualitate.

S C H O L I A.

Timor & mæror, qui opiniones sunt mali, hic presentis ille futuri, ad desipientiam melancholicam se habent: partim vt signum, partim vt causa & signum pathognomicum. Vt signum quidem cum vtriusque affectus causa interna est & nullomodo manifesta: qualis est humor melancholicus qui cerebrum obsidet, vel quod fit sæpius, cor primum, quod est origo perturbationum animi, inde verò cerebrum qui mentem trahet in consensum. Is enim humor, veluti externa tenebra omnibus pauorem inducunt, nisi vel audaces admodum, vel philosophia præceptis instructi confirmatique fuerint. ita, colore suo atro & tenebris simili timorem parit & mærorem, multaque eiusmodi falsa animo representat, que tamen vera ob facultatis ratiocinatricis deprauationem reputantur. Nam & humores & partium temperamenta animi actiones mutant. Calor autem niger humoris melancholici id præstat, non quòd qualitas sit actiua, aut quòd priuatio (vt tenebra) imprimat in visum: aut calor, non temperamentum, mores variet, vt Galeno obiicit Auerroes: sed quia ex temperamento tum humorum, tum partium solidarum consequitur: temperamentum verò humoris non solum prima qualitate, sed secunda, vt splendore, vel obscuritate, functionibus animi confert. Sic sanguis letitiam inducit, melancholicus humor, metum. Dum enim animalis spiritus simul cum cerebri substantia nigrore inficitur, fit, vt speciem quamlibet externam horridè recipiat, & eum mærore, non secus quàm si triste esset, quod recipitur: quasi animus è puro æthere, splendidoque spiritu gaudeat, im-

Y ilj

puro ac tenebricoso ladatur. Quod si permiscetur sanguis per interualla lætitia signa eduntur: interdumque dum sanguis vritur, quia magis quam ante splendet, spes animo, vigor & alacritas oboriuntur: eademque ratione, incalente humore melancholico, profusi interdum risus eduntur: raro tamen & mox refugit (aut ille) sanguis metu, reditque sollicita suspicio. Metus ergo & mæror signa sunt certissima, eaque pathogmonica melancholia, quando manifesta adest causa & occasio euidens, qua timorem & mærorem verè possit inducere: que si diutius quam pro causa ratione perseuerent, cerebri temperamentum immutant, indeque melancholicum inferunt & significant: Generant enim & in circuitu sese iuuant & augent, timor, mæror, & melancholia. Nam melancholia inseri timorem & mærorem, & hæc duo generant melancholiam, quamuis à causa euidenti ortum habeant, vnaqueque tamen earum effectum sibi debitum producit, citius aut tardius pro ratione causa generantis, que vel valida est aut imbecilla, & pro corporis præparatione, alij enim in timorem ac mærorem promptius incidunt, alij difficilius. Parat autem ad hæc non parum pusillanimitas & cordis languor, qualis est in pueris aut mulieribus.

APHOR. XXIII.

EΝτίρωρ λιὸν ἄγκοπῆν τῆς λεπτοῦν τι, ἢ ξυμφύει.

SI quod gracile intestinum persectum sit, non coalescit.

Hic Aphorismus est pars Apho. 18. huius lib. quare ex Galeni sententia potest hinc expungi.

APHOR.

EΡυσίπelas, ἐξ ἄθεν ἰσὺ εἰσω ἡσπίπεδον ἐκ ἀγαθόν· ἐσωθεν ὅτι
 ζῶ ἀγαθόν.

Erysipelas foris intrò conuerti, malum: intus verò foras
 existere, bonum.

Particulare est exemplum, quod tamen generalius
 licet intelligere. Partes externæ sunt ignobiliore
 internis, infimæ superioribus. Optima itaque trásmu-
 tatio est materiæ aut morbi à partibus internis ad ex-
 ternas, & à summis ad infimas. Ob id docet experien-
 tia in erysipelate non esse repellendum: valdè refriger-
 sed (initio præsertim) vtendum esse potius temperan-
 tibus, vt aqueis & frigidis.

SCHOLIA.

Quemadmodum à nobili parte ad ignobiliorem decu-
 bitus materia laudatur: ita ab ignobili ad nobiliorem
 recursus vel doloris, vel alterius mali, in malis habendus:
 At partes superiores sunt nobiliores inferioribus, & inte-
 riores exterioribus. Ergo humorum translatio quæ fit ad
 exteriora relictis interioribus salutaris est, vt signum, &
 causa: siquidem & natura robur, victoriam, atque rectam
 rationem significat, & partes principes à morbo liberat.
 Contrà fit in conuersione humorum ab exterioribus ad inte-
 riora. Cuius salubris & insalubris translationis exemplum
 hic proponitur in erysipelate: nã materiæ decubitus ad cutè
 nullo in visceribus superstite foco mediocris nature domi-
 natus supra materiam signū est, vt excretio perfecta: ita vt
 præstaret interiorem materiã per aluū & urinas ferri, dū-
 modò sine molestia natura fieret, quàm ad cutim transferri.

Y iiij

At inquires, cur igitur in Erysipelate faciei & pectoris, non solum purgamus, sanguinem mittimus, sed etiam frigida atque humida admoventur? Quod enim ad purgationem attinet, stante fluxione, ea non videtur commoda, quod nature motum alio convertat, quod materia adhuc cruda sit nec via factis expedita ac patentes. Sanguinis quoque missio à superficie ad intima, corporis materiam trahit, admot a quoque frigida intro repellunt ab externis. Praestat ergo, inquires, sumptis intus refrigerantibus atque humectantibus ut sero lactis, iulepis, apohematibus hanc vim habentibus temperare sanguinis ac bilis feruorem, forisque admotis cucurbitulis cum profundo scarificatu educere quod sub cute negotium facessit, quam supradictis remediis uti. Reuera, reuocatio materiae ab exterioribus ad interiora difficilis ac molesta est per medicamenta, sed haec qua instituitur in erysipelate non tam ad coniuncta, quam ad antecedentis materiae euacuationem suscipitur. Accedit huc, quod ea retractio humoris non minus bonis acri rebus fieri hic potest, quam ea qua natura ductu fit: exempli gratia in parotidibus intro recurrentibus, in quo recursum per sepe omnia symptomata mitiora redduntur, quod nimirum insignis consequatur vacuatio per alium & urinas: missio quoque sanguinis, non tam reuocat sanguinem ad intima quam refrigerat: neque tam frigidis & humidis in erysipelate utimur, ut repellamus quam ut temperemus: adde quod repellentium usus reformidandus in morbis malignis, natura debili, & materia tum acritum copiosa, cum viscerum incendio coniuncta: item in inflammatione pulmonum pleurae, & thoracis, quod repulsus sanguis pulmonis plenitudinem augeat.

A P H O R. XXVI.

Ὁ Κρίσις ἐν τοῖς κελύσσι τοῦ ἰσθμοῦ τῆς κοιλίας, ὡς ἐκ κοιλίας λείπει.

Qui-

Q Vibus in febris ardentibus tremores fiunt, delirio solvuntur.

Q Vibus in ardentibus febris. Hæc sententia dubia est, ob id existimavit Gal. esse iateriectam. Quidam sic intelligendam dicant: Quod si sit febris ardens & succedat tremor, cessabit febris. Si superveniat delirium, solvet tremorem & febrem: quod tamē falsum est. Nam, Epid. Pythioni igne, id est, febre ardente correpto, primis statim diebus obortus est tremor & delirium, neque tamen tremore quievit febris. neque delirio tremor, neque simul his duobus febris ardens. Præterea non est verisimile, quod in febre ardente tota materia inclusa sit venis & arteriis, & ad nervos transferatur, atque ita à tremore & delirio sedetur febris. Verū est, quod in febre ardente excitentur tremores. Sed perniciosum est. Tum autē spectare debemus an excitentur initio (vt Pythioni accidit) an progressu morbo, & post initia, vt in statibus aliquando, & aliquando sub mortem, quod est initium convulsionis quam sequatur mors. Difficultas est, an tremor ille sit lethalis. Potest esse. Nam, si circa initia contremiscat æger propter exolutas vires (quod tamen raro fit) lethale est. Si tremor ob multitudinem materiæ aggravantis nervos, non est lethale. Ac, quia circa initia morborum multis de causis potest esse prostrata virtus, vbi ad ægrum accesserimus, rationem inibimus vnde potest esse illa vitium imbecillitas: interrogabimusque, an præcesserit longa vigilia, longus labor, fames longa, immoderata Venus. Si neque Venus, nec vlla alia causa præcesserit, oportet ægrum imbecillum esse ob multitudinem materiæ, quæ nervos occupat.

& naturam ipsam aggrauat: & tum detracto sanguine
 resurgit natura, & reuiuiscit pulsus antea languidus. At
 tremor à vehementia & malignitate morbi, aut à cau-
 sis illis externis lethalis est. Quòd si verò, post initia
 tremat æger, signū est quod vis motrix est infirma, est-
 que principium conuulsionis, resiccatis videlicet ner-
 uis (vnde etiam dicitur is tremor *αααααα*) & multa
 tum salutis est spes. Itaque non debemus expectare, vt
 à tremore semper soluatur febris ardens. In eiusmodi
 igitur febribus ardentibus, tremores circa initia indi-
 cant neruofum genus grauari, vel qualitate vel quan-
 titate materiæ (vt diximus :) ita neruoforum affectu
 communicato ipsi principio, hoc est, cerebro, fit deli-
 rium. Tremor tamen & delirium non semper sedant
 febrem ardentem, neque soluunt semper.

SCHOLIA.

Quod in vno aut paucis vidit, quasi vniuersale scripsit
 estque exemplum potius translationis quàm solutionis:
 morbi, non enim soluitur morbus qui in grauiorem transm-
 utatur: aut qui à parte ignobili ad nobilem transi-
 tatur: hoc fit, cum deliriū soluit tremores in ardoribus: traducitur enim
 humor biliosus è venis in neruos, & à neruis in cerebrum.
 Proinde in febribus ardentibus, tremorem delirium fere ex-
 cipit ad perniciem ægri: vide tamen, an humor biliosus qui
 calidus ac tenuis est, tremorem excitare possit. Tremor enim
 à frigida causa meatus infarciēte ac spiritum intercipientē
 fieri solet. Sic enim Galeno, due tremoris causa: vna ob-
 structio neruorum à succis multis, lentis, crassis: altera facul-
 tatis motricis imbecillitas ex frigida intemperie contracta.
 At in febre ardente, due ille causa consistere nequeunt. An
 ergo tremor hic non verus, sed potius palpitatio ceu motus
 ali-

aliquis tremulus intelligendus? qui in febris ardentibus excitatur à vaporibus acris sursum continuo ascendenti-
bus nervorum principia vellicantibus, ipsisque nervis à se
vapores istos expellere conantibus: in quo conatu nervi tre-
mulo motu concutiuntur, dum excutiant vapores illos sibi
noxios: quos si in meninges substantiamque cerebri excusse-
runt, delirium suboritur, cessatque tremor, qui in delirium
degenerat per translationem vaporis acris.

APHOR. XXVII.

Ὅσοι ἐμπυοὶ ἢ ὑδρωπικοὶ καὶ τῆνον, ἐκρύντες σὺ
πύον, ἢ τὸ ὕδωρ ἀθροῦν πάντας ἀποκίωθαι.

Quicumque empyi, aut hydropici vrunur aut secan-
tur, si pus aut aqua uniuersim affluerint, omnino
moriuntur.

Magna vis est huius sententiæ: neq; solum debet
intelligi in suppuratis & hydropicis, sed etiã in
omni magno abscessu, siue interior sit, siue exterior, &
maximè vbi suspicamur magnas esse in parte & mul-
tas arterias ac venas. Vt in liene (qui multas habet ar-
terias ac venas) si quis abscessus rumpatur, periculum
est ne statim moriatur eger. Nam pus in abscessu diu-
tius retentũ erodit venas & arterias, quibus disraptis
effluit & euanescit vnà cum pure multus spiritus vita-
lis: vnde animi deliquiũ ac syncope & hinc mors sepe
intra duas horas. Item fit in partibus omnibus quæ
multis ac magnis præditæ sunt arteriis ac venis. Cete-
rũ (vt veniam ad sententiã Hip. ipse ἐμπύς vocare solet
quibus effusum est pus in spatium thoracis. Accidit
aliquando, vt pus illud non repurgetur in 40. diebus
ab eodie, à quo facta est ruptio. Post illud itaque
semper mora longiore pulmones erodit & tabem

facit. Sic (vt & pus) aqua hydropicorum contrahit
 malignitatē quandam & putrescit, & putrefacta cor-
 rumpit partes vicinas. Hinc fit, vt iis mortuis reperias
 aquam lixiuio similem, omentum putre, viscera veluti
 syderata & *καταρρακτωδης*. Ob id rectē præcipit Hipp. vbi
 agitur de visione & sectione hydropicorum aut sup-
 puratorum, animaduertendum esse, vt non confestim
 sed paulatim aquam vel pus vacuemus: hoc est, opor-
 tet primūm facere viam aperta cute scalpello, inciso-
 rio, vel cauterio præsertim pōtentiali quod tutius est,
 & minorem infert dolorem: deinde habendum scalp-
 ellum acutatum, vt fiat via angustior materia; hoc
 est, puri aut aquæ: quo peracto inducatur linamentū
 è ligno crudo, quo ita paulatim educatur pus aut a-
 qua. Sed hodie rectius fit, & tutius. Habemus enim cā-
 nulas quasdam quas immittimus. Hisque apertis (vt
 in cantharis illis stanneis fit) tantum educitur aqua,
 quantum volueris. Oportet autem semel in die aquā
 detrahere, quantum vires sustinere poterunt, & ita
 singulis diebus faciemus vsque ad 12. diem. Exactis 12.
 diebus, die 13. si quid videbitur reliquum, totum si-
 mul poterit extrahi, aut certē, si viribus metuis ma-
 gna pars. Post 13. diem, si quid regenerabitur eo modo
 oportebit extrahere paulatim. Sed interim vti ratio-
 ne vitæ quæ siccet reliquum, & remediis quæ siccent,
 simulque erunt fouendæ vires ægri. Sed sequitur ne,
 peractis his omnibus quæ ex arte sunt, seruari debere
 ægrum? minimè verò, quia oportet secare aut vtere
 nondum confectis viribus ægri. Item sine febre: aut si
 ex febre laboret, id faciendum est in intermissione vel
 remissione. Deinde id fiat priusquā aqua aut pus pu-
 trescāt & viscera corrūpant. Præterea nō est expectā-
 da cachexia. Si quis igitur accerlatur ad suppuratos
 & hy-

& hydropicos, oportet primum scire an sit vrendū, an fecadū, ne ene. Si hydropi. iam incidit in cachexiā aut tabem, si vires sint languidiore, si febris adest, cōiuncta præsertim cachexia, vel infimis vitibus: si præterea humor iam est putrefactus vt affecta sint vilcera, nihil est tentandum: sed totum Deo committendum. Fingamus ista non adesse, tum secabimus vt diximus. Sed ante sectionem & vsturam Hippocrates instituit multum lac aut alimentum aliquod boni succi. Quæritur an in aqua inter cutem seu leucophlegmatia propriè dicta sit secandum aut vstulandum aliis locis quàm in ascite? In aqua inter cutem secare oportet, aut vrere in parte interiore tibiæ 4. digitis supra malleolos, secare oportet crura: aliquando in brachio supra manum, &c. In ascite verò in ventre fere sub vmbilico recta linea ducta aut etiam ilibus (qua præsertim parte minus est carnis fere inter vmbilicum & à coxa loco decliui. Iam in suppuratis, aiunt nonnulli non esse perforandam tunicam succingentem costas, quòd ij postea vel moriantur, vel viuant cum fistula. Potest tamen confodi (alioqui cū sit crassior non posset effluere pus) ita vt neque moriantur, neque (si rectè & diligenter cures) remaneat fistula. Vidimus duos, quorum alter aperto thorace interiit: alter vixit cum fistula. Poterimus ergo in his vt primum vesicationibus: deinde cauteriis potencialibus: tum si ea non sufficiant, veniemus ad actualia. In quibus primo (Exempli gratia, poterit esse vsus spongiæ, quæ igni can descat, aut etiam sub eis vel (vt alicubi facit Hippo.) fungorum. Postremo vsurpabimus cauteria metallorum. Post veniemus (si opus est) ad *αυραυριστο*. Adhibetur autem cauteria in suppu-

tatis duplici ratione, tū, vt diuertatur fluxio à capite in thoracem & pulmones: tum, vt vacuetur materia in thorace conclusa. Quare hic vremus aut secabimus sub mento, sub mammis, sub scapulis, vt materia per vias apertas defluat. In summa secandum & vradum ex consilio Hippocratis, loco maximè infimo & decliui vbi sentitur strepitus aquæ aut puris. Verū quia fieri potest vt pus vel aqua (est enim aliquando hydrops thoracis) sit in alio, & alio loco, quæritur an inter costas, in costis ipsiis perfodere oporteat. Est locus apud Hippocratem in libro de internis affect. vbi Terebra aperit os costæ, quod mirum est & alienū ab hac ætate. Quocirca nonnulli volunt thoracem aperiri inter 3. & 4. costas: alij inter 4. & 5. alij inter 5. & 6. melius sane multo est inter 4. & 5. costam qui locus est magis carne vacuus, minusque habet periculi. Ibidem videas cauitatem quandam in præpinguibus, & medium quoddam interstitium inter extremitates obliquorum musculorum, epigastrii & rectorum.

SCHOLIA.

Non sunt secandi aut vrendi omnes empyi aut hydro-pici, sed qui alijs remedijs quantumuis generosis curari non potuerunt: Extremis enim morbis extrema remedia. Sectio autem & vrsio, extrema hic sunt remedia. In quibus vt & in omnibus alijs insignibus euacuationibus ea seruanda cautio, ne confertim pus aut aqua effluat, sed sensim & per interualla: Periculosa enim omnis qua fit confertim vacuatio, quod ex ea animi deliquium & virium iactura sequantur, que postea facile restitui non possint, multo spiritu ab osculis arteriarum qua ad aperta sunt, ob magnam distensionem, cum pure aut aqua excreto: quod etiam si qui malo vtuntur succo per purgationes exoluuntur, multo ma-
gis

gis qui pure aut aqua putri abundant, facilius enim natura vitium quam inopiam patitur, nam inopia nullo modo recreari potest. Sic enim videas tempore multa caritatis & inopia rerum, homines facilius vitiosum ferre victum quam inopiam. adde quod aëris paulò frigidioris ingressus in locū calidum factum vacuum, per puris aut aqua excretionem immodicam, vapores putres in cor & arterias repellit: unde deliquium animi viriumque infirmitas suboritur. Sic enim qui ex locis repentibus frigidissimas specus subeunt facillimè exoluntur. Qua autem parte sectio aut vstio faciendā sit tum in suppuratis tum in hydropicis vide apud Paulum Æginetam cap. 50. lib. 6. & apud Pareum nostrum lib. 2. de tumoribus præter naturam.

APHOR. XXVIII.

EΝυχοὶ ἔ ποδαγραῖσιν, ἔ φάλακροι γίνονται.

Eunuchi podagra non laborant nec calui sunt.

Eunuchi castrati dicuntur propriè quibus olim collidebantur digitis testiculi, ne gignerent: & ij potissimum reginis & prædiuitibus mulieribus in deliciis erant. Dicuntur etiam Eunuchi qui nati sunt sine testiculis, vel quibus ante pubertatem testiculi sunt excelsi, & aliquando totus coles. De quo genere Eunuchorum hîc loquitur, non de collisis. Hęc sententia falsa est, ob id Gal. excusat Hippoc. Nam, inquit, tempore Hîp. Eunuchi podagra nō laborabāt propterea quod non utebantur ocio, venere & intemperato vini usu acrioris & fortioris. Nūc cum contra omnia fiât, nihil mirum eos podagrâ quoque incurere. Oci ū enim multa recremēta colligit in corpore. Vi nū robustius (tenui? maximè) nervos calefacit, mollit,

debiliorēque reddit. Venus magnam partem seminalis materię, qua nerui nutriuntur, subtrahit. Alimento ergo destituti nerui resiccantur, debilitantur, vt faciliē recipiāt fluxiones humorum, quos adhuc crudos cum non cōcoquant, replentur excrementis vnde podagra. Et eam ob causam veteres sinxerunt Bacchum & venerem esse podagrę parentes, quod nasci soleat ex intemperante victu ac luxu & immodico coitu. Quin etiam Eunuchi nō caluescunt. Caluities fit propter inopiam alimenti seu propter resiccationem materię pilorum, & nimiam raritatem cutis. Gignuntur enim pili à mediocri humiditate, & mediocri raritate cutis. Atqui Eunuchi (cum ob testium excētionem redditi sūt mulieribus similes) multam habent humiditatem: densiore quoque sunt cute. Quare nō mirum est si non caluescunt. Eadem autem ratione efficiuntur calui anteriore parte capitis: citius quā posteriore, quia in syncipite (quod rarum est) minus cuti firmiter hærent, in occipite densiore pili altius & firmitus radices agunt.

S C H O L I A.

Hoc pronunciatum, potius Hippocratis suaque etatis & memorię experientia, quā ulla ratione constat. Nam Eunuchos, mulieres & pueros videre licet, qui podagrę laborent & calui fiant.

A P H O R. X X I X.

Γωνὴ ἢ ποδᾶ γρηῖ, ἢ μὴ τὰ κρῖτα μείωσιν αὐτῆς ἐκλίπει.

Mulier podagrâ non laborat, ni ipsam menstrua defecerint.

Hæc quoque sententia vera fuit seculo Hippocr. Postea verd conuersa mulierum vita ad luxum & libidinem, eæ cœperunt podagra laborare, antequam menses deficerent. Ob id Seneca in quadam epistola inuehitur in mulieres Romanas, quod sua vitæ ratione immoderata & intemperante fecerint Hippoc. mendacem. *Nisi menstrua deficiant aut pauciora fluant.* Nunc mulieres experiuntur eiusmodi dolores, & antequam deficiant menses, & cum parçè fluunt & cum mediocriter.

S C H O L I A.

Magnum mulieri aduersus morbos omnes præsidium; menstruorum excretio legitima: qua efficit ut mulier minus laboret podagra, quàm vir.

APHOR. XXX.

Πλις ὑποδ ἀγρᾶ πρὸ τῆ ἀποδοιασµῆ.

PVer podagra non laborat ante veneris usum.

Nisi hæreditarius sit morbus. Vidimus enim etiâ natos tantum decem annos laborasse. Tempore Hip. pueri non cõflitabantur podagra ante usum veneris. Nunc verò cõflitantur, fortasse quia contraxerunt morbum à parentibus, vel quia cælum hoc gallicum diuersum est à Coo. In usu veneris, & in pueritate fit commotio totius naturæ, & pars seminalis

Z

incipit commoueri, ita vt fiant multæ passiones natura. Hinc aliquando fit deflexio ad articulos (præfertim si sint imbecilliores) vnde arthritici morbi & podagra.

SCHOLIA.

QUum in pueris & Eunuchis omnes podagra causa conuenire possint præter coitum, videtur Hipp. maximam generationis podagra partem veneri referre acceptam.

APHOR. XXXI.

Ούνας ὀρθαλμῶν ἀκριτοπιάν, ἢ λατρεῖν, ἢ πνεῖν, ἢ φλεβοτομίη ἢ φαρμακείη λύει.

Oculorum dolores meri potio, aut balneum, aut fomentum aut phlebotomia, aut purgatio soluit.

HÆc sententia pertinet ad curationem. Hip. hoc non solū loco eius meminit, sed & multis in locis. Sic. Gal. vt li. 6. simpl. cap. de abrotano. lib. 3. meth. med. & c. de different. feb. vbi etiam Hip. excusat, quod reprehendatur à multis, quia sine distinctione scripserit. Ex horum numero est Celsus, quia, inquit, Hippo. non annotauit causas, neq; remedia distinxit. Superest scire quomodo remedia distinguamus. Celsus tria tantum enumerat, venæ sectionem, balneū, & medicamentum. Oribasius quatuor, non enim apud eum legitur πνεῖν fomentum. Gal. tamen agnoscit: & rectè. Nunc sciendam quomodo & quando vti liceat vino meraciore in doloribus oculorum. Priusquam vtamur vino, diligenter animaduertere oportet, an corpus egeat purga-

purgatione, an phlebotomia. Perpetuo enim putandum est corpus, si sit cacochymum. Si plethoricum, adhibenda venæ sectio. Post, habebimus rationem capitis, quia fortasse calidius est: & attrahit excrementa à reliquo corpore. Si intelligamus plenum esse caput, detrahetur sanguis è cephalica. Ponamus non esse plethoricum, aut cacochymum corpus, caput non abundare excrementis, si venule oculorum fuerint repletæ crasso & pituitoso humore, ita ut turgeant, vinum instituemus. Nam si vino utaris incommodè & in corporis aut capitis plenitudine sanguinea vel phlegmatica, quum illud humores comoueat, periculum est, ne inducatur vel apoplexia, vel febris ardens, vel tabes, &c. Sed quod vinum præscribemus? quod sit substantia tenue, colore giluum seu clarum (quale Narbonense) odorem, & ætate antiquum, & in summa sua vi, & quod vetustate non fugerit. Hoc vinum calefacit, extenuat & discutit crassam illam materiam. Veteres enim existimabant omnia senescere præter vinum, & idem ætate reddi calidius ac validius, quod tamen nostratibus non accidit. Iam oportet vinum illud bibere amplo vase ut patera, quia ubi sic bibitur oculi in vas inhiant, simulque quodammodo absorbent & concipiunt vaporem vini, ut discutatur crassus ille humor. Ob id, iis qui laborant cruditate oculorum, imperamus ut bibant ex vasis amplis. Non satis est. Debet propinari vinum magna quantitate, ita ut oculis excutiantur lachrymæ. Alia dubitatio est (quod hic scripsit Hippocrates; *Meri portio.*) an debeat dilui vinum nec ne? Aëcius putat diluendum esse ei, qui consuevit: sed minus quàm pro consuetudine, & præterea affundit aquam calidam ut citius penetrer. At non assuetis vino diluto non putat diluendum

Z ij

esse. His cognitis sciendum quando dandum sit vinū an in ieiunio? an permittum aliis cibis? omnes ferè exhibent in ieiunio. Sed in Ep. interdicitur vinum ieiunis, qui præsertim fuerint capite imbecillo. Itaque dabitur in ieiunio ei qui capite firmo fuerit: cum aliis cibis ei qui infirmo. Gal. & alij veteres medici dabant à balneo: sed id propter consuetudinem balnearum. *Balneum.* Hoc conuenit similiter habita prius ratione corporis & capitis. Sed vbi ita crassa pituita inhæserit oculis præparata prius fomentis materia conuenit balneum. Alias hoc maximè conuenit vbi acris & tenuis est humor. item in œdematosis tumoribus cum Aëtio. Vt in acribus & biliosis cum Gal. *περὶ* potro nomine intelligit Hipp. omnem externam calefactionem, siue fiat igne, siue balneis, siue lintcolis, siue suffimentis, siue spongiis. Hic agit præsertim de fotu qui fit molli spongia (vt explicat Gal. 6. Epid. imbuta aqua calida. Hodie tamen vti possumus fomentis è decocto chamæmeli, meliloti, maluæ, bismaluæ, aliquando (vbi calor est) ex decocto psyllij, Gal. magis probat spongas quàm sacculos è psyllio, vbi calor est, ex violio, rosis, &c. Debemus autem fouere oculos longè à cibo bis aut ter in die, aut etiam sæpius pro magnitudine doloris. Iam vero venę sectio conuenit in redundantia sanguinis: medicamentum in cacochymia. Præterea dicebat ante, *Lippientem* alui profluuiū capl bonum. Quare imitatione naturæ si sit oculorum dolor à bile acris aut pituita vel crassa, vel salsa, non incommodum erit purgare per deiectiones: & asserit Galen. se multos ophthalmicos curasse sola purgatione.

§ CHQ.

SCHOLIA.

Quod pro ratione causse instituenda sit curatio in omni morborum at que symptomatum genere, oculorum dolentium exemplo ostenditur. Variæ enim sunt oculorum dolentium cause: quibus singulis sua ac propria remedia adhibenda sunt. Causa antecedens primum amolienda, que si sanguis fuerit, missione sanguinis: si vitiosus aliquis humor, purgante medicamento ducenda erit. Causa verò coniuncta deturbanda ad motis, meri quidem portione, si crassus humor oculos obsederit: vinum enim fulvum, tenue, antiquum, odoratum at tenuabit & discutiet. Balneo, si vapor aut fumus aliquis molestiam fecerit, fomento, si renuis, acris ac mordax humor oculos fatigarit, quale esse poterit fomentum ex fenugreco. Est aliquando ubi omnia ista remedia, aliquando duo, aliquando plura his, oculis dolentibus necessaria sunt. Sed hæc ab Hippocrate tanquam potissima posita sunt.

APHOR. XXXII.

T Pauloi τωδ' Ἰπποκρίτου μάλιτα ἀλίσκον θ' μακρῶς.

B Albi longo alui profusio maximè corripuntur.

G Al. meminit in commentar. eorum quos vocant *πελλῆς ἢ ψαλλῆς*. Superest scire causam balbutiei. constituemus itaque duplicem motum lingue ad sermonem necessarium. Primum oportet liberum esse motum lingue vsque ad dentes primores quo illic firmetur lingua, & rectè efferantur voces, que habent T. & R. Deinde in motione oportet reflecti linguam ad palatū. Cum quis ergo balbutit, spectemus an motus uterque liber sit. Quidam habet linguam breviorē

Z iij

ita vt non possit extendi ad dentes vsque. Aliis lingua satis longa est, sed dentes anteriores exciderunt. Alij habent dentes eiusmodi minus promotos in partem anteriorem vt non possit illis inniti lingua. Nonnullis (vt *τοῖς φοβοῖς*) minus est connexum palatum, ob id etiam si reflectitur lingua, nequit tamen ipsum palatū contingere. Fingamus linguam iusta esse magnitudinem, & dentes & palatum rectè se habere, aduertamus ad membranam quam frenum linguæ vocant, Gal. *τὸ σπέρ*. Nam hoc filum ita constrictum est, vt prohibeatur motus linguæ, & quia saepe in vinculo illo lingua recuruatur, & ob id dicuntur *δυσχρηλαστοί*. His examinatis fit aliquando, vt musculi linguæ laborent, nerui similiter & tum facultas, quæ linguam mouet, abolita est, vt in paralyfi. Accedit his quod imbecillitas linguæ proficiscitur, aliquando ab intemperie sicca, vt in Epid. in febribus ardentibus. In naturali tamen habitu (ait Gal.) non potest esse tanta siccitas, vt inde sequatur balbuties. Ad hæc nimia humiditas & mollities linguæ balbos facit, vt in pueris videre est: Sic balbutiunt ebrij, quia iis & cerebrum & lingua sunt imbibita multa humiditate. Quam etiam ob causam minus articulatè loquimur cælo pluuioso, humido, nebuloso, quàm sicco & sereno. Balbi itaque capiuntur aliquando a lui profluvio, eoque diuturno. Ratio est quia sunt cerebro, lingua & natura humidioribus & mollioribus: & ob id etiam ventriculo humidior: vnde mouetur diarrhœa, quæ diutius perseverat. Non tamen necesse est omnem balbutiem esse ab humidiorre cerebro, & lingua & aliis supra memoratis, quippe cum alicubi asserat Gal. esse aliquando balbos ab immodica bile & ira.

SCHO

S. CHOLIA.

TRia sunt lingua in edendo sermone impedimenta præcipua, τὸ αὐλοῦν, Blesitas, in qua certa quadam litera pronuntiatur difficulter, L.R.K. Ἰσοδοῦν, Balbuties in qua litera aut syllaba pronuntiando præteritur, ἰσσοφωία, cecumoria, Ἡεσιαντία, Hesitantia, in qua lingua titubat & inter loquendum hæret, nec syllabam syllaba præpoperè connectere potest. Que tria lingua impedimenta videtur intelligere Hipp. nomine τὸ αὐλοῦν. Nascuntur hæc, aut à nimia breuitate lingue, aut à vinculorum, vel membrana lingue, subiacentis adstrictione nimia: quod fit sæpius, vel intemperie sicca, frigore, iracunditate, clamore, calore, maximè verò ab imbecillitate lingue ob intemperiem humidam que eam molliorem reddit, ut in quadam paralyti. Talis autem humida intemperies, vel est lingue naturalis, vel ab humido cerebro manat: ferè autem quibus cerebrum & lingua humescunt ipsædem alius humescit. Nam eadem est membrana que & linguam & œsophum & ventriculum inuestit.

A P H O R. XXXIII.

O Ἰσοφωία μάλιστα ἐστὶν αἰνῆτι πλευριτικοῖς γίνεσθαι.

Qui acidum ructant, non admodum pleuriticici sunt.

ACidus ructus fit propter frigiditatem ventriculi: propter alimenta frigidiora: propter pituitosum humorè in ventriculo redūdantè: in summa fit ab imbecilliore & à vehementiore κνισαρόδνε, i. nidorulentus. Ergo sententia est, quod natura humidi ac pituitosi

Z iij

raro corripuntur pleuritide. Nam, illa pituita vel falsa est, vel crassa & viscida. Si falsa, irritabit aluum ad excretionem. Si crassa, non poterit penetrare densitatem membranæ succingentis. Attamen hodie aliter experimur. Quotquot enim à pleuritide hinc corripuntur à pituita corripuntur. Cuius rei argumentum est, quod sputa sæpius sunt alba & spumosa, etiam si dicat Gal. raro apparere huiusmodi sputa. Sed ita erat expertus. Hinc autem solent nasci pituitosæ pleuritides ob vini calidioris & fortioris usum maximè, & præterea densitate à frigore. Calor enim tum internus, tum à vino materiam illam crassam attenuat & commouet: ea iam attenuata decumbit in partes imbecilles, & in tunicâ succingentem, quam sua tenuitate facillè subit.

SCHOLIA.

Qui non tantum ventriculo, sed & uniuerso propemodum corpore frigidi sunt, ij quoque pituitosi. At pituitosi raro pleuritide diuexantur. Licet enim pleuritis ex omni humorum genere excitari possit, quod ostendit spurum spumofum, flauum, rubrum, subnigrum: tamen pituita raro pleuritidem committit, quod ea crassior sit, quam ut pleuram densam alioquin membranam subire possit.

APHOR. XXXIIII.

Ὅσοι φαλακροὶ, τῶν τοῖσι κερσοὶ μεγάλοι ἢ γίνονται, ἐκείσοι ἢ αὐ φαλακροῖσιν ἐοῦσι κερσοὶ ἐπιγένωνται, πάλιν οὐδέ γίνονται δασύες.

Qui calui sunt iis varices magni non fiunt, quibus uero caluis existentibus varices superueniunt, iis rursus capillati sunt.

Non:

Nonnulli volunt Hippo. abufum fuiſſe vocabulo *φαλακρῆσι* (quia *φαλακρῶσις* eſt incurabilis) & nomine *φαλακρῶσις* volunt intelligi *μεδ αρῶσις*, id eſt, profluuium capillorū: quod quidē curatur, vt videre licet in conualeſcentibus. Veriſimile tamen eſt Hipp. hoc aliquando obſeruafſe & Aristo. lib. de hiſto. anim. ſcribit quibuſdam caluis, quum ortē eſſent varices pilum repullulaſſe. Verum hic caſus eſt eorum quæ raro fiūt, quia certum eſt caluitium eſſe inſanabile, niſi factum ſit à vitio humorum. Si enim factum ſit humorum vitio, & ij conuerſi fuerint ad crura & tibias, vt ſiant magnæ varices, poterit pilus renaſci. Sed id ſit cum incipiunt caluere, inquit Aristo. Ergo veritas hæc eſt, quòd ſi propter aliquod vitium alimenti deſtillant pili & ſiant interim varices, hæmorrhoides & ſimiles reuulſiones, regenerabitur pilus. In *φαλακρῶσι* verò & caluitio propriè appellato ab inopia alimenti, nihil efficiet vt renaſcantur pili.

S C H O L I A.

Caluities, vel potius pilorum deſtluuium, quod non finem, ſed per iniria, aut progreſſum morborum primariæ ratione contingit: non ob inopiam alimenti aut eiufdem malitiam, ſed ob humorem, potiſſimum melancholicorum ſub cute radices pilorum corrumpentium, impuritate genitum, ſi quando in capite ſuboriatur, à magnis varicum crura inſeſtantium tumoribus liberat: translatis nimirum humoribus melancholicis è cruribus in caput. Contra, ſi pilorum deſtluuium ſuperueniant varices, cute à ſuccis prauis alio translatis expurgata, liberant à pilorum deſtluuium, pili que vt antea renaſcentur.

Tὄσον ἰδρωτικοὶ βῆξι δαίτημονδύνη, κακόν.

Hydroticis tussis si superueniat, malum.

Inter indicia mortis imminētis hydropicis, est illud, ut qui antea non tussiebant iam tussiant. Possunt tussire in initio leui tussi, ut in hydropē nato vitio hepatis durioris: quia opprimitur diaphragma, aut deorsum trahitur. Quum tamen sub finem morbi tussiant, indicium est bronchia pulmonis impleri aquis, quæ quidem ipsos hydropicos tandem suffocant. Sed antè laborant magna spirandi difficultate. Dicuntur autem ἐσαρηνόμοια quæ ad auctæ affectionis ratione superueniant, ut sub finem hydropis tussis, quæ mala est & lethalis.

SCHOLIA.

Tussis hydropi superueniens signum est δαίτημονδύνη, perniciosissimum. Tussis autem in hydropē triplex obseruatur: una est per accidens à destillatione è cerebro cum hydropē complicata, è qua multa repurgantur: hæc, cum symptoma sit alterius morbi, nec hydropem, nec hydropis malignitatem indicet, hydropi perniciosa non est. Altera, est vitiosi hepatis nota & hydropis ab hepate propria. sicca quidem ea non humida ut prior, & tussicula, aut verius propensio, vel irritamentum ad tussendum quàm vera tussis. nulla enim est angustia vera & propria pulmonis, sed oppressio à tumente iecore, vel ἡσάρησις. Tumor enim septo incumbens, pulmōni parit angustia vera similem affectionem: grauitas verò deorsum inclinans languente viscere

viscere, aut tuberculo oppresso per fibras quasdam septum
 cui iecur alligatur, deorsum reuellit. & hoc membranas qua
 thoracem internam comprehendunt: ex quo spiritus alibus
 contractis sicce tusses, quæ diu non detinent, licet semper mo-
 lesta sint: quod ægri vix dum tussire aggressi, conquiescant,
 quia nihil effatu dignum expuunt, nisi quantum serosi te-
 nuisque humoris ex vasis serosum sanguinem continentibus
 in asperam arteriam, sudoris instar, exprimitur. Tertia tussis,
 hydropis desperati diarrhoea est, undecunque ortus sit:
 nec tam tussicula aut ad tussendum propensio sed vera, ve-
 hemens at difficilis tussis à materia contenta in pulnone,
 quæ vi morbi & præ copia à capacitæ ventris cæcis ducti-
 bus eo regurgitat, & præsidia vitæ ac spirituales partes ex-
 pugnat. Hæc tussis postrema est de qua hic fit sermo, & Aph.
 47. lib. 7. vide in eundem scholia.

A P H O R. X X X V I.

Δ Ὑσουλῶ φλεβοτομία λύει τὴν δύστυραν τῶν εἰσῶν.

Difficultatem urinae phlebotomia soluit: secare verò
 interiores.

Δ Ὑσουλῶ est difficultas meiendi cum dolore & ma-
 gno conatu, fitque interceptis viis urinae. Accidit
 aliquando, ob imbecillitatem vesicæ: aliquando, ob in-
 flammationem & acrimoniam urinae. Gal. in comm.
 ait, conuenire phlebotomiam in dysuria, quæ fit ob
 plenitudinem aut inflammationem, quæ reddit vesicam
 imbecilliolem, urinam acriorem, & vias intercepti-
 pit. Scimus ex anatomia quod ad pedem duæ ve-
 næ perueniunt. Ad crura vna, quæ duos ramos habet,
 quorum vnus, ad poplitem & partem internam cru-
 ris descendit, alter ad partem externam. Quæritur,
 an vtrique eadem sit vis: Gal. existimat eandem esse.

Ἰατρικὰ

HIPPOCR. APHOR.

omnes Arabes negant, tum propter experientiam, tum propter rectitudinem filamentorum: aiuntque saphenam (quæ est in partibus interioribus fœmoris) secunda esse ubi dolor est & inflammatio parte interiore. Ischiaticam verò (quæ est in partibus exterioribus) ubi parte cruris anteriore. Galenus liberum facit quamlibet secare. Tutius tamen est & vtilius delectum aliquem habere, quod etiam hodie vsu experimur. Si ergo sit inflammatio in vesica, & in eadem fluxio circa initia, priusnam secabimus venam brachij, deinde saphenam in malleolo, aut poplite, ubi resistit fluxio, statim aperire poterimus saphenam eadem. At in coxariis priusnam secamus ex brachio, deinde Ischiatica. Cæterum φλεβοτομία significat omnem incisionem venæ, quomodocunque fiat siue pungendo, siue scarificando, & ita extenditur ad præcisiones venarum & arteriarum, ut fit in hæmorrhagiis, hoc tamen loco intelligitur, cum detrahitur sanguis compuncta vena, ut fit vulgò nec rectè intelligitur cum Philoth. de scarificatione.

SCHOLIA.

VRina difficultas non omnis, sed ea quam vesica inflammatio parit, duplici mis. one sanguinis è venis interioribus leuatur: una ad reuulsionem è vena interna cubiti: altera ad deriuationem è vena interna malleoli potius quàm externa, natura enim ob connexionem partium rectitudinem quamlibet amat: adde quod ex consilio Hippo. dolorum proximum ventrem soluere expedit, vide scholia in Aphor. 48. sect. 7.

APHOR. XXXVII.

Υπό κωλύσις ἐργασίῳ οἰδημα γινέσθαι ἐν τῇ τραχήλῳ, ἀγαθὸν ἔξω γὰρ τῆς τῆ νόσημα.

Angina

Angina correpto si tumor appareat in collo, bonum: foras enim morbus existit.

Hec sententia conclusa est in generali sermone, melius est fieri trāsmutationem à partibus interioribus ad exteriores, à supremis ad infimas, à nobilioribus ad ignobiliores. Cum itaq; in angina inflammantur musculi laryngis linguæ, melius est morbum foras ad cervicem verti, relictis interioribus.

S C H O L I A.

Angina est morbus acutus in gutture consistens cum angustia sensu & spirandi difficultate, nullo vel thoracem vel pulmonem occupante vitio, sed angustia sensu percepto in summis gula & faucium partibus, per quas spiritus introitus est. Latinis angina dicta est. forsan ab αἴχμη, id est. suspendio, quod instar suspendij suffocet. Grecis vero σπασμὸς ἀπὸ τοῦ σπῆλαιν continendo spiritum, quod respirationem prohibeat: vel κωλύειν, à canibus potius, qui id genus symptomatis perpeti solent frequentissimè, aut quod eo malo correpti similiter canibus linguam exerunt. Huius quatuor sunt species, Cynache gravissima, ubi neque in faucibus, neque in ceruice quicquam apparet, sed interni musculi gutturis inflammantur. Secunda, Parachynanche, cum sola fauces id est externi gutturis musculi manifesta inflammatione tentantur. Tertia, Synanche, in qua vna cum faucibus ceruix attollitur ac foris tumor ac rubor est cōspiciuus. Quarta, omnium leuissima ac que tutissima, Parasyanche dicta, qua non interiores fauces, sed ceruicis solius ac pectoris musculos prehendit, quorum tamen tumore interiores etiam laryngis musculi comprimuntur, introitusque coarctatur. Quinta his addi poterit, qua nullo quidem sit proprio faucium affectu, sed quum ceruicis vertebra intro luxatae sunt.

aut guttūris fractura arctius meatum spiritus coangustat. Tumor ergo in ceruice ac collo apparens in angina, de signis est que anginam salutarem pronunciant alioquin sua specie lethalem. Idem Hipp. li. 3. progn. sect. 16. & Aphor. 1. lib. 3. sectio. 2. Coac. & scholia in Aphorif 49. sectio. 7. Aphorismorum.

APHOR. XXXVII.

Οὐκ ὅστις κρυπτοὶ καρκίνος γένῃ, μὴ θεραπεύῃ βέλτερον. Θεραπευόμενοι γὰρ ἀπολλύουσι τὰ χεῖρος· μὴ θεραπευόμενοι, ὅ πολλὰ χεῖρον ἴσχυται.

Quibus occulti cancri adsunt, non curare, melius. Curati enim citius intereunt, non curati verò longius vitam trahunt.

Ut intelligamus hanc sententiam, scire oportet quid sit cæcer. Multi enim omne malignum vlcus appellant cancerum & si ea vlcera curent, putant se curasse cancos. Sed falluntur. Qua in parte cancri excitantur, solēt nasci tubercula, alia minora, alia maiora (vt in strumis) & ea nunquam suppurant, sed crescunt & duriora fiunt semper (vnde vocantur durilions gallis) dolentque vehementissimè, ita vt sibi videantur dilaniari à canibus: Dispergunt præterea venas nigras & densas, vt suas chelas & pedes dispergit cancer piscis. Postquam materia illa melancholica contraxit putredinem, exulceratur & dicitur cancer vlceratus. Ita duplex erit cancer, vlceratus, & non vlceratus. Vlceratus à maligniore & acriore materia, quæ initio depascitur. Non vlceratus, à mitiore, quæ tamen tempore putrescit & tandem exulcerat. Hipp. lib.

lib. 2. de morb. mul. ostendit caneros occultos nō sup-
purari, nec vlcerari. Aētius etiam allerit omnium ve-
terum more caneros occultos dici non vlceratos. Et si
etiam intelligit Gal. Ergo caneri oculi dicuntur nō
vlcerari. Aliter dicantur profundi. Verum, potest esse
cancer superficialis, & tamen profundus dicitur, quia
egit radices in profundū. Potest esse profundior, quia
in hepate, liene, vtero, ventriculo, intestinis. Rursus
dicitur aliquando profundus: quia non est positus in
superficie corporis, vt qui est in palato, faucibus,
sede, sinuve pudoris muliebr. Aliter Philoth. alij
enim sunt caneri *φαιαργοί*, id est, nudi & superficia-
les: alij *επιπυρρῆσι*, id est, profundi & occulti: Qua-
ritur nunc an curari possunt? In summa omnis cancer
infaibilis est, licet Galen. in lib. quos, quibus &
quando purgare oportet, & in simp. meminerit qua-
rundam mulierum, quas frequenti purgatione libe-
rauit. Sed id fecit inuid, cum tubercula illa propa-
gant fibras suas: ergo inuid potest curari cancer phle-
botomijs, & purgationibus frequentibus: potest se-
ctione & vstura: sed non omnis. Nam si sit in vtero
& alijs partibus interioribus est incurabilis: quia non
potest adhiberi remedium. Si sit in parte aperta &
superficiali, priusquam feces vel vras, videndum
est, an id fieri poterit, vt fibra nulla relinquatur.
Nam si sit in papilla, si in faucibus, & radices non-
dum egerit, proderit sectio aut vstura, ablatis om-
nibus fibris & radicibus. Ponamus omnes fibras &
radices esse excisas, aut vstas, sequiturne curatum esse?
non est necesse. Si enim cancer iam radices egerit,
aut in neruum, aut in magnam venam, aut arteriam:
& velis eas exurere omnino (quod tamen facien-
dum est in cancro, alioqui serpet) nihil proficies,

Si enim vulneretur neruus, fiet conuulsio lethalis: si magna vena aut arteria, fiet magna hæmorrhagia, eaque incurabilis. Breuiter, non est locus sectioni aut v-
fioni, vbi est magna arteria aut vena, neque in parte neruosa, eamque ob causam veteres existimabant cá-
cros incurabiles esse, qui in inguine, thorace, collo, ca-
pitate nascerentur. Cancros ergo occultos non curare melius est: quia celerius moriuntur ægri. Possimus tamen sedare dolorem & detegere saniem, mouere hæmorrhoides (si quidem fluere soleant) secare venam & purgare. At ferrum & ignis minimè tuta sunt.

SCHOLIA.

Cancer est tumor inæqualis, durus, oris prætumidus, aspectu rater, luividus, indolens primum tamen dolorificus, cancro animanti similis, ab atra bile genitus, malignus, ferus, proteruus. Duplex quidè genere, ulceratus & non ulceratus. Ulceratus fit ab atra bile ex flaua bilis adustione genita per nouā ebullitionē magis adusta. Nō ulcerat⁹ fit etiā ab atra bile, sed ex succi melancholici adustione genita. Quòd fit, ut ulceratus non ulcerato sit multò malignior. Veteres non ulceratum cancerum occultum nominabant, recentiores non ulceratos, sed occultos quoque cancros eos appellant, qui in internis delitescunt partibus: neque in superficie corporis apparent, ut in palato, vrero, intestinis & intra anum.

APHOR. XXXIX.

Σπασμὸς γίγνεται ἀπὸ πληρώσεως ἢ κενώσεως. ἄνω δὲ καὶ κάτω μέρει.

Convulsio à repletione fit vel vacuatione, ita verò & singultus.

Galen. citat multis in locis hunc Aphorism. vt 1.3.6. de loc. affect. & 2. de symptomatit. Sape autem diximus de conuulsione quæ est motus inuoluntarius in parte quæ voluntariè mouetur. Fit deinde tensis præter naturam neruis, & aliquando contractis. Motus autem hic præter naturam, est circa principium musculi: & aliquando circa originem nerui, rarus circa finem musculi. Fit itaque conuulsio omnis, ex repletione vel inanitione. hæ sunt causæ generales, non quòd non sint quædam particulares. Sed ad eas duas referri debent. Plenitudo fit cum nerui offarciuntur humore crasso & viscido, siue hic colligatur ob imbecillitatem neruorum ipsorum: siue aliunde influat. Ab inanitione, vt in febribus ardentibus. Sic in Elleboro, cum vis medicamenti trahit ad ventriculum quicquid est humiditatis in neruis. Aliquando in puncto aut vulnerato neruo retinetur sanies, quæ conuulsionem infert qualitate & quantitate. Sed hoc ad plenitudinem debet referri. Interdum in vehementi refrigeratione condensatur substantia neruorum, vnde minus exhalat & ita colligitur plenitudo. Iam singultus propriè non est conuulsio, sed motus conuulsioni similis excitatus in orificio ventriculi à plenitudine & inanitione. A caliditate fieri potest, vt piperis vsu. Ac cum Gal. lib. 12. Non dixit excitari à pipere & aliis acris aut acidis, videtur referre id ad qualitatem. Sed dicere possumus piper & alla eiusmodi conuocare aliquid materiæ ad os ven-

A a

triculi, quod repletum singultum patitur. Quare poterimus dicere eum singultum esse ob quantitatem & plenitudinem. Potest etiam oriri à frigiditate quæ condensat & constipat orificium ventriculi, ut nihil exhalare possit: vnde plenitudo, à qua singultus.

S C H O L I A.

Conuulsio & singultus in eo conueniunt, quod utrumque ab iisdem causis genere, repletionem nempe aut inanitionem excitetur, eodemque modo fiat: repentina nimirum contractione partis que mouetur ad suum principium sui que motus originem: ita ut in conuulsione, venter atque cauda musculi, qui motus voluntarij primarium est instrumentum, ad suum ipsius caput retrahatur, & vnà cum eo pars illa corporis in quam musculus ipse inseritur, adducatur. In singultu verò, nerui satis insignes sed breues, à sexta coniugatione in œsophagum, stomachum ac ventriculum perreptantes ad suum principium recurrant, & partem in quam inserti sunt, simul adducant. Dissident verò, motus specie, motus formula, partis affecte natura & symptomatice specie, nam conuulsio, motus est facultatis animalis coactus in parte que voluntarie mouetur. Singultus, est motus ventriculi deprauatus, non ab animali facultate sed à natura, hoc est, facultate corpus regente editus vi nimirum expultrice ventriculi, aut stomachi, aut œsophagi, vitium quod tunicis suis impactum est expellere conantis. Cum enim ventriculus, maxime verò stomachus, magnorum neruorum sit particeps, non quibus ille quidem moueatur, sed exquisitissime sentiat: quicquid noxium occurrit, id promptissime solet
excu-

Excitere, pro eā vi, quæ singulis corporis partibus à natura infusa est, quæ quod offendit, quoad fieri potest à se propellit. Conuulsio, motus est simplex, isque obscurus ac velut tonicus qui sola contractione obitur. Singultus, motus est manifestus, ex duobus contrariis motibus compositus, dilatione scilicet & contractione: in singultu enim ventriculus primùm seipsum dilatat, quò valentius excutiat quod nocet, deinde velut collectis viribus se adstringit, magnaque totius sub corporis compressione singultum edit, postea in suam sitam naturalem redit. Conuulsio, tantum cadit in partes quæ vegetatissimæ mouentur, estque musculi propria affectio ceteris πᾶσι τοῖς ὑγιαίνουσιν inquit Philotheus. Singultus, cadit in oesophagum, stomachum, ventriculum quæ solius nature ductu; non autem voluptatis imperio reguntur, estque singultus συμπτωτικὸν πᾶσι inquit Philotheus. Conuulsio, symptoma est cause morbificæ: Singultus Galeno nullius cause morbificæ symptoma, sed solius nature ceu facultatis expultricis opus, ut horror, sternutamentum, tussis, vomitus & ructus: quanquam cause morbificæ symptoma quoque videri potest, cum semper causa aliqua adsit præter naturam, quæ naturam ad singultum excitat atque compellit: quòd etiam in singultu, tres ventriculi facultates deprauari cernantur: retentrix, quæ cibos deserit nec naturaliter complectitur, dum se dilatat ventriculus in singultiendo: morrix & expulrix, quæ motum edunt sursum natura ventriculi pentus contrarium:

Aa ij

Οκόσισι αὐτὸ τὸ ὑποχόνδριον πύνοι γίνονται ἀπὸ φλεγμονῆς, καὶ τούτοις πυρετὸς ἐπιγινώμενος λύει τὰ πύνοι.

Quius dolor circa hypochondrium est sine inflammatione, eius febris superueniens dolorem soluit.

Hoc perpetuum est apud Hip. quod quicumque morbi fiunt à crassa & frigida pituita, & flatibus, hi possunt solui febre: quia hæc tenuat, incidit, coquit, præparat materiam ad excretionem ac resoluit. Itaque, si cui hypochondria doleant, vel à pituita crassa & viscida, vel à flatibus, nullaque subit febris aut inflammatio, imitatione naturæ utemur foribus, qui, quod febris effectura erat, efficiant, hoc est, materiam illam crassam & frigidam tenuent & coquant, flatulque discutiant. Neque enim expectabimus febrim, neque excitabimus: Sic, si in visceribus, aut circa viscera venæ offarcentur & obstruantur frigidis & crassis humoribus, superueniens febris eas obstructions liberabit. Si natura febrim non immittat, aut si illa faciat ea sit lenta (ut solet fieri esse in eiusmodi viscerum obstructionibus absque inflammatione) ad eò ut non possit obstructionem euincere, sacculos instituemus, spongia & fofus ex oleis atque aliis concoquentibus & tenuantibus: sicque materiæ coctione, incisione & resolutione & liberabitur obstructio, & sedabitur febris ac dolor. Veteres utebantur lana fordidà imbuta oleis & aliis medicamentis coquentibus, incidentibus, tenuantibus & resoluentibus.

SCHO-

SCHOLIA.

Dolor qui sine inflammatione excitatur, siue in interno, siue in externo corpore, frigidam causam agnoscit necessarium, eamque vel intemperiem, vel humorem frigidum, vel flatum. Huic nullum praesentius est remedium calore febrili: ut qui multo potentius temperet, coquat, & discutiat, quam quilibet alius calor foris admotus. nec tamen huiuscemodi dolor in quacunque corporis parte excitatus calori febrili tutò cedit: sed is potissimum, qui circa hypochondrium, aut aliam partem minus nobilem residet. Qui enim in capite, aut pectore sit dolor tutò superueniente febre solui non potest. In capite siquidem, metus est delirij, aut inflammationis desitura in abscessum, cui expurgando expeditus non pateat ductus. In pectore verò, verendum ne febris suborta maiorem accendat febrem in corde calidissimo, aut inflammationem suscitet in pulmone. At in hypochondriis, aut alia parte quapiam nobili, dolori à causa frigida, à febre superueniente, nihil quicquam periculi tale impendere potest. Quae enim materia frigida in ventre conclusa est, promptissime per urinas, aut per intestina foras à calore febrili excluditur.

APHOR. XLI.

Οκείσισι δὲ πόρτι ἐὼν ἐν τῷ σώματι μὴ δὲ σιμαίναι τῶν τοῖσιν δὲ παχύνει τὸ πύρι, ἢ τὸ τόπος, ὡς δὲ σημαίνει.

Quibus in corpore pus nullam sui dat significationem: ob crassitudinem sui aut loci non se prodit.

Sæpe dubitamus de pure collecto. Verum est dum pus conficitur, &c. Sūt & alia signa scripta in prognost. Verum aliquando propter crassitudinem puris

A a iij

& loci, vt in calcaneo, & planta pedis, dubitamus an sit pus. Præter ea signa Aristot. dat rationem puris explorandi. Fouet enim aqua calida locum illum suspectum & partes vicinas. vbi commutabitur pars, signum erit puris vel sic authore Hip. lib. 1. de morb. Oportet partem illam argilla: vbi hæc celerius resiccabitur, ibi dicemus latere pus, his cognitio, si pus lateat propter crassitudinem sui, vtemur tenuantibus, incidentibus crassitiem illam, mollientibus, laxantibus: deinde ferro aperiemus. Si pus lateat ob crassitudinem cutis, vtemur etiam medicamentis laxantibus & mollientibus cutem. Aliquando tamē propter loci profunditatem latet pus, vt si sit in interioribus musculis epigastrii,

S C H O L I A.

Abscessus partium internarum, vt pulmonis, aut hepatis, aut alterius, quo loco pus collectum contineant, non est facile conicere, nisi acre indicium adhibeas. At in externis abscessibus, qua parte pus delitescat, tum tactu, tum visu dignoscere licet. Tactu quidem, si locus aliquis tumoris qui antea durus extitit, mollis euaserit, & cum mundatione quadam fluctuet. Si locus elatus, mucronatus ac fastigiatus prementibus digitis deprehendatur. Si ibi dolor grauis ac pulsatorius sentiatur, visu vero, si cutis rarior facta cum splendore quodam albicet. Certissimum autem horum quatuor signorum est, loci mollities. Qua si in nullo tumoris loco ad motus digitis percipiatur, indicium est pus in eis subsistere duas ob causas: aut quia pus crassum est, vt sit in tumoribus frigidis, in quibus pus parum acre cutem rarefacere, eamque cum subiecta carne exulcerare non potest: aut quia cutis admodum solida ac densa, ita vt pus per eam penetrare viamque foras sibi moliri non possit.

Proinde

Proinde, hic partem aut profundo scapello incidere, aut in ea admoto pyrotico emissarium puri facere, aut saltem ipsum pus aut cutem attenuare oportet. Hic Apho. repetitur sect. 2. lib. 3. Aphor. 11. Coac.

APHOR. XLII.

EN τοῖσιν ἀπτεμοῖσι τὸ ἥπαρ σκληρὸν γινέσθαι, πονηρόν.

REgio morbo laborantibus iecur durum fieri, malum.

IN morbo regio solemus admouere manum utrique hypochondrio, dextro magis, si pallidus est flauus: sinistro, si niger. Is fit aliquando à sola intemperie visceris, aliquando ab obstructione, aliquando à tumore præter naturam, ut inflammatione & scyrrho. Si est ab inflammatione & scyrrho, periculosissimus. Tum itaque vel febris est, vel non. Si est febris, est inflammatio: si abest, scyrrhus. Scyrrhi omnes cum morbo regio adferunt hydropsin. Ab inflammatione sequitur scyrrhus. Ergo ut scyrrhum prohibeamus, utemur crebriò tenuantibus, in eidentibus, molliètibus, adhibitis etià corroborantibus propter naturam partis. Potiones quoque præscribimus quæ tenuent & incidant materiam. Si igitur icterico fiat hepar durum, ut ab inflammatione cui iuncta est febris, malum inde enim expectanda est hydrops & tandem mors.

SCHOLIA.

TRiplex icterus. Vnus felleus, ab immodica plenitudine vesiculae fellis, aut imbecillitate facultatis attractivae eiusdem, aut meatus obstructione, siue allicientium, siue pellentium.

Aa iiij

rium bilem. Alter hepaticus, ab obstructione, inflammatione,
 vel scirrho hepatis. Tertius criticus, qui die critico & ante-
 gressis coctionis signis in febris incidit, cum excrementis &
 urinis secundum naturam se habentibus, à translatione bilis
 crassioris in cutem, qua ad discutiedū contumacior est, nam
 tenuior abit in sudorem, & per insensibilem transpirationem
 expurgatur. In solo hepatico durum fit hepar, nimirum ab
 obstructione, scirrho aut inflammatione eiusdem. Obstructio-
 nem indicat grauitas & tensio in dextro hypochondrio: cum
 dolore obtuso, sine tumore ac febre: respiratio utcumque im-
 pedita, in motu corporis. Scyrrhum detegit extenuatio mus-
 culorum hepatis incumbentium, tumor durus in dextro hypo-
 chondrio, nullus aut obrusus dolor, decubitus in dextrā quam
 sinistrum latus facilius, urine crasse & nigrae. Inflammati
 hepatis signa sunt, Dextri hypochondrii & lateris grauitas,
 ac dolor insignis: tum, ob oppressionem & distensionem dia-
 phragmatis à tumore, cum quo superiores membrana infra
 conuelluntur: tum, ob ligamenta quibus iecur alligatur no-
 xius coctis, unde & sicca tussis, & dolor praecipue inter respi-
 randum, item lumborum dolor, singultus, febris ardens. Duri-
 ties ergo hepatis à scirrho aut inflammatione, lethalis om-
 nino in morbo regio: tum, ob partis nobilitatem ac necessita-
 tem: ob curandi difficultatem: nam iecori inflammato frigi-
 da conueniunt, quorum usus frequens iecori omnino noxius
 existit, scyrrhus verò iecoris, emollientia postulat, qua robur
 iecoris planè exoluerent: tum ob euentum: nam scyrrhus he-
 paris tandem adfert hydropem, & morrem. Durities verò
 qua manat ab obstructione hepatis non planè lethalis: sa-
 pius enim curatur & cibis & potibus, & medicamentis ex-
 tenuantibus, deinde bilem vehementius purgationibus &
 frequentius iteratis.

APHOR. XLIII.

Κόσσι πολλωότες ἐπὶ δυσεντερίῃς ἀλίαι, τοῦτέστιν ὀπιθροαίης μακρῆς τῆς δυσεντερίης, ἢ ῥω. ὀπιθροαίης ἢ λιεντερίῃς ἢ δόλλω.

*Q*ui lienosi difficultate intestinorum corripiuntur, iis superuenientem longam dysenteriam, aqua inter cutem, aut intestinorum leuitas excipit, & moriuntur.

Aphor. 48. huius libri scribit Hippocrates lienosis superuenire dysenteriam, bonum. Hic autem dicit, moriuntur. Lien repurgat excrementa sua per intestina, raro per urinas, licet aliquando id fiat. Sed istud non magis mirum, quam quod thorax sua aliquando repurgat per renes & vesicam. Si igitur lien non repurgetur, sed in eo colligatur copia melancholici succi, euadet durior. Vnde, quum muncere non fungatur, fiet icterus niger, vel hydropisis, quam sequetur mors. Curari itaque & repurgari debet, vel sponte naturæ, vel arte. Sponte naturæ, per intestina & (lib. 6. Epidem.) per hæmorrhoidas. Arte, adhibitis medicamentis quæ melancholicum succum vacuent, adhibitis clysteribus acris, & topicis remediis emollientibus, & incidentibus materiam. Fit interdum, ut natura ad repurgationem excitata modum non seruet & fiat dysenteria: ubi præcipue materia in intestinis immorata, contrahit malignam quandam qualitatem & computruit. Hæc difficultas intestinorum, quia duritiem soluit lienis, bonum: nisi ea dysenteria sit longior. Nam si diutius perseueret, exoluit vires intestinorum, vnde lienteria: aut re-

frigeratur & debilitatur hepar, vnde hydrops. Ab vtroque autem morbo, mors. Cæterum lienem ita induratum vocare solet Hipp. *κατάρροπος*. Dicuntur autem viscera *κατάρροπα*: vel, quæ propter humorè præter naturam velut suspensa deorsum vergunt, & deprimuntur; vel, quia repurgât excrementa sua deorsum: & hoc vtroque modo erit *κατάρροπος* lien. Iâ lienosi hic intelliguntur propriè quibus scilicet splê induruit à materia melancholica. Aliquâdo enim intumescit à bile, & à pituita, teste Hipp. *Longa*, id est, modum excedente. Difficultas intestinorum nascitur ex repurgata illa materia melancholica. Ea itaque aliquando & propriè dicitur ab exulceratione bilis vel melancholiæ: aliquando, largius extenditur ad cruentam. Hic propriè ab exulceratione, *αδλωο* dicitur de longitudine morbi. *Aut aqua intercatem*, quia languido iam factò calore natiuo hepar afficitur. *Leuitas intestinorum*) per intestinorum imbecillitatem, quia extincta est eorum vis longo profluuiò: à dysenteria autem, lienteria est lethalis.

SCHOLIA.

Lienosi, non tantum hi quibus lien obduruit à phlegmone, scirrho, aut contumaci ac inueterata obstructione: sed etiam, quibus lien malè iam diu affectus est, mirum imbecillus, laxis, tumens sine scirrho: infarctus plurima crudi humoris aut excrementi melancholici coluuiè: durus, siue à fluxione externa, siue à proprio excremento: plenus quoque multis flatibus: Is igitur, tum symptomaticè, tum robore nature, aut medici artificio, collecta excrementa per aluum, hamorrhoidas, ventriculùm: nonnumquam per urinas, facta via per celiacam arteriam ad renes, aut refluentè humore à liene ad hepar: utiliter potest

potest excernere. Sed in quem locum ea humorum inclinatio fieri debeat, situs tumoris, aut duritiei, aut tensionis tactu deprehensa in liene, indicabit. Ad inferiores quidem partes, si parte sui inferiore, aut tumeat, aut durus, aut resus sit lien. Ad superiores verò, si partem sui superiore tumorem, aut duritiam, aut tensionem aliquam habeat: Hunc ita affectum αἰσθητικόν, illum καταρροϊκόν lienem vocat Hippocrates. Et in liene καταρροϊκῶ, nares & aures calere, genua verò & pedes frigere. In liene verò αἰσθητικῶ, nares, inguam, & aures frigere, genua & pedes calere, inguen, & crus sinistrum dolere scribit. Lien ergò male affectus per hemorrhoidas aut per intestina salutariter expurgari potest, potissimum sub finem & crism morborum melancholicorum. Proinde lienosis, suborta dysenteria non potest non salutaris existere: siue symptomatica, siue critica, siue artificio medici commota fuerit: dummodo ea ab atra bile ortum non habeat (hac enim planè funesta est) sed à sanguine melancholico transmissò ad intestina, ea non exulcerante: qualis dysenteria cruenta dicitur & non exquisita cum ulcere. Nam melancholici humoris transitus intestina non exulcerat, nisi post quadraginta dies & adhuc serius, ut veteribus placuit. Est enim hic humor planè ignavus, & qui per concoctionem, veterem potius acrimoniam deponit, quam novam acquirat. Potest ex longa suppressione, aut mixtione cum alijs humoribus acribus, aut nimio aestu contracta putredine acrimoniam quandam adipisci, indeque suo transitu promptè exulcerare intestina, ac in illis dysenteriam cum ulcere excitare: Qualis dysenteria, ut nec ea que cruenta dicitur, funesta non est, si modo diutius non perseveret. nam, cum in longius tempus producitur, liquatur humor ex toto corpore, continuatoque cacochymia transitu intestinorum vires

*laborant, peritque caloris nativi symmetria. Ergo propter
iecoris, lienis & totius venosi generis consensum, in longa dy-
senteria hydrops superuenit: propter vitium intestinorum,
lienteria, quo magnitudine cause, alimenti defectu, vigiliis
& assiduo surgendi labore, post dysenteriam planè lethali-
s est.*

APHOR. XLIII.

Ο κέσσιον ἐκ στραγγείας εἰλεος ὄψιν ἐστὶν ἐπὶ τὰ νεύρω-
σιν ἀπόλλυται ὡς μὴ πυρετοῦ ἀπυρετοῦ ἀλλὰ τὸ ἕρως
ῥοῦ.

Quibus à stranguria ileus superuenit, intra septem
dies moriuntur, nisi febre superueniente copiosa uri-
na fluxerit.

Scriptores non conueniunt de loco ilei, neque Gal.
videtur in hac re sibi constare. Nam in comment.
huius Aphor. dicit ileum esse in tenuibus intestinis,
& 3 Ep. in historia mulieris voluulosa (vbi tamen lo-
quitur ex aliorum sententia, & ita sibi non repugnat)
dicit voluulū fieri in tenuibus, & in crassis, sapius ta-
men in tenuibus. Celsus ponit in tenuibus & crassis.
Præterea in libr. de glandulis, & in lib. de locis in ho-
mine. Hippoc. facit in interioribus intestinis. Ergo, fit
in tenuibus & crassis intestinis. Et tamen Galen. in
comm. (vbi suam sententiam explicat, alibi verò alio-
rum) ait non fieri in crassis: propterea quod non po-
test adduci vt propter materiam crassam retentam in
crassis intestinis fiat ileus. Iam quæritur an pituita
crassa & viscida possit retineri in intestinis crassiori-
bus? potest (vt in com. Philo.) addeò vt, iis ita obstructis
neque

neque stercus, neque flatus etiam possit excerni. Hippocrates lib. de glandulis, & de loc. in homine, ait, quod ubi cerebrum sua excrementa in venterem & intestina exonerat, fit aliquando alui profluuium, ut in balbis antea. Aliquando tamen pituita illa à cerebro delapsa retinetur in inferioribus intestinis, & fit volutus. In his autem morbis non potest induci clyster: & si immitti possit sanabitur æger. Quare utendum est fistula alligata vesicæ, ut ubi ampliata fuerint intestina, tum immittamus clysteré qui flatus generet. Certum est veteres medicos dixisse fieri in vtrisque intestinis. Distinxerunt tamen. Nam ubi est in tenuibus, euomitur chylus: in crassis vero, stercus. Si ponimus illum esse à tuberculo, vel inflammatione quæ interceptat tenue intestinum (ut ileum) quomodo poterit reuocari inde stercus & reuomi? At si sit in crassis intestinis inflammatio, aut pituita crassa & viscida, aut stercus durius quod viâ interceptat, poterit stercus euomi quod efformatur in cæco & colo intestino. His cognitis. Quibus ex stillicidio &c. moriuntur. Ægri dolent parte superiore ventris & inferiore: perpetuo iactant corpus, & vomunt stercus, ubi imminet mors. Signa ilei videz. Epidem. in historia mulietis ileosæ, & lib. Hippocratis de morbis internis. Galen⁹ existimat hunc Aphorismum esse adiectitium. Nam stranguria quidem fieri potest via intercepta ab inflammatione vesicæ: sed non sequitur inde fieri ileum. Immo Galen. non existimat fieri, & dicit se nunquam vidisse. Verum est, quod aliquando euomitur vrina, non stercus. At oportet magnam esse inflammationem in vesica ut interceptiatur intestinum quod admodum difficile est. *Nisi febris* si sit inflammatio in vesica, non poterit prodesse febris: quippe quæ non curet morbos, nisi

HIPPOCR. APHOR.

eos qui sunt à materia crassa & flatuosa. Ergò stillicidium vrine (vt tuetur Auicenna) habebit causam, materiam multam, frigidam & crassam, propter quam non solum vrina guttatim effluit, sed etiam comprimitur & obstruitur intestinum, vnde ileos. Huiusmodi autem stranguria & ileos solui poterit febre. Sed Gal. non existimat inde posse fieri ileon.

S C H O L I A.

VRina substillum præter alias causas quas habet plurimas, fieri potest ab obstructione colli vesicæ, liberum vrina exitum interceptante, ex grumo, aut crudo crassoque humore genita: ob quam si præter modum vesica vrina repleatur, sæcum retentio, indeque coli dolor, & interdum ileos, quanquam rarius, suboritur. Tanta enim est vicinitas inter vesicam & intestina, vt suos sibi inuicem affectus communicent. Sic, in colicis quibusdam vidimus ad tempus (tanta erat per totum ventrem angustia) vel ipsam vrinam retineri. Quanto facilius magnus vesicæ tumor ipsum rectum intestinum aut ileum penitus comprimere potest, ferè autem id mali genus interficit, vbi ad dies aliquot perseuerarit: Proinde, vbi sentimus vrina substillum cum quadam alui duritie, grauitate, & frigiditate ventris, statim medicamentis attenuantibus & vrinam cientibus vrina substillum medendum. Verique symptomati, substillum nimirum & ileos simul iuncto, duo remedia expertus est Hippocrates febrem & retentam vrinam copiosum fluxum. Febrem quidem, quia hæc intemperiem frigidam emendat, crassos humores concoquit & attenuat, obstructiones liberat: vnde vrina crassa & multa & confertim vacuatur. Fortunatum tamen id est, nam rarè ex huiusmodi occasione febris oriri solet. Quod si febris quidem accedat, sed symptomatica in-

teris

terna inflammationis, sine hac urinarum profusione, intra primum septenarium doloris vehementia & excrementorum astu ac suppressione ager morietur. Est enim ileus morbus acutissimus.

APHOR. XLXV.

Ελευθερία δὲ ἐπιούσια γίνεσθαι, ἢ μακρότερον χρόνον ἰσχυρῶς ἀνάγκη ὄσειον ἀφύσασθαι, καὶ τὰς ἕλκας κοίλας γίνεσθαι.

SI ulcera annua aut etiam diuturniora fiant, os abscedere est necesse, & cicatrices cauas fieri.

SOlet natura in iis partibus quæ natura differunt, interponere mediam quandam substantiam: ut in clementis interponit ea quæ symbolum habent cum utrisque, ut inter aquam & ignem interponit aërem: inter hunc & terram, aquam. Sic, quia os durum est, caro mollis, ob id natura iis (ut consuescant) interponit articulos, membranas, & fibras. In diuturnis ulceribus, membrana illa ἐπιούσια dicta, corrumpitur. Præterea intelligere oportet, quòd caro illa quæ proxima est ossibus fibrosior est reliqua. Qui ergo fieri potest in assis carnibus, ut caro ossi propinquior sit melior & tenerior reliqua? Id fit per accidens, quia dum calor ignis agit in carnes, eò cogitur tota humiditas & substantia carnis, ibidemque conseruatur & coquitur magis calore proprio quàm externo. Accidit porro, ut malignitas & sanies ulcerum fibras illas & membranas & simul os corrumpit, vnde abscessus in offe. Vbi iam os corruptum est & abscedit, frustra adhibes reme-

ditā vlceri. Nam lib. de vlceribus, quæ ossa abscedunt, vel secantur, vel vruntur, cicatrices cauas faciunt. Primum, quia pars ossis exempta est, & ita relinquitur spatium inane: deinde, quia fibræ & membranæ (quæ partes sunt seminales) nunquam possunt regenerari. Os abscedere, id est corrumpi, cariem ducere: quidam dicunt, squamas relinquere nullo discrimine. Videmus tamen experientia, nō relinqui, sed tantum liuorem nasci in parte ob corruptionem. Sed in eiusmodi vlcere (quando caro etiam exesa est) ne deformes & tam cauæ maneant cicatrices, debet chyrurgus paulo plus carnis regenerare vt compenctur quod de osse ablatum est.

SCHOLIA.

Prognosticon est chirurgicum ad difficilem vlcerum curationem pertinens. Vlcerata iam diu inueterata, & qua post integrum annum exactum ad cicatricem produci non potuerunt medicis, aut egris, nil quicquam in curatione delinquentibus, non aliam sue curationis difficultis causam agnoscunt, quàm ossis abscissum. Id quod certius conuincias, si sepius obducta cicatrice huiuscemodi vlcera recrudescant. Proinde, detergendum erit os, quod subest vlceri illudque eximendum, si totum corruptum: aut abrodendum, si qua sui parte vitium contraxerit, si quidem ab eo manat sanies siue ichor, qui integram vlceris sanationem impedit. Non semper verò integer annus expectandus vt os detegat: sic enim sepius, vt ante id tempus os huiuscemodi vlceribus abscedat. Corrupti autem ossis hæc sūt indicia: niger aut linidus ossis color: pus copiosius ac tenuius ex vlcere fluens, quàm vlceris magnitudo postulet: labra vlceris fungosa ac nigricantia, cocuntia sepius, sed non coalescentia: perceptio

perceptio cuiusdam motus in ulcerato membro: puris feror, ac liuiditas recens, suborta intemperies calida, vel etiam inflammatio. Si nullum horum adsit, scito non à corrupto esse diffuilem ulceris curationem prodire, sed vel à praua nescio quâ diathesti, aut intemperies parti subiecta impressa: à precedente defluxione, aut cachymia totius corporis, qualia sunt ulcera senum aut hydropticorum. Aut etiam à perenni prauorum succorum fluxione in partem ulceratam: Quales sunt fistula. In illis emendanda diathestis: in huius cohibenda perennis fluxio, ut cicatrix obducatur.

A P H O R. XLVI.

Ὅσοι ὄβοι εἰς ἀσθματός ἢ βηχὸς γίνονται πρὶν τῆς ἡβῆς, ἀπύλλωτοι.

Qui gibbi ex asthma aut tussi ante pubertatem fiunt, statim moriuntur.

VT intelligamus hunc Aphor. sciendum est, quos Hipp. vocet ὄβος, qui aliquando etiam dicuntur κωρὸς ἢ κωφοὶ ἢ γωγοί. Dicuntur ὄβοι, quibus dorsum foras eminet: vt si initio vertebræ luxatæ sunt, ea luxatio appellatur. λόρδωσις, illa enim prior dicitur ὄβωσις ἢ κώρτωσις ἢ κωφωσις. Aliquando vertebræ, neque ante neque retrò recurvantur, sed in obliquum, & est κωλιωσις. Interdum vincula quibus connectuntur, vertebræ laxantur, ita vt vertebræ ipsæ loco non sunt commotæ & dicitur σείσις, vt sæpe fit in pueris. His positis intelligere oportet, quòd alij gibbi sint in ceruice: alij in thorace: alij sub septo transuerso & in lumbis. Si gibbus est in ceruice, aut in dorso, prohibetur nutri-

B b

tio thoracis, ita ut costæ tendant in acutum: sed non ampliatur nec augetur thorax, aut certè parum admodum. Si est sub septo transverso, & in lumbis, ij habent crura valde gracilia, quia horum prohibetur nutritio. Hippocrates hîc agit de gibbosis in ceruice, vel in dorso. Nam, si gibbositas fit in lumbis, aut ossè sacro, non impeditur nutritio thoracis, & spina ac thorax ampliari possunt. Si verò in ceruice, aut dorso, spina fit breuior, thorax angustior, iidem ferè coguntur esse capite demisso, collum nõ est ita flexile ac sequax nisi ad dentem comprimatis vertebas. Quòd si caput aut collum conentur attollere, gutturosi euadunt, fit arctior aspera arteria, redditur vox aspera & rauca. Quæritur an gibbosi necessariò celeriter moriantur? minimè. Siquidem quibus iam adultis fit gibbus, quò thorax in iis iam habeat iustam magnitudinè & amplitudinem, non tam citò moriuntur. Ferè autem moriuntur anno 60. At si adhuc pueris accidit gibbus, celeriter intereunt. Partes enim thoracis interiores iis augentur & ampliantur: thorax autem ampliari non potest. Quum ergo prohibita thoracis ampliatiõne eor & pulmones constringantur, nec liberè moueantur, fiunt tubercula, tabes, peripneumoniæ, & ita moriuntur. Tubercula autem illa, vel cruda sunt & dura: vel non ita dura & cruda. Si dura sunt & incoctilia, minus periculosa sunt, diutiusque viuere permittunt, quia non suppurant. Alia, non ita cruda sunt & dura quæ tempore suppurant, & hæc periculosa sunt. Nam tempus in spatium thoracis vacuum effunditur, & commota tussi suffocantur ægri. Sic in ceruice tuberculum est periculosum, quia suppuratio conuertitur in asperam arteriam & suffocat. Ergo, in gibbis, ceruicis præsertim & thoracis, periculosum censetur pro-
uocare

uocare suppurationem, immò oportebit quantum fieri poterit prohibere, & tubercula dura reddere. At in lumbis, minus periculosa sunt tubercula, quia possunt aliquando beneficio naturæ suppurare. Aliquando fiunt dysenterix, aliquando varices in inguine aut cruribus, vnde soluitur morbus. Præterea, gibbi in lumbis soluentur aut per metastasin, aut per sympathiam. Per metastasin, si materia quæ gibbum faciebat, transferatur in partes ignobiles, vera erit solutio. Per *autem* *Scilicet*, vt si pus è lumbis demittitur in ilia, inguina, crus, & illuc efficiat nouam suppurationem. Et hoc non est sanare neque soluere, sed augere morbum. *Qui itaque gibbi, &c.* Necessario oportet intelligere gibbum illum qui est in ceruice, vel quia propter angustiores locum fit asthma, quemadmodum accidit iis qui diutius cucurrerunt. Tussis verò fit, quia ex tuberculo illo non ita duro refudat aliquid materiæ in partes spirales. Vbi tussis commouetur, periculum est ne de repente sequatur suffocatio. *Ante pubertatem.* Priusquam videlicet adepti sint amplitudinem thoracis, intereunt: & multò celerius, si intemperanter viuant & sint imbecilli. Non vult autem dicere, quòd asthma & tussis sint causa gibbi, sed quòd eiusmodi gibbus est cum asthmate & tussi. Quod si cui casu vel ictu commotus est gibbus post annos pubertatis, vt anno vigesimo, poterit superuenire etiam vsque ad annum sexagesimum, siquidem robustus sit & temperanter viuat. Alioqui, si sit imbecillior, & si viuat intemperanter, ex hac vita, caput replebitur multis excrementis, quæ in thoracem decumbentia, augent tuberculum: vnde celerius orietur asthma, tussis, & inde mors.

Bb ij

SCHOLIA.

Prognosticon est vitæ breuioris Gibborum. Cuius superior explicatio petenda ex lib. 3. de articulis. Sunt autem Gibbi in uniuersum, quibus luxata, suoque loco dimota sunt spine vertebra. Quorum quatuor potissimum annotantur differentiæ. Vna, $\alpha\upsilon\phi\omega\sigma$ seu $\alpha\upsilon\phi\tau\omega\sigma$ Græcis dicta, gibbositas latinis, Vouture ou bossé Gallis, quum foras seu in posteriorem spine partem vertebra conuertuntur. Altera, $\alpha\phi\theta\epsilon\omega\sigma$ Græcis, repanditas latinis, enfonceure Gallis, quum in partem anteriorem vertebra luxantur ita ut in dorso sit cauitas, in pectore tumor. Tertia, $\alpha\kappa\omicron\lambda\iota\omega\sigma$ Græcis, diuaticatio Latinis, entorceute Gallis, quum vertebra inclinant ad latus. Quarta $\sigma\alpha\iota\tau\iota\sigma$ Græcis, Latinis commotio siue concussio, Gallis esbranlement, quum vertebra in loco quidem suo manent, sed earum compago dimouetur. Quinta his addi potest, quæ tamen potius curuitas quam Gibbositas naminanda, ut quæ nullo pectoris aut spine vitio accidat, qualis ceruitur in senibus iam decrepitis, potissimum procerum corpus habentibus, quibus corpus præ siccitate aut imbecillitate nimia in anteriora incuruescit ac inflectitur: Ut annotauit Gal. Comment. in Aphorif. vltimum lib. 2. hanc Galli appellant, Panchcure ou courbeure en deuant. Quemadmodum autem vertebra distinctæ inter se sunt, pro vario situ quem in spina obtinent (alia enim sunt ceruicis, alia dorsi seu thoracis, alia lumborum) ita Gibbositas, quæ vertebrarum spine vitium est, diuersa est, non solum pro vario situ vertebrarum in spina, sed maxime pro varietate symptomatum quæ singulæ secum inuehunt. Nam ea Gibbositas, quam peruersio prima vertebra ceruicis parit, mentum deprimit ad pectus, deglutiendi ac loquendi omnimodam difficulta-

difficultatem, indeque vitissimam mortem adfert: In Gibbositate reliquarum vertebrarum cervicis, tota cervix contorquetur, respirandi ac loquendi non levis difficultas invehitur, spiritus cum sono redditur, & stertor in dormiendo auditur. In $\chi\omega\phi\omega\tau$ dorsi seu vertebrarum thoracis, spiritus difficulter & cum sono movetur, costae in latitudinem non augentur, sed in partem priorem, pectus angustius redditur, sternum fit strictius in acutum desinens. In $\chi\omega\phi\omega\tau$ summa adest respirandi difficultas, tussis vehemens, movendi sentiendique in coxis parti, usque inferioribus impotentia ac stupor suboritur, urinae ac fecum involuntaria excretio. In $\sigma\kappa\lambda\iota\omega\sigma\tau$, ut plurimum excitatur paralytis in parte luxata & convulsio in parte opposita. Quibus spina ad lumbos gibba est, renum & vesicae vitia superveniunt, abscessus atque ad ilia & inguina, coxae extenuantur, pubes & barba serius increfcit, minor fecunditas adest, quam quibus gibba est pars superior. Cuiuslibet gibbositatis cause sunt duplices. Externa alia, quales sunt ictus, aut casus violentus in scapulas aut coxas. Interne varia, tumores frigidi, duri, crudi ac magni circa vincula ac membranas vertebrarum adnati status, qui vincula earundem distendunt: Excrementi iri humiditas ibi congesta, aut aliunde huc illabens, qua eadem emollit, lubricat & relaxat: vehemens tussis, que vertebrae a suo loco pellit: Immoderata siccitas que earum vincula contrahit, ut saepe fit in heceticis: Inflammatio earundem: Consuetudo paulo frequentior inflectendi ac recurvandi corpus in partem aut posteriorem, aut lateralem. Hippocrates hic videtur ex omnibus istis causis tantum attigisse tumores frigidos, tanquam causas potissimas gibbositatis cuiuslibet, maxime vero dorsi. Ab illis autem tumoribus frigidis hoc modo gibbositas excitari consuevit, $\chi\omega\phi\omega\tau$ quidem, cum duo tumores obsident ligamenta interna duarum aut plurium ver-

Bb iij

HIPPOCR. APHOR.

vertebrarum, inter quas una, dua aut plures interiecta sint
vertebrae inuiolata nulloque obfessa tumore: tum vertebra
à suis ligamentis tumentibus, trahuntur ad se inuicem, com-
pelluntque vertebrae, quae sunt intermedia à suo loco dimo-
ueri, ac proinde gibbum foris efficere: non aliter quàm videas
virides ramos sui medio curuari, si duo eorum extrema ad
se contrahas. Ἀσπιδωσις verò sit, ubi vnus aut plures tumores
vnam aut plures vertebrae, inter quas nulla sit interiecta
vertebra, occuparit: cum intumescunt ac augentur illi tu-
mores, ligamenta quae obsident ad se attrahunt, in partem
interiorem: vnde necessario accidit, vt vertebrae sua sequan-
tur ligamenta, indeque spinam intro contorqueant: ac gibbū
intus efficiant. ὀροδωσις sit, cum vnus aut plures tumores
obsident laterales ceu obliquas partes spinae: pari prope modo
quo in κωφωσι, ac λωπδωσι. Qui ergo gibbi sunt à tumoribus
frigidis, ligamenta ceu membranas vertebrae obsidenti-
bus, euadunt asthmatici aut tussiculosi, aut vtrique: Asthma-
tici quidem: quod ob tumore siue magnum, internum pectoris
spatium reddatur angustius: nam, quo vertebrae intro magis
flectuntur, eo ipsum spatium magis contrahitur: vnde ipsi pul-
mones non tam liberum ac expeditum habent motū, quo aere
inpiratione attrahant excipiant que & fuliginem expira-
tione expellant. Tussiculosi vero, non tam à seroso ac tenui
humore à tumoribus in pulmones resudante: aut à pure ab
illis tumoribus in pulmones effuso, quàm à mole tumorū pul-
monibus incumbentium: quo modo magnus tumor hepatis a-
liquando tussi vexat. Vtrique verò euadunt & asthmatici
& tussiculosi, si duri ac magni ipsi tumores extiterint: nam
si parui ac molles illi fuerint asthmatici quidem fient, non
tussiculosi. Tales autem gibbi à frigidis tumoribus verte-
bras obsidentibus facti, si fiant asthmatici aut tussiculosi in
pueritia & antequam pubertatis annos excefferint, lon-
gani

geui esse nequeunt, sed ineunte adolescentia statim moriuntur: quod augetur corde ac pulmone, illis continendis eorumque dilatationi spina præ angustia sufficere non possit, unde strangulatio necessariò adferetur. Qui verò sunt asthmatici aut tussiculosi, ea ætate qua interna viscera suam magnitudinem ac perfectam conformationem sunt adeptæ, vitam longiorem possunt protrahere: quod cavitæ pectoris continendis pulmonibus ac corde, eorumque dilatationi sufficiat. Qui vero gibbi sunt ex aliis causis, quàm ex tumoribus frigidis adnatis vinculis vertebrarum, utpote casu, ictu, flatibus, humorum defluxu, non necessariò sunt asthmatici, aut tussiculosi, nec tam brevis sunt vita. Videmus enim plures gibbos sexagenarios imò etiam & septuagenarios.

A P H O R. XLVII.

Οκόσσι φλεβοτομήν, ἢ φαρμακείην συμφέρει, πότεν οὐκ ὀφείλονται ἢ φλεβοτομῆν, ἢ φαρμακεύειν.

Quibus sanguinis missio aut medicamentum purgans confert, his verno tempore sanguinem detrahere, aut medicamenta purgantia adhibere oportet.

Loquitur hic Hippocrates de cautione morborum. αερωλακτικὴν vocamus. Tempus autem accommodatum cautioni, est ver. Nam æstate vires dissoluuntur, Autumno item. Præterea accidit inæqualitas, quæ conturbat humor. Hyeme concrefcit humor. At, ver temperatum est, nec habet dissolutionem vitium. Immo, per id temporis sumus robustissimi, quia tum plurimus est sanguis, in quo est calor nativus. Ad hæc etiam si non resoluantur vires, & nihil sit quod conturbet humores, tenuiores sponte sua liquefcunt, & natura, si quid est excrementi

Bb iiij

in nostris corporibus, vere purgat, & coquit & separat vtile ab inutili, non secus atque facere solet in plantis. Itaque, naturæ imitatione oportet repurgare quod copia redundat, & separare quod vitiosum est. Si sit plenitudo & copia, detrahemus sanguinem, Si humorum qualitas vitiosa, purgabimus. Sed antequam horum alterutrum præscribas, animaduertenda sunt tria. Primum, notabimus tempus quo solet redire morbus. Non est enim quod dicas purgandum esse aut secandam venam mense Maio potius quam alio. Nam, si quis mense Maio sit febribus obnoxius, aut alicui alio morbo, anteuertendum, Martio aut Aprili. Si mense Aprili, occurremus morbo, Februario mense aut Martio. Deinde, spectabitur anni constitutio, ut num hiems præcedens serius aut citius mitior euaserit. Tertio, interrogabimus ægrum quo modo vixerit. Si enim (exempli causa) hieme vsus sit cibis multum nutrientibus & boni succi, intelligemus abundare sanguinem. His igitur notatis, tum celerius aut tardius venam secabimus aut purgabimus. Secabitur autem vena eadē quæ in morbo ipso. Si morbus peccet utroque & quantitate & qualitate humorum, primum sanguinem mitemus. Deinde, instituemus purgationem. Si qualitas humorum vitiosa sit, purgandum. Ut si quis ætate sit obnoxius morbis biliosis, eum purgabimus vere inclinante, ut sub finem Aprilis. Sin morbus à melancholia aut pituita crassa, purgabimus, non sub finem veris, sed initio: ut mense Martio. Istud præterea est obseruandum in morbis qui redeunt certis interuallis, & anni partibus & maxime à crassa materia (ut melancholia & pituita) quod non solum vere purgare conuenit, sed etiam

autumno

autumno ad maiorem cautionem, aliquid enim vitij contrahitur æstate.

S C H O L I A.

Consilium est prophylacticum. neutra corpora plethora aut cacochymie vitij obnoxia: ab impendentibus morbis liberanda, purgatione aut missione sanguinis, vere aut autumno. Hac enim tempora duo, opportunissima sunt ad arcendos morborum intus delitescentium imminentes impetus, vel hanc potissimum ob causam: quod humores iis temporibus maxime moueantur. Educuntur autem promptius moti ac fluctuantes, quam fixi ac quieti. Mouentur autem humores vere ad exteriora, eius temporis tepore fusi qui hyeme intus impacti iacebant. Autumno, ad interiora magis: ob teporis illius inaequalitatem, qui æstatis ardore congesti intus coguntur ac exitu prohibentur. Hinc fit, ut iis fere duabus tempestatibus morbi recurrant.

A P H O R. XLVIII.

Tῶσις ἀπλωδύσει δυσεντεία ἐπιγνομένη, ἀγαθή.

Leniſis difficultas inteſtinorum ſuperueniens, bonum.

Nifi difficultas illa inteſtinorum diuturna ſit, idque propter Apho. 43. huius ſect.

S C H O L I A.

Leni humore melancholico pleno, deplendo, ſalutaris eſt dyſenteria, non ea quidem qua eſt ab atra bile: ea cum,

HIPPOCR. APHOR.

lethalis esse consuevit: non ea, qua est cum ulcere intestino-
rum, nisi forsitan ab humore melancholico fuerit, qui diutur-
na mora putredinem & à putredine acrimoniam quandam
acquisierit: aut qui acri humori permixtus, acris euaserit:
cuius acrimonia vi atque impetu vlcus in intestinis suo tran-
situ excitare potest, quales dysenteria salutaris quoque lieno-
sis futura est si modò diu non perseueret: non ea, inquam, qua
longa est: hæc enim quemadmodum Apho. 41. huius sectionis
dictum est, hydropem aut lienteriam inuehit, sed ea, qua
eruent a est, & qua diu non perseuerat.

A P H O R. XLIX.

ΟΚ' α ποδαγρικα νοσηυατα γινεσθαι ταυτα δυο φησιν μιλια-
τα εν παρακοντα ημερησιν, ετοιμα διασθαι.

Qui podagrici morbi sunt, sed a inflammatione intra
dies quadraginta conuiescunt.

Scribitur hæc sententia in lib. de crisib. Hippo. vbi
additur eiusmodi morbos habere conuersionem
in melius tardam. ratio est, quia materia qua mor-
bos podagricos commouet, tardè imbibitur in articu-
lorum cavitatibus & ligamentis. quæ sunt crassa &
densa substantia: & ob id, tardius etiam potest discuti
neque ita facilè. Galen. non putat materiam imbi-
bi neruis & tendonibus? quia, si imbiberentur, fie-
rent conuulsiones, quod rarissimè videas in poda-
gricis. Certè si non sequatur conuulsio, verissi-
mile tamen est imbibitur materiam neruis & tendoni-
bus.

bus. Commouentur præterea dolores propter tensionem neruorum. Iam verò, notandum quòd hi morbi terminantur aliquando celerius, aliquando tardius quàm 40. diebus, vt sæpe extendantur ad 120. dies. Quòd celerius, in causa est materia tenuior, subtilior, & calidior, quæ ob id facilius resoluitur: Item, corpus rarum: præterea caloris natiui robur. Quòd tardius, in causa est materia crassior, aliquando & frigidiior, quæ non ita celeriter resoluitur: Alias natura loci, vt quia articulus profundior est, veluti in ischio: interdù corpus densius: nonnunquam caloris natiui imbecillitas. Quare, quod aiunt, non oportere expectare curationem podagricorum omnino: Distinguendum est istud (omnind) vt distinguit Hippoc. 2. de crisib. si senex est, qui podagra laborat, & iam habet tophos & poros: si intemperanter viuat: quia corpore est densiore, & calore natiuo debiliore, is nulla ope humana curari poterit. Nam, vt ait Ouid. Tollere nodosam nescit medicina podagram. Iuuenis autem, quia corpore est rariore, & calore natiuo robustiore, si temperanter viuat, si medicis obsequatur, nec callos: & poros habeat: & à præfenti accessione & à futuro morbo præferuari poterit. Ergo, morbi podagræ terminantur diebus 40. nisi tophi sint iam concreti: nisi peccetur à medicis aut ægris: nisi materia sit valde crassa & viscida: densum & durum corpus: calor natiuus imbecillus. φλεγμῶν, tumor est calidus, siue cum materia siue absque materia.

HIPPOCR. APHOR.
SCHOLIA.

Prognosticon est, de termino intra quem desitura sit podagra, omnisque arthritidis species. Si quadragesimus dies sit terminus morborum acutorum ex decidentia, ille idem erit podagrae omnisque arthritidis, ut quae proximè accedit ad naturam morborum acutorum ex decidentia. Est enim podagra, non quidem phlegmone, alioquin semper comitem haberet convulsionem: sed tumor phlegmonodes, ob rubris ac caloris aliorumque symptomatum concursum, quae sunt veris phlegmonis peculiaris. Saltem ea podagra ac arthritidis quae fit ex defluxu sanguinis in articulos: haec enim si materiam spectes vera phlegmone est: si locum in quo excitatur, tumor phlegmonodes, potius quam vera phlegmone: quod articuli cum sint exangues, frigidi, membranosi, & à fonte caloris remoti, nec sanguinis effluxum in phlegmonem convertere, nec ex eo pus cōficere possunt: ut enim phlegmone fiat, eaque suppuret, praeter materiae qualitatem, adesse debet & loci calor, qualis est musculus aut caro, in quo vera phlegmone excitari consuevit. At verò cum talis tumor phlegmonodes finire debeat, aut resolutus, aut concoctus ac in pus conuerso humore ipsum tumorem faciente: humor autem is sit in alto ac denso, frigido, exanguis, membranosis, & à fonte caloris remoto loco fixus: tempore longo, tum ad resolutionem, tum ad suppurationem indiget, saltem quadragesima dierum spatio, longius verò tempus ad sui solutionem postulat podagra aut arthritidis, quae ab humore fit frigida: estque tumor oedematosus. Non enim intra diem quadragesimum aut plures etiam dies finire potest, ob frigiditatem ac crassitatem humoris, locique densitatem, frigiditatem ac imbecillitatem: indicio est, quod semel solutus hic tumor promptè redeat.

APHOR.

Οκόσιον αὐτὸ ἰκέρταλος ἄσχοπῆ τέτοιον ἀνάλκιν πορεῖ-
τὸν καὶ χολῆς ἐμετὸν ὀπιγίνεσθαι.

Quibus cerebrum vulneratur, ijs febrem & bilis vomitum superuenire necesse est.

Addit Hippo. lib. primo de morbis oportere aliquid corporis resolui. vocat enim ibi τὸ διπλοπληκτικὸν ἄσχοπικόν. Citatur etiam hæc sententia 2. prorrh. vbi appellat ἡσῶμα quod hic vocat ἄσχοπικόν, id est, profundum vulnus in cerebro. Potest vulnerari cerebrum, vt vulnus tantum attingat substantiam cerebri: aliquando penetrat in ventriculos, quod lethale est, licet interdum conualescat æger beneficio naturæ, præsertim si vnus tantum ventriculus vulneratus sit, vt a dolenscens ille in Smyrna. Itaq; quibus præcidi-
tur cerebrum, id est, profundum vulnus infertur, ijs febrem &c. Notandum est quod dicit 2. prorrh. quod maximè facit ad prælagium. Oportet diligenter animaduertere quæ signa appareât statim à vulnere illato. Solet enim in ijs vulneribus æger sæpe concidere statim initio, sanguinem è naribus emittere, & bilem vomere, hæc profluvia sanguinis & vomitiones sæpe perseverant ad dimidium diem, & post conquiescunt. Deinde obseruandum quæ signa die quarto, septimo, vñ decimo, 14. 17. 20. adueniant, vt vomitiones, hæmorrhagiæ è naribus, delirium, febris, resolutiones quarundam partium. Vt, si die quarto, non febricitauit, non delirauit, non vomuit, non emisit sanguinem è naribus, videndum quid accidet die septimo, tum vñ decimo & reliquis. Si die quarto, vomuit, si delira-

uit, si febricitauit, si laborauit hemorrhagia e naribus, si aliqua partium resolutio aut couulsio accidit, morietur die septimo. Si ea signa prodeant die 7. morietur die 14. Si ii. peribit 17. aut 20. aliquando euadunt ægri diem 20. & perueniunt ad 40. Tum enim, & malum, & ea signa quæ ante delitebant & inducias dabant, sese proferunt ac interimunt. Item, cum ij sunt morituri detrahunt sibi fascias quæ cingunt vulnus & caput.

SCHOLIA.

Dagnosticum est, non modò profundo vulnere vulnerati cerebri, sed & eiusdem conquassati: ita ut offensa ad cerebrum usque peruenit, atque in ipso vel eius membranis aliquid ruperit, vtriusque hic duo signa certissima adferuntur febris & bilis vomitio: & plura libro de morbis, de vulneribus capitis, & sectione tertia, Coac. animad. sed minus certa recensentur: qualia sunt, lingua balbuties, subitus in terram casus, vertigo, marmariges obuersantes oculis, sanguis per nares, os, aures, oculos effusus: veternus, vocis priuatio, resolutio corporis, mentis lasio, pedum torpor, couulsio, aliaque huiusmodi: quanquam, ne in vomitu quidam aut febre vlla certitudo vulnerati aut conquassati cerebri sperari potest, nisi distinctione adhibita. nam hæc duo non semper sequuntur ad vulneratum aut conquassatum cerebrum: & eadem sæpenumero eueniunt non vulnerato cerebro: sed, vel solo fracto cranio, vel cerebri membranis percussis, vel etiam sola carne, aut vna cum carne pericranio vulnerato, febris quidem non superuenit vulnerato cerebro, cum multus sanguis effunditur, & ampla statim via relinquatur, qua puri, vaporis & spiritus pateat exitus: aut cum arte, vacuatione & ratione vitæ prohibetur inflammatio & inde febris. Febris enim ad vulneratum aut conquassatum cerebrum

rebrum subsequitur ob commoti, aut effusi nec liberum habentis exitum sanguinis, putredinem, & putredine conceptam inflammationem in cerebro: indicio est, quod non semper initio vulneris, sed post initia ut 4. 7. 9. 11. 14. die, vel eò tardius suboritur febris: adde quod Hipp. in Coacis febrem ut plurimum superuenire vulnerato cerebro scribit. Neque vomitus semper accidit vulnerato aut conquassato cerebro, saltem qui sit biliosus, in his præsertim qui non sunt picrocholicæ: aut qui paucam habent bilem in folliculo fellis collectam: denique his quibus ad vomendum nulla est à natura propensio. Quanquam, vomitus biliosus, si quod aliud, signum cerebri nedum vulnerati aut conquassati, sed & cranij fracti aut membranarum cerebri percussarum certissimum existit: isque initio aut statim post initia suboritur. Tantus enim est consensus cerebri per nervos insignes cum ore ventriculi eiusque interiore tunica ut cerebri eiusque membranarum ac cranij affectus promptissime ipsi ventriculo communicentur: hoc vel indicio quod commoto verberare, aut alia re quampiam molesta aut dolorifica concusso cerebro, uniuersus stomachus perturbari solet. hinc fit, ut ventriculo per sympathiam cerebri affecto, vomitus citetur, eoque vomitu quicquid obuiam fuerit in ventriculo seu bilis seu pituita seu serosus humor, aut cibus eijciatur. Sic enim bilis nomine quicquid inutile in ventriculo fuerit, siue ibi genitum siue aliunde transmissum intelligendum videtur: quanquam is humor qui per vomitiones huiusmodi in cerebro vulnerato eijcitur, ut plurimum biliosus esse consuevit: non quidem bilis sincera (hæc enim raro excluditur vomitione) sed seroso excremento permixta, quæ à folliculo fellis ac mesaræo per duodenum vel ieiunum intestinum ad ventriculi fundum transmittitur: solent enim ad partes infirmas vicinarum partium excrementa consuere, præsertim quæ tenui substantia constant, quæ calida sunt & mobilia, qualis est humor biliosus.

Οκόποισιν ὑγιαίνεισιν ὁ δ' αὖτις γίνοντο ἔξαφ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ
 λη. καὶ ἰσχυρὰ γένηται ἀφ' αὐτοῦ γίνοντο ἔριχουσι, ἀπὸ λη. καὶ
 ἐν ἐπὶ τὰ ἡμέρησιν, καὶ μὴ πυρετὸς ὀπλάσῃ.

Qui valentes capitis repente doloribus corripuntur
 & protinus muti fiunt & stertunt: intra septem dies
 intereunt, nisi febris interuenerit.

Hæc sententia exposita est Aphor. 5. lib. 5. citatur
 ab Hipp. lib. 2. de morbo & lib. 2. ἀπὸ κρίσεως. vbi
 addit, hi autem sunt hiante & hiulco ore, sepe meunt
 neque sentiunt. Difficultas fuit quando hæc signa se
 proferebant, quisnam esset morbus ille: an ἀποπληξία
 an ἀπὸ λη. καὶ ψι, an κατὰ λη. καὶ ψι. Gal. in com. dicit esse apo-
 plexiam. Aurelianus cataleptim. Hip. de rat. vi. c. acut.
 apoplexin, id est, venarum interceptionem. Non est
 de nomine laborandum: sed scire oportet quid dicat
 Hipp. lib. secundo de morbis, quod solet accidere se-
 nioribus, idque à commotione atræ bilis, ac vbi in-
 quit, hæc commouetur occupat partes corporis vbi
 sunt multæ venæ, vt pectus, collum, cerebri plexum.
 Itaque commota atræ bilis, vel etiam pituita, vel spiri-
 tus flatuosus, intercipit venas pectoris, venas colli seu
 iugulares, & cerebri quæ vasa sunt in plexu retiformi.
 Vbi cognoscimus causam & locum, iam modum cu-
 randi tenemus. Si materia illa quæ iis viis intercepta
 est non incalescit, perfrigeratur: cum perfrigerata est,
 congelatur & tandem moriuntur, hoc dico, vt in apo-
 plexia possimus notare vniuersalia tempora, vt rectè
 sensit Philoth. Nam per dolorem capitis, notatur ini-
 tium: per mutitatem sine obmutescentiam, incremē-

ΕΥΡΩ

tum per stertorem, vigor: & vbi conualefcunt, declinatio. Sic vbi interceptantur venæ, erit initium perfrigeratio, incrementum: congelatio, vigor febris superueniens, declinatio. quæ omnia contingunt senioribus bene potis, & aliquando quibus est crassior sanguis. Αφωρις dicitur, non is qui non loquitur, sed qui vnà cum voce & motu & sensu, hoc est, altero vel vtroque priuatur. Iam stertor accidit in vigore mali & multò magis, vbi arteriæ finis oppressus est, & spirandi difficultas aucta. Post stertorem nigrescunt toti, & intra septimum moriuntur, aliquando primo die, aliquando tertio, nonnunquã quarto, vbi leuior est morbus perueniunt vsque ad 7. diem. *Nisi febris*) Fuchsius citat locum ex Hippoc. 2. de morbis, vbi ait per ignem intelligi semper febrem vehementissimam. Sed neque ἡ ἀπὸ semper significat febrem validam: neque hîc excitanda vehemens febris, vt quæ vires deiciat vnde mors. Non proderit etiam neque quicquam efficiet febris leuis propter materiæ crassitiem & contumaciam. Quare, oportet febrem, esse mediocrem inter leuem & vehementem, ac proportionatam materiæ morbi, hæc febris vires non deiciet, immò materiam illam crassam tenuabit, incidet, concoquet & dissoluet.

S C H O L I A.

Prognosticon est funesti termini intra quem desiturus est soporosus affectus, initio quidem sanos ac bene valentes cum repentino ac vehementi dolore capitis inuadens, postea obtumescenciam & stertorem inuehit: hîc enim funestum intra diem septimum minatur exitum, nisi febris superueniat. Hoc ergo prognosticon n̄m videtur re-

60

ferendum ad fortem apoplexiam, ut putat Galenus in commentario: quod apoplexiam fortem solvere, sit impossibile: quod fortis apoplexia intra momentum, nedum paucas horas aut dies septem interficiat, vix enim tertium diem excedit, inquit Aurelianus: quod apoplexia non solet benevalentes repente inuadere, sed viciosis repletos humoribus: quod materia, qua apoplexiam committit, frigida sit, ignava, ac crassa, qua sua qualitate solet magis sensum stupefacere, quam dolorem sua qualitate excitare: quod nulla febris, siue leuis, siue valida, apoplexia superueniens eam solvere possit. Leuis enim non satis potentem habet calorem ad concoquendam tam breui tempore materiam, alioqui contumacem apoplexia. Valida verò, virium imbecillitatem magis auget, calorem natium suo acri calore absumendo: est enim axioma medicum, qua alieno calore incallescunt, sua refrigerari. Porius ergo intelligendus hic Aphor. de cerebro soporoso quodam affectu, qui precursor est apoplexie, eamque mox adfuturam minetur. Cuius causa est multus flatulentus ac vaporosus spiritus, ex crapula aut alia occasione genitus: qui initio quidem caput feriens, vehementem dolorem distendendo excitat, deinde multam pituitae affluentis copiam promouet, vnde postea obmutescit: suboritur, id est, vocis ac sermonis, omnis denique motus voluntarij ac sensus priuatio, ab obstructione humorum prohibente exitum spiritui animali ad vocis ac sermonis, sensus & motus organa. Sic enim ἀπόρως vocat Hippocrat. Aphor. 5. lib. 5. & Aphor. 58. lib. 7. qui nec vocem nec alium quidem motum vllum voluntarium retinent, nec omnino sentiunt, sed iacent, eodem modo quo apoplectici sine sensu pariter & motu. Est enim vox omnium actionum, voluntariarum precipua, ex cuius noxa Hippocrates ἀπ' ἐξουθεν, reliquarum quoque actionum qua voluntaria sunt, offensionem

vult

vult significari. stertor item magna que in anhelitu difficultas suboritur ad illam affluentis materia copiam, ob oppressos gutturis musculos, eosque non potentes præ imbecillitate tantam pituita copiam excludere: tandem apoplexia suscitatur. In illo itaque temporis tractu, febris superueniens, apoplexia fortis absolutionem prohibet, & mortem ardet, quæ alioquin imminet intra septem dies. Eam autem fuisse Hippocrati mentem facile est colligere ex secundo & tertio de morbis, & sub finem libri de crisi, ubi dolore capitis, obmutescencia, & stertore positus, scribit postridis hominem fieri apoplecticum sanguine perfrigerato, quasi ante verè apoplecticus non esset. Hunc igitur soporosum affectum qui tandem fortem apoplexiam inuehit, febris nec maior quam ut vires exoluat, nec minor quam ut nihil prosit, maximè iuuat: ut que tum spiritum illum flatuosum, tum humores pituitosos excalfaciat, attenuet & resoluat, quod fit nonnunquam tribus diebus, aut quatuor, interdum pluribus, non tamen ultra septimum procedit diem, ob morbi magnitudinem & partis affecte nobilitatem.

APHOR. LII.

Σ Κοπὴν ὅτε καὶ τὰς ὑποφάσις τῆς ὀφθαλμῶν ἐν τῶν ὑπνοῖσιν. ἢ γὰρ πρὸς αἰνῶν) ζυμβαλλομένων τῆς βλεφάρων τῶ λευκῆ, μὴ ἐκ διαρροῖας εἶναι ἢ ἐκ φαρμακοποιήσεως, φλαύειν τὸ σημεῖον, καὶ θανάτους σφῆρα.

Ed in somnis etiam; an de oculis aliquid subappareat spectare oportet. nam si quid non exacte commissis palpebris de albo appareat, modo non ex alui profluvio aut medicamenti portione accidat; malum signum est & valde perniciosum.

Cc ij

HÆc sententia scripta est lib. 1. prognost. cap. 4. hoc est: Ad præfagium in morbis præsertim acutis, dormire semiapertis oculis, ita ut subappareat album, lethale est: quemadmodum etiam exitiale est, per vigilias, semper esse oculis clausis. Illinc enim significatur vel magna resiccatio palpebrarum, vel imbecillitas facultatis mobilis: vel, quod muscoli oculos claudentes patiuntur, quia aut conuulsi sunt aut resoluti. Per alui autem profluvium, intelligere oportet omnes immodicas vacuationes tam spontaneas quam artificiosas. Idcirco, si æger dormiat oculis semiapertis, interrogandum: an id illi sit consuetum: vel non sit quia diutius vigilauerit, aut defatigatus sit de longa via, aut præcesserit vehemens tristitia, aut longa alimenti indigentia: vel, an non præcesserit multa & immodica vacuatio? Si nihil tale sit, lethale.

SCHOLIA.

Prognosticon est funesti exitus in morbis acutis, potissimum his, qui caput obsident siue cum febre, siue sine febre, petitur ab oculis, quorum dispositio præ cæteris partibus cerebri (cui oculi proximi sunt & coniuncti, & quorum gratia in arce locatum est cerebrum) dispositionem indicat. Conniuentis ergo oculis dormire, ita ut non committantur palpebre, & aliquid partis albæ oculi conspiciatur, lethale. Indicium enim hoc maxime imbecillitatis non solum palpebrarum, sed & animæ facultatis, nam cum oculi semper ex minima facultate claudantur, si in somno claudi nequeant, quo tempore facilius quàm tempore vigiliarum clauduntur retracto nimirum intro spiritu animali, qui apertionis oculorum auctor est, lethale signum, nisi consuetudine

dine ogyis id acciderit. Sunt enim quidam, qui oculis con-
niuentius dormire consueverunt, aut vitio illo, quod λαρο-
φθαλμίας vocant à leporibus: aut morbi longitudine: aut vi
alicuius morbi, ut in pueris vermiculosis. Ceterum ge-
narum corrugatio & ariditas atque inde contractio, con-
nulsio item musculorum qui oculos claudunt, hoc symptoma
inuebunt.

A P H O R. LIII.

AΙ αἰσθησούται, αἱ δὲ μὲν γίγνεται νευροθλασίαι ἀσπαλίσει-
ται αἱ δὲ μὲν ἀπὸ τῆς ὀφθαλμίας.

Deliratio que cum risu fit, turior: qua verò studio adhi-
bito, periculofior.

Iam sæpe diximus αἰσθησούται, id est dici tanquam ge-
nus deliriorum. Nam hoc nomine, manias, etiam & melancholias intelligimus. Tamen propriè dicitur de
his deliriis, quæ accidunt ad tempus in vigoribus ac-
cessionum, ut interpretatur Gal. statim initio prorh.
Dicitur quoque aliquando, ut sit genus ad maniam
& melancholiam. Rursus mania dicitur aliquando de
infania à flava bile, aliquando ab atra, vel succo me-
lancholico: ita ut extendatur ad phrenitidem & me-
lancholiam & maniam propriè appellatam, quæ est
perpetuum delirium sine febre. Breuiter in his voci-
bus, nihil perpetuum est in Hipp. Ut porto hunc Aph.
intelligamus addendum est idem. (Quæ verò cum teme-
ritate, periculofissima. Gal. in comm. tria comparat: de-
lirium cum risu, delirium cum studio, & delirium
cum temeritate & ferocitate: alij addunt cum plora-
tu: tamen non est necesse. Deliria, de quibus hic agit

C c iij

HIPPOCR. APHOR.

dicuntur continua, siue sint cum febre, siue sine febre. Iam differentia deliriorum sumuntur pro ratione corporum & materia redundantis in corpore. Quemadmodum enim (vt scribit Aristot. in problem.) alij atque alij aliter afficiuntur à vino. Nam quibusdam, vinum est risui, quibusdam dolori, aliis ferocitati: sic, vt est affectum corpus, ita diuersa sunt deliria. Si itaque tantum sanguinis incaluit, ita vt clemens sit necdum contraxerit malignam quandam & putrem qualitatem: si item, tantum alteratum est & concalescit cerebrum, sicut mania ludicra, cachinniones & cum risu. Si nimirum incaluerint, ita vt sit iam bilis quæ incalcescat & assari incipiat, efficit manias cum studio, id est, medias inter ferocem & ludicram, vt æger modò rideat, modò non. Sin, sanguis, is biliosus supra modum affetur fit ferina & temeraria mania, Græcis *θυραδης*, & ij re vera furiant, ita vt inuadant & impetant notos & ignotos. Alij, sunt hydrophoboi mori à cane rabido, in quibus est etiam assata bilis. Sunt enim *μελαγχολικη* maniaci à succo melancholico, qui (verbi gratia) imbibitus ventriculi tunicis petit venas cerebri, in iisque agitatur, assatur, & corrumpitur. Idem sanguis melancholicus, si frigidior sit & caliginosior, facit tristes, meticulosos, qui perpetuò defixos habent in terram oculos, qui solitudines quærunt, qui lugent, & conqueruntur debita. Aliquando, is non est obscurus & frigidus, sed tenuior & calidior, facitque *εὐθυραδης*, facit prophetas, sybillas, hæc omnia accidunt, propter qualitates quasdam occultas & indicibiles, quas contrahit melancholicus succus, dum in corpore diutius moratur & putrescit. Quare, diligenter animaduertemus,

temus, quis humor redundet, vt rectè curemus. Aliis enim sanguinem, aliis bilem, aliis melancholiam vacuabimus & purgabimus, quanquam melancholia vix cedit medicorum remediis.

SCHOLIA.

Prognosticon est securitatis aut periculi in morbis, peti-
tum ex delirij specie. Securus enim is morbus est, qui con-
iunctum habet delirium cum risu. Periculosus vero, quem
delirium cum studio comitatur. Delirium enim cum risu, fit
à vaporibus à sanguine prodeuntibus in cerebrum elatis,
aut ab ipso sanguine feruente cerebrum eiusque membranas
imbuent. Ergo morbus, à quo huiusmodi delirium ortum
habet, securus est: quoniam pendet à sanguine, qui humor mi-
tes & benignos morbos parit. Delirium verò cum studio
aut sollicitudine & pertinacia, fit à bile flaua, aut atra,
aut face ipsa sanguinis. Ergo morbus à quo huiusmodi dely-
rium ortum habet, non adeo mitis, nec securus, sed vel peri-
culosior, vel contumacior, vel longior, pro ratione humoris
à quo pendet. Hic autem potissimum fit sermo de delirio
symptomatiko: aut eo, quod vitiosus aliquis humor, substan-
tiam cerebri aut eius membranas inficiens, parit, cum febre
aut sine febre.

APHOR. LIIII.

EN τῶσιν ὅξεσι πάθει τοῖσι μὲν πυρετῶν αἰ κλαυθμώδεις ἀ-
ναπνοαί, κσ κγ γ.

IN morbis acutis cum febre quasi gementium suspiria,
mala.

Cc liij

HIPPOCR. APHOR.

Hic Aphorismus exponitur 68. Aphor. lib. 4. ubi dicebamus spiritum offensum representari in multis, ut in pueris plorabundis, in amantibus, & iis qui graui aliqua iniuria laeduntur. Causa, cur tales respiraciones in febribus fiant (Galen. autem exponit de offendente respiracione) est, propter imbecillitatem facultatis animalis, vel duritiem musculorum, qui inferiunt respiracioni. At verò, duritiem eam sequitur talis respiratio, vel, quia in partibus spiritalibus, aut neruis est dispositio quedam ad conuulsionem, vel dolorifica quedam dispositio. Quod autem dicebamus de respiracione, est quia in contextu est κλαυθμός. Ergo Hippo. meminit vocis, quæ dicitur κλαυθμός. Duo sunt genera vocis lethalia in morbis acutis. Vna est quæ dicitur κλαγγώδης, quæ fit propter ressecatam asperam arteriam. Altera, est κλαυθμός, id est plorabunda, quæ fit vbi maior est ressecatio eius arteriæ.

SCHOLIA.

Prognosticon funestum in morbis acutis petitum ex suspirijs luctuosis. Est autem suspiriosa spiracio, duplex spiritus: & reuocatio, qua veluti breui quadam quiete intercipitur opus thoracis, id quæ nonnunquam inspirando, nonnunquam verò expirando. Causa huius duplex, aut virium imbecillitas qua nequeunt vno impetu thoracem eleuare & respiracionem ad finem perducere: Aut, instrumentorum durities, quæ aut à frigore, aut siccitate fit. Quæ suspiria in morbis acutis continuas febres habentibus, aut febribus continuis, excitantur, manant à siccitate instrumentorum. Quod malum, ferme est immedicabile.

APH.

APHOR. LV.

TA' ποδαγρικὰ τῶ ἔργου, τῶ φθινοπώρου κινήσει; ἀλλὰ τὸ πολὺ.

Dolores podagrici Vere & Autumno ferè mouentur.

AVrelianus in chronicis addit deinde hyeme, potremo æstate. quod scitè quidem dictum est Nam, tametsi Vere & Autumno dolores podagrici excitentur, tamen fiunt etiam hyeme & æstate, quanquã rarius. Vere, quia relicta excrementa ab hyeme, quæ antea propter frigus erant concreta immotaque accedente vere mouentur & funduntur: fusa, decumbunt in partes imbecilliores, ut sunt eiusmodi articuli. Æstate, quia humores sunt liquati, corpus rarum, fit resolutio materiæ, calor est amicus neruis & articulis: Idèd, raro tum fiunt. Autumno, quia æstate vsi sunt fructibus & oleribus, unde multa excrementa generantur: Præterea, quia per Autumnum vires sunt imbecillæ, ob id multa excrementa colliguntur. Verum est quod humores incipiunt contrahi. Sed est inæqualitas perturbans quæ commouet materiam: at hyeme, humores manent fixi & immoti.

S C H O L I A.

Non modò podagrici sed & arthritici dolores, omnes denique morbi qui sopitã habent in intimo corpore cacochymia, Vere & Autũno potius & multo promptius excitantur, quàm æstate & hyeme. Nam Vere & Autumno, hu-

HIPPOCR. APHOR.

mores moueri incipiunt. Vere quidem, ad exteriora: Autumnno, ad interiora. Estate autem, multa fit humorum resolutio per exteriora, unde latitantes morbi tunc pauci se produnt: hyeme humores impacti ac coeacti intus iacent: At veris tempore, aeris tepore liquantur ac fundantur humores, qui fusi fluunt facile in partes potissimum, quae aut natura, aut consuetudine sunt imbecilla, quales sunt articuli: Adde quod, tunc temporis vires sunt validae: quia tunc plurimus est sanguis in quo est situs calor natiuus virium auctor. Autumnno, recurrunt morbi arthritici alii que quam plurimi, non tam ob liberaliorem fructuum fugacium vsu, quam ob huiusce temporis inequalitatem in calore ac frigore, quae perturbat ac corrumpit humores: item, ob plurimam superiori aestate collectam cacochymiam: maxime vero, ob virium imbecillitatem, labefactam: mirum naturae vi ab exhausto superiori aestatis, ubi enim natura vel ob suam imbecillitatem, aut materis quantitatem humoribus dominari non potest, sit ut huc vel illuc incidant, at que morbos gignant.

APHOR. LVI.

TΟἷος μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν ἐς τὰς ὀπίκινδ' ὡπὶ αἱ λήσσει καὶ ψίεσ, ἢ ἀποπληξίῳ τῷ σώματι, ἢ σπασμῶν, ἢ μαιήϊλω, ἢ πῶλωσιν σημαίνει.

MOrbis melancholicis per hac tempora suspecti humorum decubitus, vel apoplexiam corporis, vel conuulsionem, vel maniam, vel cacitatem denunciant.

Appellat melancholicos morbos, natos ab humore melancholico. Difficultas est an τὰ possit referri ad partes corporis. Potest. Nam hic alias legitur, τὰ τῷ σώματι

ούμιας. Alibi non est, & videtur referri ad νόσημα, ut
 sit: mutationes morborum melancholicorum fiunt in
 his morbis, &c. Et clarior quidem erit hæc expositio:
 ἀπόσκησις nomen est ambiguum apud Hippocratem.
 Nam aliquando significat transmutationem materiæ
 à parte in partem: aliquando, scarificationem, ut scri-
 bit Gal. in exegefi vocum Hip. Alij dicunt ἀπόσκησις
 σκῆσις ἢ ἀπόσκημα differre ab Apostasi. Apostasis enim
 dicitur de humorum transmutatione & decubitu in-
 dicatorio. ἀπόσκημα verò, est abscessus non iudicato-
 rius, vbi scilicet materia in aliquam partem decubit,
 nec tamen soluitur & morbus, sed inde noua accidē-
 tia superueniunt. Tamen sæpe confunduntur & ἀπόσκη-
 σις cum apostemate, hæc duo cum apostasi. Verù hu-
 iusmodi indicatoria, abscessus vocare solet propriè
 μετάσασιν ἢ μεταβολῆς Hippo. ut si morbus melanco-
 licus degeneret in cæcitatem, &c. Ad hæc, id est, ad has
 partes, vel ad hos morbos, ut apoplexiam, conuulsio-
 nem. Vbi ergo transmutatio fit materiæ quæ non ex-
 cernitur, periculum est ne fiat apoplexia. Hæc fit prop-
 riè, vbi offarciuntur ventres anteriores cerebri, quæ-
 admodum vbi posteriores, Epilepsia. Aliquando tamè
 apud Hipp. dicitur de paralyti & conuulsione epile-
 ptica. Hic ergo intelligemus & apoplexiam propriè
 appellatam & paralytin, & epilepsiam: conuulsionē,
 vbi materia illa infarcitur neruosa substantiæ. Iam
 per μανίαν intelligit melancholicum morbum. Fit au-
 tem, vbi substantia cerebri imbuitur eiusmodi humo-
 re melancholico: vel, vbi commouetur in venis cere-
 bri. Fuchsius dicit etiam fieri, vbi meninges afficiun-
 tur: quod est falsum. *Cacitatem* vbi materia conuersa
 fuerit in oculos.

T A' uertit Fuchsius ad has partes: Hollerius ad hos morbos. Nam cum Plautio, per hec tempora: ut hic Aphorismus, adferat alios morbos, qui quemadmodum Podagrici atque articulares morbi, Vere & Autumno magis noentur. De quo Prognosticon sic statui poterit. In morbis melancholicis, quos peperit non atra, sed flaua bilis, aut melancholicus humor cum supra modum vel combustus vel putrefactus malignam qualitatem contraxerit, siue in cerebrum obfideat, siue in liene obstructo aut inflammato, siue in uenis uniuersi corporis contineatur: melancholici humoris ditionis, hoc est ueritates translationes siue transpositiones, que sunt, vel fusione humoris collecti & in partem inbecillioem propter auctam copiam reiecti: vel cacochymia irritante facultatem excreticem partium in quibus inest: sunt omnes suspecta ac periculosa, magnitudine symptomatum, qua inuehunt, & difficultate curandi. Talesque ueritates mouentur, maxime Vere propter plenitudinem, ex fusione illius humoris auctam: vel Autumno, superueniente inaequalitate caloris & frigoris, propter suppressam ex aestate & Opore cacochymiam. Quia enim humor stimulat & mordet partes quas obfidet, adcirco agitatur & ex ea agitatione, inuehit uehementia symptomata. Si enim melancholicus is humor, qui cerebrum obfidens melancholiam parit, non vacuetur per sudores, vomitum, hemorrhagiam: neque è cerebro ad inferiores partes transmittatur, ut ad fauces, intestina, hemorrhoides: sed per cerebrum transfluens modò ventriculos obstruat, modò ad partes neruofas conuertatur, modò per uenas & neruos in oculos illabatur, apoplexiam, epilepsiam, maniam, ouulsiones, cecitates excitabit. Idè pro modo Aphorismus habetur lib. 7. sect. 2. Coacarum animad. Insanientes superueniens conuulsio ad nihilum reducit. Et 1. Epid.

Epidem. Senioribus verò & quibus iam calor vincitur, paraplegia, aut mania, aut oculorum cecitates.

APHOR. LVII.

A Πόπλητοι ἢ μάλιστ' ἄνθρωποι ἡλικίῃ τῇ δὲ πρὸ τεσσαράκοντα ἢ πενήκοντα ἐξήκοντα.

A Poplexie autem sunt maxime à quadragesimo anno ad sexagesimum usque.

HÆc sententia videtur repugnare sententiæ omnium medicorum, qui appellant apoplexiam, morbum senilem: vt epilepsiam, morbum puerilem. Et reuera, videntur senes ei morbo magis opportuni quàm sunt declinantis ætatis, quia senes (vt quibus facultates omnes sunt imbecilliores) coaceruant multa excrementa, eaque pituitosa. Tamè, si satis meminimus eorum quæ dicebamus libr. 3. fit apoplexia à materia crassa quæ intercipit principes ventriculos cerebri. Est autem duplex materia crassa, vt pituita, & succus melancholicus. Apoplexia, fit ab utroque humore. Quæ est à pituita, familiaris est senibus, qui solent esse pituitosi, ob id dicitur senilis morbus. Ab eadem materia accidit aliquando iuuenibus, sed propter errata vitæ. At apoplexia, quæ fit à succo melancholico magis est familiaris inclinanti ætati, quia hæc eo succo abundat. Quare rectè dixit Hippocrates apoplexiam fieri à 40. ad 60. à melancholico videlicet succo, & ratione ætatis magis quàm vitæ. Nam in hac ipsa inclinante ætate potest fieri à pituita quum in ea ætate constituti tam intemperanter aliquando viuunt quàm iuuenes.

MOrbus hic adfertur alius, qui Vere & Autumno magis mouetur: nimirum apoplexia, ea praesertim, quae fit ab humore melancholico, per combustionem, aut putrefactionem acri ac maligno reddito: qualis apoplexia accidit à quadragesimo ad sexagesimum annum: quod huic etari familiaris sit is humor melancholicus, ut pituita senioribus. Sunt enim humores varij ij quidem crassi omnes aut viscosi, aut multi, aut concreti & grumosi, qui apoplexiam committunt: nempe pituita, melancholicus humor, crassus sanguis, aut multus, aut concretus & grumosus: qui omnes, vel, cerebri ventriculos affatim implent eiusque corpus imbuunt: vel arterias retis mirabilis, aut carotidas per quas spiritus ex corde in cerebri ventriculos influit, rep̄e obstruunt aut coarctant. Hippocrates, in libello de flatibus, addit flatus interceptantes vasa: aliquando abscessum, aut tumorem praeter naturam: interdum, vinum, commouens materiam in cerebrum vel vinum ipsum replens. Rarissima causa est fulmen, unde tamen attoniti & syderati veteribus dicti apoplectici, quod fulmen sydus esse crederent. Scribit quoque Galenus ab externo & vehementissimo frigore apoplexia quidpiam simile cōcitari: quanquam ea affectio potius Catalepsis quàm apoplexia videatur. Apoplexia obnoxia sunt singulae aetates pro causarum diuersitate. Senes quidem iam decrepiti, qui sexagesimum exegerunt annum, apoplexia à sanguine crasso, aut multo, aut concreto, & grumoso, aut à vini liberaliore usu, quouis tempore. Vere tamen potissimum. Qui constantem aetatem degunt, & qui senes sunt virides, apoplexia à melancholico humore, Vere & Autumno. Huic apoplexiae, quae ab humore fit melancholico, Hippocrates scripsit lib. 7. sect. 2. Coac. animad. haemorrhoides supernatas vtiles esse.

APHOR.

APHOR. LVIII.

H *Ἐπίπλοον ἐκπέσῃ, αὐτὴν ἐπιγαπῆναι.*

S *omentum exciderit, necessariò computrescit.*

Vertendum potius excidit. Hæc sententia scripta est initio lib. de morb. Ex anatomia omentum (quod dicitur vulgò rete, *gallis la coesse*) constant duplici tunica, multo pingui, venis & arteriis multis, & extenditur ad fundum ventriculi, regens intestina & descendens aliquando ad pubem. In vulneribus ventris, contingit interdum omentum & intestina excidere. Itaque hac sententia monet Hipp. si omentum excidat, oportere celerimè reponete, ne frigore liuescat, & ita putrescat, emortuo scilicet calore partis. Quare antequàm reponatur, si pars aliqua putruerit & liuida euaferit, excindenda est, alioqui, si reponatur pars putris, vicinas putrefaciet, & sic morietur æger. Modum reponendi docet Gal. 6. metho. medendi: habenda est, inquit, ratio partis quæ venosa est & arteriosa. Ob id, cum secabimus quod putruerit, partes sanas filo excipiemus diligenter, ne sequatur hæmorrhagia, permittemusque filum illud foras eminere & pendere: vt posteaquam putruerit, id abscindamus. In hac autem excisione omenti non ita metuenda est conuulsio, quum pars sit fibrosa magis quàm neruosa.

SCHOLIA.

Omentum, à cuius copia ac amplitudine maiore in hominibus quàm in cæteris animantibus, homines omni gestores appellatur, e suo loco, aut intro aut foras excidit: intro qui-

dem ut cum rupto aut relaxato peritoneo descendit in scrotum aut inguina, eumque ramice excitat, quæ Epiplocalem nominamus. Aut, cum in obesius mulieribus descendit inter vesicam & collam uteri, ab eoque os uteri ita comprimitur, ut semen ab utero excipi non possit pro angustia, ac proinde conceptio impediatur ex Aphor. 46. lib. 5. aut, cum excepto vulnere, dilaceratum aut ruptum, in pubem aut inguina delabitur. Foras verò excidit, cū vulnerato abdomine & diuiso peritoneo, foras egreditur, & extra peritonæum prominere: ut sit in profundis vulneribus ventris, in quibus omentum & intestina sepe foras prouult. Cū intro excidit, non putrescit nec corrumpitur, quantum dilaceretur, extendatur, rumpatur: quod, in suo nativo ac consueto loco permaneat, & à calore sibi familiari semper foueatur. Tanta vis est loci nativi ac consueti in conseruanda rei cuiusque natura. At, cum vulnerato abdomine extra peritonæum prominere, necessarîo putrescit ac corrumpitur: nisi statim, antequam liuore contrahat aut nigrescat, reponatur. Quod autem tam celeriter putrescat ubi excidit extra peritonæum, in causa est, eius humiditas, qua illi maxima est, ob plurimam quam habet pinguedinem: & extinctio caloris nativi, qui cum in eo paucus sit, ob adipem & membranas ex quibus planè contexitur, facile à frigore aëris ambientis refrigeratur, idque plus aut minus, pro aëris ambientis temperatura & pro ratione moræ. Nulla enim pars interior, qua tegumento à natura minutata est, suo operculo nudata, vim ambientis aëris citra noxam experiri potest, præsertim cum partes ipsæ corporis, quæ cæteris sunt frigidiores, quouis aëre ambiente etiam astiuo, sint calidiores. Sic enim caro, sua cute: intestina, suo abdomine: membrana cerebri, suo osse: os sua carne & cute: cerebrum suis membranis: pulmones, pleura, musculis ac cute thoracis, consueto operculo nudata, & externo ac insueto aëri exposita, facile corrumpuntur. Tanta
vis est

vis est dissuetudinis & aliena mutationis in corrumpendo. Ob id Hip. in vulneribus capitis, ubi membrana suo osse, carne ac cute nudata sunt, patellam ignitam iubet exponi dum illa tractantur, ne ab externo aere laedantur. Non ergo mirum, si omentum, ubi excidit forasque prominet ab externo aere promptissime corrumpatur: cum illud humidissimum sit, & admodum exigui caloris particeps. Indicium autem hoc erit contracta in eo putredinis: si lineat aut nigrices. Totum enim illud, quod tale apparuerit, precidendum antequam intra peritoneum digito vel specillo recondatur aut corruptio vicinas partes pervadat. In qua sectione, nullum periculum praeterquam haemorrhagia esse potest quae tamen cohiberi poterit, parte sana vinculo ligata, ut filum per foramen vulneris propendeat, donec sponte, vulnere curato, vel ante excidat. Quaequam relinquitur iniuria, quod admodum opportunus sit frigori externo venter, ut Galeni historia de quodam gladiatore ostendit.

A P H O R. LIX.

Ὅτι οἰσιν ἐπὶ ἰσχιάδος ἐνοχλεῖσθαι ἄριστον ἐστὶν αἰετὸν ἐν πάλιν ἐξπίπτει, τοῖσι μύξαι ὀπίσθον.

Quibus longo coxendicum dolore confectatis femoris summum coxa excidit, rursumque recidit, in mucosa ibidem piritia colligitur.

Ex anatomia intelligimus os femoris in capita duo definire, quae inferuntur acetabulis coxae. Praeterea, oportet intelligere, quod firmissimum est vinculum teres, & breue quo intercedente capita femoris necantur acetabulis coxae. Accidit aliquando (ut à distillatione cerebri aliarumque partium corporis & à malis

D d

vtēri) vt vinculum illud imbibatur multo mucō, & ob id, relaxetur articulatio. Neque solum hæc relaxatur, sed & aliquando propter lubricitatem caput femoris excidit suo sinu. Super hac re consule lib. Hippocratis de loc. in homine. Vinculum id, quod sit firmitus, oportet neque minus resiccatum esse, neque minus humectatum. Si caput femoris per relaxationem & humorem immodicum excidat, excidit sæpe in partem domesticam & versus inguina: & tum crus totum multo longius altero. Aliquando, sed rarius, luxatur in partem exteriorem: & tum crus fit breuius. Rarissimè, potest exarticulati in partem anteriorem & posteriorem. Estne necesse, luxatio est in capite femoris & acetabulo coxæ, ergo est propter mucōres, non. Quia aliquando potest abrumpi vinculum, & hoc insanabile est. Sed rarissimè hoc accidit, quia abditum est profundius hoc vinculum. Verum sæpius fit illud, propter causam ab Hippocrate allatam, propter mucōres videlicet. *μῦξα* Hippocrati aliquando, est phlegmaticus & pituitosus humor. Interdum (vt lib. de artic.) est mucor, id est humor lentus, viscidus & albus, qui nasci solet ex imbecillitate cartilaginum & ossium in ipsis articulis. Cartilagine enim & ossa nutriuntur mucō crasso & viscido. Ob id, si in iis sit imbecillitas, multum colligunt illius excrementi, à quo redditum læuc & lubricum caput femoris, facile sua cauitate excidit. Hanc rationem affert Gal. 3. de artic. tribuitque huius morbi causam imbecillitati articulorum & ossium. Aliquando multitudini pituitæ confluentis ad articulos: & ita, is mucor potest gigni ratione ipsarum partium, aliquando ratione materiæ defluentis à cerebro & reliquo corpore, vt ab utero in mulieribus: vnde sunt multæ coxaræ. Itchias propriè, est

Est morbus ischij cum grauissimo cruciatu. At Ischiū, est articulatio illa femoris cum coxa. Hic legendum est Ischium, non coxa, ἀρ. ἰσχιῶν autem aliquando significat totam articulationem quæ completitur, & caput femoris rotundum ac læue & acetabulum & vinculum. Hæc omnia vocamus aliquando Ischium, vt hoc loco. Rursus, ἀρ. ἰσχιῶν alias sumitur pro acetabulo aliàs vt lib. de art. pro capite femoris. *Illabitur* in proprium locum redit. *Mucros* id est humores quidam phlegmatici lenti & albi (in ea parte) in ea articulatione ἐξ ἰσχίου & si leges ἐξ ἰσχίου intelligitur μὲν ἄξιον propter partium imbecillitatem. Si ἐκ τῶν ἰσχιῶν, aliunde defluit & ibi coaceruatur.

S C H O L I A.

Ischias, dolor est articularis, ischion, id est, coxendicem occupans. Coxendix enim, est os quod femoris caput excipit. Dolor autem is sedem habet, non in eo articulo, quo femoris caput in coxendicem inseritur. Hoc argumento, quod tam uehemens in ischiade non sentiretur dolor, cum vinculum sit obtusi sensus: sed altius ad summam natem, qua neruū à lumbis & ab osse sacro emergentes feruntur in crura, necnon in eo ligamento, quod à periostio nascitur. Si ergo in ischiade diuturna, femoris caput excidat extra coxam, id est, extra cavitatem coxendicis quam ingreditur, siue in anteriorem aut posteriorem, exteriorem aut interiorem partem (in omnem enim partem femoris caput excidere extra coxam potest quanquam rarius in anteriorem ac posteriorem) & rursus recidat suoque loco restituatur facile: non alio huiusce excidentia ac recidentia causa referenda venit, quam ad viscidum ac mucosum quendam humorem in ea cavitare coxendicis collectū, qui ibi aut genitus ab excrementis illius partis imbecilla aut aliunde illapsus,

D d ij

eius partis ligamenta relaxat, unde is articulus incontinens, lubricus, ac instabilis redditur. Istam quoque excidentiam ac recidentiam capitis, femoris, extra cavitatem coxæ facit eiusdem femoris extenuatio, ob quam cutis quæque laxior redditur. Argumento sunt boues apud Hippocratem lib. de articulis sectione 25. 26. boues enim declinante hyeme ob pastus inopiam extenuantur, quorum os femoris facile excidit ac recidit.

APHOR. LX.

Οκόσιον ἐπὶ ἰσχιάδι ἐνοχληθήσεται χρόνιος, τὸ ἰσχίον ἔξιστα, τὸ πῦσι τῆς πύκτι το σκέλος, καὶ χολῆν, ἐν μὴ καὶ θάσιν.

Quibus diurno dolore ischiadico vexatis femoris caput coxæ excidit, in femur cont abescit, & claudicant, nisi vrantur.

Hoc loco proponit curationem luxationis ischij, & simul luxationis articuli ac vinculi. Attende quid dicat. Si fuerit diuturna. Intelligere oportet, quod Gnidij Asclep. medici (vt Ctesias) qui aliter sentiebāt quàm Coi, solebant reprehendere Hippocratem tū in aliis sententiis, tum in hac maximè: quod dicerent fieri non posse, vt luxatio ischij reformaretur. Tamen experientia contrarium docuit: quippe quum Hippo. & Galen. ipse curatint. Si ergo accidat, vt dolor coxarius fuerit diuturnus, & inde caput femoris excidat suo acetabulo, non est dubitandum quin curari possit: Idque duobus modis. Vel medicamentis articulo circumpositis, quæ vim habent siccandi, quo modo multos (pueros præsertim) curauit Galen. vt in genu cum propter relaxationem neruorum & ligamentorum ingref-

ingressus non est satis firmus. Vel etiam ferro & igni. Primum itaque ubi fuerit repositus articulus, imperabimus quietem: deinde, admovebimus medicamenta admodum siccantia quæ circumponentur articulo. Tertio, rationem vitæ valde siccantem instituemus & corpus purgabimus. At si contingat his medicamentis nihil effici, veniemus ad cauterium, utemurque (maximè si sit pus) ignitis ferramentis. Neque verò tantum considerare debemus quod hîc scribit Hippocrates: Sed præterea, priusquam de remediis aliquid statuamus, videre an humor ille seu mucus gignatur propter imbecillitatem partis, an aliunde confluat. Si aliunde influat, nihil hac ratione proficiemus nisi prius consulamus parti, unde influit. Tunc ergo purgabimus corpus, instituemus clysteres acres, vomitiones, victas rationem resiccantem, parti laboranti topica remedia valde resiccantia. Si mucus ille gignatur ob imbecillitatem partis, utemur in ea maximè parte, in qua est luxatio. Primum, in femoribus supra genu, in plexu narium, supra malleolos quatuor digitis in parte carnosa. Sed tum declinabimus quantum poterimus venam saphenam. Præscribemus etiam interim clysteres acres & alia remedia. Si morbus sit contumacior, & fluat humor è cerebro, instituemus ea quæ purgât cerebrum: id inuremus & adhibebimus paracentesim parte capitis posteriore. Similiter, si ab utero, cum prius utemur: deinde veniemus ad partem affectam. *Quibuscumque excidit*) propriè dicitur excidere caput femoris. His crus tabescit: primum quia pars imbecillior est, & ita non nutritur. Deinde, non movetur & ita extinguatur calor natus partis. Tertio, interceptur quodammodo & distorquetur vena saphena; ut

D d iij

HIPPOCR. APHOR.

non possit eò deferri alimentum. Claudicat quia erit pes longior vel breuior nisi vratur. Priusquam fiat tabes & claudicatio, vrendum est non neglectis tamen iis medicamentis, quæ diximus. Alioqui vix allequaris curationem etiam si vratur.

S C H O L I A.

DVo hic adferuntur incommoda, quæ sequuntur: vbi in diuturna ischiade caput femoris suo loco excidit, nisi per pyroticum absumatur ac foras educatur humor mucosus ac viscidus, qui illius excidentia causa existit: nempe tabes cruris & claudicatio. Tabescit quidem crus, quòd eo luxato, luxantur suoque loco natiuo ac consueto dimoueantur vena, arteria, & nerui, quorum officio alimentum spiritusque omnes in crus deferbantur, ac proinde nec alimentum, nec vitæ calor, nec sensus parti sufficiens suggeritur: quòd etiam otiosa parti non potest liberaliter alimentum accedere. Non enim vltro alimentum illabitur, sed beneficio natiui caloris attrahitur. Perit autem is ac flaccescit temporis spatio, multo partis ocio. Nam exercitium vnum est ex his quæ calorem natiuum fouent ac tuentur, potissimum in articulis, ex illo Hippocratis axioma. Labor articulis, somnus visceribus. Proinde luxatum brachium per ὀρθόδοξον non tabescit, quòd nimirum possit moueri ac exerceri non minus expedire quàm brachium sanum. Claudicatio verò suboritur, quia, vel crus sit breuius, cum in exteriorem partem excidit: vel longius, cum in interiorem: adestque summa ipsius cruris imbecillitas, vt quòd è suo loco natiuo ac consueto exciderit. Vt autem cruri prope tabescenti ac claudicanti obuiam eatur, omni genere remediorum foras euocandus humor is mucosus ac viscidus, qui causa est coniuncta Ischiadis, in qua crus suo loco dimoueri incipit aut iam dimouetur.

motum est. Primum verò, ad motis cucurbitulis cum magna
flamma pugnandum est: deinde vesicatoriis, ac emplastris ex
alto trahentibus: Tandem pyroticis, in quibus vis maxima
est, non solum exsiccandi ac absumendi humoris illius in pro-
fundo coxæ stabulantis, sed & confirmanda partis luxata, ro-
borandorumque ligamentorum inducta cicatrice. Admouen-
da autem sunt illa pyrotica, tribus aut quatuor locis circa
ischion affectum, eaque in profundum cogenda, ut intro fa-
cilius subeant, cauendo ne neruum aut tendonem aliquem
atingant: ulcus ab illis excitatum diu apertum continen-
dum, quò retenta iam diu materia liberior inde pateat
exitus.

Sextæ sectionis Aphorismorum finis.

D d iij

IACOBI HOLLE-
RII IN HIPPOCRATIS
APHORISMOS COMMEN-
tarius septimus.

APHOR. I.

EΝ ΤΙΣΙΝ ΟΞΕΣΙ ΝΟΣΗΜΑΣΙ ΨΥΧΙΣ ΑΚΡΩΤΗΡΕΙΩΝ, ΧΥ. ΚΑΙ.

IN morbis partium extremarum frigus, malum.

Et sententia exposita est 48. Apho-
lib. 4. Sunt qui inscribant hunc li-
brum *ἢ τῶν ἐπινοήσεων* id est de
iis quæ superveniunt morbis, ut
sequentes Aphorismi indicant.
Tamen aliter atque aliter apud
Hipp. *ἐπινοήσεως* sumuntur. Ali-
quando generalius, pro omnibus accidentibus quæ
morbis superveniunt, siue bona sunt siue mala. Ali-
quando specialius, pro iis quæ magnis & malignis
morbis, magna & maligna superveniunt. Et maximè,
dicuntur esse in iis quæ non necessariò superveniunt
siue rarius, siue sæpius accidant. Antea lib. Aph. 6. Ga-
len. definebat *ἐπινοήσεως* quæcunque ad aucta passio-
nis ratione superveniunt. Sunt qui adstringunt ad
acci-

accidentia quæ vlceribus superueniunt, vt Suidas. Ergo per *ἐπιμόρφα*, intelligemus & ea quæ generaliter superueniunt morbis, & quæ particulariter. In acutis morbis, &c.) Frigiditas partium externarum malum. Primum, quia significat grauem inflammationem internam, quæ cucurbitulæ instar sanguinem & calorem partium externarum ad se trahit, & is attractus consumitur. Secunda causa, quia dolor est vehemens vt in ventriculo præfertim. Tertia, quia est extinctio caloris natiui. Quarta, cum in febribus calor ille partium extremarum tam vehemens sit ab exhalatione materiæ febrilis, materia quædam crassa & viscida inclusa in medio corpore vras intercipit, ita vt calor febrilis non possit exhalare & peruenire ad cutim. Hippoc. lib. de morb. dat aliam rationem, quia videlicet partes extremæ vt manus, nasus, pedes, aures, cutis aliquando & externæ siccæ sunt, vt interiores, humidæ. Quum igitur tales sint partes exteriores humor paucus harum partium perurit & consumitur à calore illo febrili consumpto humore, necesse est calorem, qui illic est extingui, quo extincto necessario refrigerant.

SCHOLIA.

HAc septima sectione inquiruntur varia sanitatis ac mortis presagia: quæ desumuntur potissimum ex signis *ἐπιμόρφα*, id est, quæ morbis superueniunt.

Primus Aphorismus funestum statuit presagium, si in morbis acutis febrem continuam comitem habentibus, frigeant extrema, aures nimirum, nasus, pedes, manus, cutis denique vniuersi corporis: Frigent quidem extrema in insensationibus febrium intermittentium: in morbis quoque longis

HIPPOCR. APHOR.

frigent extrema ob materiae frigiditatem, sed id citra pernociem. At in acutis praeter modum calor urit, aestuatque totum corpus. Si ergo interna viscera urantur, externa vero frigeant, indicium erit inflammationis alicuius conceptae in aliquo viscere, quae ad se totum spiritum & sanguinem reuocat: Aut imbecilli admodum caloris natiui, qui non valet extremas partes attingere, & si febris adsit, quod fere accidit in longis febribus languescens ipso agro: Aut caloris oppressi nimiae crassorum humorum copia: Aut doloris alicuius vehementis, ob quem videmus, agrotos rigere & in toto corporis ambitu refrigerari. Extrema si frigeant cum siti, aut cum sudore aut liuore eorundem, lethale: sin minus, malum.

A P H O R. II.

Ἐπὶ ὁσέων νοσέοντι σὰρξ πλιιδυή, κελόν.

Propter os agrotans caro liuida, malum.

Contingit aliquando os cariem & putredinem inducere, ita ut nigrescat. Magna itaque est cachexia ossis quod cariem ducit, & haec communicatur carni vicinæ quæ tandem liuescit. Si quando ergo suspicio est vitiatum ossis, ubi caro in ea parte liuescit, indicium fuerit os cariem induxisse. Quare oportebit tum cutem dissecare, & cauterio carnem utere usque ad os: deinde, deradere quicquid est cariosum in osse. Sæpe tamen in tophis luis venereæ & podagricorum, caro liuescit, quum interim os est integrum. Sed aliquando etiam cariem duxit.

S C H O.

Livescit caro in vulneribus aut ulceribus: vel, ob extremam caloris nativi imbecillitatem & necrosin: vel, ob gangranam seu syderationem ex inflammationis magnitudine: vel, ob contusionem. Si ergo in osse corrupto aut violato livescat caro, nullaque adsit contusio, aut syderatio, certissimum signum erit, pravam subesse putredinem que calorem nativum extinguit, proinde illud os abscindendum aut extirpandum erit.

A P H O R. I I I.

Eπί ἐμέτῳ λυγρῶ καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ κακόν.

A Vomitu singultus & oculorum rubor, malum.

Potest utrumque sequi singultus, quia materia illa, que euomitur, dum transit per orificium ventriculi ipsum sua qualitate irritat, vel etiam aliqua parte sui imbibitur ipsius substantiæ. *Oculi rubri.* quia vomitus replet caput, hæc aliquando fiunt tantum ratione vomitus & tum non est periculosum. Aliquando, ab immodica vacuatione fit singultus, quod malum est, malum quoque ab inflammatione. Fit enim nonnumquam ut portio materiæ quæ vacuatur, imbibatur orificio ventriculi, inde irritatur inflammatio, vel in ipso ventriculo, vel in membranis cerebri & cerebro ipso, communicata materiæ qualitate aut quantitate per consensum nervorum à sexta coniugatione. Si ergo vomitus, qui deberet esse remedio vomitu, ipsum excitat, malum quia indicat, vel immodicam vacuationem, vel plenitudinem, aut inflammationem

HIPPOCR. APHOR.

in cerebro, aut membranis cerebri, & cerebro ipso. Porro, cum oculi rubent à vomitu, malum etiam: quia in cerebri membranis plenitudo indicatur, & in cerebro ipso, cuius pars plenitudinis exprimitur in oculis, aut significatur inflammatio in cerebro. hinc intelligitur rubor coniectivæ seu tunicæ oculorum albæ, qui fit propter effusum sanguinem ex venis pericranij in venas illius tunicæ. Propriè tamen rubere dicuntur oculi ab ophthalmia.

S C H O L I A.

Si vomitui in morbis acutis citato, singultus & oculorum rubor superveniat, malum: modo ne is singultus & oculorum rubor ob vehementiam motus & conatum ad vomendum sit inductus. Is enim singultus inanitionem ventriculi à copioso vomitu factam: Rubor autem oculorum, sanguinis vaporosi à vomitu commoti concursum ad oculos significat. Horum neuter est periculosus à vomitu. At duo hæc simul nõ seorsim se vomitus superveniant, in morbis acutis & ad aliquod tempus perseverent, ideo lethalia habenda sunt: quia inflammationem cerebri vel ventriculi denunciant. Quæ inflammatio non modo ipsius singultus ac ruboris oculorum causa fit, sed & vomitus. Si enim vomitus citaretur ab acris humoribus os ventriculi eiusque tunicas mordentibus, expulsis per vomitum illis humoribus, cessasset vomitus, cessasset & singultus: nec à vomitu ullus vapor acris ad oculos delatus fuisset, qui oculos rubros efficeret. Sublata enim causa, tollitur effectus. Cum ergo vomitus tantum abest ut profuerit, ut post se singultum & oculorum ruborem inuenerit: certissimum est, illa tria, vomitum nimirum, singultum & ruborem oculorum, pendere ab inflammatione cerebri vel ventriculi. Cerebrum enim inflammatum
sanguis-

sanguinem ad oculorum venulas exprimit præ copia, & effundit in extremam tunicam oculi quam adnatam vocant: unde oculorum rubor: cui ventriculus consentiens per nervos qui à sexta cerebri coniugatione in eius os feruntur, ab ea cerebri inflammatione facile in vomitum ac singultum citatur. ventriculus quoque inflammatus, vomitum & à vomitu singultum, & unà cum singultu ruborem oculorum invehit. factò concursu sanguinis feruidioris ad oculos.

A P H O R. IIII.

Eπὶ ἰδρῶτι φοβῶν, ἰσχυρὸν.

A Sudore horror, non bonum.

Decretoria quæ non decernunt mala, hoc est, quæ in morbis iuuare debent si nō iuuant signum est mortis vel iudicij mali atque difficilis: vt si profluxerit sanguis die critico, & tamen non sit leuatus æger, malum. Sic sudor in febre continua commotus die critico, si non iuuerit ægrum, sed inde horror sequutus sit, malum. Natura enim materiam quæ morbum faciebat foras expellere aggressa, vacuata tantum parte, intrò redit, & ex reliqua materia horrorem facit. Duplex est motus, naturæ & morbi. Motus naturæ foras materiam expellentis, bonum. In sudore qui naturalis est, mouetur natura, vt quæ extenuat humorem illum qui morbum faciebat, & magis tenuatū excernit per insensibilem transpirationem: qui verò minus tenuatus est, per sudorem. Itaque, sudor est naturæ motus. At horror, motus est morbi, vel morbificæ causæ, aut etiam naturæ à partibus externis in interiores post su-

dorem, & ob id malum. In horrore (ubi bilis & pituita maximè permiscetur sanguini) sanguis refrigerat quò fit, ut sese colligat, & ita vnà cum sanguine contrahuntur venæ, ac tum excitatur horror.

S C H O L I A.

SI à sudore, critico quidem, sed imperfecta & insida crisi decernente, subsequatur horror siue statim à sudore finito, siue post dies aliquot, utpote duos aut tres, aut plures, velut in Epicrati uxore, x. Epi. & in Cherione, tertio eiusdè: potissimum tamen statim à sudore finito, non bonum; hoc est, nihil quicquam in se boni continet, nec in se aliquid habet quod utile aut spèi aliquid adferat, nam cōtrarium cōtrario succedere, maximè verò frigus sudori, cum iam aperti sunt meatus cutis, magnam nature perturbationem atquè iacturam adfert. Si enim solum febrem manere post sudorè, mortem aut morbi longitudinem significat, ut constat Aphor. 55. sect. 4. Quanto magis, si horror succedat? Sudor autem is in febribus, quem horror sequitur, vel paucus est & exiguus, ut qui tantum circa caput aut thoracem manat, vel quo leuiter totum corpus madet: hinc horror superueniens indicat materia copiam & virium hanc materiã copiosam euincere non potentium, imbecillitatem; vel immodicus, per quem & bonum & malum effluit affatim: vnde hinc fere natura soluitur, ratione cuius spiritus & sanguis ad interiora retrahitur, & leuior horror sequitur. Vtrique ergo sudori horror superueniens, non bonum.

A P H O R. V.

Eπὶ μάλιστα ὑστερτείνῃ ὁδὸν ἢ ἕως αἰσῶν ἀγῶν.

A 110.

A Mania, difficultas intestinorum, aut hydrops aut Ecstasis, bonum.

Hic Aphorismus alienus est. Diximus sæpe quòd multi morbi indicantur per metastasim, id est transpositionem materiæ, hîc dicit, quòd ubi mania commutatur in dysenteriam, hydropem, aut Ecstasim, bonum est. Difficultas intestinorum ad dysenteriam & alui profluvium extenditur propriè tamen ad exulcerationem intestinorum cum alui profluvio. Si ergo materia quæ maniam faciebat, relicto cerebro, diuertit ad intestina, salus expectanda. Iam per aquam interceptam, verisimile est quòd hoc loco intelligitur non ea quæ fit magno vitio hepatis, sed à materia illa translata à cerebro ad ventrem & hepar: quæ cum robusta sunt, eam transmittunt ad spatium interceptum inter peritonæum & intestina, ubi fit hydrops, nò quod ea materia afficiat hepar, ut volunt nonnulli. Porro Ecstasis est, ut ait Gal. Epide. 3. & primo prorrhetic. vehemens & ferina insania, quæ fit ubi affata admodum bilis imbibitur substantiæ cerebri. Itaque Ecstasis nomen est anceps. Aliquando enim est nomen generis, ut commune sit manie & melancholiæ, sæpius dicitur de ferina insania. Tertio, est temporaria & ἐπιδηστικὴ mania. Quarto, dicitur esse maxima insania quæ solet commoveri in perturbatione critica. Tamen enim putant se videre diuos, dæmones & mira loquuntur. Est & alia qualis erat in prophetis & sybillis ut in enthusiasmo, apud Verg. Ecce furor hoc loco ἐκστασις dicitur mania illa temporaria quæ solet moveri in perturbatione critica. ea vocatur etià ἐκστασις. Hæc ergo mentis alienatio, bona est, quia natura materiæ illâ manie in cerebro contentam vehementius commouet criticè, ut excernat,

Permutatio morborum in vniuersum duplex est, μεταστα-
 sis siue μεταστάσις, in qua priore morbo cessante transla-
 ta aliò, materiam nouum morbum excitat, & tollit que priorem. Et
 μεταστάσις, cum ad morbum morbus accedit. Sic quartana, per me-
 tastasin epilepsiam sanat: & febris conuulsionem, vel etiam
 catarrhum & asthma: Sic Ophthalmiam, diarrhoea: Liene-
 riam, ructus acidus: pleuritis, peripneumoniam. Per μεταστάσις
 verò morbi, qui ex contagione & mali communicatione exi-
 stunt, priora mala non modo non imminuunt, sed & augent,
 & aucta esse demonstrant: quo genere capitis dolor angina,
 aut pleuridi peripneumonia, aut angina peripneumonia
 superueniens, continetur. Hic agitur de metastasi. Quae cum
 duplex sit: vna, symptomatice, quae fit vi morbi: altera, criti-
 ca, quae fit naturae robore per viam crisis imperfectae die critico.
 (Perfecta enim crisi soluitur morbus integrè, non autem in
 alium morbum permutatur.) De vtraque metastasi hic A-
 phorismus potest intelligi. Salutaris ergo, est mania permu-
 tatio in difficultatem intestinorum: quia indicium est malignae
 materiam atrae bilis, vnde mania ortum habuit, edomitam,
 & à feroci mitiorem factam, eamque ad intestina viam af-
 fectasse, in quibus dysenteriam: non eam quidem, quae cum
 ulcere est ac torminibus, qualis à bile acri ac mordaci fieri
 consuevit: sed ab humore melancholico putri quidem ac cor-
 rupto, sed non mordicante: Qualis dysenteria maniam sanat,
 reuulsione ac vacuationis ratione. Secura quoque est per-
 mutatio maniae in hydropem, non in eum quidem qui ex
 frustrata sanguificatione suboritur: sed, qui ex bilis a-
 tra, quae suam acrimoniam naturae cultura deposuerit
 translatione ad hepar & lixem, & ab hepate & liene in-
 tra abdomen, transmissione. Licet enim huiusmodi bi-
 lis, suo transitu intemperiem quandam lieni ac hepati im-
 presserit,

prefferit, quæ occasionem hydropi generando attulerit: quia tamen diuturnam moram illhic non traxerit, sed à iecore ac liene confestim in ventrem derubata fuerit, ea expulsa iecur & lien pristinae integritati restitui, & ab illa intemperie liberari facile poterūt. Salutaris item mania permutatio, in ius uani, id est, vehementē perturbationē & aberrationē mentis, quæ licet multò grauior sit mentis affectus quàm mania, facta uidelicet, per suppressionem & æstum, exquisita bile atra ex adustione bilis flauæ, quæ excerni non potuit à cerebro, sed per cerebrum diffusa est: quia tamen hæc significat maniam in melius mutari, quod hæc per viam crisis commota sit, ob id temporaria ac solutionis mania mox affutura prænuucia: ideo huiusmodi permutatio mania in futurum salutaris iudicanda. Solent enim in perturbatione critica reformidanda suboriri symptomata.

APHOR. VI.

Επι νύκτω πολυ γρονθή δαποσίη & ἀκριτοι & σποχωρήσεις, κακό.

IN morbo diuturno cibi fastidium & sincera deiectiones in malum.

IN morbo diuturno, cuius principium est die 40. (vt in longo alui profluuio, in febre quartana) si æger qui prius appetebat, iam non appetit, malum: quia cibi fastidium indicat extinctionem facultatis appetitricis quæ sedem habet in orificio ventriculi. Præterea, cum longus morbus afficiat vires ægri, hæc non possunt, alia re quàm alimentis reparari. Si æger cibos fastidiat, neque comedat, magis deicientur vires. Itaque non poterit morbum sustinere, vnde necessariò morietur ἀκριτοι & σποχωρήσεις, sincera deiectiones. Si

E c

æger qui prius mixta excernebat, iam non excernat sed simplicia, malo est. Gal. in prorrh. & lib. 3. Epid. & hic in com. explicat quæ sit deiectione sincera. Aliquando, inquit, dicitur, *πνεύρολος*, hoc est, cum sincera bilis excernitur, siue ea sit vitellina, siue porracea, siue æruginosa. Aliquando dicitur, ut quilibet humor solus excernitur, ut sanguis, pituita, melancholia: hæc deiectione siue sit exquisitè biliosa, siue alius quiuus humor, indicat naturam cessare à coctione & secretione.

S C H O L I A.

Prognosticon funesti exitus in morbis longis, desumptum ex naturali facultate pene prostrat: cuius hic duo signa pathognomonica adferuntur: ciborum fastidium, & sincera deiectiones. Etenim non modò non appetere, sed & cibos auersari quoscunque ac qualescunque in acutis morbis, utcunque excusari potest: quòd illis præter cetera incommoda, adfit intemperies calida ventriculi, quæ omnem appetentiam deiicit. In longis verò morbis, saltè his in quibus spes aliqua salutis affulget, id citra salutis discrimen non potest accidere: cum à frigida materia excitentur, à qua os ventriculi refrigeratum vehemèti ciborum desiderio percelli potest. Si ergo, non solum deiiciatur appetentia: sed & ciborum fastidium, in diuturnis morbis urgeat, indicium est imbecilla ne dicam mortua facultatis appetendi in ventriculo & sugendi in iecore: vel ob maximum frigiditatis excessum, aut frigidam materiam insigniter putrefactam. unde corpus nutrirì non potest, nec virtus ad morbi usque exitum persistere. Meracè verò ceu sincera deiectiones hoc est, illæ deiectiones quæ nullius a quosæ humiditatis sunt participes, siue eius humiditatis quæ illis natiua est, (singuli enim humores suum habent serum) siue eius humiditatis quam ab intestinis per quæ egeruntur,

runtur, habent (nam multa sunt in intestinū glandulosa particulae quae velut salivam quandam vomunt, à qua intestina lubricantur & deiectiones aquosae humiditati permiscetur) Tales synceras deiectiones in morbis acutis excerni non est mirum: lethale tamen, quod à calore febrili sine naturae humorum serum, siue intestinorum serum excrementitium absumi possit. At in morbis longis, si tales deiectiones excernantur, signum est imbecilla admodum facultatis naturalis, quae humores ipsos exactè concoquere ac permiscere non potest, ob penè evictam iecoris naturam temperiem à frigore vehemēti ipsius materia, aut ab extincto diurnitate morbi calore nativo. Duo ergo haec aut simul iuncta aut seorsim, ciborum fastidium & meraca deiectiones perniciose sunt in morbis longis.

A P H O R. VII.

Eκ πολυπόσιος ρίγος & ἀσέβητος ἄλογος.

Multa potatione, rigor & delirium, malum.

Vinum qualitate sua calefacit, & præter id, facile replet caput vaporibus, cōcalfactis eius humoribus, spiritibus, & propria substantia, quia commouet humores quibus commotis, maior fit humorum proventus, & ita multitudine repletur caput. Calefacit corpus & animam, ut ait Plato in Timæo, hoc est, humores & spiritus, ob id dicitur igneus liquor. Verumtamen, etiam si calefaciat, refrigerat tamen aliquando, & frigidos morbos inducit per accidens, ut rigorem, quia multitudine materiae viæ interceptantur, ita ut non sit liber motus spiritibus, & calor nativus suffocetur. Fit etiam rigor, quia vinum caliditate sua commouet acres & biliosos humores, ut cæset Philoch. Desipiētia

Ec ij

verò fit ob calidam cerebri intempericm à vino. Aliquando temporaria, aliàs affectio fit hec̄tica: & stupidi fiunt propter refrigerationem: aut furiosi, vbi nimium calfiunt.

SCHOLIA.

LArgior vini potio, duo hæc potissimum parit incommoda. Vnum, quod calore suo suisque vaporibus cerebrum inflamat, vnde delirium. Alterum, quod cum omnium celerime nutriat, sua copia vsque adeo venas replet, vt cogat naturam eius immodicam abundantia expellere, vnde rigor. Vtrunque incommodum, si à multa vini potatione simul oboriatur, lethale. nam præterquam quod deprauatur ratiocinatrix facultas, que omnium animalium facultatum regina est: infertur quoque vis maxima calori natiuo: cui à vino periculum extinctionis imminet. Calor enim vini immodicè sumpti calorem natiuum absorbit, sicut sol flammam. Eiusdem vini humiditas nimia natiuum humidum suffocat: vnde summa totius corporis refrigeratio consequitur. vide tertiam sectionem problematum Arist. & tertium de temperamentis Galeni.

APHOR. VIII.

Επι φύμας εἶσω ρίξις, ἔκλυσις, ἔμετος, & λεπτοὺς χύμας γίνεται.
A Tuberculi introrsum eruptione, exolutio, vomitio, & animi defectio fit.

PHyma diximus esse omne tuberculum, præsertim quod enascitur foras. Aliquãdo & de interioribus tumoribus dicitur, & peculiãriter tumor omnis præternatu-

naturam à bilioso humore, qui celeriter augetur & suppurat. Aliquando & apostasis seu abscessus. Hoc loco dicitur suppuratio, vel vomica, vti materia inclusa in tumore suppurat, & acrimonia sua tunicam erodit, sibi que facit viam vnde p̄d̄ξ̄is. Gal. vult intelligi de tuberculo ventriculi propter vomitum: potest tamen intelligi de omni. Oportet notare quod diximus antea in eo Aphorismo. *Quicumque hydropici, &c.* Habenda namque est ratio partis. Nam si suppuratio illa sit in ea parte in qua sunt multæ venæ & arteriæ, & erupit pus vel sponte, vel arte, periculum est: quia fit magna exolutio spiritum, & exitus, vnà cum pure. Cæterum ἐκλυσι sunt qui dici putant pro leui animi deliquio, vt distinguatur à λειποθυμία, λειποψυχία, & σαικοπή. Dicitur quidem ἐκλυσι, lenius animi deliquium. hoc tamen loco inauditur de omni animi defectu, siue sit grauis, siue leuis. Lipothymia & lipopsychia sæpe confunduntur, licet lipothymia propriè dicatur defectus animi, qui fit ab exolutione spiritus vitalis à corde. Lypopsychia verò, fit exolutis spiritibus naturalibus. Syncope est præceps virium lapsus & consternatio. (*Animi defecti.*) propter exolutionem spiritus. Nam in ea puris eruptione, effluit multum spiritus & vitalis & naturalis, & aliquando animalis.

S C H O L I A.

Iuniores inter nos non tam facile est dignoscere, quàm externos. Externi enim visu & tactu deprehenduntur. Interni verò, ratione magis quàm sensu dignoscuntur. Si magni sint & in corporis superficie promineant, possunt tactu deprehendi. Sic enim hepatis ac lienis tumores tactu facile dignoscuntur. Si verò parui aut in profundo corpore delite-

Ee iij

HIPPOCR. APHOR.

gant, artificiosis tantum coniecturis. At verò cum tumores qui internas partes obsident ad suppurationem tendunt, do-
 q̄r s ac febres quæ præcesserunt, augentur propter ebullitio-
 nem humoris & innati caloris conatum, commissa inter na-
 turam & humorem pugna. Accedit rigor interdum siue or-
 dino, dum suppurans vapor morsum concitat partesque sen-
 siles vellicat. Confecto iam pure omnia hæc remittuntur. ve-
 rum puris abscessione facta in profundo, vires relinquuntur
 multo imbecilliores, pulsus frequens, parvus ac languidus, cre-
 braque animi defectio, potissimum cum partem aliquam no-
 bilem abscessus obsidet. Rupro abscessu ceu vomica, puris il-
 luies in quamcunque partem prorumpat, terrificæ excitat
 symptomata, rigorem, vomitionem, nauseam, animi defe-
 ctionem, exolutionem, syncopen, sudorem frigidum, atque hæc
 omnia simul, aut quedam alia pro dignitate ac conditione
 partis in quam puris sit eruptio, & pro puris, quod erupit,
 copia, ac malignitate. Si enim in ventriculum fiat puris
 eruptio, vomitus excitabitur, vellicato ac irritato eius-
 dem orificio à putredine, fœtore ac tetro vapore puris;
 trahetur in consensum cerebrum & qui in eo spiritus ani-
 malis residet, unde animi deliquium sequetur: cor quoque
 exolutionem patietur, ob ventriculi sibi vicini affectum.
 Quamquam omnium puris eruptionum siue externorum, siue
 internorum abscessum commune symptoma esse soleat animi
 deliquium. Hinc ergo collige, vix ac ne vix quidem fieri
 posse, ut à purulentis pulmonibus pus in aluum aut ad renes
 deriuetur, facta sibi via per sinistrum cordis ventriculum
 ut putauit Galenus 4. cap. lib. 6. de loc. aff. circa syncopem ve-
 hementem præsensque vita discrimen: cum ne vaporem qui-
 dem fœtidum, aut acrem putrem vel horula momento mi-
 nus pus citra sui perniciem cor viscus omnium nobilissimum
 pati possit.

APHOR.

Επι αἵματος ῥύσσει ἀναρροσύνη ἢ ἢ σπασμὸς, κακόν.

A Sanguinis profluvio desipientia, aut etiam convulsio, malum.

V Bi multus sanguis effunditur si inde delirium sequitur, aut convulsio, malum. ἀναρροσύνη, id est, mediocre deliramētum & mediocris animi alienatio nascitur ab intemperie calida, aliquando & frigida. Oportet ut hinc nascatur vel ab intemperie frigida, ut cerebro refrigerato: vel quia (4. de morb.) tota vis aut certe magna pars intelligentiæ & prudentiæ hominis posita est in sanguine. Necessè est ergo eo evacuato sequatur delirium. Præterea cum & calor & spiritus propria sint instrumenta animæ: quæ intelligit & ratiocinatur, si in ea profusione exoluantur, sequi delirium est necessum. Convulsio nõ tam frequenter succedit profusioni sanguinis & si quando sequatur, non ita periculosa est, nisi fiat propter inanitionem.

SCHOLIA.

Si quantum sanguinis nobis inest, tantum & vitæ, non potest sanguis citra maximum vitæ dispendium immodicè profluere: Proinde, à sanguinis immodico profluvio multa subsequi solent incommoda: qualia describuntur ab Hipp. Apho. 26. lib. 5. omnia quidem mala, sed duo potissimum lethalia, delirium & convulsio, cum si seorsim, maxime vero si simul ac coniunctim accidant. Vrrunque enim ab inanitione spirituum fit: inanità si quidem ac profuso sanguine, inaniuntur spiritus. At ubi deficiunt spiritus, non potest sensus communis fungi probe suo munere, hoc est.

Ee iiij

*imaginari, ratiocinari, recordari, cum integritas, ac bonitas
 omnium functionum sentientis anime siue interioris, siue
 exterioris à copia ac bonitate spirituum dependeat: ita ut
 spiritus Galeno, vel anima sit vel precipuum anime instru-
 mentum, quo omnes functiones nunaque sua omnia exe-
 quitur. Ergo, si pauci ac debiles sint spiritus animales: sentiens
 anima, nec imaginari, nec ratiocinari, nec recordari apte po-
 terit, sed delirare cogitur: neque etiã mouens facultas, si de-
 ficiant spiritus, suum recte munus obibit, cum hac maiori ro-
 bore ac copia spirituum opus habeat, quam sentiens anima:
 ut que illa agendo, hac verò patiendo suos motus perficiat.
 Ergo, si ad sit inopia sanguinis, & spirituum, statim inducitur
 conuulsio: inanitio enim, altera est causa conuulsionis. Neu-
 trius autem symptomatis, hoc est delirij & conuulsionis, sicci-
 tas causa coniuncta esse potest, nedum, frigiditas, ut visum est
 nonnullis: si enim siccitas esse, isti affectus manerent curatu
 difficillimi, cum ex sententia Galeni 7. meth. siccitas omnis
 multo ac longo indigeat tempore ut reparetur. At delirium
 illud, quod à profluuio sanguinis suboritur, si solū sit nec con-
 uulsionem adiunctam habeat, facile ac citò curari potest. E-
 potero enim vino generoso, aut sumpto ouo srbili statim seda-
 tur. Conuulsio verò non quidē tam facile nec tam cito quam
 delirium huiusmodi sed tamen ad tempus: non enim hic con-
 uulsio inaudienda est, quæ ad profluum sanguinis iam factū
 sequitur, sed ad profluum quod adhuc sit (idem de delirio
 iudicandum) alioqui esset incurabilis conuulsio. Cause igitur
 delirij ac conuulsionis istius est, non absoluta sed inchoata ac
 multum progressa sanguinis ac spirituum inanitio: que symme-
 triam sanguinis & spirituum labefactarit. Ergo, si ad infirmi-
 tatem virium qua ad sanguinis profluum necessario sequi-
 tur, accedat delirium aut conuulsio aut utrumque simul: nō
 mediocre salutis discrimen imminet. Est enim axioma me-
 dicum, omnem magnam & vehementem affectionem
 cum*

cum infirmitate virium esse lethalem.

A P H O R. X.

Επι ειλεῶν ἔμετος, ἢ λυγρὴ ἀσπασμὸς, ἢ ἀφροσύνη, ἢ κίβη.

A B ileo vomitus vel singultus, vel desipientia, vel convulsio, malum.

IAm ante diximus de ileo. Sed verus ileus fit ab inflammatione tenuioris intestini (quâ veteres *χρόδαειν*) & maximè vbi inflammatur ad pylorū. quod accidit, quando humores maligni ibi corrumpuntur & putrescunt. Et est imago quædam huius ilei, quando stercus induratur in intestinis crassis, vt nonnunquam fit in herniosis, quibus intestinum descendit in scrotum. Hi itaque nihil possunt digerere & tandè febricitant, ac singultiunt ad mortem. Morbus enim desperatus est vbi orta est febris & singultus, viresque sunt imbecillæ. Si quis namque contendat reponere intestinum in suam sedem, statim moriuntur intra 6. aut 7. horas. Quod si reponatur intestinū statim, initio, viribus integris ante febrē & singultū, possunt euadere. Queritur an in ileo sequatur vomitus? sequitur & in ileo etiam hernioso, quia facilis est communicatio intestinorum affectionis cum ventriculo. Galen. dicit quod vomitus sequitur in exitalibus ileis, ita vt videatur nolle perpetuum esse vomitum. Hippocrates lib. de morbis, ait quod vomunt primo pituitosa: deinde biliosa, sed putrida & grauitè olentia similiter stercori, aut etiā grauius. Postremò vomunt stercus quod fit in crassioribus intestinis. Si materia quæ debebat cōverti in stercus, retenta misceatur illi materiæ pituitosæ, biliosæ,

HIPPOCR. APHOR.

putridæ, & deinde euomatur, dicitur stercus. Quare poterunt dici vomere stercus initio. Immo propter materiam illam quæ retenta putrescit, ægris sunt sudores frigidæ, anhelitus graucolentes & ructus. Quinetiam fit singultus, quia tenuia intestina affecta sunt neruacca, & ita consentiunt cerebro, & cerebrum ventriculo. Præterea, ab intestinis regurgitat aliquid in ventriculum: vel vapor aliquis à putrida materia irritat officium ventriculi: ob id fit singultus. Nam omnia quæ olent grauitè inimicæ sunt ventriculo: quæ contra, grata. Fit conuulsio per consensum affectis tenuibus intestinis neruaccis & ventriculo: vel quia vapores illi patres feruntur ad cerebrum & conuulsionè inferunt. Delirium, propter eosdem vapores malignos & putres qui cerebrum afficiunt.

S C H O L I A.

Ileus, est tenuis intestini obstructio peracuta & dolorifica, nihil sinens deorsum descendere, nisi forte liquida quadam pauca & serosa: sed nihil vetat etiam in crassiore intestino obstructionem eiusmodi fieri ut scribit Galen. comment. 2. in lib. 3. Epide. Ileosa muliere, illamque obstructionem ob hepatis & lienis sympathiam multo deteriorem esse, quàm hanc. Obstructionis illius causa sunt, cruditates, continua ciborum corruptio, medicamenta venenata, enterocæle, inflammatio, colicus affectus, stercoris nimia resiccatio, omnia denique facibus exeundis viam intercludunt. Varia quoque sunt huiusce morbi symptomata, signaque: Tormina, ventrisque cruciatus ingens, stomachus multa humiditate madens, exolutiones animi, ructus inanes, vomitus pituirosus & biliosus, qui tamen non semper adest, sed morbo tantum exitiali omnia quidem hæc mala, quod sensisimi affectus sint symptomata. Lethalia verò sunt hæc quæ sequun-

sequuntur. Vomitus non solum biliosus aut pituitosus, sed & stercorosus, indicium enim est affectionem intendi & obstructionem esse in tenuibus intestinis, ileo potissimum: singultus, que fit à nimia ventriculi repletionem, ascendentibus nempe ad os ventriculi mordacibus excrementis, ipso etiam stercore: Aut sanè singultus hic fit à nimia inanitione ventriculi, que sequitur ad magnam eiusdem vacuationem factam per vomitum (singultum enim ex plenitudine vomitus ipse sanare consuevit) conuulsio, que fit à vaporibus tetricis at fetidis elatis in cerebrum neruosumque ac musculosum genus replentibus: Delirium, ab eadem causa: aut sanè conuulsio & Delirium excitantur per consensum ventriculi cum cerebro ob neruos à sexta coniugatione, qui in os ventriculi inseruntur. Funestum argumentum malum cerebro iam communicari. Morituris autem præter hæc omnia sudor frigidus superuenit, urins difficultas, podex ita astrictus, ut ne specilli quidem extremum ingredi queat. Mortis iam iam imminentis proprio cum voluulus graue olet, hoc est ut interpretatur Gal. non solum stercus vomitione redditur, sed etiam respiratio, ructus, flatus ventris & vniuersum corpus grauius olent.

APHOR. XI.

Επι πleurιτιδι & περιπνευμονίη κριθόν

Pleuritide & Peripneumonia malum.

Αλιud est ζίννηα & δειζίννηα: Aliud μετ'όσασε, μετ'όσασε, μετ'όσασε, μετ'όσασε. δειζίννηα est quando prior morbo manente superuenit alius morbus. At μετ'όσασε est, cū prior morbo cessante succedit nouus morbus, ut si insania est, qua manente erratur conuulsio, est δειζίννηα. Si laboras epilepsia incidat in quartanam & cesset epilepsia dicitur μεταστασις. Multi hūc Aph. inter

pretantur de metastasi, alij de epiginemate. Si ergo à morbo laterali, h. e. si pleuriticus, manente pleuritide, fit peripneumonicus, malum: & est epiginema. Si cessante pleuritide etiam fit peripneumonicus, malum: & est *μετέωρος*: prius tamen grauius est & peius, quia vicibus iam fatigatis febre & infirmis factis ubi superuenit coacta respiratio, grauior erit morbus & spes nulla. At metastasis peripneumoniæ in pleuritidem melior est, quàm contrà: quia fit transmutatio à parte superiore ad inferiorem, à nobiliore ad ignobiliorem.

SCHOLIA.

Funestum est, magnum morbum succedere minori: Hoc enim indicium est naturam penitus succumbere. Funestum ergo, cum pleuritis in peripneumoniã transmutatur: est enim pleuritide peripneumoniã multo deterior: quod maiorem respirandi difficultatem adferat, partemque superiorem atque nobilem obsideat. Transmutatur autem pleuritis in peripneumoniã, effusa materia à latere per succingentem membranam vel perforatam, vel exesam vel quouis modo rariorem factam, in thoracis capacitatem, & ab ea capacitatem in asperas pulmonum arterias recepta: In quibus si putrescat nec frequẽtè rufi in eam qua gutturis est arteriam, foras exigatur, inflammat pulmones, alioquin facile inflammabiles: quod redundent bilioso sanguine, carne sint laxa, suoque non solum temperamento, sed ob cordis vicinitatem & adhesionem sint calidi & siccì.

APHOR. XII.

Επὶ περιπνευμονίᾳ πλερίτις κακόν.

Peripneumonia Phrenitis, malum.

A Phrenitis peripneumoniã sequitur, quia per asperam arteriam ascensus est vaporum putidorum, calidorum & mordacium in cerebrum, quod concalescens trahit à reliquo corpore: & hoc malum est. Malum præterea, quia transmutatio fit à parte ignobiliore ad nobiliorem, ab inferiore ad superiorem.

SCHOLIA.

Peripneumonia est inflammatio non adiacentium & vicinarum pulmonis partium, ut quidam ratione nominis adducti existimarunt: sed ipsius substantia pulmonum cum acuta febre, respirandi difficultate, cui angustia & gravitas coniuncta est, à bile aut pituita: frequentius tamen à pituita: quod ut membrana propter densitatem, sanguini bilioso magis patet, sic pulmonis laxa substantia, pituitoso: Interdum tamen bilis, licet ad elabendum facilius eam committit, & ex ea bile erysipelas toto viscere effusum nascitur, cum dolore intolerabili incendio, sed angustia gravitatisque sensu minore, quam in phlegmone œdematode. Peripneumonia præsertim biliosa non raro superuenit delirium, ob febris magnitudinem & vaporum à pulmonibus ad cerebrum elatorum copiam. At peripneumonia in phrenitidem transmutari non potest, nisi materia que peripneumoniam committit, à pulmonibus per venas carotidas in cerebrum transferatur: non enim vapor calidus phrenitidem, sed solum delirium excitat in cerebro. Et, si vapor phrenitidem excitaret in cerebro elatus, non ob id cessaret peripneumonia, ac in phrenitidem desineret, cum adhuc in pulmonibus superstes esse possit materia. Ea autem peripneumonia potissimum in phrenitidem

HIPPOCR. APHOR.

transmutatur, que est à bilioso humore, ob febris magnitudinem, & biliosi humoris naturam tenuissimam ac feruidissimam. Talis autē transmutatio in quacunque peripneumonie specie fiat, non potest non esse lethalis: quod naturam summam imbecillitatem, morbi que magnitudinem arguat. Natura enim robusta non solet materiam nisi coctam movere, nec à partibus inferioribus ac ignobilibus ad superiores ac nobiles, nec ab internis ad externas, sed ab internis foras expellere. Tam prociua quoque est sæpenumero materia morbifica, siue quantitate siue qualitate spectes, ut naturam nullo modo ferre queat, sed illi turgenti obtemperet.

APHOR. XIII.

Ἐπὶ καύματιν ἰσχυροῖσι σπασμὸς, ἢ τετάνος, κακόν.

Propter ardores vehementes, conuulsio, aut Tetanus, malum.

Sive legas hęc καύματα siue καύματα nihil refert. Si καύματα Apho. 2. lib. 5. exposuimus. Gal. & Philoth. καύματα interpretantur febres ardentes, quasi dicat Hippocrates ab ardentibus febribus magnis, si sequatur conuulsio, aut τετάνος, malum: quia pessima est conuulsio, quæ febrem sequitur. Nam æstu illo resiccatur neruosum genus & præterea cerebrum ipsum, ob id, si sequatur conuulsio, indicium est auctæ caliditatis. Resiccantur autem nerui primum à calice febrili: deinde à venis, quæ cum exalfectæ sunt & exhaustæ, attrahunt ἰσχυροῦς & humiditates à reliquo corpore.

§ CH O.

S C H O L I A.

IN hoc Aphorif. quemadmodum & Aphorifmo 57. lib. 4. & Aphor. 6. 17. 22. & 65. lib. 5. multisque alijs in locis potiffimū verò in Coacis diftinguere videtur Hippoc. diftentionem quā Graci τένειν vocant à conuulfione: cum tamen diftentione fit tertia fpecies conuulfionis paffim apud Gale. quæ equali robore in vtraque partem corpus torum intenditur: vt Opiſthotonos, qua in posteriore: Emproſthotonos, qua in priorè partè inſectitur. Re tamen ipfa paulò accuratius expenfa ex doctrina Hip. Diftenſio & conuulſio ſymptomata quidem ſunt deprauati motus neruorū ac mufculorum ſed ita inter ſe diftineta, vt neutrū fit, aut eſſe poſit alterius genus, aut ſpecies: vt nec angina & pleuritus: aut putrida febris & heſtica, licet vnum alteri ſuperuenire aut ſuccedere queat. Diffident enim inter ſe conuulſio & diftentione, motus formula parti affecta natura, cauſarū varietate, affectus magnitudine & raritate ac frequentia. Motus formula, quia cōuulſi motus eſt cōtractionis, quo mufculi ſui medio, quod vētrè vocāt, cōtrahūtur, à qua cōtractione tēdo in quē deſinit mufculus ſimulque cū tendine membrū in quod mufculi tēdo inſeritur. contrahitur: vnde mufculus breuior redditur: non ſecus ac lyra ſunes cum ambiente aère madesunt, breuiiores, ſūt & corpora cōtrahūt quibus alligātur. O. id Graci πλάσιον cōuulſionē vocāt δρό τὸ πλάσιον à trahendo, quod conuulſio motu contractionis fiat. Latini verò conuulſionē nomināt à ſoluendo vnitate, quod ad illā vehementem contractionem tanta breuitas neruorum & tendinū ſepenumero ſequatur, vt ſoluatur eorū vnitas & rumpi periclitentur: proinde cōuulſio duobus ſymptomatis deſinitur contractione & diuulſione. Diftenſio, motus eſt extensionis, quo nullomodo, qui patitur mufculus contrahitur, aut breuior redditur, ſed magis promittitur. Videas enim partes diftentione laborātes ſēper extenſas & rigidas non contractas, quanquā in diftentione

contractio quedam admitti potest, quæ tamen secundum latitudinem fit musculi, non secundum longitudinem: At, quæ contractio in conuulsione cernitur secundum longitudinem & latitudinem musculi fit. Deinde conuulsio fit cum motu manifesto, distentio sine motu, nisi occulto, eoque tonico: quoddam nimirum in conuulsione musculi trahentes ab extendentibus sibi contrariis musculis impediuntur, ita ut vicissitudine quadam suos motus tractionis ac extensionis obeant. In distensione verò utrūque musculorum genus patitur antè & retrò equaliter rēsum, unde tonicus motus editur: aut extendentes tantum, quorū tā vehemens ac violentus existit motus, ut à trahentibus musculis præpediri nequeat in distensione quæ totum rigidū mēbrū efficere consuevit. Præterea eadē partes non afficiuntur in conuulsione & distensione: quia in conuulsione uti dictum est, musculi trahentes solum patiuntur: In distensione, utriusque musculi & trahentes & extendentes: aut extendentes tantū. Quoddam item in conuulsione vniuersali aut anteriores aut posteriores corporis partes laborent: in distensione utraque. Quod in conuulsione cerebrū magis afficitur, in distensione magis spinalis medulla, cerebrum verò minus & nō nisi per spine consensus: cū enim per tetanū totū penè corpus rigeat, sitque tetanus vniuersi corporis rigor perpetuus: tantus tamque vehemens rigor non nisi ab affectu spinali medulla prædire potest. à nerui duritie motorij per vniuersum corpus disseminati manant. Hinc videas in Tetano totam spinam & manus pedesque adedò contendere ut nullam in partem flecti possint, sed rigida ac velut congelata maneant: ex quo morbum hunc tum Greci ἐξαιπτός τῆρανος, tum Cor. Celsus li. 2. cap. 1. rigorem latine appellauit: Paulus quoque scripsit distensionem pertinere ad omnes corporis musculos: à quo tamen dissentit Aretæus qui ad musculos qui habentur in maxillis eam referendam putauit: forsan quia per tetanum maxilla distendi manifestè videntur. Differunt quoque conuulsio & distentio causa.

causarum varietate, conuulsionis enim due sunt causa coniuncta ex Hip. repletio & inanitio: Distensionis vero vnica nimirum repletio: nulla enim distentio ab inanitione fieri potest, cum nullum corpus possit contrahi aut rigere ab his quae inaniunt aut immodice euacuant, sed flaccescere. Hoc enim non nisi à plenitudine, aut à multa siccitate, aut vehementi calore aut frigore non quidem sensim aut paulatim sed affatim irruentibus, accidere potest. Vnde Hipp. in recensendis causis conuulsionis quas omnes ad repletionem ac inanitionem retulit Aph. 39. sect. 6. non meminit tetani sed solius conuulsionis & singultus, cum tamen aliis in Aphorismis sigillatim de conuulsione & tetano verba fecerit. Plenitudo autem illa quae distensionem parit, est à crasso aut omnino viscido humore eoque frigido & sicco, qualis est melancholicus humor, nihil enim est quod corpus immobile magis, minusque ad motum accommodum reddat, quam frigiditas & siccitas. Siccitas quoque multa ac affatim oborta distensionem inuehit, non ea quidem quae à causis inanitionem excitantibus, inducitur: quales sunt immodica vacuationes, vigilia diuturna, febres ardentes, inedia, vehemens exercitium: sed quae frigori iuncta ut in Aquilonia flatu poros cutis cohibendo ac astringendo humores in neruis contentos velut congelat, ipsosque neruos ac musculos alioquin solidos contendit: aut iuncta calori, ut in aestu vehemeri humorem excrementitium in spatii & poris corporis contentum ehibendo, externam cutim, ipsaque solidas partes indurat. Frigus inter causas ceteras vim habet potentissimam excitanda distensionis: illud enim instar tadaueris corpus rigidum facit, exemplo sunt qui sub aere gelido riguerunt: citius ea frangas quam contrahas: ita & de Alexandro referunt historici, quod postquam nimis diu in fluuio Cydno lauisset se, toto corpore obriguerit, unde vox illi intercepta nec sine magno periculo, quarto die seruata sit. Aphorismus est 9a de re 17. lib. 5. & Aphor. 57. lib. 4. Calor

FF

quoque vehemens distensionem inducit, qualis est aestus febriliū ardentium qui solida corpora exsiccādo ac velut torrefaciendo indurat. Vt constat ex hoc Aphorismo differunt etiam conuulsio & distentio: magnitudine affectus: Distentio enim acutissimus morbus est, si non ob aliam causam, saltem ob auhelitus difficultatem: musculis enim in eo affectu suum munus obire non potentibus ob totius corporis rigorem, thoracem mouere non possunt, unde difficilis ac minus expedita respiratio redditur. Habent quoque dolorem magna ex parte comitem eumque multo maiorem quam conuulsio: quod distentio, non sensim ut plerumque conuulsio: sed celeriter ac assatum excitetur. Vnde Hipp. Apho. 6 lib. 5. quicumque à tetano corripuntur, in quatuor diebus pereunt: si verò hos effugerint sani sunt. Postremo distentio rarissimus est affectus, catalepsi ceu congelationi morbo, causa symptomatibus & raritate ferme similis: Conuulsio verò frequentissime accidit. Quod sit v' propter morbi raritatem, aut orumque de distensione varietatem, non sit facile distensionem desinire, eamque à conuulsione distinguere.

A P H O R. XIII.

Ἐπι πλῆγῃ ἐς τὸ κεφάλαιον ἰκπαλῆς, ἢ παραφρεσύνῃ, κακόν.

Propter plagam in capite acceptam, stupor aut desipientia, malum.

Isto capite etiam si nullum vulnus inde accadat, aliquando solet obtupescere æger: Sed id non perseverat, & paulò pòssit resurgit. De hac obtupescencia hic non agit Hip. sed de ea quæ contingit vbi substantia cerebri est vulnerata. Si ergo æger manet veluti mutus apertis oculis & immotus id dicitur ἰκπαλῆς quæ representatur in vehementer attonitis. Solet autem ἰκπαλῆς incidere, vbi spiritus animalis refrigescit (est enim

(est enim affectus frig.) quæ si perseverat & fit vi morbi, lethalis. Potest (quoque etiam si nullam vulnus penetrarit in substantiam cerebri) contingere in morbis frigidis & acutis, vt καταληΐει, κατόχως, ἀσθησιώνη intelligitur duobus modis, sermone & motu gestuque corporis. Non enim solum loquuntur absurda: sed etiam plerunque admouent manus naribus & alia multa faciunt. In morbis cerebri frig. maximè ex gestu corporis ægri, deprehenditur delirium.

S C H O L I A.

Prognosticon funestum in vulnerato, aut conquassato capite absque vulnere: Si desipientia aut stupor superueniat. Hæc enim duo inter cætera vulnerati, aut conquassati capitis symptomata, indicant offensam ad cerebri substantiam peruenisse, animalemque facultatem non mediocriter oblasam. Stupor enim, hoc est, sensus motusque nervosarum partium diminutus, ac velut hebes & obscurus, ideo subritur, quia animalis facultas violenta commotione offensa, sese in cerebrum colligit: aut propter validum dolorem ex toto spiritus animales in cerebrum reuocat, sine ossis fractura, aut vlla neruorum, venarum, vel membranarum ipsius cerebri ruptura: indeque paucas admodum eosque debiles spiritus animales in partes nervosas transmittit: Aut quia neruus aliquis diuisus, tensus aut ruptus in cerebro: aut depressus in cerebrum calua: aut attriti vel coarctati ventriculi cerebri medius & postremus: aut valida cerebri refrigeratio topiosum ac liberum spiritui animali in partes nervosas commeatum non permittunt. Desipientia verò excitatur, vel, ob inflammationem cerebri obortam: vel ob validam cerebri refrigerationem, unde mentis infirmitas: de hac desipientia Aph. 24. lib. huius. Ista autem duo symptomata

FF ij

stupor & delirium, omnino lethalia existunt, si cerebro aut eius membranis vulneratis accidant: aut, si aliquid disruptum, diuisumve in cerebro fuerit. Minus vero lethalia, si sola animalis facultas grauius laboret, sintque tantum exinaniti ac resoluti spiritus: Poterit enim facultas animalis sese recipere & ad pristina munia redire, spiritusque animalis rursus colligi ac restitui: Vnde non lethale, sed malum dixit Hip. & in Coacis praesagis fere lethale.

A P H O R. XV.

Ἐπὶ ἀμαρτοῦ πτύσιν πύον πτύσιν, κακόν.

E Sanguinis sputo puris exspitio, malum.

Potes est expui sanguis, multis de causis: aliquando ex ore, vt vulneratis gingiuis: aliquando ex faucibus aperta in iis venula aliqua, aut etiam cum à cerebro in eas fit fluxio, & tū præcedit grauitas capitis. Hinc nihil est absurdum: Interdum expuitur ex aspera arteria crofa quod est periculosius: nonnunquam ex thorace & præsertim à pulmonibus exulceratis, quod est periculosissimum. Hip. hîc agit de sputo sanguinis ab exesa & crofa vena in pulmonibus, quod sequitur puris sputum vbi vlcus factum est saniofum. Cur autem hoc fit malum Hipp. causam assignat sequenti sententia.

S C H O L I A.

Sanguis qui per os reiiicitur variis è locis, varioque modo reiiicitur. E gingiuis, lingua, palato, simplici exspitione. E faucibus & gurgulione, screitu. Ex gutture, tussicula. Ex pulmone & thorace, vehementiore tussi: E gula aut è ventriculo

triculo, vomitione. Et si verò ex tot locis reiicitur, non tamē ab illis locis semper prodit, nec semper in illis locis sue fluxionis fomitem habet. Qui enim creatu reiicitur non semper à faucibus & gurgilione manat, sed aliquando à cerebro, aut à venis membranarum cerebri, frigoris vi compressus aut nimio humore laxatis, aut calore & sanguinis tenuitate referatis. Qui ex gutture ruficula reiicitur, non semper ab eroso gutture manat, sed sapius à cerebro, à quo multus sanguis & confertim in partes gutturis interiores irruit, qui ob rufissimam quam concitat suspicionem etiam præclaris medicis adfert pulmonis vehementer affecti, sed falsò, ut constat ex male affecti capitis, & pulmonis bene habentis signis pathognomonicis. Qui ex pulmone & thorace vehementiore tussi reiicitur, non semper à pulmone aut thorace manat, sed frequentissimè à cerebro, à quo in pulmones affatim illabatur: vel à iecore paulò pleniore, ac sanguine plus equò redundante ob suppressionem mensium aut hæmorrhoidum, aut ob mutilationem partis alicuius in corpore, aut ob plethorā, aut phlegmone obfesso parte potissimum connexa, aut imbecillo, à qua ea vena caua in venam azygon ac deinde in tenues venas costarum, hinc in thoracem effunditur, at que inde cum tussi sursum ascendit, quoniam vena iecori affecto, utpote sua origini condolefcunt & consentiunt, ut & nerui cerebro: Interdum is sanguis prodit à liene: aliquando ab utero. Qui è gula aut ventriculo vomitione reiicitur, non semper à gula aut ventriculo manat: sed sapius ab hepate, aut liene, aut ab utero: quod ex his locis sanguis ἀπόπτος in venas, quæ ventriculi membranis inseruntur, plerumque redundat, ut in plethoricis, mutilatis, otiosis, & in quibus vel suppressa sunt hæmorrhoides, vel menses, vel affectus aliquis grauior iecur, aut lienem obsidet. Hic mentio fit non de quolibet sputo cruento, sed de eo potissimum, quod in pulmone male affecto, non in ullo alio viscere fomitem habet: nec tamen de quolibet sputo

HIPPOCR. APHOR.

eruento prodeunte à pulmone : sed de eo maxime quòd per
ἄσπρωσις, id est erosionem vasorum aut substantiæ ipsius pul-
 monis, acris humoris sobolem exit : Hoc enim ulcus in pulmo-
 ne, denunciatur. Nam fieri potest ut sanguis à pulmone reijci-
 tur *ἀσπρωσις* id est eris vasorum apertionem: Itemque per
ῥήξις id est ruptionem eorundem vasorum. Neuter hic mo-
 dus cruenta eiectionis, purulentum sputum nullamque ta-
 bem minatur: nisi forsàn ad diurnam vene anastomosin &
 ruptionem accedant erosio, putredo, inflammatio, febris. Imò
 verò uterque inuat sòpe numero, suppressa vacuatione ali-
 qua aut opprimente in venis pulmonis sanguinis feruidissimi
 copia. Suppressus enim tum sanguis facile concrevit in gru-
 mos ac celerrimè putredinem contrahit. Solus ergo sanguis
 à pulmonis ulcere exiens si diutius perseveret, nec deterso &
 ad cicatricem perducto ulcere sistatur, purulentum sputum
 minatur.

APHOR. XVI.

Επί πύσσει φθίσει ἔρυσσι ἐπὶ τῷ πτύελῳ ἴσχυρῶς
 δευτοθνήσκουσιν.

A Puris sputo Phthisis & fluxio : quum verò sputum re-
 tentum fuerit, moriuntur.

Hic est ordo: à sputo sanguinis, pus: à pure, tabes: à
 tabe, fluor: à fluore suppressio sputi & inde mors.
 A sputo quidem sanguinis, pus: à quo tabes nisi intra
 40. dies occurratur. Quare occurrat morbo medicus
 ubi videt sanguinem expui. Potiò *πύσις* in tabidis, po-
 test intelligi multis modis. Vel enim colliquatio ma-
 gna totius corporis ; vel fluor in dentes & gin-
 givās, si gingivæ circa dentes exulcerentur (quòd
 no.

notat Hipp. in Coacis præfagiis: vel alui profluuium: vel capillorum defluuium. Quomocunque intelligamus perniciosum est: periculosum etiam est ubi pus vel sputum grauius olet. Sed pessimum est omnium, ubi pus vel sputum quod antea excernebatur per os, restitit & retinetur. A puris enim copia in pulmone coaceruata, respiratio & via spiritalis intercipiuntur, vnde mors sequitur.

S C H O L I A.

Sanguinis sinceri excretio citra pus recens vlcus indicat, ac subita remedia postulat, qua sanguinem retineant, venam astringant, febrem atque inflammationem prohibeant. Ergo in excretionem, aperti vasis astringentia: ruptis, glutinantia: exesivis, sarcotica & boni succi alimenta statim adhibenda sunt. Quod si his remediis nihil proficiatur, sed ad sanguinis sputum puris sputum sequatur, ad puris quoque expuritionem necessario tabes sequetur: si modo nulla arte pus illud detergeri possit. Ut autem detergeatur, non est facile, ob contrarias atque inuicem pugnantibus curandi intentiones. Nam pus excretionem qua motu pectoris eget: vlcus vero quietem ad sui conglutinationem desiderat. At motus excretionis puris conglutinationem prohibet. Manente ergo vlcere sordido, in pulmone, cor inflammatur atque exsiccatur: tum quia, putredo vlceris cordi facile communicatur: tum quia, pulmo vlceratus egregè mouetur ad cordis ventilationem. Ad cordis autem inflammationem atque exsiccationem immoderatam promptè tabes inuehitur, nimirum totius corporis extenuatio & consumptio, non modo humorum atque carniū, sed etiam partium solidarum: Qualis extenuatio consequi potest

Ff iij

HIPPOCR. APHOR.

non modò ad exulcerationem pulmonum, sed & ad vlcera-
 tos renes, ad inflammationes & abcessus internos viscerum,
 ad exæstionem totius corporis, ad graues curas animi: idque non
 nisi arefacto, aut refrigerato corde. Hinc fit, vt Celsus tria
 Tabis genera constituerit: Atrophiam, Cachexiam & Pthi-
 sin. Quanquã cachexia, ab Atrophia & Pthisi maxime dif-
 fert, quòd in his extenuatum corpus sensim contabescat: in il-
 la, ampliorem molem sortiatur ob vitiosam nutritionem.
 Tabes ergo, de qua hic agitur, & Sic proprie aut & In Græcis
 dicta, est exulceratio pulmonis, quam sequitur febris lenta in
 corde accensa totiusque corporis emaciatio & extenuatio,
 Huius tres facit differentias Hip. Vnam, à destillatione è ce-
 rebro eaque vel multa nec expulsa, qua pulmones molles ac
 fenellos putrefacit, vel quod frequentius est, acri & exedente,
 vt salsa aut biliosa. Alteram, ex successione pleuritidis, an-
 gina, aut peripneumonia, in quibus vomica rupta intra qua-
 draginta dies repurgari non potuit. Tertiam frequentissimã,
 ex ruptione aut apertione vasis alicuius, ex qua relinquuntur
 vlcus, quo tunica vasorum & ipsius pulmonis caro eroduntur.
 In hac specie maxime, verum est quod dixit Hip. à sanguinis
 spuro, puris sputum. Nam in secunda, contra fit, à puris sputo:
 sanguinis sputum. Nonnulli addunt hereditariam Tabem ex
 vitiosa pulmonum constitutione & corruptione partam, qua
 tempore sensim que flaccescunt, ac sponte corrumpuntur, in-
 terdum cum cruenta exspuitione, interdum citra hanc. Ve-
 rum potius preparatio est ad pthysin quam pthisis. Quan-
 quam Galen. 4. loc. affect. raros quosdam casus recenset, in
 quibus pthistici euaserunt, nulla antecedente sanguinis aut
 puris excretionem, aut acri destillatione, nimirum propter hu-
 miditatem cum aliquanto calore, qua satis esse queat pulmo-
 ni putrefaciendo, visceri mollissimo, in quo pituita assatur,
 exulcerat aut putrefacit per moram. Adiuuat hoc quòd ef-
 fluxu & meatibus excrementorum pulmo destituitur, habet que
 facul-

facultates naturales post glādulas maximè imbecilles, & cor vicinū quo exurit & acuitur pituita. Potest autem tabes in aliquot dies protrahi. nec cito interficere, alioquin inimedabile malum ob imbecillitatem pulmonis, continuum motum & eiusdem mollitiem: maximè verò si ab acri humore originem ducat, à quo perennis & inexhausta fit fluxio: tussis excitatur que pulmonem dilaniat & vlcus amplificat, progressuque tempore, intemperies pulmōni imprimitur. vnde excrementorum colluies, quasi herba irrigua succrescit vberimè. quanquam, ab initio quidem curari poterit tabes, superuenientibus hamorrhoidibus, aut similibus auxiliis vt pyrotico admoto brachio ad finem delioidis musculi que acré fluxionem aliò regerant aut transferant. Imo verò nouimus multos tabidos obducta vlceri crusta diu vixisse. Et Auicenna refert durasse tabidam mulierem annos 23. Rhasius quoque ex Hipp. affirmat saepe phtisim, epilepsiam, maniam reliquosque morbos grauissimos, ab eo tēpore quo pueri ab lactantur, ad pubertatem sanari, quòd eo tempore vires naturales ad coctionē dissolutionemque prauū excrementi maximè valeant. simul & constitutio mollis ac fluida ad expurgationem sit paratissima. Periculum verò proximū in tabe, indicat fluxus capillorum, maximè verò alui fluor quòd is ita vires prosterneat, vt pus amplius expurgari nequeat sed retentum, egrum strangulet.

APHOR. XVII.

Επι φλεγμονῇ τῷ ἥπατος λόγξ, κίκορ.

Propter iecoris inflammationem, singultus, malum.

Hęc sententia explicata est A^{pho}. 58. lib. 5.

HIPPOCR. APHOR.

SCHOLIA.

Singultus inflammationi hepatis superueniens, non tam mala aut sineſta eſt, ob bilis ab inflammato hepate au-
thoris genitæ in ventriculum tranſmiſionem: quàm ob eiuf-
dem inflammationis magnitudinem: qua in hepate eò uſque
accreuit ut vehementer ſuperiori ventriculo incumbat: aut
ſtomachum adeo exſiccet, ut ſingultum inducat, imò uerò ef-
fluente materia, nonnunquam inflammatio aut eryſipelas
in ventriculo gignitur: Sin minus ventriculi tunicis imbi-
bita, morſus excitatur.

APHOR. XVIII.

Επι ἀγρυπνίᾳ κατασχεδὸς ἢ ἀσπασμοὶ ὄντι κακόν.

Propter uigiliam conuulſio aut deſipientia, malum.

Vigilia ſiccāt, & præterea reſoluit ſpiritus anima-
les, qui alioqui per ſomnū quieſcunt & colligūt
vires. Si quis ergo non quieſcit, & perſeuerat uigilia
(exempli gratia) ad 20. dies, vnde ſequatur languor &
tremor omnium partium, ac conuulſio, malum: quia
inde intelligimus ſiccatum eſſe cerebrum & reſolutos
ſpiritus animales. Tam itaque oportet humectare cor-
pus alimentis & potionibus: oportet ſomnum conci-
liare aliquando humectantibus & refrigerantibus (ut
ſæpe in febribus) aliquando media materia & iis que
moderatè calefaciunt: ſomnus enim naturalis eſt à be-
nigna & blanda materia. In ſumma ſpectanda eſt mor-
bi natura. Deſipientia autem ab intemperie calida &
ſicca oritur: aliquando frigida ſicca. Ad hæc uigilia
reddit humores acriores & præſertim bilem quæ ſi ir-
ruat in cerebrum, facit delirium.

SCHO-

SCHOLIA.

In morbis si post diurnas vigilias conuulsio aut desipientia subsequatur, malum: si modo constiterit nullam externam causam adfuisse, quæ hæc duo symptomata inuexerit: iudicium enim erit, subesse aliquam causam internam, potentem, fixam, & validam nimirum siccitatem cerebri & biliosam acremque exhalationem, à quibus duabus causis conuulsio ac desipientia facile possunt excitari.

APHOR. XIX.

Επί ὀστέ φιλώσ ἐρυσιπέλας κακόν.

Affossis nudatione, erysipelas malum.

Υλώσις est ossis tegumenti naturalis priuatio. ossa autem omnia tecta sunt præter dentes, alia carne, alia membranis & cute. Si ergo contingat os nudari & sequatur erysipelas, malum: quia indicatur affluxio acris materiæ & calidioris biliositilque sanguinis, quæ prohibet ne regeneretur cato qua tegatur os.

SCHOLIA.

Si ad ossis denudationem, hoc est, ad membranae carnis & cutis, quæ ossium sunt tegumenta dissectione quocunque modo ea ossis denudatio contigerit vel à contusione & putrefactione carnis: vel, à necrosi eiusdem, ut in gangrena accidit: vel, ab erosione eiusdem & membranae, ut in ulceribus erodentibus vel à carie ossis

HIPPOCR. APHOR.

subiecti) superueniat erysipelas, quod est nouæ fluxionis biliose soboles: in malis iudicandum. Id enim argumentum est impuritat is, non modò totius corporis, sed & partis denudatæ biliosa colluue scatentis. Quæ tota eluenda est curandumq. inde subortum erysipelas, priusquam vlla osi denudato medela adferri, eique noua caro accedere possit. Quod admodum difficile est natura & artis opus, præsertim si adsit vlcus erodens ac virulentum subsitque os cariosum: Et enim non nisi egrè curantur quæ ab acri & erodente humore symptomata excitantur.

A P H O R. X X.

Ἐπιερυσίελαπ σπιδῶν ἢ ἐκπύησις κακόν.

AB erysipelate purredo, aut suppuratio, malum.

Σπιδῶν vlcus est malignum depascens, & grauietolens, νομὸν verò depascitur tantum. Iam pus, vel resolutur, vel suppuratur, vel putrescit. Si robustus sit calor natiuus, fiet resolutio. At suppuratio, opus est partim naturæ vincentis, partim præter naturam & vincentis calor is externi: mediumque est quoddam inter coctionem & putredinem: quare videtur & bona & mala. Mala, si conferatur resolutioni & coctioni: bona, si comparetur putredini. Præterea in coctione multum est alimenti, excrementi parum. Contrà in suppuratone, parum est alimèti, multum verò excrementi. ἐκπύησις intelligitur ab Hippoc. duobus modis. Est enim aliquando suppuratio naturalis magis quàm videlicet materia conuersa est in pus album læue & æquale. Interdum largius sumitur, vbicunque mutatio facta est in saniè, siue ea sit bona, siue mala. De hac hic

hic agit, in qua mutatio est mala. Sūt qui hoc loco intericiunt Aphor. (ē lethargo tremor, malum) & Philoth. addendum dicit: Malum ergo, quia indicium posterioris cerebrum & spinalē medullam ac nervos imbibit multa humiditate frigida: & præterea, indicium est imbecillitatis facultatis animalis, & refrigerati ac resoluti animalis spiritus. Alij, dicunt esse indicium stercitatis, quod non est verisimile, quia lethargus morbus est frigidus & humidus.

SCHOLIA.

Erysipelas est tumor præter naturam in cute à sanguine & flava bile calidioribus, vel à sanguine feruente tenuique proueniens. cum ergo tumor sit ad solam cutim pertinens, nec subiectas cuti partes inuadens, ab humore tenui quoque seruido genitus: resolutione non suppuratione, aut putredine solui debet. Si itaque, in putredinem aut suppurationem desinat, prauitas ac malignitas quædam illi subest, ob id in malis iudicandum. Argumentum enim est, erysipelas in profundum subire carnemque ac membranam subiectam erodere ac corrumpere: unde periculum imminet gangræne aut sphacelli. Quod fit, ut illius imminentis periculi metu, consulat Celsus, partem hoc erysipelatis genere infectam, excurendam esse: quod ignis omnem putredinem deleat, & prauam dicit hæc in partem affectam impressam emendet atque corrigat, partemque ex imbecilla robustam efficiat.

APHOR. XXI.

Eπι ἰσχυρᾷ σφυγμῶϊ ἐν τοῖσιν ἐλευσιν αἰμορραγίῃν, κακόν.
A Forti in vlceribus pulsu hemorrhagim, malum.

© BIU Sante
Vlcera non perpetuò pulsant, sed solum vbi magna adest inflammatio: Nam arterie (quarum liber debet esse motus) quę sunt in parte vlcerata, dum opprimuntur magnitudine inflammationis, magis contendunt moueri, & fit magna illa pulsatio. Itaque magna pulsatio indicium est magnę inflammationis tendentis aliquando ad suppurationem, vt in vlceribus præsertim, & interdum in inflammatione siue vlcere. *Malum*, quia Hippoc. hic agit de epigenematis malis. Idem libr. de vlceribus capitis. In omni, inquit, vlcere multum sanguinem fluere, bonum: quia inde celerius sanatur. Istud verum est, modò non sit immoderata vacuatio: quare videndum est ne in vlceribus sanguis immodicè effluat.

SCHOLIA.

Vt citissimè sanescat vlcus, quouis humore tum suo excremento tum aliunde affluente vacuum fieri oportet: vlcus enim siccum sano proximum, inquit Hippoc. Si ergo ad vlcus iam satis sua sanie aut pure humidum, affluat humor qui phlegmonem pariat, *malum*, quia vlcus ab humoris noui affluxu, humidius intemperantiusque factum, magis contumax ac rebelle sanationi redditur. Maius verò malum ac prope funestum accedet, si is humor, qui affluxit phlegmonemque peperit, arteriosus fuerit sanguis, maioribus potissimum arteriis conclusus: hic enim validam ac vehementem pulsationem in vlcere concitabit, tum suo feruore, tum motu diastoles arteriarum cum dolore pulsantium, ob loci angustiam a vicina carne pressarum & partem phlegmone obsessam percutiendo prementium, à cuius valida ac vehementis pulsationis impetu si contingat ve-

nas aut arterias rumpi, vel earum ora aperiri ut ferè fit, lethale omninò suborietur sanguinis profluvium: quod nulla arte fisti poterit: maxime verò si rupta aut aperta sit arteria: huius enim vulnera ob agitationem perpetuam substantiam solidiorem, duriozem atque ex multis tunicis confirmatam, sanguinisque spirituosum impetum, vix ac ne vix quidem coalescere possunt.

APHOR. XXI.

Ἐπὶ ὀδύνη πολυχρονίῃ καὶ ἐν τῷ κοιλίῳ ἐκπέρας.

A Diurno partium ad ventrem attinentium dolore, suppuratio.

H Oc loco totum ventrem inferiorem intelligit, ut venticulum, omentum, intestina, ilia, & hypochondria. Potest esse diurnus ventris dolor à flatibus, & ab inæquali intemperie sine materia, ut à frigore: Sed non fiet inde pus. Potest etiam esse ab inflammatione, sed non omni. Nam inflammatio grauis & calida poterit protinus ægrum suffocare, ut nō sit diurnus dolor. Ita que hīc intelligemus inflammationem à materia crassa frigida, & pituitosa, quia inde erit diurnus dolor & sequetur suppuratio.

SCHOLIA.

T Res sunt ventris inferioris regiones ex Hip. i. Prog. 31. Hypochondria supra, umbilicū in latera diducta à nobis coctis ad diaphragma: Imus venter ceu sumen aut pubes sub umbilico, cui sunt à latere ilia: circa umbilicū in medio ventre, cui sunt à latere lūbi ab extremo thorace ad ilia. Harum regionum alie sunt continentes, alia contenta partes. Continentes musculis epigastrii & peritonæo potissimū

desiniuntur. Contenta varia sunt pro vario situ quas singula partes in varijs ventris regionibus obtinent. Subiacet enim hypochondrio dextro, hepar: Sinistro, lien & maior pars ventriculi: Lumbis, ren uterque, ilibus dextris, intestinū caecū: ilibus sinistris, intestinum colon & ieiunium: circa umbilicū portio intestini coli & ieiuni: imò ventri rectum intestinū, vesica, & uterus. In his omnibus ventris inferioris continentibus ac contentis partibus, dolor excitari potest isque vel à flatibus vel humore: ab utra causa oriatur dolor, varijs coniecturis inquirendum. Quas verò partes fatiget dolor, situs ipsius dolentis partis indicat. Que omnia ex libro de locis affectis repetenda. In quacunque igitur ventris inferioris parte interna dolor excitetur, qui non flatuū, non frigidus, sed humoris calidi, non intemperei simplicis, sed inflammationis sit soboles: qui nō per circuitus quoslibet exercet, sed cōtinuus est: qui non recens, sed iā à longo tempore fatigat: qui non mobilis, sed fixus: qui febrem habet presentem aut nō ita dudū solutam, qui que nec discutientibus remedijs multo rariis adhibitis cessit: nec in scirrhuū degeneravit: nec alio trāsata materia aliquantulum desavit: hic inquam, dolor ut in suppuratū abeat circa sexagesimū diē, nisi mors praeventat, necesse est. Tale: autem suppuratus tumorū, qui digesti non sunt, nō modò citius, sed etiam magis in hypochondrijs contingit quàm circa umbilicū: & hi, qui circa umbilicū frequentius ac celerius, quàm qui in imo ventre consistunt. Causa est loci calor maior, à quo quicunque tumores longius ad inferas partes recedunt, etiam serius minusque suppurant: quod fit, ut qui sub umbilico sunt, raro in pus conuertantur. In hypochondrijs verò calor insiti vis maior est, siue partes continent es spectentur, siue contenta viscera. Sub umbilico inanitas quadam & frigidior locus, ubi non nisi hypochondriorum beneficio concoctio peragitur. Ob eamque causam scribit Hippocr. 6. Epid. sect. 2. suppuratiorum umbilicorum terminum

terminum esse hoc est, minimum vel raro admodum suppurationes sunt sub umbilico, si loca inferiora cum superioribus conferas. Signa suppurationum eruptioni proximorum sunt: alius turbatur, ob sanie[m] que primum exudat, & ad excretionem irritat, unde etiam sepe dolor colico similis excitatur: horror, sudor frigidus, delirium frequens animi, extremitatum partium frigus.

APHOR. XXIII.

Εἰς ἀρχὴν τοῦ χολῆος δυσεντερίαν, καλὴν.

A Syncera deiectione dysenterici, valium:

Syncera deiectione, est aliquando biliosa mēre: aliquid quando in qua humor non permixtus aliis vacuatur. Sæpius tamen intelligimus deiectiones synceras biliosas, hęc intelligere oportet, vt humor sit acris siue sit atra bilis, siue flava. Acris quia non diluitur aquosa humiditate, quę bilem temperat, & ita exulcerantur intestina.

SCHOLIA.

Syncera deiectione tribus modis dicitur. Vno, quo bilis omnis quidem sed flava excernitur. Porracea enim & arginosa excrementa, non solet Hippoc. ἀρχὴν dicere, sed bilem flavam, quę serosa materia non sit permixta, natura enim constante flava bilis aquea humiditate temperatur, quę dissoluta bilis color atior, crassior, acrior que relinquitur. id que fieri consuevit; vbi ardore febris aqueum illud resoluitur. Altero, quo humor quilibet omni societate humiditatis serosa destituitur, siue ea humiditas sit serum illud quod singulis humoribus suum est siue serum illud, quod ex potu aut

Ⓞ

HIPPOCR. APHOR.

ex liquore quo cibus solidior diluitur, ortum habens, sanguini
 ita permiscetur ut eius vehiculum sit: siue serum illud quod
 carnes glandulosa in intestinis continue, quasi saliuam quan-
 dam gignunt deiectionibusque permiscunt. Tertio, quod humo-
 res alterius permixtione carent: quomodo in massa sanguinis
 humores permisceri dicuntur nec in illa synceri reperiri, in
 suis autem conceptaculis puri ac synceri contineri, vel bilis
 flava in folliculo fellis, humor melancholicus in liene, pituita
 in ventriculo. Syncera ergo deiectionis cuiuslibet species, dy-
 senteriam parit: prima quidem propter intemperiem calidam
 ac siccam, quam bilis flava aduritur, adusta acrior ac crasior
 redditur suaque acrimonia tunicas intestinorum exulcerat.
 Secunda, ob siccam & calidam intemperiem intestinorum,
 qua sua lubricitate glandulosa & adiposa destituta preter-
 labentes deiectiones non humectant, unde ille sicciores facta
 promptè intestina erodunt. Tertia, uero deiectionis modus
 præ ceteris difficultatem intestinorum parit: id quod de syn-
 cere biliosis & atrabiliariis facile potest intelligi: nam harum
 mordacitas aliarum societate ac permixtione castigatur ac
 retunditur: idem quoque de melancholicis ex succo melan-
 cholico, & de pituitosis ac sanguineis: non quidem primis die-
 bus, sed ubi longiori tempore perseverarint: hi enim tres
 humores suis conceptaculis aut venis exclusi diuturnitate
 temporis putredinem & à putredine acrimoniam tandem
 contrahunt, unde intestina erodunt. Si ergo ex Hippoc. omnis
 syncera meraque excretio mala sit, mala quoque ac perni-
 ciosa est omnis syncera deiectio, potissimum ea qua dysenteriam
 parit: nisi forsitan illa superueniat dysenteria & longis & a-
 cutis morbis absque ullo visceris alicuius abscessu, dolore ma-
 gno, cibusque fastidio: vel nisi initio morbi suboriatur, ubi sci-
 licet nondum natura actio in morbosam materiam cepit:
 aut, nisi eadem in crisi aut vi medicamenti excitetur, cor-
 pore diligenter expurgato.

APHOR.

Επι ὅτι εἰς ἄσχετον ἢ ἀσχετοῦ, ἢ κατεῖον λαβῆ.

AB osis vulnere desipientia, si in vacuum usque penetraverit.

SVNT qui addunt huic sententiæ ἐπιλαξίη vt Apho. 4. huius lib. Potest aliquando præcidi os capitis vique ad διπλίω, id est, secundam laminam: & hæc vulnera sine periculo sunt, nec necesse est sequi delirium si terebellis & aliis instrumentis Chirurgicis vntatis. At si vi perueniat in canum & vacuum, id est, spatium illud inter cranium, os & membranas sequitur ἐπιλαξίη & delirium, violatis scilicet & affectis membranis.

S C H O L I A.

QUOD in Coacis πρῶτον, primo de morbis κεφαλαίων, hic ἄσχετον scribitur. Est autem ἄσχετον in capite fractura species, sub qua os aliè diuiditur. Caput enim in tribus partibus vulnerari potest: foris quidem, accepto ictu aut casu in cute, panniculo carnosio & pericranio. Cal: aria fracta rupta aut conquassata ad priorem, aut diploen aut posteriorem tabellam Caluarie. Membrana vtraque cerebri pia scilicet & dura, eiusque substantia, aut etiam ventriculis eiusdem vulneratis. Hic agitur de Caluarie seu cranij fractura citius apud Hippocratem libro de vulneribus capitis quinque sunt species. Inciso fissura, collisio sedes, alterius partis, quam ubi vulnus exceptum est, fissura. In quibus omnibus fracti cranij speciebus, delirium suboritur, non quidem simulatque vulnus inflatum est, sed ubi vulnus moram aliquam traxit. Id verò accidit duabus de causis, vel quia ab externo aère alioquin frigida, imò verò ipso cerebro frigidiore etiã

Gg ij

aſtius fuerit, intemperiem quandam frigidam cerebrum
 eiusque membrana contraxerint & ab ea intemperie infir-
 mitatem vnde deſipientia: nihil enim aque cerebri natura
 aduerſatur, quam frigidum: quò fit vt in vulneribus capitis
 tanta diligentia ſpiritum animale ab externa aëris in-
 iuria protegant Chirurgi, vt etiam in aëre aſtino patellas
 candentes ac ignitas vulneribus huiusmodi admovent:
 imò verò ipſa natura de tuendo ipſo animali ſpiritu vſque
 adeo ſollicita fuit, vt ipſum, non in ſubſtantia cerebri, aut ei-
 us membranis, ſed in eius ventriculis ſoneri, erudiri, elabo-
 rari ac conſci prouiderit. Aut ſanè in cranij fractura tan-
 ta effuſio animalis ſpiritus facta eſt, vt ad ratiocinandum
 nulla aut non niſi pauca ſpirituam ſuppetat copia: Eſt enim
 animalis ſpiritus animo instrumentum ad ſenſus omnes ac
 motus, omnes denique functiones animi obeundas accommo-
 datum. Sic enim Galenus ſeptimo de plac. Hippo. & Platonis,
 cauſam amiſſionis ſenſus, motus & rationis ad copioſam ſpi-
 ritus animalis effuſionē referi. Vnde eſſicit ſpiritum anima-
 lē neque ſubſtantiam eſſe animi, neq; eius domiciliū, ſed pri-
 mum tantum ipſius instrumentum ad omnes motus & ſen-
 ſus: quod videlicet iſ reſolutus, exinanitus, aut diminutus,
 nequaquam animali vitam adimat, ſed motum, ſenſum
 mentemque debilitet, quoad rursus collectus reſtituatur, alio-
 qui ipſo ex vulnere diſſipato, animal neceſſariò interiret,
 quemadmodum cerebri corpore vehementer diuulſo, quia in
 eo animus ipſe reſidet, animal interire neceſſe eſt. Ergo ſi
 vulnus capitis ad vacuum id eſt, ad ſparium quod interia-
 cet penetrarit, factaque ſit eſſatu digna cranij fractura per
 quam externus aër intro ſubiens noxam aliquam membra-
 nis cerebri ipſique cerebro intulerit, deſipientia ſuboritur,
 ſtupor quoque, quemadmodum in Aphor. 14. huius ſectionis
 dictum eſt.

APHOR.

APHOR. XXV.

Eκ φαρμακοποσις σπασμῶδς, θανατῆ δεσ.

A Medicamenti potu conuulsio, mortifera.

Expositus est supra Aphor. i. lib. 5. & 4. eiusdem.

S C H O L I A.

Hic solius conuulsionis, non distensionis meminit: quòd distensio nulla ab inanitione aut malefica qualitate fiat, ut supra dictū est, sed sola conuulsio, nec idem est hic Aphorismus cum primo Apho. sectio. 5. conuulsio ex elleboro lethalis: nam ibi, præter purgandi vim, elleboro qualitas acris inest, qua nervos & ventriculum offendens excitat conuulsionem, non idem quoque cum Aph. 4. eiusdem sectionis. A purgatione immodica, conuulsio aut singultus, malum. Conuulsio enim quæ ad immodicam purgationem subsequitur, causam habet proximam ac coniunctam, solam siccitatem ac inanitionem, quam immodica purgatio inuehit. At in hoc Aphorismo, non solum quæ à medicamento super purgante immodica purgatio inducitur, spectatur: sed & malefica cuiuslibet medicamenti siue purgantis siue non purgantis, qualitas notatur. tunc enim medicamenta quam plurima deleteria sola quantitate, aut toto genere, qualia sunt apium risus: solanum, cicuta, anacardi quæ conuulsionem excitant non vi cathartica, sed maligna qualitate qua cerebrum offendens excitat vim animale ad motus conuulsuos, quibus cerebrum propulsare iniuriam nititur. Qualis conuulsio

G g iij

HIPPOCR. APHOR.

quod celerius & promptius perimit quam que à vi hyper-
 cathartica exciatur: quod maior noxa adferatur cerebro à
 qualitate malefica, quam ab hypercatharsi.

APHOR. XXVI.

Ἐπιὸδὺν ἰσχυρὸν τῶν ἐν τῷ κοιλίῳ ἀκρωτηρίων ψύξις,
 κακόν.

Propter vehementem dolorem partium ad ventrem at-
 tinentium, extremarum perfrigeratio, malum.

Hic sermo est particularis. Vniuersalis verò est hu-
 ius sectionis Aph. 1. & lib. 4. vbi dicebamus fri-
 giditatem extremorum oriri, aut ab inflammatione
 interna & insigni, quæ instar cucurbitulæ attrahit
 sanguinem à partibus externis: aut ab extinctione ca-
 loris natiui: aut à crassa materia intercipiente vias: aut
 vt in febribus ardentibus (quando exteriora frigent,
 interiora calent) consumpta humiditate partium ex-
 tremarum à calore febrili. Iam in vehementi ventris
 dolore partes extremæ frigent, aut propter insignem
 inflammationem, aut eryspelas, aut cancerum, vel ob
 crassos spiritus & flatus, vel inæqualem intemperiem,
 aut vitream pituitam. Si dolor commouetur à crassis
 flatibus, inæquali intemperie, & vitrea pituita, non est
 malum. Si ab inflammatione interna, aut cancro, aut
 erysipelate interno, malum.

SCHOLIA.

Doloris nomine, inflammationem, vel eryspelas, vel
 cancerum, vel abscessum, vel aliquam dispositionem
 dolo-

dolorificam in aliqua ventris inferioris parte, ut ventriculo, hepate, liene, sub umbilico, intestinis, renibus, utero, intellige. Sic in intestinis excitantur dolores vel ab acri humore intestina mordente: vel à spiritu flatulento intercluso nec exitum habente: vel à cancro: vel abscessu dolorifico: vel ab intemperie confirmata ac pene hectica eorandem. Hinc grauisissimi cruciatus circa umbilicum sentiuntur, qui neque medicamentis, neque foribus neque clysteribus soluntur, Aphor. II. lib. 4. Proinde non minora symptomata in hisce doloribus oboriuntur, quam in acutis morbis quod in ventre inferiore partes sint quadam nobiles, alia verò, quarum officio ad vitam partes nobiles carere nullo modo possunt, ea quidem omnes exquisito sensu prædita. Ergo quemadmodum in acutis morbis, manus, pedes, nasi extremum, aures molliculas, vniuersam denique cutim frigere, malum, ex Aphor. I. huius sectionis: Sic quoque in doloribus ventris inferioris, his potissimum qui ab inflammatione, vel erysipellate, vel cancro, vel abscessu dolorifico, vel ab intemperie confirmata, ac pene hectica partium solidarum in eo contentarum, ortum habent, extremas corporis partes frigescere, lethale ac pene funestum: indicium enim est, non modo partem dolentem obrui humorum multitudine, quos reliqua partes tum proxima, tum remota pro diuersa corporis plenitudine in eam expellunt quod affecta particula, quasi vniuersi corporis sentina, reddatur: sed & ob doloris magnitudinem, aut partis affecta conditionem, aut naturæ debilitatem, cor in consensum trahi: in cuius subsidium extrema partes sanguinem ac spiritum transmittunt. Adde quod, cum nihil omnino sit quod vires æquè deiciat quam dolor, in tam vehementibus ventris doloribus non potest non languere calor nativus, nec fieri quin ad doloris magnitudinem animi deliquium accedat.

HIPPOCR. APHOR.

Festum quoque in doloribus vehementissimis, capitis (quos una cum pephriticis ventriculi, & ilei doloribus, omnium dolorum vehementissimos existimat Plinius) succingentis membrana, & angina tertia specie, reliquisque inter cetera corporis doloribus extremas partes refrigerari, ob easdem causas.

APHOR. XXVII.

Ἰσχυρὸν ἐστὶν τὸ σπαστικὸν τενεσμοῦ ἐν τῷ μέρει, εὐταστάτα μορτές.

Si pregnant i tenesimus superuenerit, abortus est causa.

Tenesimus est irritatio recti intestini ad excretionem, vocant *les espraintes*. In laboribus partus saepe irritatur rectum intestinum & mulieres volunt saepius deicere, sed frustra. At si extra laborem partus mulier tenesimo corripitur, citit vel ab vlcere, vel a humore phlegmatico. Tum utemur medicamentis calfacientibus, incidentibus & tenuantibus. & quia in mulieribus grauidis, periculum est ne spiritus aut flatus permeat in uterum, utemur suffitu qui tenuabit & concoquet: deinde lenibus clysteribus ex hydromelite bene cocto.

SCHOLIA.

Tenesimus, est continua & implacabilis desidendi cupiditas, qua nihil prater cruenta, pauca & mucosa egeritur. In causa est, vel genita in longum inflammatio venteriosa, harentium illic excrementorum opinionem & ea deiciendi

deiciendi desiderium mouens: vel acris quidam aut falsus humor in extremo intestino collectus assidue ad excretionem irritans: vel obstructio a stercore in tenui intestino coacto, vel ulcus recti intestini. Cum ergo Tenesmus sit effectus, & velut quadam dysenteria ipsius recti intestini, facile per tenesmum uterus in consensum trahitur, tum vicinitate loci, uterus enim recto intestino insidet: tum identitate substantia: utriusque enim substantia membrana est: Tum similitudine facultatis expellentis: utrunque enim vim habet expultricem quæ musculorum abdominis ope, quod sibi qualitate vel quantitate molestum est, expellere nititur. Inanis ergo & frequens recti intestini conatus ad uterum peruenit simulatque ipsum uterum cupiditate penè simili expellendi quod continet. Qualis conatus in utero gerentibus abortiendi periculum minatur: adde quod tam frequens desiderandi motus ac contentio non potest citra summam totius corporis, potissimum vero uteri lassitudinem, ac defatigationem grauidæ mulieri accidere.

A P H O R. XXVIII.

OΤΙ ΑΠ' ΟΣΙΕΩΝ Η ΧΟΝΔΡΟΣ, Η ΝΕΥΡΟΝ ΔΙΑΚΟΠΗΕΙ ΟΥ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙ, ΉΤΕ ΑΥΞΕΙ, ΉΤΕ ΣΥΜΦΥΕΙ.

SINO CARTILAGO, siue nervus sectus fuerit in corpore, neque saugetur, neque coalescit.

HÆC sententia exposita est Aphor. 19. sect. 6.

A P H O R. XXIX.

HΝ ΤΟΣ ΛΕΥΚΟΣ ΕΣΤΙΜΑΤΟΣ ΕΧΘΑΝΩ ΔΙΑΡΡΟΙΑ ΟΠΙΣΘΗΝ ΙΣΧΥΡΗ, ΛΑΕΙ ΤΩ ΝΕΥΡΟΝ,

Si leucophlegmatia detento fortis diarrhoea supervenerit morbum solvit.

Videtur hæc sententia repugnare experientia: quia & in aqua intercutem ceu leucophlegmatia (ubi totum corpus tumet pituita alba intercepta) & in ascite, sæpe videmus alui profluvia commoueri, & tandem mori ægrum. Quare distinguenda est hæc sententia vt fecit Hippocrates lib. de morbis. Si iam affectis viribus ægri & præcipuè visceribus, sequatur alui profluuium, non tollet morbum, sed ægrum. At si morbi initio & integris viribus ac visceribus, spontè naturæ perturbetur aluus, liberabitur æger vacuata scilicet materia morbi.

SCHOLIA.

Hydrops, tumor est præter naturam, aliàs totius corporis, aliàs ventris: ille ab humore, hic etiam à flatibus excitatur. Quò fit, vt triplex sit omnis hydrops. Alius, ab humore pituitoso per carnem, sub carne & iuxta carnem sparso & collecto, qui ob id variis nominibus à Hippocrate, & à Galieno exprimitur. Alius, solo ventre aqua distento, qui dicitur: Alius, solo ventre flatu pleno & tumente qui μυσταριος siue τιμωριος. Hic agitur de ea hydropis specie qua anasarca dicitur, quam Hippocrates hic λευκον φλέγμα, aliis verd in locis λευκοφλεγματιαν appellat: quòd hoc genus hydropis fiat ab alba pituita ceu humore pituitoso & in vasis & in habitu corporis collecto: eoque vel illuc transmisso ab hepate quouis modo refrigerato: vel ibidem genito à tota carne corporis veluti in aquam resoluta. Hic enim pituitosus humor in habitu corporis ab intemperie frigida par-

tium

tum solidarum sine magno hepatis vitio gigni potest, nimirum ex vitio tertie concoctionis: que modo indicant œdemata seu inflammationes qua in singulis externis partibus, potissimum vero à fonte caloris remoti fiunt: Quo fit, ut Anasarca non solum hepatis vitio, sed & intemperie frigida totius habitus corporis istius humoris pituitosi copiam prægnante interdum oriatur. Quamquam Hippocrates nomine ἀδὴν φλέγματος, seu ἀδνοφλεγματίας, aliquando cachexiam phlegmaticam notat, malum videlicet corporis habitum, in quo plurima huiusmodi pituita alba, vel liuida alijs quibusdam admixtis humoribus: tum in vasis, tum in toto corporis habitu acervata est, à frigida intemperie partium solidarum & hepatis, ob quam sanguis per carnosum genus suffunditur, nec agglutinatur nec assimilatur: unde cutis exalbescit, viuidi caloris flos deorsum erditur, caro mollior est & quodammodo tumida. Sic ἀδὴν φλέγμα sumitur Aphorism. 74. huius sectionis. Qualis cachexia semper antecedit hydropem anasarcam, interdum etiam alias hydropis species, quando sensim materia colligitur in abdomine. Alba igitur pituita, que hic nihil aliud est quam anasarca (quamquam Aretæus Anasarcam appellat, si in humorem sanguineum, aquosum, tenuem, carnes liquata sint: Leucoplegmatiam vero, si ex alba pituita crassa & frigida sit affectus) sine vitio hepatis, sine habitus totius corporis frigida intemperie contrahatur: alui profluvio, robore natura aut artis industria procurato, salutariter & absque ullius recidiva metu soluitur. Siquidem experimenta docent (inquit Holerius in praxi) in hydrope naturam contra morbum suam vires interdum exerere, atque alios alui profluvio liberari: alijs & pituitam & flatum in halitum discutit, ut detumeat venter. Quosdam etiam sudore multo per laxiores poros abdominis & per foramina maioribus guttis effluentem, conualuisse: Idem interdum recte

HIPPOCR. APHOR.

medici artificio tentari. Nonnullis salutaris fuit nãigatio maris imo halitus vomitum sepius concitante, stocante pituitam atque resolvente: Interdum quoque salutare fuisse vlcus in cruribus modò sponte ortum, modo igne comparatum. Verum hos omnes ἐὼς τὰ ἀγγυς esse oportet, id est, sanis firmisque visceribus, ut scribitur in Prorethico, alioquin tumore subsidente & larga per aluum effusa aqua siue sponte, siue arte paulò post moriuntur. Quocirca spes aut desperatio hydropis à visceribus captanda est: frustra que omnino tñ natura, tum ars molitur vacationem materie, vbi desperata vitia latent in visceribus. Ergò alui profluvium siue sponte natura, siue artis industria procuratum non soluet Anasarcam nec alium quemcumque hydropem nisi hæc quatuor adsint conditiones: firma sint viscera, hydrops incipiat nec sit adhuc confirmatus nimirum antequam viscera grauius lesa sint: intemperies hæctica contracta, & res diuturnitate morbi fracta: ut alui profluvium circa principia accedens sit vehemens & copiosum, non impar morbo: ut aquosum sit, sine cruditate tamen, quo nimirum morbificus humor excernatur: Si enim cū cruditate fuerit, ab imbecillitate nimirum reentricis aut ab interceptione anasofoos, aut alimentorū corruptione non erit salutare hydropi. Per quas autem vias ab habitu corporis (per medium nimirum hepar & venas mesaraicas) aquosus ille humor e corporis habitu in ventrem & intestina conuertatur, vide Scholia in Aphor. 14. sect. 5. & Aphor. 55. huius sectionis.

A P H O R. X X X.

Ὅμοσιον ἀφράδεια τὰ εἰσχωρήματα ἐν τῇσι δειρρήσις ταῦτα ἐξ ἰσθμοῦ τῆς κεφαλῆς ταῦτα καταρρέει.

Quibus per diarrhœas spumosa sunt alui excrementa, ibi à capite fit defluxio.

Intelli-

Intelligere oportet quòd hîc Hippocratès dicit cerebrum esse fontem pituitæ non solum, quòd hanc propter suam naturam gignit: sed etiam cum calfactū est. Hanc attrahit à toto corpore, quam rursus demittit ad pulmones, & ad ventriculum. Si hîc sit diutius, refrigerat ventriculum, excitat etiã sæpe diarrhœam, in qua ob celerem & vehementem agitationem talis humoris fit spuma; possunt quoque esse spumosa excrementa, quum vel pituita illa est acris, vel mixti sũt spiritus flatuosi. Nec tamen sequitur, hæc deiectio est spumosa, ergo est à capite. Nam materia potest agitari in intestinis, & inde spumosa erit ob longitudinem viæ. Item in dysenteriis, vbi est coniuncta febris, sæpe excernuntur spumosa, quòd tamen non fit ob pituitam fluentem è cerebro.

S C H O L I A.

Spume generatio, fit ex spiritu flatuoso humida substantia permixto atque intercepto: Huius causa est interdū motus, aliquando calor copiosus aut igneus: motus quidem vehemens, qui agitatione sua inæquali substantiam lentam ac viscidam atteñuat & in multas ac exiguas partes comminuit: Sic aqua hordacea, sic zizitum cum ex alto refunditur, spumescit. Si aqua maris ex violento ventorum impetu spumescit. Sic epilepticis, ob vehementem totius corporis agitationem sub accessionis finem spuma ex ore manat. Calor verò spumam efficit, aut quia is motum excitat aut quia humidam substantiam in spiritum flatuosum mutat. Sic irati aut multo sermone concitati inter loquendum spumam edunt, ob salivæ in extremis partibus palati genita, & vaporis ac aëris ex pulmone affatim prodeuntis commotionem.

con-

concitatem à seruore sanguinis ebullientis circa cor in ira,
 aut excelsa facti in pulmonibus, à frequenti inspiratione as
 expiratione inter loquendum. Sic aqua, dum feruescit in
 lebetè, si crassior sit, spumam; si tenuior, bullas emittit.
 Sic strangulati spumam ore effundunt simulatque efflarunt
 animam: quod in illis ob laqueo interclusam spiritus viam
 cordis calor aeris communione priuatus inflammatus multam
 edit fuliginem, ex qua suppressa aut intercepta humide-
 que pulmonum substantia permixta, spumam ex pectore ex-
 primit. Ergo deiectiones spumose sunt quae plurimam spumam
 admixtam habent, eamque vel in ventre ac intestinis ge-
 nitam: aut à venis in ventrem transmissam aut à cerebro
 aliisque corporis partibus in ventre delapsam. Spuma quidem
 in intestinis gignitur ab humore quocunque lento aut cras-
 so in eo contento, agitato motu vehementi aut efferuescente.
 Sic enim in colico dolore spumescunt deiectiones ob agitatio-
 nem pituitae stultae. Sic in lienteris ob leuitatem intesti-
 norum frequentemque & festiuum deiciendi motum spu-
 mantur deiectiones. Sic in dysenterijs aliquando
 & diarrhaeis, cum ob assiduum deiciendi motum, maxime
 verò ob calorem praeter naturam in intestinis conceptum, hu-
 mores ipsos viscidos qui deiciuntur colligantem, biliosam
 aut pituitosam deiectiones spumescunt. Transmittitur autem
 spuma à venis in ventrem ac intestina, cum in venoso ge-
 nere calor adest praeter naturam qui pituitosum aut bilio-
 sum humorem ibi conclusum exurit vel colliquat, vel agi-
 rat. Hinc videas in febribus pituitosis, spumosas deiectiones
 reddi: solui quoque non raro iterum febresque acutas ac bi-
 liosas per deiectiones biliosas, spumosas. Delabi etiam potest
 spuma in intestina à cerebro, ventriculo, pulmonibus, mesen-
 teria, maxime verò à cerebro & ventriculo, in quibus ni-
 mirum partibus, tanquam proprijs pituitae excrementitia
 receptaculis, plurima humoris pituitosi colluies gigni ac
 coacer-

cacernari solet. A cerebro autem iam delabi conijciendum si quedam malè affecti cerebri signa se offerant : ut si Catarrhus aliquis fariget, aut urgeat grauitas capitis: lethargus, surditas, apoplexia aut aliquis alius cerebri affectus precesserit. Si deiectio ipsa alba, lenta, viscida, crassa sit, multi asque ac magnas habeat bullas ac ampullas : Que signa, aliaque huiusmodi si adsint, aliunde quàm à cerebro spumam illam delabi conijciendum: Proinde hic Aphorismus Hippocratis non nisi experientiam attestantem habet, eamque in paucissimis exemplis. Ista autem spumosa pituita cum à cerebro in intestina descendit, vel in ventriculum primum. Deinde ea ventriculo in intestina delabitur: vel in pulmones primum, deinde à pulmonibus per sinistrum cordis ventriculum, aliasque vias quarum Galenus in Commentario meminit in intestina delabitur. Hic transitus posterior à Galeno non probatur, quod fieri non posse existimet, ut spumosa pituita ubi permixta fuerit sanguini, tot venas unà cum sanguine possit peruadere, ita ut adhuc spumosa maneat in intestinis: quod etiam in catarrhis ad pulmones delabentibus sputum raro spumosum cernatur, multominus cum illi ad ventrem aut intestina descendunt. Verum si authore ipso met Galeno sexto de loc. affect. capite quarto, è purulentis pulmonibus syncerum pus ac album per sinistrum cordis ventriculum ortum, arteriam, venam cauam, venas minores mesenterij in alium deriuatur. Si eidem Galeno Comment. in libro sexto Epidem. sectionis sexta empyematis purulenta materia in cavitare thoracis contenta, per medium hepar, genusque venosum ad intestina transmittitur. Si aqua anasarca laborantium per medium hepar ad intestina feruntur. Si authore Hippocr. Aphorism. 14. libr. 5 sectione secunda Coacarum, prasagiorum angina soluitur

eius pure per easdem vias in intestina translato: per easdem quoque vias spumosa pituita à cerebro in aluum transferri eodem iure poterit. Nec necesse est interim in eo via tractu quantumvis longo spumosa illam pituitam sanguinis permissione tingi: ideoque spumosa ad intestina traduci non posse: natura enim sagax ac provida suos impetus motionesque repente per agit, nec sinit sanguini, alioquin vita thesauro spumosa illam pituitam permisceri, sed eam qua data porta citissime expellit. Sic videas in purgationibus synceros educi: In recens enixis mulieribus lac syncerum ac candidum ab ulceribus una cum lachis per viarum expurgari, non nisi longis viarum ambagibus, primum traductis. Spumosa quoque deiectiones fiunt à delapsu pituita spumosa in intestina, eiusque genita aut acervata in ventriculo à cibus flatulentis, viscidis, lentis, crudis. Sic enim Gal. comm. 13, in lib. 3. de ratione victus acutorum mulsam meraciorem e-potam spumosas reddere deiectiones scripsit: aut ab imbecilla coctrice ventriculi: aut ab intemperie calida eiusdem: quomodo Hippocrates aquam in ventriculi bilioso bilescere ac spumescere dixit. Unde autem hac spumosa pituita in intestina excidat, an à cerebro, an à ventriculo, præter partium malè affectarum signa, id inquirendum ex ipsius spumosa deiectionis forma. Quæ enim à cerebro manat ut dictum est, lenta est, viscida, crassa, compacta magnas habens bullas, quod illi accidit non solum ob eam agitationem quæ patitur in cerebro assiduo motu contractionis & dilationis, cordis more, ex se & sua sponte citato: sed & ob vehementem motum quem illi via longitudo parit. Quæ verò à ventriculo: multo tenuior, liquidior, minus flatulenta, nullas aut nisi parvas ac exiguas bullas habens.

A P H O R. X X X I.

Ο κοσμοσι πυρετασι εν τισι ερισι κεινωδες εσσι αν-
στασι γινον, μακρο τωσ αρρωσιων σημαινεται.

Quibus

Quibus per febres in urinis sedimenta crassiorem farinam referunt, longam inualeitudinem fore significam.

Kριμνον & κείσθη & apud Homerum κεί per apocope aliquando significat hordeum, aliquando farinam hordei vel tritici rarius crassiusque commolitam & confectam. In Dioscoride significat pulvem quandam crassiorem. Inde τα κείμνωδ' εα' ερα in quibus το κείμνω id est farinæ crassiori similia deponuntur. Ergo in urinis sunt aliquando sedimenta diuisa magna nec alba, & colliquate carnis signa sunt. Alia sunt quæ rubent & orobis sunt similia, quod indicium est affati sanguinis & colliquationis hepatis & renum. Quæ verò nigra sunt eliquescentem splenem magis indicant. Sunt etiam alba lenta & viscida quæ indicant corpus abundare pituita vitrea & crassa. Hæc aliquando cruda excernitur cum urinis. Aliquando vlcunque elaboratur & coquitur à natura, & tum mciuntur quæ Hippocrates vocat κείμνω προσιδ' εα, ubi urinæ sunt crassæ & veluti fusa crytallus: aut tanquam si humorem aqueum ex oculo vitulino effundas. Si igitur huiusmodi urinæ appareant in febricitantibus, vel mortem in breui denunciant, vt Silenus qui die xi. mortuus est: vel longæ ægritudinis indicia sunt (vt eius qui in Dealcis horto decumbens 40. die iudicatus est) quia materia illa eget longa coctione.

S C H O L I A.

Prognostica aliquot in morbis adferuntur, petita ab urinis, quæ vim habent maximam prædicendi in febris

Hh

HIPPOCR. APHOR.

utpote affectibus venosi generis. Primum prognosticon est. Que farina crassiori similia volitant aut subsident in urina febricitantium, longam agritudinem aut mortem presagiunt. Hec enim contenta fiunt, vel à sanguine crasso eoque melancholico, aut pituitoso ardore febris ex assaro & torrefacto: vel à colliuatione, non solum adipis, aut carnis, sed & totius substantiæ partium solidarum facta ab ardore febrili. In priori casu si vires valida fuerint, sola morbi longitudo metuenda: crassus enim humor non nisi longo tempore concoqui poterit, talis autem urina tenuis esse solet. Si verò vires langueant, nulla spes salutis, sed proximus interitus expectandus. In casu posteriori, oleagina urina præcedere consuevit, surfuracea subsequi, tandem farinacea, & tum certa mors imminet.

APHOR. XXXII.

Οκόποις ἢ χολαίδεσσι αἰσθησίαισιν ἀνιδεν ἢ λεπταῖς, ὅθεν αἰσθησίαισιν συμπαύουσιν.

Quibus in urinis biliosa sedimina sed supra tenuia apparuerint, acutum morbum significant.

Sæpe videmus in urinis superiores partes biliosas, inferiores aquosas: è contrario nunquam ut Galen. apertè tradit in comm. Bilis enim ignea & leuis sursum euehitur, aqua grauis & terrea deorsum deprimuntur: In ardente igitur febre si primis diebus urinae appareant tenues, hoc est, aquosæ & crudæ & tandem pallidæ ac biliosæ, significant acutum morbum, breuem futurum quia natura robusta citò aggreditur coctionem.

SCHO-

S C H O L I A.

Secundum Prognosticon. Sedimina biliosa acutum morbum praesagiunt: ea praesertim quae in medio urinae propendent, aut in summa facie innatant: suntque admodum tenuia. Quod enim sedimen crassius est, eò crassior humor putris, unde prodit: & cuius veluti quadam est portio sed iam cocta, secreta & natura vi depulsa cum urina. At quod crassior humor est qui febrem committit, eò longior futurus est morbus: Quod verò tenuior, eò breuior morbus: Sediminum autem cum triplex sit genus situ: Vnum, quod in imo subsidet & hypostasis, id est, sedimentum proprie dicitur. Alterum, quod in medio propendet, Enaorema, id est, suspensum. Tertium, quod summa facie innatat, nubes ceu nebula aut nubecula. Quod in medio suspendet, aut suprema parte urinae innatat, estque biliosum id est, aurei, aut spicei, aut crocei, aut rubri, aut citrini coloris, bilem admodum tenuem in venis exuperare, aut sanguinem vehementi incendio corrumpti significat: multo magis quam id quod imo subsidet. Proinde Enaorema aut nubecula biliosa, acutissimum morbum praesagiunt eumque breuissimum. Quod enim bilis tenuior est ac calidior, eò celerius mouetur: quod celerius mouetur, eò acutiorem ac breuiorem morbum committit. Quemadmodum ergo sedimina farinacea longum morbum denunciant, ita sedimina biliosa, acutum & breuem.

APHOR. XXXIII.

Οκτώσις ἢ δεκάσις τὰ ὕρα πίνει. Τεττοίσι τὰ παρὰ ἰσχυρὰ ἐν τῷ σκάτι ἔστιν.

Quibus urinae sunt diuersae, si vehemens sit in corpore turbatio.

Hh ij

Appellat *διεσπασμένα* & *τὰ ἕρπα* diuulsas urinas, inæquales, quæ sunt, quando pars quædam cruda, quædam cocta apparet: vel quando vno die coctæ apparet, alio crudæ: vel quando vna atque eadem hora apparet quiddam coctum & quiddam crudum. Tunc autem iuuanda est natura medicamentis tenuantibus & incidentibus, quia materia cruda & crassa est, & ob id contumax. Est autem *Ἐραζή* perturbatio illa & commotio, quæ fit natura vehementer pugnante & morbo acriter repugnante.

S C H O L I A.

Tertium prognosticon. Constans & aquabilis urina, id est, quæ & calore, & substantia & contentis sibi semper est similis toto morbi decursu, naturam morbo superiorem indicat, morbumque fore salutarem siue breuem, siue longum denunciat: quod is ab humore simplici non permisto aut contrario aut diuerso fiat. At, quæ in febris apparet urina inconstans & inæquales, id est, quæ modo alba & renues, modo alia meruntur quæque diuersis temporibus sibi sunt dissimiles, aut Calore, aut substantia, aut duabus tantum, aut omnibus his circumstantiis, vno die biliose, altero pituitose, cruentæ, aut melancholicæ: magnam in corpore tempestatem ac seditionem, morbosque contrarios denunciant. Natura enim grauius turbatur à multis, quàm ab vno: à diuersis iisque contrariis & impermixtis, quàm simplicibus humoribus.

A P H O R. XXXIIII.

Οκοισισιν ἐν τοῖσιν ἕρεσιν ἐφίστασθαι σφοδρότερον, καὶ φεικτέον σιμαίνουσι, καὶ μακρῶν πλεονάζουσιν ἡσθεῖς.

Quibus

Quibus in urinis bullæ innatant, nephritim & longam fore inualerudinem significant.

Hic non intelliguntur bullæ quæ excitantur commotione, vel circulatione urinae, vel circulatione: sed eæ quæ renales à medicis appellantur: quæ leuiter tinctæ sunt & pallidæ. Fiunt autem bullæ à materia crassa & viscida, quæ renibus impacta agitur à calore renum, & quantò crassior est materia & magis viscida, tandià diutius persistunt. Apparent & bullatæ urinae in destillationibus à cerebro: sed in iis circulus liquidus est, qui non est in renalibus. Et si is continuus est nec interruptus, grauior capitis dolor significatur, si contra, breuior.

S C H O L I A.

Quartum Prognosticon. Urinae spumantes aut bullis magnis vel exiguis innatantibus differre, morbum renalem eumque longum presagunt. Spuma & bulla enim sunt à crassis flatibus in humida substantia viscosa inclusis ac interceptis: flatibus autem sunt intemperiei frigidae, vel saltem imbecilli caloris soboles. Ergo spuma & bulla, quæ cum urina abeunt originem trahunt vel ex renibus refrigeratis: vel ex aliis corporis partibus à renibus longè distitis utpote capite, pulmonibus, ventriculo, hepate, venis viscidos humores flatibus permixtos generantibus, eosque ad renes transmittentibus. Non enim ex vesica manere possunt illi flatibus, cum vesica paulo frigidior sit, quàm vi flatibus mouere aut spumam, vel bullas generare possit. Non enim à quouis frigore flatibus gignuntur, sed à frigore ca-

Hh iij

HIPPOCR. APHOR.

lori coniuncto, vel potius ab imbecillo calore. Visidi ergo isti humores siue ex renibus refrigeratis siue in renibus geniti ac aceruati, siue aliunde ad renes transmissi, cum præ lentore suo per angustos renum meatus præterlabi non possint, hærent in illis meatibus, ibique obstructionem pariunt: unde morbus renalis gignitur qui nisi soluatur dolorem nephriticum, aut lithiasin tandem inuehet: At morbus ille renalis longus futurus est, quod is à visido humore fiat, qui ad sui coctionem multum temporis requirit necessario. Hinc ergo collige, spumam & bullas quæ cum vrina effluunt, non solum gigni extra corpus solo motu, dum nimirum vrina destitit in matulam, vt nonnulli putant his argumentis ducti, quod quando maiore impetu vrina eiicitur in matulam, eod spuma & bullæ maiores fiunt: quod vbi quis meiat, ita vt vrina non moueatur neque in matula fundum illidat: nulla spuma videatur, quod item si quis caput virgæ vrina immergat, ac fundum matule contingat, sinatque sensim vrinam effluere, nulla spuma nullaque bulla soleant erumpere. Etiam si morbus renalis seuissimus infectet: Sed & eas gigni in corpore, ac in venis fieri & consistere, manareque sæpenumero à variis corporis partibus, easque per venas aut arterias aut nervos ad renes & à renibus vnà cum vrina extra corpus effluere, vt supra dictum est, quemadmodum constat ex facibus spumosis, quas ex variis corporis partibus in aluum deriuari præcedente Aphorismo docuimus. Deinde si semen quod totum spumosum est ab ea spirituum copia quos in se continet quibus dissolutis statim acquiescit vt scribit Galenus tertio capite libri primi de semine, & Aristoteles capite secundo libri primi, & capite sexto libri quinti de generatione animalium, gignatur in corpore, verisimile

nile est spumam non tantum extra corpus sed & in corpore gigni. Spuma autem intus genita signum hoc erit, si sensim ac paulatim mista vrina, nihilominus spumescat: si spuma diutius perseverat: qua enim extra corpus genita spuma est, non nisi cum motu ac agitatione sit, & ut celerrimè gignitur sic celerrimè dissoluitur. Notandum verò, non solum ex defectu coctionis, aut cruditate, vel potius ab intemperie frigida partium gigni spumam atque bullas, sed etiam à colliquatione pinguedinis partium solidarum, non aliter quàm videmus ex colliquata adipe bullulas erumpere: discrimen hoc est, quia spuma & bulla qua à frigiditate manant, minus colorata, minusque perdurant, suntque crassiores qua à colliquatione ortum habent, magis colorata diutius permanent, subtilioresque existunt: Sciendum interim spumam & bullas qua intus efficiuntur latere: quoniam flatus conclusi in aqua dum per arctos meatus excluduntur comprimuntur neque humorem eleuare possunt. Vbi verò extra vasa sunt, locumque ampliorem habent, humores quibus inclusi sunt, eleuant, sicque spumam faciunt. Quòd autem spuma & bulla non solum renum, sed & aliarum partium affectus significant sic habet ex Fernelio. Spuma multa (inquit) citra vrinae agitationem innatans, flatus plurimos in corpore vagari, ventriculum & intestina distendi, colicum dolorem imminere, idque vel fructuum vel leguminum immoderato usu, vel insiti caloris imbecillitate. Ea si magnis bullis diu perseveret, crassos & viscosos humores ex hisque obstructions indicat: at si leui causa ha bulla rumpuntur atque dissoluuntur, tenuem flatum, tenuesque humores. Si bulla parua & exigua per vrinae Coronam disposita sint, capitisque dolor adest, Cephalalgia quidem si Coronam omnem, hemicrania verò si illius solum medietatem

Hh iij

HIPPOCR. APHOR.

Occupent, acriorque dolor erit si aurea sint & citrina, mi-
 zior si alba & pallida, diuturnus vero si diu permaneant.
 Quae porro media urinae facie consistunt, patati doloris sunt
 indices. Quum enim summam urinae partem teneant is sum-
 moque caput in homine summum dolore obsideri testantur,
 idque vel à statu vel ab humore, cuius speciem bullarum
 color exprimit. Bulla grauis exiguis similes in Corona sita,
 si dum versatur & agitur urina deorsum versus depulsa,
 mox in Coronam resiliunt, destillatio è capite in pulmones,
 vel in ventriculum, vel in scapulas, vel in alias subiectas
 sedes procumbit, cuius vis & natura ex colore urinae, Coro-
 nae atque bullarum intelligitur. Hac Fernel. cap. 16. lib. 3. Pa-
 thologia.

A P H O R. XXXV.

ΟΚόσσιζ λιπαρή ἐπιφάνεια καὶ ἀσπὸν, τοῖσι νεφρῶσι
 καὶ ὄξια σημαίνει.

Quibus in urinae adipalis superficies est & conferta, iis
 nephriticum & acutum morbum adesse significat.

Febres omnes acutae, dolores adferunt renibus,
 quia calfaciunt vehementer, colliquantque renes,
 ex qua colliquatione pingue quoddam supernatat in v-
 rinis: hoc est minimè lethale, nisi vna grauiora impe-
 tant symptomata. Pinguedo autem illa à renibus se-
 mel effluit, non paulatim, & conferta atque cōstricta
 esse potest, non diuulsa & distracta. At in colliquatio-
 ne totius corporis, paulatim potius, non confertim per
 urinas excernitur pinguedo.

SCHO-

S C H O L I A.

Quintum prognosticon. Pinguis urina, confertim mista nephritidem denunciat. Pinguis & oleosa urina reddi, multas ob causas, etiam externas: Quibus circumsis, si pinguis urina reddatur, aut totius corporis, aut renum colliquationem significat. Talis autem pinguedo, vel in Corona, vel à medio ad coronam, vel per totum urina corpus cernitur, nec in ea apparet priusquam quietuerit: utrius verò, an totius corporis, an renū colliquatio denotetur, hæc sint indicia. In colliquatione uniuersi corporis, pinguedinis excretio tardè & paulatim fit diuque durat, nimirum pingui colliquato per longos venarum anfractus tandem ad renes perueniente, adestque vel febris ardens, vel phthisis, vel hectica febris, vel hepaticus affectus, vel febris pestilens. In renum colliquatione, pinguedo celeriter excernitur & uniuersim ac confertim propter breuius ac minus internallum, ita ut urina multum sit pinguis aliquot diebus s. d. paucis quibus exactis tandem pinguis esse desinat. Tam copiosa autem ac multa pinguedo, nō apparet nisi in acutissimis renum doloribus, utpote inflammationibus eorundem, quæ febrem acutam ut cetera viscerum internorum inflammationes, habent comitem.

A P H O R. XXXVI.

Οκόνησι δ' περιποιήσιν ἐν σὶ τὰ πρὸς οὐδὲν ἀσθενήσιν
σημεία ποίησιν ἀπὸ τῶν μύσων τοῦ ραχιαίου γίνονται μὲν
ἀπὸ τῶν ἐξω τῶν ἰσθμῶν, δόσιμα πρὸς δέχου ἐσθμῶν ἐξω,
μὲν δ' μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς τῶν ἐσω τῶν ἰσθμῶν, ἢ τὸ δόσιμα
πρὸς δέχου ἐσθμῶν μᾶλλον εἶσιν.

Si quibus verò de renibus laborantibus præter supra dicta signa dolores etiam circa spine musculos fiant, siquidem ad loca exteriora femiantur, extrinsecus abscessum quoque

HIPPOCR. APHOR.

expecta: Si verò ad interiores magis urgeant, abscessum etiã intrinsecus futurum potius sperandum est.

M Vsculi lambares duplices sunt: exteriores & interiores, ex anatome, id quibus potest esse dolor, qui est in renibus, vel parte exteriori quæ spectat cutim, vel parte interiori versus intestina. vbiunque autem dolor fuerit, ibi abscessus est expectandus.

SCHOLIA.

Dolor renum, siue longus, siue acutus, soluitur sepe numero excreto humore per urinam, aut eodem in aërem ac vaporem dissoluto: interdum in abscessum degenerat, transmissio humore dolorem committente in musculos nunc internos, nunc externos dorsales. Ibi autem abscessus expectandus, vbi dolor magis urget.

APHOR. XXXVII.

Οκόγι αίμα έμέυσιν ήν μήδ' αίεν πυρετός σπλήνον ει ή έυδ' πυρετός, κακόν. διαραπέυει ή έίσια ψυχτικίσι, ή τοίσι σπληνικοίσι.

Qui sanguinem vomunt, si sine febre accidat, salutare est, si cum febre, malum. Curatio verò refrigerandi & affringendi vim habentibus perficitur.

Hic non laudat vomitiones sanguinis, sed comparat eas cum febre & sine febre. Natura aliquando aperta vena sese exonerat copia sanguinis (vt sæpe cernere est in quibusdam qui statis temporum periodis sanguinem euomunt) idque sine febre, quod salutare est, quanquam sit præter naturam in specie. Si
verò

verò is vomitus contingat cum febre, indicat grauem inflammationem, aut venerosionem, vel ruptionem. *Curare.* Distinguendum si id fiat vena aperta, curabitur astringentibus & austeris: si rupta, glutinantibus: si exesa, narcoticis.

S C H O L I A.

Sanguinem qualemcunque supra ferri, malum, inquit Hip. Aph. 25. lib. 4. minus tamen malum, cum vomitione citra febre, quam cum febre excluditur. Qui enim vomitione redditur in febre sapius hepatis, aut venosi generis, aut lienis vitio rejicitur. Neque enim verisimile est praecopia aut multitudine (quod quibusdam etiam non modo sanis, sed & ad morbos paratis sanguine redundantibus accidit, ut mutis, otiosis & quibus haemorrhoides vel menses sunt suppressi, sanguinem in ventriculum refundi, unde vomitus huiusmodi sanguinis: fieri et enim non potest ut febricitantibus longo tempore & quibus idonea adhibita sunt consilia, sanguinis multitudo exuperet saltem in morbi progressu. Proinde sanguinis ille vomitus, qui in febre accidit, fere manat à iecore aut liene aut vicinis partibus graui aliquo affectu laborantibus: à quibus vel per *Septidion* exudat sanguis tenuis in ventriculum: aut per *adipocoron* ex his locis sanguis, ad apponens fertur in ventriculum per vena porta ramos qui in ventriculi membranas tribus in locis inseruntur, ut constat ex anatome. Potest quoque vomitus sanguinis cum febre ortum habere ab ulcere ventriculi, aut inflammatione eiusdem. Sed tamen à quacunque causa aut loco ortum habeat vomitus hic cum febre, maius malum est, quam vomitus citra febre. Cum enim plures sunt affectus, pluribus remediis opus est. At vomitui citra febre solis astringentibus ac refrigerantibus est consulendum: quibus sistatur sanguinis per vomitum erumpentis impetus, & ulceri cicatrix obducatur.

HIPPOCR. APHOR.

APHOR. XXXVIII.

Κατὰ ἄρροις τῶ ἀνω κοιλίῳ ἐκποῦσθαι ἢ μέρησιν εἰκοσι.

Destillationes in ventrem superiorem ad suppuratam
erueniunt intra dies viginti.

Kατὰ ἄρροις est destillatio in asperam arteriam & pul-
mones: ut per ventrem superiorem, hinc intelliga-
tur thorax in quo pulmo continetur. Destillationes
autem que in pulmones fiunt non semper suppuran-
tur, sed concoquantur tempore, & vertuntur in pi-
tuitam quandam albam, quæ fortitan hinc pus dicitur,
quia puri similis est.

SCHOLIA.

Ventris superioris nomine non caput, sed thoracem in-
telligit: totam videlicet amplitudinem illam que in-
terna sui parte pulmonem, cor, mediastinum, & pleuram
externa vero costas, musculos intercostales & externos cõ-
prehendit, terminat utque septo transverso, clauibus, & co-
stis utrinque. Destillationi autem nomine, inflammationes
intelligit, que in ea amplitudine gignuntur à destillatione
humorum è capite aut ceruice, aut è venis magnis, aut ex
partibus inferioribus, aut etiam è toto corpore defluentium,
potius quam ab eorundem in illis partibus congestione. Pau-
ca enim sunt inflammationes, forte etiam nullæ, quæ paula-
tim ac sensim in loco affecto sua inuidia colligunt: & si quæ
sunt, hæc potius concoquantur aut resoluuntur quam suppu-
rant. Et, quævis destillationis nomen cuiuslibet humoris
defluxionem significet, hinc tamen sanguinis unde vera phleg-
mone gignitur, aut certe aliorum humorum sanguini per-
missorum non solum defluxio notatur: è qua nimirum phleg-
mone vera, phlegmone œdematodes, erysipelatodes, scyrrho-
des nascitur. Quos enim humores reliqui à sanguine soli ac
simplices tumores pariunt, non suppurant proprie, sed conco-
qui

qui aut resolui dicuntur. Erenim solus sanguis putret abique in suppuratum, quod duas habeat qualitates, nempe humiditatem & calorem putredine obnoxias, reliqui vero humores soli ac synceri non putrent (licet corrumpantur) nec suppurationem admittunt, nisi sanguinem permixtum habeant, effundanturque in aliquam partem in qua pressi ac conculcati transpirare nequeant. Quod sane frequentissime accidit, quum vix vllus prater naturam tumor ex simplici humore costet, non enim œdema, quod synceram pituitam habeat, nec herpes, nec erysipelas, nec scyrrhus, nec cancer, vbi simplices erunt humores suppurationem admittet, sed concoquetur aut resoluetur. Nam, quod Hippocrates dixit Aphor. 26. lib. huius, ab erysipelate putredo vel suppuratio, non nisi valde malignis erysipelatis superuenire solet, & qua non cutem solam inficiant, sed & carnem subiectamque membranam erodant ac corrumpant. Ergo inflammationes in partibus thoracis genita, quales sunt pleuritis in pleura & peripneumonia, in pulmone quarum materia concoqui ac resolui, id est, per expectoratum excludi initio morbi non potuit, ob imbecillitatem partium expectorationi dicatarum: ob angustiam viarum, per quas fit expurgatio, ab obstructione crassorum humorum vel tentorum, aut ab aliquo tumore prater naturam: vitium ipsorum excrementorum in multitudine, crassitie & viscositate. Quarum etiam materia nec alui profluuium expurgata est in progressu morbi: sic enim pleuritidem solui multo & aquoso alui profluuium experientia testatur, natura sibi viam parante, multo magis cum ad hypochondrium dolor peruenit, vnde Hippoc. 32. sect. 2. li. 1. Coac. quibus in febribus dolores lateris sunt, his aluo multa aquosabile permista deiciente remedio est. Nec per urinas eadem materia exclusa est, sic enim pleuritidem & peripneumoniam scripsit Hippocrates solui multa urina & bi-

liosa mista : & nos ipsi vidimus pleuritides graues dissolutas urinis multis crassis & nigris, conuersa deorsum materia & transmissa per venas lateris in venam cauam, & hepar & ab hepate ad renes. Nec per fluxū sanguinis è naribus eadem materia criticè euacuata est: scripsit enim Arætaus & Gal. 3. de cris. pleuritiden & peripneumoniam profluuio sanguinis è naribus iudicari. Nec per sudorē eadem materia excreta sit: vidimus enim graues pleuritides, sudore copioso solutas, & Valeriola obseruatione prima libr. 4. obseruationum testatur pleuriticā quandā mulierē sudore copioso absq. ulla expectoratione aliāve insigni euacuatione à pleuritide integre conualuisse. Nec per mutatione in alium morbū, translata nimirum aliō materia: sic enim pleuritis in peripneumoniā soluitur translata materia pleuritis è pleura in pulmones. Nec expurgata materia per hemorrhoidas: sic enim Hippoc. 6. Epid. & in lib. de humoribus scripsit pleuritidem per hemorrhoidas alui. Nec abscessu excitato interdum sub auribus interdū in partes thoraci subiectas. Sic enim Hippo. Aphor. 33. sect. 2. li. 5. Coa. scribit peripneumoniam solui oborto abscessu pone aures. Si ergo nulla harū euacuationū specie ventris superioris inflammationes expurgentur, intra diē 14. intra diem viceſimum in suppuratum abeant necesse est. Sunt enim acuti morbi quidd celeriter moueantur & ad statū properent febremque coniunctā habeāt. At morborū simpliciter acutorum, non exquisitè peracutorū, aut peracutorum aut acutorum ex decidētia terminus est decimusquartus dies non quidem habita ratione numeri dierum & totius morbi historia: sed potius illius tractus ceu spatij tēporis, in quo celerrimè & vehementissimè morbus mouetur cum acumine symptomatū vehementia & periculo: quod tempus amplius duabus septimanis id est quatuordecim diebus durare non potest. verum non semper 1. morbi die, sed interdum exacto primo quaternario, interdum 2. hoc certamen natu-

ra morbi elucet, hinc fit ut qui morbi primo quaternario
 blandè mouentur ad 17. perueniant. Qui però ad 7. sunt mi-
 res, deinde à 7. celeriter, vehementer & acutè moueri inci-
 piunt, vigesimo solent iudicari. Proinde in doctrina Hippoc.
 morborū acutorum duplex terminus esse potest: vnus inter-
 nus, qui non ultra 14. totius morbi historia diem procedit:
 Alter externus, qui ad vigesimum peruenit. Prior terminus
 incipit à 1. morbi die: posterior, ab eo die quo acumen morbi
 inuadit. Ergo inflammationes thoracis, quæ crism nō habue-
 runt intra 14. morbi diē, quod nimirū earū acumē nō inua-
 serit primo primi septenarij, sed primo secundi septenarij
 die, intra vigesimū diē in suppuratū abeunt, tum quidē aut
 simplicem, ut cum materia pleuritidis aut peripneumonia
 vomica facit purulētā in pleura, aut in pulmone: aut cū ea
 vomica rupta pus intra thoracis inane spatium erumpit. Sic
 Hip. Apho. 8. lib. 5. Qui pleuritide laborant, nisi intra dies
 14. per sputa repurgentur, hīs in empyema fit mali transmuta-
 tio. Terminus autē suppurationis licet hic vicesimus dies
 ab Hippoc. designetur, fieri tamē potest ut modò citius, modò
 tardius inflammationes thoracis abeat in suppuratū. Quæ e-
 nim à tenuissimo & acerrimo humore excitantur, partē ca-
 lidam ac mollē obsident, in atate calida, natura calida, anni
 tēpore calido, regione calida, aëris calida constitutione, vi-
 ribus robustis oboriūtur 7. aut 11. aut 14. in suppuratū dege-
 nerant. Quæ verò à materia frigida, in loco frigido, causis-
 que adiuuantibus externis frigidis, sunt 24. 27. quadragesi-
 mo, sexagesimo desinūt in suppurationē. Proinde quemadmo-
 dum nō vnus cuiuslibet excretionis critica per sudores, vri-
 nas, aliasque vacuationes aut certè abscessus, terminus exi-
 stit: Sic neque in omnibus inflammationum thoracis suppu-
 rationibus idem terminus: quod manifestum fit, partes quæ
 calidiores sunt & molliores maturius suppurari, frigidio-
 res autem ficcioreque tardius: eademque ratione humores
 calidos citius, frigidos ferius in suppurationem conuerti.

HΝ ἐρήαιμα καὶ θρόμβος, καὶ στραγγουεὶν ἐχέει, καὶ ὁδὸν ἐμπιπὴν ἐς τὸ πρῶτον, καὶ τὸ ὑπογάστριον καὶ τὸν κτήνα, καὶ τὸ πρὸς τὴν κύστιν νοσήει σημαίνει.

Si quis sanguinem & grumys meiat, & stranguria laboret, dolore ad hypogastrium & pectinem & perineum pertinente ad vesicam loca laborant.

SCHOLIA.

Dodecimum prognosticon. Si quis meiendo sanguinem liquidum & grumosum fundat, & stillicidio urina laboret, dolorque in aqualiculum & intersæmineum incidat, in vitio sunt instrumenta urina dicata, nimirum renes, ureteres, vesica & fistula urinaria. Hæc sententia exposita est Apho. 80. quarta sect.

APHOR. XL.

HΝ ἡ γλῶσσα ἐξαισθητικὴ ἀκρατὴς ἢ ἀποπληκτικὴ τὴν σῶμα, μελαγχολικὸν τὸ ταῦτο γινεῖται.

Si de repente lingua incontinens fiat, aut aliqua pars corporis attonita stupeat, signum est melancholicum.

Hoc accidit in paralyfi, & præcipuè repentina, ut fiat lingua incontinens, id est, pereat firmitas lingue ad articularandas voces. Hæc incontinentia dicitur balbuties, quæ fit, quia viæ quibus descendit spiritus ad lingue motum, intercipiuntur, imbibitæ vel nimia humiditate (ut in ebriis videmus) vel aliqua materia crassa, ut pituita, melancholia, lingua enim, cum sit sua natura spōgiosa, faciliè humore aliquo imbibitur. Si

tut. Si itaque repente, &c. quia aliquando hæc incontinentia fit paulatim, & pars aliqua corporis resoluitur. Apoplexia propriè est cum vniuersum corpus resoluitur. Paralysis verò, vbi dimidium corporis, aut pars aliqua. Hippo. tamen apoplexiæ nomine sæpe intelligit & apoplexiam propriè dictam, & paraplexiã, & resolutionem alicuius partis, vt hoc loco vtitur apoplexiæ nomine, non vt posteriores medici: sed pro resolutione alicuius partis. Hi autem morbi fiunt ab humore melancholico, aut aliqua alia materia crassa, vt pituita.

S C H O L I A.

Vox & sermo eadem non sunt. Vox enim est instrumentorum vocalium munus, quæ sunt guttur, ac musculi ipsum mouentes, itemque nerui omnes, qui ad eos vim à cerebro adferunt. Sermo verò non omne id est, quod propriè sensum auditus cadit, quales sunt soni: neque id solum quod ore emittitur, in quo genere ploratus, sibilus, fletus, tussis: sed sola hominis vox, qua inter se colloquuntur: cuius instrumentum primarium est lingua, tum nares, labra & dentes: Hanc ad v. illam φωνή Græci nominant. Duo autem sunt præcipua sermonis ceu locutionis edende vitia. Vnum deprauata ceu vitiosa pronuntiatio λεξόμα: Græcis dicta. Alterum, impotentia loquendi ceu sermonis priuatio, ἀσώδια Græcis nominata. Prius illud vitium triplex est. Vnum, blasphemias, in qua fit commutatio litera in literam, nempe R. in L. Alterum, balbuties in qua litera vel etiam syllaba eliditur: Tertium, hæsitantia, in qua lingua titubat & inter loquendum hæret, nec syllabam syllabæ præpopere connectere potest. De his tribus dictum est Apho. 32. lib. 6. & apud Aristot. sect. 11. prob. 30. Deprauata autem locutionis causa potissimum

sunt, lingua breuitas qua anteriores dentes premere non potest ad prolationem: aut, ariditas, quod inuenitur, quibus longa oratione lingua exaruit, ut tendi nequeat, aut copiosior e cerebro humor, propter quem & infantes & ebrii balburiunt: aut, imbecillitas caloris musculos lingua formantis qua vim premendi lingua roburque tribuere non potuit: aut, calor cerebri praeter velocitatem imaginandi linguam impediens, ne concepta assequi possit: aut, flatuum copia qui velociter linguam impellunt. Impotentia vero loquendi, fit vel a facultate animali oppressa, ut in conuulsis: vel ab eadem ad extinctionem properante, ut in moribundis: vel, solius linguae musculis & neruis septima coniugationis peculiari vitio laborantibus, ut in paralyti lingua. De utroque locutionis seu sermonis vitio *αἰαυσις* nimirum & *ἄλλοτριπ* potest Aphorismi huius pars prior intelligi. Qua enim *αἰαυσις* aut *ἄλλοτριπ* repente fit, non sensim causam melancholicam agnoscit, eamque triplicem, aut ex tribus his unam: nempe, vel humorem melancholicum a cerebro aut aliunde in lingua musculos & neruos illabentem qui neruorum principia citius ac prompte inicit, multoque citius ac promptius, quam pituita (a qua etiam lingua vitium nasci potest) quod pituita lenta fit, melancholia vero crassa: unde pituita praeter lentorem suam non tam facile moueri nec in se insinuare potest in neruorum principia quam melancholia. Vel, ob velocitatem imaginandi, que cum sit familiaris melancholicis, impedit ne lingua mentem concepta assequi possit, unde in loquendo prepeditur. Sic enim Arist. sect. xi. probl. 38. Vel, ob flatuum multitudinem, quoniam flatus velociter impellunt linguam: sicut & ad uentrem & appetitus quosuis immodice feruntur melancholici, quia flatibus abundant. Posterior pars Aphorismi est de resolutione partis alicuius, ut cruris aut manus aut lingue que etiam fit repente non sensim, qualis repentina paralytis potius a melancholico humore fit, quam pituitoso.

pituitoso. Melancholicus enim humor, paucus est in corpore; omniumque humorum paucissimus. Pituitosus autem humor multus ac post sanguinem omnium humorum plurimus: At paucus humor raro non nisi particularem paralyfin: Plurimus autem sepius vniuersalem paralyfin efficit. Proinde particulares partium affectiones, resolutiones ac stupores sepe à melancholico humore sunt, vniuersales verò pituitam magis ex parte sequuntur. Sic enim conuulsio sepius ex melancholia, quàm pituita fit.

APHOR. XLII.

HΝ ὑπερπύρεται ἐξ ὑπερβολῶν καὶ ὑπερβολῶν λυγρῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀγὰς.

Si senibus supra modum purgatis singultus accidat, non bonum.

Hæc sententia particularis est & continetur in vniuersali quæ exposita est Aph. 1.4. sect.

SCHOLIA.

Si ab immodica purgatione conuulsio aut singultus superueniens in malis ducendus sit: præ cæteris et acribus si senibus supra modum purgatis singultus accidat, lethalis ac plane funestus habendus, senibus enim omnia mala etiam leuiâ sunt suspecta: quod imbecillus admodum sit eorum natiuus calor, paucis bonis humoribus sint præditi, venas habeant angustas, multisque obstructionibus impeditas: quod sicum ac pene aridum corpus habeant & cuius humidi natui iacturâ si aliqua facta sit nulla arte reparari queat: verenda ergo plurimum in his cathartici superpurgantis vis ac impetus:

APHOR. XLII.

HN πυρετός μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχει ὑδατοὺς πολλὰ καὶ θερμὰ καὶ λιπαρομένους καὶ τὴν κεφαλὴν, λύσις τῆς πυρετοῦ γίνεσθαι.

Si febris sit non ex bile orta, multa aqua calida capiti superfusâ, febrem soluit.

TRia sunt prima genera simplicium februm. Vnum in spiritibus, & dicitur, diaria febris, alterum, in solidis partibus, quæ dicitur hecetica. Tertium, in humoribus, quæ putrida. Non ex bile. Bilis nomine intelligit reliquos humores Hippo. ut est brevis, ex quibus omnibus humoribus fieri potest putrida febris. Superest scire an balneum iuuet. Iuuat quidem, sed heceticos, quia refrigerat calefactos, & resiccatos humectat, in modum moderatum sit. Iuuat & diarias, si ab vntione, quia refrigerat: si ab refrigeratione, quia calfacit: si à lassitudine, quia refouet lassata corpora: si ab obstructione cutis, quia elaxat. Putridas minimè, nisi vacuata vel concocta putredine. Itaque si febris non sit putrida, sed diaria vel hecetica, balneum tollet febrè.

S C H O L I A.

Hippo. lib. 2. de natura hominis & lib. 2. & 4. de morbis, omnium februm putridarum tum continuarum tum intermittentium præcipuam materiam statuit bilem: quod ea aërea, pinguis, oleosa, omniumque humorum cum sit tenuissima facile inflammetur, caloremque febrilem concipiat: indeque pro variis suis speciebus, variaque sui cum ceteris humoribus permixtione varia februm genera suscitât. Si quidem crassior viscidiorque & calore ignea bilis, vitellina dicta, ardèrem febrem seu causon facit. Flaua bilis syncerior,

& quantitate minor, tertianam exquisitā: copiosior duplicem, qua quotidie affligit, excitat: impurior, viscidior & copiosior, quotidianā vocatam, aut semitertianam gignit: parcius veed tertianam spuriam. Quum minori bilis copia, aliquid melancholici succi miscetur, quartana fit: Eodem modo cōtinua, qua quotidianis tertianis, atq; quartanis similes exacerbationes edunt, præter multam bilem vitellinam, pituitæ aut bilis alterius tenuioris, vel melancholia portionem aliquam habens, unde vehemens quidem est calor qui continuo affligit, sed per interualla quedam acrior euadens furere videtur. Febres ergo putridas omnes biliosas appellat Hippocrates: non biliosas verò aut sanè qua ex bile non sunt, Diarias, heclicas. Et continentis, qua ex sanguine non putrescente, sed ex sanguine laudatissimo ebullitionem patiente tantum, ac inflammato accidunt. Galenus ca. 2. lib. 2. de febribus, omnes continuas febres ex flaua bile consistere, videtur innuere his verbis. Continuarum qua ex flaua bile consistunt, duplex genus est. Vnum, earum qua synochi, hoc est, continentis appellantur. Alterum, earum qua generis nomine continua dicuntur. An verò Diarias, heclicas, & synochis non putridis capitis lotio, vel potius totius corporis balneum conferat, citra diuorsum definiti ac statui non potest. In febribus quidem diariis, qua ortum habent à vehementi capitis dolore à solis aestu contracto, lotio aut perfusio tepidiuscula primum, deinde frigida capitis confert, ad humectationem ac refrigerium capitis plus a quo excelsi ac arefacti à feruore solis. Confert quoque & delirantibus, ob acres qui à calore febrili in caput euehuntur vapores: aut insomnes noctes ac dies ducentibus ob easdem causas: sic enim Hipp. Metoni insomni & deliranti lotionem capitis consuluit. 1. Epid. Lotio quoque capitis confert quibusdam morbis capitis ad detersionem sordium capitis, pororumque apertionem, qualia sunt lixiua qua cephalica dicimus. At balneum totius corporis paulo

HIPPOCR. APHOR.

quidacius, quam lotio capitis instituitur in morbis. In diariis quidem febribus à lassitudine, vstione solis, frigore, cutis stipatione. In hecticis, non omnibus quidem sed iis tantum que simplices ac vera sunt, non putride coniuncta, nec ex partibus cuiuspiam affectione praesertim iecoris, lienis, vetriculi, pulmonum, thoracis, renum vel intestinorum inflammatione male curata: nec acutam ardentemque febrem excipientes. His enim tribus hecticarum generibus balneum vitale esse non potest quia putredinem habent adiunctam. In synochis quoque febribus non putridis, sed que à sanguine laudatissimo ebulliente ac phlogosin patiente excitantur. Conferet quidem balneum febribus putridis, non quidem symptomaticis, nempe ab inflammatione alicuius visceris ortis, nec nisi iam expurgatis ac coctis qui vitium faciebant humoribus: sic enim Gal. meth. 11. balneum plurimum probat in vniuersali declinatione febrium ardentium ac biliosarum, non pituitosarum aut melancholicarum. Aduersissimum enim balneum est tum plethoricis tum cacochymis, quod humores quietos moueat, eos putrefaciat, & ad partes nobiles aut ignobiles sed imbecilles liquidiores factos, traducat. Quanquam Hip. lib. 6. Epid. sect. 5. lotionem suadet ante sumptionem: elebori, ubi crassi sunt humores: nimirum ut balnei opera attenuentur, fundantur, ac citra molestiam facilius expurgentur: non tamen ubi multi crassi sunt humores: hos enim multos oportet prius preparare extenuantibus atque incidentibus remediis ante usum balnei, aut lotionis aut fosis.

A P H O R. XLIII.

Γρη ἀμφιδείξις ἐν ζῆσι.

M Vlicr non fit amphidexia.

Non

Nonnulli dicunt hūc Aphor. esse de hermaphroditis: quasi mulieres non fiant hermaphrodita, hoc est, mulieri nunquam accrescat membrum virile, quemadmodum muliebri pudendum aliquādo in viro apparet. Alij dicunt mulieres non fieri *ἀμφοτέρως* hoc est, non gestare mares in dextra parte vteri & sinistra quorum vtrumque falsum est. Ergo dicendum est, quod sapius quidem fit vir ambidexter, rarò autē mulier, quia facultas animalis non potest æqualiter communicari vtrique parti: quanquam non admodum valida est hæc ratio.

S C H O L I A.

Ambidextros hic vocatur, qui vtraque manu tanquam dextra vtitur, quasi vtrinque dextra sit: latini ambidexter dici potest. Est enim manus instrumentum corporis ut mens animi non tantum ad apprehensionem, sed ad multas obeundas functiones accommodatum: homini à natura datū, quod is omnium animalium sit prudentissimus. Organum ante organa: nec unum organum, sed multa organa, quod ad multas artes exercendas sit utile, inquit Arist. cap. 2. lib. 4. de partibus animalium. Manus autem licet pars sit robustissima totius corporis teste Aristot. sect. probl. 5. sect. 2. quod proxima sit cordi, unde robur toti corpori manat: dextra tamen est multo fortior ac robustior, quam sinistra, ideoque expedita magis ad quaslibet functiones corporis obeundas. Sunt enim teste Hip. li. 3. de morbis, & Arist. 19. probl. sect. 31. dextra sinistris in omnibus animalibus potissimum in homine robustiora, tribus maxime de causis. Vna exercendi consuetudine, illā enim simul atq; in lucē sumus editi exercere, operiq; admouere cōsueuimus: argumento sunt pueri quidā vtētes sinistra pro dextra manu, quibus sinistra vni

citur, ne ea uti assuescant: sic Aristot. eodem probl. Altera
 agendi ac mouendi vi ac efficacia maiore: motionis enim o-
 rigo est ex parte dextra: illaque mouere, ut sinistra moue-
 ri apta est, ait Aristot. libro de communi animalium gressu:
 propriumque est dextris efficere, ut sinistris effici ac affus, i-
 dem inquit Arist. 13. & 19. probl. sect. 31. Tertia eaque potis-
 sima, quia calidiora sunt, non quia quemadmodum voluit
 Arist. 3. de partibus animalium, in dextro cordis ventricula
 plurimus & calidissimus sanguis gignatur: sed quia cor in
 medio est pectore, non in sinistris collocatum, & iecur in
 dextro latere situm est, quae duo viscera, fontes sunt caloris
 duplicis. Hoc si verum sit, cur igitur, inquires, dextra partes
 citius, promptius ac frequentius resoluuntur quam sinistrae?
 An quia, sinistrum debilius prius ac magis repletur excre-
 mentis dextro, & quod plenum est, excutit & a se propellit
 in dextrum vacuum? An quia, calor dextri allicit humo-
 rem, ac proinde repletur potius ac prius quam sinistrum?
 An quia, partes dextra quia calidiores, potentiores habe-
 ant meatus, excipiendis ob id excrementis promptiores quam
 sinistrae? Si ergo dextra robustiora sint sinistrae, quia cali-
 diora ut quis utraque manu tanquam dextra utatur, fiat-
 que $\alpha\mu\phi\delta\epsilon\tau\iota\omicron\varsigma$, oporteret copiosum admodum ac potentem
 non in utraque manu tantum sed & in utraque corporis par-
 te adesse calorem. At vix ac ne vix quidem ullus vir reperi-
 tur (nisi supra communem hominum naturam) qui vsque
 adeo polleat sanguine, spiritu & calore (ex quorum copia ro-
 bur omnium facultatum dependet) ut utraque manu uti ad
 exercitationes & validas actiones ac $\alpha\mu\phi\delta\epsilon\tau\iota\omicron\varsigma$ esse possit.
 Quando minus ergo mulier $\alpha\mu\phi\delta\epsilon\tau\iota\omicron\varsigma$ esse poterit, quae fri-
 gidissimo temperamento est praedita: quae molle admodum ha-
 bet musculosum genus: quae parum sanguinis laudabilis, pau-
 cos spiritus, paucumque calorem, tum vitalem, tum naturalem
 habet, & quae si calidissima in suo sexu aliqua fuerit, nun-
 quam

quam tamē calorem viri etiam frigidissimi equare poterit. Argumento sunt Amazones viragines alioquin insignes bellatrices, & omnium quas prisca ætas nouit robustissima feminae, quæ mammam dextram sibi præcidebant, ut inde spiritum & sanguine reuocato, brachio dextro robur adderent, tantiū abest ut amphidexia unquam euadere potuerint. Plato 3. de legibus, quod pauci viri, nulle vero feminae fiant à μιδεξιο non ad caloris imbecillitatem, sed ad defectum exercitacionis causam refert: omnesque tum viros tum feminas à natura à μιδεξιος genitos asserit, exemplo sumpto à pedilus: nam sinistro aquē ac dextro utimur, sed nu: rices dimidio roboris atque agilitatis nos fraudasse, quæ sinistra manus usum tenellis adhuc infantibus denegant.

A P H O R. XLIIII.

Ὅσοι ἐμπυοὶ χεῖρον ἢ τήμιον, καὶ μὲν τὸ πύον καθαῖον ῥυή, καὶ λευκόν, φειγνόν, καὶ ὕφαιμον, καὶ βορσῆραδες, καὶ δύσραδες, δὲ πύον.

SI Empyis quum vruntur aut secantur, purum & album pus effluat, euadunt: Si verò subtruentum, sæculentumque & fœtidum, pereunt.

Antea sect. 9. Aphor. 27. docuimus, quomodo vtendum sit sectione aut vllione in supparatis. Supparatio non solum dicitur quando pus collectum est intra thoracem & pulmonem (idquē propriè) sed etiam sæpe generaliter de quacunque parte corporis, vbi pus est aceruatum. Vbi ergo apertus est thorax, si effluat pus album, læue & æquale atque paulatim: tunc iudicamus salutem: quia hoc ipso iudicatur natura victrix & viscerum integritas. At, si exeat pus fœtidum, sæculentum, referens vitellum oui & lu-

HIPPOCR. APHOR.

tēum, aut subuitide, indicium est naturam vinci & corrupta esse viscera.

SCHOLIA.

Empyema vocabant veteres medici, in qualibet corporis parte factam puris collectionem, siue illud inflammata parte adhuc contineatur. siue ruptus sit abscessus: Et suppurantia omnia, Empyemata, aut Diapryemata nominabant. Alij, non omnem quidem puris collectionem: sed eam solum que in internis visceribus, ita nominandam censent: ut cum in faucibus, aut in pulmone, aut in pleura vomica colligitur, in angina, pleuritide, aut peripneumonia per sputa non expurgatis. Sic Hippocrates Aphorism. 8. lib. 5. Quicumque pleurici facti in diebus quatuordecim non expurgantur, ij ad empyema transmutantur, id est, ad simplicem suppurationem seu puris collectionem inter pleuram & costas primum, deinde ad eruptionem puris inter spatium thoracis. Rursus, alij eos solos ἐμπύους vel ἐμπύρας nominari putant, quibus inter pulmonem & thoracem seu in spatium thoracis pus aceruatum est: qua quidem magis propria magisque vsitata est empyematis significatio, de qua etiam hic agitur. Collectio autem ista seu effusio puris in capacitatem thoracis, à cuius illuue totus pulmo immergitur, fit multis ex causis. Sapius ex pleuritide vel peripneumonia, qua digeri nec per sputa euacuari potuit: Interdum ex angina, ut habetur apud Hipp. Aphor. 10. lib. 5. in quibus rupto inferne abscessu pus in vacuum thoracis spatium effunditur. Sapius nulli succedit inflammationi, sed quandoque, nulla aut leui febre precedente, ex seroso aut pituitoso, falso, ac tenui humore è capite per asperam arteriam & pulmones tenuitate sua assatim in illud spatium irruente: aut, acri, vel seroso è corde, vel toto corpore

pore, aut etiam ex abdominis capacitate, quod sæpè in hy-
 dropicis animaduersum est, eò loci per cæcos ductus prolapsi,
 ubique putrescente: non raro, ex aperto, rupto, aut eroso
 vase pulmonum aut thoracis, ut accidit in vulnere thora-
 cis, in quo sanguis non foràs, sed intrò fluxit, neque statim
 per sputum aut per vulnus eductum est, sed intus retentum
 putredinem concepit: Item in ea aperiõne aut rupsione aut
 erosione venarum pulmonis aut thoracis, que fit à regurgi-
 tatione sanguinis in partes superiores ab inferioribus, ob
 suppressionem mensium, aut hæmorrhoidum, aut alterius in-
 signis vacuationis. Pus autem in inflammata parte colli-
 gitur, cum humor morbificus intra decimum quartum aut
 vice simum per sputa non est euacuatum, tum vomica rum-
 pitur ab his diebus si suppetes, frequentissimè quidem circa
 vigesimum, interdum circa vigesimum septimum, aut tri-
 gesimum quartum, aut quadragesimum, nonnunquam et-
 iam sexagesimum diem, nimirum pro natura partis affe-
 ctæ & redundantis humoris qualitate. Rupta vomica pus
 effunditur in spatium thoracis, quod effusum ac ibi colle-
 ctum vera suppuratio ceu empyema dicitur. Hoc, siue an-
 gine, siue pleuritidis, siue peripneumonia, siue alterius vi-
 tiosi affectus sit consequens, nisi intra quadragesimum diem
 à die suppuratiõnis expurgetur, hoc est, per sputa aut per
 vrinas, vel aluum, vel uterum in mulieribus (quanquam
 raro) excernatur, Phthisin aut suffocationem inuehit,
 Phthisin quidem corruptis pulmonibus, ob longiorem puris
 moram in thorace: suffocationem verò ob puris copiam,
 febrem adurentem, & virium imbecillitatem, cum suppurati-
 o morbo succedat, cuius vi necessariò sunt vires labefa-
 ctatæ: Etenim Hippocrates lib. de morbis, suppuratiõnis
 quatuor euentus facit, duos ad salutem: expectorationem
 puris, aut eiusdem per aluum vel vrinas excretionem, duos ad

HIPPOCR. APHOR.

perniciem, Phthoën aut suffocationē: adde & quintū si vis
rararum licet, cū pus in thorace collectū, diuturna ibi mora, as-
fiduoque noui puris affluxu, auctaque febre nouam acquirat
putredinē, à qua circa costas abscessum excitat, ac velut per
cuniculos quosdā è thorace exitū foras sibi molitur. Si ergo
nec per sputa, nec per aluum, aut urinas nec per abscessū in
latere excitatū, pus illud in spatio thoracis contentū ob sub-
crasitiam, aut copiam, aut virium imbecillitatem expurga-
ri non possit: unica restat salus, ut si virium robur adsit, per
ustionem aut sectionē illi paretur emissarium. Sic enim ex
consilio Hippocratis, que medicamenta non sanant, ea ferro
sananda, que ferrum non sanat, ea igne sananda, que ignis nō
sanat, ea incurabilia iudicanda sunt: Ante sectionem aut u-
sionem, quo loco quāue lateris parte collectum sit pus, dis-
quirendum. Quoniam enim internum thoracis spatium per
mediastinum in duos sinus diuiditur, ut ex vno in alterum
pus influere non possit, ed fit ut suppuratio aliās alterutrum
duntaxat latus, aliās vtrumque occupet. Nam quæ in sini-
stro latere cōtinetur, in sinistram capacitatem pus deponit:
quæ in dextro in dextrā: per pleuritidem in alterutrum tan-
tum latus: per anginam aut peripneumoniam in vtrumq.
sapius. Id discernitur tumore, dolore, calore, pondere, strepitu
fluctuante. Tumor enim & sublimius quodammodo cernitur
latus, vbi collectū pus est, cum cutis exterioris linore quodā
& calore quem corrupta inducit euaporatio: sed & natura
beneficio pus extrorsum interdum extruditur, atque in mus-
culos externos abscessus erumpit, quò vacuata materia ali-
quantulum alleuantur a gri, sed manet vlcus prauum & si-
nuosum, cui vix adhiberi potest curatio: hoc autem signum
non est necessarium. Calidius redditur etiam latus à putre-
dine scilicet & halitu puris contenti: vnde Hippoc. lib. 3. de
morbis, terra Eretriade aut certa liquida ac tepida limicū
tenentem abluī iubet, eoque totum thoracem obtegi, ut que
primum

imum rescari coeperit, in ea sectio aut vstio fiat. Cū eger
in oppositum ac sanum latus decumbit, illi pondus aliquod è
superna parte pendere videtur, unde interdum angustia
premitur, & tussi fatigatur. Dolor quoque augetur ex de-
bitu in sanum latus quia pendens tumor magis grauat.
Fluctuatio ac strepitus manifestus puris auditur in affecto
latere, dū eger conuoluitur, nisi forsan puris crassities, aut
viscopia quæ omnem thoracis capacitatem implet, impediatur flu-
ctuationem illam exaudiri. Vbi his signis de loco vbi pus re-
sedit constiterit, non statim tentanda sectio aut vstio late-
ris: sed ex Consilio Hippocratis in Coacis differenda in deci-
mum quintum diem à ruptione vomica, donec iterum pus
ad concoquatū, quod perpetuo post eruptionem crassescere
refrigerari soleat: Interea lacte cibisque euechymis nu-
trendus eger, omni que remediorum genere iuandus. Quo
tempore dierum quindecim exacto, citissime secandum aut v-
stendum latus, antequam pus corrumpatur, viscera vitium
contrahant, & vires collabantur. Sectio fieri debet, inter
quartam & quintam costam à nobis costis supputando, bi-
thorico vulgo dicto quod non vtraque, sed infima tantū par-
tis secet, superna verò obrusum sit: sic enim nulla vis infere-
tur neruo, vena, & arteria, quæ costæ quinta subsunt ei que
assident: sectio quoque debet fieri non recta, sed sequendo fi-
bras musculorum intercostalium: potius quàm externorum
quod hæc facilius quàm illa reparari ac vniui possint ab ad-
uersis topicis: item versus spinam ac posteriorem potius quàm
anteriorem thoracis partem, quod diaphragma in quod in-
cumbit pus in thorace collectum, parte thoracis posteriore &
versus spinam sit declinatus, quàm anteriore. Vstio verò la-
teris fieri debet eadem parte thoracis nimirum versus spi-
nam, eaque caustico potentiâ potius quàm actuali. Hippo-
crates libro de internis affectionibus vbi agit de hydrope

thoracis, terebello vult perforandam esse costam tertiam ab
ultima usque ad os ad aquarum educationem: quod genus re-
medij tutum quidem videri potest, quod ea Costa foratione
nerui, vene, & arteria que singulis Costis asident à vulne-
re sectionis immunes relinquatur: tutum quoque Hippocrati
tempore, quo proceras erant hominum corpora, costis mag-
nis, robustis ac amplis preedita, in quibus facile erat tere-
bellum imprimere: An verò tenella & parua que modò sunt
nostrorum corporum costae, citra perniciem terebellum (nisi
tenue ac exile illud fuerit) tolerare possint, hoc experientia
committendum. Facto igitur emissario puri per vstionem,
sectionem, aut perforationem, sine aliqua ab vstione, aut
sectione, aut perforatione speranda salus, ex puris erumpentis
conditione potissimum coniiciendum. Spes ergo erit ali-
qua, eos euasuros, si purus quod erumpit purum sit, id est, vni-
forma, non ex diuersis naturis commixtum, album, ab ea al-
bedine quam fibrarum, membranarum & corporum sperma-
ticorum integritas inducit: aequale, ea aequalitate materiae
qua est vniuersi in crassitie, tenuitate, colore, coctione: la-
ue, eo lauore, quem vis caloris nativi sese in omnes partes a-
qualiter insinuantis profert: Denique minimum fatidum,
id est, ingrati quodammodo odoris, qui è conditione materiae
puris optimi pendet, in qua fit modica putredo à calore ex-
traneo resistente coctioni. Puris enim coctio ab utroque
fit calore, nativo & contra naturam, vel potius fit coctio
secundum naturam, sed rei qua prater naturam est: Ha-
sunt conditiones puris optimi qua indicant naturam sic su-
periores esse materiae prater naturam, ut non solum
sue victoriae characterem in eam imprimat penes colorem,
aequalitatem, & lauorem substantiae, sed & eam corpori
alendo ineptam & superfluum tandem expellat. Si verò
purus quod erumpit subcruentum sit non album, ideoque cru-

dum: coenofum, ex corrupta carne pulmonum, sanguine putri,
& corruptione cartilaginum, membranarum & bronchig.
rum ipsorum pulmonum: fetidum, particeps non solum ma-
nifesta putredinis, sed & nescio cuius malignitatis: moriun-
tur isti Empyici, puris huiusmodi fetore, cordis vim obruente
atque extringente: Addit Hipp. in Coacis ut plurimum,
quod vstione aut sectione quosdam euadere compertum ha-
beret in diuturnis etiam thoracis ulceribus.

APHOR. XLV.

Ὅτι τὸ ἥπαρ ἀφ' αὐτοῦ καίον, καὶ μὴ τὸ σπένδαρον ῥυῖ
καὶ λευκὸν ἀεζίνον, ἐν χλωμῇ γὰρ τὸ πύον τυτταίσει ὅτιν
ἴσθ' ὅσον ἀμόργη ῥυῖ, δὲ πάλωται.

Quibus praedurum iecur aduritur, si purum pus ef-
fluat & album, salui sunt: in tunica enim i-
pſis pus continetur, si vero qualis amurca profluat, in-
tereunt.

Veteres saepius utebantur sectione & vstione
quando cetera remedia nihil proficiebant, quia
intelligebant pus corrumpere vicinas partes. Si ergo
in hepate abscessus colligatur, estne necesse aegrum
mori non semper. Nam si abscessus sit levis, & in me-
brana à peritonæo quæ vestit hepar, non morietur.
At si iccoris substantia patiatur, & abscessus occupet
venas illas quæ per ipsum hepar sparguntur nulla
spes est.

Licet hepatis substantia tota sibi continua sit, ex varijs
 ramen partibus contexitur, parte gibba & caua, uenis,
 ac membranis: in quibus omnibus simul, & seorsim in singulis
 phlegmone fieri potest: pro quarum varietate symptomata
 quoque & signa variantur. Caua partis hepatis, quia ven-
 triculum & intestina attingit per nervos quosdam, aut cõ-
 tactũ, aut bilis & seri affluxum, phlegmone dignoscitur ex
 symptomatis affecti ventriculi & intestinorum nimirũ cibi
 fastidio, nausea, vomitu bilioso, siti ingenti, singultu, tormi-
 nibus intestinorum: itẽ ex decubitu graui & laborioso in la-
 tus sinistrum, ex tumore tactui minimẽ obuius. Gibba partis
 hepatis, quia cordi ac thoraci vicina magis, phlegmone dis-
 cernitur ex respirandi difficultate, tussi sicca, molesto decu-
 bitu in dextrum latus, tumore duro ac dolorifico satis cõspi-
 tuo partis externa. Tunicarum, quia exilem habent neruũ,
 phlegmone ex sensu doloris potissimum dignoscitur: siquidem
 ipsius hepatis caro s̄sus & proinde doloris expers est. Vtrius-
 que parti & caua & gibba hepatis phlegmone, quemadmo-
 dum & reliquorum internorum viscerum inflammationes,
 soluitur, materia resolutione: expurgatione per deiectiones,
 sudores, vomitum, urinas, hæmorrhagiam per nares, aut hæ-
 morrhoidas: permutatione, suppuratione seu abscessu, & in-
 duratione. Resolutione, vt cum ad motis fortibus, liti-
 bus emplastris materia concoquitur & per insensilem eua-
 porationem discutitur. Expurgatione, per aluum, potissimũ
 cum phlegmone partem cauam obsidet vomitum, sudores, &
 urinas, cum partem conuexam magis occupat: Per hæmor-
 rhagiam vtriusque partis phlegmone. Permutatione, in
 peripneumoniam, aut Phrenitidem, aut syncopen. Suppu-
 ratione verò finitur, si intra decimum quartum aut vigesi-
 mũ diẽ nec resolutione, nec vlla euacuationis genere expur-
 getur.

getur: tum enim materia que in inflammata parte continetur in pus conuertitur facitque abscessum. Rupto abscessu si magnus ille fuerit, pus sepe tanto impetu prorumpit in ventriculum partesque vicinas, ut suo tetro vapore cor obruat, ac proinde suffocationem, syncopem, tandemque mortem inuehat. Si vero exiguus fuerit abscessus: viresque satis constet, pus nonnunquam vomitione prorumpit, aut per aluum, aut per urinas profunditur. Sed & interdum fissa vel exesa iecoris substantia id excidit in abd. minis capacitatem, quod & hydropticorum aqua confluit. Quod si per puris crassitiam aut eiusdem copiam, vel virium infirmitatem rumpi non possit abscessus, unica restat salus, ut puri diuturna sua mora hepatis substantiam corrumpenti per uestionem aut sectionem foras paretur emissarium. Sectio autem & uestio facienda est in profundum vulnerata aperta que membrana hepatis. uestio tamen facta potentiali caustico magis probatur quam sectio, quod ignis fini at putredinem, non solum pus edendo, sed relictam etiam ex sanie impressionem corrigendo & exsiccando. Facto ergo emissario, si pus erumpat album laue, & quale, & purum, salua res est. Indicium enim est facultatem alteratricem, robustam naturam vittricem & hepar integrum esse: nec in eius substantia aut carne, sed membrana pus illud contineri. Si vero pus sit amurca olei simile, rufum videlicet glutinosum & sculentum, mors expectanda. Indicium enim est ad carnem usque & solidam substantiam iecoris corruptionem penetrare: que solida hepatis substantia nulla arte cum pars sit spermatica reparari potest. Tunica vero hepatis licet etiam reparari non possit, eius tamen affectio non est plane mortalis: cum & pericardios tunica dissectionem pati possit citra periculum, ut constat ex historia mimographi cuiusdam apud Galen. lib. 7. anatomicarum administrationum.

K k

A P H O R. XLVI.

O Δύνας ὁφθαλμῶν ἀκρῆτον ποτίσας καὶ λείσας πολλὰ θερμῶ φλεβοτόμῃ.

D Olores oculorum post meraci vini potum & aque calentis balneum, vena sectione curato.

Hic Aphor. expositus est Aphor. 21. sect. 6. notandum quod dicit Gal. in Comm. non oportere his vii remediis sine distinctione. Nam si sit plethora, venæ quidem sectio proderit: sed periculum est, ne à potu meri, & balneo distumpantur oculorum tunica. Sin absque totius corporis plenitudine dolor sit, propter sanguinem crassum, qui compactus vias obstruit, proderit quidem vinum cum balneo, sed minime phlebotomia.

S C H O L I A.

Ignava sententia, saltē Hip. indigna videtur. Non enim cuilibet oculorum dolori, meri potio, aque balneum & vena sectio conferunt. Sunt etenim pro ratione causa cuilibet morbo adhibenda remedia. Nec unquam meri potio, & aque balneum oculis dolentibus prescribenda sunt priusquam toti corpori vena sectione aut purgatione consultum fuerit: est enim preceptum therapeuticum, vniuersalia prius usurpanda quàm topica: Adde quòd sunt quidam oculorum dolores qui nulla vena sectione sed sola purgatione indigent: Proinde purgatio satis inconsultè prætermissa, potissimum alioquin ocularium morborum remedium.

A P H O R.

Υδρωπικὰ τὴν βίβλιν ἐχῆν ἀδέλπιστον ἔστιν.

Si hydropicum tussis habeat, desperatus est.

S C H O L I A.

Non est idem hic Aphorismus cum Aphor. 51. sect. 6. Grauius enim malum est, ne dicam penè funestum, tussim habere hydropicum, quàm tussim superuenire hydropico. Quàm enim tussis superuenit hydropico, indicat eo usque creuisse aquam & corruptam esse, ut tetrivaporibus ab ea excitatis, pulmo per consensum oblesus ad tussim irriteretur. Quin etiam aquam præ copia ac multitudine iam per cacos ac ocultos ductus subisse thoracis spatium; non tamen adhuc ad pulmonem aut arteriam asperam peruenisse sed solo suo pondere ac putredine thoracis partibus molestam. Sic enim Hip. Aph. 35. sect. 6. tussim huiusmodi malam dixit, quàm alioquin funestissimam pronunciaffer, si ea tussis ortum haberet ab aqua iam totum pectus ipsamque pulmonem ac asperam arteriam occupante, ut putavit Gal. in Com. eius Aphorismi; quem ibidem sumus secuti in nostris scholiis: inde enim non tantum tussis sed subita suboriretur suffocatio & plurimà aqua expectoratio. At quis unquam hydropicum obseruauit aqua expuere? Que verò tussis habet hydropicum, ortum habet ab immensa frigiditate hepatis, quæ totum corpus nedum pectus obsidet, quod vniuersa vena eo humore exuperet, quem hepar illis conficit: item potest excitari ob molem & insignem tumorem hepatis & ventris; quæ pectori incumbit septumque transversum suo onere deorsum trahit; Quæ tussis iam confirmatum hydropem indicat, ac proinde omnino desperatum.

Kk ij

Στραγγιῆς καὶ δυσουρίας ἀπορίας καὶ φλεβοτομῆς λύει
 τὴν μὲν ἢ τὰς εἰσω φλέβας.

Stranguriam & dysuriam theraxis & vena sectio soluit:
 Incidenda autem sunt interiores.

S C H O L I A.

TRia sunt symptomata quae urina liberam excretionem impediunt. Ischuria, quae prorsus urina supprimitur nec huius quicquam exit. Stranguria, quum urina stillatim guttatimque redditur: quod aliàs quodam conatu, sed dolore nullo, aliàs vehementi dolore & irritatione fit. Dysuria, penis & vesicae, ut dysenteria intestinorū, difficultas: quae urina magno cruciatu atque dolore interdum affatim, interdum guttatim redditur. Stranguriae autem & Dysuriae quarum hic adferuntur remedia cum variis sint causis, & cuique morbo varias causas agnoscendi, pro causarum varietate, varia constituenda sunt remedia, videtur hic Aphorismus de remediis stranguriae & dysuriae satis indistincte agere, nec ea commemorasse quae potissima esse solent in horum affectuum curatione. qualia sunt purgatio, catheter, balneum: indignus proinde auctoritate Hippocr. Stranguria quidem & dysuria vene sectio confert, cum ab inflammatione manat: aut inflammationis motus est, ut cum adest ardor urinae, vel acris est urina, utpote biliosa, vel putrida materia mista: cuius morsum vesica ferre non possit. Vini potio stranguriae conducit, cum ab imbecillitate vesicae à frigore contracta: aut ex pituita vel grumo, vel flatu obstruente ortum habet. Catheter & balneum tum stranguriae tum dysuriae profunt, si calculus, aut pituita aut grumus aliquis obstruendo liberum urinae exitum impediatur. Secunda verò sunt interiores vena, brachij quidem ad reuulsionem, malleoli verò ad derivationem potius quam exteriores

teriores malleoli (licet Gal. nihil discriminis esse putet, siue interiores siue exteriores malleoli vena secentur) natura enim suos motus recta linea & recte solet exequi.

APHOR. XLIX.

Υπο κωλύει τις ἐπιπύον οὐδὲν καὶ ἐπιπύονα ἐν τῷ στήθει ἐπιπύονα, ἀλλὰ ἀδύνατον ἐστὶν ἐπιπύονα τὸ νόσημα.

A Angina detento tumor & rubor in pectore superueniens bonum: foras enim morbus vergit.

S C H O L I A.

A Angina nomine Hip. hic ut & in Coacis, & alibi passim, eos omnes gutturis affectus complectitur, quorum spiratio difficilis comes est assidua, nullo vel thoracem vel pulmonem occupante vitio, sed angustia sensu percepto in summis gula & faucium partibus, per quas spiritus est introitus. Guttur autem quam asperam arteriam alij nominant, est meatus quo aer ceu spiritus ad pulmones deducitur. Hic meatus variis constat partibus pharynge, aspera arteria, larynge, & epiglottide: quarum singula partes variis quoque contexuntur partibus. Pharynx est spatium illud oris quod oesophago & aspera arteria pretenditur. Aspera arteria, est fistula cartilaginibus & membranis constans vocis simul ac respirationis organum. Larynx est caput ceu summa pars huius asperae arteriae, quae cum pharynge ipsam arteriam iungit, Gallis dictus morccau d' Adā, tribus cartilaginibus, viginti musculis, & duobus nervis recurrentibus nominatis, contextus. Epiglottis, est velut ligula quaedam quae laryngem contegit, occluditque nequid mandendo deuorādo in laryngem illabatur. Omnes ergo affectus, qui illas omnes partes sinul aut aliquam ex illis obsident si spirationem deteriore reddat, febremque coniunctam habeant, vno Anginae nomine comprehendit Hipp. Quatuor autem species huiusce anginosi affectus non solum ex locorum affectorum sed & ex causarum varietate distinctas, nullo tamen proprio nomine insignitae facit. Statuit

Kk iij

HIPPOCR. APHOR.

& hinc Anginam omnem fluxionis sobolem esse : eamq; fluxio-
 nem vel tenuis ac biliosi sanguinis esse : vel sanguinis paulo
 & crassioris : vel pituita crasse ac viscida, à Capite, vel Cervico,
 aut etiam partibus inferioribus procedentem tumorem in il-
 lis partibus excitant. Prima harum è tenuissima acerrima-
 que biliosi humoris fluxione irruente in venulas musculorū
 interiorum siue propriarum, siue communiū Laryngis, super-
 aris amplioribus Faucium venis manat : in qua vel erysipelas
 vel phlegmone abstrusa est, ut neque tactu neq; visu, in fau-
 cibus ore adaperto, nec in Cervice dignosci possit, saltē ini-
 tio morbi : nā aucto periculo sepe extrā quoq; materia propter
 copiam effunditur. Hac omnium sauisima est quod suffocatio-
 nem ac respirandi difficultatē vehementissimā, doloremque
 ingentē adferat. Secunda exoritur, quū fluxio paulo crassior
 in faucium venis consistit, at que illic impacta, partem quam
 obsest, in tumorem adaperto ore conspicuum attollit : quod
 earum partium quā laryngis, vena latiores sunt, & musculi
 pharyngis, id est, Faucium, tum exteriores, tū interiores qui
 linguam & os hyoëides coniungunt, item qui œsophagum fir-
 mant & retrahunt. Phlegmone tentati manifeste se tum ore
 proferant. Hac non tantam adfert respirandi difficultatem,
 quā prima, non minorem tamen dolorem, & saepius mor-
 tem, non tam repentinam tamen inuehit. Ad hanc speciem
 sequi solet, cum amygdalarum ceu tonsillarum, tum gurgu-
 lionis ex palato penduli, ipsiusque lingua radici tumefactio
 que omnia ad sauces pertinent. Tertia species, ex crassa &
 viscida fluxione consistit, que tum in cervicem & partem ex-
 teriorem sterni influit, tum in colli musculos, qui per latera
 œsophagi ad cartilagineam scutiformem descendunt : in hac
 & Cervix & fauces simul rubent, potissimum si pituita por-
 tio quadam biliosi humoris permisceatur : Quarta species ra-
 rius contingit, euenire tamen potest, quū prima vel secunda
 Cervicis vertebra luxatur ad anteriora : quam recentiores
 pra-

practici strumofam appellant: hæc deglutitionem magis quã
 respirationem offendit, illius modo quæ musculorũ cervicem
 flectentium tumore accidit. Ergo quemadmodum ex his qua-
 tuor anginae speciebus omnibus alioquin acutissimis & per-
 niciosissimis, illa quidem minus lethales sunt, quibus in cer-
 vice aut faucibus tumor est conspicuus non intus delitescit:
 ita quacunque anginae specie correptis, si non modo in cer-
 vice & faucibus, sed & in pectore tumor & rubor superueniant,
 qui initio morbi non apparuerant, (ut sit in prima angina
 specie) minus pestiferum ac lethale, quã si nihil horum su-
 perueniat. Tumor enim ille ac rubor superueniens indicat
 robustam esse naturam, ut quæ materiam ab interioribus
 ad exteriora expulerit: ut pote à musculis laryngis in fau-
 ces, aut à faucibus in cervicem ac pectus, ita ut non solum il-
 la materia, relicto priori foco, colorem suũ diffundat, sed &
 tumorem de se excitet in illis partibus exterioribus in quas
 transmittitur: Qualis expulsio natura tuta ac securã iudi-
 canda est, si diebus criticis fiat, nimirum in statu morbi, &
 iam pesẽ eueicta ac concocta materia, non in principio aut
 augmento: nam in principio, materia arguit multitudinem,
 in augmento eiusdem procacitatem: materiam enim natu-
 ra mouere non solet nisi concoctam: victricem porro naturam
 eiusque dominatũ supra materiam transmissam foras nullo
 intus superflite foco, indicant dolor pacatior, febris mitior,
 spiratio præptior, & deglutitio facilior: maxime verò si ma-
 teria hæc in suppuratum abeat, aut in halitum digeratur,
 aut excreatione excludatur, non ad interiora, ut ad pulmo-
 nes resluat. Vide sect. 2. lib. 5. Coac. & sect. 2. Prognos.

APHOR. L.

Ὅτι κότεσι τῶν ἀσθματικῶν ὁ ἐκὸς φάλαξ ἐν πλείονι ἡμέρῃσιν ἀ-
 πολλῶν. ἢ τῶν ἀσθματικῶν ἀφύγωσιν, ὑγιεὺς γίνουσι.
 Kk iij

HIPPOCR. APHOR.

Quibus Cerebrum syderatum est intra dies tres inter-
 eunt. Si verò hos superauerint, sani fiunt.
Σφακελος ἢ σφακελισμός ambigua est dictio. De ea
 Gal. 2. de loc. affect. Sed quia multa, quæ illuc di-
 cuntur, inusitata sunt, pauca dicemus. σφακελος
 apud Hippocratem & Gal. significat omnem corruptio-
 nem partis, quomodocunque fiat: ut si pes, vel manus,
 vel alia quæpiam corporis pars corruptatur. Dicitur
 & σφακελος, si pars aliqua emarcescat & nigricet, ut nō
 nutriatur. Latini syderationem in plantis & carbun-
 culationem appellant, qui & ἀστροβολισμός Arist. dicitur,
 id est syderis percussio. Tamen etiam apud Hip-
 pocratem σφακελισμός dicitur corruptio cuiuslibet par-
 tis. Dicitur propriè & præcipuè ossis corruptela. Cor-
 ruptio duplex. Vna, ut in gangræna, quando pars pu-
 trefcit. Altera, quando marcescit. Iam Hippocrates 2.
 de morbis, meminit duplicis σφακελισμοῦ cerebri. Ali-
 quando enim ipsum os corrumpitur, ut si cranium li-
 uescat & nigrescat. Aliquando ipsa cerebri substantia
 corrumpitur, ut quando nascitur cerebri inflamma-
 tio, quam sequitur gangræna, ac tandem sphacelismus.
 De hac corruptione, hinc intelligitur, quæ lethalis. In
 medio verò est sphacelismus membranarum. Motiun-
 tur ergo, quia inflammatio cerebri quæ debet resolui,
 cum non possit suppurare transit in gangrænam, &
 gangræna in sphacelismum. Ut in pudendo aliquando
 oritur inflammatio, quæ deinde transit in gangrænam,
 quæ nisi cureretur, transibit in sphacelismum, & ita se-
 candum erit pudendum. Pereunt igitur propter no-
 bilitatem partis & magnitudinem affectus. Si verò,
 quæritur si superent 3. diem & 7. an debeant seruari?
 non sequitur, tamen tertio maior erit spes salutis,
 quam si septimo.

SCHO.

S C H O L I A.

Σ Φάκελος, τὸ σφάτεον quasi σφάγεος, sicuti σφά-
 γον à iugulando nomen habet: quod affectus fit qui par-
 tem corporis, quam obsidet siue ea carnosissima sit, siue
 glandulosa, siue membranosa, siue os, ita iugulat, ut ei corrup-
 tionem ac νέκρωσιν aut presentem adferat, aut mox affutu-
 ram minetur. Σφάκελος etenim apud Hippocratem & Gale-
 num tritus modis sumitur. Propriè quidem pro corruptione
 ossis, ut apud Hippo. lib. 2. de articulis, lib. de aëre, locis & a-
 quis, & lib. de vulneribus capitis. Carnosarum enim partium
 corruptionem ac mortem non sphacelum sed gangrenam vo-
 cat Hippocrates. Quemadmodum recentiores medici, ossis
 corruptionem, non gangrenam, aut sphacelum, sed cariem
 nominant. Communius ac minus propriè, pro gangrana non
 curata termino. Gangrana enim, incipiens est mortificatio
 partium carnosarum malè affectarum, qua si diutius protra-
 hatur partesque sibi coniunctas in affectionis consortium per-
 trahat, nec ab ossibus quidem abstineat, partemque inte-
 gram ex toto, vitæ sensu, motuque priuet, in sphacelum, hoc
 est, perfectam necrosin degenerat. Sic nimirum partes carno-
 se magna inflammatione tentate in necrosin incidunt si hu-
 iusmodi inflammatio, nec digerit, neque in pus mutari pro-
 pter suam magnitudinem colorisque natiui infirmitatem
 possit. Generalissimè pro magna inflammatione aut alio
 quocunque affectu malè habentis partis cuiuslibet, qui cor-
 ruptela & syderationis periculum minatur. Sic Archigenes,
 cephalalgias sphacelodes appellat, quæ phlegmoni iuncta
 syderationem minantur, cap. 2. lib. 2. locorum affect. Talis
 autem mortificatio siue incipiens & quæ adhuc est in mo-
 tu, propriè gangrana nominata, siue quæ iam facta ac ab-
 soluta est sphacelos appellata, oritur, quum pars malè affecta
 calore sibi insito vitæque calore ac spiritu influente, desti-
 tuitur. Destituitur autem quadrifariam. Quia calor insi-

HIPPOCR. APHOR.

.tus partis aut auferatur, aut extinguatur, aut suffocatur, aut
 corrumpitur. Auferatur calor natiuus partis, cum pars artius
 astringitur in fracturis, aut luxationibus ab imperito chi-
 turgo, aut cum insigni contusione vel obstructione opprimi-
 tur: Astricta enim aut oppressa neque suo neque vitali calo-
 re, neque spiritu triplici à corde, hepate, cerebro per arterias,
 venas, nervos influente vegetantur. liberum namque caloris
 natiui ac spiritus vitalis motum foras intro & in circuitum
 esse oportet. Extinguitur calor à frigore vehementi extrin-
 secus accidente, ut quibus hyeme valida per niues iter fa-
 cientibus pedes syderantur: vel cum temere ac inconsulte
 partes inflammate refrigerantur, ad motis topicis immodice
 refrigerantibus, suffocatur calor, affluxu copiosioris sangui-
 nis aut mali succi, ut in magnis inflammationibus, vel in-
 genti obstructione, que per spirationem & aeris externi at-
 tractionem prohibet. Corruptitur calor natiuus corrupta
 ac dissoluta partis substantia, cuius integritas ut in unione
 humidi ac siccis consistit: ita eiusdem corruptio à dissolutione
 ac separatione istius humidi à sicco ortū habet. Hec autem
 dissolutio fit, vel, ab igneo calore rei alicuius externe vren-
 tis actu, qualis est ignis, aut olei, aut aqua fuentis, aut pul-
 ueris scilicet petrarū, vitio: aut potentia vrentis, qualis est py-
 rotici, aut sublimati aut olei vitrioli combustio: vel, ab i-
 gneo calore magna cuiusdam phlegmones, absumente humi-
 dum natiuum partis quam obsidet, insitumque eius calorem
 dissipante: vel, à pestilenti aliqua aut venenata ceu mate-
 ria qualitate, calorem natiuum cuique parti insitum capi-
 tali quodam odio oppugnante, ac destruyente, ut videre licet
 in puncturis ac moribus venenatarum, aut non venenata-
 rum animantium: item in carbunculis & anthracibus pe-
 fiferis qui intra horas viginti quatuor necrosin parti
 adferunt. Vel à vulnere aliquo insigni, qualia sunt vul-
 nera partium nervosarum, aut articularum, aut par-
 tium

tium articulis vicinarum, aut partium nobilium, aut partibus nobilibus inferuentium: qualis item punctura nervi, aut tendonis alicuius, vel ab ulcere aliquo virulento à quo maligna acris ac fatida sanies emanans partem quam obsidet totam corrumpit. de quo extat Apho. 45. lib. 6. Si ulcera annua aut etiam diuturniora siant, os abscedere est necesse & cicatrices cauas fieri. Cause igitur Gangrena & Sphaceli. sunt eadem specie, differentes tantum corrumpendi modo. Corruptio enim quam gangrena adfert est adhuc in motu, quam verò sphacelos excitat facta iam est. Quo fit, ut Gangrena curabilis existat, si opportunè illi succurratur, vacuatione nimirum plurimi sanguinis parti affecte impacti, & valide exiccantibus qua partem à putredine vindicet. Sphacelos incurabilis, ut cuius non aliud sit remedium, quam emortuum membrum quam proximè sana parti praecidere. Cerebrum ergo sphacelatum hic intelligendum quod putrescere ac corrumpi & ad sphacelum seu absolutam corruptionem tendere incipit. Cerebri enim perfecta syderatio, statim interficit, non in dies aliquot prorogari potest, ob affectus gravitatem partisque præstantiam. Et cum multis ex causis syderari possit cerebrum, quemadmodum docet Hippocrat. libro 2. & 3. de morbis, scilicet quum aut nimium calefactum, aut perfrigeratum, aut biliosum pituitosumve plus solito factum fuerit cerebrum: idque à causis occultis, & ab interno vitio prodeuntibus, aut eidentibus ac manifestis ut à vulnere capitis, aut concussione aut commotione cerebri ab ictu, vel casu, vel lapsu: de utrisque causis, potissimum verò de manifestis, sphacelos hic intelligendus: qui fit à magna inflammatione cerebri ob vulnus exceptum in capite, aut concussum vel commotum cerebrum ab ictu, vel casu, vel lapsu. Rupto enim cranio, dilaceratisque venulis ac membranis cerebri, suppressis quoque grumis ac sanie, facto item copiosorum humorum ad cerebrum malè affectum accurrentium affluxu,

HIPPOCR. APHOR.

putredo excitatur, è putredine accenditur magna inflam-
 matio, à cuius igneo calore, non modo cerebri calor facile
 dissipatur, qui alioquin paucus ac imbecillus est (quod cere-
 brum sua natura frigidum sit) sed & suffocatur ob copiam
 humorum tum affluxorum ad cerebrum malè affectum, tum
 ab igneo phlegmones calore instar cucurbitula attractorū.
 Signa autem cerebri à quacunque causa syderari hæc sunt.
 Dolor ex cervicis neruo ad spinā, surditas, vocis priuatio, vi-
 gilia, animi deliquium, fluor sanguinis è naribus, eius sile vo-
 mitus: præter quæ in vulnerato aut concusso aut commoto
 cerebro pericranij, aut cranij, aut cerebri substantia liuesce-
 re, nigricare, iā mollescere, putrescere ac fætere incipit. Qui-
 bus ergo cerebrum à quacunque causa in corruptelam verti
 ac syderari incipit, in eo certanque, aut vincit natura, aut
 vincitur. Si vincit, fluit sanguis è naribus, idem euomi-
 tur, aut per eas venas, quæ ex interiore cerebro in caluariā
 abeunt, tumor in syncephalo paulatim nascitur, qui suppurat
 & aperitur, ut via pateat purulenta materie: Si vincitur
 natura, inualescit malū, stupor suboritur, sudor frigidus, ac
 victa natura tertio die ut in hoc Aphorismo, aut 5. ut in li-
 bro de morbis, aut 7. ut in Coacis, agri moriuntur. Atque ut
 materia vis & copia atque in putredinem malignā procli-
 uitas, ut natura robur & imbecillitas: ita celerius mors &
 salus aut tardius contingit. Tertius ergo dies, est terminus
 periculi imminentis à syderatione cerebri quo exacto salus
 speranda est, tanquam ab acutissimo morbo cuius terminus
 est dies quartus: indicium enim est vires validas ac vegetas
 esse, ut quæ sphaceli violentia ac malignitate sustinuerint,
 sphacelūque esse remissum. Seruantur autem agri non certò
 nec necessariò, sed magna ex parte, nā & septimo & inter-
 dum post septimū pereunt: fere autem sectione opus esse, ait
 Hipp. in Coacis, ut via putridis vaporibus & fumis, quos in-
 termus ignis excitat, puri quoque si iā collectum est, pateat,
 alio-

alioquin vix euadere possunt, nisi forsitan magno Dei & nature miraculo materia per nares expurgetur, aut abscedat in sinciput, quod rarius est, tenuius & plures vias habeat quibus se cerebrum exoneret. Plurima enim vena illinc è cerebro transcurret. Sectio faciendâ, qua parte tumor apparet, & perpurcato esse ipsum radendum ad secundam vsque laminam, altius quoque exterebrandum os est, si vitium aliud descendit, ut ad membranam vsque excindatur, verum, inquit Hip. in Coac. si secto apertoque cranio terebello, cranium ipsum appareat separatim à membranâ quibus cerebro colligatur, ob ipsarum membranarum colliquationem: multumque à seipso mutatum ac disidens, quia videlicet rabo distuat, nigrescat, vermiculatum sit ac prat humidum, moriuntur: quod inde hyderatio perfecta significetur, qua est immedicabilis. Potest tamen parte emortua recisa aut erasa, ne malum longius serpat, prohiberi antequam subiecta membrana ac cerebrum ipsum corrumptatur, atque inde agri seruari. Visti enim sunt nonnulli quibus in multos dies sanies effluxit per vulnus in cranio factum. Quod si aperto cranio appareant membrana nigrescere, cerebrum liuescere, non moueri, certissimum mortis presagium.

A P H O R. L I.

Παρμὸς γίνετ' ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐξ ἀπερμαυνομήδους τῆ ἐκκατά-
 λης ἢ δ' ἰουραυνομήδους τῆ ἐν τῇ κεφαλῇ κενῆ· ἡ δὲ χεῖρ' ἔσθ' ὅ
 αἴθρ' ὅ ἐναδὲν ἔξω, ἡ φρεῖν' ὅπ' ἐξ ἑνὸς ἢ διεξῆδος αὐτῶν ὄσιν.

Sternutamentum cietur ex capite cerebro excalfacto
 Saut perhumectato spatio in capite inani. Aër enim intus
 contentus foras erumpit. Strepit autem quia per angustum
 ipsi est exitus.

Sternutamenti generatio est, quia repurgatur cerē-
 brum, & ea quæ hærent ossibus colatoris ad nares.

Tamen etiã per accidens concussione illa repurgatur thorax, sternutamenti materia, est spiritus, seu vapor quem repurgari oportet, natura itaque excitatur ad purgationem, quod ut fiat calore est opus, hinc fit, ut si quis sit cerebro flatibus & spiritibus pleno, & accedat ad solem, sternutet. Vbi ergo pars capitis inanis repletur spiritu vaporoso & succedit qui calor hunc commoueat, ubi cerebrum concalfactum est, fiet sternutamentum. Porro partes inanes cerebri, sunt ventres ipsius, aliquando partes illæ quæ sunt inter membranas & cranium. hinc autem ventres cerebri intelligimus, qui repurgantur per nares. *Erumpit.*) naturaliter: quia est motus aeris illic conclusi contendentis ad aerem ambientem. *Fit foras.*) quia per ossa colatoria angusta (quæ ethmoidea dicuntur) exit.

SCHOLIA:

Sternutatio & tussis recensentur à Galeno inter motus voluntarios deprauatos, actionis animalis motricis eorum symptomatum genere in quibus causa aliqua præter naturam est, quæ eam ad tale opus extimulet. Similes quidem affectus in multis. Quod uterque ad expulsionem noxiarum. Quod uterque, fiat à causa simili, nimirum causa præter naturam irritante facultatem motricem: Quod uterque eodem modo fiat, nimirum per vehementem flatu seu spiritus expulsionem. Quod uterque mediante flatu ad expulsionem eorum quæ molesta sunt, sit comparatus: tussis quidem ad ea quæ pulmones malè habent: sternutatio ad ea quæ ventriculos anteriores cerebri & continuatis olfactus instrumenta, ossa ethmoidea, nares, palatum infestant: quod ante sternutationem cerebri ventriculi prius dilatentur; pulmo ante tussim.

Quod

Quod in utroque attrahatur aër per inspirationem, non enim tussis nec sternutatio fit, nisi prius inspirato aëre. Quod in utroque status erumpat, qui sonum excitat secumque expellit quod parti eiusque meatibus molestum est. Dissimiles vero affectus in multis. Quod sternutatio sit motus expulsivus cerebri. Tussis pulmonum. Quod in sternutatione, qui status erumpit sonum excitans non solum è cerebro, sed & ex pulmonibus per nares & palatum ad cerebrum elatus, manat in tussi ex sola aspera arteria, prodit. Quod per sternutationem non solum ea expellantur, quæ cerebrum offendunt, sed & quæ pulmones: cerebrum enim ut per sternutationem à se depellat quod noxium est, geminam adhibet expirationem, unam quam per se facit, per ossa ethmoidea, alteram per nares, nervus ut Galenus ait, ceu manibus prelongis in thoracem demissis utens, & spiritum unico impetu ex pulmone & capite vehementer & consertim emittens: proinde eos humores qui in arterijs asperis contumaciter hærent & qui difficulter reiciuntur, magis expediunt sternutationes, quod maior sit in ijs spiritus impetus quàm in tussi, quo fit ut sternutatio sæpè tussim solvat, in tussi vero ea tantum excutiuntur quæ pulmones inestant. Quod in sternutatione cerebri ventriculi contrahantur in eo expellendo quod sibi noxium est: in tussi spirandi instrumenta non item, aspera enim arteria duriores sunt, quàm ut contrahi constringique possint circa id, quod intra se continent, sed natura, spiritum concitato impetu foras excludit, quo ipse plurimus celerissimeque foras actus, unà quicquid est molestum propellat. Causa autem proxima ac continens sternutationis est flatu unico impetu ex capite & pulmone vehementer & consertim emissus, isque vel solus, vel cum alio humore acri &

mordaci interdum sensibili & conspicuo, aliàs tenuiore & visum fugiente mistus: ex tribus maximè locis erumpens, ex naribus, anterioribus ventriculis cerebri, inani spatio quod ipsum cerebrum ambit. Nam cum flatus generatio fiat ab imbecillo calore in subiectum humidum sternutatio duabus quoque de causis potissimum excitatur, cerebro nimirum vel concalfacto, vel humectato: in calidioribus autem, in quibus ob caloris exuperantiam tota flatuum materia discutitur, si cerebro superfluis aliquis humor accedat, cui concoquendo impar sit calor cerebri, facile inde ventriculi cerebri, & si que sunt in eo inania spatia, nares quoque flatu replentur. Itaque due causa flatuum, calor & humor ab Hippo. hoc Aphorismo statuuntur: que sola intra cranium posita sternutationem mouet. Sunt verò & alia quedam externa, ut si quis penna irriter nares, qualis causa quia cum motu sit, motus autem calfacit ad calorem poterit referri: item medicamenta πρῆξιμα vocata, que calfaciendo sternutationem prouocant: qualis est odor condisi, piperis, ellebori, euphorbij: aliquando aer ex pulmone sursum elatus compresso confertur in thorace. Aristoteles in vniuersum dixit, id fieri calore humorum commouente & in flatum resolvente, quem copia vel qualitate irritantem natura mouet ad excretionem, idque rectè si simul tenuem & acrem humorem comprehendas, qualis est in distillationibus: unde colligit dormientes non sternutare, quoniam cerebrum refrigeretur & quiescat calore intus ad cor reuocato: & conficato oculo, dum calor & molestia foràs auocatur, & maximè donec lachryma effluat, sternutationem non moueri.

APHOR.

APHOR. LII.

Ὅμοσιον ἥπαρ αἰεὶ δὲ καὶ τῶν πυρετῶν ἐπιγνοῦμενος
λύει τὸ δὲ ὄντως.

Quibus iecur vehementer dolet, iis febris superueniens
soluit dolorem.

ATrigimus hanc sententiam sect. 6. Aphorif. 40.
hic autem agit de dolore hepatis vehementi, à
flatu crasso incluso, neque exitum habente. Nam est
etiam dolor ab obstructione, sed qui non est tam ve-
hemens, est & à vehementi inflammatione, & crysi-
pelate: sed tum est febris. Dolorem verò illum leuat
febris superueniens, quia tenuat, discutit, resoluit, va-
cuat eos flatus.

S C H O L I A.

Aphorismus hic in Aphor. 40. lib. 6. potestate dictus est:
nisi quòd ibi indifferentèr hypochondrium, hic verò
dextrum definitum est. Dolet autem hepar, non in suo pa-
renchymate, hoc enim nullum neruum habet, nec habere o-
pus fuit: non in venulis suis, sed in membrana sua qua duos
neruorum surculos recipit, ne hepar sensim stirpis modo ex-
pers esset. Hi autem neruorum surculi quia rari, tenues ac
modici sunt, grauem ac vehementem dolorem excitare non
possunt. Proinde qui dolor iecur exercet, si vehemens exti-
terit, à conuexis potius, quàm corpore iecoris est, nimirum à
musculis, tunicis, venis, vinculis, mesenterio, & eo, quod pan-
creas appellatur, partibus nimirum iecori vicinis.

Ll

Ὅτι ὅταν συμπίρῃ αἷμα ἀφαιρέσθαι ἄπο τῆς φλεβῶν, τὰ τέλει-
σι χηῆρος φλεβοτομείδης.

Quibus sanguinem e vena detrudere conuenit, iis Vere
secanda est vena.

Sententiam hanc exposuimus Apho. 47. lib. 6. Vere
plurimus sanguis est, qui cum maiorem locum oc-
cupet, plenitudinemque faciat nisi detrahatur, cras-
sior fiet, & tandem degenerabit in melancholicum
succum facietque autumnales morbos. Quare ubi est
plenitudo sanguinis, secanda est vena, & præcipue
Vere, quia tum vires sunt robustiores.

S C H O L I A.

Consilium est prophylacticum. Neutra corpora vitis ca-
choymia aut plethora obnoxia, & qua in morbos quos
humorum fluxio parit, incidere leui de causa consueverunt,
ab imminentibus morbis vindicanda sunt sanguinis missione
Vere celebrata. licet enim Vere utrunque euacuationis ge-
nus, nimirum purgatio, & sanguinis missio, huiusmodi morbis
arcendis conferat, quemadmodum Apho. 47. lib. 6. dictum est:
missio tamen sanguinis tutius ac commodius Vere quam Au-
tumno potest celebrari: quod Vere non tanta subest humorum
labes in corpore, cui purgatio debetur, quanta in Autumno
sed sola humorum fluxilitas, eorundem fluctuatio & sangui-
nis ad externas partes fusio ob Verni temporis teporem con-
mota. Qualis humorum ac sanguinis impetus nihil æquè coer-
cet ac reprimat, quàm missio sanguinis. Adde quod vires tunc
temporis robustiores sunt, corpus humidius est ob hyemis nu-
tritionem, tempus magis moderatum, potestque corpus ab eu-
acuatore melius restaurari, quas omnes cautiones missio
sanguinis postulat.

APHOR.

APHOR. LIII.

Οκόσισι μεταξύ τῶν φρενῶν, καὶ τῶν γαστρῶν φλέβαι δὲ ποιεῖται, καὶ ὁ δὲ ὄντιον παρέχει ἔχει διέξοδον, ἢ ἵς εἰς τὸν πηλοκοιλίῳ, πατέοισι καὶ ταῖς φλέβαις δὲ πλεὺς κῆτον τραπέζος τῆ φλέβματος, λύσις γίνεται πᾶς νοσῶ.

Quibus inter ventriculum & septum transversum pituita concluditur, & dolorem adfert in alterutrum ventrem, viam non habens, is per venas in vesicam versa pituita, morbi fit solutio.

Interpretes Hip. quid per pituitam intelligendum esset contendebant, illam, inquam, conclusam inter diaphragma & ventrem. Scire oportet, quod vertex peritonæi aliter atque aliter accipitur. In decumbente est umbilicus, in recto summa illa pars quæ attingit diaphragma. Itaque, inter substantiâ diaphragmatis & peritoneum, inter peritonæum & omentum, ac peritoneum & musculos epigastrii, pituita potest contineri. Hic intelligemus de ea capacitate, quæ est inter peritoneum & omentum post diaphragma. *Dolorem infert.*) vel quia pituita calefacta est, resolvitur in flatus, vel etiâ ob frigiditatem suam non habens exitum ad alterum ventrem seu cavitatem, hoc est, ad thoracem, vel intestina, nisi resudet per cutim in toto ventre. Ea pituita si per venas in vesicam feratur, necesse est prius tenuetur, deinde exugatur per ostificia venarum, quæ illic sunt & ita per venas beneficio naturæ ad renes descendet, ac tandem per vesicam emittatur. Gal. lib. 6. de loc. affect. & 30. Aph. huius lib. ait naturam curare morbos: sed quomodo, non potest intelligi à medicis. Itaque pituita illa non habens exitum ad alterum ventrem, tenuatur, exugitur, & transponitur à natura ad renes, excernitur per vesicam & ita soluitur morbus, sed hoc rarum est.

Ll ij

Miraculum est nature morbos soluentis per vias penè incognitas ac inaspectabiles, obseruatum ab Hippocr. Quòd pituita collecta ac conuulsa in eo spatio, quod medium est inter ventriculum & septum transuersum, à vulgo fouea stomachi appellatum, ibique grauissimum dolorem excitans ob flatu quos de se plurimos suscitatur dum illic herens tepido illius loci calore incalescit (solet enim pituita quæ crassa ac viscida est ab imbecillo calore flatuari) solutionem doloris adfert transmissa ea ad renes, & à renibus ad vesicam, licet nullus ductus aspectabilis ac conspicuus se offerat, per quem ab eo spatio in renes ea transmitti possit pituita. Oportet igitur huiusmodi pituitam nature valentis industria viam sibi moliri cecam atque latentem eamque transsumi in gibbas hepatis ob vicinitatem, indeque ad renes deduci. Solet nimirum natura quemcunque humorem concoxerit aut euerit, stillatim excernere per meatus quosdam cacos ac angustos: tanta est eius industria in iis peragendis, quæ ad tuendam animalium salutem conferunt, quemadmodum docet Hipp. Aph. 1. 2. 3. sectionis quinta lib. 6. Epid.

APHOR. LV.

Οκόθισι ἀνὴπαρ ὕδατος πληθέν εἰς τὸ ἐπίπλωμα ῥαγῆ, σπύ-
 τίοισιν ἢ κοιλίῃ ὕδατος ἐπιμπλάσῃ, καὶ δάσθηνήσκουσιν.

Quibuscumque iecur aqua plenum eruperit in omentum, iis venter aqua expletur, atque moriuntur.

Iecur non potest impleri aqua, sed peritonæi pars, quæ lambit ipsum, potest. Et quemadmodum in cute nascuntur vesicæ aqua plene: sic in membrana ambiente hepar.

hepar. Quæ vesicæ si disrumpantur, aqua effunditur in spatium illud ubi continetur aqua hydropicorum, aliquando inter omentum & intestina. Sed si inter omentum & peritonæum, moriuntur, quia aqua illa non habet exitum, nisi vacuetur beneficio naturæ, ut superiore Aphor. Aliquando quoque per intestina & interdum medicamentorum admotione.

S C H O L I A.

Prognosticon est funesti exitus hydropicorum ascite laborantium. Angusta spes est salutis hydropicorum asciticorum quum ab hepate erumpunt aqua in omentum, id est, intra omentum: non ante omentum, utpote in illud spatium quod est inter peritonæum & omentum: non sub omentum, utpote inter omentum & intestina: sed intra omentum, ita ut aqua totam omēti substantiā peruasferint, eiusq; cavitatē omnē ac ductus, repleuerint, & ab omento in ventrē magna copia confluxerit. Serofus humor labefacta hæmorrhoeos hepatis ac venarum in hydrope, soboles, cum præ copia in venis hepatis contineri amplius nequit, natura duce varias sibi ad exitum molitur vias ab hepate: Alias, per venas in omne corpus permeat, cutiq; imbibitur velut papyro aut spōgia: Alias, angustis occultisque poris in abdominis capacitatem transfertur: Alias, exeso, aperto rupto ve vase aliquo sine sanguine solus, uti per renes, excidit, & in abdomen illabitur, haud secus atque suppurās pleuritis exesa aut discissa pleura confertim irruiat in thoracis capacitatem: Alias, in fœmora & in pedes maxime post inambulationem, interdū in scrotum, nonnunquam in thoracis spatium, aut uterum velut cuniculis viam sibi inusitatem parat: Alias, ubi hepatis aut lienis, aut mesenterij substantia, ob icterum aut scyrrhū iamdiu contractum, aut febrem ardentē, aut calidiorē,

Ll iij

HIPPOCR. APHOR.

praesertim vini meracioris liberariorem usum, siccitate hu-
 mori suae penuria exarefacta, ceu rimulis quibusdam dehiscit,
 eiusque membrana ambiens disrumpitur, ut non amplius
 tenuae serum continere possit, sensim aqua quasi ex fissa olla,
 stillat in vacuū abdominis spatium, unde mors statim obre-
 pit: Alias, ubi sola visceris substantia ita arefacta diffunditur
 quidem, sed ambiens eius membrana manet integra, aqua non
 excidit sed vesiculae aqua plene (quas Graeci ὀδανδύς nomi-
 nant) excitantur, quales saepe in pecudum iugulatorumque
 bouum iecore cernuntur à quibus aqua in omentum erumpit,
 & ab omento in ventrem: habet enim omentum per se & im-
 pertusi infundibili speciem quo intra se porta caudicem ex-
 cipit, per cuius ramos aqua in cavitatem omenti, tanquam
 in marsupium quoddam effunditur. Sanabilis ergo hydrops
 ascites, cum aqua in venis caua partis hepatis collecta effun-
 ditur in ventrem, hoc est, aut in intestina: aut in capaci spa-
 tium illud ventris quod continet iecur, lienem, ventriculum,
 intestina, uterum, vesicam, renes. Sic enim Aph. 14. sect. 5. hy-
 dropse detento, si aqua è venis in ventrem defluerit, soluitur
 morbus: dummodo nullum superfit vitium in hepate & venis
 quod de integro aquam regeneret. aqua autem illa, quae ab
 hepate ad ventrem defluit: vel per venas illuc defluit, vel per
 cacos occultosque poros exudat, indeque per venas mesente-
 rii à quibus exigitur, aut etiam per latentes angustosque po-
 ros ad intestina transfertur. At verò insanabilis ac pene fune-
 stus ascites, si vitia lateant in visceribus, si hepar scyrrho
 confirmato, aut corruptela substantiae, aut intestina hectica
 inreperie laborent: tum enim aqua in ventrem confertim con-
 fluens, & per aluum aut vesicam quantumvis copiosa excre-
 ta, hydropem non soluit, sed remanente vitio viscerum, aqua co-
 piosior succrescit postea: nam exhausto fontis aluco, siquidem sca-
 curigo vana incolumis est, ille aqua facile repletur. Funestus
 quoque ascites, in quo serosus humor tanta copia hepar obruit
 ut non

ut non modo eius venis, sed & tota eius substantia eo refertis
 ipsum hepar in tumorem œdematosum attollat: aut plurimas
 vesiculas intra membranam illud ambientem aqua plenas
 excitet. Si ergo hepar aqua ista plenum, tantam aqua copiam
 præ imbecillitate nec continere, nec in ventrem excludere
 possit: sed eam non antè aut post, sed intra omentum sinat e-
 rumperere, morbo iam calamitoso noua accedit calamitas: non
 enim citra omenti perniciem illa aqua intra omenti cavi-
 tatem recipi ac contineri potest, cum omentum membrana sit
 admodum humidum, paucissimi caloris particeps, ob adipem &
 membranas ex quibus planè contextitur, ideoque facile ab ea
 aqua offendi potest: Hinc fit ut hepate ac omento aqua illa
 plenis, totus venter in miram molem promineat, eaque ab
 hepate & omento confertim, erumpente repleatur: unde mors
 tandem obrepit, quod natura duplici morbo utroque seorsim
 lethali fatigata, planè succumbat.

APHOR. LVI.

Aλύκη, χέσμου, φείκη, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενον, λύει πᾶν
 νόσον.

Anxietudo, oscitatio, horror, vinum pari aqua portio-
 ne porum soluit.

Aλύκη Gal. com. 2. de rat. vict. in morb. acut. & in
 Epid. quid sit explicat. Dicitur & aliter ἀλυσμός,
 ἀλυσσις, ἀλη καὶ ἀση, ἀπειρία, δυσφορία καὶ ἄπνοια. est autem
 ἀλύκη quando sanus vel æger nescit stare loco, consi-
 lia & animi cogitata sæpe mutat, moleste que se habet
 ad ea quæ offeruntur. Huius rei causa est humor acris
 & feruens in hypochondriis & primis venis, ut in fe-
 bribus æstuosis & ardentibus. aliquando etiam id fit

L1 iiij

HIPPOCR. APHOR.

inflammatis visceribus, vel quia natura ita grauat, vt non possit sustinere corpus. hæc omnia sunt lethalia, potest & sanis accidere de quibus hic agimus. est enim in sanis *άλυσμός*, cuius meminit Hippo. initio lib. 2. de victu acut. vt si quis assuetus vitæ temperatæ plus solito comederit, aut biberit, noctu semper immutabitur & huc atque illuc iactabit corpus, vt in pueris apparet. Alter est *άλυσμός* cuius hîc meminit Gal. cū humor in officio ventriculi qualitate sua naturâ irritat. Auicenna dicit id aliquando fieri, propter multitudinem excrementorum in toto genere musculofo. Itaq; siue sit copia immodica cibi & potus, siue humoris qualitas, siue excrementorum multitudo, hæc omnia conueniunt. Iam oscitatio fit vbi multus flatus collectus in musculis thoracis & maxillaribus, cogit maxillam inferiorem aperiri, horror fit à materia flatibus permixta quæ agitur & commouetur in genere musculofo. hæc autem omnia symptomata febres denunciant, nisi occurratur, & eadem soluit vinum. Difficultas est, an de vino temperato æquali aquæ, an de meraciore intelligat. Non est verisimile intelligi de vino aqua temperato, quia vinū dilutum dissoluit robur ventriculi & implet ventrem flatibus. Veteres volebant vt tertiæ parti vini, vna pars aquæ adhiberetur, nec equalis esset mensura vini & aquæ. Si vinum dilutum vires dissoluit, non conuenit *ἀλυσμή* ab humoribus crudis nata. Itaque Hipp. imperat vinum meracius, non dilutum. Apud Athenæum, est Mnesitheus qui dicit *ἴσον ἴσφ* & agit de largiore potu & meraciore: quia si re vera *ἴσον ἴσφ*, ex æquali aquæ & vini mensura facit manîa, veteres ergo vsi sunt hac voce *ἴσον ἴσφ*, vt hîc intelligatur de vino meraciore, quia calefacit, tenuat, coequit, vacuat, quæ omnia hîc requiruntur.

SCHO-

Vino, inquit Galenus, inest ut sit alimentum, potus & medicamentum: quoniam non solum celerrimè nutrit, facillè in sanguinem vertitur, optimi succi est, solidas partes nutriendo humectat, sitim extinguit, quoscunque spiritus citissimè reficit, sed & suo calore ac siccitate, suaque mira tenuitate & permeandi celeritate plurimis corporis affectibus potissimum frigidis, aut humidis medetur: idque non tantum purum & simplex, sed & aqua mistione perfusum sumptum aut admotum. Quia enim calidum est & siccum ad tertium usque gradum, si modò illud generosissimum fuerit, non potest in omnibus naturis aut morbis etiam paulò frigidioribus, nedum calidioribus, quouit tempore, quacunque aetate, quocunque cali statu tutò usurparsi nisi eius feruor ac siccitas aquae accessione atque admistione temperetur ac remittatur. Aqua enim quia duae qualitates humiditas ac frigiditas insunt, qualitatibus vni nimirum calori ac siccitati contrariae: ac praeter ceteris liquoribus vini permista, vini calorem ac siccitatem retundere potest: quanquam minus calorem, quam siccitatem: quòd aqua summè humida sit, non item summè frigida: Quòd sit, ut vini calor non facillè cedat aquae frigori, nec vini calidae partes aquae perfusa tam facillè auferantur, quin in vinum saepe à frigido coacta, ut in calcis exemplo obseruamus, fortiores euadere, aut potentius frigori aqua resistere possint, donec vini & aqua partes ad minimas particulas redacta fuerint. Sic enim mutua actio & passio, qualitatum contrariarum, earumque inuicem confusio, tantò promptior atque facillior contingit quantò ad minores particulas fit diuisio. Proinde, ad retusionem caloris vini oportet largiorem aquae affusionem accedere, & potius vinum aquae, quam aquam vino permiscere, à permistione vtrumque

HIPPOCR. APHOR.

impensus agitare: & antequam bibatur aut admoveatur aliquantulum residere sinere. Quoniam ne sic quidem vini calor, ac siccitas ex aequo d. perire, aut recundi poterunt, sed ipsa magis siccitas, & ex ea retusione vinum dilutum multò humidius quàm frigidius effici. Præter temperationem quam aqua vino adfert, vini quoque vaporatorem, unde varia symptomata oboriri solent, coerces. Vinum quoque extenuandi quam habet insignem magis auget. Aqua enim vino mixta, cogit vinum diutius morari in parte, indeque suas vires promptius exerere. Nam vinum per se præceps agitur per uniuersum corpus, aqua verò sua tarditate in singulis partibus diutius cunctatur, vinumque sibi mixtum retinet: à vino autem hoc mutuum emolumentum aqua accipit, quòd ab eo tanquam vehiculo feratur ac ducatur per uniuersum corpus, alioquin sola, in hypochondriis diutius morari solita. Proinde medicorum prudentiam callere visum sunt, qui primi, vini diluendi usum excogitarunt. Varius autem olim fuit miscendi modus, Veteres Græci quam minimam vini partem aquæ plurimæ miscebant, & potius merum aquæ quàm aquam: mero addebant. Hesiodus tres aquæ partes quartæ parti vini, quæ exhilaratur animus festis addi iubet: Athenæus scripsit, Græcos duos vini Cyathos ad quinque aquæ, vel unum ad tres bibere solitos, unde natum illud prouerbiū celebre: Aut quinque bibe, aut tres, aut ne quatuor: omnis sensus est, aut in duas vini partes quinque aquæ indendas, aut vini tres, non autem quatuor, quia hac mixtio & voluptatem vino adimat & salubritatem. Hipp. aliam mixtionem in hoc Aphorismo tangit, ubi ait, vinū æquale æquali epotum sanare anxietudinem, oscitationem & horrorem: vino videlicet & calore suo humiditates, quas vel vetriculi tunice imbibunt, vel musculi continent, vel per cutem feruntur, dissolvente ac separante: aqua verò non tantum pellente aut euacuante vinum & unā cum vino istas hu-

midi-

vidit ates per urinas, ut voluit Galenus in Commentario, quàm vinum retinente ac cogente, ut diutius moretur in parte, quod alioqui subito digeri solet. Verum cum non pau- tora, quàm mixtionum qua in usu sunt, vinorum sint gene- ra, atque inter ea infima quedam inveniuntur parum ab aquae omphacique natura recedentia, propterea nulla certa dari potest mixtionis regula: sed ita metiendus est aquae mo- dus, ut vini & aquae nocumenta vitentur & emolumentum auferatur: plus nimirum vel minus aquae addatur, pro vini viribus, pro sumentis aetate, consuetudine, vite genere, pro affectus morbofi specie ac magnitudine, pro anni tempore, & ceteris statuitur: ita ut, equale hic referendum videatur ad vires vini & sumentis.

APHOR. LVII.

Ὅμοιοι ἐν τῇ ἀρίθρῳ φύμα γίνεσθαι, τοῖσι δὲ πυώσασ-
τος ἔκτρα γινέσθαι ὁ πόνος.

Quibus in meatu urinario generatur tuberculum, v-
bi suppuraerit & eruperit, doloris fit solutio.

SCHOLIA.

Citatus est hic Aphorismus sect. 4. Aphor. 82. hoc tantum
discrimine, quod hic labor ceu dolor additur, hoc est,
causa laborem ceu dolorem faciens in meiendo soluitur sup-
purato & rupto tuberculo: Illhic dolor non additur.

APHOR. LVIII.

Ὅμοιοι δ' αὖ ὁ ἐγκεφαλος σφαιρῆ ὑπὸ πινός προφάσιος, ἀ-
νάγκη ἀφάνεσθαι τὸ ἐκτραχῆμα.

Quibus occasione aliqua Cerebrum fuerit vehemen-
ter concussum, mutos fieri protinus est necesse.

HIPPOCR. APHOR.

Sed dicitur ubi quis ex alto cadit in caput (ve-
ni gratia) & partes (vt apophyses) quæ naturali
compage coherent, rumpuntur, vel tenduntur & con-
trahuntur, spiritusque animalis ad cor retrahitur &
colligitur. Tum necesse est mutos fieri, id est, sine ser-
fu, voce & motu, donec spiritus ille recurrat ad eas
partes quibus erat antea distributus.

SCHOLIA.

Citatur hic Aphorismus sectione 3. lib. 2. Aphor. 3. Com-
& lib. 1. de morbis: in quo notatur symptoma insignis,
quod ad Concussionem Cerebri sequitur, simul atque concus-
sum est Cerebrum, nimirum a *ῥοιᾶ*: prætermisissis interim
ceteris symptomatis, quæ tum ad concussum, tum ad vul-
neratū Cerebrum solent etiam aut statim subsequi, aut et-
dem superuenire: qualia sunt febris & biliosus vomitus de-
quibus Apho. 50. lib. 6. linguæ balbuties, subitus in terram ca-
sus, vertigo, paralysis, mentis læsio, &c. Concussum autē Ce-
rebrum hic intelligit Hip. quū cerebrū intra Caluariam con-
tentum violentè concutitur, commouetur ac perturbatur
ob caput ad durum corpus vehementius allisum: vt si quis
ab alto in caput ceciderit, aut id parieti vel pavimento ali-
liferit: aut ob caput percussum obruso relo, lapide, ligno quod
non incidat, sed contundat: ex quibus causis manifestis, vulne-
nus & contusio tanquā proximi effectus relinquuntur. Ab huius
autem causis violentis cerebrum ideò facile commouetur ac ce-
perturbatur, quòd in eius ambitu vacuū sit spatium, in quo ter-
eius corpus alioquin laxū ac medullosum nec vllis alijs corpo-
poribus satis validis, sed solis exilibus venis, neruis, ac mem-
branis tenuibus confirmatū ac subnixum, ad violenti ictu
aut casus impetū capitis facile elaxetur ac commoueat, quæ
eòque facilius, quanto in ipsius ambitu vacuū est amplius.

& mult.

multò magis in senibus quibus atatis ratione Cerebrum
 aruit. Commotionem istam Græci σείειν appellant, qualis
 violento casu, aut ictu vertebris spina accidere potest, quo-
 tes ab his causis violentis harmonia ipsarum tanta fit com-
 portio ac deprauatio, ut contenta ipsarum cauo dorsalis me-
 illa labores: Ex hac autem commotione Cerebri duplex e-
 gnis emanat. Nam interdum sola virtus animalis, violenta
 motione offenditur, ob id que sese in Cerebrum colligit ve-
 perterrita, atque otatur: aut propter validum dolorem ex
 cito spiritus in Cerebrum reuocat. sine ossis fractura, aut nul-
 neruorum, venarum, vel membranarum ipsius cerebri disru-
 ptione vel aliqua lesione partium contentarum in Caluaria,
 ade vel stupor, seu ἐκπλιξις suboritur, ut vult Hip. Apho-
 lib. 7. sectionis secunda Coac. in qua aliquando neque loquuntur
 e gri, neque agunt quicquam, sed apertis oculis manent
 moti. his qui metu & pauore sunt percussi aut attoniti, si-
 miles: vel totius corporis impotentia ac infirmitas ἀπραξία
 Hip. ibidem nominata vel ἀφωρία id est vocis, locutionis, vi-
 sibus, auditus, omnis denique motus voluntarij aut sensus lesio.
 nem hic Hip. per ἀφωρίαν qua proprie vocis priuatione si-
 gnificat, eos omnes affectus comprehendit, in quibus motus vo-
 luntarij aut sensus grauitur obladuntur. Consuevit enim v-
 sepe quam manifesto symptomate cetera omnia que sunt
 huiusdem generis intelligere: non aliter quam p̄i sana nomi-
 ne in libro de victus ratione, vinum, oxymel & quacunque
 similes vires habent comprehendit. Alter euentus qui ex
 commotione Cerebri accidit, est cum offensa per Cranium
 ad cerebrum vsque peruenit, ita ut ex neruis quidam val-
 de tendantur, alij diuellantur, aut aliquid in Caluaria, Ce-
 rebro, vel ipsius membranarum rumpatur. Vtroque euentu con-
 tingit agros statim voce priuari, non videre, non audire ac
 ere mori. Priore tamen, magna ex parte ad se redeunt,
 siquam facultas animalis sese receperit sibi que resti-

tuta fuerit precedente leui quodam delirio. Posteriore
 attoniti & soporati moriuntur: vel ubi ad se redierint, i
 multò grauiora symptomata incurrunt pro varia vulner
 natura & partium vulneratarum ratione, siue cutis adhu
 integra aut parum vulnerata appareat, siue os nudatum
 fit & conspicuum. Superueniunt enim inflammatio, febr
 acuta, delirium, pulsatio vehemens, conuulsio, syderatio, tã
 demq; mors, nisi opportunè tradita ab Hip. methodo oportu
 nè occurratur: nisi perforatione cranij serra aut terebello, vi
 foramine dilatato, humores effluant & foras pharmaci attr
 actoris eliciantur. Vnde colligas ex Galen. 7. de plac. Hip.
 & Plat. spiritum neque substantiam animi esse, neque domic
 cilium, sed primum tantum ipsius instrumentum ad sensu
 omnes & motus: Quòd videlicet per eiusmodi vehementes
 Cerebri concussiones resolutus ac exinanitus nequaquam a
 animali vitam adimat, sed stupidū sensu motuque erepto tã
 tisper reddat, quoad rursus collectus restituat ur: alioqui e
 nim ipso ex vulnere dissipato, animal necessariò interiret,
 quemadmodum Cerebri corpore vehementer diuulso, qui
 in eo animus ipse residet, animal interire necesse est.

A P H O R. L I X.

TΟἷσι σώμασι τοῖσιν ὑγραὶ τὰς σάρκας ἔχουσι, δ' εἰ λιμὸς
 ἐμποιῖεν λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα.

Corporibus humida carne praeitis perferenda fames
 est: nam fames siccatur corpora.

Humiditas corporis dissoluitur nunc ab ambiēte
 aère, nunc ab nostro calore nativo. Ob id si quis
 habitet in loco obscuro, non habet appetentiam: Sin
 loco bene perflato, habebit. Sic animalia quæ degunt
 sub terra minus appetunt, diutiusque (vel per totam
 hyc

hyemem) famem tolerat: quia nihil iis dissoluitur substantiæ. Ponamus iam corpus mollius esse & humiditas famem adhibere oportet, quæ exsiccat. Ut enim, in lucernis nisi refundatur oleum, reticebitur clychnium: Sic, in nobis. Si nihil assumat corpus, exsiccat. At calor nativus in illo corpore molliore interit nutritur pituita & sanguine.

SCHOLIA.

Quadruplex in corpore humiditas, primigenia, elementaris, alimentaria, & excrementitia. Primigenia, nunquam excedere, aut vitium aliquod in corpore facere potest, imò verò quòd uberius extiterit, eò laudabilior. Tres reliquæ si modum excedant in vitio sunt. Proinde exiccanda ne corpori incommodent. Hæ autem non modo in Carnosis partibus, sed & in solidis modum possunt excedere: minùs quidem in solidis, quòd hæc sicciores ac duriores non facile ab humida tententur, inquit Hipp. lib. de veteri medicina: magis verò in Carnosis, quòd hæc humidiores ac molliores. Carnis autem nomine intellige non modo carnem illam triplicem Hippocrati nominatam: unam, quæ fibras musculorum compicitur: alteram, quæ propria est cuiusque visceris substantia quam Greci parenchyma vocant: tertiam, quæ viscerum sebris ac partibus membranæ circumbarer: sed & adipem, glandulas, omnes denique partes molles, laxas, ac humidas in corpore. Fames ergo, non ea quidè quæ est vehemens & insatiabilis ciborum aviditas quam meri portionem solvere dixit Hippocr. Aphor. 21. lib. 2. illa enim morbosa est: sed ea quam inedia seu ciborum penuria aut ab illis abstinentia siue voluntaria sit, siue præter voluntatem, parit, siccat humiditatem illam triplicem, potissimum verò excrementitiam, eamque vel imbibitam carni, vel in Cavo partium

cauitatem habentium, ut pulmonum, uteri, vesicae, ventriculi, intestinorum collectam: non quidem vi vlla siccante: sed ex euentu, calorem natiuum acriorem reddendo, bilem augendo. pituitam absumendo: si modo ea ciborum penuria modica fuerit, quae enim immoderata est calorem natiuum debilitat, & enecat ex Aphor. 4. lib. 2. Fames autem multo tutius ac securius corpora carnes humiditas habentia siccant, quam quoduis aliud auxilij genus vim habens siccandi. Sitis quidem potentissime siccant multoque potentius quam fames: sed famis quam sitis facilior ac tutior tolerantia. Exercitium, medicamenta purgatiua, vena sectio, laconica, vigilia, medicamenta exsiccantia, & multa alia siccant: sed nec aequaliter, nec citra caloris ac partium viscerumque interiorum aliquod incommodum. At fames aequaliter totum corpus sine vlla agitatione siccant, nulli corporis parti laesionem adferens, ne ipsi quidem cordi, aut iecori, quantumuis ea immoderata fuerit. Sic enim Galenus in lib. de Tabe: In fame enecto animali, cor & iecur non t abescunt.

APHOR. LX.

OΚε αὖ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβάλλεται, καὶ τὸ σώμα ἡμέτερον ἢ πρότερον, καὶ πάλιν θερμαίνῃ ἢ χλωμαῖ ἔπειτα εἴτε μεταβάλλῃ, μῆκος νόσος σημαίνει.

VBi toto corpore mutatio, & corpus refrigeratur vicissim calescit, aut calorem alium ex alio mutat, morbi significatur longitudo.

Hic Aphorismus & sequens 61. expofiti sunt scd. 4. 40. & 42. Aphorismis.

APHOR. LXI.

Υδαρὸς πολὺς θερμὸς ἢ ψυχρὸς ῥέων ἀπὸ τοῦ σώματος, σημαίνει ἐξάντησιν, καὶ ἄνευ ἰατρικῆς ἐπιμέλειας ἀποθνήσκει.

Sudor

Sudor multus calidus aut frigidus semper fluent humiditatem in robusto quidem superne, imbecillo vero infernè vacuandam esse demonstrat.

SCHOLIA.

Epletica sunt causa sudoris multi calidi, vel frigidi sectione quarta, Aph. 37, 38, 42. Hic verò adfertur curatio sudoris multi, calidi, vel frigidi: non quidem sudoris illius multi, qui ad multam cibi repletionem sequitur: sed qui ex humorum copia suscitatur, forasque erumpit in morborum initio, augmento, progressu, non modò acutorum, sed & diuturnorum. Materia igitur, unde sudor multus siue calidus siue frigidus emanat, purganda per vomitum in robustis corporibus: per aluum verò imbecillis. Si modò humoris redundantis qualitas, egrotantis temperatura ac aetas, regio, calique status id pariantur: alioquin indicatio ista à viribus desumpta vana omninò futura est. Quanquam si per vomitum decernenda sit purgatio, ea tutior ac securior multò in robustis, quàm in languidis foret quòd superna purgatio plus adferat molestia, quàm inferna, tum ob humoris gravitatem, tum ob insolentiam.

APHOR. LXII.

Ἦν τις τὸν πυρίανον σπόλον δίδω, τὸν μὲν ὑγιανόν
ἰσχυρὸν τὸν δὲ μίονον ῥέον.

Si quis febricitanti cibum praebeat, quem sano exhibet, valenti robur, egrotanti morbus sit.

Galenus reiicit hunc Aphorismum, quia alienus à sententia Hippocratis. Re vera in sanis tantum est exhibendum alimentum, quantum satis est ad robur
 M III

naturę augendum. Febricitantibus verò, quantum satis est ad vires conseruandas: idque quod coquatur 4. 5. vel sex horis, pro natura ægri & coquendi modo. Alij enim citius, alij tardius concoquunt.

SCHOLIA.

Cibi sumendi aut exhibendi ratio in ægrotis, non à morbo, sed ægrotorum viribus captanda est. Omnis enim morbus, quatenus morbus, perpetuam in ediam postulat, quod cibus ægrotanti exhibitus morbum adaugeat, duabus potissimum de causis. Vna, quod naturam reuocet à coctione morbifica materia, eamque iam satis debilem nouo onere fatiget. Altera, quod materiam morbificam suo appulsu auctiorem magisque impuram reddat, in cuius nimirum naturam statim conuertitur cibus, siquidem non pura corpora, quod magis nutries, eò magis lades. Non ergo cibus exhibetur ægrotis, ut morbus arceatur, sed ut vires conseruentur: quæ quò fortiores ac vegetiores fuerint, eò magis cibus erit denegandus ac omnino subtrahendus. Saniis verò exhibetur cibus, non tantum ad conseruationem, sed & ad auctiorem virium. Proinde cibus sano exhibitus, virium robur: febricitanti verò morbum auget.

APHOR. LXIII.

TΑ ἴζη ἢ ἄστος ἡγεχωρίοντα ὁρᾶν δεῖ ἐν οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀποχωρίεθαι. τὰ ἡκίστα οὐν ὅμοια τῆ τέλει, ταῦτα καὶ ἄσπερα τὰ ὅμοια τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἡκίστα νεσπερα.

Qua per vesicam permeant spectare oportet, an talia sint qualia secunda valetudine subeunt. Nam, quæ his minimè sunt similia, insalubriora: quæ verò valentibus similia, minimè insalubria.

Totum

Totum prognosticum est in hac re, similia sanis sunt salutaria, & dissimilia non sunt salutaria. Quæ enim recedunt longius à sanis (vt urinæ, excreta, appetentia cibi, somnus, quies, corporis status) periculosiora sunt.

SCHOLIA.

Axioma est therapeuticum. Illud excrementum est minime sano simile, quod à naturali ac sano differt, colore, substantia, & contentis: ac proinde paulò insalubrius, non morbosissimum tamen ac periculosissimum: vt. si urina ruffa sit, crassa, habeatque hypostasim rubram, nec penitus subsidentem. Morbosissimum verò, quod maximè est contrarium sano, vt. si urina nigra sit, contentumque habeat nigrum.

APHOR. LXIII.

ΚΑὶ οἷσι τὰ ὑποχορήματα, ἢ ἐδῶκε σῆλαι, ἢ μὴ κινήσῃς οἷον ἐὶ ὑφίστα. Ἐύματα κὶ ἢ ὀλίγα ἢ ὀλίγη ἢ νοῦσος γένεθ'· ἢ πολλὰ πολλὰ τετύοισι ἔυμφορὰ ὑποχορήματα πλεὺς κοιλίῃ· ἢ μὴ κεν ἀρῶν ποίῃσιν διδῶς τὰ ὑποχορήματα, ἐκόλα ἀνὰ πλείω διδῶς, μᾶλλον βλάφει.

Et quibus hypochoremata si residere permiseris nec moueris, subsident veluti strigmenta, quæ si pauca sint, paruus morbus est: si verò multa, magnus: his aluum infernè purgari conducit. Alioqui, si non repurgata aluo sorbitione exhibueris, quantum plures dederis, tanto magis offenderis.

Interpretes Hippocratis de interpretatione huius Aphor. contendunt inter se, quem tamen Galenus

Mm ij

non putat esse Hippocratis. Contingit aliquando, in alui excrementis, quædam esse dura, quædam liquida, quædam velut ramenta, & stigmata, indurataque pituitam. Vnde intelligimus esse Cacochymiam corporis, & inæqualitatem temperie, crudamque materiam. Utendum autem est in hac affectione purgatione: Ut primùm repurgetur Cacochymia. Deinde ægrum interrogabimus, an sentiat in aliqua parte maiorem calorem, in alia minorem. Quod si est, reducenda pars est ad naturalem temperiem.

S C H O L I A.

Hinc duo axiomata therapeutica colligas. Vnum, ab excrementorum prodeuntium è corpore agrotorum qualitate ac quantitate, morbi speciem, magnitudinem ac medendi formam indicari. Crasse enim eaque multa deiectiones, morbum contumacem, difficilem ac multum, eique pernecessariam alui purgationem indicant. Crasse autem deiectiones dignoscuntur si permixta liquidis, subsideant in unumque vasculi petant. Alterum, in morbis omnibus, maxime verò contumacibus & à crassis humoribus ortum habentibus, ante repurgatum toties corpus nullum alimenti genus, nedum sorbitiones, nisi admodum parcè exhibendas: Impura enim corpora quò magis nutrias, eò magis ledas.

APHOR. LXV.

Αι αποχρέμεις αι εν τοις πυρετοις τρισι μη εσθλει πυσση αι περιδυναι η αιματωδες η χολιδες, η δυσωδες πυσσαι και αι αποχρεμεις η καλωσ, αγαθαι η η κοιλιω, η κυστη, η ονη αι η αποχρεον ση μη καθαδαρμον, καλον.

ΕΚΤΕΛΑ-

Excreationes in febris non intermittibus liuidæ, ruentæ, bilioſæ, fetidæ omnes malæ. Commodè tamen ſe prodeunt, bona per aluum etiam & veſicam, & quodcunque à corpore prodeat aliquid, ſi non purgati ſi reſtiterit, malum.

Hic Aphor. eſt expoſitus lib. 4. Aphor. 47. Hoc tamen intereſt, quòd in huius ſine ſit adiectũ. Et ubi aliquid ſecedere debẽs ſteterit nõ purgatum, malo eſt. Aliquando naturæ viſ expurgat & per vrinas & per aluum, quæ mala ſunt. Quòd ſi aliquid quod vacuandum erat manſerit in corpore, & non expurgatum fuerit, malum adfert, poteſtque recidivas facere.

APHOR. LXVI.

Τὰ σώματα χεῖ ὅπου τίς θέλει καθαρεύσει, ἢ ἔσα ποίησιν κίω ἢ ἀνω θέλησιν ἔυροα ποίησιν, ἢ τῶ κοιλιῶν κίω ἢ ἔσω ὑγρῶναι.

Corpora quum quis repurgare volet, fluxilia faciat oportet. Et ſi quidem ſuprà velit, aluus ſiſtenda: ſi verò inſrà, laxanda.

Explicatus eſt hic Aphor. lib. 2. Aphor. 9. addit ſi per ſuperiora: verum, ſi intelligeremus vomitiones eſſe ſalubriorẽs deiectionibus.

APHOR. LXVII.

Υπὸς ἀγρυπνίᾳ, ἀμφοτέρω μᾶλλον τῷ μετεῖς γινόμενα, νῆσος.

Somnus & vigilia ſi modum exceſſerint, morbus. Expoſitus eſt lib. 2. Aphor. 3.

Mm ij

HIPPOCR. APHOR.

APHOR. LXVIII.

EN μὴ ἀλείπῃσι πυρετῶ. ἢ χεῖλος ἢ ῥίς, ἢ ὀφθαλμὸς ἢ ἀφρὺς ἀφραφῆ ἢ μὴ βλέπῃ ἢ μὴ ἀκούῃ, ἢ δὴ ἀποθανεῖν εἶον, ὅτι αἱ τῶν γῶντα, θανάσιμον.

IN febre non intermittete, si labrum aut nasus, aut oculus, aut superciliium peruertatur, si non videat, non audiat, quicquid horum agro debili acciderit, in propinquo mors.

ENarratus est sect. 4. Aph. 30.

APHOR. LXIX.

EN τῶν μὴ ἀλείψουσιν πυρετῶν, ἢ τὰ ἐξω ψυχρὰ ἢ τὰ ἐξω θερμὰ ἢ δὴ ἀφανίζῃ, θανάσιμον.

IN febribus non intermittentibus, si externa frigeant, interna urantur, & febris adsit, est mortiferum.

EXplicatus est sect. 4. Aph. 40.

APHOR. LXX.

Eπὶ λευκῷ φλέγματι, ὕδρωψ ὀπιζῶν.

Alba pituita, aqua intercus superuenit.

Hic Aphorismus est de incipiente specie hydro-
piss quæ leucophlegmatica dicitur, ubi totum
corpus tumet, & venis & habitu corporis totius pi-
tuita repletis. Tum ergo ne absoluaturs hydrops, oportet
eam pituitam purgare.

SCHOLIA.

Hic λευκῷ φλέγματι nomine Hipp. intelligit Cachexiā
phlegmaticā, malū videlicet corporis habitū: in quo
pluri-

plurima alba pituita, vel liuida aliis quibusdam admixtis humoribus, tum in vasis tum in toto corporis habitu aceruata est à frigida intemperie partium solidarum & hepatis, propter quam sanguis aquosus generatur, per carnosum genus suffunditur, nec agglutinatur, nec assimilatur: unde cutis exalbescit, viuidi caloris flos perit, caro mollior est & quodammodo tumida. Qualis Cachexia semper antecedit hydropen anasarcan: interdum etiam alias hydropis species, quando sensim materia sub abdomine colligitur. Eadem significatione 6. Epid. Comm. 3. section. 70. Leucophlegmaticos dixit Hippo. frigidi temperamenti homines, quibus molle corpus & tumidius quodammodo, propemodum vt aqua inter cutem affectis, quam leucophlegmatian appellant. Ista autem alba pituita, alba dicta est; aut qui a non alia pituita sit quam alba, quomodo vertebra spina dicuntur, cum tamen non alia parte sint vertebra, quã in spina, aut, vt ab aliis pituita speciebus distinguatur, quæ permixta aliis colorem mutant: aut, non ad Colorem pituitæ, sed eum quem corpori inducit λευκὸν referendum, vt scripsit Hippocrates libro περὶ πύλω. Vbi reddit rationem cur λευκὸν additur: quod videlicet in eo morbo color corporis albidus cernatur pituitæ suffusione, quæ quanquam exactè alba non sit, sed vel liuida, vel quorundam humorum admixtione à genuino colore mutata aquam inter cutem propriè dictam constituit. Vide Apho. 29. sect. huius, & Aphor. 23. & lib. 6. sect. 2. Coac. præfag. item Aphor. 8. lib. 7. sect. 2. eorundem Coac. præfag.

A P H O R. L X X I.

Eπι διαρροῆς δυστερειῶν.
A Diarrhœa dysenteria.

M m iij

HIPPOCR. APHOR.

Expositus est huius sect. Aphor. 23. A sincera deiectione. Non ab omni alui profluvio fit dysenteria sed à diuturno, & quando deiectiones sunt biliosæ.

S C H O L I A.

Vila ad dysenteriam, est alui profluvium, qualecunque illud fuerit, siue biliosum, siue pituitosum, siue melancholicum, siue sincerum. Non enim dysenteria absque alui profluvio fieri potest: non quòd tamen omne alui profluvium in dysenteriam desinat ac terminetur. Occurrendum ergo alui profluvio, ne inde dysenteria suboriatur.

A P H O R. LXXII.

Eπί δυσεντερίᾳ λιεντερία ἐπιγίγνεται.

Dysenteria superuenit lienteria.

Pars est Aphorism. 43. sect. 6.

S C H O L I A.

Dysenteria non transmutatur in lienteriam: sed lienteria dysenteria superuenit frequentissimè: quòd à dysenteria debilitentur intestina, quorum consensus & ventriculus debilitatur, unde lienteria: quòd item natura irritata dolore & ob frequentes deiectiones cibum incoctum excutit. Occurrendum ergo dysenteria, ne inde lienteria suboriatur.

A P H O R. LXXIII.

Eπί σφαιλισμῷ, ὄπισθας ὀσίου.

A sphacelismo ossis abscessus.

Σφαιλισμὸς propriè est degeneratio inflammationis in gangrenâ & gangrænæ in corruptioné. Gal. ait Hipp. non satis explicare, an ossis corruptionem intelligat, an carnis. Nò est necesse carne corrupta os abscedere.

dere. Sed aliquando ossa inflāmantur aut patiūtur aliquid simile inflammationi, & fit in osse liuiditas, nigrities & caries. Porro *δρός αοις* intelligitur *δρός ημα*, vbi scilicet materia tumorem præter naturam facit. Os tamen abscedit, vbi pars eius deperditur: Si in eo corruptio est & apparet mollities quædam est sphaclismus ossis propriè. Si hoc ossi accidit, os abscedit.

S C H O L I A.

Quid esset sphaelos, dictum est scholiis in Aph. 50. huius sectionis, videtur autem hic *δρός αοις*, non abscessum subsequenter ad suppuratam phlegmonem: neque collectionem materie per congestionem aut defluxionem in aliqua parte significare: sed potius separationem ceu exemptionem, aut totius aut partis ossis, à parte quam sphaelos obsidet. Aut enim sphaelos siue gangrena sit, siue gangrena terminus, carnem tantum, aut os tantum, aut vtrumque simul obsidet. Si carnem tantum, caro ea syderata duplicem syderationis occasionem ossi adferet: vnā à sua sanie perniciosa in os ipsum defluente, alteram, ob denudationem ac tandem refrigerationem nutrimenti que priuationem, qua ossi accedat ab euulsione sibi superiecta carnis syderatae. Os ergo syderatum cum ad naturalem statum redire nullo modo possit, vel sua sponte abscedet ac separatur alioquin eximendum est, hoc est aut aliqua sui parte abradendum & que in eius superficie adest caries tollenda caustico, aut alia arte, vel totum auferendum, si illud ex toto fuerit syderatum. Si verò os tantum, aut os & ossi superiecta caro syderata simul fuerint, os quoque aut totum abscedet, si totum syderatum fuerit: aut eius pars cariota abscedet, si aliqua sui parte non ex toto syderatum fuerit, alioquin ea abranda desquamanda erit.

HIPPOCR. APHOR.

APHOR. LXXIII.

Επι αἵματος ἐμετώ φθόν, καὶ πύξι καὶ διάρροια αἵω καὶ τῆ φθόν πύξι
μα ἐκ τῆ κεφαλῆς, καὶ τὰς βένυμα πύξι φθρόια, καὶ φθρόια γύ-
σις τῆς αἵω καὶ διάρροιας, καὶ τῆ γύξις, διάρροιας.

A Sanguinis vomitione tabes & puris supernè eruptio,
à tabe fluxio, de capite: à defluxu, alui profluuium,
ab alui profluuiio, retentio purgationis superioris, à reten-
tione, mors.

Veteres ferè vtebantur vocibus vsitatis vulgo. Nò
sequitur tabes etiam si sanguis euomatur à ven-
triculo: sed bene sequitur à sanguinis sputione, à pul-
monibus, hic ergo confundit vomitum, qui generalior
est cum expuitione. At si in ipsa tabe euomatur san-
guis seu expuatur, lethale. Nam in tabe materia illa
retenta, calefacit pulmones & deinde cerebrum ip-
sum: quo calefacto fit attractio ab vniuerso corpore in
caput, & illic acrimonia contrahitur. Si ergo materia
illa, quæ à cerebro defluit, petat rursus pulmones, au-
gebit tabem, vnde sanguis expuetur. Si decumbat in
ventriculum, excitabit vomitum sanguinis, aut diar-
rhæam. Hippoc. lib. de morbis, vbi tradit curationem
tabidorum, prohibet ne aluum molliamus: quia vbi
commotum est alui profluuium, natura non occupa-
tur in purgatione materiæ quæ est in pulmonibus:
quæ si retineatur, suffocabit ægrum.

SCHOLIA.

Εμάτε: hic, ut & Aphor. 8. lib. 6. sect. 2. Coa. multisque a-
liis in locis ab Hipp. usurpatur pro larga sanguinis re-
iectione è pulmanibus. Perpetuum autem non est, ut ex mul-
ta

ra sanguinis reiectione è pulmonibus. tabes sequatur, & pu-
 ris spuitio. Non enim, quibus iam à multis annis sanguis
 multus interdum rufi reijcitur, nec inde emaciantur. Sta-
 tim adhibitis auxiliis, quæ sanguinem retineant, venam a-
 stringant, febrem atque inflammationem prohibeant. Ergo
 in eiusmodi expuitionibus largis apertis vasis astringentia,
 ruptis glutinantia, exesivis sarcotica, & boni succi alimenta
 statim adhibenda sunt. Deplenda plenitudo, expurgandum
 vitium, sistenda fluxio, temperandus humor, omnia quidem
 prius quam vel febris vel inflammatio, vel denique ulcus
 purulentum existat, alioquin tabes suboritur. Scribit Gale-
 nus se vidisse illata in cavum thoracem vulnera tribus die-
 bus conglutinata, priusquam inflammatio oboriretur, lar-
 go sanguine effusa, & ut par est per rufim quoque reiecto.
 Cuidam in palæstra accepta graui plaga due hemina san-
 guinis statim reiecto rufi, qui adhibitis iustis auxilijs sceta
 protinus vena conualuit. A tabe fluxio de capite augetur:
 quod non solum pulmones ab ulcere imbecilliores facti sunt,
 indeque magis oportuni excipienda fluxioni è capite: sed &
 quod cerebrum vnde manat fluxio in pulmones eosdem ex-
 sulcerans congerendis excrementis magis obnoxium redda-
 tur, ob cachexiam in eo contractam à prauis humoribus te-
 trisque vaporibus assidue in cerebrum exhalantibus. A flu-
 xione capitis alui profluuium saepe suboritur in tabe, salu-
 tare quidem si initio morbi appareat, quod eius prauis hu-
 moris à capite in pulmones defluentis portio aliò diuertat-
 tur, & in ventrem illabatur, suoque morsu ventrem pertur-
 bet, vnde pulmones non tanta eius copia irritantur. Quod si
 alui profluuium vires, in quarum robore tota tabidorum spes
 sita est, ita prosternantur ut pus amplius expurgari ne-
 queat, in propinquo mors est, retentum enim sputum puru-
 lentum, strangulationem adferet.

HIPPOCR. APHOR.
APHOR. LXXV.

Οκοῖα καὶ ἐν τοῖσι καὶ πλεὺ κύνιν, τοῖσι καὶ πλεὺ κοιλίην ὑπο-
χώρησι, ἐν τοῖσι καὶ τὰς σάρκας καὶ ἢν τῇ ἄλλῃ τῆς φύσεως
ἐκβαίη τὸ σώμα ἢν ὁ ἴσθμ. ὀλίγη ἢν ἢν (ὅς γίνε) ἢν ὃ πικρὸ πικρ-
λη, ἢν πᾶν πολὺ θανάσιμον τὸ τοῖσιν.

Quia quæ per urinas & aluum subeunt, & quæ per
carnes abeunt, & si qua alia corpus à natura recedat
spectare oportet, nam si parum, parvus morbus est, si multum,
magnus, si valde multum iam tale fuerit perniciosum.

Oportet medium considerare quæ excernuntur
siue per vesicam siue per aluum, siue per sudores
& abscessus, siue quæ per carnes resoluuntur. Si non
multum discedant ab eo quod est sanorum, bono est.
Sin multum, malo. Reliqui Aphorismi sunt ad alteri-
ni, quare non oportuit in his explicandis oleum & o-
peram perdere.

SCHOLIA.

Cum excrementa corporis aut affectarum partium aut
peccantium humorum portio quadam sint, aut saltem
ex his desectæ reliquæ, quæ illorum sit constitutio certò re-
ferunt, atque in demonstratiuis signis primas tenent. Proin-
de horum qualitas, quantitas, excernendique modus, diligē-
ter à medico consideranda, ut inde de magnitudine, multi-
tudine, exitu, omni denique statu morborum certum mini-
mèque fallax medicus iudicium serat. Tria sunt autem hu-
iusmodi excrementa, vesicæ, alui & habitus corporis, nimi-
rum urina, feces, & sudores, quæ in agrotis quò sanorum ex-
crementis magis similia fuerint, eò meliora ac salubriora:
quò magis dissimilia, eò peiora sunt iudicanda.

Septimæ & vltimæ sectionis Aphorismo-
rum Hippocra. finis.

SPV.

S P V R I O R V M
APHORISMORVM HIPPO-
CRATIS LIBER VNVS, CEV
 si mauiis, Liber Octauus Apho-
 rismorum.

APHOR. I.

Οκέτα αὐτὰ πρὸς ὡμὰ διαχωρῆν ὅτι χολῆς υἰαχυρῆς ἕνεστι, ἢ πλείω πλείων, καὶ ἐλάσσων ἐλάσσων ἢ τῶνδε.

Qua cruda deorsum secedunt ab atra bile sunt, si plura, maior morbus est.

QUOD VDV S humoris dicitur, qui in iecore ac venis perfectam sanguinis elaborationem non est assuetus, mansitque in massa sanguinis velut semicoctus, qualis est pituitosus humor. Talis autem humor, plurimus in corporibus melancholicis morbis laborantibus gignitur, quod melancholicus humor sua frigiditate totum corpus, caloremque vitalem refrigeret: sua crassitie coctionem aliorum humorum impediat: naturalemque œconomiam sua perniciositate labefacit. Argumento est ipsa febris quartana, in cuius curatione frequens piperis, sinapis, Zingiberis, ceterorumque acrium ac paulo calidiorum aromatum usus à Galeno libr. 1. ad Glauconē prescribitur, ut inde melior fiat ciborum ac

humorum coctio, omnisque cruditatis vitetur occasio, videas enim ob cruditates multa symptomata ad morbos melancholicos consequi quales sunt hydrops, inflatio, cachexia, &c. Quod ergo cruda, crudaque deiectiones in morbis melancholicis secedant, melancholicus humor in causa. Quo ergo plura cruda deijciuntur, eo maior morbus: Quo pauciora, eo minor morbus expectandus, materia enim copia, morbi arguit magnitudinem. Sic enim inter melancholicos grauius egrotant, qui multum spuunt, quam qui parum.

APHOR. I I.

Οκόποι ὑπὲρ τὰ πεντάκοντα ἔτη, φρενιτικοὶ γίνονται ἢ πένυτι ὑγιάζοντες ἢ ἀποθνήσκοντες. καὶ οὐδέ τις ἀσθενία αἰσθάνεται ἀντικείμενη τῷ φέροντος, ἢ τῆς ηλικίας ἢ νοσήσεως.

Qvicunque supra quadraginta annos sunt phrenitici, non ita valde sani fiunt: minus enim periclitantur quorum natura & aetate morbus fuerit affinis.

SCHOLIA.

Phrenitis est inflammatio membranarum cerebri ad cerebri substantiam peruadens, febrem acutam & mentis perturbationem adferens. Hec, cum à sanguinis copia, aut à bile flaua, aut à bilioso humore vsto & in atrum verso fiat, minus periculosa est in temperamento & aetate sua causa simili, quam in dissimili, & aetate & temperamento. Si ergo inuadat eos, qui constante, media, & declinante aetate sunt constituti, oportet causam adfuisse vehementem huiusce inuasionis: ac proinde vehementem admodum ac magnum morbum factum. Tā vehemens autem morbus, non potest esse periculosus siue sanitiam symptomatum spectes, siue virium imbecillitatem.

becillitate, siue curandi difficultate: in his enim qui quadragimum etatis annum excesserunt, iam incipit calor naturalis, unde virium robur, labascere: cerebrum paulo frigidius ac siccius, infirmiusque reddi, mentis functiones defatigari. Quo fit, ut noxa qua cerebro functionibusque animalibus in ea etate inducitur, vix ac ne vix quidem deleri possit, sed commoriatur.

APHOR. III.

ΟΚΕΙΟΙΣΙΝ ΕΝ ΤΗΣΙΝ ΑΡΡΩΣΤΗΣΙΝ ΟΙ ΟΦΘΑΛΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΡΕΣΤΗΝ ΔΥΣΚΡΟΥΣΙΝ, ΔΥΣΑΙΩΝ. ΟΚΕΙΟΙΣΙΝ Δ' ΑΝΕΝ ΠΡΟΣΑΡΡΕΣΙΟΙΣ, ΚΑΚΟΙ.

Quibuscumque in morbis oculi illacrymatur ex voluntate, bonum. Quibus vero citra voluntatem, malum.

SCHOLIA.

Lacryma est humor distillans ex oculis, non in oculis genitus, sed à cerebro in oculos delabens, eosque humectans, ne nimio motu exiccati deteriores eusdant: ad quem humorem excipiendum ac continendū in singulis oculis quatuor efformatae sunt glandulae, in utroque scilicet angulo geminae, una infra, altera vero supra. Causa autem coniunctae ac continentes distillantis huiusce humoris ex oculis sunt dilatatio aut compressio vehemens harum glandularum, meatuum ac venarum ipsius oculi. Antecedentes vero plurima, nimius mæror, nimia letitia, fumus, acrium odor, vehementes animi perturbationes, &c. Dolor, tristitia, commiseratio, mæror: excitant lacrymas, refrigerando, atque astringendo meatus, ac glandulas oculorum, atque inde exprimendo humorem quem ille continent. Letitia, ex dilatatione ac laxitate meatuum ac glandularum humorē effundit, in naturis praesertim humidioribus ac rarioribus: nam quicumque arctioribus constant meatibus lacrymam

neutra de causa mittere consueverunt. Similiter fumus, alia & reliqua acris oculos mordentia, eum humorem eliciunt. Sed praeterea in animi affectionibus ac perturbationibus quidam motus spirituum fiunt, à quibus quoque humores commouentur & disfluunt, tanta aliquando copia ut iis excipiendis oculi non sufficiant, sed per nares etiam decurrant iis qui flent vehementius. Atque haec quidem lacryma dicitur, hoc est, spontanea dicitur, quasi nobis volentibus oborta, etiamsi vis & causa praeter naturam expresserit. Sic enim vocantur quae à causa externa manifesta que fiunt. Alia verò dicuntur *ἀναστα*, id est, inuita, ad aliarum differentiam, ut quae per morbos fiunt, idque tres ob causas ut docet Gal. 6. Epid. & 1. Progn. Prima est, ob morbos ipsorum oculorum, veluti per lippitudinem, aut palpebrarum aspreddinem aut alium affectum oculi. Secunda, ob fluxionem à capite decumbentem, multitudine vel qualitate humiditatum à natura excitaram. Tertia, ob imbecillitatem retractoris facultatis, quas omnes malas tum hic tum lib. 1. Progn. Hipp. pronunciauit, quanquam primis duabus causis oborta lacryma praeter voluntatem, non semper mala, quinetiam interdum non inutiles, nam circa statum morbi precedentibus signis coctionis perturbationem criticam adesse ostendunt, & haemorrhagiam potissimum denunciant. Saepè etiam per morborum initia ex vomitione violenta, aut Ophthalmia, vel antiqua destillatione lacryma effluunt citra graue periculum. Deteriores multò sunt vehementi phrenitide, ut in Dealcis uxore, sanie tenui ex inflammato cerebro in oculos redundante. Omnium exitiosissima sunt, in acutis quae affluunt nolentibus, resoluta & extincta retractoris facultate, insita ipsius oculi substantia, carunculis contabefactis quas oculorum angulis natura obduxit, quasi praesidia quadam arcendis lacrymis, resolutisq; musculis oculorum, haud secus atque resoluto sphinctere vrina & faeces nobis inuitis eueunt.

APHOR.

APHOR. I III.

Οκείον εν τῶν πυρετῶν τεταρτανοῖσιν εἶναι, ἄμα ἐν τῶν
 ῥινῶν ῥυθμῶν.

Quibus in febris quartanis sanguis ex naribus fluxe-
 rit, malum est.

SCHOLIA.

Febri quartana siue continua siue intermittens, ex me-
 lancholia putri gignitur. Hæc autem melancholia putris
 quadruplex est: ex cuius specie quadruplici, quatuor febris
 quartana differentia nascuntur. Vna, ex succo melancholico.
 Altera, ex bile flava in atram exustione conuersa. Tertia,
 ex succo melancholico adusto. Quarta ex pituita, aut san-
 guine perusto, quæ dum à forti causa exiccantur, vel exu-
 stione incinerantur in humorem melancholicum transeunt:
 id docet commutatio februm erraticarum & quotidiana-
 rum in quartanam. Sanguinis fluxus in nulla specie quarta-
 ne salutaris crisis esse potest, quin potius exitialis: nam si
 habeatur ratio materię quartanam committentis, melan-
 cholicus humor quia crassus, terrestris, grauis, contumax &
 piger est admodum ad motum, ubi euictus ac concoctus est à
 natura, deorsum non sursum viam affectat: multominus ante
 coctionem viam affectabit ad superiora. Si ergo nondum con-
 cocto, aut iam concocto humore in febre quartana fluxus
 sanguinis è naribus erumpat, siue parcus, siue liberalis, is
 non in bonis habendus, quod sanguis ille qui per nares ef-
 fluit, melancholicus non sit, sed tenuis ac calidus qui potius
 vi retentrice debili, quàm expultrice robusta sursum eue-
 hitur. Vnde virium iactura suboritur, & humor melanco-
 licus totus relinquitur, isque multò crudior ac crassior quàm
 antea, subtracto nimirum eo sanguine tenui & calido, qui eius

Nn

HIPPOCR. APHOR.

frigus, siccitatem, & crassitatem temperabat, & à quo solo co-
coqui poterat motus quoque ad superiora aduersatur peni-
tus motui, quem natura molitur in excernendis morbus me-
lancholicis, qui omnes ex Hipp. vel per aluum, vel per absces-
sus ad inferiores partes soluuntur, neque vllum leuamen fe-
bri quartana ab hoc fluore sanguinis per nares accedere po-
test, quin potius damnum non leue, quod inde totus corporis
habitus frigidior reddatur, alioquin satis frigidus ab humore
melancholico in eo dominante.

APHOR. V.

Ἰδρώτες ἐν τῆσι κείσιν μοισιν ἡμέρησι γενόμενοι σφοδροὶ καὶ τα-
χέες, ἐπικίνδυνοι: οἱ ὠδυμένοι δὲ τὰ μακρότερον, ὡπερ σαλαμί-
καὶ κρηνοὶ καὶ ψυχροὶ σφοδρὰ καὶ πολλοὶ, αἰάκην γὰρ τὸν τοῦτον ἰδρῶ-
τα παρέουδ' ἔχουσιν, καὶ πόνον ὑπερβολῆς, καὶ οὐθλίψιν πολυ-
ρογίαν.

Sudores in diebus iudicatoriis oborientes, vehementes &
veloces, periculosi sunt. Qui expelluntur ex fronte velut
gutta & aqua salientes: Et frigidi valde ac multi: necesse e-
nim est talem sudorem prodire cum violentia & doloris ex-
cessu ac expressione diuturna.

SCHOLIA.

Tres hic notantur sudorum differentia periculose, ve-
hementes, & veloces in diebus criticis erumpentes. Ex-
pulsus à fronte velut gutta & aqua salientes valde frigidi
& multi. De quibus etiam in prognosticis & Coacis fit men-
tio. Sudores vehementes & veloces ideo sunt periculosi, qui a
non solum indicant caloris præter naturam magnitudinem
& vehementiam: sed & virium imbecillitatem adserunt.

Qua

Quæ enim repente, vehementer, velociter, ac immodicè corpus nostrum euacuant, vires planè deiciunt: natura enim repentinas ac subitas mutationes tolerare non potest: Sic Hipp. Aph. 35. sect. 2. lib. 4. Coac. Sudores si quidem paulatim fiant, iuuant. Qui verò subito affatimque fiunt, nocent, licet multis in locis laudet excretionem vrina, quæ confertim & repente prodit, forsàn, quòd per vrinas crassa & viscida exeant: per sudores tenuia excrementa & cum illis multum spirituose substantia effluat. Quòd sit, vt in prognosticis sudores laudet Hip. qui aliquantulum remittunt morbum, licet perfectè non indicent, quippe leuationem adferunt, quanquam morbum non tollant. Quoties enim crisis cum vehementè certamine incidit, sudor multus aut necat aut liberat: cum mediocri verò pugna accedens, materia videlicet non vehementer irritante naturam, neque facultate vniuersa vacuationi sufficiente, concoctam paulatim materiam, paulatim & per vices excernit. Additur, in diebus criticis, quia dies criticus non impedit, quin sudor, qui affatim repenteq; factus vires prosternit, sit malus ac periculosus: non enim dies criticus bonam facit crisin, sed vi quadam occulta, quæ crisis bona est meliorem facit ac velut cohonestat. Sunt quoque periculosi sudores, qui expelluntur à fronte velut gutta & aqua salientes, quia indicant copiosam materiam in capite contineri, à qua facultas animalis opprimitur: aut in acutis morbis indicant facultatis animalis imbecillitatem, quæ partes superiores per halitum digeri ac dissipari patitur. Periculosi quoque sudores frigidi ac multi: frigidi, quæ resolutionem caloris natui eiusque extinctionem, vel copia pituita & materia frigida oppressam naturam indicant: multi verò, quia multitudinem materia, cui ferenda subsistere non potest natura, sed ei tandem succumbet.

N ñ ij

APHOR. VI.

Επι ἄνοιᾳ νοσήματα κοιλίης καὶ φόρου, καὶ κίρ.
EX morbo diuturno alui defluxus, malum.

S C H O L I A.

Alui profluuium, siue morbum aliquem cōmittat diu-
 turnum, siue si perueniat morbo diuturno, malum est:
 significat enim labefactatam admodum œconomiam natu-
 ralem, totiusque corporis extenuationem ac languorem: quod
 nihil de alimento retineat, in sui que alimoniam conuertat,
 sed totum sinat per aluum elabi. Cùm enim in morbis diu-
 turnis vires sint omni arte sustinenda, quò diutius subsistant
 morbi que longitudinem facilius ferant, eas iam morbi diu-
 turnitate fractas alui profluuium penitus labefactat. Diu-
 turni autem morbi duplices sunt. Alij, ex sua natura, qualis
 est febris quartana, Paralyis omnesque morbi frigidi ac me-
 lancholici, aut frigidas partes obsidentes, hos Hippo. libro de
 morbis μακρὸς appellat: Alij longi casu & ex euentu, quales
 sunt illi morbi, qui breues quidem ex se & ex natura tum
 cause tum partis quam obsident, esse consueuerunt: errore ta-
 men vel in victus lege, vel ab assidentibus, aut medico com-
 misso, vel à superuenientibus symptomatis diuturni, euadūt:
 Hos ἄνοιᾳ vocare consuevit Hipp. κατὰ φύσιν non leuem alui
 fluxum, sed vehementem ac concitatum significat, quoties
 impetu maximo, & sine quiete natura emitit excrementa
 seu per aluum, seu per alia loca. Quidam per κατὰ φύσιν con-
 cidentiam ac degradationem intelligunt: Sicque hunc Apho.
 interpretantur. Ex diuturno morbo, ventris inferioris, par-
 tiumque ad ventrem inferiorem attinentium depressio ac
 concitatio.

Concidentia, malum. quia denotatur calor imbecillus in his partibus à quo nec proba coctio, neque sanguificatio fieri potest, unde vix unquam agri conualescere poterunt.

APHOR. VII.

ΕΝ Τῷ ΛΗΘΑΡΓῳ Τρέμος, κακόν.

IN lethargo tremor, malum.

S C H O L I A.

Quid esset lethargus supra dictum est. Scribit Galenus nullum motum præter naturam in lethargo fieri neque convulsivum, neque palpitantem, neque tremulum nisi per accidens: Proinde si tremor incidat, is erit ab oppresseione & materia decubitu in nervos: aut, ab infirmitate ex antea acta resolutione per validam agrotationem aut à causa externa, ut fame, lassitudine, vigiliis, curis. Is autem tremor maximè manus afficit in lethargo, quia (inquit Aurelianus) cum proiectis manibus supini iaceant lethargici, motus, saltus, tremor, convulsio ea parte magis se produnt, vide Aphor. 26. sect. 1. lib. 4. Coac.

APHOR. VIII.

Ὅσα φάρμακα ἐὰν ἴδῃ, σίδηρος ἴδῃ, ὅσα σίδηρος ἐὰν ἴδῃ, πῦρ ἴδῃ, ὅσα ἢ πῦρ ἐὰν ἴδῃ, ταῦτα καὶ νομίσει ἀίματα.

Quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat: quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat: quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet.

Nn iij

SCHOLIA.

Tria sunt medici instrumenta (ait Hippocrat. lib. de ornatu medici) victus ratio, medicamentum & manus operatio. Victus ratio omnibus morbis curandis est communis ac necessaria: Reliqua duo non semper: nam multi morbi solius naturæ opera & diæta curantur. Quos autem natura & diæta curare omnino morbos non potest, tum medicamentis aut chirurgia aut utroque auxiliij genere opus est: medicamentis quidem variis pro specie ac magnitudine affectus: chirurgia, si quando nihil medicamentis proficiatur. Chirurgica autem operatio, (que triplex est, coniunctio, diuisio, extractio) variis instrumentis obitur, pro varia egrotantis, partis affectu & morbi natura. Potissima hæc instrumenta ex ferro, aut ære, aut chalybe, aut argento, aut plumbo, aut auro sunt, præsertim verò ex ferro, quòd magis quàm cætera metalla que facillè liquefcunt, ignescat: atque ob id celerius & potentius urat. Hic ferri nomine intelligenda sunt ea instrumenta quorum opera, quod corruptum est in corpore separatur, ac aufertur, qualia sunt, aqua hydropicorum, pus in empyemate, lapis in vesica, struma, nebula in oculo, hernia, carcinoma, lupia, pars aliqua que reliquo corpori coniungi nec uniri potest, aut que in necrosin incidit, aut que superflua est. Quod si alia remedia vel intemperiem emendare, vel excrementitias, & malignas humiditates vacuare & consumere non potuerunt, aut non solùm auferre quod corruptum est, aut superfluum, sed & vicinas circumiacentes partes emendare, temperare, & à sanguinis fluxu, aliove incommodo tueri oporteat, ad ignem confugiendum est, non temerè tamen, sed ubi extrema urget necessitas, & ea: ex a nihil profunt: Ignis enim actio præterquam quòd regi

regi ac coerceri facile non potest, inimicus quoque plurimum est nervis, ut ait Hippocrat. lib. de articu. Ob id Galenus comment. in Aphorif. 5. sectio. 6. libr. 6. Epidem. vitionem non nisi in magnis affectibus ob multam cachiomiam, ut in malignis ulceribus usurpandam suadet. Hic ergo ignis nomine, omne vitionis genus intelligendum. Ignis ipse, aut quod ignem vel igneam qualitatem actu habet, ut ignitum ferramentum, lignum, fungus, radix, sulphur, ignita aqua, oleum, butyrum, feruentia vel potestate, ut causticum medicamentum, quale est cauterium potentiale vulgò nominatum, oleum causticum quale est vitrioli, aqua caustica, aqua separationis nominata, capitellum & cetera pyrotica, de quibus vide nostri Gormeleni opus chirurgicum.

APHOR. IX.

Γλώσσα μαλακή καὶ αἷμα πῶδες, εἰ τί ἦν τοιούτων σημείων ἔπειτα μὴ σπῶδρα κακόν. διλοὶ γὰρ νοῦτον σμικρότερον.

Lingua nigra atque cruenta, cum quid horum signorum habest, malum validum non est: morbum enim imbecillio-riorem significat.

S C H O L I A.

Non solum in acutis, sed & diuturnis morbis ex lingua praesagium peti potest: lingua enim (inquit Hipp. 6. Epidem. vincti materia aut coniuncta concolor est: hinc de hu-

N n iij

HIPPOCR. APHOR.

moribus indicium facimus, quod ea humorum serum indicet: viridus enim, à bile: rubra, à sanguine: nigra, ab atra bile: alba, à pituita: valde arida, à fuliginosa exustione, colorem accipit: eò quidem promptius quod flaccida sit & mollis cum vasorum amplitudine, quibus instar lanae aut spongiae serosos humores cõhibet & ex aliis partibus in se excipit: indicio est quod facillimè intingitur potu, cibo & medicamēto. Lingua autem valde nigra omnium pessimi est iudicij, quod ea indicet incendium à bile rubra in interno corpore conceptum qualis cernitur in vrente febre, qua veluti ignis sanguinem exurens sumo magis quàm vapori similem reddit euaporationem. Rubra lingua minus periculosa est nigra, quod ea à sero sanguinis fiat, serum autem sanguinis minus acre est, quàm serum atrae bilis. Si ergo lingua in febribus nigra quidem & rubra sit: sed non multum, febrē mitē minimeque periculosam arguit.

APHOR. X.

Ὁ πρὸς δεξιὸς ἰσχυρὸς ἢ καταμωδὸς, θανάσιμος.
Testis dexter frigidus conuulsusque, lethale est.

SCHOLIA.

EX testibus, qui melioris ac salubrioris vita sunt opif-
 es, licet partes non planè principes, in morbis salutis
 aut mortis presagium desumitur. Hi enim quia maxi-
 mum habent consensum cum partibus principibus, ce-
 rebro quidem per nervos & per substantiæ similitudi-
 nem: corde, per arterias insignes: hepate, per venas,
 quadantenus etiam cum thorace, his partibus malè affectis
 condoleſcunt ac facile compatiuntur testes. Testis ergo
 dexter,

dexter, qui sinistro calidior est, ob eam quam cum hepate vicinitatem habet, si frigidus fuerit: quod ad ipsum à corde neque calor vitalis cum multo spiritu ac statu per insignes arterias perueniunt: neque sanguis per venas etiam insignes ab hepate transmittatur, lethale. Indicium enim est facultatis vitalis emorientis, que cum amplius ad extremas partes extendi non possit, perturbata se ad suum principium recipit. Hepar quoque quicquid sanguinis testibus alisque partibus inest ad se reuocat: Testis item dexter reuulsus ac contractus, lethale. Testes enim cum ob vitalem spiritum & statum plurimum, quem per arterias à corde, & sanguinem quem ab hepate excipiunt, turgere soleant, si contrahantur: vel propter vehementissimos dolores alicuius partis principis: vel, ob facultatis vitalis ad suum principium recursum: vel, ob Conuulsionem contrahuntur. Propter dolores quidem, quia dum spiritus subsidij causa versus partem dolentem, ut Cerebrum, thoracem, vel aliam partem nobilem in seipsos contrahuntur, secum etiam partes illas rapiunt unde retrahuntur. In dolore enim omnia contrahuntur, eoque magis quod atrocior dolor est. Propter facultatis vitalis recursum ad cor, quia dum illa emoritur, non potest ad extremas corporis partes amplius extendi, ob id perturbata quicquid superest caloris ac spirituum ad suum principium recipit hoc intro recurrente, simul quoque ipsa partes comitantur & una in suam originem recurrunt: aut sanè non recurrit calor ac spiritus ad suum principium, sed quia ab influente cordis calore iam emoriente non amplius illustratur ac fouetur, marcescit & ad extinctionem properat, unde flaccescunt partes extremae. Propter conuulsionem in morbis capitis, in quibus nerui ad suam originem retrahuntur. Sic enim dolente capite, inquit Hippocr. Aphorism. 15. libr. 5. section. prima Coacis testes ac pudendum contrahi solent: In audentibus etiam

HIPPOCR. APHOR.

febris cum musculi Cremasteres à quibus testes appen-
sunt, & alij qui praesunt motui pudendi atque excretioni
seminis praesiccitate immodica exarescunt. Quocunque igitur
modo contrahantur testes, siue ob dolorem, siue ob con-
uulsionem, siue ob emorientem facultatem vitalem, lethale
est. Manifestior autem & facilius est contractio in his ob-
rugas, quibus à natura donantur ad dilatationem & tensio-
nem. Addunt quidam in morbis infra septum transversum
lethale esse, si loculi testium flaccescant & elanguescant.
Ex eo enim significari facultates naturales concidisse, om-
nesque vitales spiritus qui vitam faciunt esse collapsos. In
convalescentibus corrugatos esse debere, pudendumque rigi-
dulum, quasi reuiuiscat, & ad obeundas functiones denuò ac-
cingatur.

APHOR. XI.

Οἰόντες μέλανοι καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν ψύ-
χοι, σίωσι, σαρμῶροι δὲ καὶ δειμῶροι, πλησίον ὁ θάνατος.

Vngues nigri, & digiti manuum ac pedum frigi-
di, contracti vel demissi, mortem proximam denun-
tiant.

SCHOLIA.

Facultas vitalis emoriens quum amplius ad extremas
partes extendi non potest, perturbata se ad suum prin-
cipium recipit. Partes quoque principes inopes caloris, spi-
ritus, & sanguinis, quidquid antea impertiebant reliquis,
ad se reuocant. Hæ verò necessariò una cum calore & san-
guine intro se referunt, & mediis corporis partibus quasi o-
pem requirentibus adiunguntur. Quò fit ut in magno vitalis
facul-

facultatis lapsu, ab extremis partibus, primum totius corporis incipiat interitus, tanquam à partibus longissime à principio vite distantibus. Partesque extreme calore vitali destituta nigrescant aut liuescant ob narium caloris intro reuocationem eiusdemque extinctionem in suo fonte: Et conuulsantur ac contrahantur sursum, conuulsione ab inanitione spirituum & caloris vitalis: quia facultas vitalis sese intro recipiens, una secum partes corporis retrahit primum quidem partibus principibus vicinas, deinde medias, tandem extremas, qua ad medias se adiungunt, ut mox dictum est. Ista autem partium extremarum frigiditas ac contractio imprimis inuadit ungues, deinde labia, genas, & pedes: ungues quidem ob naturalem ipsarum constructionem venis multis atque arteriis ad ipsos terminatis. Cum itaque ungues principalium membrorum propagines excipiant, cum liuescant aut nigrescant, magnam vim habebunt ad significandam inconstantiam facultatum ipsorum: licet unguium caloris permutatio nullam vim habeat in genere cause ad salutem aut mortem. Proinde unguium frigus aut contractio certissimum est exitus signum.

APHOR. XII.

TA' χείλη βλεφαρα, διαλυθῆ, ἀεσπράμφοα, θανατωδῆ.
dic.

Labra liuida, resoluta, inuersa, & frigida si sint, lethale.

SCHOLIA.

Labra liuida, ob extinctionem caloris: & frigida, ob eandem causam, lethale est in morbis acutis, non quidem simpliciter

HIPPOCR. APHOR.

lethale, sed planè lethale. Sic enim lib. 2. Coac. ἡ ζωὴ ὀβή-
 ρητος scribitur in propinquo mors est: Indicium enim est emo-
 rienti facultatis naturalis quæ viuidum colorem in labris
 parit, & facultatis vitæ quæ calorem illis impertitur. Re-
 soluta verò labra aut peruersa, non aequè lethale etiam in
 morbis acutis: quòd labra resolui ac perueri possint valida
 existente virtute in vomitione, in vermium affectu citra
 illum mortis periculum, motu nimirum materia sursum,
 consentiente stomacho & ventriculo quæ tunicam habent
 continuam ad utrumque labrum, potissimum inferius, pro-
 tensam: verum in summa virium imbecillitate cum febre as-
 sidua, in inflammationibus Cerebri & neruorum, in siccitate
 aut refrigeratione nimia eiusdem Cerebri & neruorum,
 planè perniciose sunt labrorum peruersiones, aut resolutiones,
 maxime verò si ad eas accedat auditus, visus, loquendi-
 que impotentia, indicium enim est emarcescere animalem
 facultatem quæ sensum facit, spiritumque euanescere, qui ad
 sensum partibus influit: ac proinde summam subesse inani-
 tionem, quæ planè lethalis est, ut in Charione tertio Epid. Ven-
 trum autem peruertatur labrum à contentis in ventriculo
 acris humoribus, an à vermibus, an ab affecto Cerebro, his
 signis distinguendum. Primo modo tenue sputum coniunctum
 est, quo os in vomituris assidue plenum est: Secundo modo,
 ἡ ἀπορροή id est morsus ventriculi urget: Tertio, grauissi-
 ma alia symptomata ad sunt.

APHOR. XIII.

Τὰ ὠτὰ ψυχρὰ, διαφανέα, συσπυρρωδία, θανάτῳ
 εἰσι.

Aures frigide, pellucide, contractæ, lethales sunt.

Aures

AVres cartilagineæ, quia paucò sanguine prædi-
tæ sunt, frigidæ sunt suo temperamento: vt mi-
rum videri possit, quod Arist. aures calidissimas scri-
pserit hoc vno argumento, quòd rubro colore efflo-
rescant. Vbi ergo vi morbi calor natiuus paulatim ex-
tinguitur, partes quæ sunt frigidæ in corpore refrige-
scunt, eorum calore qui paucus est ad fontem & princi-
pium. Vnde deducitur, quasi ad arcem confugiente.
Eadem aures orbatæ spiritu, contrahuntur, hic enim
calorem sequitur & calore dissoluto spiritus quoque
dissolvitur. Ab utroque enim partes omnes corporis
vegetiores & viuaciores existunt. Contrahuntur autem
primum frigore: vt enim calor elaxat & explicat, ita
frigus cogit atque contrahit: deinde paucò humore
exhausto ardore febris & colliuatione, id quod &
molliori auriculæ ea ratione accidit, vt vult Cassius.
Reuulsis quoque neruis ad suum principium idem ac-
cidit. Pellucidæ autem aures sunt, colliuata earum
carne ab incendio febrili: tum enim spiramentis factis
laxioribus, facillè per eas permeat spiritus, tum qui ab
oculis vibratur, tum qui aër appellatur. Corpus ete-
nim transparens ac pellucidum ita comparatum esse
oportet, vt liberis viis & spiraculis lumen facillè con-
cipiat, facillè transmittat, & spiritum emissum ex ocu-
lis facillè concipiat. Hinc admodum emaciatis & col-
liquatos veteri prouerbio dicimus laterna magis pel-
lucidos.

A P H O R. X I I I I.

Pισοξεία, πρῶτοι ζυμπεπυκώτες, τὸ δέρμα σκληρόν, ἐν ἄσθ-
μα ἀχρόν, ἢ μάλα θανάσιμον.

A Cutis nares, collapsa tempora, cutis arida, color pallidus aut niger, lethale.

SCHOLIA.

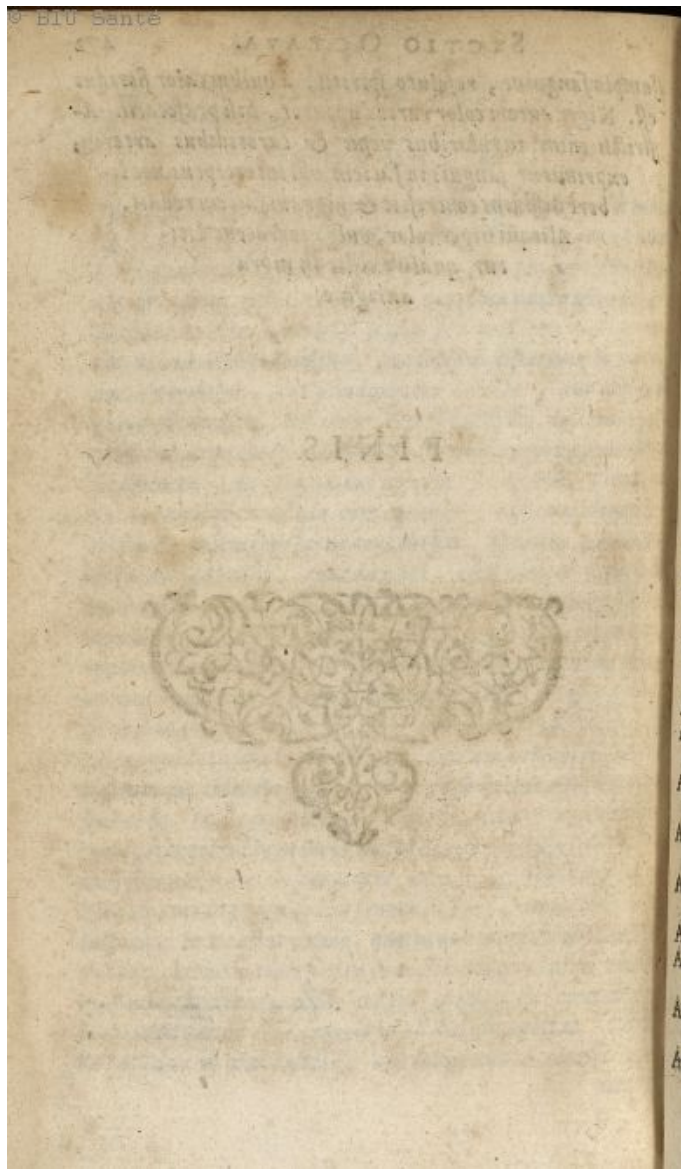
Narium pinna tenuibus musculis teguntur qui à malis oblique descendunt. Is paucus est sanguis, pauca humiditas quae facile in halitum dissipatur, ex quo concidunt puma & tenuis gracilisque nasus extrema parte ostenditur. Lethale quoque signum est si quis per morbum vellicet nares, nisi id à consuetudine, aut salsa distillatione in nares, aut à vermibus, aut pilo longiore accidat, aut nisi sanguinis profluuium immineat. Hec si excludas, delirium portenditur, & malo est. Sapius quoque emungere nares citra occasionem, ut plurimum signum est insanie. Tempora paruo tenuique musculo conteguntur, hic in malignis febribus & ardentibus facile contabescit. Spiritus autem inde facilius exhalat, quia ea pars, cum multas venas habeat & arterias, rarior est. Ex iis ergo tempora facile concidunt. Quo signo edito grauius malum portenditur, quia vicina illa sunt Cerebro, cui venis & arterijs ac multo magis neruis magna societate copulantur. Cutis arida, fit cum materia tenuis acrisque medio corpore feruens, & calor igneus eodem loco conclusus, succum utilem absumit, instumque calorem vnà corrumpit: à quibus eger omnino scaber fit. Id interdum longitudine febrium & abscessus interni cōiungit, nō tam certo aut presenti periculo, neque tamen sine metu aut desperatione. Eam scabritiem damnauit Hippocrates in progn. sed in fronte in Epid. annotauit toto corpore, in Dealcis vxore, quae acuta febre & phrenitide 21. obiit. Item in adolescente in melibœa, quod alibi *Ἰπποκράτειος ἀπὸ τῆς περὶ τῆς ἀρῆς* cutem aridam & circumtensam, valde siccam: hic *σκληρὸν* id est duram appellat. Color fit pallidus in moribundis, aut longo morbo confectis absumpta

sumpto sanguine, resoluta spiritu, à quibus calor floridus est. Niger autem color rarius apparet, nisi praefocatis. Astrictis enim iugularibus venis & carotidibus arteriis, exprimitur sanguis in faciem, ubi interceptus, nec libere diffuens concrescit & nigram faciem reddit.

Alioqui niger color, vulgo terraceus dicitur, qualis existit in nigra aurigine.

FINIS.

INDEX EORVM QVÆ
CONTINENTVR IN
HOC GENERE.

*Prior numerus folium, alter paginam
significat.*

A

A bdominis cras- situdo com- mendatur in morbis 9.a.b	Acuter terminus duplex 431.a
Abortus futuri quænam iudicia 303.a	Acutorum morborum simpli- citer terminus est 14. dies 431.b
Abortus causæ 132.b.133.a	in Acutis morbis raro purgan- dum, cur 45
Abortus a mis- sione sanguinis 281.a	in morborum Acutorum prin- cipis cur nil mouendum 87.a.b
Aeris status frigidus abortum facit 132.b	in Acutis duo tempora purga- tionis 175.b
Acertabula lentoris plena fa- ciunt abortum 194.a.b	Adolescentes melius se habent initio æstatis 141.a.b
Acerus morbus quis 10.b	Aeris siccitas tribus ex causis pendet aeris ardorem frigi- goris pluuiarum inopia 122.b
Acuti morbi duplices 78.a	Aesculapij imago in templo depicta qualis 11.b
Acuti morbi in quot dies iu- dicentur 77.a.78.a.b	Æstatis nometi multiplex est 169.a.b
Acuti morbi iudicantur per excretionem 199.b	
Acutorum morborum simpli-	

Ætas quomodo à Medicis sumitur 35.b.& quo tempo- re incipiat 396.a	magis aut minus lethales 443.a.b.444.b.
Æstate cur cibi difficilime fe- runtur 35.b.	Angina quid: quæ magis aut minus periculosa 258.b 259.a.b
Ætas declinans 160.a.b	Angina latens 196.a.b
Æthiopes cur à febre conti- nua licet cognata suæ natu- ræ moriantur 92.b	Angina duplex, vna æstiva al- tera hyberna 138.a.147.b
Agaricus turbatur humorum initio morbi 47.a	Angina conuersa in petipneu- moniam 259.a.b
Alimentorum duplex familia- ritas cum nostris corpori- bus 96.b	Anxietudo quid: eius causa 452.a.b.453.a.b
Alphos quid: eius species 144.a	Aphorismus quid, vnde di- ctus, quæ eius proprietates 2.a
Aluum multos dies fluere bo- num 341.b	Apoplexia quid 455.a.b
Alui fluxus in morbo diutur- no 466.b	Apoplexia symptoma infigne sub- sequens ad cerebrum vul- neratum aut conuassatum 454.a.b.455.a.b
Aluus dura vnde 72.b.73. a.b	Aphthæ 151.a.b
Alui cur fiunt duræ tempore frigido 111.b	Ἀπὸ πνεύματος quid 390.a
Aluos duras habent qui femo- ralia non gestant 221.b	Ἀπὸ πνεύματος in osse quid significet apud Hip. 461.a
Aluus mollis vnde 77.b.72. a.b	Ἀπὸ πνεύματος quid significet apud Hipp. 216.a.b
Amphidexios quis dicatur 436.a. à quibus causis ibid.	Ἀπὸ πνεύματος quid significet apud Hipp. 216.a
Amygdalagala 14.a. vnde sunt eius vires 14.b	Apoplexiæ nomen non tan- tum ad apoplexiam propriè dictam, sed ad paralytim & resolutionem alicuius partis extenditur 43.a
cur mouendum in statu & de- clinatione morborum Acu- torum 87.a.b	Apoplexia, quid: eius cau- sæ: duplex vehemens & debilis 102.a.b.101.a.102. a.13.
Angina quid: eius species e- iusque causæ 367.a.b	Apoplexia quid: eius causæ 391.a.b
Angina: eius species 145.a	
Angina quid: quarum partiū affectus: eius species: quæ	

Apo-

Apoplexia vnde fit	150.b.	cratem	335.a
163.a		Aquilo, quis ventus:	121.a.b
Apoplexia morbus senilis	391	Aquilonia constitutio, quid	
a.b		efficiat & quos morbos pa-	
Apoplexia à nimio vini potu		riat 119.a. 120.a. b. 121.a.b;	
253.a.b		122.a. 139.b. 140.b	
Apoplexiam debilem febris		Ars quid	3.a
soluit	102.b	Arteriarum vulnera	347.b
Apoplexiam debilem hæmör-		Arthritici dolores mouentur	
rhoides soluunt	102.b	vere & Autumnø	389.
Appetentia vnde excitatur &		a.b	
qua in parte	182.a.b	Asperæ arteriæ vulnera	
Appetentia decocta vnde		348.a	
206.a		Asthmata in pueris	154.b
Apoplexiæ quid apud Hip. 253. a.b.		Atrophia vt differat à cache-	
385.a.b. 206.a		xia & tabe	41.b
calor impedit Appetentiam		Auditus graues, vnde	163.b
72.b.		Aures frigidæ	470.b
Aqua quænam optima censen-		Aures pellucidæ	470.b
da	275.a.b	Aures contractæ	471
Aquarum differentia	75	Aurium humiditates	152.a.b
275.a.b		Austrica constitutio quos mor-	
Aquæ putcales	275.b	bos pariat	119. 120.a.b.
Aquæ pluiiæ	275.b	121.a.b. 122. a. b. 139. b. 140.	
Aquæ cisternarum	275.b	a.b	
276.a		Auster, quis ventus: auster	
Aquæ glaciales aut niuosa		duplex	119.b. 120.a
strumas excitant si quis illis		Austri, alij maritimi, alij sep-	
vtatur	273.b	teatrones, alij occiden-	
Aqua Sequanæ, qualis	273.b	tales	120.a.b
Aqua Sequanæ quia mollis &		Austri replent cerebrum cur,	
limosa aluum laxat	273.b.	120.b	
& quos affectus pariat.		Austri visum obscurant	120.
Aquæ Sequanæ vltus	273.b	b	
Aquæ qua vi temperat vinum		Autumnus inæqualis cur: vn-	
452.b. 453.a.b		de Autumnai inæqualitas	
Aqua mixta vino quid efficiat		128.a	
in vino	453.a.b	Autumnus, frigidus est & sic-	
Aquæ nomine tres humores		cus	126.B
contineantur apud Hippo-		Autumni initium apud Med-	

ces	35.a	quoruplex	163.a
Autumno cur cibi difficillimè feruntur	31.b	Cachexia vt differat à tabe & à trophia	412.b
Autumnus tabidis malus	128. b	Cachexia phlegmatica quid	460.a
Aurumnus, morbosissimus	126.b.127.a.b	Calculi signa certissima quæ sunt	242.a.b
B.		Calculus cur gignitur in pue- ris : Cur item in senibus	154.b.155.a.163.a
B Albuties quid: & eius cau- sa, ac differentia	363 a.b	Calculus an in vesica aut e- tiam in renibus gigni possit	242.b.
Balneum calidum effoeminat.	264.a	Calculus non in sola vesica aut renibus gignitur, sed in aliis etiam partibus	242.b
Balneum calidum nervos de- bilitat	264.a	Calculus in adultis fit potius in renibus: in pueris verò, in vesica	243.a
Balneum calidum mentem stupefacit	264.a.b	Cur calculo laborantium vri- nae tenues & albae sunt	243. b
Balneum calidum hæmorrhia- gias concitat	264.a.b	Calidum innatum quid	27.b. 28.a.b
Balneum totius corporis, qui- bus corporis affectibus con- ferat	435.b	Calor quoscunq; affectus fri- gidos sanat	370.b.371.b
Biliofi qui dicuntur	172.b	Calor quicumque siue natura- lis siue præter naturam, sol- uit morbos	83.a
Bilis atra quæ: vnde gignatur	188.a	Calor cur multus hyeme	36.a
Bilis omnium februm mate- ria	434.b.335.a	Calidi commoda.	268.a.b. 269.a.b.270.a.b
Bubon quid significet	229.a	Caluites quid, & eius causæ, ac differentia	365.a
febris ex Bubone siue præce- dat febris siue sequatur, siue comitetur bubonem	220.a.b	Caluis varices non innascun- tur.	365.a
<i>Burruac</i> quid	74.b.75.a.b	Cancer quid: eius species eiusque causæ	368.a.b 369.a.b
Bulle vnde fiunt	427.a.b. quid significent		
	428.a.b		
C.			
C Achexia quid	412.b. &		Canis

I N D E X.

Canisfydus	170.b.171.b	Catharticum non nisi post se-	
Canicula, quid	170.b.171.b	uum fumeadum	182.b
Caniculares dies, qui & quot	170.b.171.a	ante Catharticum ieiunadum	182.a
diebus Canicularibus purgas		somnus debet præcedere non	
medicamentum non institu-		subsequi Catharticum	183.
endum	171.a.b	a. quando etiam subsequi	182.a
Canicula vigente cur canes in		<i>Καταρξάριον</i> quid	15.b
rabiem agantur	171.a.b	Cephalalgia	150.a.b
Capitis lotio confert febribus		Cerebrum siccum expeditissi-	
non putridis aut biliosis, sed		imum ad suas functiones	120.b
diarhis, heclicis & cõrinenti-	435.a	Cerebri vulnera	383.a.b.384.a
bis		Cerebri vulnerati symptoma-	
Capitis lotio quibus affecti-		ta	383.a.b.384.a.454.a.b.455
bis corporis, & quomodo		a.b	
conferat	435.a	vulnerata Cerebri duo sym-	
Caput tribus in locis vulnera-		ptomata lethalia stupor &	
ri potest	418.a.b	desipientia	409.b.410.a.b
dolores Capitis vt soluuntur		Cerebrum Concussum quid	
in doloribus Capitis quæ ve-	334.b.335.a.b		454.b.455.a
na secanda	321.a.b	Cerebri conuassati sympto-	
Capitis vulnera	243.b.245.b	mata	383.a.b.384.a
<i>Καταρξάριον</i> seu cordis morsus,		Cerebri conuassati duo sym-	
quid & vnde	228.b	ptomata	409.b.410.a.b
Caro quid	456.a	Cerebrum sphaclatum quid:	
Carnotiqui	173.a	& vnde	444.446.a.b
in assis Carnibus, cur caro ossi		Cholera quid, eius causæ	160.
propinquior melior & tene-		b.161.a	
rior reliqua	376.a	Clangor	99.b
Caro liuida in vulneribus aut		Clangosa vox	99.b
vlceribus quid significet		Cibus sano exhibitus virium	
	398.a.397.b	robur: agrotto morbum au-	
Cartilago secta vniri nequit		get	456.b
	349.a.b	Cibum carpere quid	58.b
<i>Καταμηνία</i> cur menses dicuntur		Cibus paulo deterior sed iua-	
	286.a	uior, est præferendus melio-	
<i>Καταπόνη</i> vlcera quæ dicuntur		ri sed ingrato	96.b
	373.b	Cibifastidium in morbo diu-	
Ca tarrhus quid	99.b		

I N D E X.

Infans	401.a.b	Conuulsiones in febribus,	
Cibum non capere quid si-		malæ, cur	229.a. b
gnificet	206.a	Conuulsio febrisuperueniens,	
quæ sine articulo omnem ca-		mala	83.a
uitatem significat; cum arti-		Conuulsio febrisuperueniēs,	
culo ventriculum & partes		quando mala, & periculosa:	
ventriculo vicinas	228.a	& quando non periculosa	83.a
Colli peruersio ex œsophagi		Conuulsio in ardenti febre	
inflammatione aut siccitate		407.b	
197.a.b		febris Conuulsionem soluit;	
Concepti in utero fœtus iudi-		qualis & quomodo	183.a
cio	311	in Conuulsione, non penitus	
Conceptionis experimentum		exhauriuntur venæ, sed de-	
290.a. 291.a		stituuntur sua æquali hu-	
Concoctionum genera diu		morum proportione	250.a
42.a		in hypercatharsi quomodo ex-	
Concoctio triplex	466.b	citatur cõuulsio	252.b. 253.a
Conuulsio quid	249. b. 122.	Conuulsio à vulnere	250.a.
a. b		151.a	
eius species, ibidem		Conuulsio à sanguinis profu-	
Conuulsio quid, quotuplex,		uiq	404.a. b
eius causæ	82.a. b	Conuulsio à sanguinis fluxu	
Conuulsio duplex, vna quæ		251. b. 255. a. b	
fit altera facta	249. b	Consuetudo est natura acqui-	
Cõuulsio nulla à siccitate aut		sistitia	109. a. b. 110. a. b
frigiditate	40. b	Consuetudo quando retinen-	
Conuulsio an in repletione		da & quando immutanda.	
vel inanitione fiat	369.	110. b	
a. b		Consuetudo vnus formæ pe-	
Conuulsio vt conueniat aut		riculosa	110. b
differat à singultu	369. b.	Cordis vulnera	343. b
370. a		346. b	
Conuulsio & letanus, diffe-		201072 quæ	44. b
runt inter se multis modis		Coryza quid	99. b
408. a. b. 409. a. b		Coryzæ duæ: vna humida, al-	
Conuulsio à nimio vini potu		tera sicca	136. a
253. a. b		an Corpora humida, an verò	
Conuulsio ab elleboro quot		sicca sint magis morbis op-	
modis excitatur	249. a	portuna	327. b
250. a		Corpora	

I N D E X.

- Corpora prauo succo vtertia
facile à medicamentis exsol-
uuntur 94.b.95.a.b
- Corpus non proficere etiam
in bona appetentia 88.b
- Corpora sana exsoluuntur fa-
cile à medicamentis 94.b.
95.a.b.96.a
- Cos Hippocratis patria, cali-
dissima 169.b.175.b
- Conualescentes quomodo re-
staurandi 57.a.b.62.a.b
- Coxendix quid: eius composi-
tio 393.a.b.394.a.b
- Cranij fracturæ quinque spe-
cies 418.a
- Crapula quando modo tar-
dius, modo celerius fit & sol-
uitur 254.a.b
- Crisis quid & quotuplex 63.a
37.a.38.b. duplex 39.a. bona
39.a
- Crisis fit duplex in febribus
65.b.66.a
- Crisis diebus imparibus non
paribus debet fieri, si modò
illa fida sit futura 225.a
- Crudus humor quis 463.a
- Cruditatum genera duo 42.a
- Cucurbitula admota sub mē-
stris sistit menstrua 300.a
- D.
- D**ecubitus materiæ à parte
nobili ad ignobilem est
laudabilis 356.a
- Deiectiones synceræ in mor-
bo diurno 401.a.b.401.b
- Deiectiones variz laudabiles
quando 187.b.188.a
- Deiectiones atrabiliariz 188.
a.b.189.a.b
- Deliquium animi accidit à re-
tris vaporibus, exalentibus
à prauis humoribus commo-
tis aut à tantis excrementis
95.a
- Delirium quid, quas habeat
species 387.a.b
- Delirium nullum aut siccitate
aut frigiditate 404.b
- Delirium in Cranij fractura
418.a
- Delirium cum visu, securum
387.a.b
- Delirium à multa vini pota-
tione 402.a.b
- Delirium in acutis grauius
malum quàm in appetentia
91.b.92.a
- Delirium cum studio pericu-
losum 387.a.b
- Delirantes cur non sentiunt
55.b
- An à sedato delirio speranda
salus 51.b
- Dentitio quid: 153.a
- Deus secunda vertebra 154.b
- Dentes quotuplices 153.a.b
- Dentium triplex genus & ge-
neratio 152.a.153.a.b
- Dentes lentioribus obfiti 218.
a.b
- Desipientia in ictu capitis
409.b.410.a.b
- Desipientia à sanguinis pro-
fluio 404.a.b
- Desipientia à vigilia 413.b
- Dextra sunt sinistris robur
O o iij

ffiora	436.a.b	sta	374.a.h
Dæta quid : 10. b. triplex 11.a		In Dysenteria cibi fastidium, malum	329.a
tenuis triplex	11.a.13.b.14.a	Dysenteria confert lienosis	381.a.b
Diaphragmatis vulnera	343.b 346.a	Rarò dysenteriaz sine febre a- pud nos	329.a
Diatriarij medici	11.b	Dysuria	162.a
Criticorum Dierum nulla ra- tio sed observatio tantum	199.b	Dysuria	442.b
Dies critici qui:& quot eorum genera	99.a.80.b	Dysuriaz remedia	442.b
Critici Dies sunt differentiaz triplices	198.a.b	E.	
Dies tertius est ne criticus	198.b	E κλυση quid	401.a.b
Quartus dies est ne criticus	19 b.198.a	E κκρησις quid	414.a.b
Decimus quartus dies est im- par,& par	225.a	Ectasis quid	400.a.b
Dies pares & impares qui sunt	225.a	Elleborus	249.a
<i>διζωθεις</i>	79.b	Elleborus duplex	178.b
Digitum pedum vel manuum frigidi	470.a	Elleborus quomodo præpa- randus ut sumatur	179.b
Diocles junior Hippocrates cur dictus	2.a	Elleborus qua forma potest prescribi	179.b
Dissoluti qui dicuntur	102.b	Elleborus in quib. morbis pre- scribendus, & quo anni tem- pore, qua ætate, qua præpa- ratione sumendus	179.a.b
Dolor dolorem sedat quomo- do	106.b	Elleborus convulsionem facit	182.a.b
Dolor maior cur minorem obscurat	107.a	Elleboro sumpto qua præpa- ratio faciendæ corpori	180. b
An dormiendum initio acces- sionis	44.a	Elleborus periculosus sanas carnes habentibus	182.a
Dysenteria quid: & eius diffe- rentiaz	328.b	Elleboro sumpto corpus mo- uendum: quo motu	180.181
Dysenteria ab atra bile	189.b 190.a	Elleborisfimi qui dicantur vete- ribus	178.b
Dysenteria suborta lienosis qua lis salutaris, & qualis fune-		E κμινς quid significet & quot modis vsurpetur apud Hip.	461.b.462.a

I N D E X.

Emmotum quid	296.b.297.a.b	cec	219.a
Empyema quid: quæ eius diversa notio	437.b.259.b	Erysipelas quid	201.a 202.b.
Empyema quid: quomodo vsurpatur	259.a		213.a
Empyema proprie, id est puris collectio, in capacitate thoracis quas habeat causas	437.b.438.a	Erysipelas quid: eius causæ	415.a
Qua thoracis parte in empyemate sectio aut vsitio facienda	438.a.b.439.a.b	Erysipelas duplex, vlceratam & non vlceratam	271.b
In empyemate coctam terebello aperiebat Hip.	439.a.b	Erysipelas foras ferri melius est quam intrò cur	356.a
In Empyis quomodo pus per sectionem aut vsitionem adducendum	358.a.b.359.a.b	Erysipelate cur sanguis mittitur & purgans medicamentum instituitur	256.b
Emphysemata quot modis apud Hip. vsurpentur	396.b	Erysipelas ab ossis denudatione	414.a
Emphysemata quid	59.b	Erysipelas in vrero, malum	192.a.b
Epilepsia quid: eius causæ	255.b	Etesia venti oui saluberrimi	121.b.225.a.b.130.a
Epilepsia generantur potius in calidis quam frigidis regionibus	105.b	Emaciatio corporis vnde	86.a
Epilepsia cur morbus puenilis	106.a	Epilepsia quid: duplex	8.a
Epilepticis vena utilis quando	105.b	Eunuchi qui & quoruplices	360.a.b
Quæ epilepsia soluitur imitatione ætatis	255.b.256.a	Eunuchi cur non sunt pilosi	323.a
Epilepsia soluitur per septennarios	158.a	Eunuchi non laborant podagra	360.a.b
Quæ epilepsia incurabilis	256.a	Eunuchi qui	173.a
Epilepsia curatio methodica	255.b	Exanthemata quæ horum species	333.b
Emphysemata quid apud Hip. significat		Excrementorum concoctum quid	42.a.b
		Excrementa quantumuis mala in quantitate aut qualitate, aut colore: bona sunt si die critico & precedentibus signis coctionis procedant	211.a.b.212.a
		Quæ excretio bona ac laudabilis iudicanda	197.a.b

I N D E X.

- Excretionēs obsunt initio morbi, profunt in declinatione cur:** 200.a
Exercitatio calorem nativum auget 109.a
Exercitium siccat carnes humidās 456.b
Experientia quid: cur periculosa 3.b.4.b
Exolutio quid eius causa 100.a 110.a.b
Extenuatio corporum quotuplex & quot modis fiat 56.a.57.a
Extenuati qui dicuntur 172.a
Extenuatio corporis vnde 86.a
- F.
- Fames quid** 53.b
Fames quid, & quotuplex 68.a
Fames canina 74.b.75.a.b
Fames siccat carnes humidās 456.a.b
Favonij venti quo tempore flant 121.a
Febres omnes putridas, biliosas vocat Hip. 435.a
Febres omnes continuæ periculosa 208.a.b.209.a.b
Diurnæ quæ febres & vnde 209.a.b
Febris quæ, & quotuplex 218.b
Febres laboriosæ quomodo terminentur 195.a.b
Febres somniculosæ lethales 52.b
- Febres diurnæ quomodo solvuntur** 209.b.210.a
Febres intermittentes nullæ periculosa 208.a.b.209.b
Febres intermittentes quæ casu periculosa esse possunt 209.a.b
Accessiones febrium eadem hora repetentes qua definiunt longitudinem minantur 194.b
Febris erraticæ, quid: quotuplex 146.b.147.a.148.b
Fluidum corpus quid 60.b
Fluxionis cuiuslibet remediū est reuulsio 354.a
Fluxus sanguinis in quartanis, malus 465.a.b
Frigida commoda 268.a.b.271.b.272.a.b.273
Frigida aquæ incommoda ac noxæ 265.a.b.266.a.b.267.a
Frigidum quas noxas inferat eiusque effecta 266.a.b.267.a.b
Quibus partibus frigidum est inimicum 265.b.266.a
Frigidum vlceribus mordax 267.a.b
Frigidum, valde est inimicum pectori 273.a
Frigus cur excrementa induret 72.b
Frigus partium extremarum in acutis quid præfigant 396.b.397.a.b
Fædi colores puellarum vnde 158. b. curatio eorundem ibidem.

I N D E X.

ibidem.
Fœtus bene valere potest etiam si tempore gestationis menses fluant 311.a
Fœtus bene valere non potest si fluant menses 310.a.b

G.

G Emellorum generatio 288.a
Genæ tenuis portio secta vni-ri nequit 349.a.b
Genistæ flores vomitum cō-citant 180.a
Gibbi qui dicuntur eorum species & causæ 377.a.b. 378.a.b. 379.a.b
Qui gibbi euadunt Asthmatici 379.b
Qui gibbi, euadunt tussiculi 379.b
Glancedines, vnde 163.b
Gangrænæ 155.
Graciles qui 172.a.b
Gracilitatis duæ causæ 172.a
Graciles etiam ab humore melancholico 172.a.b
Graciles purgandi per superiora 172.a
Graudæ quibus corpus extenuatum est, abortiunt facile 192.b
Graudarum morbi vnde 164.b
In grauidis alui profuuium lethale 283.b. 284.a

Graudis mulieribus, morbiacuti, sunt omnino funesti 280.b
Graudis febris acuta, lethalis 304.b
Missio sanguinis in grauidis non vsque adeo metuenda 281.b. 282.a
Grauitas genuum, lumborum, & crurum 185.b
Gruuius sanguinis excretus vna cum vrina, vnde 244.a
Grauidæ quæ quid significant 279.b

H.

Hæmorrhagia in vlcere à forti pulsu arteriæ 415.a.b
Hæmorrhagia quid: eius causæ 157.a
Hæmorrhoides 161.a.b
Homorrhoides quæ, duplices, externæ & internæ, vnde 336.a.b
Homorrhoides quibus affectibus vtilis 335.b
Homorrhoides à multis morbis liberant 335.b. 338.a.b
Homorrhoides insaniam seluunt 352.b
Homorrhoides vt sunt curandæ 337.a.b. 338.a
Hectici & tabidi cur non conuelluntur. 250.a
Hepatis abscessus vt aperiendus vsu tione aut sectione 439.b. 440
phlegmone partis gibbæ He-

I N D E X.

paris, vt dignoscenda	440. b	quomodo & quibus viis a-	
phlegmone partis caue Hepa-		qua hydropicorum in ven-	
tis, vt dignoscenda	440. b	tre soluat	451. a. b
Hepatis omnes phlegmonæ vt			
soluuntur	440. b	452. a	
Hepatis dolor febre soluitur		quibus aqua Hydropicorum	
449. a. b		in ventrem confuit	340
Hippocrates, septem	1. b	a. b	
Hippocratis natales, parætes,		Hydropem soluit forte alui	
patria, præceptores, vite, ge-		profluum	411. b. 422. a.
nus, peregrinationes, mores,		b. quibus conditionibus	
sepultura: cur magnus di-		423. b	
ctus	1. a	In Hydropetussis triplex su-	
Hordei aqua quid	14. a	peruenire potest	365.
Hordeatū quomodo fit	14. a	b	
Horroris causa	452. b	in Hydropicis quomodo a-	
Horror à sudore	399. a. b	qua perfectionem aut viti-	
Humores frigidi ac crudi si		onem educenda	358. a. b
multi sint an statim purgan-		359. a. b	
di sine præparatione	428.	Hydrops soluitur ventris flu-	
b		xu	339. b.
Humores tenues an purgandi		340. a. b	
sine præparatione	43. a	Tussis hydropicum detinens.	
Humiditas quadruplex in cor-		441. a	
pore	456. a	Hydropicorum vlcera non fa-	
quæ Humiditas bona est aut		cile sanabilia	333. a. b
mala ægris: & quæ bona aut		Hydrofacchar. vnde fit	14. a
mala, sanis	327. b	Hypochondria quæ dicuntur	
Hydromel sumptum, hora		235. b	
somni à muliere probat an		Y ^{stima} quæ	284. a
ca fit grauida	290. a	Tria excrementorum hysteri-	
Hydrops quid: eius causæ, ac		corum genera	305. a
species	340. a. b		
Hydrops quid: eius species		I.	
421. b		Icterus triplex	377. a. b
Hydrops siccus quis	177. a	Ictericis, non sunt ventosi	
Hydrops quibus & quot mo-		325. a	
dis soluat, qualiscunque		Ictericis si iecur durum fiat,	
is fit	422. a. b	malum	372. a.
		Iecoris vulnera	344. b. 346. a

<i>ἰσχυρὴ καὶ ἰσχυρὸς</i> quid	140.a	Labrorum peruersio	274.a.b
<i>ἰσχυρὸς</i>	150.b	Labra liuida	470.a
Ieiunij facilitas vel difficultas		Labra resoluta	470.a
vnde	26.a	Labra frigida	470.a
Ileus quid. eius causæ: eius		Lac vnde in māmīs gignitur,	
symptomata	405.a.b.406.a	& quando gignitur	287.a.b
Ileos quid: eius loc ^o : eius cau-			288.b.30.a
sæ: eius differentiæ	374.b	Lac fluens è māmīs grauida-	
	375.a.b	rum indicat fœtum imbecil-	
Ileos	148.a	lum	201.b
Ileos duplex	148.a	Lac gigni virginipotest māmīs	
Abileo cōuersio	405.a.406.a	menibus deficientibus	288.b
Abileo desipiētia	405.a.406.a	Lac asiniū confert albispuel-	
Abileo singultus	405.a.406.a	larum coloribus, & suppressis	
An in ileo sequatur vomitus		mensibus 34. horum lac-	
	405.a.b.406.a	ctis & lac temperant humo-	
Infantium morbi	151.a.b.152.a	rum corruptelam	34.a
	b.153.a.b.154.a.b	Lactis commoda atque incō-	
Inedia quid: duplex	16.b	moda	318.a.b
Intestini recti inflammatio cō-		Quæ cautiones seruandæ in	
municatur vesicæ	307.b	vsu lactis	318.b.319.a
Intestinatorum vulnera	344.a	Lacryma quid: ei ⁹ causæ	464.a
	346.b	Dolor vt lacrymas commouet	
Ischias quid	394.a.b		464.a
Ischias quomōdo fit	394.a.b	Lacritia vt lacrymas commo-	
Ischiadis remedia	394.b.395.a	uet	464.a
b		Lacrymæ duplices voluntariæ	
Ischaria quid	442.b	& inuoluntariæ	464.b
Iudicium quid: cur difficile: 3.		Leuitas intestinorū quid: eius	
b.4.b		causæ	161.a.b
Quatuor modis natura iudicat		Lassitudo triplex	54.a.b
morbos	39.a	Lassitudo spontanea quæ	54.a
Iuuetus 159.b. eius partes, ibi.		Quæ lassitudinis est reme-	
Iuuenes melius se habent vere		dium	108.b
	141.a.b	Laterum dolores	150.a
		Lepa & impetigo quomodo	
		differunt	143.b
		Lethargus	149.b
		<i>λεῖκος ἀλγυμα</i> quid significat	
			459.b

L.

L Abortiua febres 137.a.b
238.a.b

Leucophlegmatia quid: quibus aliis nominibus vocetur 421.b. eius causæ ibidē: 422.a.b	Lumborum dolores 150.a
Lienosi qui dicuntur 373.a.b	Lumbrici triplices 155.a
Lien <i>κατὰ πύλας</i> , aut <i>ἀνά πύλας</i> 377.b. 374.a.b	Lumbrici in pueris 155.a
Lien per quas vias sua expurgat excrementa 373.a. 374.a.b	M.
Lienosis suborta dysenteria qualis salutaris 374.a. b	M ammæ magnum habēt consensum cum vtero 287.a
Lienosis quæ dysenteria confert 381.a.b	Mammæ solidæ foetum sanum ac robustum indicant 301.a
Lienis vulnera 349.a	Mammæ flaccidæ foetum imbecillum arguant 301.a
Lienteria quid: causæ eius: 326.b. 327.a	Mammæ extenuatæ quomodo sunt indices abortus 303.a. b.
Lienteria quid: eius causæ 178.a	Mâmarum extenuatio & gracilitas estne abortionis signum 287.a. b
Lienteria 147.b	Mania quid: duplex: causæ: 142.b. 143.a
<i>λιμὴ</i> quid 74.b	Mania quor modis dicatur 352.b
Linguaferum humorum iudicat 468.b	Manus, quale corporis instrumentum 436.a
Tria linguæ vitia in edendo sermone 364.a	Maris gestari, aut foemelle gestatæ in vtero signum 291.a. b
Linguæ incontinentia, quid: eius causæ 432.b	Mares dextra vteri parte geruntur 298.a. b
Lipothymia 403.a	Medicina est ars & scientia: duplex: cur longa 4.a. b
Lipopsychia 403.a	Medicus duplex 3.a
Lippitudo quid: 130. b. ea duplex est, sicca aut humida 135.b	tres Medicorum scholæ 11.b
Longitudo corporis vnde 114. b. 115.a	Medicamenta tempore Hippocratis usurpari solita 166.a. b
Longitudo corporis in senibus damnatur 114. b	Melancholia quid: duplex: causæ 143.a. b
Longitudo corporis in iuuenibus laudatur 114. b	Melancholicorum multa sunt genera 174.a. b. 175.a
Loquedi seu sermonis impotentia, quid: eius causæ 433. b	Melan:

Melancholicis missio sanguinis è cruribus & malleolis confert 353.a	iectionem significat 247.b 248.a
Melancholici cur balbutiunt aliquando 433.b.434.a	Mœror quid: eius causæ: 355.a.b
Melicratum vnde fit 14.a	Morbilli 144.a
<i>μῆτρα</i> quæ 27.a	Morbi cognati cur minus periculosi, quam dissimiles 92.a.b
Menstrua vno tempore generantur 278.b	Morbi inæquales, qui duplices 119.a
Menstruorum quis color naturalis: quod tempus conueniens flori illorum: quæ iusta eorum mensura 285.b.286.a.b	Morbi hybèrni 149.a.b.150.a.b
Menstruis fluentibus, an mox fluxuris, an iam fluxis fiat conceptio 308.b.309.a.b	Morbi autumnales 146.b.147.a.b.148.a.b
Menstruorum suppressio à multis fit causis 278.b	Morbi æstiuui 145.a.b.146.a
an in suppressis Mensibus sanguis mittendus è cubito 283.a	Morbi verni 142.b.143.a.144.a.b
Pessaria ad mouendos Menses 279.a	Morbi constantes, qui 125.b 126.a
Mensibus suppressis cõfert fluxus sanguinis è naribus 283.a.b	Morbi diuturni iudicantur per concoctionem aut abscessum 199.b
Menses gestationis vteri quot sunt dierum 165.a	Morborum permutatio quoduplex 400.b
Meiendi difficultas quid: & eius causæ 366.a.b	Qui morbi sunt proximi, cur dolorem non sentiunt 55.b
Mens quid 55.b.56.a	Mors repentina vnde 100.b 101.a
<i>μῆτρα</i> quid 256.a	An quis mori possit in morbi declinatione 209.b
<i>μῆτρα</i> apud Hip. quid 332.a	Mulier non fit amphidexia 436.a
Mictio subita sanguinis vnde 241.a	Mulier non laborat podagra 360.a.b
Mictio largior vnde 247.b.248.a	Mulieres cur non sunt pilosæ 323.a
Mictio nocturna exigua de-	Cur mulieres crassæ non concipiunt 295.b.296.b
	Mulieribus vterum gestantibus quæ vitanda 166.a

Quo mense purgandæ Mulie- res quæ gestat vterum 166. a.b.167.a.b	a.b.363.a	Oculi lacrymæ vnde & qui- bus ex causis 217.a.b
Mutationes subitas natura fer- re non potest, cur 111.a		Oculi peruersio vnde 214.b
		Oculorum rubor à vomitu 398.a.b
	N.	Oculi coniuuentes in acutis quid præfagiant 386.b
N ares humidæ signum est valetudinariæ disposi- tionis 327.b.328.a.b		Oculophagi inflammatio 197.a
Nasiperuersio 214.b		<i>ὀδονία</i> quid significabat veteri- bus 396.b
Nauigatio perturbat corpus 181.a		Omentum quid : eius vsus 392.a
Nos apud Hipp. quid significet 105.a		Omentum quot modis exci- dit è suo natiuo loco 392.a.b
Neruus sectus vniri nequit 349.a.b		Omentum vbi foras excidit fa- cile putrefcit, cur 392.a.b
<i>Νεῦρον</i> quid 33.a		<i>ὀνχορροϊστικὸς</i> qui 26.a
Nigræ deiectiones 186.b 187.b		Ophthalmia soluitur alui pro- fluuijo 342.b.343.a
Nigræ deiectiones quæ pesti- mæ 186.b.187.b		<i>ὀφθαλμικὸν</i> quid 43.a.b
<i>Νίγρις</i> quæ dicuntur 165.a		Oris amaror vnde 183.a.b
<i>Νίγρις</i> quæ dicuntur Hippocra- ti 154.a		Oris ventriculi mortus vnde 183.a.b
<i>Νοσῶν</i> quid 414.b		Oscitatio quid: eius causa 452 a.b
Nox quæ præcedit crisin cur molesta 65.a		<i>ὀσφισ</i> quid significet apud Hip. 176.b
	O.	Os quot modis denudetur 414.a
O besi qui 103.b.104.a. cur <i>ὀβησῶντες</i> vocentur ab Hip. ibidem: Graciles qui 103.b. 104.		Ossi denudato erysipelas su- perueniens 414.a.b
Occasio quid: cur præceps 3.a. 4.b		Os sectum vniri nequit cur 349.a.b
Oculorum dolores quibus re- mediis curantur 361.b.362.		Os syderatum, quid 461.b
		P.
		<i>παλπερῶν</i> quid 27.a
		Palpe-

I N D E X:

Palpebræ peruersio	214.b	παρρηξίς quid	66.b
Partes spermaticæ semel deperditæ aut diuise nunquam regenerantur aut vniuntur	349.b.350.a.b.351.a.b.	παρρηξίς, quid	46.a
Partes similes ac solidæ abscissæ aut discissæ nec restaurari nec vniiri possunt	349.b	Pauores, in febribus male, cum	229.b
Partes exteriores quæ sunt	212.b	Pauores in pueris	152.a.B
Partes exteriores sunt frigidiores internis	323.a	Phyma quid & quotuplex	66.
Partes posteriores sunt frigidiores anterioribus	323.a	b.106.a.41.b	
Partes spermaticæ vulneratæ qua materia vniuntur.	351.b.	φυσίσις, quid	41.B
Partium solidarum alteratio quæ facta est, est incurabilis	177.b	φύσις, quid	41.B
Partes externas frigescere, internas verò vri, in quibus affectibus & à quibus causis	212.b.213.a.b	Periodus quid	21.B
Parisi quare liberis aluos habent	273.b	Peripneumonia quid, eius causæ, Symptomata	407.a.b
Paroxysmus quid	21.a. partes eius 21.a.b.22.b	Peripneumonia, à pituita	160
Quis ordo partus	298 b. 299.a.b.	Peripneumonia aliquando soluitur multa vrina	431.b
Patienti difficulter sternutamentum iuuat	285.a	Peripneumonia aliquando soluitur sanguinis fluxu per nares	431.b
Paruitas facit ad prudentiam, cur	114.b	An in Peripneumonia alui profluuium fit salubre	341. b. 342.a
Paruitas corporis vnde	115.a	Permonibus confert calidum temperatum	270.b
πνεύματις quid	42.b	In peste multum cibandum	34.a
		πικρὸν ἀραιὸν melius degunt quam πικρόχολοι	114.a
		Pituita cur hyeme gignitur	31.b
		An pituita spumosa à cerebro aluum expurgari potest	424 a.b
		Pleuritis, quid	256. b. 257.a.b
		Pleuritides hyeme gignuntur, cur	149.b
		Pleuritis in peripneumonia	

I N D E X.

406.b	<i>πύρεξ</i> quid apud Hip.	55.a
Pleuritis soluitur aliquando per parotidas	Cur prædictiones non sunt certæ in acuris	70.b.71.a.b.
Pleuritis aliquando soluitur multa vrina	Præputium sectum vniri nequit	349.a.b.
Pleuritis aliquando soluitur per hæmorrhoidas	<i>πρίσχυρα</i> qui	26.a
Pleuritis aliquando soluitur, sanguinis fluxu per nares	Principium morbi	triplex 24.a
431.b	Profluvia diuturna alui vnde	160.b
Pleuritis aliquando soluitur, per sudorem copiosum	Pronuntiatio vitiosa triplex	433.a. eius causæ ibidem
431.b	<i>πρίσχυρα</i> quid	100.b
Pleuritis soluitur aliquando, permutatione in alium morbum	Pruirit quid : eius causæ	334.a
Pleuritis aliquando soluitur multo & aquoso alui fluxu	Prisana nomine quid Hip. aliquando intelligat	455.a.b
431.a	Pubertas	156.b
Pleuritis conuersa in empyema	Pubertatis principium & finis	105.a
256.b.257.a.b.263.a.b	Pubertatis signa	156.b
Ex pleuritide peripneumonia	Puberibus cur sanguis è naribus profluit	157.a.b
406.b	Pueri cur non sunt pilosi	322.b
An in pleuritide alui profluum sit salubre	Pueri melius se habent initio æstatis	141.a.b
341.b.342.a	Pueri cur ieiunium nõ ferunt	26.b.27.a.29.a
Pleuritis an mundat pituitosos	Pulmonum vulnera	348.a
364.b	Vulnera pulmonum	348.a
Podagra quid	An quæ educuntur è pulmone spumosa sunt	261.b.262.a
382.b	Purgatio quid: ea triplex: purgatio spontanea duplex	5
Podagra intra quot dies debet fini	a.b	
382.b		
Podagra non afficit nec pueros, nec Eunuchos nec mulieres		
361.a		
An in podagra materia crassa imbibatur neruis ac tendonibus		
381.b		
An podagra est incurabilis		
382.a		
	Purga-	

I N D E X.

Purgationis tria genera	167.	371.a.b
Præparandum corpus ad purgationem, quomodo	601.b	Differentia inter pus, sanicm & ichor
Purgandum raro in acutis cur	45.b	Puris sputum vnde
Sit ne purgandum aliquando ad animi deliquium	89.a	Puris sputum tabem iniunctic
Purgandum etiam die critico	6.b	411.a
Purgandum in acutis initio morbi cur	46.a	411.b.412.a.b
Purgandi humores cocti non crudi	41.42.43.44	Pustulæ quæ : harum species
Purgatio quando periculosa	47.b	333.b
Purgandi cautiones s.b.6.a.b.	7.a	Pustulæ latæ minus pruriginosæ, quam acutæ
quinque conditiones Purgationis artificiosæ laudabilis	48.a	334.a
Purgans medicamentum propinandum mane, vesperi aut post meridiem, cur & quando	6.b	Phrenitis à petipneumonia
Purgatio ac euacuatio repentina in quibus morbis & quando in medendo locum habet	111.b	407.a.b
Pus quid	107.a	ad Phthisin oportuni
Pus non fit semper ex materia contenta extra vasa, sed & ex ea quæ extra vasa est	108.a	134.B
Pus ex solo fit sanguine	108.a	173.B
Puris optimi conditiones	439.b	an Phthisici possint percurari
Pus tactu nõ perceptum vnde		412.b.413.a
		non quid significant
		179.B
		Q.
		febris Quartana quotuplex: quo tempore longa, aut breuis
		81.a.b
		Quatuor febres quartanæ differentia
		465.a
		Quartana soluitur coctione, aut abscessu, aliquando etiam degenerat in paralyfin
		324.a
		Quartanarij nunquam aut raris conuelluntur
		314.a.b
		R.
		R Aucedo quid
		99.b
		Vnde recidiuæ in morbis
		P p ij

I N D E X.

63.a.64.a
 Regius morbus die aliquo critico subortus, bonum 227.b
 nullo die critico, malum ibidem
 Regius morbus ante septimū diem, malum 225.a.b
 Rheumatismus vteri quid & à quibus causis 305.a
 Renum vitia non percurantur post 50. annum 331.a.b
 Renum dolor quomodo soluitur 429.b
 Renum vulnera 349.a
 Restaurationis remedia 57.a. b.62.a
 Rigor quid 223.b
 Rigor quid 323. a. eius causæ, ibidem.
 Rigor alicuius excretionis, pulmonis febrem soluit 223.a
 Rigor incidens in febres sexto die 193.b
 Rigor à multa vini potatione 402.a.b
 Rigor qui in febrem continuam frequenter incidit lethalis 210.b.211.a
 Rigor quotidie obortus, quotidie febrem soluit 226.a.b
 Rigores viris & mulieribus incipiunt parte corporis posteriore 323.a.b
 Rotomagum vrbs insalubris cur 120.a.b
 Ructus acidus quid: & quibus ex causis fiat 364.a.b
 Ructus acidus cui lienteria superueniens bonus 327.b
 quid significet 411.a.b
 S.
 Sanguis naturalis vt differt à succo melancholico 186.a.b
 Sanguis vnde conferuetur in venis & in illis contentus nunquam concrefcit 352.a
 Sanguis, cur solus inter humores extra sua vasa concrefcit 352.a
 Sanguis solus abire in suppurationem non humores reliqui 431.a.b
 Sanguis extra sua vasa cur concrefcit ac tandem corrumpitur 351.a
 Sanguis ex gula aut ventriculo reiectus 411.a
 Sanguis infra effusus, melius portendit quando & in quibus 190.b.191.a
 Sanguis supra effusus, malum portendit 190.b
 Sanguinis spiritio quid, & quibus ex causis 159.b
 Sanguis per os reiectus variis ex locis manat 410.b.411.a.b
 Sputum sanguinis quid, eius causæ 410.b
 Sanguis ex pulmone & thorace reiectus

I N D E X.

reiectus	411.a	Scimo quid: cuius animantis	
Sanguis ex gutture reiectus		sonus: qualis sonus quæ ha-	
411.a		beat instrumenta	433.a
Sanguis à seratu reiectus vn-		Sermonis duo vitia	433.a
de	411.a	Septimanarum ratio in mor-	
Sanguis collectus in mammis		bis acutis	79.a.b.80.a
furorem facit	289.2	Quando signis coctionis si-	
Sanguis vomitus sistitur flu-		des adhibenda	84.b
xione mensium	281.b	Signa Pathognomonica	24.a
Sanguinem mittere vsque ad		Signa <i>εμπροσθεν</i> quæ	23.b
animi deliquium quid	9.	Signa <i>επιπροσθεν</i> quæ	23.b
a.b		triplicia	24.a
Sanguinis missio cur Narbo-		Singultus quid	339.a. eius cau-
nenfibus noxia, Parisienfi-		sæ ibidem	
bis verò salutaris	5.b	Singultus an à repletionem vol	
Sanguinis missi è cruribus &		minutione fiat, vt singultus	
malleolis confert melâcho-		69.a.b	
licis	353.a	Singultus vt conueniat aut	
Satietas quid	53.b	differat à conuulsione	369.b
Satyriasmus	153.a.b	370.a	
Screatus quid & vnde	211.b	Singultus à iecoris inflamma-	
Senectus: eius partes	160.a.b	tionem	413.a
Senectutis duæ partes	26.a	Singultus senibus supra mo-	
Senes ieiunium ferunt facilè		dum purgatis	434.a
cur	26.a.b.27.a	Singultus à sanguinis fluxu	
Serui morbosissimi cur	98.a	251.b.252.a.b	
Senes minus ægrotant quàm		Singultus sequitur ad inflam-	
iuuenes	97.b.98.a.b	mationem hepatis	308.a.b
Senibus adstricta aliis cur		Singultus à vomitu	398.a.b
114.a		Singultus remedia	338.b
In senibus morbi longi com-		339.a	
morantur, cur	9.a.99.a	Singultus sanatur à stercuta-	
In senibus qui humores longi		trone	338.b
non concoquuntur	99.b	<i>συναρτία</i>	79.b
In senibus grandines non cõ-		<i>Συμφορ</i> : quid:	414.b
coquuntur	99.a.b.100.a	Quæ sitim excitant	218.b
Senes melius se habent au-		Sitis à sumpto catharro	184.b.
tumno	141.a.b	185.a	

I N D E X.

Sitis siccat carnes humidas 456.b	Spiritus neque substantia est animi, neque domicilium, sed primum eius instrumē- tum 455.b
Sitis in febribus ardentibus vnde 213.b	Spiritus animalis neque sub- stantia est animi, neque e- ius domicilium, sed pri- mum eius instrumentum 418.b
Somnus sitim sedat 276.b.277 a.b	Animalis spiritus diuinitus motum, sensum, mentemq; debilitat 418.b
Somnus duplex naturalis & præternaturam 48.b	Spuma quid: vnde: eius causa 423.a.b.424.a.b
Naturalis somni causa quæ 48.b.52.a	Spuma quid: eius causa 103
Somnus quis immoderatus 52.b	Spumæ generatio vnde 262. a.b
Somnus quo morbi tempore conferat, in principio, statu, declinatione 49.a.b	Spuma non solum foris sed & intus in corpore gignitur 428.a.b
Somnus cur sudorem mouet 206.b	Spumofus sanguis vnde ma- nat 261.b.262.a.b
Somnus fistit quamcunque validam euacuationem 181.a.b	deiectiones spumofæ quæ: à quibus causis: quid signifi- cent 423.a.b
Somni longissimi cur hyeme 30.a.b.31.a	Sputatio quid, vnde: eius cau- sæ 211.b
Cur somnolenti qui peste la- borant 51.a	Sputorum ratio 211.b
Somnus à missione sanguinis, malus cur 51.a	Sputum purulentum à sangui- nis sputo 412.b
Somnus in peste lethalis 15.a	Sterilitatis causæ in mulieri- bus 313.a.b
Spirare magnum & rarum, quid & vnde 215.b	Sterilitas mulierū nuptarum vt experiunda est 309.b
Spiratio luctuosa quid: & quid præfagiat in morbis 388. a.b	Sterilitas virorum à quibus causis 315.a.b
Difficultas spirandi in febre vnde 215.a.b	Sternutatio quid 339.b
Spinalis medullæ vulnera 347. a.b	Sternuamentū quid: eius cau- sa
Spiritus offendens, quid & e- ius causæ 230.a.b	

I N D E X.

sa: vt conuenit aut desidet cum tussi 447.a.b.448. a.b	Suffitus aromatum ducunt muliebria: corundem suffi- tuum materia 279.a
Sternutamentum quando iu- uat suffocationem 285.a	Superciliorum peruersio à qui- bus causis 214.a
Sternutamentum deturbat se- cundinas 298.a.b	Suppuratio quæ dicatur 437. a.b
Stertor vnde 389.a	ad Suppurationem tria sunt necessaria 269.b
Stupor quid 410.a	Suppurationes raro admodum fiunt sub vmbilico 417.a
Stupor in ictu capitis 409.b. 410.a.b	Surditatis causæ 193.a
Stranguriæ 162.a	Surditas soluitur sanguinis è naribus profusio, aut alui fluxu 114.b
Stranguria 442.b	Surditas desinit superueniente deiectione biliosa 193.a
Stranguriæ remedia 441.b	Σφραγισ: quid: quot modis di- catur 445.a.b
Stranguria in senibus quibus ex causis 162	eius causæ 445.a.b.446. a.b
Strangulati qui dicuntur 102. b	gangrena quid: eius causæ 445 a.b.446.a.b
Strangulatio quid 190.b	Syncera deiectio quam parit dysenteriam 417.b
eius causæ ibid.	Syncera deiectio quid & quot modis 417.b
Strumæ 156.a	Syncera deiectio omnis mala 417.b
Sudor quid: eius materia: vn- de manat: in sanis: in ægris: causæ eiusdem 100.b. dif- ferentiæ eiusdem 201. a.b	cur Symptomata initio & fine morborum remissiora: ve- hementiora in vigore 87 88.a
Sudor dormienti quando ac- cidit 205.b	T.
Sudores vehementes & velo- ces 465.b.466.a	T Abes quid 412.b
Sudores expulsi à fronte velut guttæ salientes 466.a	Pp iij
Sudor, qui febrem non soluit qui & qualis 222.a.b	
Sudores frigidi in febre 202.b 203.a	
Sudor per somnum, & à somno 205.b	

Tabes vnde fit	147. a	Tetanos quid	269. a
Tabes quid, vnde	128. b	Tetanus quid	354. b. 255. a
Tabes quid, multiplex eius causa, qua aetate inuadat	257. b. 258. a	Tetanus non est species con- uulsionis	408. a. b. 409. a. b
Tabes corporis vnde	86. a	Tetanus in ardenti febre	407. b
Tabis tria genera	412. b	Thessalici medici	11. b
Tabes ex empyemate	263. b	Thoracis inflammationes vt soluuntur	430. b. 431. a. b
Tabes cura græcis <i>ἄπιμα</i> di- cta fit	129. a	Tonsillæ	154. a
Tabes ab vlcere pulmonum græcis <i>ἄπιμα</i> dicta	258. b	<i>ἄπυξ</i> quid	76. a
Tabidus cur extenuentur	29. a	Torunium causæ	185. a
Tabi opportuni, qui	173. b	Tormia multas habent causas	179. b. 177. a. b
in Tabesputum foetidū quid significet	260. a. b	Tremor soluit delirium in fe- bribus ardentibus, quomo- do	357. a. b
in Tabes capilli decidui quid significent	260. a. b. 261. a. b	Tremor in lethargo	407. a
in Tabes profluuium alui quid præfagiat	261. a. b. 262. b	<i>τρεμα</i> & <i>τραύμα</i> quid & quo- modo differant	250. b
Tempestates anni non a solis motu definiunt medici, sed ab ænis temperatura	116. b. 117. 126. b	Timor quid: eius causæ	354. b 355. a. b
Tenesmus quid	420. b	Tumores laudabiles qui, & qui illaudabiles.	320. b
Tenesmus in prægnante	420. b	Tussis quid: eius causa vt con- uenit aut dissidet cum ster- nutamento	447. a. b 448. a. b
Tertiana exquisita septenis circuitibus iudicatur	123. b	Tussis in febribus quibus ex causis excitatur	218. b. 219. a. b
Testiculi quam vim habeant in corpore	468. b 469. a	Tympanites hydrops	177. a
Testis dexter reuulsus ac con- tractus	469. a		
		V.	
		Quæ consideranda in vacua- tio-	

I N D E X.

tionibus	40.b	Ver quomodo salubre dicitur	142.b
Vacuaciones critica parū diu durant: symptomatica diu multamque	187.a	Vere purgandum & sanguis detrahendus, an paratis ad morbum	49.b
Varix, quid & ubi nascitur	352. b.353.a	Verruca	155.a
Varix quas causas habeat	353.a	Vertebra secunda, laxatio in pueris est quinta anginae spe cies	154.b
Varices suborta quos morbos soluant	353.a	Vertigo vnde & quando	183. a.b
Varices sponte nata breuē vitam significant	353.a	Vesica vitia in senibus diffi- culter sanantur	331.a.b. 332.a
Varices insaniam soluit	352.a	Vesica vulnera	343.a.b
Variola	144.a	345.a	
Venti quatuor	119.b.	Victus humidus, quid: duplex	32.a
quid	222.b	Victus humidus cur pueris	32.a
Ventres hyeme cur calidiss.	30.a.b	Victus humidus cur febrici- tantibus: cur item frigidus	32.a
Ventris regia triplex	94.a	Vigilia vnde	162.a
Venter imus paulo crassior laudatur in morbis: & in purgationibus	93.a.b	Vigilia quae comoderata	52.b
Dolores ventris sublimes	332. a.b	Vigilia remedia	413.b
Ventriculi vulnera	344.a 346.b	Vini & aquae permistio vt fit	453.a.b
Venus prima soluit morbos puerum diurnos	158.b	Vinum quomodo alimentum est & medicamentum	452. b.453.a.b
Venus soluit morbos incref- centes	158.b	Vinum quibus modis apople- xiam excitat	253.a.b
Venus quo epilepticis confert	105.b	Venus soluit morbos incref- centes	158.b
Ver quomodo morbidum di- citur	142.b	Vini aqua permiscendi varij sunt modi	452.b.453.a.b
Ver saluberrimum	126.a.127. a.b.128.a		
Ver exitiosum quibus	127.b 128.a		

I N D E X.

454 a		Vomitus soluit longum alui profluuium	341.a.b
Vini generosi potio	76.a	Vomitus inutilis est gracilib. & imbecillum stomachum habentibus	94.a
Viscerum obstruções & scirrhū non percurantur post annum	331.a	Vomitio lactis in pueris vnde 151.b.152.a.b	
Vita cui breuis	2.b.4.a	Vomicę interne ruptę intror- sum symptomata	403.a.b
Vitę breuioris sunt qui cibis concoctu facilibus nutriun- tur, cur	69.a	Vox quid: quarum partium a- ctio	433.a
Vitę longioris sunt qui cibis concoctu difficilibus	69.a	Vox quid	385.b
Vitiligo quid: eius species	144.a	Vocis noxa offensionem om- nium actionum voluntaria- rum significat apud Hippo.	285.b.285.a
Vlcus glabrosum malum	329. b	Vox clangosa	99.b
in Vlceribus annuis aut diu- turnis, cur os abscedit	376. b.377.a	quę symptomata, libera ex- cretionem vrinę impediunt	442.b
Vlcera non sunt madefacien- da	270.a.b	Vrinę stillicidium	308.a.b
Vlceribus an aqua proficit	270. a.b.271.a.b	Vrinę difficultati an phlebo- tomia conferat	366.a.b
Vlcera in quę suppuratio pro- curanda: & in quibus non procuranda	269.a.b	Vrinę substillum vnde: quid: eius causę	375.b
Vmbilici inflammationes in pueris	152.a.b	obstruótió triplex in meatu v- rinario	247.a
Vagues nigri	469.b.470.a	in meatu vrinario tuberculum	246.a
in Vomitu præscribendo quę prius spectanda	169.b	in meatu vrinario caruncula	246.b
Vomitiones non sunt excitan- dę hyeme	172.a	Vrinę damnantur in morbis quę repente, & parum, & in- tercixę & coactę sunt	84. b
qui difficiles ad vomendum	173.a	Vrina constans, & æquabilis	76.a.b
Qui faciles ad vomendum	172.a.b	Vrina inconstans	426.b
Vomitus sanguinis quid & vn- de manat	430.a.b	Vrinę	

I N D E X.

Vrina, vrinis iumentorum si- miles 231.b	squmula vna cum Vrina 245. b.246.a
Vrina cruenta quibus ex causis & vnde 241.a.b	pituita in Vrina 246.a
Vrinae albæ 234.b	pus cum Vrina aliquando à corde, aliquando à thorace 238.b
Vrinae grauis odor vino 245. b	pus cum Vrina vnde 238.a.b. 245.a.b.246.a
Vrinae spumantes aut bullosæ 427.a.b	Vterus intemperatus causa sterilitatis 312.b
Vrina furfurea vnde 240.b	Vterus præhumidus 312.a.b
Vrina crassa 231.a	Vterus frigidus & densus 312. a.b
Vrina turbida 231.a	Vterus sicciior & æstuosus 312. a.b
Vrina tenuis 231.a	Vteri magnus consensus cum mammis 287.a
Vrina grumosa 231.b	Vterus magnum habet cōsen- sum cum sincipite 283.a
Vrina pinguis & oleosa vnde: & quid præfagiat 429.a	Vteri strangulatus quid: eius causa 284.b
Vrinae pellucidæ 234.b 235.a.b	Vterus in grauidis conclusus mollis est: in vteri duritie aut syrtho, durum 304.a
in Vrinis sedimentum triplex 231.b	os Vteri clauditur arctissimè in grauidis 301.a
Vrinae sedimentorum triplex genus 426.a	Vulnera partium carnosarum è quibus portio aliqua abla- ta est, non maneat caua, quæadmodum vulnera par- tium solidarum, cur 351.b
Vrinarum sedimenta crassiorè farinam referentia, quid si- gnificent 425.a.b	Vulnera partium nobilium quæ magis aut minus lethala 343. a. b. 344. a. b. 345. a. b. 346. a. b. 347. a. b. 348. a. b
Vrinarum sedimenta biliota, qualem morbum præfagiant 426.a	Vulnera partium spermatica- rum è quibus portio aliqua
in Vrina sedimentum sabulo- sum, vnde ortum habeat 242.a.b	
carnicula cum Vrina vnde 239.a.b	
in Vrina nubecula 233.b	
sanguis cum Vrina vnde 238 a. b. 244. b. 245. a. 246. a	
pili cum vrina vnde 239. a. b. 240. a	

I N D E X.

ablata est, cana semper ma-		Vulnera venarum	347.b
nent.	351.b	Vulnera arteriarum	347.b
Vulnus lethale quot modis di-		Vulnera asperæ arteriæ	
catur	344.a.b		384.a
Vulnera capitis	243.b	Vulnera lienis	349.a
245.b		Vulnera diaphragmatis	343.b.
Vulnera cerebri qualia	383.a.b		346.a
384.a		Vulnera intestinorum	344.a
Vulnera cordis	343.b		346.b
346.b		Vulnera vesicæ	343.a.b
Vulnera iccoris	344.b		345.a.b.
346.a		qui Vulnerantur in certamine	
Vulnera ventriculi	344.a	cur dolorem non sentiunt	
346.b			55.b.
Venarum vulnera	347.b		

F I N I S.

